חסידות · ברסלב · ספרי רבי נחמן

חיי מוהרן מנוקד

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

חיי מוהרן מנוקד

מקור הטקסט: אור ברסלב

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/חיי-מוהרן-מנוקד/
הקובץ נוצר ב־15 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

שיר ידידות אשר כתב מורנו מוהרנ"ת ז"ל .8
שיר ידידות 10
הקדמה 12
שיחות וספורים וענינים שהיה אצל כל
תורה ומעשה 17
אות א 17
אות ב 17
אות ג 19
אות ד 19
אות ה 19
אות ו 20
אות ז 21
אות ח 21
אות ט 22
אות י 22
אות יא 23
אות יב 23
אות יג 24
אות יד 25
אות טו 26
אות טז 27
אות יז 28
אות יח 29
אות יט 29
אות כ 29
אות כא 30
אות כב 30
אות כג 30
אות כד 30
אות כה 33
אות כו 34
אות כז 34
אות כח 35
אות כט 36
אות ל 36
אות לא 36
אות לב 37
אות לג 37
אות לד 38
אות לה 38
אות לו 38
אות לז 38
אות לח 39
אות לט 40
אות מ 40
אות מא 41
אות מב 41
אות מג 41
אות מד 45
אות מה 46
אות מו 46
אות מז 47
אות מח 48
אות מט 48
אות נ 48
אות נא 49
אות נב 50
אות נג 51
אות נד 51
אות נה 52
אות נו 53
אות נז 53

אות נח 54
אות נט 55
סדר הזמנים של אמירת המאמרים הנודעים לנו 55
ספורי מעשיות 58
שיחות הר"ן 58
שיחות השיכים לספורי מעשיות 59
אות ס 59
אות סא 59
אות סב 60
אות סג 60
אות סד 60
אות סה 61
אות סו 61
שיחות השיכים לשיחות הר"ן 61
אות סז 61
אות סח 62
אות סט 63
אות סט-ב 63
אות ע 63
אות עא 63
אות עב 64
אות עג 64
שיחות השיכים לספר המדות 65
אות עד 65
אות עה 65
אות עו 65
אות עז 65
שיך להשיחות שהיה אצל כל תורה 66
אות עח 66
אות עט 67
אות פ 68
ספורים חדשים 68
אות פא 68
אות פב 68
אות פג 69
אות פד 73
אות פד-ב 74
אות פה 75
אות פו 76
אות פז 76
אות פח 77
אות פט 77
אות צ 78
אות צא 78
אות צא-ב 80
אות צב 80
אות צג 81
אות צד 82
אות צה 82
אות צו 82
אות צז 83
אות צח 84
אות צט 85
אות ק 86
אות קא 86
אות קב 91
אות קג 92
מקום לידתו וישיבתו ונסיעותיו וטלטוליו 93
אות קד 93
אות קה 93
אות קו 94
אות קז 94

אות קח 95
אות קט 96
אות קי 96
אות קיא 97
אות קיב 97
אות קיג 98
אות קיד 100
אות קטו 102
אות קטז 103
אות קיז 104
אות קיח 105
אות קיט 105
אות קכ 105
אות קכא 106
אות קכב 106
אות קכג 107
אות קכד 109
אות קכה 109
אות קכו 109
אות קכז 111
אות קכח 112
נסיעתו לארץ ישראל 112
אות קכט 112
אות קל 113
אות קלא 113
אות קלב 113
אות קלג 114
אות קלד 114
אות קלה 115
אות קלו 115
אות קלז 115
אות קלח 116
אות קלט 116
אות קמ 117
אות קמא 117
אות קמב 117
אות קמג 118
אות קמד 118
אות קמה 118
אות קמו 118
אות קמז 119
אות קמח 119
אות קמט 119
אות קנ 120
נסיעתו לנאווריטש, לזאסלאב, ולדובנא ולבראד 121
אות קנא 121
אות קנב 123
אות קנג 124
אות קנד 124
אות קנה 124
אות קנו 124
אות קנז 124
אות קנח 125
אות קנט 125
אות קס 126
אות קסא 126
אות קסב 126
אות קסג 127
אות קסד 128
אות קסה 128
אות קסו 129
נסיעתו ללעמברג 130
אות קסז 130

אות קסח 130
אות קסט 131
אות קע 132
אות קעא 132
אות קעב 133
אות קעג 133
אות קעד 133
אות קעה 133
אות קעו 134
אות קעז 134
אות קעח 134
אות קעט 134
אות קפ 135
אות קפא 135
אות קפב 135
אות קפג 135
אות קפד 136
נסיעתו וישיבתו באומאן 137
אות קפה 137
אות קפו 137
אות קפז 138
אות קפח 138
אות קפט 138
אות קצ 138
אות קצא 139
אות קצב 139
אות קצג 140
אות קצד 140
אות קצה 141
אות קצו 142
אות קצז 142
אות קצח 145
אות קצט 145
אות ר 146
אות רא 146
אות רב 147
אות רג 147
אות רד 147
אות רה 148
אות רו 149
אות רז 149
אות רח 150
אות רט 150
אות רי 151
אות ריא 152
אות ריב 152
אות ריג 152
אות ריד 152
אות רטו 152
אות רטז 153
אות ריז 153
אות ריח 155
אות ריט 155
אות רכ 157
אות רכא 157
אות רכב 157
אות רכג 159
אות רכד 159
אות רכה 159
אות רכו 160
אות רכז 160
אות רכח 160
אות רכט 160
חלק שני - ונקרא בשם שבחי מוהר"ן .. 161

שיר ידידות לכבוד מורנו ורבנו 161
יגיעתו וטרחתו בעבודת ה' 163
גדלות נוראות השגתו 167
מעלת המתקרבים אליו 184
מעלת תורתו וספריו הקדושים 197
ענין המחלקת שעליו 214
גדל יקרת ראש השנה שלו 218
להתרחק מחקירות ולהתחזק באמונה .220
דברי צחות שלו 231
שלא להתעקש על שום דבר ואין לדחק את
השעה 232
מעלת ההתבודדות 236
עבודת השם 239

שיר ידידות אשר כתב מורנו מוהרנ"ת ז"ל

אֲדוֹן כָּל הַנֶּאֱצָלִים וְהַנִּבְרָאִים וְהַנּוֹצָרִים וְהַנַּעֲשִׂים:
דְּבָרָיו מַגִּיד לְיַעֲקֹב, חֻקָּיו וּמִשְׁפָּטָיו לְיִשְׂרָאֵל עַם עֲמוּסִים:
וּבַעֲבוּרָתֵינוּ לֹא עֲזָבוּנוּ אֱלֹהֵינוּ, וַיִּשְׁלַח לָנוּ מוֹשִׁיעַ וָרָב בְּכָל דּוֹר וְדוֹר, מָגֵן הוּא לְכֹל הַחוֹסִים:
נַפְשֵׁנוּ חִכְּתָה לַה', גַּם עַתָּה אֵין דּוֹר יָתוֹם:
יַשְׁפִּיעַ עָלֵינוּ מִטּוּבוֹ רַב חֶסֶד לְקָרֵב הָרְחוֹקִים, לְהַצִּילָם מִיַּד שׁוֹסִים:
נָקֹשֵׁר עַצְמֵנוּ לְצַדִּיקֵי הַדּוֹר, הַמְאִירִים לָנוּ בְּכֹל פִּנּוֹתָם:
וּמִפִּיהֶם אָנוּ חַיִּים, אַשְׁרֵי הַבָּאִים בְּחַצְרֵיהֶם וּבְטִירוֹתָם:
מִי יְמַלֵּל גְּבוּרוֹת ה', וְאֶפִילוּ כָּל הַיָּמִים דִּיּוֹ וַאֲגַמִּים קָלְמוּסִים:
וְהוּא אָמַר וְעָשָׂה עִמָּנוּ גְּדוֹלוֹת וְנוֹרָאוֹת, נִפְלָאוֹת וְנִסִּים:
רַבּוֹת עָשִׂיתָ אַתָּה ה' אֱלֹהִים, נִפְלְאוֹתֶיךָ וְנוֹרָאוֹת מַחְשְׁבוֹתֶיךָ אֵלֵינוּ, לְמַעַן עֲשׂה כַּיּוֹם הַזֶּה עִם רַב לְהַחְיוֹתָם:
יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל בְּעֹשָׂיו בְּנֵי צִיּוֹן יָגִילוּ בְמַלְכָּם, מַאן מַלְכֵי רַבָּנָן הַמְאִירִים אוֹר לְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמוֹשְׁבוֹתָם:
נֶפֶשׁ רְעֵבָה יְמַלֵּא טוֹב, לְהַצִּיל נֶפֶשׁ הֶעָשׁוּק מִשְּׁאוֹל תַּחְתִּיוֹת לְחַיִּים נִצְחִיִּים לְזִכּוֹתָם:
וְחָשַׁב מַחֲשָׁבוֹת לְבַל יִדַּח מִמֶּנּוּ נִדָּח, לְהַחֲזִיר לְמָקוֹר נַפְשׁוֹתָם:
וַאֲנַחְנוּ לֹא נֵדַע מַה נַּעֲשֶׂה וּמַה נְּעַבֵּד עַד בּוֹאֲנוּ שָׁמָּה אֶל צַדִּיקֵי הַדּוֹר הָאֲמִתִּיִּים, הֵם יוֹרוּנוּ הַדֶּרֶךְ וְנֵלֵךְ בִּנְתִיבוֹתָם:
רַבִּי אוֹמֵר אֵיזֶהוּ דֶּרֶךְ יְשָׁרָה שֶׁיָּבוֹר לוֹ הָאָדָם מִיּוֹם עָמְדוֹ עַל דַּעְתּוֹ עַד בֹּא עֵת פְּקֻדָּתָם:
בְּכוּ כָּל בַּעֲלֵי נֶפֶשׁ, הֶחָסִים עַל מִסְפַּר יְמֵיהֶם וּמְרַחֲמִים עַל נַפְשׁוֹתָם:
יִתְפַּלֵּל עַל זֹאת כָּל חָסִיד לְעֵת מְצֹא, לִזְכּוֹת לִמְצֹא רַב וּמַנְהִיג דַּרְכֵי הַתְּשׁוּבָה לְהוֹרוֹתָם:
נְשׁוֹטֵט לְבַקֵּשׁ אֶת דְּבַר ה' לִמְצֹא מִי שֶׁיִּשְׁקֹד עַל תַּקָּנַת נַפְשֵׁנוּ מֵאַשְׁפּוֹת עָפָר לְדָלוֹתָם:
וְעַל מִי לָנוּ לְהִשָּׁעֵן כִּי אִם עַל אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם, לְהוֹדִיעֵנוּ דֶּרֶךְ הָאֱמֶת וְצַדִּיק הָאֱמֶת הַמְרַחֵם עַל עֲנִיֵּי הַצֹּאן לְיַשֵּׁר לִבּוֹתָם:
הַט אָזְנְךָ וּשְׁמַע דִּבְרֵי חֲכָמִים, וְלִבְּךָ תָּשִׁית לְדַעְתָּם:
רַבּוֹת בָּנוֹת עָשׂוּ חָיִל, וְאִישׁ אֱמוּנִים מִי יִמְצָא שֶׁיִּפָּנֶה לְעָמּוֹ, לְרַפֵּא מְשׁוּבָתָם:
בַּקְּשׁוּ צַדִּיק, בַּקְּשׁוּ עָנְיוֹ, הַסּוֹבֵל וְנוֹתֵן עֵין לְסוֹרְרִים לְהָשִׁיבָם מֵרֵעָתָם:
רַב וְצָעִיר גָּדוֹל וְקָטֹן, הַכֹּל צְרִיכִין לְמֹרֵי חִטָּיָא לְבַקֵּשׁ תּוֹרָה מֵהָרַב הָאֱמֶת, כִּי מִמֶּנּוּ תּוֹצְאוֹת חַיּוּתָם:
בֵּית צַדִּיק חֹסֶן רָב, אַשְׁרֵי הַשּׁוֹקְדִים עַל דֶּלְתוֹתָם:

יֵשׁ זָהָב וְרֹב פְּנִינִים וּכְלִי יָקָר שִׂפְתֵי דָעַת, הַצַּדִּיק הַמַּשְׁפִּיעַ מִטּוּבוֹ לְבֵית יִשְׂרָאֵל, לַהֲקִימָם וּלְהַחֲיוֹתָם:

נֶאֱמַן רוּחַ מְכַסֶּה דָּבָר, אַשְׁרֵי הַבָּאִים בְּצֵל קוֹרָתוֹ:

חִכּוֹ מַמְתַקִּים וְכֻלּוֹ מַחֲמַדִּים, אַשְׁרֵי יוֹלַדְתּוֹ וְהוֹרָתוֹ:

מְאֹד עָמְקוּ מַחְשְׁבֹתָיו, אֵין חֵקֶר לִתְבוּנָתוֹ:

נֹפֶת תִּטֹּפְנָה שִׂפְתוֹתָיו שׁוֹשַׁנִּים, מַה נִּמְלְצוּ לַחֵיךְ אִמְרָתוֹ:

בֵּן חָכָם יְשַׂמַּח אָב, אַשְׁרֵי שֶׁזֶּה יָלַד, אַשְׁרֵי שֶׁזֶּה גִּדֵּל:

נַפְשׁוֹת אֶבְיוֹנִים יוֹשִׁיעַ, וְחָסוּ בּוֹ עַם עָנִי וָדָל:

שִׂמְחָה לָאִישׁ בְּמַעֲנֵה פִיו, אַשְׁרֵי אֲנָשָׁיו הָעֹמְדִים לְפָנָיו לִשְׁמֹעַ חָכְמָתוֹ:

מַה טּוֹב וּמַה יָּפֶה אֹזֶן שֹׁמַעַת תּוֹכַחַת מוּסָר פָּנִים אֶל פָּנִים, לְקַבֵּל הַדִּבּוּר מִפִּי הַמְדַבֵּר בְּעֹצֶם קְדֻשָּׁתוֹ:

חִלּוּק שֶׁבֵּין הַשּׁוֹמֵעַ מִפִּי הָרַב לְהַשּׁוֹמֵעַ וְלַמְּעַיֵּן בְּסֵפֶר, יְבֹאַר בַּמַּאֲמָרִים הַבָּאִים הַמְּאִירִים עֵינַיִם כְּצֵאת הַשֶּׁמֶשׁ בִּגְבוּרָתוֹ:

הֶחָפֵץ לְמַלֹּאות יָדָיו לַה', יְשִׂים לִבּוֹ אֶל הַדְּבָרִים הַנֶּאֱמָרִים בַּסֵּפֶר הַזֶּה, יִפָּתְחוּ עֵינָיו וְיִתְלַהֵב לִבּוֹ לַעֲבוֹדָתוֹ:

יָשִׁישׂ כְּגִבּוֹר לָרוּץ אֹרַח, כְּחָתָן יֹצֵא מֵחֻפָּתוֹ:

צוּף דְּבַשׁ אִמְרֵי נֹעַם, מָתוֹק לַנֶּפֶשׁ וּמַרְפֵּא לָעָצֶם, תְּזַל כַּטַּל אִמְרָתוֹ:

וְלֹא יֶאְשְׁמוּ כָּל הַחֹסִים בּוֹ, רֵאשִׁיתוֹ מִצְעָר יִשְׂגֶּא מְאֹד אַחֲרִיתוֹ:

נֵרוֹ יָאִיר הוֹלֵךְ וְאוֹר עַד נְכוֹן הַיּוֹם, נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בִּישׁוּעָתוֹ:

חוֹלֵק עַל הָרַב כְּחוֹלֵק עַל הַשְּׁכִינָה:

זָר לֹא יִתְעָרֵב בְּשִׂמְחָתֵנוּ, דְּקִבּוּעֵי לֵהּ קוֹנֶה:

קוֹל רִנָּה וִישׁוּעָה בְּאָה לַצַּדִּיקִים, אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה:

חִזְקוּ וְאִמְצוּ לְבַבְכֶם כָּל הַמְיַחֲלִים לַה', כִּי אַחֲרִית לְאִישׁ שָׁלוֹם:

זֵד יָהִיר לֵץ שְׁמוֹ פֹּתְאֹם יָבוֹא אֵידוֹ. גֵּיהִנֹּם כְּלֶה וְהֵם אֵינָם כָּלִים:

קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לַה', כְּזֹהַר הָרָקִיעַ יַזְהִרוּ הַמַּשְׂכִּילִים:

וְשַׁבְתֶּם וּרְאִיתֶם בֵּין צַדִּיק לְרָשָׁע, וּבֵין עֹבֵד ה' לַאֲשֶׁר לֹא עָבָדוֹ:

נָכוֹנוּ לַלֵּצִים שְׁפָטִים, יָבוֹאוּ עָלָיו בְּנֶשֶׁק, בָּרוֹחַ יִבְרַח מֵיָדוֹ:

תֶּפֶר עֲצָתָם, יִתְקַלְקֵל מַחֲשַׁבְתָּם, ה' אָמַר אֵלַי בְּנִי אַתָּה כְּאֵלּוּ הַיּוֹם יְלָדוֹ:

חֵץ שָׁחוּט לְשׁוֹנָם, חֵץ יְפַלַּח כְּבֵדוֹ:

זֵדִים הֵלִיצֻנִי עַד מְאֹד, אַשְׁרֵי הַגֶּבֶר אֲשֶׁר תְּיִסְּרֶנּוּ יָהּ וּמִתּוֹרָתְךָ תְלַמְּדֶנּוּ:

קָרוֹב לִירֵאָיו יִשְׁעוֹ, לְהַפְלִיא עִמָּהֶם חַסְדּוֹ:

חֲלִילָה לְךָ חֲלִילָה לָךְ מִלְּהִתְיָאֵשׁ, לוֹמַר: מַה יּוֹעִיל לְרֹב חַטֹּאתַי וּפְשָׁעַי הַמְּרֻבִּים אֲשֶׁר הִרְבֵּיתִי לִפְשֹׁעַ נֶגְדּוֹ; סָגַר עָלַי הַדֶּרֶךְ, אֵין לִי עוֹד תִּקְוָה חַס וְשָׁלוֹם לָשׁוּב אֵלָיו וּלְעָבְדוֹ. כִּי לֹא כָלוּ רַחֲמָיו וְלֹא אָפַס לָנֶצַח חַסְדּוֹ, וְלַשָּׁבִים פְּשׁוּטָה יְמִינוֹ וּפְתוּחָה יָדוֹ; כִּי טוֹב ה' כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:

עַד כֹּה עֲזָרוּנוּ רַחֲמָיו לְהוֹדִיעַ (נ"א: הִגִּיעַ) דְּבָרֵינוּ אֵלֶּה, כִּי הֲצִיקָתְנוּ רוּחֵנוּ. וְעַל ה' נָשִׂים תִּקְוָתֵנוּ. אֲשֶׁר עַד כֹּה בְּרַחֲמָיו הָעֲצוּמִים הָיָה בְּעָזְרֵנוּ. וְגַם עַד זִקְנָה וְשֵׂיבָה אַל יַעַזְבֵנוּ. אֵין פֶּרֶץ וְאֵין יוֹצֵאת וְאֵין צְוָחָה בִּרְחֹבֹתֵינוּ. עַד יָבֹא גּוֹאֵל צֶדֶק לְהָאִיר עֵינֵינוּ. אֱמֶת מֵאֶרֶץ תַּצְמִחַ וְצֶדֶק מִשָּׁמַיִם יְהִיֶה נִשְׁקָף עַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְעָלֵינוּ. וְנִזְכֶּה כֻּלָּנוּ לַעֲבֹד אֶת ה' בֶּאֱמֶת בְּנַעֲרֵינוּ וּבִזְקֻנֵינוּ (נ"א: בְּנַעֲוּרֵינוּ וּבְזִקְנָתֵנוּ). מָלֵךְ בְּיִפְיּוֹ תֶּחֱזֶינָה עֵינֵינוּ. בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ. אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן.

(אָמַר הַמַּעְתִּיק: נִרְאֶה מִדִּבְרֵי הַשִּׁיר הַזֶּה, אֲשֶׁר מוֹרֵנוּ מוֹהֲרַנַ"ת זַ"ל כָּתָבוֹ, שֶׁיְּדַפֵּס בִּתְחִלַּת הַסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ לִקּוּטֵי מוֹהַרַ"ן):

שיר ידידות

אֲשֶׁר חִבֵּר וְיִסֵּד כְּבוֹד אַדְמוֹ"ר הָרַב רַבִּי נָתָן זַ"ל לְשֵׁם כְּבוֹד מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ אוֹר הָאוֹרוֹת וְכוּ' כְּבוֹד מוֹרֵנוּ הָרַב ר' נַחְמָן זַ"ל

נֹפֶת תִּטֹּפְנָה שִׂפְתוֹתַיִךְ. דְּבַשׁ וְחָלָב. תַּחַת לְשׁוֹנֵךְ:

חֲכַמְתְּ חֲכַמְתְּ. אַתָּה אַתָּה מְלֵאתָ רְצוֹן קוֹנֵךְ:

מִי יִדְמֶה לָךְ. בְּכָל כֹּחֵךְ עָבַדְתְּ אֶת אֲדוֹנֵךְ:

נַחַל נֹבֵעַ מְקוֹר חָכְמָה. מִי יִסַּפֵּר הֲדָרֵךְ וּגְאוֹנֵךְ:

נַפְשִׁי גֶּחָלִים תְּלַהֵט. בְּזָכְרִי יְדִידוּת עֲרֵבוּת נֹעַם אִמְרָתֵךְ:

חַיִל עָשׂוּ רַבּוֹת. וְאַתְּ עָלִית עַל כֻּלָּנָה. עָדֵי שַׂגְבָה מַעֲלָתֵךְ:

מִבְּנֵי אָדָם יָפְיָפִיתְ. הוּצַק חֵן בְּשִׂפְתוֹתָיִךְ:

נִפְלָאוֹת הֵיא בְּעֵינֵינוּ. בַּמֶּה זָכִינוּ לִשְׁקֹד עַל דַּלְתוֹתָיִךְ:

נָשִׂים לְפִינוּ מַחְסוֹם. מִלְּסַפֵּר שִׁבְחֵיךְ וּתְהִלָּתֵךְ:

חֻמְדָּה גְּנוּזָה קָנִיתְ. עָדֵי שָׁרָשַׁיו וְיסוֹדָיו. מְאֹד עָמְקוּ מַחְשְׁבוֹתָיִךְ:

מָאַסְתְּ וְגָעַלְתְּ בְּכָל הַבְלֵי הָעוֹלָם לְגַמְרֵי. אֲשֶׁר לֹא נִמְצָא דֻּגְמָתֵךְ:

נָקְוָה וְנוֹחִיל עֲדֵי עֶרֶב יִהְיֶה אוֹר. אָז יֵדְעוּ עֹצֶם נוֹרְאוֹת גְּדֻלָּתֵךְ:

נֶפֶשׁ עָמֵל עָמְלָה לוֹ:

חַי הַחַיִּים יְסֹבְּבֵהוּ יְבוֹנְנֵהוּ מִימִינוֹ וּמִשְּׂמֹאלוֹ:

מַנְהִיג אֲמִתִּי לַכֹּל. מֵרוֹם הַמַּעֲלוֹת. עַד תַּכְלִית נְפָשׁוֹת הָעֲשׁוּקוֹת כַּקָּטָן כַּגָּדוֹל לְהוֹעִילוֹ:

נוֹרָא וְאָיוֹם נוֹדָע בַּשְּׁעָרִים דְּלִבְּךָ. כִּי אַתָּה יָדַעְתָּ כִּי גָּדוֹל הַשֵּׁם. עַל כֵּן נוֹחִיל לוֹ:
בֶּן יְדִיד. בֶּן יַקִּיר. בֶּן אָהוּב. בֶּן נֶחְמָד. בֶּן הָעֹבֵד אוֹתוֹ:
נֶפֶשׁ. רוּחַ. נְשָׁמָה. חַיָּה. יְחִידָה. עַד תַּכְלִית רוּם הַמַּעֲלָה. הִשִּׂיג אֵין כְּמוֹתוֹ:
יִשְׂמְחוּ מְאֹד אָבִיו וְאִמּוֹ יוֹלְדָיו. אַשְׁרֵיכֶם שֶׁיָּצָא זֶה מֵחַלְצֵיכֶם:
מִמֶּנּוּ יֵצֵא הַגּוֹאֵל צֶדֶק. לָכֵן כָּפוּל שְׂכַרְכֶם:
חַיִּים וְחֶסֶד עָשָׂה עִמָּנוּ. כֵּן יִסְיַּע הַשֵּׁם לַעֲשׂוֹת עִמָּנוּ וְעִמָּכֶם:
הָעָם הַהֹלְכִים בַּחֹשֶׁךְ. רָאוּ אוֹר גָּדוֹל עַל יָדוֹ. שִׂמְחוּ בְּהַשֵּׁם אַתֶּם וַאֲבוֹתֵיכֶם:
נִפְשְׁטוּ חִכְּתָה מְאֹד נֹעַם אִמְרוֹתָיו:
חָשְׁקָה נַפְשֵׁנוּ מֵאוֹרוֹת נוֹרְאוֹת תּוֹרוֹתָיו:
מַה נִּמְלְצוּ חֲבִיבַת נְעִימוּת פִּלְאוֹתָיו:
נֶאֱמָנִים מַאֲמָרָיו. חֲשׁוּקִים נֶחְמָדִים לָעַד. לְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְדוֹרוֹתָיו:
נֶחְמָד אוֹצָרוֹ הַטּוֹב. הַמָּלֵא יִרְאַת שָׁמַיִם:
חָפֵץ בַּחַיִּים. יִשְׁמַע לַעֲצָתוֹ יְחַיֵּהוּ מִיָּמִים:
מָה רַב טוּבוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה עִמָּנוּ. לָעַד וּלְנֶצַח. עַד בִּלְתִּי שָׁמַיִם:
נִקְשְׁרָה נַפְשׁוֹ בְּנַפְשֵׁנוּ. עִם כָּל הַכָּתוּב לַחַיִּים בִּירוּשָׁלָם:
נוֹרָאוֹת בְּצֶדֶק תַּעֲנֵנוּ. אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ:
חַסְדְּךָ הִפְלֵאתָ עִמָּנוּ. כֵּן תִּגְמֹר נָא בַּעֲדֵינוּ:
מַה טּוֹב חֶלְקֵנוּ. וּמַה נָּעִים גּוֹרָלֵנוּ אַשְׁרֵנוּ:
נִכְסְפָה וְגַם כָּלְתָה נַפְשֵׁנוּ לְחַצְרוֹת הַשֵּׁם. לִבֵּנוּ וּבְשָׂרֵנוּ אֶל אֵל חָי יְרַנֵּנוּ:
נִפְלָאוֹת הִיא בְּעֵינֵינוּ. אֲשֶׁר עָשָׂה עִמָּנוּ אֱלֹהֵינוּ:
חַדְּאִי נַפְשֵׁנוּ חֲדָאִי נַפְשֵׁנוּ. כִּי הַשֵּׁם עִמָּנוּ אַל יַעַזְבֵנוּ וְאַל יִטְּשֵׁנוּ:
מַה נָּשִׁיב לְהַשֵּׁם כָּל תַּגְמוּלוֹהִי עָלֵינוּ. מִי יַאֲמִין לִשְׁמוּעָתֵינוּ:
נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בִּישׁוּעָתוֹ. כִּי הִנֵּה אֱלֹהֵינוּ זֶה. קִוִּינוּ לוֹ וְיוֹשִׁיעֵנוּ:
נְבוֹנִים וַחֲכָמִים. נְעָרִים וּזְקֵנִים:
חוּרֵי עָם. רָאשִׁים. פַּרְתֻּמִּים וּסְגָנִים:
מְאֹד הַטּוּ אָזְנֵיכֶם. לְאִמְרֵי פִּי הַנְּכוֹנִים:
נַפְשְׁכֶם תָּגִיל בְּהַשֵּׁם. רְאוּ כִּי נָתַן לָכֶם הַשֵּׁם. גִּנְזֵי מַטְמוֹנִים:
בֵּית יִשְׂרָאֵל בָּרְכוּ אֶת הַשֵּׁם. כִּי הִפְלִיא לַעֲשׂוֹת עִמָּכֶם:
נִתְגַּבֵּר וְנִתְחַזֵּק וְנִתְאַמֵּץ. בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם. בֶּאֱמֶת. הִנֵּה זֶה יָצָא לְפָנֵינוּ לְהִלָּחֵם:
שְׁמַע יִשְׂרָאֵל. אַתֶּם קְרֵבִים הַיּוֹם. לְהִלָּחֵם עִם אוֹיְבֵיכֶם אַל יֵרַךְ לְבַבְכֶם:
מְאֹד מְאֹד חִזְקוּ וְאִמְצוּ בְּהַשֵּׁם. אַל תִּירְאוּ וְאַל תַּעַרְצוּ כִּי הַשֵּׁם עִמָּכֶם:

חוּסוּ וְחָמְלוּ עַל נַפְשְׁכֶם. טֶרֶם יִכְבֶּה נֵרְכֶם:
הָבוּ יְדֵכֶם לְהַשִּׁם. בְּקֶשֶׁר אֲמִיץ וְחָזָק בַּל יְמוֹט. אָז תַּעֲלֶה בְּיָדְכֶם:
זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ. וּמִכֹּל צָרוֹתֵינוּ יוֹשִׁיעֵנוּ:
כְּבֹד אֱלֹהִים הַסְתֵּר דָּבָר. לָכֵן נִשָּׂא בְּשֶׁרֶנוּ בְּשִׁגְגָנוּ:
רַחֲמֶיךָ רַבִּים הַשֵּׁם. רְאֵינוּ בְּעֵינֵינוּ. אֲשֶׁר חָמָלְתָּ עָלֵינוּ:
צִדְקוֹת הַשֵּׁם עָשָׂה. וּמִשְׁפָּטָיו עִם יִשְׂרָאֵל:
דְּרָכָיו יְשָׁרִים. לְכָל הֶחָפֵץ חַיִּים אֲמִתִּיִּים כִּרְצוֹן הָאֵל:
יָחִיד בְּדוֹרוֹתָיו. אִישׁ חַיִל. רַב פְּעָלִים מִקַּבְצְאֵל:
קָדוֹשׁ וְטָהוֹר. מֵעוֹדוֹ וְעַד חֶלְדּוֹ. מִמַּעַל לְכוֹכְבֵי אֵל:
לִי נָאֶה לְסַפֵּר מְעַט מִזְּעֵר מִתְּהִלָּתוֹ. פָּחוֹת מִטִּפָּה מִן הַיָּם הַגָּדוֹל:
בֵּית צַדִּיק חֹסֶן רָב. אַשְׁרֵי כָּל חוֹסֵי בוֹ. לְעוֹלָם יְרַנְּנוּ עַד כִּי שֵׁלָה יִגְדַּל:
רַב מְחוֹלֵל כֹּל. עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים. כַּקָּטָן כַּגָּדוֹל:
כָּמַהּ לְךָ בְשָׂרִי. צָמְאָה לְךָ נַפְשִׁי. כִּי אֵין מִסְפָּר לְטוּבוֹתֶיךָ עוֹד לִסְפּוֹר כִּי חָדַל:
הוֹלֵךְ וְאוֹר. עַד נְכוֹן הַיּוֹם. יָרוּם וְנִשָּׂא וְגָדַל:
לְחַיֵּי עוֹלָם הַבָּא. יְזַכֵּנוּ וִיבִיאֵנוּ לָנֶצַח:
עוֹלָם שֶׁכָּלוֹ טוֹב יַנְחִילֵנוּ. אוֹר צַח וּמְצֻחְצָח:
הַבָּא לְטַהֵר מְסַיְּעִין לוֹ. עַד יִזְכֶּה נְעִמוּת בִּימִינוֹ נָצַח:
נֶפֶשׁ נַעֲנָה תַּשְׂבִּיעַ טוּב. פָּתוֹחַ תִּפְתַּח אֶת יָדֶךָ לוֹ נָתֹ"ן תִּתֵּן:
תֵּן לִי מַה שֶּׁהִבְטַחְתָּנִי. כִּי עַד שֶׁתְּחַנֵּנִי דָּמִי לְךָ לֹא אֶתֵּן:
נֶפֶשׁ רְעֵבָה תְּמַלֵּא. טוֹב לְחַלֵּק לְעַמְּךָ כִּרְצוֹנְךָ. תִּתֵּן לָהֶם יִלְקֹטוּן:

הקדמה

"מִי יְמַלֵּל גְּבוּרוֹת ה' יַשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ" (תהלים ק"ו). מִי יוּכַל לְסַפֵּר, מִי יוּכַל לְשַׁעֵר, אֶת כָּל הַגְּדוֹלוֹת וְהַנִּפְלָאוֹת וְהַנּוֹרָאוֹת אֲשֶׁר עָשָׂה אַדְמוֹ"ר, אוֹר הָאוֹרוֹת, אוֹר הַצַּחְצָחוֹת, אוֹר הַגָּנוּז וְצָפוּן וְטָמוּן, עִם כָּלַל נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁבָּהֶם תְּלוּיִים כָּל הָעוֹלָמוֹת. וּבְיוֹתֵר אֲשֶׁר פָּעַל וְעָשָׂה עִם אֲנָשָׁיו הַמְקֻרָבִים אֵלָיו אֲשֶׁר זָכוּ לְהִסְתּוֹפֵף בְּצִלּוֹ צֵל הַקָּדוֹשׁ, וְלִשְׁמֹעַ מִפִּיו מַה שֶּׁשָּׁמְעוּ, דְּבָרִים שֶׁכִּסְּפָם עַתִּיק יוֹמִין. וּבִפְרָטוּת, אֲשֶׁר פָּעַל וְעָשָׂה עִמִּי הֶעָנִי וְהָאֶבְיוֹן, אֲשֶׁר הֵקִימַנִי מֵעָפָר וּמֵאַשְׁפּוֹת, וְהוֹשִׁיבַנִי אֶצְלוֹ, וְקֵרְבַנִי בְּרַחֲמָיו בְּיוֹתֵר, וְסָמַךְ יָדוֹ עָלַי לְקַבֵּל וְלִכְתֹּב אֶת כָּל דִּבְרֵי תּוֹרָתוֹ וְשִׂיחוֹתָיו וְסִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹתָיו. הַכֹּל כַּאֲשֶׁר לִכֹּל, זִיכַנִי שֶׁיִּהְיֶה נִכְתָּב עַל יָדִי. וְאָמַר בְּפֶה מָלֵא שֶׁאֵין מִי שֶׁיּוֹדֵעַ מִמֶּנּוּ, כִּי-אִם אָנֹכִי מְעַט, וְעוֹד כַּמָּה לְשׁוֹנוֹת כָּאֵלֶּה.

וּבֶאֱמֶת נַפְשִׁי יוֹדַעַת מְאֹד, מַה שֶּׁאִי אֶפְשָׁר לְסַפֵּר כְּלָל. וּכְבָר כָּתַבְתִּי הַרְבֵּה, וְסִפַּרְתִּי לַחֲבֵרַי וְתַלְמִידַי בְּפֶה הַרְבֵּה מְאֹד. וּבְרוּךְ הַשֵּׁם דְּבָרַי עָשׂוּ רֹשֶׁם בְּכֹחוֹ הַגָּדוֹל, שֶׁנִּכְנַס בְּלִבָּם הָאֱמֶת כְּאֵשׁ בּוֹעֶרֶת. וְנִתְעוֹרְרוּ הַרְבֵּה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְכַמָּה כְּבָר נִסְתַּלְּקוּ בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה וְנִפְטְרוּ בְּשֵׁם טוֹב מִתּוֹךְ דִּבְרֵי תוֹרָה וּתְפִלָּה וֶאֱמוּנָה שְׁלֵמָה, חֶלְקָם בַּחַיִּים, וְהַנִּשְׁאָרִים לְאֹרֶךְ יָמִים וְשָׁנִים הִנָּם חֲזָקִים בְּעֻזַּרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בֶּהֱאֱמֶת וְהֶאֱמוּנָה כִּרְאִי מוּצָק בַּל יִמּוֹטוּ לְעוֹלָם. וְעִם כָּל זֶה, יָדַעְתִּי בְּנַפְשִׁי כִּי הֵם גַּם הֵם עֲדַיִן צְרִיכִין לְמוֹדְעֵי רַבָּא, וַעֲדַיִן אֵינָם יוֹדְעִים אוֹר אֱמֶת הָאֱמֶת וַאֲמִתָּתוֹ בִּשְׁלֵמוּת כָּרָאוּי, כַּאֲשֶׁר תִּקּוּעַ בְּנַפְשִׁי. וּכְעֵין מַאֲמָר רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל: "הַרְבֵּה לָמַדְתִּי מֵרַבּוֹתַי וְלֹא חִסַּרְתִּי מֵהֶם כִּי אִם כַּכֶּלֶב הַמְלַקֵּק מֵהַיָּם וְתַלְמִידַי לֹא חָסְרוּ מִמֶּנִּי" וְכוּ' (סנהדרין סח.).

מָה אֲדַבֵּר, כִּי כָּל דִּבְרֵי אֱלֹהֵי נוֹגְעִים בִּידִיעוֹת נְעִימוּת הִתְנוֹצְצוּת אֱלֹקוּת בַּלֵּב, אֲשֶׁר הוּא לְכָל חַד כְּפוּם מַה דְּמִשַּׁעֵר בְּלִבֵּהּ. וְהֵן הֵן גְּבוּרוֹתָיו הֵן הֵן נוֹרְאוֹתָיו, אֲשֶׁר יָגַע וְטָרַח בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ כָּל-כָּךְ, עַד שֶׁזָּכָה לְמַה שֶּׁזָּכָה וְעָלָה לְמָקוֹם שֶׁעָלָה, אֲשֶׁר הִמְשִׁיךְ שִׂכְלִיּוֹת עֲמֻקִּים כָּאֵלֶּה, "מַיִם עֲמֻקִּים עֵצָה בְלֵב אִישׁ" "עָמֹק עָמֹק מִי יִמְצָאֶנּוּ". עַד אֲשֶׁר בְּחָכְמָתוֹ הַנִּשְׂגָּבָה וּבְכֹחוֹ הָעָצוּם הֵאִיר בְּטוּבוֹ בְּלֵב הַפָּחוּת וְהַנִּשְׁחָת הִתְנוֹצְצוּת הַשָּׂגַת אֱלֹקוּת מַה שֶּׁאִי אֶפְשָׁר לְסַפֵּר לַחֲבֵרוֹ כְּלָל. וּרְאֵה זֶה חָדָשׁ, אֲשֶׁר לֹא הָיָה לְעוֹלָמִים, וְכִמְרֻמָז בְּהַתּוֹרָה "מֵישָׁרָא דְסַכְּינָא" (בסימן למ"ד) עַיֵּן שָׁם, שֶׁצְּרִיכִין רַבִּי גָּדוֹל וְאָמַן נִפְלָא וְרוֹפֵא נֶאֱמָן שֶׁיּוּכַל לְהַכְנִיס הַשָּׂגַת אֱלֹקוּת בְּלֵב הַקָּטַנִּים כָּאֵלֶּה, חוֹלִים כָּאֵלֶּה, רְחוֹקִים כָּאֵלֶּה.

וְהִנֵּה אִם אֵין כְּלֵי הַכְּתִיבָה וּכְלֵי הַדִּבּוּר מַסְפִּיקִים לְסַפֵּר חֵלֶק אֶחָד מֵאֱלֶף מֵאֲשֶׁר בְּלִבִּי, עַל כָּל זֶה לְהוֹצִיא חֶלְק אִי אֶפְשָׁר. עַל כֵּן לְמִן הַיּוֹם שֶׁזָּכִיתִי לְהִתְקָרֵב, חִיזְּקַנִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְהוּא זַ"ל, לַעֲסוֹק בִּכְתִיבַת נוֹרְאוֹת הִתְגַּלּוּת תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חִזְּקַנִי לִכְתֹּב תָּמִיד הָעִנְיָנִים וְהַשִּׂיחוֹת שֶׁהָיוּ אֵצֶל כָּל תּוֹרָה, כִּי יָדַעְתִּי שֶׁכָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר הוּא תּוֹרָה שְׁלֵמָה. אֲבָל בִּתְחִלָּה לֹא נִזְהַרְתִּי עֲדַיִן לִכְתֹּב כָּל הַשִּׂיחוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת וְהַדִּבּוּרִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁיָּצְאוּ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ, כִּי אִם מַה שֶּׁהָיָה בָּהֶם אֵיזֶה הֶמְשֵׁךְ הִתְגַּלּוּת חִדּוּשֵׁי תּוֹרָה, אֲבָל שְׁאָר הַשִּׂיחוֹת לֹא נִזְהַרְתִּי לִכְתָּבָם. וּבֶאֱמֶת לְמִן הַיּוֹם אֲשֶׁר הִתְחַלְתִּי לְהַכִּיר הֵיטֵב אֲמִתַּת נִשְׂגְּבוֹת מַעֲלָתוֹ וּקְדֻשָּׁתוֹ הַנּוֹרָאָה, הָיִיתִי אוֹמֵר תָּמִיד שֶׁרָאוּי הָיָה שֶׁיַּעֲמֹד אֶחָד שֶׁיִּכְתֹּב כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁיָּצָא מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה וְכָל מִינֵי חֵן שֶׁל אֱמֶת, וּבְיִרְאָה נוֹרָאָה בּוֹעֶרֶת כְּלַפֵּיד אֵשׁ. אֲפִלּוּ כָּל הַדִּבּוּרִים בְּמִלֵּי דְעָלְמָא וְצָרְכֵי אָדָם וְכָל דְּבָרָיו שֶׁדִּבֵּר, כֻּלָּם רְאוּיִים לְהִכָּתֵב בַּסֵּפֶר. כִּי כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁיָּצָא מִפִּיו, אֲפִלּוּ בְּמִלֵּי דְעָלְמָא, כֻּלָּם הָיוּ בּוֹעֲרִים כְּגַחֲלֵי אֵשׁ וְ"לַפִּידִים יַהֲלֹכוּ כִּידוֹדֵי אֵשׁ יִתְמַלָּטוּ" (איוב מ"א). אַךְ רָאִיתִי שֶׁהוּא דָּבָר שֶׁאִי אֶפְשָׁר, וּמֵחֲמַת זֶה נִתְרַשַּׁלְתִּי וְלֹא נִשְׁתַּדַּלְתִּי לִכְתֹּב אֲפִלּוּ כַּמָּה דִּבְרֵי

חָכְמָה אֲמִתִּיּוֹת שֶׁנִּשְׁמַע מִדִּבּוּרָיו הַקְּדוֹשִׁים, וְלֹא כָּתַבְתִּי כִּי-אִם כְּשֶׁשָּׁמַעְתִּי אֵיזֶה הֶמְשֵׁךְ דִּבְרֵי תּוֹרָה, אוֹ שֶׁהָיָה שַׁיָּךְ לְאֵיזֶה תּוֹרָה. עַד אַחַר כַּמָּה שָׁנִים לְהִתְקָרְבוּתִי אֵלָיו, הֵעִיר ה' לִבִּי לְהַתְחִיל לִרְשֹׁם גַּם כַּמָּה שִׂיחוֹת וְעִנְיָנִים מֵאֲשֶׁר נִשְׁמְעוּ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ אָז, וּקְצָת מַה שֶׁנִּשְׁמַע כְּבָר. גַּם רָשַׁמְתִּי כַּמָּה סִפּוּרִים וְעִנְיָנִים מֵאֲשֶׁר עָבַר עָלָיו וְעַל אֲנָשָׁיו, וּמְעַט מִסִּפּוּרֵי יְגִיעָתוֹ וְטִרְחָתוֹ אֲשֶׁר טָרַח וְיָגַע בַּעֲבוֹדַת ה', אֲשֶׁר עַל-יְדֵי-זֶה זָכָה לְמַה שֶּׁזָּכָה, וְסֵדֶר נְסִיעָתוֹ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְכַמָּה סִפּוּרִים וּמַעֲשִׂיּוֹת שֶׁהָיוּ אֵצֶל כָּל תּוֹרָה וְתוֹרָה וְאֵצֶל כָּל סִפּוּר מַעֲשֶׂה, וְאֵיךְ וְעַל יְדֵי מַה נִתְגַּלְגְּלוּ רַחֲמָיו עַד שֶׁפָּתַח פִּיו הַקָּדוֹשׁ וְגִלָּה מַה שֶּׁגִּלָּה.

וְאִם אֶמְנָם בְּכָל אֵלֶּה אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר וּלְצַיֵּר בִּכְתָב מַהוּת הָעִנְיָן הֵיטֵב כַּאֲשֶׁר הָיָה בִּשְׁעַת מַעֲשֶׂה, עִם כָּל זֶה לֹא מָנַעְתִּי מִלִּכְתֹּב וְלִרְשֹׁם כָּל מַה שֶּׁאֶפְשָׁר לִכְתֹּב וְלִרְשֹׁם, וְהַמַּשְׂכִּיל יָבִין מִדַּעְתּוֹ מְעַט מַהוּת הָעִנְיָן. כֻּלֵּי הַאי וְאוּלַי יִזְכּוּ הַדּוֹרוֹת הַבָּאִים לֵידַע אֶת כָּל הַגְּדוֹלוֹת וְהַנִּפְלָאוֹת אֲשֶׁר עָשָׂה עִמָּנוּ אֲדוֹן כֹּל, הַנּוֹהֵג בְּחַסְדּוֹ כָּל דּוֹר, אֲשֶׁר מַחְשְׁבוֹת לִבּוֹ לְדוֹר וָדוֹר, אֲשֶׁר עוֹשֶׂה חֲדָשׁוֹת בְּכָל עֵת לְמַעַן סַפֵּר שְׁמוֹ בְּכָל הָאָרֶץ, לְמַעַן יִתְעוֹרְרוּ בְּכָל דּוֹר לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. כִּי כְּבַר פָּנָה לְפָנֵינוּ דֶּרֶךְ נָכוֹן עַל יָדוֹ ז"ל, אֲשֶׁר מֵעַתָּה כָּל הָרוֹצֶה לָגֶשֶׁת אֶל הַקֹּדֶשׁ בְּקַל יוּכַל לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל פִּי הַדְּרָכִים הַמְבוֹאָרִים בִּסְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, אֲשֶׁרֵי שֶׁיֹּאחֲזוּ בָּהֶם. "הָפוֹךְ בָּם וַהֲפוֹךְ בָּם וְסִיב וּבְלֵה בָּם וּמֵהֶם לֹא תָזוּעַ שֶׁאֵין לְךָ מִדָּה טוֹבָה מֵהֶם" (אבות ה').

הֵן כָּל אֵלֶּה רָאֲתָה עֵינִי, כִּי הוּא רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ לִרְשֹׁם הַכֹּל עַל הַסֵּפֶר. עַל כֵּן זֶה יָמִים אֲשֶׁר שַׂמְתִּי אֶל לִבִּי בָּזֶה לִכְתֹּב וְלִרְשֹׁם כָּל שִׂיחָה וְדִבּוּר וְעִנְיָן וְסִפּוּר שֶׁיַּעֲלֶה עַל זִכְרוֹנִי, וְהֵן הֵן הַדְּבָרִים הַנִּכְתָּבִים בַּסֵּפֶר הַזֶּה. וְקָרָאתִי שֵׁם הַחִבּוּר הַזֶּה בְּשֵׁם חַיֵּי מוֹהַ"ר"ן מֵהֶמֶת שֶׁרַבּוֹ מְסַפֵּר מֵחַיָּיו הַקְּדוֹשִׁים, מֵאֲשֶׁר עָבַר עָלָיו בִּימֵי חַיָּיו הַקְּדוֹשִׁים וְהַחַיִּים אֲשֶׁר חַי בָּעוֹלָם. כִּי הוּא הָיָה אִישׁ חַי בֶּאֱמֶת אֲשֶׁר לֹא הָיָה דֻּגְמָתוֹ, וְהוּא חַי תָּמִיד חַיִּים אֲמִתִּיִּים, חַיִּים שֶׁלֹּא זָכָה בָּהֶם אָדָם מֵעוֹלָם, וּבְכָל פַּעַם חַי חַיִּים חֲדָשִׁים, כַּאֲשֶׁר נִשְׁמַע מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁפַּעַם אַחַת אָמַר אֲנִי חָיִיתִי הַיּוֹם חַיִּים שֶׁלֹּא חָיִיתִי מֵעוֹלָם חַיִּים כָּזֶה, וְאָז הִתְחִיל לְגַלּוֹת מְעַט רָאשֵׁי פְּרָקִים מֵהַתּוֹרָה "קַרְטָלִיתָא" (סימן י"ח) כַּנִּרְשָׁם בָּזֶה הַסֵּפֶר לְקַמָּן בִּמְקוֹמוֹ (סימן ח'). וְכֵן כַּמָּה פְּעָמִים שָׁמַעְתִּי מִמֶּנּוּ ז"ל הִתְפָּאֲרוּת נִפְלָא מֵעִנְיַן הַחַיִּים שֶׁלּוֹ, וּבְעִנְיַן גְּנוּת הַחַיִּים שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁאֵינָם חוֹשְׁבִים עַל תַּכְלִיתָם. וְגַם בְּחִיּוּת הָעוֹלָם יֵשׁ חִילּוּקִים הַרְבֵּה לְאֵין מִסְפָּר, כַּמְבֹאָר בָּזֶה לְקַמָּן קְצָת.

וְהַכְּלָל: שֶׁעִקַּר הַחַיִּים הוּא חַיִּים אֲמִתִּיִּים שֶׁהוּא חָכְמָה אֲמִתִּית, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "הַחָכְמָה תְּחַיֶּה אֶת בְּעָלֶיהָ" (קוהלת ז'). וְעִקַּר הַחָכְמָה לְהִשְׁתַּדֵּל וּלְהִתְיַגֵּעַ לֵידַע וּלְהַכִּיר אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁהוּא חַי הַחַיִּים. וְכָל אֶחָד כְּפִי קִרְבָתוֹ לָזֶה, כֵּן חַיָּיו חַיִּים, וּלְהֶפֶךְ לְהֶפֶךְ. וְעַל-כֵּן:

"וְרֻשָּׁעִים בְּחַיֵּיהֶם קְרוּיִים מֵתִים" (ברכות יח:), וּלְהֶפֶךְ, צַדִּיקִים בְּמִיתָתָם קְרוּיִים חַיִּים, מֵחֲמַת שֶׁתָּמִיד הֵם דְּבֵקִים בְּחַיִּים אֲמִתִּיִּים כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה' אֱלֹקֵיכֶם חַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם" (דברים ד'). וְעַל אֵלּוּ הַחַיִּים אָנוּ מִתְפַּלְּלִים הָרַבֵּה בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה וְיוֹם-הַכִּפּוּרִים "זָכְרֵנוּ לְחַיִּים" "וּכְתֹב לְחַיִּים". כִּי חוּץ מִזֶּה הַכֹּל הֶבֶל וְאֵין שׁוּם חַיִּים כְּלָל. וְעַל חַיִּים אֵלּוּ נֶאֱמַר: "לְמַעַן תִּחְיֶה" וְכוּ' (שם ה') "לְמַעַן יִרְבּוּ יְמֵיכֶם" וְכוּ' (שם ח') "לְמַעַן תִּחְיוּן". אֲבָל חַיִּים שֶׁזָּכָה הוּא ז"ל, עֲדַיִן לֹא טָעֲמָן שׁוּם אָדָם מֵעוֹלָם. אַשְׁרֵי מִי שֶׁיִּזְכֶּה לְהַרְגִּישׁ מְעַט הִתְנוֹצְצוּת מִנְּעִימוּת הַחַיִּים שֶׁלּוֹ, שֶׁהָיָה חַי חַיִּים אֲרוּכִים חַיִּים טוֹבִים בֶּאֱמֶת, כַּמּוּבָן מֵהַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַשִּׁבְעָה בָּעטְלֶעְרס (בספורי מעשיות מעשה י"ג), אֲשֶׁר עַל חַיִּים אֵלּוּ בִּקֵּשׁ דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם הַרְבֵּה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "תּוֹדִיעֵנִי אֹרַח חַיִּים" וְכוּ' (תהלים ט"ז).

בְּזֶה הַסֵּפֶר נִכְתְּבוּ כָּל הַמַּעֲשִׂיּוֹת שֶׁשָּׁמַעְנוּ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ. גַּם כַּמָּה שִׂיחוֹת וְסִפּוּרִים שֶׁשָּׁמַעְנוּ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ, כִּי שִׂיחָתוֹ הִיא כֻּלָּהּ תּוֹרָה. גַּם כַּמָּה מַעֲשִׂיּוֹת שֶׁנַּעֲשׂוּ וְעָבְרוּ בֵּינוֹ וּבֵין מְקָרְבָיו. וּמִכֻּלָּם יָבִין הַמַּשְׂכִּיל עַצְם גְּדֻלָּתוֹ וְתִקּוּף קְדֻשָּׁתוֹ הַמּוּפְלָג מְאֹד מְאֹד מַה שֶּׁאֵין הַפֶּה יָכוֹל לְדַבֵּר וְהַלֵּב לַחֲשֹׁב. וְהַמַּשְׂכִּיל כַּעֵת יִדֹּם וְיִשְׁתֹּק. וְכָל חַד כְּפוּם מָה דְּמִשַּׁעֵר בְּלִבֵּהּ, יָבִין מְעַט מְעַט פָּחוֹת מִטִּפָּה מִן הַיָּם הַגָּדוֹל. וַאֲפִלּוּ מַה שֶּׁשָּׁמַעְנוּ וְרָאִינוּ לֹא הִצְּגְנוּ כָּאן רַק מְעַט קְצַת בְּרֶמֶז. וּמִפְּנֵי עִצְּם הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁרַבּוּ עָלָיו מְאֹד, אָנוּ מַכְרִחִים לְשׁוּם לְפִינוּ מַחְסוֹם לְבִלְתִּי לְסַפֵּר בְּשִׁבְחוֹ. וּמִגְּדֶל עִצְּם קְדֻשָּׁתוֹ וְרוֹמְמָתוֹ הוּא מְרוֹמָם וְנִשְׂגָּב מְאֹד מִיְּדִיעָתֵנוּ. אַךְ גַּם זֶה הַמְּעַט דְּמְעַט שֶׁזָּכִינוּ לֵידַע וּלְהָבִין קְצָת, אִי אֶפְשָׁר לְסַפֵּר כְּלוֹ מִפְּנֵי הַמַּחֲלֹקֶת הַגְּדוֹלָה אַף עַל פִּי שֶׁהָיָה טוֹבָה לְהָעוֹלָם, רַק רָשַׁמְתִּי זֹאת בִּשְׁבִיל הַדּוֹרוֹת הַבָּאִים וּבִשְׁבִיל הַיָּמִים הַבָּאִים לְקָרְאתֵנוּ לְשָׁלוֹם, לְמַעַן לֹא תִּשָּׁכַח מִפִּינוּ וּמִפִּי זַרְעֵנוּ. לְמַעַן יֵדְעוּ הַדּוֹרוֹת הַבָּאִים גֹּדֶל חִבָּתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֲשֶׁר זָכוּ בַּדּוֹרוֹת הָאַחֲרוֹנִים לְאוֹר צַח וְזַךְ כָּזֶה, אוֹר הַגְּנוּז וְהַצָּפוּן. אַשְׁרֵי עַיִן רָאֲתָה אוֹתוֹ, אַשְׁרֵי אֹזֶן שֶׁשָּׁמְעָה מִפִּיו דִּבּוּרָיו הַקְּדוֹשִׁים. וְהַמַּעֲמִיק עִיּוּנוֹ בֶּאֱמֶת בִּסְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים (נ"א: בְּסֵפֶר רַבֵּנוּ ז"ל) יָבִין מְעַט מְעַט מֵעִצְּם קְדֻשָּׁתוֹ.

דִּבְרֵי הַכּוֹתֵב

הַקָּטָן נָתָן בֶּן אֲדוֹנִי אָבִי מוֹרֵנוּ הָרַב נַפְתָּלִי הִירְץ

יִשְׁמְרֵהוּ צוּרוֹ וְיִחַיֵּהוּ מְנֻעָמֵירוֹב

וּבַקָּשָׁתִי מֵאֵת הַמְעַיֵּן לְבַל יִפָּלֵא בְּעֵינָיו אִם לִפְעָמִים יִמְצָא בִּדְבָרֵינוּ כַּמָּה שִׂיחוֹת וְסִפּוּרִים מֵרַבֵּנוּ ז"ל שֶׁנִּכְתְּבוּ כָּאן שֶׁהֵם נִרְאִים דְּבָרִים פְּשׁוּטִים, וְלִפְעָמִים נִרְאֶה כְּאִלּוּ אֵין לָהֶם פֵּרוּשׁ כְּלָל, וְיִקָּשֶׁה בְּעֵינָיו עַל מָה נִכְתְּבוּ. אַךְ בֶּאֱמֶת בְּכָל הַדְּבָרִים וְהַשִּׂיחוֹת וְהַסִּפּוּרִים שֶׁנִּכְתְּבוּ

כָּאן, בְּכֻלָּם יֵשׁ דְּבָרִים בְּגוֹ, וּמִי שֶׁזָּכָה לַעֲמֹד לְפָנָיו וְלִשְׁמֹעַ מִפִּיו הַדְּבָרִים וְהַשִּׂיחוֹת הָיָה מִתְנוֹצֵץ לוֹ קְצָת, וְהָיָה רוֹאֶה וּמֵבִין קְצָת שֶׁהֵם דְּבָרִים עֶלְיוֹנִים וּגְבוֹהִים מְאֹד, וְהָיָה מִתְעוֹרֵר לְהַשִּׂם יִתְבָּרַךְ עַל יְדֵי כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁיָּצָא מִפִּיו בְּקֶדֶשָׁה וּבְטָהֳרָה נִפְלָאָה וְנוֹרָאָה. וּמֵחֲמַת זֶה לֹא יָכֹלְתִּי לְהִתְאַפֵּק מִלִּכְתֹּב וְלִרְשֹׁם קְצָת סְפּוּרִים וְשִׂיחוֹת לְזִכָּרוֹן, וְאַף שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם קְצָת (נ"א: כַּמָּה) שִׂיחוֹת שֶׁלֹּא יְבִינֵם הַמְעַיֵּן כְּלָל תֹּכֶן הַכַּוָּנָה שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם, עִם כָּל זֶה "מַשְׁנָה לֹא זָזָה מִמְּקוֹמָהּ" (לְשׁוֹן חֲזַ"ל יְבָמוֹת ל.). וּמִי שֶׁחָפֵץ בֶּאֱמֶת יָכוֹל לִמְצוֹא בְּרוֹב הַשִּׂיחוֹת דְּבָרִים נִפְלָאִים, וְכַמָּה וְכַמָּה הִתְעוֹרְרוּת נִפְלָא לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְכַמָּה עֲצוֹת וְכַמָּה הִתְחַזְּקוּת שֶׁיִּתְחַזֵּק הָאָדָם מְאֹד לְבַל יִתְיָאֵשׁ עַצְמוֹ בְּשׁוּם אֹפֶן וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה. כִּי: "לֹא דָבָר רֵיק הוּא מִכֶּם" (דְּבָרִים ל"ב) "וְאִם רֵיק הוּא מִכֶּם" (יְרוּשַׁלְמִי פֵּאָה פֶּרֶק א' הֲלָכָה א'). כִּי אֲפִלּוּ דִּבּוּרִים פְּשׁוּטִים שֶׁל רַבֵּנוּ זַ"ל הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ הֵם פּוֹתְחִים אוֹר גָּדוֹל, וְיֵשׁ לָהֶם כֹּחַ גָּדוֹל לְעוֹרֵר כָּל הָעוֹלָם לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר זֶה הָיָה כָּל מְגַמַּת רַבֵּנוּ זַ"ל כָּל יְמֵי חַיָּיו הַקְּדוֹשִׁים. גַּם נִשְׁמַע מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁאֲפִלּוּ שִׂיחוֹת פְּשׁוּטוֹת שֶׁלּוֹ צְרִיכִים לְכוֹתְבָם. כִּי בְּכָל שִׂיחָה וְשִׂיחָה שֶׁלּוֹ יֵשׁ בָּהֶן כַּוָּנוֹת עֲמֻקּוֹת מְאֹד, וְהֵם כְּלָלִיּוּת גָּדוֹל, וְכָל אָדָם יָכוֹל לְהוֹצִיא מֵהֶם עֲצוֹת נִפְלָאוֹת וְהַנְהָגוֹת יְשָׁרוֹת לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ.

אָמַר הַמַּעֲתִיק, לְעִנְיַן הָעֲלָמַת הָאוֹר הַגָּדוֹל וְהַנִּפְלָא שֶׁל אַדְמוֹ"ר זַ"ל, אֲשֶׁר חִידּוּשׁ כְּמוֹהוּ עֲדַיִן לֹא הָיָה אֲפִילּוּ בְּדוֹרוֹת הַקּוֹדְמִים, כַּאֲשֶׁר נִשְׁמַע מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁאָמַר כֵּן בְּפֵרוּשׁ. וְלַסּוֹף הוּא נֶעְלָם כָּל כָּךְ בְּתַכְלִית הַהֶעְלָמָה וְהַכִּסּוּי, עַד אֲשֶׁר רוֹב הָעוֹלָם אֵינָם זוֹכִים לָבוֹא עַל קִבְרוֹ הַקָּדוֹשׁ, אֲשֶׁר זֶה כָּל תִּקּוּנָם לָנֶצַח. יֵשׁ לִמְצוֹא רֶמֶז עַל זֶה מִדְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁאָמַר, כִּי כָּל עִסְקוֹ הוּא רֹאשׁ-הַשָּׁנָה ("נָאר מַיין זַאךְ אִיז רֹאשׁ הַשָּׁנָה"). וְעַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה כָּתוּב: "בַּכֶּסֶה לְיוֹם חַגֵּנוּ" (תְּהִלִּים פ"א) כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ חֲזַ"ל (רֹאשׁ הַשָּׁנָה ח.). וְעַל כֵּן אוֹרוֹ הַגָּדוֹל וְהַנִּפְלָא נֶעְלָם וּמְכֻסֶּה כָּל כָּךְ גַּם כֵּן מְאֹד, עַד שֶׁכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם אֵינָם זוֹכִים לָבוֹא עַל קִבְרוֹ לְהִתְפַּלֵּל שָׁם. וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲזַ"ל: "מִפְּנֵי מָה נִסְתַּתֵּר קִבְרוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ מִן הָעוֹלָם" וְכוּ' (בְּמַסֶּכֶת סוֹטָה יג:). נִמְצָא, כִּי לֹא יָדַע אִישׁ קְבוּרַת מֹשֶׁה לְמַעַן לֹא יוּכְלוּ לָבוֹא עַל קִבְרוֹ לְהִתְפַּלֵּל שָׁם. וְכֵן קֶבֶר הָאַדְמוֹ"ר זַ"ל נִסְתַּתֵּר גַּם כֵּן מִן הָעוֹלָם עַל יְדֵי גֹּדֶל הַמַּחֲלֹקֶת, אַף שֶׁיּוֹדְעִים מְקוֹם קְבוּרָתוֹ, לְמַעַן לֹא יוּכְלוּ גַּם כֵּן לָבוֹא לְשָׁם לְהִתְפַּלֵּל שָׁם. יְהִי רָצוֹן שֶׁיִּתְגַּלֶּה הָאֱמֶת בָּעוֹלָם וְיִתְפָּרְסֵם קְדוּשָּׁתוֹ בָּעוֹלָם וְאָז תָּבוֹא הַגְּאוּלָה בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן:

שיחות וספורים וענינים שהיה אצל כל תורה ומעשה

אות א

א, הַתּוֹרָה "בַּהֲצוֹצְרוֹת" (סימן ה') אָמַר בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה, פֹּה בְּרֶסְלֶב שְׁנַת תקס"ג. וְרֹאשׁ-הַשָּׁנָה חָל אָז בְּיוֹם שֵׁנִי וּשְׁלִישִׁי, וְהוּא הָיָה רֹאשׁ-הַשָּׁנָה הָרִאשׁוֹן לִישִׁיבָתוֹ פֹּה וּלְהִתְקָרְבוּתִי אֵלָיו. וְאָז נִשְׁמַע בָּעוֹלָם הַגְּזֵרוֹת שֶׁרָצוּ לִגְזֹר בָּעוֹלָם, אֲשֶׁר יָצְאוּ בְּיָמֵינוּ בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים, הַיְנוּ לִקַּח אֶת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל לַחֵיל, רַחֲמָנָא לְצַלָּן מֵעַתָּה. כִּי אֵלּוּ הַגְּזֵרוֹת הִתְחִילוּ לְצָמֹחַ בִּימֵי מַלְכוּת פּוֹלִין קֹדֶם שֶׁכָּבַשׁ הַקֵּיסָר"ה [הַקֵּיסָר יָרוּם הוֹדוֹ] מֵרוּסְיָא אֶת מְדִינָתֵנוּ, וְאַחַר-כָּךְ בִּתְחִלַּת כְּבִישָׁתוֹ אֶת מְדִינָתֵנוּ נִשְׁקַט הַדָּבָר קְצָת. וְאַחַר-כָּךְ חָזַר וְנִתְעוֹרֵר שֶׁנִּשְׁמַע בָּעוֹלָם שֶׁרוֹצִין לִגְזֹר כַּמָּה גְּזֵרוֹת שֶׁקּוֹרִין "פּוּנְקְטִין", וְאָז אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל הַתּוֹרָה "בַּהֲצוֹצְרוֹת", וְהִיא מַתְחֶלֶת: "כִּי צָרִיךְ כָּל אָדָם לוֹמַר כָּל הָעוֹלָם לֹא נִבְרָא אֶלָּא בִּשְׁבִילִי וְכוּ' וּלְמַלְאֹת חֶסְרוֹן הָעוֹלָם וּלְהִתְפַּלֵּל עֲבוּרָם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְכוּ' הַיְנוּ קֹדֶם גְּזַר-דִּין" וְכוּ', עַיֵּן שָׁם. וְזֶה מְרַמֵּז עַל הַגְּזֵרוֹת הַנַּ"ל.

(וְעַיֵּן בַּסֵּפֶר פַּרְפְּרָאוֹת לְחָכְמָה כָּתַב שָׁם: "וְשָׁמַעְתִּי מֵאָבִי זַ"ל שֶׁרָמַז אָז רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁכְּבָר הוּא לְאַחַר גְּזַר דִּין. אַךְ אַף-עַל-פִּי-כֵן עָסַק אָז רַבֵּנוּ זַצַ"ל, הַרְבֵּה בְּכָל הַשָּׁנָה לְהַמְתִּיק הַדִּין עַד שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה פָּעַל בִּתְפִלָּתוֹ שֶׁנִּתְעַכֵּב הַדָּבָר וְלֹא יָצְאָה הַגְּזֵרָה אֶל הַפֹּעַל עַד שֵׁשׁ-עֶשְׂרֵה שָׁנִים אַחַר הִסְתַּלְקוּתוֹ. וְיֵשׁ בָּזֶה הַרְבֵּה לְסַפֵּר וִיבֹאַר בְּמָקוֹם אַחֵר", עַיֵּן שָׁם (ועיין לקמן ו').

וְאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ הַזְּקֵנִים סִפְּרוּ שֶׁשָּׁמְעוּ אָז מֵרַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "אִיךְ הָאב דָאס אָפּ גִישְׁטוּפְט אוֹיף עֶטְלִיכֶע אוּן צְוואַנְצִיג יָאהר" [אֲנִי דָּחִיתִי זֹאת לְעֶשְׂרִים וְכַמָּה שָׁנִים].

וְכֵן הָיָה מְכֻוָּן מַמָּשׁ, כִּי מִשְּׁנַת אֲמִירַת הַתּוֹרָה הַנַּ"ל עַד שְׁנַת יְצִיאַת הַגְּזֵרָה לַפֹּעַל בִּשְׁנַת תקפ"ז בְּסוֹפָהּ יֵשׁ עֶרֶךְ חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים שָׁנִים):

אות ב

ב, הַתּוֹרָה "קְרָא אֶת יְהוֹשֻׁעַ" (בסימן וא"ו) אָמַר בְּשַׁבַּת תְּשׁוּבָה שֶׁאַחַר רֹאשׁ-הַשָּׁנָה הַנַּ"ל. וְאָז הִזְכִּיר בְּהַתְחָלַת הַתּוֹרָה בְּסָמוּךְ אֶת הַפָּסוּק "וְעַל הַכִּסֵּא דְּמוּת כְּמַרְאֵה אָדָם עָלָיו מִלְמָעְלָה" (יחזקאל א'). (וְאַחַר-כָּךְ בִּכְתַב-יָדוֹ הַקָּדוֹשׁ לֹא נִזְכַּר פָּסוּק זֶה עַד סָמוּךְ בַּסּוֹף כַּמְבֹאָר בַּסֵּפֶר, עַיֵּן שָׁם). וְאָז אָחַז בִּשְׁתֵּי יָדָיו בִּשְׁתֵּי יְדוֹת הַכִּסֵּא שֶׁיָּשַׁב עָלֶיהָ, וְהָיָה מִתְנוֹעֵעַ עִם הַכִּסֵּא וְאָמַר בְּאֵימָה וּבְיִרְאָה וּבִמְסִירַת נֶפֶשׁ עָצוּם מְאֹד בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "כְּשֶׁיּוֹשְׁבִין עַל הַכִּסֵּא אָז הוּא אָדָם" (וְאָמַר בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "אַז מֶען זִיצְט אוֹיף דֶער שְׁטוּל דֶעמְאלְט אִיז מֶען אַמֶענְטְש"). וְהַדְּבָרִים סְתוּמִים מְאֹד (אָמַר הַמַּעְתִּיק עַיֵּן זֹהַר תַּזְרִיעַ דַּף מח.). וְאַחַר-כָּךְ גָּמַר כָּל הַתּוֹרָה הַנּוֹרָאָה הַזֹּאת הַנִּדְפָּס בַּסֵּפֶר. וּבִשְׁעַת אֲמִירַת הַתּוֹרָה לֹא דִּבֵּר כְּלָל מֵעִנְיַן כַּוָּנַת אֱלוּל, רַק אַחַר-כָּךְ כְּשֶׁגָּמַר אֲמִירַת הַתּוֹרָה הַזֹּאת, אַחַר שֶׁהִתְפַּלֵּל

עַרְבִית וְהַבְדִּיל, אַחַר-כָּךְ חָזַר וְדִבֵּר מֵהַתּוֹרָה הַזֹּאת כְּדַרְכּוֹ תָּמִיד. וְאָז עָנָה וְאָמַר לַאֲנָשִׁים חֲשׁוּבִים זְקֵנִים שֶׁיָּשְׁבוּ אֶצְלוֹ אָז, שֶׁהָיוּ מִתְפַּלְּלִים מִתּוֹךְ סִדּוּר הָאֲרִיזַ"ל: "תֹּאמְרוּ לִי אֵיךְ מְרֻמָּז בְּהַתּוֹרָה הַנַּ"ל כָּל הַכַּוָּנוֹת שֶׁל אֱלוּל?" וְהֶחֱרִישׁוּ וְלֹא עָנוּ. כִּי בֶּאֱמֶת אִי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם אֹפֶן לְהָבִין בְּעַצְמוֹ סוֹד הַכַּוָּנוֹת שֶׁל אֱלוּל אֵיךְ מְרֻמָּזִים בְּהַתּוֹרָה הַנַּ"ל. וְצִוָּה לְהָבִיא לְפָנָיו סִדּוּר הָאֲרִיזַ"ל, וּפָתַח אוֹתוֹ וְהֶרְאָה לִפְנֵיהֶם הַכַּוָּנוֹת שֶׁל אֱלוּל. וְאַחַר-כָּךְ פָּתַח פִּיו הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא וְהִתְחִיל לְגַלּוֹת פְּלָאוֹת, אֵיךְ כָּל הַכַּוָּנוֹת שֶׁל אֱלוּל מְרֻמָּזִים שָׁם בְּדֶרֶךְ נִפְלָא וְנוֹרָא מְאֹד, כַּמְבֹאָר מִזֶּה בַּסֵּפֶר. אֲבָל אִי אֶפְשָׁר לְצַיֵּר בִּכְתָב אֶת הַשִּׁעוּר שֶׁבַּלֵּב, אֶת כָּל הַנְּעִימוּת וְהַנִּפְלָאוֹת תְּמִים דֵּעִים שֶׁהִרְגַּשְׁתִּי אָז, בְּעֵת שֶׁזָּכִיתִי לִשְׁמֹעַ כָּל זֶה.

גַּם דִּבֵּר אַחַר שַׁבָּת מֵהַתּוֹרָה הַנַּ"ל שֶׁמְּדַבֶּרֶת שָׁם מֵעִנְיַן מֹשֶׁה וִיהוֹשֻׁעַ וְאֹהֶל מוֹעֵד שֶׁהֵם בְּחִינַת נְקֵדָּה הָעֶלְיוֹנָה וּנְקֵדָּה הַתַּחְתּוֹנָה וְוָאו. וְאָז אָמַר לִי בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁמִּתְוַעֲדִין יַחַד רַבִּי וְתַלְמִיד נַעֲשָׂה בְּחִינָה זֹאת, בְּחִינַת מֹשֶׁה וִיהוֹשֻׁעַ וְאֹהֶל מוֹעֵד. וְהִנֵּה, כָּל זֶה הָיָה בְּהִתְחַלַּת הִתְקָרְבוּתִי אֵלָיו, וְאָז לֹא זָכִיתִי עֲדַיִן לִכְתֹּב לְפָנָיו הַתּוֹרוֹת הַגְּדוֹלוֹת, רַק הַמַּאֲמָרִים קְצָרִים כָּתַבְתִּי בְּעַצְמִי שֶׁלֹּא בְּפָנָיו, וְהָיִיתִי מִתְגַּעְגֵּעַ זְמַן הַרְבֵּה לְקַבֵּל זֹאת הַתּוֹרָה אֶצְלוֹ בִּכְתִיבַת יָדוֹ הַקְּדוֹשָׁה, וְלֹא זָכִיתִי לָזֶה עַד אַחַר פּוּרִים שֶׁהָיִיתִי אָז אֶצְלוֹ בְּמֶעְדֶוֶעדְיוֶקע. וְאָז יָשַׁבְתִּי לְפָנָיו וְהֶעְתַּקְתִּי הַתּוֹרָה הַזֹּאת לְפָנָיו, וּמִפִּיו יִקְרָא אֵלַי מִתּוֹךְ סִפְרוֹ בִּכְתַב-יָדוֹ הַקְּדוֹשָׁה, וַאֲנִי כּוֹתֵב עַל הַנְּיָר. וְאַחַר-כָּךְ בְּאֵיזֶה עֵת בְּסָמוּךְ בַּלַּיְלָה עָמַדְתִּי לְפָנָיו כְּשֶׁכְּבָר יָשַׁב עַל מִטָּתוֹ וְרָצָה לִישֹׁן, וְדִבַּרְתִּי עִמּוֹ אָז הַרְבֵּה, וְאָז גִּלָּה לִי הַשִּׁלְשָׁה מִצְוֹוֹת שֶׁנִּצְטַוּוּ יִשְׂרָאֵל בִּכְנִיסָתָן לְאֶרֶץ (סנהדרין כ:) שֶׁשַּׁיָּךְ לָזֶה כַּנִּדְפָּס בִּמְקוֹמוֹ שָׁם, עַיֵּן שָׁם. וְסִיֵּם אָז וְאָמַר, כִּי כָּל שֶׁלֹּשׁ מִצְוֹוֹת אֵלּוּ הֵם בְּחִינַת תְּשׁוּבָה כַּנִּדְפָּס שָׁם. וְאָז שָׁאַלְתִּי אוֹתוֹ: "אֵיךְ שֶׁלֹּשׁ מִצְוֹוֹת אֵלּוּ הֵם בְּחִינַת תְּשׁוּבָה?", עָנָה וְאָמַר: זֶה תֹּאמַר אַתָּה ("דָאס זָאג דוּא שׁוֹין"). וּבָזֶה הָלַכְתִּי אָז מִלְּפָנָיו זַ"ל, וְתֵכֶף הִתְחַלְתִּי לַחֲשֹׁב בָּזֶה. וְתֵכֶף בְּדֶרֶךְ הָלִיכָתִי מִבֵּיתִי לָאַכְסַנְיָא שֶׁלִּי הִזְמִין לִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בָּזֶה חִדּוּשִׁים נָאִים, וּבְבוֹאִי לָאַכְסַנְיָא שֶׁלִּי מָצָאתִי בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּלֵי כְּתִיבָה וְכָתַבְתִּי מִיָּד מַה שֶׁחָנַנִי ה' בָּזֶה, וְזֶה הָיָה בִּתְחִלַּת חִנּוּכִי לְחַדֵּשׁ בְּתוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁחִנֵּךְ אוֹתִי בְּרַחֲמָיו וּדְרָכָיו הַנִּפְלָאִים. וּבְיוֹם שֶׁלְּאַחֲרָיו הֵבֵאתִי לְפָנָיו מַה שֶׁכָּתַבְתִּי, וְהוּטַב בְּעֵינָיו, וְשָׂחַק מֻחֲמַת שִׂמְחָה. וְעָנָה וְאָמַר: תּוֹכַל לִלְמֹד אִם תִּהְיֶה מַתְמִיד ("דוּ וָוועסְט קֶענֶען לֶערְנֶען אַז דוּא וָוועסְט בַּאֲרִיין"). אַךְ אַף-עַל-פִּי-כֵן אַחַר-כָּךְ הֶחֱרַחְתִּי לְהַפְסִיק מִלְּחַדֵּשׁ עַד שֶׁאֶלְמַד פּוֹסֵק הַרְבֵּה וְאַחַר-כָּךְ סִפְרֵי קַבָּלָה וְכוּ', עַד שֶׁאַחַר-כָּךְ צִוָּה לִי לְחַדֵּשׁ, וְאַחַר-כָּךְ צִוָּה לִי לִכְתֹּב כַּאֲשֶׁר מְבֹאָר מִזֶּה בְּמָקוֹם אַחֵר (לקמן תל"ה):

אות ג

ג, קֹדֶם שֶׁאָמַר הַתּוֹרָה "מִשְׁפָּטִים אֱמוּנָה" (בסימן ז'), שְׁמַעְתִּי מִמֶּנּוּ זַ"ל הַתּוֹרָה "צֹהַר תַּעֲשֶׂה לַתֵּבָה" (בסימן קי"ב), וְכָתַבְתִּי מַה שֶּׁשָּׁמַעְתִּי כְּפִי מַה שֶּׁנִּדְפַּס בַּסִּימָן הַנַּ"ל. אַךְ אַחַר-כָּךְ אָמַר הַתּוֹרָה "תְּהֹמֹת יְכַסְיֻמוּ" (בסימן ט'), וְשָׁם נִכְלָל הַתּוֹרָה "צֹהַר" הַנַּ"ל. וְהַתּוֹרָה "תְּהֹמֹת יְכַסְיֻמוּ" נֶאֱמְרָה בְּשַׁבַּת שִׁירָה תקס"ג בַּדֶּרֶךְ. וְאַחַר-כָּךְ הִתְחִיל לוֹמַר הַתּוֹרָה "מִשְׁפָּטִים" הַנַּ"ל, וַאֲמָרָהּ פִּסְקָא פִּסְקָא. וּבְאוֹתוֹ הָעֵת סִפֵּר שֶׁהָיָה אֶצְלוֹ הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל, וְאָמַר לוֹ: כְּשֶׁפּוֹגְמִין בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל נוֹפְלִין בְּגָלוּת, וְסִימָן: "מִשָּׁם רֹעֶה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל" (בראשית מ"ט). וְשָׁאַל אוֹתָנוּ לוֹמַר לוֹ פֵּרוּשׁ עַל אוֹתוֹ הַמַּרְאֶה וְלֹא יָדַעְנוּ לְהָשִׁיבוֹ דָּבָר. אַחַר-כָּךְ הֶרְאִיתִי לוֹ הַתּוֹרָה "צֹהַר תַּעֲשֶׂה לַתֵּבָה" שֶׁכְּתַבְתִּי כַּנַּ"ל, וְרָאָה וְהִסְתַּכֵּל בָּהּ. אַחַר-כָּךְ עָנָה וְאָמַר: "וּמִתַּלְמִידַי יוֹתֵר מִכֻּלָּם" (כְּלוֹמַר שֶׁעַתָּה הֵבִין עַל יָדֵי פֵּרוּשׁ עַל הַמַּרְאֶה הַנַּ"ל שֶׁל הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל), כִּי עַכְשָׁו אֲנִי יוֹדֵעַ הֵיטֵב הָעִנְיָן. וְאַחַר-כָּךְ גָּמַר הַתּוֹרָה "מִשְׁפָּטִים" הַנַּ"ל. וְשָׁם מְדַבֵּר מֵאֱמוּנָה וּמֵאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, שֶׁכְּשֶׁפּוֹגְמִין בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל בֶּאֱמוּנָה, יוֹרְדִין לְגָלוּת מִצְרַיִם, וְשָׁאַלְתִּי אוֹתוֹ אִם זֶה שַׁיָּךְ לַמַּרְאֶה הַנַּ"ל. הֵשִׁיב, שֶׁעִנְיַן הַמַּרְאֶה כְּבָר גָּמַר מִקֹּדֶם לְהַשִּׂיג הָעִנְיָן בִּשְׁלֵמוּת. וְאַחַר-כָּךְ קִבַּלְתִּי מִמֶּנּוּ הַתּוֹרָה "תְּהֹמֹת יְכַסְיֻמוּ", וְגַם שָׁם נִכְלָל הַתּוֹרָה "צֹהַר" הַנַּ"ל. וְשָׁם בְּסוֹפוֹ מְבֹאָר גַּם-כֵּן כְּשֶׁפּוֹגְמִין בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל יוֹרְדִין לְגָלוּת, וְשָׁם מְבֹאָר בְּסוֹפוֹ הַפְּסוּק "מִשָּׁם רֹעֶה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל" עַל בֵּאוּר הַפְּסוּק "יָרְדוּ בְמְצוֹלֹת כְּמוֹ אָבֶן". וְעַתָּה יְכוֹלִים לְהָבִין מְעַט פֵּרוּשׁ הַמַּרְאֶה הַנַּ"ל:

אות ד

ד, כְּשֶׁאָמַר הַתּוֹרָה "רָאִיתִי מְנוֹרַת זָהָב" (בסימן ח') בְּשַׁבַּת חֲנֻכָּה תקס"ג, וְשָׁם מְדַבֵּר אֵיךְ לְהַפִּיל וּלְהַשְׁפִּיל הָרְשָׁעִים, בְּחִינַת: "מַשְׁפִּיל רְשָׁעִים עֲדֵי אָרֶץ" (תהלים קמ"ז), עַיֵּן שָׁם. וְאָז בְּאוֹתָהּ הָעֵת הִפִּיל וְהִשְׁפִּיל רָשָׁע אֶחָד מִפָּרָסָם שֶׁהָיָה בְּנֵעְמָרוֹב, שֶׁהָיָה לְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ יְסוּרִים גְּדוֹלִים מִמֶּנּוּ, וְסִפְּרוּ לְפָנָיו זַ"ל. וְאַחַר חֲנֻכָּה, אַחַר שֶׁאָמַר הַתּוֹרָה הַנַּ"ל בְּשַׁבַּת חֲנֻכָּה, הָיָה לְהָרָשָׁע הַנַּ"ל מַפָּלָה גְּדוֹלָה. גַּם אָז אָמַר הֶלָצָה: כְּשֶׁתִּסְעוּ וְיִשְׁאֲלוּ אֶתְכֶם מַה פְּעַלְתֶּם, תֹּאמְרוּ פָּעַלְנוּ רוּחַ. וְהָאֱמֶת כֵּן הוּא, שֶׁפָּעַלְנוּ רוּחַ חַיִּים. שֶׁקִּבַּלְנוּ מִמֶּנּוּ לְהַשְׁלִים כָּל הַחֶסְרוֹנוֹת כַּמְבֹאָר בְּהַתּוֹרָה הַנַּ"ל. גַּם אַחַר אֲמִירַת הַתּוֹרָה רָקַד הַרְבֵּה, כִּי בְּאוֹתָהּ הַשָּׁנָה רָקַד הַרְבֵּה כַּמָּה פְּעָמִים:

אות ה

ה, הַתּוֹרוֹת שֶׁנֶּאֶמְרוּ עַל מַאֲמְרֵי רַבָּה בַּר בַּר חָנָא (בלקוטי מוהר"ן א' - ט"ו) אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁאֲמָרָם בְּשֵׁם אוֹמְרוֹ, הַיְנוּ בְּשֵׁם רַבָּה בַּר בַּר חָנָא בְּעַצְמוֹ. גַּם בְּעֵת שֶׁהִתְחִיל לְגַלּוֹת תּוֹרוֹת עַל מַאֲמְרֵי רַבָּה בַּר בַּר חָנָא אָז, סִפֵּר שֶׁרַבָּה בַּר בַּר חָנָה בָּא אֵלָיו וְשִׁחֵר פָּנָיו, וְאָמַר, מַדּוּעַ

אֵינוֹ מֵשִׂים לֵב לְהַמַּאֲמָרִים שֶׁלּוֹ. וּבְקֹשׁ אוֹתוֹ עַל זֶה שֶׁיְּשִׂים לִבּוֹ עֲלֵיהֶם, וְהוּא יְגַלֶּה לוֹ בָּהֶם חִדּוּשִׁים נִפְלָאִים וְנוֹרָאִים:

אות ו

ו, סִימָן ט"ז "רַבִּי יוֹחָנָן מִשְׁתַּעֵי". זֹאת הַתּוֹרָה אָמַר בְּשַׁבָּת בְּשַׁחֲרִית בְּאֶמְצַע הַקֶּרִיץ תקס"ג. וְאָז נִתְקַבְּצוּ אֵלָיו פִּתְאֹם עַל אוֹתָהּ הַשַּׁבָּת, כִּי לֹא הָיָה אָז זְמַן קְבוּץ כְּלָל [כַּמְבאָר בְּמָקוֹם אַחֵר שֶׁעִקַּר זְמַן הַקְּהִלָּה וְהַקְּבוּץ בְּקִבְיעוּת עַל-פִּי דַּעְתּוֹ הָיָה שֵׁשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה] (לקמן קכ"ו). וּבְתְחִלָּה הִקְפִּיד קְצָת, וְאָמַר שֶׁאָנוּ עוֹשִׂים לְעַצְמֵנוּ שַׁבָּתִים. הַיְנוּ כִּי הוּא בְּעַצְמוֹ עָשָׂה וְקָבַע לָנוּ שַׁבָּתִים לָבוֹא אָז אֶצְלוֹ, וְעַכְשָׁיו עָשִׂינוּ לְעַצְמֵנוּ שַׁבָּת עַל קְבוּץ. וְאַחַר-כָּךְ אָמַר, אֲנִי הָיִיתִי רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת אֵיזֶה דָּבָר אוֹדוֹת הַגְּזֵרוֹת שֶׁקּוֹרִין "פּוּנְקְטִין" שֶׁנִּשְׁמַע בָּעוֹלָם שֶׁרוֹצִים לִגְזֹר עַל יִשְׂרָאֵל חַס וְשָׁלוֹם. הַיְנוּ שֶׁהָיָה רוֹצֶה לַעֲסֹק לְהַמְתִּיקָם וּלְבַטְּלָם. אַךְ כְּשֶׁאֲנִי בְּעַצְמִי מָה אֲנִי, כִּי אֲנִי בְּעַצְמִי אִישׁ פָּשׁוּט, עַל-כֵּן נִתְקַבְּצוּ הָעוֹלָם פִּתְאוֹם כְּדֵי שֶׁאוּכַל לַעֲשׂוֹת מַה שֶּׁאֲנִי צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת בָּזֶה. וְאָמַר אָז עִנְיַן הַנִּדְפָּס בְּסִימָן קס"ו שֶׁאֵצֶל אֱלִישָׁע כְּתִיב פַּעַם אַחַת "אֱלִישָׁע" סְתָם, וּפַעַם אַחַת "אִישׁ אֱלֹקִים". וְאִיתָא, שֶׁכְּשֶׁהָיָה בְּעַצְמוֹ נִקְרָא "אֱלִישָׁע" סְתָם, וּכְשֶׁהָיוּ בְּנֵי הַנְּבִיאִים אֶצְלוֹ נִקְרָא "אִישׁ הָאֱלֹקִים" (זוהר שמות מד.). וְאָמַר אָז תּוֹרָה שְׁתֵּי פְּעָמִים: בְּלֵיל שַׁבָּת אָמַר הַתּוֹרָה "אֶמְצָעוּתָא דְּעָלְמָא הֵיכָא" (סימן כ"ד חלק א'), שֶׁמְּדַבֶּרֶת שָׁם מִתִּשְׁעָה הֵיכָלִין "דְּלָא אִתְדַּבְּקִין וְלָא אִתְיְדְּעִין וְלֵית מָאן דְּקַיְמָא בְּהוּ" וְכוּ'. וּבַבֹּקֶר בְּסֵעֻדַּת שַׁחֲרִית אָמַר הַתּוֹרָה הַנַּ"ל, שֶׁהִיא "רַבִּי יוֹחָנָן מִשְׁתַּעֵי וְכוּ'. וְדַמְיָא עֵינֵהּ כִּתְרֵי סַהֲרָא". וְאָמַר אָז, שֶׁיֵּשׁ שִׁבְעִים אֻמּוֹת, וְהֵם כְּלוּלִים בְּעֶשָׂו וְיִשְׁמָעֵאל. שֶׁזֶּה כָּלוּל מִשְּׁלֹשִׁים וְחָמֵשׁ אֻמּוֹת, וְזֶה כָּלוּל מִשְּׁלֹשִׁים וְחָמֵשׁ אֻמּוֹת. וְלֶעָתִיד, יִכְבְּשׁוּ אוֹתָן שְׁנֵי מְשִׁיחִין, מָשִׁיחַ בֶּן יוֹסֵף וּמָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד. וְיֵשׁ צַדִּיק אֶחָד שֶׁהוּא כָּלוּל מִתְּרֵין מְשִׁיחִין יַחְדָּיו. וְעוֹד אָמַר אָז כַּמָּה דְּבָרִים יוֹתֵר מִמַּה שֶּׁנִּדְפַּס. וְאָז נִשְׁבַּר הַשֻּׁלְחָן מֵרֹב הָעוֹלָם שֶׁדָּחֲקוּ עַצְמָן עָלָיו. וְהִקְפִּיד וְאָמַר: וְכִי גּוֹיִים יוֹשְׁבִים אֶצְלִי עַל הַשֻּׁלְחָן, וְכִי עַכְשָׁו יְמוֹת הַמָּשִׁיחַ שֶׁיִּתְקָרְבוּ גּוֹיִים לַצַּדִּיקִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "וְנִגָּהרוּ אֵלָיו כָּל הַגּוֹיִם" (ישעיה ב'). וְזֶה הַפָּסוּק "וְנִגָּהרוּ" שַׁיָּךְ לְהַתּוֹרָה "רַבִּי יוֹחָנָן מִשְׁתַּעֵי" הַנַּ"ל, עַיֵּן שָׁם. כִּי כָּךְ הָיָה דַּרְכּוֹ, שֶׁכָּל שִׂיחָתוֹ הָיָה שַׁיָּךְ לְהַתּוֹרָה שֶׁעָסַק בָּהּ אָז, כַּמְבאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (לקמן קכ"ו, רמ"ג).

וּבְאוֹתָהּ הַשָּׁנָה עָסַק הַרְבֵּה מְאֹד בְּעִנְיַן הַפּוּנְקְטִין, וְהִצְטַעֵר עֲלֵיהֶם הַרְבֵּה מְאֹד, וְאָמַר כִּי לֹא דָּבָר רֵק הוּא. וְהִקְפִּיד מְאֹד עַל הָאוֹמְרִים שֶׁבְּוַדַּאי לֹא יִתְקַיְּמוּ הַפּוּנְקְטִין, כִּי אֵיךְ אֶפְשָׁר שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַעֲשֶׂה חַס וְשָׁלוֹם זֹאת לְיִשְׂרָאֵל. וְהוּא ז"ל אָמַר כַּמָּה פְּעָמִים שֶׁהוּא שְׁטוּת, כִּי הֲלֹא מָצִינוּ שֶׁכְּבָר הָיוּ כַּמָּה גְּזֵרוֹת קָשׁוֹת עַל יִשְׂרָאֵל רַחֲמָנָא לִצְלָן מַעֲתָּה. וְעוֹד דִּבֵּר

מִזֶּה הַרְבֵּה שֶׁצְּרִיכִין לְהִתְפַּחֵד מְאֹד מֵאֵלּוּ הַגְּזֵרוֹת הַנִּשְׁמָעִים רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְשֶׁלֹּא לְהַחֲזִיק אוֹתָם לְדָבָר קַל, רַק צְרִיכִין לְהַעְתִּיר וּלְהִתְפַּלֵּל וְלִצְעֹק וּלְהִתְחַנֵּן הַרְבֵּה הַרְבֵּה לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אוּלַי יֵעָתֵר ה' שֶׁנִּזְכֶּה לְבַטְּלָם, כִּי בְּוַדַּאי תְּפִלָּה וּצְעָקָה מוֹעִיל תָּמִיד. וְעַיֵּן בְּהַשִּׂיחָה הַשַּׁיָּכָה לְהַתּוֹרָה "לַשָּׁמֶשׁ שָׂם אֹהֶל בָּהֶם" (לקמן קט"ז), שָׁם מְבֹאָר עוֹד כַּמָּה וְכַמָּה הָיָה מִתְיַגֵּעַ אָז בָּעִתִּים הַלָּלוּ עַל אוֹדוֹת הַפּוּנְקְטִין שֶׁנִּשְׁמְעוּ אָז, וְהֵן הֵן הַגְּזֵרוֹת שֶׁיָּצְאוּ בְּיָמֵינוּ בַּעֲווֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים, שֵׁשׁ-עֶשְׂרֵה שָׁנָה אַחַר הִסְתַּלְּקוּתוֹ, וּבִזְכוּת תְּפִלָּתוֹ נִתְעַכְּבוּ עַד הֵנָּה. וְהַלְוַאי הָיוּ מְצַיְּתִים אוֹתוֹ לְהַרְעִישׁ אֶרֶץ וּמְלוֹאָהּ מִקֹּדֶם, לַעֲסֹק הַרְבֵּה בִּתְפִלּוֹת וּצְעָקוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כִּרְצוֹנוֹ, בְּוַדַּאי הָיוּ מִתְבַּטְּלִין לְגַמְרֵי:

אות ז

ז, כְּשֶׁאָמַר הַתּוֹרָה "וַיְהִי הֵם מְרִיקִים שַׁקֵּיהֶם" (בסימן י"ז) בְּשַׁבַּת חֲנֻכָּה תקס"ו, בְּאוֹתוֹ הַשָּׁנָה נִתְגַּיְּרוּ גֵּרִים הַרְבֵּה מֵחֲמַת שֶׁמָּצְאוּ בְּסִפְרֵיהֶם הֶפֵךְ אֱמוּנָתָם. וְזֶה הָעִנְיָן מְבֹאָר הֵיטֵב שָׁם בְּאוֹתָהּ הַתּוֹרָה הַנַּ"ל, מֵהֵיכָן בָּא זֹאת שֶׁיִּמְצְאוּ עַכּוּ"ם בְּסִפְרֵיהֶם הֶפֵךְ אֱמוּנָתָם וְכוּ', עַיֵּן שָׁם.

וּבֵאוּר הָעִנְיָן כִּפְשׁוּטוֹ. כִּי כְּבָר נִשְׁמְעוּ דְּבָרִים כְּאֵלּוּ מִפִּי כַּמָּה גֵּרִים, וּבִפְרָט בְּאוֹתָהּ הַשָּׁנָה שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל הַמַּאֲמָר הַזֶּה, אָז הָיוּ בָּעוֹלָם מַעֲשִׂיּוֹת הָרַבֵּה כְּאֵלּוּ, שֶׁפִּתְאֹם אַחַר שַׁבַּת חֲנֻכָּה שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל אָז הַמַּאֲמָר הַנַּ"ל, אָז נִתְגַּיֵּר פִּתְאֹם כֹּמֶר אֶחָד מִכְּפָר. וְהוּא הָיָה אַחַר-כָּךְ אֶצְלוֹ זַ"ל, וְסִפֵּר לְפָנָיו שֶׁמָּצָא בִּדְבָרֵיהֶם הֶפֵךְ אֱמוּנָתָם. וְכֵן אִשָּׁה אַחַת עִם בָּנֶיהָ נִתְגַּיְּרוּ אָז, וְסִפְּרָה שֶׁבְּנֵי מִשְׁפַּחְתָּהּ נִתְגַּיְּרוּ גַּם-כֵּן מֵחֲמַת שֶׁמָּצְאוּ מִבֹּאָר בְּסִפְרֵיהֶם הֶפֵךְ אֱמוּנָתָם, וְכֵן הָיָה כַּמָּה פְּעָמִים. גַּם מֵהַגֵּר צֶדֶק [פָּאטָאצְקִי] שֶׁהָיָה בַּדּוֹרוֹת הַקּוֹדְמִים הַסְּמוּכִים שֶׁהוּא מִפֻּרְסָם מְאֹד, מְסַפְּרִים מִמֶּנּוּ גַּם-כֵּן שֶׁנִּתְגַּיֵּר מֵחֲמַת שֶׁמָּצָא בְּסִפְרֵיהֶם הֶפֵךְ אֱמוּנָתָם. גַּם אָנֹכִי דִּבַּרְתִּי עִם גֵּר אֶחָד, וְסִפֵּר לִי מֵעַיִן הַנַּ"ל שֶׁמָּצָא בְּסִפְרֵיהֶם הֶפֵךְ אֱמוּנָתָם. וְעַל-פִּי הַמַּאֲמָר הַנַּ"ל מְבֹאָר סוֹד הָעִנְיָן הֵיטֵב וְהָבֵן מְאֹד. וּבְיָמִים הָהֵם שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל הַתּוֹרָה הַנַּ"ל, אָז נִתְגַּיְּרוּ גֵּרִים הַרְבֵּה מְאֹד בָּעוֹלָם:

אות ח

ח, "רַבִּי יוֹנָתָן מִשְׁתָּעֵי קְרָטָלִיתָא" (בסימן י"ח). אֵיזֶה זְמַן קֹדֶם שֶׁאָמַר הַתּוֹרָה הַזֹּאת נִכְנְסוּ פַּעַם אֶחָד אֵלָיו אֲנִי וַחֲבֵרִי, וּבָאנוּ לְחַדְּרוֹ, וְהָיָה שׁוֹכֵב עַל מִטָּתוֹ וְהִתְחִיל לְדַבֵּר עִמָּנוּ. עָנָה וְאָמַר: אֲנִי חָיִיתִי הַיּוֹם חַיִּים שֶׁלֹּא חָיִיתִי עֲדַיִן מֵעוֹלָם. כִּי יֵשׁ כַּמָּה מִינֵי חַיִּים, וְהַכֹּל נִקְרָא חַיִּים, אֲבָל הַיּוֹם חָיִיתִי חַיִּים טוֹבִים שֶׁלֹּא חָיִיתִי מֵעוֹלָם חַיִּים כָּאֵלֶּה. וְאַחַר-כָּךְ הִתְחִיל לְדַבֵּר וְלִזְרֹק מִפְּיו הַקְּדוֹשׁ דִּבּוּרִים, וְגִלָּה קְצָת רָאשֵׁי פְּרָקִים מֵהַתּוֹרָה "קְרָטָלִיתָא" הַנַּ"ל. וְלֹא גִּלָּה לָנוּ כָּל הַתּוֹרָה אָז בְּפֵרוּשׁ, רַק רָאשֵׁי פְּרָקִים בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה. גַּם אַחַר-כָּךְ דִּבֵּר

עִמָּנוּ עוֹד בִּזְמַנִּים אֲחֵרִים כַּמָּה פְּעָמִים מֵעִנְיַן הַחַיִּים הַנַּ"ל, שֶׁהַכֹּל נִקְרָא חַיִּים. וְגַם בְּעִנְיַן חַיֵּי צַעַר יֵשׁ חִלּוּקִים הַרְבֵּה וכו', כַּאֲשֶׁר נִתְבָּאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר (לקמן סימן ת'). וּמוּבָן כַּוָּנָתוֹ, שֶׁעִקַּר הַחַיִּים כְּשֶׁזּוֹכִין לֵידַע מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּלְהַשִּׂיג הַשָּׂגַת הַתּוֹרָה הַשָּׂגָה אֲמִתִּיוּת. כִּי הֵם עִקַּר הַחַיִּים בֶּאֱמֶת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "כִּי הוּא חַיֶּיךָ" (דברים ל'). אֲבָל אֵין כָּל הַחַיִּים שָׁוִין. וְגַם אֶצְלוֹ בְּעַצְמוֹ זַ"ל הָיָה חִלּוּק בֵּין הַחַיִּים שֶׁל הַזְּמַן הַקֹּדֶם לַחַיִּים שֶׁל עַכְשָׁו, עַד שֶׁהִתְפָּאֵר שֶׁחַי הַיּוֹם חַיִּים שֶׁמֵּעוֹלָם לֹא חַי חַיִּים כָּאֵלֶּה. רְאֵה וְהַבֵּט וְהָבֵן עַמְקוּת הַלָּשׁוֹן הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה, אַשְׁרֵינוּ שֶׁזָּכִינוּ לְרָאוֹת אִישׁ חַי כָּזֶה:

אות ט

ט, "תִּשְׁעָה תִּקּוּנִין יַקִּירִין" (סימן כ'). זֹאת הַתּוֹרָה נֶאֱמְרָה בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה תקס"ה שֶׁחָל בְּיוֹם חֲמִישִׁי וְשִׁשִּׁי. וּבַקַּיִץ הַקּוֹדֶם בֵּין פֶּסַח לַעֲצֶרֶת, הָיִינוּ אֶצְלוֹ בְּעֵת שֶׁהָיָה פֹּה מְחֻתָּנוֹ הָרַב מֵחַמֶּעלְנִיק, וְאָז סִפֵּר לָנוּ הַמַּרְאֶה הַנּוֹרָאָה הַמַּתְחֶלֶת: "אֶחָד הָיָה שׁוֹכֵב עַל הָאָרֶץ" וְכוּ'. וְאָמַר שֶׁזֹּאת הַתּוֹרָה "תִּשְׁעָה תִּקּוּנִין" הוּא פֵּרוּשׁ עַל הַמַּרְאֶה הַנַּ"ל. וְאָמַר שֶׁבְּכָל הַתּוֹרוֹת שֶׁאוֹמֵר יֵשׁ בָּהֶם רְמָזִים מֵהַמַּרְאֶה הַזֹּאת, אַף הַתּוֹרָה הַזֹּאת "תִּשְׁעָה תִּקּוּנִין" הוּא כֻּלֹּה פֵּרוּשׁ עַל הַמַּרְאֶה הַנַּ"ל. וּקְצָת מִזֶּה מְבֹאָר בִּמְקוֹמוֹ, עַיֵּן שָׁם (לקמן פ"ג):

אות י

י, אַחַר-כָּךְ בְּשָׁבוּעוֹת שֶׁחָל אָז בְּיוֹם רְבִיעִי וַחֲמִישִׁי, אָמַר הַתּוֹרָה "תְּפִלָּה לַחֲבַקּוּק" (סימן י"ט). וְאַחַר-כָּךְ בְּאוֹתוֹ הַקַּיִץ הִתְחִיל לוֹמַר הַתּוֹרָה "עַתִּיקָא טָמִיר וְסָתִים" (סימן כ"א). וּבְתְחִלָּה שָׁמַעְתִּי מִמֶּנּוּ זַ"ל אֵיזֶה עִנְיָנִים מֵהַתּוֹרָה הַנַּ"ל פִּסְקָא פִּסְקָא, וְאַחַר-כָּךְ אָמְרָהּ בִּשְׁלֵמוּת בְּדֶרֶךְ בְּשַׁבַּת נַחֲמוּ. וּמִקֹּדֶם לָזֶה עָמַדְתִּי לְפָנָיו בְּעֶרֶב רֹאשׁ-חֹדֶשׁ מְנַחֵם אָב בְּיוֹם רִאשׁוֹן בַּשַּׁבָּת לְעֵת עֶרֶב, בְּעֵת שֶׁפּוֹסְקִין לֶאֱכֹל בָּשָׂר. וְהָיָה אָז מְאֻיָּם מְאֹד, וְשָׁכַב עַל מִטָּתוֹ, וְשָׁתַק הַרְבֵּה וְחָשַׁב מַה שֶּׁחָשַׁב. וַאֲנִי עָמַדְתִּי לְפָנָיו מַרְעִיד וּמְשַׁתּוֹמֵם, וְעָמַדְתִּי אָז לְפָנָיו כַּמָּה שָׁעוֹת. וְאָז סִפֵּר לִי עִנְיָן זֶה. עָנָה וְאָמַר: בְּזֶה הַשַּׁבָּת בָּכִיתִי מְאֹד לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, מַדּוּעַ כָּל דָּבָר שֶׁאֲנִי רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת אֲנִי מֻכְרָח לַעֲשׂוֹתוֹ בִּמְסִירַת נֶפֶשׁ (הַיְנוּ שֶׁכָּל דָּבָר שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם קָשֶׁה וְכָבֵד עָלַיו מְאֹד מְאֹד, וְאֵינוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת כִּי-אִם בִּמְסִירַת נֶפֶשׁ מַמָּשׁ). וְסִפֵּר שֶׁבְּכָל יוֹם כְּשֶׁעוֹמֵד בַּבֹּקֶר וְרוֹצֶה לְהִתְפַּלֵּל אֵינוֹ יָכוֹל לִפְתֹּחַ פִּיו כְּלָל, וְאֵין לוֹ בַּמֶּה לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ. וְאָז הוּא רוֹצֶה לִזְכֹּר לְעַצְמוֹ עַל-כָּל-פָּנִים אֵיזוֹ נִגּוּן (נ"א: עִנְיָן) כְּדֵי לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ בְּאֵיזוֹ נִגּוּן (נ"א: עִנְיָן), וְגַם זֶה נִמְנָע מִמֶּנּוּ כִּי אֵינוֹ יָכוֹל לְהַזְכִּיר אֶת עַצְמוֹ שׁוּם נִגּוּן (נ"א: עִנְיָן), עַד שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלָל אֵיךְ לַעֲמֹד וּלְהִתְפַּלֵּל, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן הוּא עוֹמֵד לְהִתְפַּלֵּל. וְאַחַר-כָּךְ כְּשֶׁבָּא בְּתוֹךְ הַתְּפִלָּה אָז מַזְכִּיר אֶת עַצְמוֹ אֵיזוֹ נִגּוּן (נ"א: עִנְיָן) שֶׁבָּא עַל דַּעְתּוֹ מֵאֵילָא. הַכְּלָל, שֶׁכָּל דָּבָר שֶׁרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת קָשֶׁה עָלָיו מְאֹד, וּמֻכְרָח לַעֲשׂוֹת

בְּמִסְירַת נֶפֶשׁ. וּמִזֶּה נִתְעוֹרֵר לִבִּי וְהֵבַנְתִּי מוּסָר גָּדוֹל לְעַצְמֵנוּ, לִלְמֹד קַל-וָחֹמֶר מִמֶּנּוּ כַּמָּה וְכַמָּה אֲנַחְנוּ צְרִיכִין לְהִתְחַזֵּק וּלְהַכְרִיחַ עַצְמֵנוּ בְּכָל הַכֹּחוֹת בְּכָל הַדְּבָרִים הַנּוֹגְעִים לַה', בִּפְרָט עַל הַתְּפִלָּה. הֲלֹא אִם צַדִּיק קָדוֹשׁ וְנוֹרָא כְּמוֹתוֹ הָיָה צָרִיךְ לִמְסֹר נַפְשׁוֹ כָּל כָּךְ (נ"א: כָּל עֵת) עַל הַתְּפִלָּה וְעַל כָּל דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, וְהָיָה לוֹ מְנִיעוֹת וּכְבֵדוּת כָּל כָּךְ (נ"א: מְנִיעוֹת רַבּוֹת בְּכָל פַּעַם) קֹדֶם שֶׁעָשָׂה אֵיזֶה דָּבָר כַּנַּ"ל, קַל-וָחֹמֶר וּבְנוֹ שֶׁל קַל-וָחֹמֶר כַּמָּה וְכַמָּה אָנוּ צְרִיכִים לִטָּרֵחַ וּלְהִתְיַגֵּעַ וְלִמְסֹר נַפְשֵׁנוּ בְּכָל יוֹם, בִּפְרָט בְּשָׁעַת הַתְּפִלָּה, שֶׁהִיא בְּתִחָלָּה כְּבֵדָה מְאֹד עַל הָאָדָם, וּצְרִיכִים יְגִיעוֹת הַרְבֵּה וּלְהַכְרִיחַ עַצְמוֹ בְּכַמָּה אוֹפַנִּים וְעֻצּוֹת, אוּלַי יִזְכֶּה לְדַבֵּר אֵיזֶה דִּבּוּר בִּתְפִלָּה. כִּי בְּשָׁבִיל דִּבּוּר אֶחָד שֶׁל הַתְּפִלָּה כְּדַאי לִמְסֹר נַפְשׁוֹ, כִּי "תְּפִלָּה הִיא דְּבָרִים הָעוֹמְדִים בְּרוּמוֹ שֶׁל עוֹלָם" כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל (ברכות ו:):

אות יא

יא, וְאָז סִפֵּר לְפָנַי וְאָמַר: בְּזֶה הַשַּׁבָּת הִקְשׁוּ קֻשְׁיָא לְמַעְלָה וַאֲנִי אָמַרְתִּי עָלֶיהָ תֵּרוּץ. וְהַקֻּשְׁיָא הִיא: כִּי יֵשׁ מַקִּיפִים אֵצֶל הַשֵּׂכֶל וְיֵשׁ מַקִּיפִים לְהַתּוֹרָה, וּמַה לַּעֲשׂוֹת שֶׁיִּכָּנְסוּ הַמַּקִּיפִים לִפְנִים וְכוּ', כַּנִּדְפָּס כָּל זֶה בְּהַתּוֹרָה "עַתִּיקָא" הַנַּ"ל. אַחַר-כָּךְ עָמַדְתִּי עוֹד לְפָנָיו עַד אַחַר שְׁקִיעַת הַחַמָּה, בְּתוֹךְ כָּךְ נִכְנַס אֵלָיו הַמְּשָׁרֵת שֶׁלּוֹ וְאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "רֶבִּי גִּיט גָּעלְט אוֹיף לֶעכְט". וּבִלְשׁוֹן-הַקֹּדֶשׁ: תְּנוּ מָעוֹת עַל נֵרוֹת. עָנָה וְאָמַר אֵלַי: הֲשָׁמַעְתָּ מַה שֶּׁהוּא אוֹמֵר? גַּם אֶת זֶה תִּזְכֹּר, כִּי גַּם הוּא תֵּרוּץ עַל הַקֻּשְׁיָא (הַיְנוּ עַל הַקֻּשְׁיָא הַנַּ"ל בְּעִנְיַן הַמַּקִּיפִים שֶׁהִקְשׁוּ לְמַעְלָה). אִם תִּהְיֶה אִישׁ כָּשֵׁר תִּזְכֶּה לְהָבִין זֹאת. וּתְהִלָּה לָאֵל יִתְבָּרַךְ כְּבָר הֵבַנְתִּי מְעַט קָט בָּזֶה:

אות יב

יב, אַחַר-כָּךְ נָסַע לַדֶּרֶךְ, וְאָמַר הַתּוֹרָה "עַתִּיקָא" הַנַּ"ל שָׁם בַּדֶּרֶךְ בְּשַׁבַּת נַחֲמוּ כַּנַּ"ל. וּבִהְיוֹתוֹ בַּדֶּרֶךְ נִפְטְרָה בִּתּוֹ הַקְּטַנָּה מָרַת פֵּיגָא זַ"ל. וּבְבוֹאוֹ לְבֵיתוֹ הֶעְלִימוּ מִמֶּנּוּ וְלֹא הוֹדִיעוּ לוֹ כְּלָל, כִּי לֹא נִתְגַּדְּלָה בְּבֵיתוֹ רַק בָּעִיר הַסְּמוּכָה בְּלַאדִיזִין שֶׁהָיְתָה שָׁם אֵצֶל מֵינֶקֶת, וְעַל-כֵּן הָיוּ יְכוֹלִין לְהַעֲלִים מִמֶּנּוּ. וְהוּא זַ"ל תֵּכֶף כְּשֶׁיָּרַד מֵהָעֲגָלָה וְנִכְנַס לְבֵיתוֹ מָצָא אֲנָשִׁים מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁבָּאוּ אֶצְלוֹ מִנֶּעמִרוֹב, אָז תֵּכֶף אָמַר לִפְנֵיהֶם דִּבְרֵי תוֹרָה הַרְבֵּה מֵהַתּוֹרָה "עַתִּיקָא" הַנַּ"ל, וְהִכְנִיס בְּתוֹךְ דִּבְרֵי תוֹרָתוֹ עִנְיַן שִׁבְעַת יְמֵי אֲבֵלוּת כַּמְבֹאָר שָׁם, עַיֵּן שָׁם (אות ה'). וְגַם בַּדֶּרֶךְ קֹדֶם כְּנִיסָתוֹ לָעִיר הֵבִינוּ מִדְּבָרָיו שֶׁהוּא יוֹדֵעַ בְּרוּחַ קָדְשׁוֹ שֶׁנִּסְתַּלְּקָה. וְאַחַר-כָּךְ כְּשֶׁנִּכְנַס לְבֵיתוֹ שָׁאַל וְחָקַר אֶת בְּנֵי בֵיתוֹ, וְהֶעְלִימוּ מִמֶּנּוּ. וְלֹא נָהַג אֲבֵלוּת כְּלָל, וְלֹא נוֹדַע לוֹ מִפִּי אָדָם עַד אַחַר רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, וְאָז נָהַג שְׁעָה אַחַת אֲבֵלוּת כַּדִּינָא, כִּי כְּבָר הָיָה אַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם. וְאָמַר אָז, שֶׁכָּל זְמַן שֶׁאֵין יוֹדְעִים מִפִּי אָדָם אֵין צְרִיכִין לִנְהֹג אֲבֵלוּת אַף-עַל-פִּי שֶׁיּוֹדְעִין עַל פִּי הַשָּׁגוֹת.

וְאַחַר-כָּךְ בִּימֵי אֱלוּל הָיִיתִי אֶצְלוֹ בְּעַצְמִי (כִּי אָז בְּבוֹאוֹ לֹא הָיִיתִי אֶצְלוֹ בְּעַצְמִי, רַק כָּל הַנַּ"ל שֶׁהָיָה בְּעֵת כְּנִיסָתוֹ לְבֵיתוֹ שָׁמַעְתִּי מֵחֲבֵרַי שֶׁהָיוּ אֶצְלוֹ אָז). וְתֵכֶף כְּשֶׁנִּכְנַסְתִּי אֶצְלוֹ, וְהוּא זַ"ל הָיָה יוֹשֵׁב בְּכֹבֶד רֹאשׁ בְּצַעַר, וְהִתְחִיל לְדַבֵּר תֵּכֶף מֵעִנְיַן חַיִּים וּמִיתָה. עָנָה וְאָמַר לִי: הֲלֹא בֵּין חַיִּים לְמִיתָה אֵין חִלּוּק כִּי-אִם בְּאַמָּה אַחַת, שֶׁעַכְשָׁו הָאָדָם כָּאן וְאַחַר-כָּךְ הוּא שׁוֹכֵן שָׁם. וְהִטָּה בְּיָדוֹ עַל בֵּית עָלְמִין, כְּלוֹמַר מִי שֶׁהוּא צַדִּיק וְאַף בְּמִיתָתוֹ הוּא חַי, מַה חִלּוּק אֶצְלוֹ בֵּין חַיִּים לְמִיתָה? רַק מִקֹּדֶם הָיָה דָּר בְּכָאן וְעַכְשָׁו קָבַע דִּירָתוֹ שָׁם בַּקֶּבֶר, וְהוּא חַי שָׁם. וְאָז הִתְחִיל לוֹמַר: "חַיִּים נִצְחִיִּים הֵם רַק אֵצֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּמִי שֶׁהוּא נִכְלָל בּוֹ יִתְבָּרַךְ הוּא חַי גַּם כֵּן חַיִּים נִצְחִיִּים" וְכוּ' כַּמְבֹאָר כָּל זֶה אֵצֶל הַתּוֹרָה "עַתִּיקָא" הַנַּ"ל. וּבְרֹאשׁ-הַשָּׁנָה שֶׁבְּאַחֲרָיו תקס"ה אָז אָמַר הַתּוֹרָה "תִּשְׁעָה תִּקּוּנִין יַקִּירִין" הַנַּ"ל. וְרֹאשׁ הַשָּׁנָה חָל אָז בְּיוֹם חֲמִישִׁי וְשִׁשִּׁי, וּבְשַׁבַּת תְּשׁוּבָה שֶׁאַחֲרָיו הָיִינוּ מְסֻפָּקִים אִם נִזְכֶּה שֶׁיִּכְנֹס אֲלֵינוּ מֵחָדְרוֹ לֵישֵׁב עִמָּנוּ בִּסְעֻדָּה שְׁלִישִׁית לְגַלּוֹת לָנוּ תוֹרָה, כִּי לֹא הָיָה דַּרְכּוֹ לֵישֵׁב עִמָּנוּ בִּסְעֻדָּה שְׁלִישִׁית, כִּי-אִם בְּעִתִּים יְדוּעִים כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (לקמן קכ"ו). וְהָיִינוּ עוֹמְדִים וּמְצַפִּים סָמוּךְ לְחַדְרוֹ, וּבְתוֹךְ כָּךְ פָּתַח פִּתְאֹם הַדֶּלֶת מֵחַדְרוֹ בְּבֶהָלָה גְּדוֹלָה. וְכָל הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר עָמְדוּ שָׁם בְּסָמוּךְ נָפַל עֲלֵיהֶם פַּחַד גָּדוֹל, וְנִבְהֲלוּ וְנִשְׁתּוֹמְמוּ מְאֹד. וְקָרָא בִּתְחִלָּה שֶׁתָּבוֹא אֶצְלוֹ בִּתּוֹ הַגְּדוֹלָה, וְנִכְנְסָה תֵּכֶף לְחַדְרוֹ. וְהִתְחִיל לְדַבֵּר עִמָּהּ מֵעִנְיַן פְּטִירַת בִּתּוֹ הַקְּטַנָּה זַ"ל, וְהִתְחִילָה שׁוּב לְהַכְחִישׁ וּלְהַעְלִים. וְאָמַר, הֲלֹא כְּבָר אֲנִי יוֹדֵעַ הָאֱמֶת. וְהֶכְרִחָה לְהַגִּיד לוֹ בְּפֵרוּשׁ, וְלֹא נִכְנַס מֵחֲמַת זֶה לִסְעֻדָּה שְׁלִישִׁית. וְנָהֹג שָׁעָה אַחַת אֲבֵלוּת בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת:

אות יג

יג, אַחַר-כָּךְ נִכְנַס אֶצְלֵנוּ לְבֵיתוֹ הַגָּדוֹל וְדִבֵּר עִמָּנוּ כְּדַרְכּוֹ. וְאָז שָׁאַל לְאֶחָד אִם בָּכָה בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה. וְאָמַר אָז, שֶׁעִקַּר הַבְּכִיָּה כְּשֶׁהִיא מֵחֲמַת שִׂמְחָה. וְגִלָּה אָז עִנְיַן הַנִּפְלָא: "בְּשִׂמְחָתְךָ יְגִילוּן כָּל הַיּוֹם" שֶׁהוּא רָאשֵׁי-תֵבוֹת בְּכִיָּה, כַּמְבֹאָר בְּסִימָן קע"ה (בלקוטי מוהר"ן). וְאָמַר אָז, שֶׁהָיָה לוֹ אָז מַה שֶּׁנִּקְרָא בִּלְשׁוֹן חֲסִידוּת "הֶאָרָה גְּדוֹלָה" לוֹמַר תּוֹרָה, אַךְ עַל-יְדֵי-זֶה נִתְבַּלְבֵּל הַדִּבּוּר. וְסִפֵּר שֶׁבְּתוֹ הַקְּטַנָּה שֶׁנִּפְטְרָה, בָּאָה אֵלָיו בְּקוּבְלָנָא רַבָּא. כִּי בְּנֵי בֵיתוֹ הָיוּ עוֹסְקִים בְּרִפּוּאָתָהּ עִם נָכְרִי אֶחָד שֶׁהָיָה עוֹסֵק בִּלְחָשִׁים וּסְגֻלּוֹת. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁאַף-עַל-פִּי שֶׁעַכְשָׁו אֵינָם שְׁכִיחִים מְכַשְּׁפִים, אֲבָל זֶה הָעִכּוּ"ם הָיָה מְכַשֵּׁף גָּמוּר, וְזֶה הָיָה פֶּגֶם גָּדוֹל לִנְשָׁמָה קְדוֹשָׁה וִיקָרָה כָּזֹאת, עַל-כֵּן בָּאָה אֵלָיו בְּקוּבְלָנָא רַבָּא עַל זֶה. וְאָז הֻכְרַח לִשְׁאֹל עַד שֶׁהוֹדִיעוּ לוֹ כַּנַּ"ל, וְעַל-יְדֵי-זֶה תִּקֵּן אוֹתָהּ. וּמֵחֲמַת זֶה נִתְבַּלְבֵּל הַדִּבּוּר וְלֹא אָמַר אָז הַתּוֹרָה הַגְּדוֹלָה שֶׁהָיָה מוּכָן לוֹמַר כַּנַּ"ל.

וּבְחָכְמַת הַשֵּׁם חַסְדּוֹ גָּבַר עָלֵינוּ, וְסִבֵּב הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אַחַר כָּךְ, שֶׁאַף-עַל-פִּי-כֵן לֹא אָבְדְנוּ הַתּוֹרָה הַזֹּאת, כִּי זָכִינוּ אַחַר-כָּךְ בְּיוֹם שֵׁנִי שֶׁגִּלָּה לָנוּ אָז תּוֹרָה גְּבוֹהָה אֲרֻכָּה וּרְחָבָה וַעֲמֻקָּה מְאֹד, וְהִיא הַתּוֹרָה "חוֹתָם בְּתוֹךְ חוֹתָם" (סימן כ"ב). וְהַתּוֹרָה הַזֹּאת נֶאֱמְרָה פֹּתְאֹם, כִּי בִּתְחִלָּה יָשַׁב וְדִבֵּר עִמָּנוּ כְּדַרְכּוֹ, וּמִקֹּדֶם צִוָּה לְאִישׁ אֶחָד לְהָבִיא לוֹ שֶׁמֶן וּפְתִילָה לְתַקֵּן לוֹ נֵר שֶׁל שֶׁמֶן זַיִת, וְאַחַר-כָּךְ הִדְלִיק הַנֵּר בְּעַצְמוֹ. כִּי כֵן הָיָה דַּרְכּוֹ כַּמָּה פְּעָמִים שֶׁהָיָה פִּתְאֹם מַדְלִיק נֵר שֶׁל שֶׁמֶן זַיִת, וְהַדָּבָר הָיָה מוּבָן שֶׁהָיָה מַמְתִּיק דִּינִים בָּזֶה. וְאָז סָמוּךְ לְהַהַדְלָקָה, וְהַנֵּר הָיָה דּוֹלֵק סָמוּךְ לְשֻׁלְחָנוֹ, וְהוּא דִּבֵּר עִמָּנוּ בְּאֵימָה גְּדוֹלָה. וּבְתוֹךְ כָּךְ צִוָּה לְהָבִיא לְפָנָיו סְלִיחָה וְהֵבִיאוּ לְפָנָיו. וּפָתָחָה, וְאָמַר קְצָת מֵאֵיזֶה סְלִיחָה שֶׁל יוֹם כִּפּוּרִים. וְהַכֹּל הָיָה בִּפְנֵי כֻּלָּנוּ שֶׁהָיֵינוּ עוֹמְדִים סְבִיבוֹ, וְהוּא יָשַׁב עַל כִּסְאוֹ סָמוּךְ לְשֻׁלְחָנוֹ בְּחַדְרוֹ. בְּתוֹךְ כָּךְ הִתְחִיל לְדַבֵּר מֵהַגַּן-עֵדֶן וְהַגֵּיהִנֹּם, שֶׁהַגַּן-עֵדֶן וְהַגֵּיהִנֹּם הֵם בְּזֶה הָעוֹלָם וְכוּ'. וְנִכְנַס מֵעִנְיָן לְעִנְיָן, עַד שֶׁגָּמַר כָּל הַתּוֹרָה "חוֹתָם בְּתוֹךְ חוֹתָם" הַנַּ"ל. וְנִשְׁתַּהֲתָה הָאֲמִירָה בְּעֶרֶךְ אַרְבַּע שָׁעוֹת. וּמַה שֶּׁעָבַר אָז (נ"א: וְכָל מַה שֶּׁדִּבֵּר אָז) אִי אֶפְשָׁר לְסַפֵּר בִּכְתָב. אַשְׁרֵי הַשָּׁעָה, אַשְׁרֵי הָרְגָעִים שֶׁזָּכִינוּ לַעֲמֹד לְפָנָיו. וְאַחַר-כָּךְ בְּשַׁבָּת אַחַר סֻכּוֹת אָמַר, שֶׁבִּשְׁבִיל הַתּוֹרָה הַזֹּאת נָתַן אֶלֶף אֲדָמִים לְשׁוֹמֵר הַפֶּתַח לְמַעְלָה בַּמָּקוֹם שֶׁהָיָה שָׁם וְכוּ' כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹמוֹ (לקמן קי"ז):

אות יד

יד, בָּעֵת שֶׁנָּתַן לָנוּ הַתּוֹרָה "תִּשְׁעָה תִּקּוּנִין" הַנַּ"ל בִּכְתִיבַת יָדוֹ, הָיֵינוּ עוֹמְדִים לְפָנָיו, וְהוּא חָתַךְ הַדַּפִּין שֶׁל הַתּוֹרָה הַנַּ"ל מִתּוֹךְ סִפְרוֹ כְּדֵי לִתֵּן לָנוּ לְהַעְתִּיקָם. וּתְחִלַּת הַתּוֹרָה הָיְתָה מַתְחֶלֶת בְּאֶמְצַע הַדַּף שֶׁהָיָה כָּתוּב עָלָיו תּוֹרָה אַחֶרֶת שֶׁלֹּא רָצָה לִתֵּן אוֹתָהּ לָנוּ לְהַעְתִּיקָהּ. וְהֶכְרַח לוֹמַר לִי אֵלּוּ הַדְּבָרִים בְּעַל-פֶּה מִלָּה בְּמִלָּה, וַאֲנִי יָשַׁבְתִּי אֶצְלוֹ וְהָיִיתִי כּוֹתֵב מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ. וּבְתוֹךְ כָּךְ נִתְלַהֵב מְאֹד וּפָנָיו הָיוּ מְאִירִים וּמְאִירוֹת, וְהִפְסִיק בָּאֶמְצַע קְצָת וְהָיָה אֶצְלֵנוּ פְּלִיאָה גְּדוֹלָה. וְאַחַר-כָּךְ סִפֵּר לָנוּ שֶׁזֹּאת הַלַּיְלָה הוּא הַיְאָרְצַייט שֶׁל אִמּוֹ, כִּי הָיָה אָז י"ט אֲדָר וְהוּא שָׁכַח לְגַמְרֵי שֶׁעַכְשָׁו הוּא הַיְאָרְצַייט שֶׁלֹּה וְלֹא הִדְלִיק נֵר וְלֹא אָמַר קַדִּישׁ, וְאָז הָיְתָה שָׁנָה מְעֻבֶּרֶת שֶׁהַיְאָרְצַייט הוּא בְּשֵׁנִי חָדְשֵׁי אֲדָר כַּיָּדוּעַ וּבְתוֹךְ כְּתִיבַת זֹאת הַתּוֹרָה בָּאָה אִמּוֹ אֶצְלוֹ וְהִזְכִּירָה אוֹתוֹ הַיְאָרְצַייט. וְתֵכֶף קָרָא מְנָיָן וְלָמַד מִשְׁנָיוֹת וְאָמַר קַדִּישׁ וְהִדְלִיק נֵר בִּשְׁבִילָהּ. וּבַבֹּקֶר קָרָא גַּם-כֵּן מְנָיָן לְחַדְרוֹ שֶׁיֵּשֵׁב שָׁם וּפָרַס עַל שְׁמַע בְּעַצְמוֹ וְאָמַר בָּרְכוּ וּקְדֻשָּׁה וְאַחַר-כָּךְ כָּל הַקְּדִישִׁים שֶׁל וּבָא לְצִיּוֹן וּתְפִלָּה לְדָוִד וּפִטּוּם הַקְּטֹרֶת וְעָלֵינוּ. וְאָמַר כֻּלָּם בְּעַצְמוֹ לֹא נָעְדַּר אֶחָד, וְאַחַר-כָּךְ לָמַד מִשְׁנָיוֹת וְאָמַר עוֹד קַדִּישׁ דְּרַבָּנָן. וְאָמַר אַחַר-כָּךְ שֶׁמֵּימָיו לֹא פָּרַס עַל שְׁמַע וְזֶה הָיָה פַּעַם רִאשׁוֹן אֶצְלוֹ שֶׁאָמַר בָּרְכוּ וּקְדֻשָּׁה לִפְנֵי הַתֵּבָה וְעוֹד יֵשׁ בָּזֶה דְּבָרִים בְּגוֹ.

וְנִרְאֶה לִי לְפִי מְעוּט תְּפִיסָתֵנוּ אָז, כִּי הַקְּטַנָּה הַנַּ"ל הָיְתָה שְׁמָהּ פֵּיְגָא עַל שֵׁם אִמּוֹ זַ"ל שֶׁהָיְתָה שְׁמָהּ פֵּיְגָא. וְהַתּוֹרָה הַנַּ"ל שַׁיָּכָה לְעִנְיַן הִסְתַּלְקוּת הַנְּשָׁמָה שֶׁמִּמֶּנָּה נִמְשָׁךְ בֵּאוּרֵי הַתּוֹרָה, כִּי יֵשׁ נְשָׁמָה שֶׁסּוֹבֶלֶת מְרִירוּת כְּמוֹ שֶׁמְּבֹאָר שָׁם, עַיֵּן שָׁם. וּמֵחֲמַת זֶה נִרְאֶה לְפִי עֲנִיּוּת דַּעְתִּי שֶׁהָיְתָה שַׁיָּכוּת שֶׁדַּיְקָא בָּעֵת שֶׁעָסְקָנוּ בְּהַתּוֹרָה הַנַּ"ל בָּאָה נִשְׁמַת אִמּוֹ הַקְּדוֹשָׁה זַ"ל, כִּי אִמּוֹ הָיְתָה צַדֶּקֶת גְּדוֹלָה. וּפַעַם אַחַת שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּפֵרוּשׁ שֶׁאִמּוֹ הָיְתָה בַּעֲלַת רוּחַ-הַקֹּדֶשׁ, וְהַדְּבָרִים עַתִּיקִים. כִּי כָּל דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל וּמַעֲשִׂיּוֹת שֶׁאָנוּ מְסַפְּרִים מִמֶּנּוּ, אֵין בָּהֶם דָּבָר אֶחָד שֶׁלֹּא יִהְיֶה בָּהֶם סוֹדוֹת גְּבוֹהוֹת וְנוֹרָאוֹת וַעֲצוּמוֹת מְאֹד מְאֹד. "עָמֹק עָמֹק מִי יִמְצָאֶנּוּ" (קוהלת ז'). בִּפְרָט הַמַּעֲשִׂיּוֹת שֶׁעָבְרוּ עַל זַרְעוֹ הַקְּדוֹשִׁים. כִּי בָּנָיו הֵם בְּחִינַת לְמַעְלָה מִשִּׁשִּׁים רִבּוֹא נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל כַּמּוּבָן בְּלִקּוּטֵי מוֹהֲרַ"ן עַל-פָּסוּק: "וּבְנֵי רְחַבְיָה עָלוּ (צ"ל רָבוּ) לְמַעְלָה" (דברי הימים-א' כ"ג), עַיֵּן שָׁם (חלק ראשון סימן רע"ג). וּבִשְׁבִיל זֶה עָבַר עֲלֵיהֶם מַה שֶּׁעָבַר הַמָּקוֹם יְרַחֵם עֲלֵיהֶם לְהַבָּא שֶׁיְּמַשֵּׁךְ עֲלֵיהֶם עַל פְּלֵטָה הַנִּשְׁאֶרֶת חַיִּים וַאֲרִיכוּת יָמִים וְשָׁנִים עֲלֵיהֶם וְעַל זַרְעָם וְעַל זֶרַע זַרְעָם עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת אָמֵן וְאָמֵן:

אות טו

טו, אַחַר שֶׁאָמַר הַתּוֹרָה "תִּשְׁעָה תִּקּוּנִין" הַנַּ"ל, וְשָׁם מְדַבֵּר הַרְבֵּה מִמַּעֲלַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁזֶּה עִקַּר נִצָּחוֹן הַמִּלְחָמָה כְּשֶׁזּוֹכִין לָבוֹא לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל וְכוּ', עַיֵּן שָׁם. וּבִפְרָט בְּעֵת שֶׁאָמַר הַתּוֹרָה, בֵּאֵר הַדָּבָר יוֹתֵר. כִּי אָז הִתְחִיל בְּהַתְחָלַת הַתּוֹרָה תֵּכֶף לְדַבֵּר מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "מִי שֶׁרוֹצֶה לִהְיוֹת יְהוּדִי, דְּהַיְנוּ לֵילֵךְ מִדַּרְגָּא לְדַרְגָּא, אִי אֶפְשָׁר כִּי-אִם עַל-יְדֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. כְּשֶׁמְּנַצְּחִין הַמִּלְחָמָה אָז נִקְרָאִין אִישׁ מִלְחָמָה. כִּי קֹדֶם שֶׁמְּנַצְּחִין הַמִּלְחָמָה, אָז "אַל יִתְהַלֵּל חוֹגֵר כְּמַפְתֵּחַ" (מלכים-א' כ'), רַק כְּשֶׁמְּנַצְּחִין הַמִּלְחָמָה, אָז הוּא אִישׁ מִלְחָמָה". וְאַחַר-כָּךְ הִתְחִיל לְדַבֵּר מֵהַנְּשָׁמָה, וְנִתְלַהֵב מְאֹד וְהֵרִים קוֹלוֹ, וְאָמַר, "יֵשׁ נְשָׁמָה" וְכוּ' כַּנִּדְפָּס בַּסֵּפֶר בַּסִּימָן הַנַּ"ל. רַק שֶׁבִּכְתִיבָתוֹ הִתְחִיל תֵּכֶף מֵהַנְּשָׁמָה, אֲבָל בַּאֲמִירָתוֹ הִתְחִיל מֵאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל כַּנַּ"ל. וְאַחַר שֶׁגָּמַר הַתּוֹרָה, אַחַר-כָּךְ בְּעֵת הַשִּׂיחָה שָׁאַלְתִּי אוֹתוֹ: "מַה כַּוָּנָתְכֶם בְּמַה שֶׁאֲמַרְתֶּם שֶׁאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל הִיא גְּדוֹלָה כָּל כָּךְ (נ"א: כַּנַּ"ל) וְשֶׁזֶּה עִקַּר נִצָּחוֹן הַמִּלְחָמָה?" וְגָעַר בִּי, וְעָנָה וְאָמַר: כַּוָּנָתִי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הַזֹּאת שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל נוֹסְעִים לְשָׁם. שֶׁרְצוֹנוֹ שֶׁכָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל, כָּל מִי שֶׁרוֹצֶה לִהְיוֹת אִישׁ יִשְׂרָאֵל בֶּאֱמֶת, יִסַּע לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. וְאַף-עַל-פִּי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מְנִיעוֹת רַבּוֹת עַל-זֶה, יְשַׁבֵּר כָּל הַמְּנִיעוֹת וְיֵלֵךְ לְשָׁם. כִּי זֶה עִקַּר נִצָּחוֹן הַמִּלְחָמָה כְּשֶׁזּוֹכִין לָבוֹא לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל וְכַנַּ"ל. וְזֶה אֲשֶׁר הֵעִיר לְבָבִי בְּיוֹתֵר, וְחִזַּק אוֹתִי

בְּיוֹתֵר לְעַבֵּר עַל כָּל הַמְנִיעוֹת הָרַבּוֹת שֶׁהָיָה לִי בְּלִי שִׁעוּר, לִשְׁבֹּר כֻּלָּם וְלָבוֹא לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. בָּרוּךְ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֲשֶׁר הָיָה בְּעֶזְרִי לְשַׁבֵּר מְנִיעוֹת וּבְלְבּוּלִים וְעִכּוּבִים כָּאֵלֶּה, וְלָבוֹא לְשָׁם בְּשָׁלוֹם וְלַחֲזֹר בְּשָׁלוֹם.

כְּשֶׁהִתְחִיל הַתּוֹרָה "תִּשְׁעָה תִּקּוּנִין" הַנַּ"ל בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה בֵּין הַשְׁמָשׁוֹת כְּדַרְכּוֹ תָּמִיד, דְּהַיְנוּ סָמוּךְ לְתְחִלַּת הַלַּיְלָה הַשַּׁיָּכָה לְיוֹם שֵׁנִי דְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה. וּכְבָר חָשַׁךְ הַיּוֹם, וַאֲנִי יָשַׁבְתִּי סָמוּךְ מְאֹד אֵלָיו, וְהִסְתַּכַּלְתִּי בּוֹ, וְרָאִיתִי שֶׁאָמַר הַתֵּבוֹת "תִּשְׁעָה תִּקּוּנִין יַקִּירִין אִתְמַסְרִין לְדִקְנָא" בְּכֹחוֹת גְּדוֹלוֹת מְאֹד מְאֹד עַד מְצוּי הַנֶּפֶשׁ, וּבְאֵימָה וְיִרְאָה וְרָתֵת וְזִיעַ אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לְשַׁעֵר. וְתָפַס אֶת זְקָנוֹ כַּמָּה פְּעָמִים בְּכֹחוֹת גְּדוֹלוֹת כְּמוֹ שֶׁרוֹצֶה לְתוֹלְשָׁה, וְאִי אֶפְשָׁר לְצַיֵּר זֹאת בִּכְתָב. וּכְבָר מְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר שֶׁאָמַר, שֶׁקֹּדֶם שֶׁהוּא מוֹצִיא מִפִּיו הַתֵּבָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁל הַתּוֹרָה נִדְמֶה לוֹ שֶׁתֵּצֵא נַפְשׁוֹ, וְכֵן בַּתֵּבָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁל הַקִּדּוּשׁ (לקמן שס"א). וְאֵצֶל הַתּוֹרָה הַזֹּאת רָאִיתִי זֹאת בְּעֵינַי עַצְמָם מְסִירַת נַפְשׁוֹ שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְשַׁעֵר.

(שַׁיָּךְ לְעֵיל לָעִנְיָן הַמְבֹאָר שָׁם שֶׁקֹּדֶם שֶׁבָּאִין לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל אֲזַי אַל יִתְהַלֵּל חוֹגֵר כְּמְפַתֵּחַ וְכוּ', רְצוֹנוֹ לוֹמַר כִּי הָרְבֵּה יִסּוּרִים וּמְנִיעוֹת וְכוּ' צְרִיכִין לַעֲבֹר קֹדֶם שֶׁבָּאִין לְשָׁם).

פַּעַם אַחַת כְּשֶׁסִּפֵּר רַבֵּנוּ זַ"ל מֵעֶצֶם הַמְּנִיעוֹת וְהַסְּפָנוֹת שֶׁהָיָה עָלָיו בְּסִטְאַמְבּוּל, וְאֵיךְ שֶׁהָיָה בְּסַכָּנָה גְּדוֹלָה קֹדֶם שֶׁבָּא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְכוּ', אָז עָנָה וְאָמַר לָנוּ שֶׁאֲנַחְנוּ יְכוֹלִים לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּנָקֵל, כְּאוֹמֵר שֶׁעָלֵינוּ לֹא יִתְגַּבְּרוּ מְנִיעוֹת כְּאֵלֶּה וְסַכָּנוֹת כָּאֵלֶּה כְּמוֹ שֶׁהָיוּ עָלָיו, וְאִם נִרְצֶה נוּכַל לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּנָקֵל. אַךְ אַף-עַל-פִּי-כֵן, בְּוַדַּאי גַּם אֲנַחְנוּ צְרִיכִים לִהְיוֹת מְרֻצִּים לְסִבֹּל יִסּוּרִים וּלְשַׁבֵּר מְנִיעוֹת קֹדֶם שֶׁבָּאִין לְשָׁם, כִּי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הִיא אַחַת מִשִּׁשָּׁה דְּבָרִים שֶׁנִּתְּנוּ עַל-יְדֵי יִסּוּרִים (ברכות ה.), וְכִמּוּבָא גַּם שָׁם בַּמַּאֲמָר הַנַּ"ל.

(וּפַעַם אַחַת אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל, יֵשׁ שֶׁנִּדְמֶה לָהֶם שֶׁרוֹצִין וְנִכְסָפִין מְאֹד לָבוֹא לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל אִם הָיוּ יְכוֹלִים לִסַּע לְשָׁם בְּהַרְחָבָה, אֲבָל לֹא בְּצַעַר וְדֹחַק. וּבֶאֱמֶת אֵין זֶה רָצוֹן שָׁלֵם. כִּי מִי שֶׁרוֹצֶה לָבוֹא בֶּאֱמֶת לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל צָרִיךְ לֵילֵךְ גַּם רַגְלִי, וּכְמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר לְאַבְרָהָם לֶךְ לְךָ וְכוּ' לֶךְ דַּיְקָא. וְעַיֵּן יְמֵי נָתָן (ימי מוהרנ"ת) בִּנְסִיעָתוֹ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. אַחַר שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל מַאֲמַר "תִּשְׁעָה תִּקּוּנִין" הַנַּ"ל אָמַר בְּדֶרֶךְ צַחוּת: "אִיךְ הָאב הַיינְט גִיזָאגְט פַּאר פַּייעֶר אוּן פַּאר וואסֶער". [אֲנִי הַיּוֹם אָמַרְתִּי עַל אֵשׁ וְעַל מַיִם]. כִּי שָׁם מְדַבֵּר מֵעִנְיַן דִּבּוּרִים חַמִּים כְּנֶחֱלֵי אֵשׁ, וּמֵעִנְיַן פָּתַח צוּר וַיָּזוּבוּ מָיִם. מוּבָא שָׁם בִּימֵי נָתָן הַנַּ"ל):

אות טז

טז, לְעִנְיַן הַמַּקִּיפִים הַמְבֹאָרִים בְּהַתּוֹרָה "עַתִּיקָא" (סימן כ"א) שֶׁכָּל אֶחָד יַשִּׂיג לְעַתִּיד כְּפִי טָרְחוֹ וִיגִיעָתוֹ וְכוּ' בַּעֲבוֹדַת ה'. אָמַר, שֶׁיֵּשׁ עֲבוֹדוֹת כָּאֵלּוּ בְּזֶה הָעוֹלָם, שֶׁזּוֹכִין עַל יָדָם שֶׁגַּם בָּעוֹלָם הַבָּא יִזְכֶּה בְּכָל פַּעַם לַעֲלוֹת מִדַּרְגָּא לְדַרְגָּא, וּלְהַשִּׂיג בְּכָל פַּעַם מַקִּיפִין חֲדָשִׁים.

(וּמַה שֶּׁכָּתַב שָׁם בְּעִנְיַן מִרְיָם שֶׁפָּגְמָה בִּכְבוֹד מֹשֶׁה, וְאַהֲרֹן בִּקֵּשׁ: "אַל נָא וְכוּ' בְּצֵאתוֹ מֵרֶחֶם אִמּוֹ" (במדבר י"ב), שֶׁזֶּה בְּחִינַת עֹנֶשׁ הַיִּבּוּם, עַיֵּן שָׁם. יֵשׁ בָּזֶה נִפְלָאוֹת גְּדוֹלוֹת, כִּי רָמַז בָּזֶה עַל בִּתּוֹ מִרְיָם זַ"ל, שֶׁהָיְתָה כַּלָּתוֹ שֶׁל הָרַב הַגָּאוֹן הַצַּדִּיק וְכוּ' הָרַב לֵיבּוּשׁ מִוּוּאלְטְשִׁיסְק זַצַ"ל, שֶׁנָּסַע לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עִם כָּל בָּנָיו, וְעַל-יְדֵי-זֶה נָסְעָה גַּם בִּתּוֹ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְכַמָּה שָׁנִים אַחַר פְּטִירַת אִדְמוֹ"ר זַצַ"ל נִתְיַבְּמָה שָׁם):

אות יז

יז, כְּשֶׁאָמַר הָעִנְיָן עַל הַתּוֹקֵעַ בַּבּוֹר: אוֹתָם הָעוֹמְדִים בַּחוּץ וְכוּ' (ראש השנה כז:), עַיֵּן שָׁם בְּסִימָן כ"ב מֵעִנְיַן הִתְגַּלּוּת סוֹד קוֹל הֲבָרָה, עַיֵּן שָׁם. וְאָז אָמַר בְּעַצְמוֹ, שֶׁיֵּשׁ בָּזֶה קֻשְׁיָא לְכְאוֹרָה: כִּי שָׁם מְבֹאָר שֶׁמִּי שֶׁאֵינוֹ בִּבְחִינַת בָּשָׂר אֵינוֹ יָכוֹל לִשְׁמֹעַ הַקּוֹל בְּעַצְמוֹ כִּי-אִם קוֹל הֲבָרָה, עַיֵּן שָׁם. וּמְבֹאָר זֶה בְּתוֹךְ הַמִּשְׁנָה הַנַּ"ל שֶׁאָמְרָה: "אִם קוֹל שׁוֹפָר שָׁמַע וְכוּ' וְאִם קוֹל הֲבָרָה שָׁמַע" וְכוּ'. וְקֻשֶׁה לְכְאוֹרָה, הֲלֹא הִזְכִּירָה הַמִּשְׁנָה בִּתְחִלָּה אוֹתָן הָעוֹמְדִים בַּחוּץ, אִם קוֹל שׁוֹפָר שָׁמַע וְכוּ', וּפֵרֵשׁ רַבֵּנוּ זַ"ל שָׁם בְּעַצְמוֹ אוֹתָם הָעוֹמְדִים בַּחוּץ שֶׁאֵינָם בִּבְחִינַת בָּשָׂר וְכוּ', אִם קוֹל שׁוֹפָר שָׁמְעוּ וְכוּ'. וְאִם-כֵּן קֻשֶׁה, אֵיךְ אוֹתָם שֶׁעוֹמְדִים בַּחוּץ שֶׁאֵינָם בִּבְחִינַת בָּשָׂר יְכוֹלִים לִשְׁמֹעַ הַקּוֹל בְּעַצְמוֹ שֶׁהוּא בְּחִינַת קוֹל שׁוֹפָר? וְאֵיךְ אָמַר הַתַּנָּא עַל אוֹתָם הָעוֹמְדִים בַּחוּץ, שֶׁאֵינָם בִּבְחִינַת בָּשָׂר, אִם קוֹל שׁוֹפָר שָׁמַע וְכוּ', הֲלֹא אוֹתָם שֶׁאֵינָם בִּבְחִינַת בָּשָׂר אֵינָם יְכוֹלִים לִשְׁמֹעַ הַקּוֹל בְּעַצְמוֹ וְכוּ'? אֲבָל לֹא בֵּאֵר הָעִנְיָן לְתָרֵץ זֹאת בְּפֵרוּשׁ, רַק אָמַר בְּשִׂיחָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, הֲלֹא גַּם-כֵּן אֵין מְבִינִים עִנְיַן הַנַּ"ל. אַךְ מִדְּבָרָיו מוּבָן שֶׁיֵּשׁ בָּזֶה עִנְיָן בְּגוֹ. וְהַנִּרְאֶה מִדְּבָרָיו הוּא, שֶׁגַּם מִי שֶׁאֵינוֹ זוֹכֶה עֲדַיִן לִהְיוֹת קָרוֹב לְהַנְּשָׁמָה וּלְהַצַּדִּיק הָאֱמֶת בִּבְחִינַת בָּשָׂר הַנַּ"ל, אַף-עַל-פִּי-כֵן אִם יַכְרִיחַ עַצְמוֹ הַרְבֵּה, וְיַשֶּׂה אָזְנוֹ הֵיטֵב הֵיטֵב בְּכֹחַ גָּדוֹל לִשְׁמֹעַ קוֹל הַנְּשָׁמָה וְקוֹל הַצַּדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, יֵשׁ לוֹ גַּם-כֵּן תִּקְוָה לִשְׁמֹעַ קוֹל דִּקְדֻשָּׁה בְּעַצְמוֹ, רַק שֶׁצָּרִיךְ לְהִסְתּוֹת אָזְנוֹ הֵיטֵב. וְהוּא מַמָּשׁ כְּמוֹ בְּעִנְיַן דִּין הַמִּשְׁנָה הַנַּ"ל לְעִנְיַן קוֹל שׁוֹפָר בִּפְשִׁיטוּת, שֶׁמִּי שֶׁאֵינוֹ תּוֹקֵעַ בַּבּוֹר בְּוַדַּאי אֵינוֹ צָרִיךְ הַבְחָנָה אִם קוֹל שׁוֹפָר שָׁמַע וְאִם קוֹל הֲבָרָה, כִּי בְּוַדַּאי שָׁמַע קוֹל שׁוֹפָר. וְכַמְבֹאָר בַּשֻּׁלְחָן-עָרוּךְ שֶׁרַק מִי שֶׁתּוֹקֵעַ בְּבוֹר וְכַיּוֹצֵא צָרִיךְ הַבְחָנָה אִם קוֹל שׁוֹפָר שָׁמַע אִם קוֹל הֲבָרָה שָׁמַע (אורח חיים סימן תקפ"ז). כְּמוֹ כֵן הוּא מַמָּשׁ בְּעִנְיָן זֶה שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל בְּהַמִּשְׁנָה הַנַּ"ל, שֶׁמִּי שֶׁהוּא תּוֹקֵעַ בַּבּוֹר, שֶׁמַּנָּח בְּבוֹר תַּחְתִּיּוֹת, וְשָׁם תּוֹקֵעַ וּמִתְאַנֵּחַ וְצוֹעֵק עַל עֲוֹנוֹתָיו, שֶׁאָז צְרִיכִים הַבְחָנָה אוֹתָם שֶׁעוֹמְדִים בַּחוּץ שֶׁאֵינָם בִּבְחִינַת בָּשָׂר, אִם קוֹל שׁוֹפָר שָׁמְעוּ יָצְאוּ וְכוּ'. כִּי אַף-עַל-פִּי שֶׁאֵינָם בִּבְחִינַת בָּשָׂר, אִם יַכְרִיחוּ עַצְמָם וְיַטּוּ אָזְנָם הֵיטֵב, יוּכְלוּ לִשְׁמֹעַ הַקּוֹל בְּעַצְמוֹ כַּנַּ"ל. אֲבָל מִי שֶׁזּוֹכֶה שֶׁהוּא בִּבְחִינַת בָּשָׂר אֵינוֹ צָרִיךְ הַבְחָנָה כְּלָל, כִּי בְּוַדַּאי יִשְׁמַע בְּחִינַת הַקּוֹל שׁוֹפָר שֶׁהוּא הַקּוֹל דִּקְדֻשָּׁה בְּעַצְמוֹ

וְכוּ', וְהֶבֵן. כֵּן נִרְאֶה לְעַנְיוּת דַּעְתִּי (לְעִנְיַן הַמְבאָר בַּמַּאֲמָר הַנַּ"ל שֶׁכָּל הַקּוֹלוֹת הֵם בְּחִינוֹת עַזּוּת וְכוּ', אָמַר אָז, שֶׁאֲפִלּוּ קוֹל קִשְׁקוּשׁ הַמַּטְבְּעוֹת שֶׁל נְתִינַת הַצְּדָקָה הֵם גַּם-כֵּן בְּחִינַת עַזּוּת דִּקְדֻשָּׁה וְכוּ'):

אות יח

יח, מַאֲמַר "אֶמְצָעוּתָא דְעָלְמָא" (סימן כ"ד) נֶאֱמַר בְּקִיץ תקס"ג בְּסָעֲדַת לֵיל שַׁבָּת. וְאָמַר אוֹתוֹ בְּיִרְאָה גְּדוֹלָה וּבְהִתְלַהֲבוּת עָצוּם וְנִשְׂגָּב כָּל-כָּךְ, עַד שֶׁלֹּא יָכְלוּ הַשּׁוֹמְעִים לְהָבִין כְּלָל מַה הוּא אוֹמֵר. רַק נִכְתַּב אַחַר-כָּךְ בִּכְתִיבַת יָדוֹ וּבִלְשׁוֹנוֹ הַקְּדוֹשָׁה:

אות יט

יט, שַׂיָּךְ לְהַמַּאֲמָר "אַחְוֵי לָן מָנָא" (סימן כ"ה). נִשְׁמַע מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּפֵרוּשׁ אֵצֶל הַמַּאֲמָר הַנַּ"ל שֶׁמְּדַבֵּר שָׁם מֵעֲלִיָּה מִדַּרְגָּא לְדַרְגָּא, שֶׁמִּתְגַּבְּרִים הַמְּנִיעוֹת דְּסִטְרָא-אָחֳרָא בְּכָל פַּעַם וְכוּ'. וְאָמַר אָז בְּפֵרוּשׁ שֶׁגַּם מִי שֶׁהוּא בְּתוֹךְ הָאָרֶץ מַמָּשׁ, כְּשֶׁנִּתְעוֹרֵר לַעֲלוֹת מִשָּׁם, הַהֶכְרֵחַ שֶׁיֵּלֵךְ מִדַּרְגָּא לְדַרְגָּא, וְאָז מִשְׁתַּטְּחִין כְּנֶגְדּוֹ בְּכָל פַּעַם וְכוּ'. כַּמְבאָר שָׁם בַּמַּאֲמָר הַנַּ"ל (מובא בלקוטי הלכות הלכות מעקה ושמירת נפש הלכה ד'):

אות כ

כ, הַתּוֹרָה "הַאי מָאן דְּאָזֵל לְמִנְסַב אִתְּתָא" (סימן כ"ט) אָמַר בְּשָׁבוּעוֹת תקס"ו לִפְרָט-קָטָן. וּבְאוֹתוֹ הָעֵת לָבַשׁ פַּעַם רִאשׁוֹן בְּגָדִים לְבָנִים, וְאָז נִכְלַל בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה בְּחִינַת בְּגָדִים לְבָנִים, עַיֵּן שָׁם. וְגַם אִישׁ אֶחָד הֵבִיא בְּתוֹ הַבְּתוּלָה שֶׁהָיָה לָהּ חֹלִי נוֹפֵל רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְגַם הֵבִיא יַיִן וְכוּ'. וְכָל זֶה נִכְלַל שָׁם עַיֵּן שָׁם וְכוּ' וְכוּ'. וְעוֹד כַּמָּה דְּבָרִים נִפְלָאִים שֶׁרָאִינוּ בְּעֵינֵינוּ שֶׁנִּכְלְלוּ בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה הַזֹּאת, מִלְּבַד הַנִּסְתָּרוֹת. כִּי עֶצֶם כַּוָּנָתוֹ בְּכָלָל וּבִפְרָט אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג. גַּם אָמַר שֶׁהַתּוֹרָה הַזֹּאת עוֹמֶדֶת עַל הַצַּרְפַת, כִּי מְדַבֵּר שָׁם מִכֶּסֶף וּמָמוֹן, הַיְנוּ מֵעִנְיַן תִּקּוּן הַכְּלָלִי שֶׁל הַמַּשְׂא-וּמַתָּן. וְכֵן מְדַבֵּר שָׁם מִתִּקּוּן הַדִּבּוּר עַל-יְדֵי שֶׁבַח הַצַּדִּיקִים וּמִבְּגָדִים לְבָנִים. וְזֶה: "כֶּסֶ"ף נִבְחָ"ר לְשׁוֹ"ן צַדִּי"ק" (משלי י') סוֹפֵי-תֵבוֹת פְּרָנָ"ק (בְּאוֹתָהּ הָעֵת שֶׁאָמַר מַאֲמָר הַנַּ"ל הָיָה לְאִישׁ אֶחָד עָשִׁיר מֵאַנְשֵׁי רַבֵּנוּ זַ"ל אֵיזֶה עֵסֶק עִם אֲדוֹנִים בְּוִינִיצְיָא מֵאַנְשֵׁי חֵיל שֶׁל הַקֵּיסָ"ר ה הַיְנוּ שֶׁהֶעֱמִיד לָהֶם קֶמַח וְלֹא הוּטַב בְּעֵינֵיהֶם וְרָצוּ הָאֲדוֹנִים הַנַּ"ל לְסַכֵּן אוֹתוֹ בְּסַכָּנוֹת נְפָשׁוֹת לְבַד מִסַּכָּנַת מָמוֹן, וּבְשָׁעָה שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל הַמַּאֲמָר הַנַּ"ל נִכְנַס בְּלִבּוֹ מְאֹד מַה שֶּׁמְּבאָר שָׁם שֶׁעַל יְדֵי שֶׁבַח הַצַּדִּיקִים הַדִּבּוּר נִשְׁמָע וְנִתְקַבֵּל כִּי זֶה כָּל עִנְיָנוֹ, כִּי הֲלֹא הָעִקָּר שֶׁיִּהְיֶה דִּבּוּרָיו וְטַעֲנוֹתָיו נִשְׁמָעִים וְנִתְקַבְּלִים לִפְנֵי הָאֲדוֹנִים. וְתֵכֶף בְּמוֹצָאֵי שַׁבּוּעוֹת נָסַע לְוִוינִיצְיָא וְכָל אוֹתוֹ הַדֶּרֶךְ עָסַק לְסַפֵּר לִפְנֵי בַּעַל הָאַכְסַנְיָא שֶׁלּוֹ הַרְבֵּה מִשִּׁבְחֵי רַבֵּנוּ זַ"ל כִּי בֶּאֱמֶת הָיָה לְכָל אַנְשֵׁי רַבֵּנוּ זַ"ל אֲפִילּוּ לְהַבַּעֲלֵי בָּתִּים הַפְּשׁוּטִים סְפוּרִים וּשְׁבָחִים הַרְבֵּה לְרַבֵּנוּ זַ"ל עַד אֵין מִסְפָּר וְתֵכֶף אַחַר כָּךְ נִכְנַס אֶל

הָאֲדוֹנִים וְדִבֵּר לִפְנֵיהֶם כָּל טַעֲנוֹתָיו וְאִמְתְּלַאוֹתָיו וְנִתְקַבְּלוּ דְּבָרָיו בְּאָזְנֵיהֶם וְקִבְּלוּ אוֹתוֹ בְּכָבוֹד גָּדוֹל וְנִצּוֹל מִכָּל הַסַּכָּנוֹת הַנַּ"ל וְיָצָא בְּשָׁלוֹם מִן הָעֵסֶק הַנַּ"ל כָּרָאוּי):

אות כא

כא, בְּעֵת שֶׁאָמַר הַתּוֹרָה "מֵישְׁרָא דְסַכִּינָא" בְּסִימָן לָמֶ"ד בְּשַׁבָּת חֲנֻכָּה תקס"ז בַּסְּעֻדָּה הַשְּׁלִישִׁית שֶׁל שַׁבָּת. וְהִתְחִיל הַתּוֹרָה עַל פָּסוּק "וַיְהִי מִקֵּץ" (בראשית מ"א), וְלֹא גָּמַר לְגַלּוֹת פֵּרוּשׁ הַפָּסוּק אֵיךְ שֶׁיָּכָה תּוֹרָה הַזֹּאת לַפָּסוּק הַנַּ"ל. וּבְמוֹצָאֵי שַׁבָּת אַחַר הַבְדָּלָה דִּבֵּר עִמָּנוּ, וְאָמַר, שֶׁאִם הָיָה רוֹצֶה לְסַיֵּם הַתּוֹרָה עַל פָּסוּק הַנַּ"ל הָיָה צָרִיךְ לוֹמַר עוֹד הַפַּעַם תּוֹרָה כְּמוֹ זוֹ שֶׁאָמַר. וְאַחַר-כָּךְ אָמַר, אֲנִי דּוֹמֶה עַצְמִי כְּמוֹ מִי שֶׁפּוֹסְקִין עָלָיו לְהַכּוֹתוֹ בְּאַרְבָּע רוּחוֹת הָעִיר. וְלֹא הֵבִינוּ דְּבָרָיו כְּלָל. כָּעֵת נִזְכַּרְתִּי שֶׁמָּרְמָז קְצָת בְּהַתּוֹרָה הַנַּ"ל. כִּי מְבֹאָר שָׁם שֶׁצְּרִיכִין לַחְתֹּךְ הַמַּלְכוּת, שֶׁהִיא בְּחִינַת דָּלֶ"ת, מֵד' מַלְכֻיּוֹת דְּסִטְרָא-אָחֳרָא, בְּחִינַת חֲתָכוֹ לְד'. וְאֶפְשָׁר רָמַז קְצָת בִּדְבָרָיו ז"ל, לְעִנְיַן שֶׁצְּרִיךְ לִסְבֹּל יִסּוּרִים ד' פְּעָמִים בִּשְׁבִיל לַחְתֹּךְ הַדָּלֶ"ת הַנַּ"ל מִבֵּין הָד' מַלְכֻיּוֹת וְכוּ':

אות כב

כב, פַּעַם אַחַת דִּבַּרְתִּי עִמּוֹ מֵהַתּוֹרָה "וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מַמְלֶכֶת כֹּהֲנִים" (בסימן ל"ד), הַמְדַבֵּר מֵהַנְּקֻדָּה שֶׁהִיא בְּחִינַת צַדִּיק וְכוּ', וְאָמַר לִי שֶׁבְּזֹאת הַתּוֹרָה יְכוֹלִין לִרְאוֹת כָּל הַצַּדִּיקִים שֶׁבַּדּוֹר, מַהוּת וּמַדְרֵגַת וּמַעֲלַת כָּל אֶחָד וְאֶחָד:

אות כג

כג, מַאֲמָר "הַנַּעֲוֹר בַּלַּיְלָה" סִימָן נ"ב נֶאֱמַר בִּשְׁנַת תקס"ג בִּבְחִינַת "עוֹשֵׂי דְבָרוֹ לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ" (תהלים ק"ג). כִּי מוֹרֵנוּ הָרַב ר' נָתָן זַצַ"ל קִיֵּם עִנְיָן זֶה מִתְּחִלָּה מִדַּעְתָּא דְנַפְשֵׁיהּ. וּבְאוֹתוֹ הַיּוֹם בָּא אֶל אַדְמוֹ"ר זַצַ"ל, וְהוּא כְּיוֵן בְּרוּחַ קָדְשׁוֹ הַנּוֹרָא וְהַנִּפְלָא מְאֹד וְגִלָּה לְפָנָיו הָעִנְיָן הַזֶּה. וּמוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי נָתָן זַצַ"ל בְּשָׁמְעוֹ אֵיךְ שֶׁמְּגַלֶּה לְפָנָיו עִנְיָן הַזֶּה שֶׁעָשָׂה מִדַּעְתֵּהּ דְּנַפְשֵׁיהּ, וּמַה שֶּׁזּוֹכִין עַל-יְדֵי-זֶה, וְגַם מֵעֹצֶם הָרְגָּשָׁתוֹ בִּנְעִימוּת הַדְּבָרִים הַקְּדוֹשִׁים הָאֵלֶּה נִתְבַּטֵּל מִגַּשְׁמִיּוּתוֹ. וַיִּצְעַק בְּקוֹל וְאָמַר: "גֵּיוואלְד! אָרוּצָה נָא בַּשְּׁוָקִים וּבָרְחוֹבוֹת וְאֶצְעַק, אֲהָהּ, מַה הֵם חוֹשְׁבִים לְנַפְשָׁם". וּמְגֻדָּל תַּבְעֵרַת לְבָבוֹ, עַד שֶׁמַּמָּשׁ יָצָא מִגֶּדֶר אֱנוֹשִׁי, רָצָה בֶּאֱמֶת לָרוּץ וְלִצְעֹק כַּנַּ"ל. וּמִיָּד חָטַף אוֹתוֹ אַדְמוֹ"ר זַצַ"ל בְּבִגְדוֹ, וְאָמַר לוֹ: עֲמֹד! כִּי לֹא תִפְעַל כְּלָל ("שְׁטֵייא, דוּא ווּעסְט ניט פּוּעלין"):

אות כד

כד, פַּעַם אֶחָד בָּאנוּ אֵלָיו אֲנִי וַחֲבֵרִי רַבִּי נַפְתָּלִי סָמוּךְ לְשָׁבוּעוֹת תקס"ה, וְאָמַר לָנוּ, שֶׁעַתָּה אֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלָל, רַק זֹאת נוֹדַע לִי בָּעִתִּים הַלָּלוּ שֶׁעַל-יְדֵי לָשׁוֹן הָרָע שֶׁבָּעוֹלָם אֵין הַצַּדִּיקִים יְכוֹלִין לִהְיוֹת עֲנָוִים וְכוּ', כַּמְבֹאָר בְּסִימָן קצ"ז, וְיָתֵר מִזֶּה אֵינוֹ יוֹדֵעַ. וְאָמַר

בְּפֵרוּשׁ: כְּמוֹ שֶׁאַתָּה אֵינְךָ יוֹדֵעַ, כָּךְ מַמָּשׁ אֲנִי אֵינִי יוֹדֵעַ עַכְשָׁו כְּלוּם. וְאָמַר, שֶׁעַכְשָׁו הוּא מִתְנַהֵג בִּפְשִׁיטוּת, שֶׁעוֹמֵד בַּבֹּקֶר וּמִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ, וְאַחַר-כָּךְ הוּא לוֹמֵד קְצָת, וְאַחַר-כָּךְ הוּא אוֹמֵר תְּהִלִּים, וְאַחַר-כָּךְ אוֹכֵל אֲכִילָתוֹ וּמַנִּיחַ עַצְמוֹ לִישֵׁן קְצָת, וְאַחַר-כָּךְ הוּא עוֹמֵד וּמְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ קְצָת לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים. וְיֵשׁ לִי רַחֲמָנוּת עָלַי ("אוֹן אִיךְ הָאבּ אוֹיךְ מִיר רַחֲמָנוּת"). וְאֵלּוּ הַדִּבּוּרִים שֶׁיֵּשׁ לוֹ רַחֲמָנוּת עַל עַצְמוֹ אָמַר בְּתָמִימוּת וּבְלֵב נִשְׁבָּר, עַד שֶׁכָּל מִי שֶׁשָּׁמַע אֵלּוּ הַדִּבּוּרִים רָאָה וְהֵבִין גּוֹדֶל הָרַחֲמָנוּת הֶעָצוּם שֶׁיֵּשׁ לוֹ עַל עַצְמוֹ, כְּאֵלּוּ הָיָה רָחוֹק בְּתַכְלִית הָרִחוּק מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חַס וְשָׁלוֹם וְכוּ'.

וְסִפֵּר לָנוּ אָז שֶׁחָלַם לוֹ שֶׁהָיָה שָׁבוּעוֹת, וְהֵיינוּ כֻּלָּנוּ אֶצְלוֹ כְּדַרְכֵּנוּ בְּכָל שָׁנָה לְהִתְקַבֵּץ אֵלָיו עַל חַג הַשָּׁבוּעוֹת. וְלֹא הָיָה יָכוֹל לוֹמַר תּוֹרָה כְּלָל. וְהָיָה מְבַזֶּה וּמְיַסֵּר אוֹתָנוּ מְאֹד, וְאָמַר, כִּי הַכֹּל בִּשְׁבִילֵנוּ שֶׁמַּחֲמַת עוֹבְיוּתֵנוּ וְכוּ' אֵינוֹ יָכוֹל לוֹמַר תּוֹרָה (כַּמְבֹאָר אֶצְלֵנוּ שֶׁהַתּוֹרָה שֶׁל הַצַּדִּיק נַעֲשֵׂית מֵהָאֲנָשִׁים הַבָּאִים וּמִתְקַבְּצִים אֵלָיו לקוטי מוהר"ן סימן כ'). וְהוֹכִיחַ אוֹתָנוּ מְאֹד, וְעַל-יְדֵי-זֶה נִתְעוֹרְרנוּ כֻּלָּנוּ בִּתְשׁוּבָה גְּדוֹלָה. וְאַחַר-כָּךְ אָמַר תּוֹרָה נִפְלָאָה וְנוֹרָאָה מְאֹד. וְהַמּוּבָן מִדְּבָרָיו הָיָה שֶׁנִּתְגַּלָּה לוֹ בַּחֲלוֹם גַּם הַתּוֹרָה שֶׁאָמַר אָז. אַחַר-כָּךְ הָיִינוּ אֶצְלוֹ בְּחַג הַשָּׁבוּעוֹת, וְאָמַר אָז תּוֹרָה נִפְלָאָה עַל פָּסוּק "וּבְיוֹם הַבִּכּוּרִים" (בסימן נ"ו) הַמַּתְחֶלֶת: "כִּי יֵשׁ בְּכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל בְּחִינַת מַלְכוּת". אַחַר שֶׁאָמַר הַתּוֹרָה הַנַּ"ל, וְשָׁם מְדַבֵּר מֵעִנְיַן בְּחִינַת מַלְכוּת שֶׁיֵּשׁ בְּכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל וְכוּ', וְיֵשׁ מַלְכוּת בְּאִתְגַּלְיָא וּבְאִתְכַּסְיָא וְכוּ', וְיֵשׁ אֶחָד שֶׁאַף-עַל-פִּי שֶׁבְּאִתְגַּלְיָא אֵין לוֹ שׁוּם מֶמְשָׁלָה אַף-עַל-פִּי-כֵן בְּאִתְכַּסְיָא וְכוּ'. אַחַר-כָּךְ אָמַר בְּפֵרוּשׁ עַל עַצְמוֹ: לָכֶם נִדְמֶה שֶׁאֵין לִי מֶמְשָׁלָה כִּי-אִם עֲלֵיכֶם, בֶּאֱמֶת אֲנִי מוֹשֵׁל אֲפִלּוּ עַל כָּל צַדִּיקֵי הַדּוֹר, רַק שֶׁהוּא בְּאִתְכַּסְיָא.

אַחַר שֶׁאָמַר הָעִנְיָן הַמְבֹאָר בְּסוֹף הַתּוֹרָה הַנַּ"ל הַמְדַבֵּר מִדְּרָכֵי ה' שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהָבִינָם, שֶׁהֵם בְּחִינַת אֵלּוּ וְאֵלּוּ דִּבְרֵי אֱלֹקִים חַיִּים, שֶׁאַף-עַל-פִּי שֶׁזֶּה הַצַּדִּיק הֲלָכָה כְּמוֹתוֹ וְזֶה אֵין הֲלָכָה כְּמוֹתוֹ, אַף-עַל-פִּי-כֵן אֵלּוּ וְאֵלּוּ דִּבְרֵי אֱלֹקִים חַיִּים. וְזֶה הַדָּבָר אִי אֶפְשָׁר לְהָבִין כְּלָל, כִּי הֵם בְּחִינַת רְעָמִים וְכוּ', בְּחִינַת נִפְלָאוֹת תְּמִים דֵּעִים שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהָבִין בְּשֵׂכֶל כְּלָל רַק בֶּאֱמוּנָה וְכוּ', עַיֵּן שָׁם. אַחַר-כָּךְ בַּלַּיְלָה דִּבֵּר מִזֶּה קְצָת בְּשִׂיחָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה עִם הָעוֹלָם, וְאָמַר, שֶׁאַף-עַל-פִּי שֶׁנִּמְצָא בְּסִפְרֵי מְקֻבָּלִים תֵּרוּץ עַל קֻשְׁיָא הַזֹּאת וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה, כִּי הֵם רוֹצִים לְתָרֵץ מַה שֶּׁזֶּה מַקֵּל וְזֶה מַחְמִיר, שֶׁזֶּה מֵחֵסֶד וְזֶה מִגְּבוּרָה וְכוּ', עַל-כֵּן בֶּאֱמֶת אֵלּוּ וְאֵלּוּ דִּבְרֵי אֱלֹקִים חַיִּים, עַיֵּן בְּדִבְרֵיהֶם. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל, אַף-עַל-פִּי-כֵן בֶּאֱמֶת אֵלּוּ הַתֵּרוּצִים אֵינָם כְּלוּם לַמֵּבִין קְצָת. וְאָמַר בָּזֶה הַלָּשׁוֹן: "מִיר לְאוֹ עֶמְיצָער זְאגִין אַזְעֶרוּץ". יַחְגֹּר אֶחָד מָתְנָיו לוֹמַר תֵּרוּץ עַל קֻשְׁיָא זֹאת בְּפָנַי. כִּי בֶּאֱמֶת אֵינוֹ תֵּרוּץ כְּלָל. כִּי זֶה אוֹמֵר שֶׁהַדָּבָר כָּשֵׁר וּמֻתָּר לֶאֱכֹל, וְזֶה אוֹמֵר לְהֶפֶךְ שֶׁאָסוּר לֶאֱכֹלוֹ. וְאֵיךְ אֶפְשָׁר לְהָבִין בְּשֵׂכֶל שֶׁדִּבְרֵי שְׁנֵיהֶם אֱמֶת,

מֵאַחַר שֶׁכָּל אֶחָד אוֹמֵר הַדִּין בְּהֶפֶךְ מֵחֲבֵרוֹ וְכוּ'. וְכַוָּנָתוֹ הָיְתָה שֶׁהַתֵּרוּצִים עַל קֻשְׁיוֹת כָּאֵלּוּ אֵין בָּהֶם מַמָּשׁ. לֹא מִבַּעְיָא הַתֵּרוּצִים שֶׁבְּסִפְרֵי הַמְחַקְרִים שֶׁבְּוַדַּאי אֵין בָּהֶם כְּלוּם, וְכַמְבֹאָר בִּדְבָרֵינוּ בְּמָקוֹם אַחֵר (לקמן סימן ת"ז), שֶׁבִּשְׁבִיל זֶה אָסַר רַבֵּנוּ זַ"ל לְעַיֵּן אֲפִלּוּ בִּסְפָרִים שֶׁל הַמְחַקְרִים הַכְּשֵׁרִים, מֵחֲמַת שֶׁמְּבִיאִין קֻשְׁיוֹת חֲזָקוֹת גְּדוֹלוֹת עַל דַּרְכֵי הַשֵּׁם וּמַאֲרִיכִין בְּקֻשְׁיוֹתָם, וְאַחַר-כָּךְ רוֹצִין לְתָרְצָה, וְהַתֵּרוּץ חָלוּשׁ מְאֹד וּבְנָקֵל לְסוֹתְרוֹ. וְעַל-כֵּן מִי שֶׁמְּעַיֵּן בָּהֶם וְרוֹצֶה לְתָרֵץ הַקֻּשְׁיוֹת עַל-יְדֵי שֶׂכֶל יוּכַל לָבוֹא לְאֶפִּיקוֹרְסוּת גָּדוֹל, כִּי מֵבִין אַחַר-כָּךְ שֶׁהַתֵּרוּץ אֵינוֹ כְּלוּם וְנִשְׁאָר בְּקֻשְׁיָא, עַל-כֵּן אָסוּר לְעַיֵּן בָּהֶם כְּלָל רַק לִסְמֹךְ עַל אֱמוּנָה לְבַד. וּכְשֶׁבָּא חַס וְשָׁלוֹם בְּדַעְתּוֹ אֵיזֶה קֻשְׁיָא בְּעִנְיָנִים אֵלּוּ, צָרִיךְ לֵידַע שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְתָרְצָהּ, כִּי אִי אֶפְשָׁר לָנוּ לָדַעַת וּלְהַשִּׂיג בְּשִׂכְלֵנוּ הָאֱנוֹשִׁי דַּרְכֵי ה' וְכוּ', רַק לִסְמֹךְ עַל אֱמוּנָה לְבַד, לְהַאֲמִין שֶׁבְּוַדַּאי בֶּאֱמֶת הַכֹּל נָכוֹן וְיָשָׁר, רַק שֶׁבְּשִׂכְלֵנוּ אִי אֶפְשָׁר לְהָבִין דַּרְכֵי הַשֵּׁם, וְכַמְבֹאָר זֶה בִּדְבָרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל הַרְבֵּה. אֶלָּא אֲפִלּוּ קְצָת הַתֵּרוּצִים הַמּוּבָאִים בְּסִפְרֵי הַמְקֻבָּלִים אֲמִתִּיִּים, שֶׁהֵיוּ צַדִּיקִים קְדוֹשִׁים בַּעֲלֵי הַשָּׂגָה וְרוּחַ-הַקֹּדֶשׁ, אַף-עַל-פִּי-כֵן אִי אֶפְשָׁר לְתָרֵץ הַקֻּשְׁיָא עַל-יְדֵי תֵּרוּצִים, כַּנִּרְאֶה בְּחוּשׁ שֶׁהִתְשׁוּבָה נִשְׁאָר מֵעַל, וּצְרִיכִין רַק לִסְמֹךְ עַל אֱמוּנָה. וְכֵן עַל שְׁאָר קֻשְׁיוֹת כַּיּוֹצֵא בְּאֵלּוּ, כְּגוֹן הַיְדִיעָה וְהַבְּחִירָה שֶׁמּוּבָא גַּם-כֵּן שָׁרוֹצִים לְתָרְצָהּ. וּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֵינַיִם יִרְאֶה שֶׁאֵין יְכוֹלִין לְהָבִין הַתֵּרוּץ כְּלָל בְּשִׂכְלֵנוּ. עַל-כֵּן אֵין לָנוּ לִכְנֹס בָּזֶה כְּלָל לְתָרֵץ קֻשְׁיוֹת כָּאֵלּוּ.

וְכֵן הַקֻּשְׁיָא הַמּוּבָאָה בְּעֵץ הַחַיִּים בִּתְחִלָּתוֹ שֶׁרוֹצֶה בַּעַל הַ"שַּׁעֲרֵי גַן עֵדֶן" לְתָרְצָהּ, וּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ שֵׂכֶל כָּל שֶׁהוּא יִרְאֶה שֶׁהַתֵּרוּץ הוּא וְלֹא כְלוּם (נ"א: בְּדַחַק גָּדוֹל). כִּי סוֹף כָּל סוֹף מַסִּים שָׁם שֶׁלְּמַעְלָה מִשָּׁם אָסוּר לְהַרְהֵר. אִם-כֵּן טוֹב אֲשֶׁר יָפֶה לְתָרֵץ הַקֻּשְׁיָא בִּתְחִלָּה עִם זֶה הַתֵּרוּץ, שֶׁאָסוּר לָנוּ לְהַרְהֵר כְּלָל מַה לְּפָנִים וּמַה לְּאָחוֹר, וְלָמָּה לָנוּ לִכְנֹס בַּחֲקִירוֹת שֶׁל עוֹלָם הַתֹּהוּ כָּאֵלּוּ, וּלְבַסּוֹף לֹא יָתָרְצוּ כְּלוּם, וּמִי יוֹדֵעַ אִם יָשׁוּב בְּשָׁלוֹם, טוֹב לִשְׁאֹר תֵּכֶף בֶּאֱמוּנָה לְבַד. כִּי חֲקִירוֹת כָּאֵלּוּ כְּמוֹ הַיְדִיעָה וְהַבְּחִירָה וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן, וּבִפְרָט הַקֻּשְׁיוֹת שֶׁבְּתִחִלַּת עֵץ הַחַיִּים, אִי אֶפְשָׁר לְתָרְצָם בְּשֵׂכֶל אֱנוֹשִׁי כְּלָל, וְאָסוּר לִכְנֹס בָּהֶם כְּלָל, רַק צְרִיכִין לֵידַע שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְתָרְצָם בְּשֵׂכֶל אֱנוֹשִׁי בְּשׁוּם אֹפֶן, רַק לִסְמֹךְ עַל אֱמוּנָה לְבַד. כִּי גָּבְהוּ שָׁמַיִם מֵאָרֶץ כֵּן גָּבְהוּ דְּרָכָיו מִדְּרָכֵינוּ וּמַחְשְׁבוֹתָיו מִמַּחְשְׁבוֹתֵינוּ.

וְעַיֵּן נִפְלָאוֹת בִּדְבָרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל בְּסִימָן כ"א עַל מַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל: "לֶעָתִיד לָבוֹא צַדִּיקִים יוֹשְׁבִים" וְכוּ' (ברכות יז.), שֶׁבֹּאַר שָׁם, אֵיךְ אֵלּוּ הַמְּבוּכוֹת הַנַּ"ל נִמְשָׁכִין מִשֵּׂכֶל הַמַּקִּיף שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיגוֹ עַכְשָׁו בְּשׁוּם אֹפֶן. וְכֵן בְּהַתּוֹרָה "בֹּא אֶל פַּרְעֹה" (בסימן ס"ד), שֶׁמְּבֹאָר שָׁם שֶׁיֵּשׁ קֻשְׁיוֹת שֶׁנִּמְשָׁכִין מִסּוֹד חָלָל הַפָּנוּי, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לִמְצֹא בָּהֶם שֵׂכֶל לְיַשְּׁבָן בְּשׁוּם אֹפֶן. וְכֵן בְּהַתּוֹרָה "וַיְהִי מִקֵּץ כִּי מְרַחֵמָם יְנַהֲגֵם" (לקוטי תנינא סימן ז'), שֶׁמְּבֹאָר שָׁם שֶׁיֵּשׁ

קֻשְׁיוֹת שֶׁהֵם לְמַעְלָה מֵהַזְּמַן שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְתָרְצָם, כִּי אִם יִרְצֶה לְתָרֵץ אוֹתָם יֵקָשֶׁה אַחַר-כָּךְ עוֹד קֻשְׁיָא שֶׁיִּהְיֶה חֲזָקָה יוֹתֵר מִבַּתְּחִלָּה, עַד שֶׁיָּכוֹל לִכְנֹס בְּקֻשְׁיוֹת וְתֵרוּצִים שֶׁלְּמַעְלָה מֵהַזְּמַן, שֶׁאֵין הַזְּמַן מַסְפִּיק לְבָאֵר הַקֻּשְׁיוֹת וְהַתֵּרוּצִים שֶׁיֵּשׁ שָׁם וְכוּ' עַיֵּן שָׁם הֵיטֵב, וְכֵן בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת בִּסְפָרִים שֶׁלּוֹ הַקְּדוֹשִׁים. וְכֵן מַה שֶּׁכָּתוּב שָׁם בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן נ"ב דָּבָר נָאֶה וּמְתֻקְבָּל, שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁמַּה שֶּׁקָּשֶׁה קָשְׁיָא עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ זֶה מַכְרִחַ לִהְיוֹת כָּךְ, כִּי עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּהֶכְרֵחַ שֶׁיִּהְיֶה קָשֶׁה קֻשְׁיוֹת שֶׁאִי אֶפְשָׁר לַהֲבִינָם. כִּי אִם לְאוֹ, רַק יִתְנַהֵג כִּפְי חִיּוּב דַּעְתֵּנוּ בְּלִי קֻשְׁיוֹת עָלָיו, אִם-כֵּן יִהְיֶה דַּעְתּוֹ כְּדַעְתֵּנוּ חַס וְשָׁלוֹם. עַל-כֵּן בְּהֶכְרֵחַ שֶׁיִּהְיֶה עָלָיו יִתְבָּרַךְ קֻשְׁיוֹת גְּדוֹלוֹת שֶׁאִי אֶפְשָׁר לָנוּ לַהֲבִינָם בְּשׂוּם אֹפֶן, כִּי דַּעְתּוֹ בְּהַנְהָגוֹתָיו מְרוֹמָם וְנַעֲלֶה וְנִשְׂגָּב מְאֹד מְאֹד מִדַּעְתֵּנוּ וְכוּ' עַיֵּן שָׁם, וְכֵן בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת. הַכְּלָל, שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁמְּדַבֵּר רַבֵּנוּ זַ"ל מֵעִנְיְנֵי חֲקִירוֹת וְקֻשְׁיוֹת כָּאֵלּוּ, אֵינוֹ רוֹצֶה לְתָרְצָם בְּשׂוּם מָקוֹם, רַק כָּל דְּבָרָיו הֵם, שֶׁהוּא זַ"ל בְּחָכְמָתוֹ הַנִּפְלָאָה מְגַלֶּה תּוֹרָה נִפְלָאָה בְּדֶרֶךְ נִפְלָא וְנוֹרָא מְאֹד, וּמַרְאֶה לָעֵינַיִם וּמְבָאֵר לַדַּעַת לְהַרְאוֹת מֵהֵיכָן אֵלּוּ הַקֻּשְׁיוֹת נִמְשָׁכִין, שֶׁמֻּחְמָת זֶה אִי אֶפְשָׁר לְתָרְצָם וּלְיַשְּׁבָם בְּשׂוּם אֹפֶן. וְכַוָּנָתוֹ לְהַרְאוֹת לְדוֹרוֹת שֶׁאָסוּר לִכְנֹס בַּחֲקִירוֹת אֵלּוּ, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְיַשְּׁבָם בְּשׂוּם אֹפֶן, וְעַל-כֵּן "כָּל בָּאֶיהָ לֹא יְשׁוּבוּן וְלֹא יַשִּׂיגוּ אָרְחוֹת חַיִּים" (משלי ב'). רְאֵה דְּרָכָיו וְחָכְם וְתָבִין נִפְלָאוֹת ה', אֵיךְ מִי שֶׁרוֹצֶה לְהִסְתַּכֵּל עַל הָאֱמֶת, יָבִין מִדַּעְתּוֹ שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְיַשֵּׁב קֻשְׁיוֹת כָּאֵלּוּ בְּשׂוּם שֵׂכֶל, וְאַפְלּוּ בְּדַרְכֵי הַמְקֻבָּלִים הָאֲמִתִּיִּים, רַק לִסְמֹךְ עַל אֱמוּנָה לְבַד אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לָזֶה (וְעַיֵּן מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי מִזֶּה בְּהִלְכוֹת בִּרְכוֹת הַשַּׁחַר הֲלָכָה ג'):

אות כה

כה, שַׂיָּךְ לַמַּאֲמָר: "פְּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן" (סִימָן ס'). אַחַר שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל מַאֲמָר זֶה הִנַּ"ל, אָמַר בְּדֶרֶךְ צַחוּת: הַיּוֹם אָמַרְתִּי שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים שֶׁלֹּא כִּדְבָרֵי הָעוֹלָם:

א הָעוֹלָם אוֹמְרִים שֶׁסִּפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת מְסֻגָּל לִשֵּׁנָה. וַאֲנִי אָמַרְתִּי שֶׁעַל-יְדֵי סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת מְעוֹרְרִין בְּנֵי אָדָם מִשְּׁנָתָם.

ב הָעוֹלָם אוֹמְרִים שֶׁמִּסִּפּוּרֵי דְּבָרִים אֵינָם בָּאִים לִידֵי הֶרְיוֹן ("פּוּן זַאגִין וָוערְט מָען נִיט טְרַאגִין"). וַאֲנִי אָמַרְתִּי שֶׁמִּסִּפּוּרֵי דְּבָרִים שֶׁל הַצַּדִּיק, שֶׁמְּעוֹרֵר עַל-יְדֵי-זֶה בְּנֵי אָדָם מִשְּׁנָתָם, עַל-יְדֵי-זֶה בָּא פְּקִידַת עֲקָרוֹת.

ג הָעוֹלָם אוֹמְרִים כִּי הַצַּדִּיק הָאֱמֶת הַמַּפְלִג בְּמַעֲלָה אֵין צָרִיךְ לְמַעוֹת הַרְבֵּה, כִּי לָמָּה לוֹ מָעוֹת. וַאֲנִי אָמַרְתִּי שֶׁיֵּשׁ הִתְבּוֹנְנוּת כָּזֶה שֶׁצָּרִיךְ לָזֶה כָּל הוֹן דְּעָלְמָא.

(אָמַר הַמַּעְתִּיק: שָׁמַעְתִּי בְּשֵׁם אִישׁ אֶחָד מֵאַנְשֵׁי רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁשָּׁמַע מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ לְעִנְיַן מַה שֶּׁרְצוֹנוֹ הָיָה שֶׁיְּדַפְּסוּ הַסִּפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת גַּם בִּלְשׁוֹן טַייטְשׁ שֶׁאָנוּ מְדַבְּרִים בּוֹ, וְאָמַר

אָז, שֶׁיְּכוֹל לִהְיוֹת בְּנָקֵל שֶׁאִשָּׁה שֶׁהִיא עֲקָרָה תִּקָּרֵא בָּהֶם אֵיזֶה מַעֲשֶׂה, וְעַל-יְדֵי-זֶה תִּפָּקֵד לְטוֹבָה וְתִזְכֶּה לְבָנִים, עַד-כַּאן שָׁמַעְתִּי. וְיֵשׁ סְמִיכוּת לָזֶה מִמַּה שֶׁמְּבאָר בַּמַּאֲמָר הַנַּ"ל, שֶׁעַל-יְדֵי סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת אֵלּוּ נַעֲשֶׂה פְּקִידַת עֲקָרוֹת):

אות כו

כו, בַּחֹרֶף בִּשְׁנַת תקס"ה, נָסַע רַבֵּנוּ זַ"ל לְמֶעזְבּוּזשְׁ עַל שַׁבַּת שִׁירָה לוֹמַר שָׁם תּוֹרָה כְּמִנְהָגוֹ. בְּאוֹתָהּ הָעֵת הָיְתָה בְּתוֹ חַיָּה זַ"ל, שֶׁהָיְתָה אָז בַּקְּהִלָּה קְדוֹשָׁה הַנַּ"ל, וְהָיְתָה חוֹלָה עַל הָעֵינַיִם, שֶׁגָּדַל לָהּ עַל הָעֵינַיִם מַה שֶּׁקּוֹרִין "בִּילְמָא" [יַבֶּלֶת], וְכִמְעַט שֶׁנִּסְמֵית בְּעֵינֶיהָ. וּכְשֶׁבָּא רַבֵּנוּ זַ"ל לְמֶעזְבּוּזשְׁ נוֹדַע לוֹ. וְאָמַר אָז הַתּוֹרָה "וַיַּסֵּב אֱלֹקִים" (הַנִּדְפֶּסֶת בְּלִקּוּטֵי א' בְּסִימָן ס"ב), שֶׁמּוּבָא שָׁם מַאֲמַר הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ: "עֲלֶמְתָּא שַׁפִּירְתָּא דְּלֵית לָהּ עַיְנִין", וְנִתְרַפְּאָה עַל יְדֵי זֶה.

וּכְשֶׁבָּא לְבֵיתוֹ סִפֵּר לְפָנַי זֹאת הַמַּעֲשֶׂה בְּעַצְמוֹ, וְהֵבַנְתִּי מִתְּנוּעוֹתָיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁהָיָה אֶצְלוֹ דָּבָר גָּדוֹל וְנִפְלָא עִנְיָן זֶה, שֶׁהִמְשִׁיךְ לָהּ רְפוּאָה עַל-יְדֵי דִּבּוּר מִתּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה כַּנַּ"ל. כִּי כָּל מַה שֶּׁעָבַר עַל זַרְעוֹ הַקְּדוֹשִׁים נוֹגֵעַ עַד לְמֶרְחוֹק. כִּי כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עַל כָּל אָדָם יֵשׁ בּוֹ נִסְתָּרוֹת הַרְבֵּה, כִּי אֵין דָּבָר לָרִיק חַס וְשָׁלוֹם, וְכָל הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה יוֹתֵר, כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו נוֹגֵעַ לְמֶרְחוֹק יוֹתֵר, אֲבָל זַרְעוֹ הַקְּדוֹשִׁים עֶצְמָה וְגַדְלָה מַעֲלָתָם בְּרוּם גָּבְהֵי מְרוֹמִים כַּמְבאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (לקמן תקפ"ג). וְכָל מַה שֶּׁעָבַר עֲלֵיהֶם הָיָה בְּכָל דָּבָר מִלְחָמוֹת גְּדוֹלוֹת, כִּי נוֹגֵעַ לְמֶרְחוֹק מְאֹד:

אות כז

כז, הַתּוֹרָה שֶׁבְּסִימָן ס"ג הַמַּתְחֶלֶת: "סוֹד כַּוָּנַת הַמִּילָה", נֶאֱמְרָה בַּבֹּקֶר קֹדֶם סְעֻדַּת שַׁחֲרִית בַּשַּׁבָּת שֶׁקֹּדֶם הַבְּרִית מִילָה שֶׁל בְּנוֹ הַקָּדוֹשׁ שְׁלֹמֹה אֶפְרַיִם זַ"ל שְׁנַת תקס"ה סָמוּךְ לְרֹאשׁ-חֹדֶשׁ נִיסָן, אַחַר שֶׁיָּצְאוּ רֹב הָעוֹלָם שֶׁבָּאוּ לְקַבֵּל פָּנִים כַּנָּהוּג, שֶׁנִּקְרָא "שְׁלוֹם זָכָר". וּמַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה כָּךְ הָיָה: אַחַר שֶׁיָּצְאוּ הַהֲמוֹן עַם, נִשְׁאַרְנוּ אֲנַחְנוּ עוֹמְדִים לְפָנָיו. בְּתוֹךְ כָּךְ הִסְתַּכֵּל עַל הַמִּנְעָל שֶׁלִּי שֶׁנִּתְעַקֵּם מְאֹד, הֵינוּ שֶׁהֶעְקֵב (שֶׁקּוֹרִין "פִּידֶעשְׁוָוי") נִתְעַקְּמָה הַרְבֵּה לְפָנָיו עַל פְּנֵי הַמִּנְעָל. עָנָה וְאָמַר: הַמִּנְעָל שֶׁלְּךָ הוּא דּוֹמֶה כְּמִי שֶׁטּוֹפְחִין בַּפָּנִים (וְאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז: "דַּיין שִׁיךְ הָאט אַפָּנִים וויא אַ פַּאטְש אִין פָּנִים"). וְאַחַר-כָּךְ שָׁתַק מְעַט. וְהִנֵּה אֲנַחְנוּ בְּוַדַּאי הָיִינוּ מַאֲמִינִים שֶׁכָּל דְּבָרָיו אֵינָם פְּשׁוּטִים, וּבְוַדַּאי יֵשׁ בָּהֶם רָזִין גְּדוֹלִים וְכַמְבאָר בְּסִימָן מ"ב, עַיֵּן שָׁם. אַחַר-כָּךְ עָנָה וְאָמַר: שִׂיחוֹת חֻלִּין שֶׁלָּנוּ. וְאָמַר בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "אוּנְזֶער שִׂיחוֹת חֻלִּין". וְדָחַק תֵּבַת "אוּנְזֶער" [שֶׁלָּנוּ]. יֹאמַר לִי אֵיזֶה מְקֻבָּל אֵיךְ בְּהַוָּוערְטִיל הַזֶּה כְּלוּלִים כָּל הַכַּוָּנוֹת שֶׁל מִילָה וּמַה שֶּׁהוּא גָּבוֹהַּ מִכַּוָּנוֹת. וְהִתְחִיל לְזָרֹק מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּחֵן קָדוֹשׁ וְנוֹרָא, וְאָמַר: יֵשׁ וְטַפַּח

לוֹ עַל פָּנָיו, וְיֵשׁ וְטָפַח לוֹ בְּסַנְדָּלוֹ. וְהִזְכִּיר מַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל לְעִנְיַן סַנְדָּל שֶׁאָמְרוּ שָׁם לְעִנְיַן מְעַבֶּרֶת חֲבֵרוֹ: "גְּזֵרָה שָׁמָּא יַעֲשֶׂה סַנְדָּל לְמָשָׁל וְכוּ' כְּמִי שֶׁבָּא וְטָפַח לוֹ עַל פָּנָיו" וְכוּ' (יבמות מב.). וְגַם הִזְכִּיר מַה שֶּׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל: "דְּרוֹסַת אִישׁ" וְכוּ' "מַה שֶּׁעָשְׂתָה עֲנָוָה עֻקֵּב לְסִלּוּתָא" (נדה כה:). וּבְכָל אֵלּוּ הָעִנְיָנִים מְרֻמָּז שֶׁיֵּשׁ סוֹדוֹת הַתּוֹרָה בְּעִנְיַן הָעֲקֵב וְהַסַּנְדָּל, וּבְעִנְיַן טְפָחוֹ בְּפָנָיו שֶׁהִזְכִּיר. וְכָל זֶה נוֹגֵעַ לְעִנְיַן פְּגַם הַבְּרִית וְתִקּוּנוֹ, שֶׁכָּל זֶה עִנְיַן מִילָה, שֶׁהוּא תִּקּוּן הַבְּרִית כַּמּוּבָן מִכָּל הַנַּ"ל לַמַּשְׂכִּיל. וְאַחַר-כָּךְ עָנָה וְאָמַר כָּל הַתּוֹרָה הַמְבֹאֶרֶת בַּסִּימָן הַנַּ"ל, וַעֲדַיִן אֵין אִתָּנוּ יוֹדֵעַ עַד מָה. וְגַם הַתּוֹרָה הַנַּ"ל לֹא אָמַר בְּבֵאוּר קֻשָּׁר הָעִנְיָנִים, רַק הַכֹּל בְּדֶרֶךְ רֶמֶז וְהִתְנוֹצְצוּת. וּבְכָל זֶה רָאִינוּ בְּעֵינֵינוּ גְּבוּרוֹת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, אֵיךְ בְּדִבְרֵי שִׂיחָה שֶׁל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת מְלֻבָּשִׁים סוֹדוֹת כָּאֵלֶּה. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַרְאֵנוּ נִפְלָאוֹת שֶׁנִּזְכֶּה לְהָבִין כָּל זֶה בִּשְׁלֵמוּת.

(אָמַר הַמַּעְתִּיק שֶׁמַּעְתִּי שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל מַאֲמַר "סוֹד כַּוָּנַת הַמִּילָה" הַנַּ"ל, שֶׁאָלוּ אוֹתוֹ אַחַר-כָּךְ קְצָת מֵאֲנָשַׁי-שְׁלוֹמֵנוּ אֵיזֶה שְׁאֵלוֹת בְּמַאֲמָר זֶה, כִּי קְצָת דְּבָרִים אֵינָם מוּבָנִים שָׁם כָּל-כָּךְ, וְגַם קֻשַּׁר הַמַּאֲמָר אֵינוֹ מוּבָן כָּל-כָּךְ. הֵשִׁיב לָהֶם רַבֵּנוּ זַ"ל: מִי חַיָּב לָכֶם שֶׁאֵין לָכֶם הַשָּׂגָה וִידִיעָה בְּעִנְיָנִים דַּקִּים וְרוּחָנִיִּים? וּבִלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז: "וָוער אִיז אַייךְ שׁוּלְדִיג אַז אִיהר הָאט נִיט קַיין יְדִיעָה אִין אַייְדלְקַייט"):

אות כח

כח, מַאֲמָר "וַיֹּאמֶר בֹּעַז אֶל רוּת" (סימן ס"ה) נֶאֱמַר בְּקִיץ תקס"ו סָמוּךְ לְפִטִירַת בְּנוֹ הַיֶּלֶד הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא מוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי שְׁלֹמֹה אֶפְרַיִם זַ"ל. וְאָז עָמַד לְפָנָיו מוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי נָתָן זַצַ"ל עִם עוֹד אֶחָד עַל הָעֲלִיָּה שֶׁהָיָה לְאַדְמוֹ"ר זַ"ל עַל בֵּיתוֹ. וַאדמו"ר זצַ"ל סִפֵּר עִמָּם מִגֹּדֶל צַעֲרוֹ וְיִסּוּרִים שֶׁלּוֹ הַגְּדוֹלִים שֶׁיֵּשׁ לוֹ מִכָּל צַד וּמִצַּדֵּי צְדָדִים, וְהֶאֱרִיךְ בָּזֶה קְצָת כִּי הָיָה מָלֵא יִסּוּרִים רַבִּים וַעֲצוּמִים מְאֹד מִבַּיִת וּמִחוּץ בְּכָל עֵת תָּמִיד. וּבְתוֹךְ דְּבָרָיו עָנָה וְאָמַר, מָה אַתֶּם יוֹדְעִים מַה גָּדוֹל וְעָצוּם הַשֶּׁבֶר הַזֶּה שֶׁהָיָה בָּעוֹלָם עִנְיַן הִסְתַּלְקוּת הַיֶּלֶד הַנַּ"ל, כָּל לְבָבִי נִשְׁבַּר וְנִתַּק מִמְּקוֹמוֹ. וְהִתְחִילוּ הַדְּמָעוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת לִירֹד עַל לְחָיָיו. וְתֵכֶף וּמִיָּד נִשְׁמְטוּ מִלְּפָנָיו מַעֲצֵם הַבּוּשָׁה שֶׁנָּפַל עֲלֵיהֶם עַל שֶׁרָאוּ בְּכִיָּתוֹ בְּפָנָיהֶם, עַד שֶׁנִּדְמָה לָהֶם כְּאִלּוּ נֶהְפַּךְ כָּל הָעוֹלָם וְנֶחֱרַב. וּכְבָר מְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר בְּרֶמֶז קְצָת, מֵעִנְיַן הַתִּקְוָה הַגְּדוֹלָה שֶׁהָיָה רָאוּי לָבוֹא לְכָלַל יִשְׂרָאֵל אִם לֹא הָיָה נִפְטָר הַיֶּלֶד הַקָּדוֹשׁ הַנַּ"ל. וְאַחַר-כָּךְ בַּיּוֹם שֶׁאַחַר זֶה, שֶׁהָיָה בְּיוֹם שִׁשִּׁי עֶרֶב שַׁבַּת-קֹדֶשׁ, אָמַר לָהֶם אִם לֹא הָיוּ יוֹרְדִים תֵּכֶף הָיָה מְסַפֵּר לָהֶם דָּבָר יָפֶה מְאֹד. וּבְיוֹם זֶה אָמַר לָהֶם הַמַּאֲמָר "וַיֹּאמֶר בֹּעַז אֶל רוּת" הַנַּ"ל הַמְדַבֵּר מֵעִנְיַן תִּקּוּן הַנִּשְׁמוֹת וּמַה שֶּׁצְּרִיכִין מְאֹד לְבַעַל הַשָּׂדֶה שֶׁיַּשְׁגִּיחַ עֲלֵיהֶם וִיתַקְּנֵם, וְזֶה שֶׁחוֹגֵר מָתְנָיו לִהְיוֹת בַּעַל הַשָּׂדֶה עוֹבְרִין עָלָיו יִסּוּרִים הַרְבֵּה בְּלִי שִׁעוּר רַחֲמָנָא לִצְלַן.

וְהוּא בְּגֹדֶל כֹּחוֹ עוֹבֵר עַל כֻּלָּם וְעוֹשֶׂה פְּעֻלּוֹת הַשָּׁוֶה כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ, עַיֵּן שָׁם בַּמַּאֲמָר הַזֶּה. וְזֶה הָיָה שַׁיָּךְ לְעִנְיַן הַסִּפּוּר מֵהַיְסוּרִים הָעוֹבְרִים עָלָיו שֶׁסִּפֵּר לִפְנֵיהֶם בַּיּוֹם שֶׁלְּפָנָיו כַּנַּ"ל:

אות כט

כט, זֶה שַׁיָּךְ לְמַאֲמַר "חֹמֶר אִסּוּר גְּזֵלָה" (סימן ס"ט). בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל הַמַּאֲמָר הַנַּ"ל, עָמַד אָז לְפָנָיו אִישׁ עָשִׁיר אֶחָד שֶׁלֹּא הָיוּ לוֹ בָּנִים, וְאַחַר אֵיזֶה יָמִים הִפְצִיר הֶעָשִׁיר הַנַּ"ל אֶת רַבֵּנוּ זַ"ל לְהִתְפַּלֵּל עָלָיו שֶׁיִּהְיוּ לוֹ בָּנִים. הֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל: הֲלֹא אָמַרְתִּי לְךָ תּוֹרָה עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה. וְלֹא הֵבִין כַּוָּנָתוֹ. וְאַחַר-כָּךְ נוֹדַע לוֹ שֶׁכַּוָּנָתוֹ הִיא כִּי בִּבְרֶסְלֶב הָיָה אִישׁ אֶחָד שֶׁיָּרַד מִנְּכָסָיו, וְהָיָה לְהָאִישׁ הַנַּ"ל קִנְאָה גְּדוֹלָה עַל הֶעָשִׁיר הַנַּ"ל שֶׁעָלָה לְמַעְלָה וְנִתְעַשֵּׁר כָּל-כָּךְ, וְזֶה זְמַן לֹא כַּבִּיר אֲשֶׁר הָיוּ בְּשֻׁתָּפוּת עִמּוֹ, וְהָיוּ לוֹ מָעוֹת הַרְבֵּה יוֹתֵר מֵהֶעָשִׁיר הַנַּ"ל וּלְבַסּוֹף יָרַד מִמַּדְרֵגָתוֹ כָּל-כָּךְ, וְעַל-כֵּן הָיְתָה לוֹ עָלָיו קִנְאָה גְּדוֹלָה. גַּם לָקַח אֶצְלוֹ מָעוֹת מְזֻמָּן וְלֹא הֶחֱזִיר לוֹ. וְרָמַז לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁבִּשְׁבִיל זֶה אֵין לוֹ לְהַעֲשִׁיר הַנַּ"ל בָּנִים, כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַנַּ"ל. אַךְ בַּמַּאֲמָר הַנַּ"ל מְבֹאָר שֶׁלִּפְעָמִים מִתְגַּבֵּר אֶת עַצְמוֹ בְּקִנְאָה וְחֶמְדָּה גְּדוֹלָה כָּל-כָּךְ עַל מָעוֹת חֲבֵרוֹ, עַד שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה לוֹקֵחַ מִמֶּנּוּ אַף אֶת אִשְׁתּוֹ. וְכֵן הָיָה, שֶׁאַחַר-כָּךְ סָמוּךְ לִפְטִירַת רַבֵּנוּ זַ"ל צִוּוּ לַאֲנָשָׁיו שֶׁיֹּאמְרוּ לְהֶעָשִׁיר הַנַּ"ל שֶׁיְּגָרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְיִקַּח אִשָּׁה אַחֶרֶת וְיוֹלִיד בָּנִים. וְכֵן עָשָׂה וְגֵרַשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ אַחַר פְּטִירַת רַבֵּנוּ זַ"ל כַּמָּה שָׁנִים. וּבְתוֹךְ זֶה הַזְּמַן נִפְטְרָה אִשְׁתּוֹ שֶׁל הָאִישׁ הַנַּ"ל שֶׁהָיָה לוֹ קִנְאָה עַל הֶעָשִׁיר הַנַּ"ל, וְאָז לָקַח הָאִישׁ הַזֶּה אֶת אֵשֶׁת הֶעָשִׁיר הַנַּ"ל, וְנִתְקַיְּמוּ כָּל דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל הַמְרֻמָּזִים בַּמַּאֲמָר הַנַּ"ל. וְהֶעָשִׁיר הַנַּ"ל לָקַח לוֹ אִשָּׁה אַחֶרֶת וְהָיוּ לוֹ מִמֶּנָּה בָּנִים. וּבְעִנְיַן הֶעָשִׁיר הַנַּ"ל יֵשׁ הַרְבֵּה לְסַפֵּר וְאֵין כָּאן מְקוֹמוֹ:

אות ל

ל, בְּעֵת שֶׁנָּסַע לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, בְּתִחִלַּת נְסִיעָתוֹ מִבֵּיתוֹ שַׁבָּת בִּקְהִלַּת סָאקִילָע, וְשָׁם רָאָה אֶת הַצַּדִּיק הַמְפֻרְסָם מוֹרֵנוּ הָרַב מְנַחֵם מֶענְדִיל זַ"ל מִוִּיטֶעבְּסְק שֶׁנִּפְטַר בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל כַּמְפֻרְסָם. וְגִלָּה לוֹ שֶׁשֵּׁם "אַתָּה" מְסֻגָּל עַל הַיָּם (כַּמּוּבָא בְּלִקּוּטֵי א' בְּסִימָן רנ"ו) כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "בְּשׁוֹא גַלָּיו אַתָּה תְשַׁבְּחֵם" (תהלים פ"ט). וְעַיֵּן לְקַמָּן הַפֵּרוּשׁ עַל זֶה (סימן קל"ו):

אות לא

לא, כְּשֶׁאָמַר הַתּוֹרָה הַנִּדְפֶּסֶת בְּסִימָן רס"ב בְּלִקּוּטֵי א' עַל פָּסוּק: "וְשִׁקְוֵי בִּבְכִי מָסָכְתִּי" (תהלים ק"ב), שֶׁקֹּדֶם חִדּוּשֵׁי תּוֹרָה צְרִיכִין לִבְכּוֹת. אָמַר אָז עַל עַצְמוֹ, שֶׁבְּכָל עֵת שֶׁהוּא מְחַדֵּשׁ חִדּוּשֵׁי-תּוֹרָה הוּא בּוֹכֶה מִקֹּדֶם. גַּם אָז בָּעֵת הַהִיא רָאִינוּ בְּעֵינֵינוּ עִנְיַן זֶה. כִּי בְּאוֹתָהּ הָעֵת אָמַר הַתּוֹרָה: "וַיֹּאמֶר בֹּעַז אֶל רוּת", בְּיוֹם וָא"ו עֶרֶב שַׁבַּת-קֹדֶשׁ, קַיִּץ תקס"ו. גַּם קֹדֶם לָזֶה אָמַר הַתּוֹרָה: "דַּע שֶׁיֵּשׁ אָרִיךְ אַנְפִּין דִּקְלִפָּה" וְכוּ' (בסימן רמ"ב),

וּבְיוֹם חֲמִישִׁי שֶׁלְּפָנָיו בָּכָה לְפָנֵינוּ. וְאַחַר-כָּךְ בְּיוֹם שַׁבָּת שֶׁלְּאַחֲרָיו אָמַר הָעִנְיָן הַנַּ"ל עַל פָּסוּק: "וְשִׁקֲוֵי בִּבְכִי מָסָכְתִּי" וְכוּ' כַּנַּ"ל. וְיֵשׁ בְּעִנְיָן זֶה הַרְבֵּה לְסַפֵּר, כִּי כָּל זֶה הָיָה בְּסָמוּךְ אַחַר פְּטִירַת בְּנוֹ שְׁלֹמֹה אֶפְרַיִם זַ"ל. וּמֵעַט יִתְבָּאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר בְּעֶזְרָתוֹ יִתְבָּרַךְ (עיין ימי מוהרנ"ת-א' י"א):

אות לב

לב, בָּעִנְיָן הַנִּדְפָּס בִּסְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים בְּסִימָן נ"ז וּבְסִימָן רע"ז לְעִנְיַן מַעֲלַת אֲכִילַת שַׁבָּת שֶׁהִיא כֻּלָּהּ קֹדֶשׁ וְכוּ', וְעוֹלֶה לְמָקוֹם אַחֵר לְגַמְרֵי וְכוּ'. דִּבֵּר עִמָּנוּ מִזֶּה הַרְבֵּה, וְהִזְהִיר אוֹתָנוּ לֶאֱכֹל בְּשַׁבָּת וְלִשְׂמֹחַ וְכוּ'. כְּמוֹ שֶׁהִזְהִירָה תּוֹרָה: "אִכְלוּהוּ הַיּוֹם כִּי שַׁבָּת הַיּוֹם" (שמות ט"ז), אִכְלוּ בָּנִים ("אַז מֶען זָאגְט שׁוֹין עֶסְט קִינְדֶער") [כְּשֶׁכְּבָר אוֹמְרִים, אִכְלוּ בָּנִים]. אַחַר-כָּךְ אָמַר גַּם אֶת זֶה אֵין יְכוֹלִין לְקַיֵּם:

אות לג

לג, בְּעֵת שֶׁנָּסַע רַבֵּנוּ זַ"ל לְלֶמְבּוּב אַחַר סֻכּוֹת תקס"ח, נָסַע דֶּרֶךְ קְהִלַּת קְרַאסְנָע וְלָן שָׁם. וְאַחַר-כָּךְ בַּבֹּקֶר נָסַע פִּתְאוֹם, וְרָדְפָנוּ אַחֲרָיו עַד שֶׁזָּכִינוּ לְהַשִּׂיגוֹ אֵצֶל הַגֶּשֶׁר, וְאֶחָד קִדְּמוֹ שָׁם וְעִכְּבוֹ, וּבָאתִי אֲנִי וְחֲבֵרִי רַבִּי נַפְתָּלִי וְנֶהֱנָה קְצָת. וְאָמַר: מָה אַתֶּם רוֹצִים אִם לְבָרֵךְ אֶתְכֶם אוֹ שֶׁאֹמַר לָכֶם תּוֹרָה. וְנָתַן לָנוּ בְּרֵרָה לִבְרֹר. וְעָנִיתִי וְאָמַרְתִּי: הַבְּרָכָה תְּבָרְכוּ אוֹתָנוּ כְּשֶׁתָּבוֹאוּ לְשָׁלוֹם מִלֶּמְבֶּעְרְג וְעַתָּה אִמְרוּ לָנוּ תּוֹרָה. עָנָה וְאָמַר: אֹמַר לָכֶם הַתְחָלָה מִן הַנְּסִיעָה שֶׁלִּי. וְאָמַר אָז לָנוּ מֵעִנְיַן הַמִּשְׁכָּן שֶׁכָּל אֶחָד מִן הַצַּדִּיקִים בּוֹנִים וְכוּ', כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּסִימָן רפ"ב בְּהַתּוֹרָה "אֲזַמְּרָה לֵאלֹקַי בְּעוֹדִי". כִּי הַתּוֹרָה "אֲזַמְּרָה" אָמַר בִּשְׁמִינִי עֲצֶרֶת שֶׁקֹּדֶם לָזֶה. וַאֲזַי עַל הָעֲגָלָה הִתְחִיל מֵעִנְיַן הַמְּחֻבָּר לְהַתּוֹרָה "אֲזַמְּרָה" הַנַּ"ל הַמַּתְחִיל: "וְדַע שֶׁמִּי שֶׁיָּכוֹל לַעֲשׂוֹת אֵלּוּ הַנִּגּוּנִים" וְכוּ' עַד "בֶּאֱמֶת אָמְרוּ הַחַזָּן רוֹאֶה הֵיכָן הַתִּינוֹקוֹת קוֹרִין". וְאַחַר-כָּךְ נִשְׁקְנוּ אוֹתוֹ בְּיָדוֹ, וְתָכַף צִוָּה לְהַבַּעַל עֲגָלָה לִסַּע וְנָסַע מִשָּׁם בְּשָׁלוֹם, וַעֲדַיִן אֵין אָנוּ יוֹדְעִים אֵיךְ מְרֻמָּז בְּהַתּוֹרָה הַזֹּאת עִנְיַן הַנְּסִיעָה שֶׁלּוֹ לְלֶעמְבֶּרְג שֶׁנָּסַע אָז. וְאָז בְּאוֹתָהּ הַשָּׁנָה נִדְפַּס הַסֵּפֶר לִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן. וְעוֹד יֵשׁ בָּזֶה הַרְבֵּה לְסַפֵּר נִפְלָאוֹת תְּמִים דֵּעִים וְחַסְדֵי ה' אֲשֶׁר הִפְלִיא אָז עִמִּי, וְסִבֵּב סִבּוֹת בְּרַחֲמָיו לַחֲזֹר מִטּוּלְטְשִׁין בֵּין יוֹם-כִּפּוּר לְסֻכּוֹת, אֲשֶׁר עַל-יְדֵי-זֶה זָכִיתִי לִגְמֹר כְּתִיבַת הַסֵּפֶר שֶׁנִּשְׁרַף, וְלִמְסֹר לוֹ סֵפֶר לִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן הַנִּכְתָּב, שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה נִדְפַּס בְּאוֹתָהּ הַשָּׁנָה, וּלְדַבֵּר עִמּוֹ הַרְבֵּה וְלִשְׁמֹעַ תּוֹרוֹת נִפְלָאוֹת מִמֶּנּוּ, אֲשֶׁר הֵם זְכוּת הָרַבִּים לְדוֹרוֹת. "מָה אָשִׁיב לַה' כָּל תַּגְמוּלוֹהִי עָלָי". וְיִתְבָּאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר אִם יִרְצֶה ה' (עיין ימי מוהרנ"ת-א' כ"ו):

אות לד

לד, אֶחָד שָׁאַל אוֹתוֹ בְּעֶרֶב-רֹאשׁ-הַשָּׁנָה הָאַחֲרוֹן בְּאוּמַאן סָמוּךְ לְהִסְתַּלְּקוּתוֹ עֵצָה לְהַתְמָדָה. הֵשִׁיב לוֹ: שֶׁלֹּא יְדַבֵּר עַל שׁוּם אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל (נ"א: שׁוּם אִישׁ יִשְׂרָאֵל). כִּי כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל יֵשׁ לוֹ אוֹת בְּהַתּוֹרָה וְכוּ', וּכְשֶׁמְּדַבֵּר עַל אֶחָד מוֹשֵׁךְ אֶת עַצְמוֹ מֵהַתּוֹרָה מֵחֲמַת שֶׁמּוֹצֵא פְּגָם חַס וְשָׁלוֹם בְּאוֹת מֵהַתּוֹרָה, שֶׁהוּא שֹׂרֶשׁ נַפְשׁוֹ שֶׁל זֶה הַמְדַבֵּר עָלָיו כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (שיחות הר"ן צ"א). וְשָׁאַל אוֹתוֹ: וְאִם רוֹאִין שֶׁהוּא רָשָׁע גָּמוּר? גָּעַר בּוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל: אֵיךְ אַתָּה אוֹמֵר עַל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁהוּא רָשָׁע גָּמוּר? (נ"א: מִילַּת "גָּמוּר" לֵיתָא) הֲלֹא נִמְצָא בּוֹ בְּוַדַּאי עוֹד מַעַט טוֹב, אוֹ אֵיזֶה נְקֻדָּה טוֹבָה שֶׁשָּׁם אֵינוֹ רָשָׁע. וְהִזְכִּיר אָז עִנְיָן וְעוֹד מַעַט וְאֵין רָשָׁע הַמְבֹאָר בְּהַתּוֹרָה "אֲזַמְּרָה לֵאלֹקַי בְּעוֹדִי" הַנ"ל, עַיֵּן שָׁם:

אות לה

לה, אִישׁ אֶחָד הָיָה אָצְלוֹ בִּימֵי נְעוּרָיו שֶׁל אוֹתוֹ הָאִישׁ פֹּה בְּרֶסְלֶב, וְאָז נִתְקַשֵּׁר מְאֹד לְרַבֵּנוּ זַ"ל בְּתִשׁוּקָה גְּדוֹלָה, וְשָׁמַע אָז מֵרַבֵּנוּ זַ"ל דִּבְרֵי תוֹרָה נִפְלָאִים, הַיְנוּ הַתּוֹרָה "תְּהִלָּה לְדָוִד" וְכוּ' (לקוטי מוהר"ן י"ב) וְעוֹד דִּבּוּרִים נִפְלָאִים. וְאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל: אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁבַּיָּמִים הַבָּאִים לֹא תִּסַּע אֶצְלִי וְלֹא תִּהְיֶה מְקֹרָב שֶׁלִּי (וְכֵן הָיָה שֶׁאַחַר-כָּךְ לֹא הָיָה עוֹד אֵצֶל רַבֵּנוּ זַ"ל), אַךְ אַף-עַל-פִּי-כֵן יוֹעִיל לְךָ מַה שֶּׁטָּעַמְתָּ עַתָּה מְעַט מִדְּבָרַי. וְאָמַר לוֹ אָז הַפָּסוּק: "טָעֲמָה כִּי טוֹב סַחְרָהּ" (משלי ל"א) תֵּכֶף כְּשֶׁטּוֹעֲמִין הַתּוֹרָה שֶׁל הַצַּדִּיק, שׁוּב "לֹא יִכְבֶּה בַּלַּיְלָה נֵרָהּ", הַנִּדְפָּס בְּלִקּוּטֵי א' סִימָן רפ"ה, עַיֵּן שָׁם:

אות לו

לו, סִפֵּר לִי אִישׁ אֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ כְּשֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל הַתּוֹרָה "בְּטַח בַּה'" (בסימן ע"ט), בְּאוֹתוֹ הָעֵת הָיָה הוֹלֵךְ בְּבֵיתוֹ אָנֶה וָאָנָה כְּדַרְכּוֹ, וְאָחַז מַטֶּה בְּיָדוֹ, וְאָמַר: וּמַטֵּה הָאֱלֹקִים בְּיָדִי. וְדָחַק וּמָשַׁךְ תֵּבַת "בְּיָדִי", כְּלוֹמַר שֶׁבְּיָדוֹ הַמַּטֶּה אֱלֹקִים לְהַטּוֹת כִּרְצוֹנוֹ. כִּי מֻרְמָז שָׁם בְּהַתּוֹרָה הַנַּ"ל, שֶׁמַּטֵּה אֱלֹקִים מְרַמֵּז עַל הַבְּחִירָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת מט"ט מִסְטְרֵהּ חַיִּים וּמִסְטְרֵהּ מָוֶת וְכוּ', כַּמְבֹאָר בְּמַאֲמַר הַתִּקּוּנִים הַמְבֹאָר שָׁם בְּהַתּוֹרָה הַנַּ"ל, וּקְצָת מֻרְמָז וּמוּבָן מִדְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים הַנַּ"ל שֶׁהִתְפָּאֵר שֶׁזָּכָה לִכְבֹשׁ הַבְּחִירָה בְּיָדוֹ וְהַמַּטֶּה בְּיָדוֹ לְהַטּוֹתוֹ כִּרְצוֹנוֹ. אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לָזֶה, אַשְׁרֵי לוֹ. עַיֵּן בְּהַתּוֹרָה הַנַּ"ל מַה שֶּׁמְּבֹאָר שָׁם עַל פָּסוּק זֶה: "וּמַטֵּה אֱלֹקִים בְּיָדִי", שֶׁזֶּה בְּחִינַת שֶׁכְּבָר זָכָה לִכְבֹשׁ הַבְּחִירָה, וְיֵשׁ לוֹ נַיְחָא בְּחִינַת שַׁבָּת, וּבְיָדוֹ לַהֲפֹךְ מֵרַע לְטוֹב, כִּי כְּבָר יֵשׁ לוֹ נַיְחָא וּשְׁבִיתָה מִן הָרַע שֶׁנִּתְבַּטֵּל לְגַמְרֵי אֵצֶל הַצַּדִּיק הַזֶּה הַזּוֹכֶה לַמַּדְרֵגָה הַזֹּאת:

אות לז

כְּתַב-יַד רַבֵּנוּ זַ"ל בְּעַצְמוֹ:

לז, מִי שֶׁרוֹצֶה לְשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּוַדַּאי צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת עַצְמוֹ בְּרִיָּה חֲדָשָׁה. וְתֵדַע, שֶׁבַּאֲנָחָה שֶׁנֶּאֱנָח עוֹשֶׂה אֶת עַצְמוֹ בְּרִיָּה חֲדָשָׁה. כִּי הָאָדָם אֵינוֹ נָח מֵהַנְּשִׁימָה. כִּי בְּכָל עֵת הוּא מַנְשִׁים, הַיְנוּ שֶׁמּוֹצִיא הֶבֶל וּמַכְנִיס הֶבֶל, וְזֶה עִקַּר חִיּוּתוֹ. וְהֶבֶל הַזֶּה יֵשׁ לוֹ שֹׁרֶשׁ לְמַעְלָה: יֵשׁ הֶבֶל טוֹב שֶׁל הַצַּדִּיק, וְיֵשׁ הֶבֶל רָע שֶׁל הָרָשָׁע. וְהַצַּדִּיק מַמְשִׁיךְ בְּכָל עֵת הֶבֶל מֵהַקְּדֻשָּׁה, וְהָרָשָׁע מַמְשִׁיךְ הֶבֶל מֵהַטֻּמְאָה. נִמְצָא, כְּשֶׁאָדָם רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, צָרִיךְ לִרְאוֹת שֶׁיִּפְסִיק הֶבֶל הָרָע מִלְּבוֹא בּוֹ. בְּכֵן יַעֲשֶׂה כָּךְ: יֵאָנַח, וַאֲנָחָה הוּא שֶׁמַּאֲרִיךְ הֶבֶל בְּבִיאָתוֹ וּבִיצִיאָתוֹ וּמַמְשִׁיךְ הַהֶבֶל בְּהוֹסָפָה, וַהֲוֵי הַהוֹסָפָה כְּמוֹ "תּוֹסֵף רוּחָם יִגְוָעוּן" (תהלים ק"ד), הַיְנוּ כְּמוֹ מֵיתָה. כְּמוֹ שֶׁקֹּדֶם מִיתָה נִתְוַסֵּף בָּאָדָם הָרוּחַ, וְאַחַר-כָּךְ מֵת וְהוֹלֵךְ מִמֶּנּוּ הָרוּחַ, כֵּן כְּשֶׁנֶּאֱנָח נִתְוַסֵּף בּוֹ הַהֶבֶל וְאַחַר כָּךְ נִפְסָק מִן הַהֶבֶל, הַיְנוּ שֶׁמַּתְחִיר אֶת עַצְמוֹ מִקֹּו הַהֶבֶל הַטֻּמְאָה וּמְקַשֵּׁר אֶת עַצְמוֹ לְקֹו הַהֶבֶל הַטָּהוֹר, וּמְקַבֵּל הֶבֶל וְחִיּוּת מֵהֶבֶל הַטָּהוֹר. נִמְצָא, שֶׁעַל-יְדֵי אֲנָחָה שֶׁנֶּאֱנָח עַל עֲוֹונוֹתָיו, מַתִּיר אֶת עַצְמוֹ מִשֹּׁרֶשׁ הַטֻּמְאָה וּמְקַשֵּׁר אֶת עַצְמוֹ לְשֹׁרֶשׁ הַקְּדֻשָּׁה. וְזֶה בְּחִינַת תְּשׁוּבָה שֶׁשָּׁב מֵהַטֻּמְאָה לְהַקְּדֻשָּׁה. נִמְצָא שֶׁמְּקַבֵּל חִיּוּת חָדָשׁ, וְגַם הַגּוּף נַעֲשָׂה חָדָשׁ. כִּי אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל: "אֲנָחָה שׁוֹבֶרֶת כָּל גּוּפוֹ שֶׁל אָדָם" (ברכות נח:). נִמְצָא שֶׁנַּעֲשָׂה גּוּף חָדָשׁ. וְזֶה פֵּרוּשׁ: "יֵשׁ הֶבֶל אֲשֶׁר נַעֲשָׂה עַל הָאָרֶץ" וְכוּ' (קוהלת ח'). הַיְנוּ יֵשׁ צַדִּיקִים שֶׁעוֹשִׂים עֲבֵרוֹת גְּדוֹלוֹת, וְזֶה מַחֲמַת הַהֶבֶל, הַיְנוּ שֶׁתּוֹהִים עַל מַעֲשֵׂיהֶם הָרִאשׁוֹנִים וְנֶאֱנָחוּ עַל מַעֲשֵׂיהֶם הַטּוֹבִים, וְעַל-יְדֵי אַנְחוֹתֵיהֶם נִפְסְקוּ מִשֹּׁרֶשׁ הֶבֶל הַטָּהוֹר וְנִתְקַשְּׁרוּ לַהֶבֶל הַטֻּמְאָה, וְהֶבֶל הַזֶּה הֶחְטִיאָם. וְהוּא הַדִּין לְהֶפֶךְ, מַה שֶּׁרְשָׁעִים עוֹשִׂים מִצְווֹת גְּדוֹלוֹת כְּמַעֲשֵׂה הַצַּדִּיקִים גַּם זֶה הֶבֶל, הַיְנוּ גַּם זֶה מֵחֲמַת הַהֶבֶל, הַיְנוּ מֵחֲמַת אֲנָחָה שֶׁנֶּאֱנְחוּ עַל מַעֲשֵׂיהֶם הָרָעִים, וְעַל-יְדֵי אֲנָחָה קָשְׁרוּ עַצְמָן לַהֶבֶל הַטּוֹב כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ לְעֵיל.

עַד כָּאן לְשׁוֹן רַבֵּנוּ אוֹת בְּאוֹת מִמַּה שֶׁכָּתַב בְּעֵת יַלְדוּתוֹ:

אות לח

לח, אָמַר שֶׁאֵין הַדִּבּוּר כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים קְצַת בְּנֵי אָדָם, שֶׁהַצַּדִּיק שֶׁמַּכְנִיעַ אֶת עַצְמוֹ בִּפְנֵי חֲבֵרוֹ מִן הַסְּתָם חֲבֵרוֹ גָּדוֹל מִמֶּנּוּ. כִּי מִפְּנֵי מָה אֵינוֹ בְּהִפּוּךְ? אֶלָּא חֲבֵרוֹ בְּוַדַּאי גָּדוֹל מִמֶּנּוּ, כָּךְ אוֹמְרִים קְצָת. אֲבָל הָאֱמֶת אֵינוֹ כֵּן, כִּי יְכוֹל לִהְיוֹת שֶׁהוּא עָנָו יוֹתֵר וְהַצַּדִּיק הַשֵּׁנִי יֵשׁ לוֹ עִזּוּת יוֹתֵר, עַל-כֵּן יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁזֶּה שֶׁנִּכְנָע לִפְנֵי חֲבֵרוֹ גָּדוֹל הָרְבֵּה יוֹתֵר מִזֶּה שֶׁהוּא נִכְנָע כְּנֶגְדּוֹ. וְאָמַר, שֶׁבֶּאֱמֶת אִם הָיָה הָעוֹלָם מִתְנַהֵג בֶּאֱמֶת כַּסֵּדֶר כָּרָאוּי, בְּוַדַּאי הָיָה רָאוּי לִהְיוֹת כָּךְ, שֶׁהַקָּטָן יִתְבַּטֵּל תָּמִיד לִפְנֵי הַגָּדוֹל מִמֶּנּוּ, כִּי כָּךְ רָאוּי לִהְיוֹת, כִּי הַקְּטָנוּת מִתְבַּטֵּל לִפְנֵי הַגְּדֻלּוּת. אֲבָל אֵין הָעוֹלָם מִתְנַהֵג בֶּאֱמֶת, כִּי הָאֱמֶת נֶעְדֶּרֶת בַּעֲוֹונוֹתֵינוּ הָרַבִּים. וּמֵחֲמַת שֶׁאֵין הָ?אֱמֶת בָּעוֹלָם, מֵחֲמַת זֶה יָכוֹל לִהְיוֹת אֲפִלּוּ בֵּין הַצַּדִּיקִים הַשְׁלֵמִים שֶׁאֶחָד יִתְבַּטֵּל

לִפְנֵי הַשֵּׁנִי. וּבֶאֱמֶת זֶה שֶׁמִּתְבַּטֵּל וְנִכְנָע גָּדוֹל יוֹתֵר מִן הַשֵּׁנִי. וְאָז שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ הַתּוֹרָה עַל פָּסוּק: "כִּי אֶקַח מוֹעֵד אֲנִי מֵישָׁרִים אֶשְׁפֹּט" (תהלים ע"ה), שֶׁשָּׁם מְדַבֵּר מֵעִנְיַן הַקַּטְנוּת שֶׁנִּתְבַּטֵּל לִפְנֵי הַגְּדֻלּוּת (סימן קל"ה):

אות לט

לט, מַה שֶּׁנִּדְפַּס בַּסֵּפֶר הָרִאשׁוֹן בְּסִימָן קמ"א: "אֶ֭ת לְבָבְךָ וְ֭אֶת לְבַב" רָאשֵׁי-תֵבוֹת "אֱלוּל" זֶה שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ אֱלוּל.

וּמַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה כָּךְ הָיָה: שֶׁהָיָה רַבֵּנוּ זַ"ל הוֹלֵךְ עִמִּי בַּחוּץ אֵצֶל בֵּית-הַכְּנֶסֶת אָנָה וְאָנָה כְּדַרְכּוֹ, וְדִבֵּר עִמִּי וְשָׁאַל אוֹתִי אִם נָפַל עָלַי פַּחַד בְּזֶה הָרֹאשׁ-חֹדֶשׁ אֱלוּל. וְסִפֵּר לִי שֶׁעָלָיו נָפַל פַּחַד גָּדוֹל וְנוֹרָא מְאֹד כְּשֶׁשָּׁמַע קוֹל הַשּׁוֹפָר בְּזֶה הַיּוֹם שֶׁהִתְחִילוּ לִתְקוֹעַ, כִּי אֲחָזָתוּ פַּחַד וּרְעָדָה גְּדוֹלָה. וְאַחַר-כָּךְ אָמַר לִי עִנְיַן הַנַּ"ל הַנִּדְפָּס: אֶ֭ת לְבָבְךָ וְ֭אֶת לְבַב רָאשֵׁי-תֵבוֹת אֱלוּל.

וְהָעִנְיָן, שֶׁכְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְהַרְגִּישׁ בְּלִבּוֹ בֶּאֱמֶת כְּאֵב עֲוֹונוֹתָיו, אֲזַי מְחַיְּבִים הַלְּבָבוֹת שֶׁל כָּל הַטִּפּוֹת שֶׁנִּמְשְׁכוּ מִמֶּנּוּ לְהַרְגִּישׁ כְּאֵבָם וּמַכְאוֹבָם וְכוּ'. וּלְכָל מָקוֹם שֶׁנִּמְשְׁכוּ הַטִּפּוֹת אוֹ שֶׁנַּעֲשׂוּ מֵהֶם בָּנִים מַמָּשׁ אוֹ חַס וְשָׁלוֹם וְכוּ' כַּמְבֹאָר שָׁם, בְּכָל מָקוֹם שֶׁהֵם, מְחַיְּבִים הַלְּבָבוֹת שֶׁל הַטִּפּוֹת שֶׁנִּמְשְׁכוּ מִמֶּנּוּ לְהַרְגִּישׁ כְּאֵבָם וּמַכְאוֹבָם הַגָּדוֹל, כְּשֶׁנִּתְעוֹרֵר לֵב אֲבִיהֶם וְהִרְגִּישׁ הֵיטֵב כְּאֵב עֲוֹונוֹתָיו וְכוּ', כַּמְבֹאָר שָׁם עַיֵּן שָׁם. וְאָמַר אָז: אֲנִי הִרְגַּשְׁתִּי זֹאת הַיּוֹם הַזֶּה. כִּי הַיּוֹם הַזֶּה אֲחָזַנִי סֵמֶר וּרְעָדָה גְּדוֹלָה כְּשֶׁשָּׁמַעְתִּי קוֹל הַשּׁוֹפָר כַּנַּ"ל, וְאַחַר-כָּךְ בָּאתָה אֵלַי בִּתִּי אָדֵל תְּחִיֶּה, וְאָמְרָה: אָבִי, בְּשָׁרִי סָמַר וּפָחַד לִבִּי עָלַי מִקּוֹל הַשּׁוֹפָר שֶׁשָּׁמַעְתִּי עַתָּה. וְרָאִיתִי זֹאת שֶׁעַל-יְדֵי שֶׁלֵּב הָאָב נִתְעוֹרֵר, נִתְעוֹרֵר גַּם לֵבַב הַטִּפּוֹת שֶׁנִּמְשְׁכוּ מִמֶּנּוּ יְלָדָיו מַמָּשׁ אוֹ חַס וְשָׁלוֹם וְכוּ' רַחֲמָנָא לִצְלָן, בְּכָל מָקוֹם שֶׁהֵם, מְחַיְּבִים הַלְּבָבוֹת לְהַרְגִּישׁ וּלְהִתְעוֹרֵר וְכוּ' עַל-יְדֵי שֶׁנִּתְעוֹרֵר לֵב אֲבִיהֶם וְהִרְגִּישׁ הֵיטֵב כְּאֵבוֹ בֶּאֱמֶת:

אות מ

מ, אֶחָד שְׁאַל אוֹתוֹ אִם אֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיֶה הַצַּדִּיק גָּדוֹל בְּמַעֲלָה, אַף-עַל-פִּי שֶׁאֵין רוֹאִין מִמֶּנּוּ יְגִיעוֹת וַעֲבוֹדוֹת בְּאִתְגַּלְיָא כְּמוֹ שֶׁרוֹאִין מִצַּדִּיק אַחֵר שֶׁעוֹשֶׂה בְּאִתְגַּלְיָא עֲבוֹדוֹת קְדוֹשׁוֹת, שֶׁמִּתְפַּלֵּל בִּיגִיעוֹת גְּדוֹלוֹת וְכוּ'. הֵשִׁיב לוֹ: בְּוַדַּאי אֶפְשָׁר. וְיָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁזֶּה הַצַּדִּיק שֶׁמִּסְתִּיר עַצְמוֹ וְאֵין רוֹאִין מִמֶּנּוּ בְּאִתְגַּלְיָא עֲבוֹדוֹת גְּדוֹלוֹת, הוּא גָּדוֹל בַּמַּעֲלָה יוֹתֵר מִזֶּה הַצַּדִּיק שֶׁהוּא בְּאִתְגַּלְיָא. כִּי יֵשׁ שְׁנֵי שֵׁמוֹת: שֵׁם הוי"ה וְשֵׁם אדנ"י. וְשֵׁם הוי"ה בְּהֶעְלֵם וּבְהֶסְתֵּר כִּי אָסוּר לִקְרוֹת בּוֹ, אֲבָל שֵׁם אדנ"י בְּאִתְגַּלְיָא. וּבְוַדַּאי שֵׁם הוי"ה גָּדוֹל יוֹתֵר הַרְבֵּה מִשֵּׁם אדנ"י. וְאָז אָמַר עִנְיַן: "כָּל הַשִּׁירִים קֹדֶשׁ" וְכוּ' הַנִּדְפָּס בְּלִקּוּטֵי א' בְּסִימָן רמ"ג:

אות מא

מא, קֹדֶם שֶׁאָמַר הַתּוֹרָה הַגְּדוֹלָה "תִּקְעוּ אֱמוּנָה" (לקוטי תנינא בסימן ה') בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה תק"ע, דִּבֵּר עִמָּנוּ קֹדֶם אוֹתוֹ רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, וְסִפֵּר שֶׁהַרְבֵּה אֲנָשִׁים קִבְּלוּ לְפָנָיו בְּקוּבְּלָנָא רַבָּא עַל חֶסְרוֹן אֱמוּנָה, וְכָמָה סוֹבְלֵי חֳלָאִים הָיוּ מֵהֶם שֶׁקִּבְּלוּ גַּם-כֵּן לְפָנָיו עַל חֶסְרוֹן אֱמוּנָה. אַחַר-כָּךְ אָמַר הַתּוֹרָה הַנַּ"ל שֶׁמְּדַבֵּר מִכָּל זֶה. גַּם קֹדֶם רֹאשׁ-הַשָּׁנָה הַנַּ"ל בְּעֵת הַחֲזָרָה מֵהַטִּיּוּל, הָיָה מֵשִׂיחַ עִמָּנוּ מֵעִנְיַן הַמַּגְנֵי אֶרֶץ שֶׁקָּרָא אוֹתָנוּ הַזָּקֵן הַיְדוּעַ וְכוּ' (עיין ימי מוהרנ"ת-א' ל"ז), וְגַם זֶה נִזְכָּר בְּהַתּוֹרָה הַהִיא, עַיֵּן שָׁם בְּאוֹת ז'. וְאָז רָאִיתִי מֵרָחוֹק נִפְלְאוֹת ה', אֲשֶׁר עָדַיִן אֲנִי רָחוֹק מִלְּהַשִּׂיגָם אֶפֶס קְצָתָם. גַּם בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה קֹדֶם שֶׁאָמַר הַתּוֹרָה הַנַּ"ל, הָלַךְ לוֹמַר תַּשְׁלִיךְ וְנָפַל עַל הָרֶפֶשׁ וְכוּ'. וְאַחַר-כָּךְ נִכְלַל זֹאת בְּהַתּוֹרָה בְּדֶרֶךְ נִפְלָא שֶׁלֹּא נִשְׁמַע מֵעוֹלָם. עַיֵּן שָׁם בְּאוֹת ט"ו, מַה שֶּׁמּוּבָא שָׁם שֶׁצָּרִיךְ לְנַלְגֵּל עַצְמוֹ בְּכָל מִינֵי רֶפֶשׁ וְטִיט כְּדֵי לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְאָבִיו שֶׁבַּשָּׁמַיִם, וּמַה שֶּׁזּוֹכִין עַל-יְדֵי-זֶה, עַיֵּן שָׁם. וְאַחַר רֹאשׁ-הַשָּׁנָה סִפֵּר מֵאִישׁ שֶׁנִּפְטַר וּבָא אֵלָיו וְהִגְבִּיהַּ עַצְמוֹ עַד הַחַמָּה וְכוּ'. כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (לקמן ק"א):

אות מב

מב, הַדְּבָרִים הַנִּכְתָּבִים אַחַר הַתּוֹרָה "וַיְהִי מִקֵּץ כִּי מְרַחֲמָם יְנַהֲגֵם" (לקוטי תנינא בסימן ז') הַמַּתְחִילִין: "וְזֶה בְּחִינַת קְבוּרַת מֹשֶׁה" וְכוּ', אֵלּוּ הַדְּבָרִים הֵם מֵהַדְּבָרִים שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל לִפְנֵי אַנְשֵׁי שְׁלֹשׁ סְעֻדּוֹת אֲחֵרִים, הָיְנוּ לִפְנֵי עֶלְיוֹנִים. כִּי יֵשׁ אַנְשֵׁי שְׁלֹשׁ סְעֻדּוֹת אֲחֵרִים שֶׁאוֹמֵר לִפְנֵיהֶם גַּם-כֵּן תּוֹרָה. וּמוּבָן מִדְּבָרָיו שֶׁבִּשְׁעָה שֶׁאוֹמֵר לִפְנֵינוּ תּוֹרָה עוֹמְדִים שָׁם מִי שֶׁעוֹמְדִים, וְאוֹמֵר לִפְנֵיהֶם גַּם-כֵּן מֵעֵין הַתּוֹרָה שֶׁאָמַר לִפְנֵינוּ. אֲבָל בְּוַדַּאי אוֹתָהּ הַתּוֹרָה שֶׁאוֹמֵר לִפְנֵיהֶם הוּא גָּבוֹהַּ יוֹתֵר הַרְבֵּה, וּמְעַט דִּמְעַט מֵאוֹתָן הַדְּבָרִים אָמַר לִפְנֵינוּ בְּרָמָז בְּעָלְמָא וְלֹא בֵּאֵר אוֹתָם כְּלָל, וְהֵן הַדְּבָרִים הַנִּכְתָּבִים שָׁם אַחַר הַתּוֹרָה הַנַּ"ל:

אות מג

מג, בְּהַתּוֹרָה "תִּקְעוּ תּוֹכָחָה" (לקוטי תנינא בסימן ח') מוּבָא: לְעִנְיַן גֹּדֶל עֹצֶם הַמַּעֲלָה כְּשֶׁזּוֹכִין שֶׁנִּתְוַסֵּף נֶפֶשׁ אֶחָד לְהַקְּבוּץ הַקָּדוֹשׁ שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה נִתְרַבִּין הַבָּתִּים שֶׁל הַתְּפִלָּה אַלְפֵי אֲלָפִים וְרִבֵּי רְבָבוֹת מַה שֶּׁאֵין הַפֶּה יָכוֹל לְדַבֵּר וְהַלֵּב לַחְשֹׁב. כִּי אִיתָא בְּסֵפֶר יְצִירָה (פרק ד'): שְׁתֵּי אֲבָנִים בּוֹנוֹת שְׁנֵי בָּתִּים, שָׁלֹשׁ אֲבָנִים בּוֹנוֹת שִׁשָּׁה בָּתִּים, אַרְבַּע - עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה בָּתִּים, חָמֵשׁ - מֵאָה וְעֶשְׂרִים, שֵׁשׁ - שְׁבַע מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים וְכוּ', עַיֵּן שָׁם. וְהִנְנִי מְבָאֵר לְךָ הַכְּלָל בָּזֶה, כְּדֵי שֶׁתֵּדַע חֶשְׁבּוֹן עֹצֶם רִבּוּי הַבָּתִּים בְּבֵרוּר, וְתָבִין גְּדֻלּוֹת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ וּמַעֲלַת הַקִּבּוּץ שֶׁל יִשְׂרָאֵל, כַּמָּה וְכַמָּה בָּתִּים בְּלִי שִׁעוּר וְעֵרֶךְ נִתְוַסְּפִין וְנִתְרַבִּין כְּשֶׁנִּתְוַסֵּף נֶפֶשׁ אֶחָד לְהַקְּבוּץ הַקָּדוֹשׁ שֶׁל יִשְׂרָאֵל כַּנַּ"ל. וְהוּא, שֶׁכָּל מַה שֶּׁנִּתְוַסֵּף

אֶבֶן אַחַת, אֲזַי נִתְרַבִּין הַבָּתִּים כְּמִסְפַּר כְּפוּלוֹת שֶׁל כָּל מִסְפַּר הָאֲבָנִים הָאֵלּוּ, בְּכָל הַמִּסְפָּר שֶׁל כָּל הַצֵּרוּפִים שֶׁהֵם הַבָּתִּים הַקּוֹדְמִים.

לְמָשָׁל, בְּתְחִלָּה הָיוּ שְׁתֵּי אֲבָנִים, וְהָיוּ בוֹנִים שְׁנֵי בָּתִּים. הַיְנוּ כִּי מִן תֵּבָה שֶׁל שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת אֵין נַעֲשִׂין מִמֶּנָּה כִּי-אִם שְׁתֵּי צֵרוּפִים. לְמָשָׁל, א"ב אֵין יְכוֹלִין לְצָרְפָן כִּי-אִם בִּשְׁנֵי צֵרוּפִים, הַיְנוּ א"ב ב"א. וּכְשֶׁנִּתְוַסֵּף עוֹד אֶבֶן הַיְנוּ אוֹת ג', וְנַעֲשָׂה תֵּבָה שֶׁל שָׁלֹשׁ אוֹתִיּוֹת כְּגוֹן אב"ג, אֲזַי נִתְרַבִּין הַבָּתִּים כְּפִי כְּפוּלוֹת מִסְפַּר אֵלּוּ הָאֲבָנִים שֶׁהֵם שָׁלֹשׁ בְּכָל הַמִּסְפָּר שֶׁל הַבָּתִּים הָרִאשׁוֹנִים. דְּהַיְנוּ כְּפִי כְּפוּלוֹת מִסְפָּר שָׁלֹשׁ שֶׁהוּא מִסְפַּר הָאֲבָנִים שֶׁל עַכְשָׁו בְּמִסְפַּר הַבָּתִּים הַקּוֹדְמִים שֶׁהֵם שְׁנַיִם, הַיְנוּ שָׁלֹשׁ פְּעָמִים שְׁנַיִם שֶׁהִיא שִׁשָּׁה. וְעַל-כֵּן שָׁלֹשׁ אֲבָנִים בּוֹנוֹת שִׁשָּׁה בָּתִּים. וְכֵן אַחַר-כָּךְ כְּשֶׁנִּתְוַסֵּף עוֹד אוֹת אַחַת וְנַעֲשָׂה תֵּבָה שֶׁל אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת כְּגוֹן אבג"ד, אֲזַי נִתְרַבִּין הַבָּתִּים כְּמִסְפַּר אַרְבַּע פְּעָמִים שִׁשָּׁה שֶׁהוּא עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה. וּכְשֶׁנִּתְוַסֵּף עוֹד אוֹת אֶחָד וְנַעֲשָׂה תֵּבָה שֶׁל חָמֵשׁ אוֹתִיּוֹת, אֲזַי נִתְרַבִּין הַבָּתִּים כְּמִסְפַּר חָמֵשׁ פְּעָמִים עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה שֶׁהוּא מֵאָה וְעֶשְׂרִים. וְכֵן כְּשֶׁנִּ?תְוַסֵּף עוֹד אוֹת אֶחָד וְנַעֲשָׂה תֵּבָה שֶׁל שֵׁשׁ אוֹתִיּוֹת, אֲזַי נִתְרַבִּין הַבָּתִּים כְּמִסְפַּר שֵׁשׁ פְּעָמִים מֵאָה וְעֶשְׂרִים שֶׁהוּא שְׁבַע מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים.

וְכֵן לְעוֹלָם, שֶׁכָּל מַה שֶּׁנִּתְרַבָּה אוֹת אֶחָד נִתְרַבּוּ הַבָּתִּים כְּפִי כְּפוּלוֹת כָּל מִסְפַּר הָאֲבָנִים הָאֵלּוּ הַנִּמְצָאִים עַתָּה בְּמִסְפַּר כָּל הַבָּתִּים שֶׁנִּבְנוּ מֵהָאֲבָנִים שֶׁהָיוּ מִקֹּדֶם, וְהֶבֶן הַיְטֵב. וְעַיֵּן בְּפַרְדֵּס שָׁם מְבֹאָר עִנְיָן זֶה. וְדַעַת לְנָבוֹן נָקֵל לְהָבִין הַטַּעַם מִי שֶׁיָּבִין הַיְטֵב מַהוּת הַצֵּרוּפִים, וְאֵין לְהַאֲרִיךְ בָּזֶה. וּמִזֶּה תָּבִין לְעִנְיַן הַנְּפָשׁוֹת הַנַּ"ל כַּנַּ"ל.

וְהֵא לְךָ הַחֶשְׁבּוֹן מִמִּסְפַּר כַּמָּה אוֹתִיּוֹת שֶׁנִּקְרָאִים אֲבָנִים וְכֵן לְעִנְיַן הַנְּפָשׁוֹת הַנַּ"ל:

ב' - ב' אֲבָנִים בּוֹנוֹת שְׁתֵּי בָּתִּים 2

ג' - ג' פְּעָמִים ב' שִׁשָּׁה בָּתִּים 6

ד' - ד' פְּעָמִים שִׁשָּׁה כ"ד בָּתִּים 24

ה' - ה' פְּעָמִים כ"ד ק"ך 120

ו' - ו' פְּעָמִים ק"ך – תש"ך 720

ז' - ז' פְּעָמִים תש"ך 5040

ח' - ח' פְּעָמִים מִסְפַּר הַנַּ"ל 40320

ט' - ט' פְּעָמִים מִסְפַּר הַנַּ"ל.....362880

יו"ד 3628800

י"א 39916800

י"ב 479001600

י"ג 6227020800

נִמְצָא, שֶׁמִּשְׁלֹשׁ-עֶשְׂרֵה אֲבָנִים נַעֲשִׂים שִׁשָּׁה אֲלָפִים וּשְׁנֵי מֵאוֹת וְשִׁבְעָה וְעֶשְׂרִים מִילְיָאן וְעֶשְׂרִים אֶלֶף וּשְׁמוֹנָה מֵאוֹת (6.227.020.800). וְעַל-פִּי דֶּרֶךְ זֶה תַּחֲשֹׁב לְעוֹלָם. וְהָבֵן הֵיטֵב עַד הֵיכָן הָרִבּוּי מַגִּיעַ, כְּשֶׁנִּתְוַסֵּף אֶבֶן אֶחָד עַל הָאֲבָנִים, הֵינוּ נֶפֶשׁ אֶחָד עַל הַקִּבּוּץ הַקָּדוֹשׁ שֶׁל הַנְּפָשׁוֹת שֶׁהָיוּ כְּבָר. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְזַכֵּנוּ לְשָׁמֹחַ בְּאֵלּוּ הַבָּתִּים אֲשֶׁר עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר: "וְשָׂמַחְתִּים בְּבֵית תְּפִלָּתִי" (ישעיה נ"ו), כַּמּוּבָן בְּהַתּוֹרָה הַנַּ"ל. אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לָזֶה.

וְעַיֵּן בְּסֵפֶר לִקּוּטֵי הֲלָכוֹת מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי בְּעִנְיַן זֶה עַל מַאֲמָר בְּסוֹטָה (דף לז:): "אֵין לְךָ כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה שֶׁלֹּא נִכְרְתוּ עָלֶיהָ אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה בְּרִיתוֹת שֶׁל שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף וּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים" וְכוּ', עַד "עַרְבָא וְעַרְבָא דְעַרְבָא" וְכוּ' (אבן העזר הלכות פריה ורביה הלכה ה' אות י"ב ובהלכות ציצית הלכה ז' אות ד'). וְעַיֵּן שָׁם בְּפֵרוּשׁ רַשְׁ"י וְתוֹסָפוֹת שָׁם וְהַגָּהוֹת מַהַרְשַׁ"ל. וְהֵא לְךָ הַחֶשְׁבּוֹן בְּקִצּוּר מִמִּסְפָּר הַבְּרִיתוֹת הַנַּ"ל:

אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה פְּעָמִים שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף וּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים, עוֹלֶה עֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנָה מִילְיָאן וּתְשַׁע מֵאוֹת וְשִׁבְעִים אֲלָפִים וְאַרְבַּע מֵאוֹת (28, 970, 400). תַּרְי"ג פְּעָמִים כָּל הַנַּ"ל, כִּי עַל כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה מִתַּרְי"ג [שֵׁשׁ מֵאוֹת וּשְׁלֹשׁ-עֶשְׂרֵה] מִצְווֹת נִכְרְתוּ כָּל הַבְּרִיתוֹת הַנַּ"ל, עוֹלֶה: (17, 758, 855, 200). וּלְמָאן-דְּאָמַר עַרְבָא וְעַרְבָא דְעַרְבָא, צְרִיכִין לְכָפֹל עוֹד שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף וּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים כְּכָל הַנַּ"ל, כַּמּוּבָן שָׁם בְּפֵרוּשׁ רַשְׁ"י וְתוֹסָפוֹת עַיֵּן שָׁם הֵיטֵב, עוֹלֶה: (10, 718, 357, 055, 960, 000). וּזְכֹר הֵיטֵב שֶׁהֵם שִׁבַּע עֶשְׂרֵה אוֹתִיּוֹת צִיפְּעֹר (סְפָרוֹת), שֶׁהוּא מִסְפָּר גָּדוֹל וּמַפְלִיג מְאֹד מְאֹד אֲשֶׁר אֵין לְשַׁעֵר. כִּי הֵם יוֹתֵר מֵעֶשֶׂרֶת אֲלָפִים פְּעָמִים מִילֵּי מִילְיָאן. וְאִם יָדַעְתָּ מִסְפַּר הַמִּילֵּי מִילְיוֹן שֶׁהוּא מִילְיָאן פְּעָמִים מִילְיָאן, אֲשֶׁר נוֹדַע לְבַעֲלֵי חֶשְׁבּוֹן אֲשֶׁר אִם יִחְיֶה הָאָדָם חֲמִשָּׁה עָשָׂר אֶלֶף שָׁנִים וְיוֹתֵר אֵינוֹ מַסְפִּיק לִסְפֹּר מִסְפַּר הַזֶּה אֶחָד לְאֶחָד, אֲפִלּוּ לַחֶשְׁבּוֹן שֶׁיְּכוֹלִים לִסְפֹּר מִסְפַּר מֵאָה בְּמִינוּט [בְּדַקָּה] אַחַת. וְדָבָר זֶה מְבֹאָר לְכָל הָרוֹצֶה לָבוֹא לַחֶשְׁבּוֹן הַזֶּה. וְזֶה יָדוּעַ שֶׁעַל מִילֵּי מִילְיָאן אֶחָד אֵין צְרִיכִין לְסַדֵּר וּלְצָרֵף רַק מִסְפַּר שִׁלֹּשׁ-עֶשְׂרֵה אוֹתִיּוֹת צִיפְּעֹר [סְפָרוֹת], וְכָאן בְּמִסְפַּר כְּפוּלוֹת הַבְּרִיתוֹת הַנַּ"ל עוֹלֶה הַחֶשְׁבּוֹן עַד בְּמִסְפַּר שִׁבַּע עֶשְׂרֵה אוֹתִיּוֹת, שֶׁזֶּה הַמִּסְפָּר גָּדוֹל וְעָצוּם וְרַב מְאֹד. כִּי הוּא עֶשֶׂרֶת אֲלָפִים פְּעָמִים מִילֵּי מִילְיָאן, וְעוֹד שִׁבַּע מֵאוֹת וּשְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה פְּעָמִים מִילֵּי מִילְיָאן, מִלְּבַד כַּמָּה וְכַמָּה אֲלָפִים פְּעָמִים מִילְיָאן שֶׁבִּשְׁאָר הַחֶשְׁבּוֹן.

וְעַתָּה בּוֹא וּרְאֵה וְהָבֵן, שֶׁאַחַר כָּל עִצָּם רִבּוּי הַבְּרִיתוֹת שֶׁהִתְחַיֵּב כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל עַל כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה, אֲפִלּוּ לְמָאן דְּאָמַר עַרְבָא דְעַרְבָא, אַף-עַל-פִּי-כֵן, כְּשֶׁמְּקָרְבִין נֶפֶשׁ אַחַת לַקִּבּוּץ הַקָּדוֹשׁ שֶׁל עֶשְׂרִים מִיִּשְׂרָאֵל עוֹלִים הַבָּתִּים בְּכִפְלֵי כִּפְלַיִם כַּמָּה פְּעָמִים יוֹתֵר מִכָּל עִצָּם מִסִּפַּר רִבּוּי הַבְּרִיתוֹת הַנַּ"ל. דֹּק עַיֵּן וְתִשְׂכַּח עַל-פִּי מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ לְעֵיל בַּמִּסְפָּר

הָעוֹלָה מֵהַצְּרוּפִים הַנַּעֲשִׂים מִשְּׁלֹשׁ-עֶשְׂרֵה נְפָשׁוֹת. וְאַחַר-כָּךְ תַּחֲשֹׁב אַרְבַּע עֶשְׂרֵה פְּעָמִים, וְאַחַר-כָּךְ חֲמֵשׁ-עֶשְׂרֵה פְּעָמִים, עַד שֶׁבָּאִין לְחֶשְׁבּוֹן שֶׁמִּמְסְפַּר עֶשְׂרִים נֶפֶשׁ מִיִּשְׂרָאֵל נִצְטָרְפִין צְרוּפִים תְּשַׁע-עֶשְׂרֵה אוֹתִיּוֹת צִיפָּעֹר. כִּי עוֹלֶה לְסַךְ: (2, 432, 902, 005, 471, 040, 000). הֶרְאִיתָ אָחִי, כַּמָּה וְכַמָּה עוֹלֶה מִסְפַּר הַצְּרוּפִים מֵעֶשְׂרִים נְפָשׁוֹת שֶׁהֵם כִּפְלֵי כִּפְלַיִם מִמִּסְפַּר הַבְּרִיתוֹת הַנַּ"ל. וּכְשֶׁמּוֹסִיפִין עֲלֵיהֶם עוֹד נֶפֶשׁ אֶחָד, שֶׁאָז נִכְפָּל עֶשְׂרִים וְאַחַת פְּעָמִים בְּכָל הַנַּ"ל. מִכָּל-שֶׁכֵּן וְכָל-שֶׁכֵּן עוֹד אֶחָד וְעוֹד אֶחָד. עָמֹד מַרְעִיד וּמַשְׁתּוֹמֵם כַּמָּה וְכַמָּה אַלְפֵי אַלְפִים וְרִבֵּי רִבְבוֹת בָּתִּים נַעֲשִׂים מֵהַצְּרוּפִים, מַה שֶּׁאֵין הַפֶּה יָכוֹל לְדַבֵּר וְהַלֵּב לַחֲשֹׁב, כַּמּוּבָן בְּסֵפֶר יְצִירָה לְעִנְיַן צְרוּפֵי אוֹתִיּוֹת.

וְעַל-יְדֵי-זֶה יָכוֹל לָצֵאת יְדֵי הָעַרְבוּת וְכָל עִצָּם מִסְפַּר רִבּוּי הַבְּרִיתוֹת הַנַּ"ל. וְהַכֹּל בְּכֹחַ הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים הַמַּפְלִגִים בְּמַעֲלָה הָעוֹסְקִים בְּעִנְיַן הַבָּתִּים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁל נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם בְּחִינַת שְׁכֵנִים שֶׁנִּתְוַסְּפִין עַל הַקִּבּוּץ הַקָּדוֹשׁ, כְּמוֹ שֶׁמְּבֹאָר עַל פָּסוּק: "וּבַל יֹאמַר שָׁכֵן חָלִיתִי" (ישעיה ל"ג) בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן ח' עַיֵּן שָׁם הֵיטֵב, וּבְמָה שֶׁכָּתַבְנוּ בַּהֲלָכוֹת הַנַּ"ל. שִׂים לִבְּךָ הֵיטֵב וְתָשׁוּב וְתִתְפַּלֵּא, תִּסְמֹר שְׂעָרוֹת רֹאשֶׁךָ, וְאַרְכֻּבוֹתֶיךָ דָּא לְדָא יִהְיוּ נָקְשָׁן, מֵאֵימַת גְּדֻלָּתוֹ שֶׁל יוֹצֵר בְּרֵאשִׁית, וּמֵאֵימַת גְּדֻלַּת הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים הָאֲמִתִּיִּים, וְכַמָּה גֹּדֶל הַזְּכוּת שֶׁל הַזּוֹכֶה לַחֲסוֹת בְּצֵל כַּנְפֵיהֶם וְלִהְיוֹת נִמְנֶה עִם נְדִיבֵי עַם ה' שֶׁל הַקִּבּוּץ שֶׁלָּהֶם. מִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן מִי שֶׁזּוֹכֶה לְדַבֵּר עִם חֲבֵרוֹ בְּיִרְאַת שָׁמַיִם עַד שֶׁמְּבִיאוֹ לִידֵי מַעֲשֶׂה שֶׁיַּעֲסֹק בְּתוֹרָה וּבִתְפִלָּה בֶּאֱמֶת וּבִתְמִימוּת עַד שֶׁיִּתְוַסֵּף גַּם כֵּן עַל הַקִּבּוּץ הַקָּדוֹשׁ. אַשְׁרֵיהֶם אַשְׁרֵי חֶלְקָם. "עַיִן לֹא רָאֲתָה אֱלֹקִים זוּלָתְךָ יַעֲשֶׂה לִמְחַכֶּה לוֹ" (ישעיהו ס"ד).

וּבָזֶה תּוּכַל לְהָבִין מַה שֶּׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל בַּמִּשְׁנָה: "עֲתִיד הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא לְהַנְחִיל לְכָל צַדִּיק וְצַדִּיק שֵׁ"י [שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וַעֲשָׂרָה] עוֹלָמוֹת" (עקצין פרק ג'). וְהַדָּבָר נִפְלָא וְנִשְׂגָּב מִדַּעַת הָאָדָם, אֵיךְ יִתְרַבּוּ אַלְפֵי אֲלָפִים וְרִבֵּי רִבְבוֹת עוֹלָמוֹת כָּל-כָּךְ עַד שֶׁיַּגִּיעַ לְכָל צַדִּיק וְצַדִּיק שֵׁ"י עוֹלָמוֹת? כִּי מִימוֹת עוֹלָם עַד הַסּוֹף בְּוַדַּאי נִמְצָאִים צַדִּיקִים רַבִּים מְאֹד, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב: "אֶסְפְּרֵם מֵחוֹל יִרְבּוּן" (תהלים קל"ט). וְגַם כְּתִיב: "וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים" (ישעיה ס'). כִּי בְּוַדַּאי כָּל יִשְׂרָאֵל יִזְדַּכּוּ וְיִהְיוּ בִּכְלַל צַדִּיקִים. אַךְ עַל-פִּי חֶשְׁבּוֹן הַנַּ"ל, שֶׁל עִצָּם מִסְפַּר הַבָּתִּים שֶׁנַּעֲשִׂים עַל-יְדֵי הַקִּבּוּץ שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּכָל פַּעַם שֶׁנִּתְוַסֵּף עֲלֵיהֶם שָׁכֵן אֶחָד, עַל-יְדֵי-זֶה יַעֲלוּ לְעוֹלָמוֹת רַבִּים עַד אֵין מִסְפָּר. אַף עַל-פִּי שֶׁבְּוַדַּאי בְּכָל עוֹלָם וְעוֹלָם בְּוַדַּאי יֵשׁ בּוֹ אַלְפֵי אֲלָפִים וְרִבֵּי רִבְבוֹת בָּתִּים, אַף-עַל-פִּי-כֵן עִצָּם מִסְפַּר הַבָּתִּים הַנַּ"ל עַל יְדֵי הַצְּרוּפִים הַנַּ"ל מִמְּאָה נְפָשׁוֹת וּמֵאֶלֶף וּמִיּוֹתֵר וְכוּ' וְכוּ', עוֹלֶה עַד אֵין חֵקֶר וְאֵין מִסְפָּר, מַה שֶּׁאֵין הַפֶּה יָכוֹל לְדַבֵּר וְהַלֵּב לַחֲשֹׁב. עַד שֶׁיִּהְיֶה נַעֲשֶׂה מֵהֶם שֵׁ"י עוֹלָמוֹת לְכָל אֶחָד

וְאֶחָד, וּבְכָל עוֹלָם וְעוֹלָם יִהְיוּ אַלְפֵי אֲלָפִים וְרִבֵּי רִבֵּי רִבְבוֹת בָּתִּים. שִׂים לִבְּךָ הֵיטֵב לְכָל זֶה וְהָבֵן הֵיטֵב, כִּי דַּעַת לְנָבוֹן נָקֵל. וְהָעִקָּר שֶׁתִּהְיֶה בֶּאֱמֶת וּבִתְמִימוּת.

(הַתּוֹרָה הַנַּ"ל אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה הָאַחֲרוֹן שֶׁהָיָה סָמוּךְ לְהִסְתַּלְקוּתוֹ. כִּי נִסְתַּלֵּק בְּחֹל-הַמּוֹעֵד שֶׁל סֻכּוֹת שֶׁאַחֲרָיו. וְזֹאת הַתּוֹרָה הִיא הַתּוֹרָה הָאַחֲרוֹנָה שֶׁל יְמֵי חַיָּיו הַקְּדוֹשִׁים. וְשָׁם מְדַבֵּר מֵעִנְיַן תּוֹכָחָה. כִּי עִקַּר הַתּוֹכָחָה שֶׁל גְּדוֹלֵי הַצַּדִּיקִים הִיא סָמוּךְ לְמִיתָתָן, כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַשִׁ"י עַל פָּסוּק: "אֵלֶּה הַדְּבָרִים" וְכוּ' (דברים א'). גַּם שָׁם מְדַבֵּר מֵעִנְיַן מִלְחֶמֶת עוֹג וְכוּ', שֶׁזֶּה בְּחִינַת: "אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה וְכוּ' אַחֲרֵי הַכֹּתוֹ אֶת סִיחוֹן וְאֶת עוֹג" וְכוּ') (שם):

וְדַע אָחִי הַמְעַיֵּן, שֶׁבְּעִנְיַן הַשִּׁיר חָדָשׁ שֶׁיִּתְעַר לֶעָתִיד הַמְבֹאָר בְּמַאֲמָר זֶה, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַקּוֹל הַמַּשְׁקֶה אֶת הַגָּן, שֶׁשָּׁם גְּדָלִים כָּל הָרֵיחוֹת וְהַיְרָאוֹת, שֶׁזֶּה בְּחִינַת קוֹל הַמּוֹכִיחַ הָרָאוּי שֶׁמּוֹסִיף וְנוֹתֵן רֵיחַ טוֹב בִּנְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הַשּׁוֹמְעִין תּוֹכַחְתּוֹ, שֶׁזֶּה בְּחִינַת מָשִׁיחַ, בְּחִינַת (בראשית מ"ט) "וַיְהִי לְמַס עֹבֵד" עַיֵּן שָׁם, יֵשׁ בְּכָל אֵלֶּה סוֹדוֹת עֲמֻקִּים וּגְבוֹהִים מְאֹד, סִתְרֵי נִסְתָּרוֹת רָזִין דְּרָזִין נוֹרָאִים מְאֹד, כַּמּוּבָן מֵרַבֵּנוּ זַ"ל הַקָּדוֹשׁ בְּשָׁעָה שֶׁהִזְכִּיר הַפָּסוּק: "בָּרוּךְ ה' אֲשֶׁר לֹא הִשְׁבִּית לָךְ גּוֹאֵל" וְכוּ' (רות ד'). וְשָׁמַעְתִּי שֶׁמִּתְנוֹעֲעוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת זַ"ל אָז, וּמִנְּעִימוּת הַקּוֹל וְהַנִּגּוּן שֶׁאָמַר פָּסוּק זֶה, הָיָה נִרְאֶה כְּנוֹתֵן בְּעַצְמוֹ גַּם-כֵּן שֶׁבַח וְהוֹדָאָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁנָּתַן לָהֶם גּוֹאֵל כָּזֶה, לַעֲסֹק בְּתִקּוּן וּגְאֻלַּת נַפְשׁוֹתָם וּבְהַמְשָׁכַת רוּחוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ עַל-יְדֵי הַמְשָׁכַת תִּקּוּנִים נִפְלָאִים וְנוֹרָאִים כָּאֵלֶּה. וְאָז בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה הַזֶּה סִפֵּר מֵעִנְיַן הַנִּגּוּן וְהַשִּׁיר שֶׁיִּהְיֶה הָעוֹלָם הַבָּא שֶׁל כָּל הַצַּדִּיקִים וְהַחֲסִידִים, כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (לקמן רס"ז). וְהַמּוּבָן הָיָה, שֶׁזֶּה שַׁיָּךְ לִבְחִינַת הַשִּׁיר הֶחָדָשׁ הַמְבֹאָר בְּמַאֲמָר זֶה. וְעַיֵּן עוֹד מִזֶּה בַּסֵּפֶר פַּרְפְּרָאוֹת לְחָכְמָה עַל מַאֲמָר זֶה:

אות מד

מד, לְעִנְיַן מַה שֶׁמְּבֹאָר בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן נ', שֶׁהַמַּחֲשָׁבָה בְּיַד הָאָדָם לְתַקֵּסָה בְּיָדוֹ וּלְהַטּוֹתָהּ כִּרְצוֹנוֹ. וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁנּוֹטָה מַחֲשַׁבְתּוֹ לִדְבָרִים אֲחֵרִים, אוֹ לְהִרְהוּרִים חַס וְשָׁלוֹם, יָכוֹל לְתַקְּסָהּ לְהַחֲזִירָהּ לְמַחֲשָׁבָה אַחֶרֶת טוֹבָה כִּרְצוֹנוֹ, כְּמוֹ סוּס שֶׁיּוֹצֵא מִן הַדֶּרֶךְ שֶׁיְּכוֹלִין לְתַקְּסוֹ בְּאַפְסָר לְהַטּוֹתוֹ כִּרְצוֹנוֹ לַדֶּרֶךְ הַטּוֹב (נ"א: הַיָּשָׁר). סְפֹר לִי אִישׁ אֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ, שֶׁפַּעַם אֶחָד דִּבֵּר רַבֵּנוּ זַ"ל עִמּוֹ מֵעִנְיַן זֶה. וְאָז בֵּאֵר קְצָת יוֹתֵר, וְאָמַר, שֶׁהַמַּחֲשָׁבָה נִבְרֵאת שֶׁלֹּא תִּהְיֶה נָחָה וְשׁוֹבֶתֶת לְעוֹלָם, וְהוּא כְּמוֹ הָאֵינוֹ נָח שֶׁבְּאֶבֶן הַשָּׁעוֹת (שֶׁקּוֹרִין "אוּם רוּא") [שָׁעוֹן] שֶׁאֵינוֹ נָח לְעוֹלָם. וַאֲפִלּוּ בִּשְׁעַת שֵׁנָה הַמַּחֲשָׁבָה חוֹשֶׁבֶת לְעוֹלָם. רַק שֶׁכְּשֶׁהַשֵּׁנָה חֲזָקָה עַל הָאָדָם אָז הוּא שׁוֹכֵחַ מַה שֶּׁחָשַׁב, אֲבָל בֶּאֱמֶת, אֵין הַמַּחֲשָׁבָה שׁוֹבֶתֶת לְעוֹלָם. וְעַל-כֵּן עַל-יְדֵי שֶׁמַּטִּין הַמַּחֲשָׁבָה לְמַחֲשָׁבָה אַחֶרֶת כִּרְצוֹנוֹ,

עַל-יְדֵי-זֶה יְכוֹלִין לְבַטֵּל וּלְהִתְגַּבֵּר עַל כָּל הַמַּחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וְהִרְהוּרִים וּבִלְבּוּלִים וְכַיּוֹצֵא. וְהַכְּלָל, שֶׁזֶּה שֶׁנִּדְמֶה לְהָאָדָם שֶׁקָּשֶׁה לְשַׁבֵּר מַחֲשָׁבוֹת וְהִרְהוּרִים וּבִלְבּוּלִים הוּא שֶׁקֶר גָּדוֹל. כִּי בֶּאֱמֶת הַמַּחֲשָׁבָה בְּיַד הָאָדָם לְהַטּוֹתָהּ כִּרְצוֹנוֹ כַּנַּ"ל. רַק מֵחֲמַת שֶׁהַמַּחֲשָׁבָה מִתְנוֹעַעַת וְחוֹשֶׁבֶת תָּמִיד וְאֵינָהּ נָחָה לְעוֹלָם, נִדְמֶה לוֹ שֶׁאֵין בְּיָדוֹ לְבַטֵּל הַמַּחֲשָׁבוֹת רָעוֹת. אֲבָל בֶּאֱמֶת בְּיָדוֹ לְהַטּוֹת הַמַּחֲשָׁבָה, מִמַּחֲשָׁבָה לְמַחֲשָׁבָה אַחֶרֶת כִּרְצוֹנוֹ, לְתוֹסֶפֶת וּלְהוֹצִיאָהּ מִמַּחֲשָׁבוֹת רָעוֹת לְמַחֲשָׁבוֹת טוֹבוֹת כַּנַּ"ל:

אות מה

מה, מֵעִנְיַן מַאֲמַר "בְּרֵאשִׁית לְעֵינֵי כָל יִשְׂרָאֵל" (לקוטי מוהר"ן ח"ב ס"ז). כְּבָר מְבֹאָר קְצָת בְּמָקוֹם אַחֵר בֵּאוּר עִנְיָן זֶה, אֵיךְ שֶׁנִּרְאֶה בְּחוּשׁ שֶׁהַתּוֹרָה הַזֹּאת נֶאֱמְרָה כֻּלָּהּ בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ (עיין שיחות הר"ן קצ"ו). כִּי אֲמָרָהּ בְּלֵיל שַׁבַּת קֹדֶשׁ בְּרֵאשִׁית, וְאָז לֹא נוֹדַע עֲדַיִן שׁוּם דָּבָר מִפְּטִירַת הָרַב מִבַּארְדִּיטְשׁוֹב, עַד אֵיזֶה יָמִים אַחַר שַׁבָּת בָּאָה הַיְדִיעָה לְכָאן. וְאָז רָאוּ וְהֵבִינוּ לְמַפְרֵעַ, אֵיךְ שֶׁכָּל עִנְיָן זֶה הוּא מְרֻמָּז בְּבֵאוּר הֵיטֵב בְּתוֹךְ דִּבְרֵי הַמַּאֲמָר הַנַּ"ל. וְהִנֵּה בַּמַּאֲמָר זֶה מְבֹאָר, שֶׁכְּשֶׁנִּסְתַּלֵּק הַצַּדִּיק הָרֹאשׁ בַּיִת. עַל-יְדֵי-זֶה נִתְגַּדְּלִין וְנִתְפָּרְסָמִין בַּעֲלֵי שְׁמוֹת הַטְּמְאָה וְקֻדְרִיִּים וְכוּ', וְכֵן עַל-יְדֵי-זֶה בָּאִים שִׂרְפוֹת רַחֲמָנָא לִצְלָן. וְכָל זֶה רָאִינוּ בְּעֵינֵינוּ, שֶׁבְּסָמוּךְ אַחַר פְּטִירַת הָרַב הַקָּדוֹשׁ הַנַּ"ל נִתְפָּרְסֵם סָמוּךְ לְמְקוֹמוֹתֵינוּ קֻדְרִי אֶחָד בְּכְפַר חַוָּאסְטִיוֶעץ בְּפִרְסוּם גָּדוֹל, וְהָיוּ נוֹסְעִים אֵלָיו מִכָּל הַסְּבִיבוֹת, וְעָשָׂה פְּעֻלּוֹת רַבּוֹת בְּשֵׁמוֹת הַטְּמְאָה. וְכֵן נִתְפָּרְסְמוּ כַּמָּה וְכַמָּה קֻדְרִיִּים בִּמְקוֹמוֹת אֲחֵרִים. גַּם בְּאוֹתָהּ הַשָּׁנָה הָיוּ שְׂרֵפוֹת גְּדוֹלוֹת בָּעוֹלָם, עַד שֶׁכִּמְעַט שֶׁלֹּא הָיְתָה עִיר אַחַת שֶׁלֹּא נִשְׂרְפָה כַּמָּה פְּעָמִים. וְגַם בִּבְרֶסְלֶב הָיוּ שְׂרֵפוֹת גְּדוֹלוֹת כַּמָּה פְּעָמִים בְּשָׁנָה זוֹ, וְכֵן בַּעֲיָרוֹת הַסְּמוּכוֹת וְהָרְחוֹקוֹת. וּבָזֶה רָאִינוּ בְּעֵינֵינוּ אֵיךְ שֶׁכָּל תּוֹרָתוֹ הִיא כֻּלָּהּ רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, וְיכוֹלִין לֵידַע מִמֶּנָּה עֲתִידוֹת, כַּאֲשֶׁר אָמַר הוּא זַ"ל בְּעַצְמוֹ עַל מַאֲמַר הַנַּ"ל. גַּם מַה שֶּׁאָמַר קֹדֶם סְכּוֹת, שֶׁהוּא בְּטוּחַ בְּכֹחוֹ שֶׁל הָרַב הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה שֶׁיִּהְיוּ אֻתְרוֹגִים בִּמְדִינָתֵנוּ וְכוּ', מְבֹאָר גַּם-כֵּן בְּזֶה הַמַּאֲמָר בְּסוֹפוֹ, מֵעִנְיַן הִדּוּר הָאֻתְרוֹגִים שֶׁנִּמְשָׁךְ גַּם-כֵּן מֵהָרֹאשׁ בַּיִת בִּבְחִינַת: "קֹרֵא הַדּוֹרוֹת מֵרֹאשׁ" וְכוּ' (ישעיהו מ"א), עַיֵּן שָׁם:

אות מו

מו, קֹדֶם שֶׁגִּלָּה עִנְיַן הַנִּדְפָּס בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן ס"ח, מֵעִנְיַן הַצַּדִּיק שֶׁצָּרִיךְ שֶׁיִּשְׁאִיר בָּנִים וְתַלְמִידִים, וְהוּא שַׁיָּךְ לְהַתּוֹרָה "כִּי מְרַחֲמָם יְנַהֲגֵם" (סימן ז') כַּנִּרְשָׁם שָׁם. אָז דִּבֵּר שֶׁהָיוּ כַּמָּה גְּדוֹלִים, שֶׁכָּל אֶחָד עָשָׂה וְתִקֵּן מַה שֶּׁתִּקֵּן וְאַחַר-כָּךְ נִפְסַק. וְכַוָּנָתוֹ לְעִנְיַן הַהֶאָרָה שֶׁהֵאִירוּ דַּעְתָּם בְּתַלְמִידֵיהֶם וְקִרְבוּ כַּמָּה אֲנָשִׁים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֲבָל אַחַר-כָּךְ נִפְסַק הָאֹרָתָם. אֲבָל אָנוּ צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת דָּבָר שֶׁלֹּא יֵפָּסֵק לְעוֹלָם, שֶׁאֵלּוּ אֲנָשִׁים יַעֲשׂוּ אֲנָשִׁים

אֲחֵרִים, וְהֵם יַעֲשׂוּ עוֹד אֲנָשִׁים וְכֵן לְעוֹלָם. וְכֵן שָׁמַעְתִּי כְּבָר, שֶׁהַמְקֹרָבִים שֶׁלָּנוּ בְּהֶכְרֵחַ שֶׁיָּאִירוּ בְּחַבְרֵיהֶם וְתַלְמִידֵיהֶם. וְכָל אֶחָד מֻכְרָח שֶׁיַּעֲשֶׂה אֵיזֶה פְּעֻלָּה וְיָאִיר בַּחֲבֵרוֹ, וְחַבֵּרוֹ בַּחֲבֵרוֹ. כִּי יֵשׁ עֲנָפִים לְהָאִילָן, וּמֵאֵלּוּ הָעֲנָפִים יוֹצְאִין עוֹד עֲנָפִים וְכֵן לְהַלָּן יוֹתֵר וְיוֹתֵר וְכוּ' וְכוּ' וְהָבֵן.

וּכְבָר נִרְשַׁם בְּמָקוֹם אַחֵר מַה שֶּׁאָמַר: שֶׁהָאִישׁ שֶׁלּוֹ תּוּקַד לְעוֹלָם לֹא תִכְבֶּה (ר' לקמן רכ"ט, ש"ו). וְאָמַר בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז בְּזֶה הַלְּשׁוֹן: "מַיין פַּייֶעֶרְל וֶועט שׁוֹין טָלוּעֶן בֵּיז מָשִׁיחַ וֶועט קוּמֶען" [הָאִישׁ שֶׁלִּי תּוּקַד עַד בִּיאַת הַמָּשִׁיחַ].

וְהַתְחָלַת הַשִּׂיחָה הַנַּ"ל מֵעִנְיַן בֵּן וְתַלְמִיד, הִתְחִיל עַל-יְדֵי שֶׁנִּכְנַס מֵחַדְרוֹ לַחֶדֶר הַשֵּׁנִי שֶׁסְּמוּךְ לְבֵיתוֹ הַגָּדוֹל. וְעָמַד אֶצֶל הַפֶּתַח שֶׁיָּצָא מִשָּׁם מֵחַדְרוֹ, וּמָצָא אוֹתָנוּ עוֹמְדִים לְפָנָיו, הֵינוּ אוֹתִי וַחֲבֵרִי וַחֲתָנוֹ רַבִּי יוֹסֵקֶא עָלָיו הַשָּׁלוֹם, וְהִתְחִיל לְדַבֵּר עִם חֲתָנוֹ וְאָמַר לוֹ: שָׁמַעְתִּי שֶׁלְּמַדְתָּ הַיּוֹם. וְהִתְחִיל לְהוֹכִיחוֹ בְּאַהֲבָה שֶׁיַּחֲזִיק בְּלִמּוּדוֹ. וְאָמַר לוֹ: הֲלֹא טוֹב וְיָפֶה כְּשֶׁלּוֹמְדִים תְּחִלָּה וְאַחַר-כָּךְ הוֹלְכִים לְשׂוּחַ לִסְחוֹר וְכוּ'. וְאַחַר-כָּךְ עָנָה וְאָמַר: הֲלֹא גַּם אָנֹכִי לוֹמֵד גַּם-כֵּן. וְהַלִּמּוּד שֶׁלִּי הוּא חִדּוּשׁ. וְהִתְחִיל לְהִתְפָּאֵר אֶת עַצְמוֹ, וְעָנָה וְאָמַר: אֲנִי יָכוֹל לִלְמֹד. אֲנִי יָכוֹל לְהָרְאוֹת לַלַּמְדָן הַגָּדוֹל שֶׁבַּגְּדוֹלִים שֶׁעֲדַיִן אֵינוֹ יָכוֹל לִלְמֹד כְּלָל וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלָל. וְכֵן לְהֶפֶךְ, אֲנִי יָכוֹל לְהָרְאוֹת לְהַקְטַנִּים שֶׁקְּרוֹבִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּלְהַתּוֹרָה וְכוּ'. וְנִכְנַס מִשִּׂיחָה זוֹ לְתוֹךְ שִׂיחָה הַנַּ"ל, וְגִלָּה כָּל הָעִנְיָן הַנֶּאֱמָר שָׁם מֵעִנְיַן בֵּן וְתַלְמִיד מַה שֶּׁדְּרֵי מַעֲלָה שׁוֹאֲלִים דַּיְקָא "אַיֵּה מְקוֹם כְּבוֹדוֹ", וּלְהֶפֶךְ דְּרֵי מַטָּה אוֹמְרִים "מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ" וְכוּ', עַיֵּן שָׁם וְהָבֵן הֵיטֵב. אַשְׁרֵי הַשָּׁעָה וְהָרֶגַע שֶׁזָּכִינוּ לִשְׁמֹעַ זֹאת מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּעַצְמוֹ. אִלְמָלֵא לֹא אֲתַיְנָא לְעָלְמָא אֶלָּא לִשְׁמֹעַ דָּא, דַּיֵּינוּ. וְכֵן עַל כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁשָּׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּעַצְמוֹ. בַּמֶּה אֲקַדֵּם ה', כְּעַל כָּל אֲשֶׁר גְּמָלָנוּ. "מָה אָשִׁיב לַה' - כָּל תַּגְמוּלוֹהִי עָלָי":

אות מז

מז, הַתּוֹרָה הַנִּדְפֶּסֶת בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא בְּסִימָן ע"א, הַמַּתְחֶלֶת: "דַּע שֶׁיֵּשׁ מֹחִין שֶׁל אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל" וְכוּ', נֶאֱמְרָה בְּלֵיל שַׁבַּת שִׁירָה. לְעִנְיַן הַשִּׂיחָה שֶׁהָיְתָה בְּשָׁעַת הַסְּעֻדָּה, לְעִנְיַן הַמַּחֲלֹקֶת הַגְּדוֹלָה שֶׁהָיָה אָז בֵּין הַמְפָרְסָמִים אוֹדוֹת הַמָּעוֹת שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. שֶׁזֶּה אָמַר לְהִתְנַהֵג כָּךְ בְּהַצְדָּקָה שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְזֶה אָמַר כָּךְ. וּקְצָתָם הָיוּ בָּהֶם פְּנִיּוֹת שֶׁל כָּבוֹד, שֶׁזֶּה רָצָה שֶׁיִּהְיֶה הַמְשֻׁלָּח אֶצְלוֹ, וְזֶה רָצָה שֶׁיִּהְיֶה אֶצְלוֹ. וְגַם בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל יֵשׁ מַחֲלֹקֶת גְּדוֹל בְּעִנְיָן זֶה, כַּיָּדוּעַ לַבְּקִיאִים בָּזֶה, וּבִפְרָט הוּא ז"ל שֶׁהָיָה שָׁם בְּעַצְמוֹ. וּבְעִנְיָן זֶה הָיוּ מְשִׂיחִים וּמְדַבְּרִים עִמּוֹ הַרְבֵּה, כִּמְעַט בְּכָל הַסְּעֻדָּה שֶׁל לֵיל שַׁבַּת-קֹדֶשׁ הַנַּ"ל. אַחַר-כָּךְ פָּתַח פִּיו וְאָמַר כָּל הַתּוֹרָה הַנּוֹרָאָה הַנַּ"ל, שֶׁיֵּשׁ מֹחִין שֶׁל אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, וְיֵשׁ מֹחִין שֶׁל חוּץ-לָאָרֶץ,

וְשֶׁעִקַּר הַמַּחֲלֹקֶת אֵין שַׁיָּךְ רַק בְּחוּץ-לָאָרֶץ וְכוּ'. פּוּק עַיֵּן וְתִשְׁכַּח שָׁם בְּהַתּוֹרָה הַנַּ"ל כָּל עִנְיַן הַשִּׂיחָה הַנַּ"ל שֶׁמְּדַבֵּר שָׁם מֵעִנְיַן כָּבוֹד הַנַּ"ל, לְהַעֲלוֹת כָּל הַכָּבוֹד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וּמֵעִנְיַן צְדָקָה שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּמֵעִנְיַן מַחֲלֹקֶת שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. עַיֵּן שָׁם וְתִרְאֶה נִפְלָאוֹת:

אות מח

מח, הַתּוֹרָה "חַיִּים נִצְחִיִּים" (סימן ע"ב בלקוטי תנינא) נֶאֱמְרָה בְּעֵת שֶׁבָּא אֶצְלוֹ עַל שַׁבַּת קֹדֶשׁ פְּרִשַׁת יִתְרוֹ צַדִּיק אֶחָד מְפֻרְסָם גָּדוֹל. וְהוּא זַ"ל לֹא אָמַר שׁוּם תּוֹרָה בְּלֵיל שַׁבַּת קֹדֶשׁ וְלֹא בְּיוֹם שַׁבַּת קֹדֶשׁ. וּכְשֶׁגָּמַרְנוּ סְעֻדַת שַׁחֲרִית שֶׁל שַׁבָּת, וּכְבָר בֵּרַכְנוּ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, וְהֵיינוּ סְבוּרִים לְהִסְתַּלֵּק מֵהַשֻּׁלְחָן כַּנָּהוּג אַחַר בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, אֲבָל הוּא זַ"ל נִשְׁאַר אָז יוֹשֵׁב עַל מְקוֹמוֹ, וְגַם אֲנַחְנוּ כֻּלָּנוּ נִשְׁאַרְנוּ אָז יוֹשְׁבִים לְפָנָיו, וְגַם הַצַּדִּיק הַנַּ"ל נִשְׁאַר עֲדַיִן יוֹשֵׁב לְפָנָיו. בְּתוֹךְ כָּךְ עָנָה וְאָמַר: כְּשֶׁרוֹאִין אֶת עַצְמוֹ עִם הַצַּדִּיק אֲפִלּוּ כְּשֶׁאֵין שׁוֹמְעִין תּוֹרָה גַּם זֶה טוֹב מְאֹד, כִּי עַל-יְדֵי-זֶה מְקַבְּלִין גְּדֻלָּה. וְהִתְחִיל לוֹמַר תּוֹרָה הַנַּ"ל. בְּתוֹךְ דִּבְרָיו כְּשֶׁנִּכְנַס בַּאֲמִירַת הַתּוֹרָה כַּנַּ"ל, עָנָה וְאָמַר: הֲלֹא בְּתוֹךְ כָּךְ אֲנִי אוֹמֵר תּוֹרָה. וְאַף-עַל-פִּי-כֵן גָּמַר כָּל הַתּוֹרָה הַנַּ"ל. הַכְּלָל שֶׁכַּמָּה וְכַמָּה תּוֹרוֹת, כִּמְעַט כֻּלָּם נֶאֶמְרוּ בְּנֵס גָּדוֹל שֶׁכִּמְעַט כִּמְעַט הָיָה הָעוֹלָם חָסֵר מֵהַטּוֹב הַגָּנוּז הַזֶּה. וְקֹדֶם כָּל תּוֹרָה הָיָה הָעוֹלָם מִתְמוֹטֵט אִם יִזְכּוּ לְהַטּוֹב הַגָּנוּז הַזֶּה. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּדְרָכָיו הַנִּפְלָאִים וַחֲסָדָיו הָעֲצוּמִים, סִבֵּב בְּכָל פַּעַם סִבּוֹת לְטוֹבָה, עַד שֶׁזָּכִינוּ בְּכָל פַּעַם לִשְׁאֹב מֵהַנַּחַל הַנּוֹבֵעַ וְכוּ', כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר הֶעֱלִינוּ עַל הַסְּפָרִים. וּכְבָר מְבֹאָר שֶׁאָמַר, שֶׁבְּכָל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁאוֹמֵר בְּפִנֵי הָעוֹלָם תְּלוּיִים בּוֹ כָּל הָעוֹלָמוֹת עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים (לקמן שע"ד):

אות מט

מט, בְּעֵת שֶׁאָמַר הַתּוֹרָה "וְאֶתְחַנַּן" הַנִּדְפָּס בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן ע"ח, וְשָׁם מְדַבֵּר מֵעִנְיַן שֶׁאָסוּר לְיַאֵשׁ עַצְמוֹ לְעוֹלָם, אַיִּךְ שֶׁיִּהְיֶה חַס וְשָׁלוֹם. וְאָמַר אָז בְּזֶה הַלְּשׁוֹן: "מָען טָאר זִיךְ נִישְׁט מְיַאֵשׁ זַיין. גְּיוַאלְד זַייט אַייךְ נִישְׁט מְיַאֵשׁ" [אָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ, אַהֲהּ אַל תִּתְיָאֲשׁוּ] וּמָשַׁךְ מְאֹד תֵּבַת "גְּיוַאלְד" [אַהֲהּ] כְּדַרְכּוֹ הַמְּזַהִיר וְצוֹעֵק מֵעֹמֶק הַלֵּב:

אות נ

נ, כְּשֶׁשָּׁמַעְנוּ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ מַאֲמָר הַמַּתְחִיל: "מַה שֶּׁהָעוֹלָם רְחוֹקִים מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הוּא מֵחֲמַת שֶׁאֵינָם מְיַשְּׁבִים עַצְמָם", עַיֵּן שָׁם (לקוטי תנינא סימן י'). וְשָׁם מְדַבֵּר מִשִּׂמְחָה. וְהָיָה הוּא זַ"ל יוֹשֵׁב אָז בַּחוּץ אֵצֶל כּוֹתֶל בֵּית-הַכְּנֶסֶת בַּדְּרוֹם, אֵצֶל חֲתִיכַת עֵץ מִן הָעֵץ הָעָב הַמֻּנָּח לְיסוֹד. כִּי שָׁם הָיָה רָגִיל לֵישֵׁב כַּמָּה פְּעָמִים לִפְעָמִים בְּצַד דְּרוֹם וְלִפְעָמִים בְּצַד צָפוֹן וְלִפְעָמִים בַּמִּזְרָח וְלִפְעָמִים בַּמַּעֲרָב, וְלִפְעָמִים בְּתוֹךְ הָעֲזָרָה שֶׁל בֵּית-הַכְּנֶסֶת, וְלִפְעָמִים הָלַךְ עִמָּנוּ לְטַיֵּל עַל הָהָר שֶׁסְּבִיב הָעִיר, וְלִפְעָמִים הָלַךְ עִמָּנוּ אָנֶה וָאָנָה לִפְנֵי בֵּית-הַכְּנֶסֶת.

וּבְכָל אֵלּוּ הַמְּקוֹמוֹת שָׁמַעְנוּ תָּמִיד חִדּוּשִׁים נִפְלָאִים וְנוֹרָאִים וְשִׂיחוֹת קְדוֹשׁוֹת אֲשֶׁר לֹא נִשְׁמְעוּ כָּזֹאת מִיָּמִים רַבִּים. גַּם אַחַר שֶׁהָיְתָה לוֹ הַחוֹלַאת שֶׁל הַהוֹסְט [שִׁעוּל] הָיָה נוֹסֵעַ לְטַיֶּל עַל-פִּי הָרֹב. וְהָיִינוּ נוֹסְעִים עִמּוֹ, וְהָיִינוּ שׁוֹמְעִים מִפִּיו בַּדֶּרֶךְ תּוֹרָה הַרְבֵּה.

וְנַחֲזֹר לְמַעְלָה. בְּעֵת שֶׁאָמַר עִנְיַן הַנַּ"ל אָז דִּבֵּר הַרְבֵּה מִשִּׂמְחָה, וְחִזֵּק אוֹתָנוּ וְזֵרֵז אוֹתָנוּ מְאֹד לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד. כִּי בְּאוֹתָן הָעִתִּים, שֶׁהָיָה בְּעֵת שֶׁבָּא מִלֶּעמְבֶּערְג אָז דִּבֵּר עִמָּנוּ הַרְבֵּה מְאֹד מֵעִנְיַן הִתְחַזְּקוּת לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד. וְאָמַר אָז לָנוּ, שֶׁרָאוּי לָנוּ לִשְׂמֹחַ מְאֹד מַה שֶּׁנִּצַּלְנוּ בְּרַחֲמָיו מִלִּהְיוֹת מִתְנַגְּדִים עָלָיו. וְאָמַר אָז בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: בָּרוּךְ אֱלֹקֵינוּ שֶׁבָּרָאנוּ לִכְבוֹדוֹ וְהִבְדִּילָנוּ מִן הַתּוֹעִים. מִשֶּׁנֵּי תּוֹעִים: הַיְנוּ מֵהַתּוֹעִים לְגַמְרֵי מֵהַתּוֹרָה שֶׁהֵם הָעַכּוּ"ם וְהָאֶפִּיקוֹרְסִים, וְגַם נִצַּלְנוּ מֵהַתּוֹעִים הַמִּתְנַגְּדִים הַחוֹלְקִים עָלָיו שֶׁאָבְדוּ מַה שֶּׁאָבְדוּ בְּלִי שִׁעוּר וְעֵרֶךְ וּמִסְפָּר. וְאָמַר: הֲלֹא אַתֶּם בְּוַדַּאי הֱיִיתֶם מִתְנַגְּדִים גְּדוֹלִים, לוּלֵא חֲסָדָיו וְרַחֲמָיו הַמְרֻבִּים אֲשֶׁר נִצַּלְנוּ מִפַּח יוֹקְשִׁים מִכַּת הַמִּתְנַגְּדִים, אֲשֶׁר אִם הָיִינוּ שׁוֹמְעִין לָהֶם חַס וְשָׁלוֹם הָיָה נֶאֱבָד תִּקְוָתֵנוּ חָלִילָה וְכוּ'. עָנָה וְאָמַר כְּמַתְמִיהַ וְאָמַר: עָלַי הֱיִיתֶם חוֹלְקִים?! (וְאָמַר בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "אוֹף מִיר וואלְט אִיהר גִיקְרִיגְט"):

אות נא

נא, הַתּוֹרָה "אַיֵּה מְקוֹם כְּבוֹדוֹ" הַמַּתְחֶלֶת: "כְּשֶׁאָדָם הוֹלֵךְ אַחַר שִׂכְלוֹ וְחָכְמָתוֹ יוּכַל לִפּוֹל בְּטָעוּתִים וּמְכֻשׁוֹלִים רַבִּים" וְכוּ' (לקוטי תנינא סימן י"ב). זֹאת הַתּוֹרָה נֶאֱמְרָה לְעִנְיַן שִׂיחָה, שֶׁהָיָה מְדַבֵּר עִמִּי מֵעִנְיַן טָעוּתִים וּמְבוּכוֹת הַרְבֵּה וְקַלְקוּלִים גְּדוֹלִים, שֶׁבָּאִים עַל-יְדֵי שֶׁהוֹלְכִים אַחַר שִׂכְלוֹ וְחָכְמָתוֹ. וְהִזְכִּיר אָז אֶת בַּעַל הַמְחַבֵּר "עֶשְׂרָה מַאֲמָרוֹת" שֶׁטָּעָה וְעָוֶת מְאֹד עַל-יְדֵי חָכְמָתוֹ. שֶׁאָמַר, שֶׁהַזָּקֵן גָּבוֹהַּ כָּל-כָּךְ עַד שֶׁחוּץ לָאָרֶץ אֵינוֹ יְכוֹלָה לִסְבֹּל אוֹר קְדֻשַּׁת הַזָּקֵן (וְהָגַם כִּי כַּוָּנָתוֹ גַּם-כֵּן לְהַתִּיר בְּחוּץ לָאָרֶץ עַל-יְדֵי סַם אוֹ בְּמִסְפָּרִים כְּעֵין תַּעֲר אֲבָל מִכָּל מָקוֹם), וּבָזֶה חִזֵּק אֶת יְדֵי עוֹבְרֵי עֲבֵרָה הַמְנֻלְחִים זְקָנָם בְּמִדְּינוֹת אַשְׁכְּנַז. וְאַחַר-כָּךְ הִתְחִיל לוֹמַר אֶת הַתּוֹרָה הַנַּ"ל עַד שֶׁגָּמַר אוֹתָהּ. וְאָז הָיָה זֶה אֶצְלִי לִדְבַר פֶּלֶא, כִּי אָז לֹא שָׁמַעְתִּי עֲדַיִן מֵעוֹלָם שֶׁהַמְחַבֵּר הַנַּ"ל אָמַר טָעוּת רַע כָּזֶה, ה' יִסְלַח לוֹ. אַךְ אַחַר-כָּךְ דִּבַּרְתִּי עִם אֲנָשִׁים הַבְּקִיאִים בִּסְפָרִים וּבִסְפוּרִים כְּאֵלֶּה, וְאָמְרוּ לִי שֶׁהוּא דָּבָר מְפֻרְסָם שֶׁאָמַר כָּךְ בַּעַל הַמְחַבֵּר הַנַּ"ל. גַּם שָׁמַעְתִּי שֶׁבְּסֵפֶר "שׁוּ"ת בְּאֵר עֵסֶק" מֵבִיא שְׁטוּת סְבָרָא רָעָה וְכוֹזֶבֶת הַנַּ"ל. וּכְבָר מָחוּ לוֹ בְּמֵאָה עוֹכְלֵי כָּל צַדִּיקֵי וַחֲכְמֵי אֱמֶת.

וּבָזֶה יְכוֹלִים לִרְאוֹת אֵיךְ דַּעַת הָאָדָם כּוֹזֶבֶת, וְאֵיךְ שֶׁאָסוּר לִסְמוֹךְ עַל שִׂכְלוֹ כְּנֶגֶד תּוֹרַת מֹשֶׁה שֶׁבִּכְתָב וּבְעַל-פֶּה אֲפִלּוּ כְּחוּט הַשַּׂעֲרָה. מִכָּל-שֶׁכֵּן בְּדָבָר כָּזֶה שֶׁמְּפֹרָשׁ בַּתּוֹרָה, אִסּוּר גִּלּוּחַ הַזָּקֵן. וְרַבּוֹתֵינוּ זַ"ל אָמְרוּ שֶׁעוֹבְרִין עַל חֲמִשָּׁה לָאוִין (מכות כ'). וּכְבָר הֲלָכָה פְּסוּקָה שֶׁכָּל דָּבָר שֶׁהוּא חוֹבַת הַגּוּף אֵין חִלּוּק בֵּין אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל לְחוּץ לָאָרֶץ כְּלָל (קדושין לו.

ובפוסקים בהרבה מקומות). וְיוּכַל לִמְצֹא אֶחָד שֶׁעַל-יְדֵי חָכְמָתוֹ וְדַעְתּוֹ יֹאמַר סְבָרָא שֶׁקֶר וְשִׁטּוּת, שֶׁיִּתְגַּלְגֵּל עַל-יְדֵי-זֶה שֶׁיָּבוֹאוּ לְהַתִּיר חַס וְשָׁלוֹם אִסּוּר כָּזֶה חֲמִשָּׁה לָאוִין בַּתּוֹרָה כַּנַּ"ל, וּלְחַזֵּק עַל-יְדֵי-זֶה עוֹבְרֵי עֲבֵרָה, אֲשֶׁר רָאוּי לְכָל מְחַבֵּר סֵפֶר לִצְעֹק עַל-זֶה כִּכְרוּכְיָא בְּכָל מִינֵי קוֹלוֹת וּצְעָקוֹת שֶׁבֶּר יְעוֹרֵר עַל פִּרְצָה הַזֹּאת שֶׁנַּעֲשָׂה בְּיִשְׂרָאֵל, זֶה קָרוֹב בִּמְדִינוֹת אַשְׁכְּנַז לַעֲבֹר בְּכָל יוֹם חֲמִשָּׁה לָאוִין כַּנַּ"ל. כִּי גַּם בִּמְדִינוֹת אַשְׁכְּנַז אֵין הַמִּנְהָג הָרָע הַזֶּה מִימוֹת עוֹלָם חַס וְשָׁלוֹם, רַק הַרְבֵּה יוֹתֵר מֵאֶלֶף שָׁנִים אַחַר חֻרְבַּן בַּיִת שֵׁנִי הִתְחִילָה הָרָעָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת לִצְמֹחַ בָּהֶם.

כִּי שָׁמַעְתִּי מֹרַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁגַּם אֻמּוֹת הָעוֹלָם לֹא הָיוּ מְגַלְּחִים זְקָנָם בִּימֵי קֶדֶם, וְזֶה סְמוּךְ אֵיזֶה מֵאוֹת שָׁנִים שֶׁהִתְחִילוּ אֻמּוֹת הָעוֹלָם לְגַלַּח זְקָנָם. וְאַחַר-כָּךְ בִּזְמַן רַב, בְּתֹקֶף מְרִירוּת הַגָּלוּת, הִתְפַּשְּׁטָה הַסִּטְרָא-אָחֳרָא וְהִתְגָּרָה הַיֵּצֶר הָרָע גַּם בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל, וְנִתְעָרְבוּ בַּגּוֹיִים וְלָמְדוּ מַעֲשֵׂיהֶם, וְהִתְחִילוּ אֵיזֶה רְשָׁעִים גְּדוֹלִים מְפֻרְסָמִים לְגַלַּח זְקָנָם, וְכֵן לָמְדוּ אֶחָד מֵחֲבֵרוֹ, עַד שֶׁנִּתְרַבָּה הַפִּרְצָה בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים וְנַעֲשָׂה לָהֶם כְּהֶתֵּר. כַּאֲשֶׁר רוֹאִים גַּם עַכְשָׁו, שֶׁהַכְּשֵׁרִים בֶּאֱמֶת אֵינָם מְגַלְּחִים זְקָנָם גַּם בְּאַשְׁכְּנַז. וְגַם בַּמְּדִינוֹת הַסְּמוּכִים לְאַשְׁכְּנַז עֲדַיִן לֹא נִתְפַּשְּׁטָה הָרָעָה הַזֹּאת כְּמוֹ בְּאַשְׁכְּנַז, וְרַק הָרְשָׁעִים הַגְּדוֹלִים מַתְחִילִים בָּזֶה, וְאַחַר-כָּךְ טוֹעִים בָּזֶה גַּם הַכְּשֵׁרִים קְצָת. וְגַם עַתָּה כְּשֶׁמּוֹכִיחִים אוֹתָם שֶׁעוֹבְרִים עַל חֲמִשָּׁה לָאוִין בַּתּוֹרָה, הֵם עוֹנִין שֶׁמְּגַלְּחִין עַל-יְדֵי סַם שֶׁמַּתִּיר בֶּאֱמֶת. וּמִי שֶׁנּוֹהֵג כֵּן יֵשׁ לוֹ הֶתֵּר עַל-פִּי הַדִּין, וְלֹא עַל-פִּי כְּתָבֵי הָאֲרִיזַ"ל וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ. אֲבָל בּוֹחֵן לִבּוֹת יוֹדֵעַ, שֶׁרֻבָּם עוֹבְרִים בְּמֵזִיד וּמְגַלְּחִים בִּשְׂאָט נֶפֶשׁ בְּיָדַיִם בְּתַעַר, וּמֵאַחַר שֶׁהֵם בְּעַצְמָם מוֹדִים שֶׁבְּתַעַר אָסוּר, כִּי אֵינָם יְכוֹלִים לְהַכְחִישׁ הַמְפֹרָשׁ בַּתּוֹרָה וּבַגְּמָרָא, וְהֵם בְּעַצְמָם בְּנַפְשָׁם יוֹדְעִים הָאֱמֶת אִם מְגַלְּחִים בְּתַעַר אוֹ בְּסַם, כַּמָּה יֵשׁ לִבְכּוֹת וְלִצְעֹק בְּמַר נֶפֶשׁ וְלִבְכּוֹת כְּנַחַל שׁוֹטֵף מֵאֵין הֲפוּגוֹת עַל הַפִּרְצָה הַזֹּאת אֲשֶׁר נַעֲשָׂה בְּיִשְׂרָאֵל, עַד שֶׁהִתְחִילָה לִצְמֹחַ הָרָעָה הַזֹּאת סָמוּךְ לְמִדְינָתֵנוּ, שֶׁנִּמְצְאִים גַּם שָׁם רְשָׁעִים כָּאֵלּוּ הַפּוֹרְקִים עֹל וּמְגַלְּחִים זְקָנָם. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְרַחֵם עַל פְּלֵטַת עַמּוֹ, וְיַצִּיל הַפְּלֵטָה הַנִּשְׁאֶרֶת בְּכֹחוֹ הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא, וְיָבִיא לָנוּ מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ וְיִגָּלֶה הָאֱמֶת בָּעוֹלָם בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ אָמֵן:

אות נב

נב, קֹדֶם שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל הַתּוֹרָה הַנִּדְפֶּסֶת בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא בְּסִימָן ל"ב הַמַּתְחֶלֶת: "יֵשׁ צַדִּיקִים גְּנוּזִים", וְנֶאֱמְרָה בְּשַׁבָּת פָּרָשַׁת יִתְרוֹ תקס"ט לפ"ק [לִפְרָט קָטָן]. וְסִפֵּר מַעֲשֶׂה מִקֹּדֶם. שֶׁהָבַעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל הָיָה בְּקַהִלַּת-קֹדֶשׁ בְּרָאד, וְנִתְאַכְסֵן אֵצֶל גְּבִיר אֶחָד. וְהָיוּ מְסֻבִּין שָׁם עַל הַשֻּׁלְחָן אֲנָשִׁים רַבִּים מְכֻבָּדִים לִכְבוֹדוֹ כַּנָּהוּג. וְהָיָה יוֹשֵׁב שָׁם לְמַטָּה אֵצֶל הַשֻּׁלְחָן בַּעַל דַּרְשָׁיר אֶחָד, הָיְנוּ דַּרְשָׁן. וְהָיָה אוֹכֵל הַרְבֵּה. וְהִסְתַּכְּלוּ עָלָיו שֶׁאוֹכֵל הַרְבֵּה

מְאֹד, וְהִתְחִילוּ לִתֵּן לוֹ וּלְהוֹשִׁיט לוֹ אֲכִילָה הַרְבֵּה בִּשְׁבִיל לֵיצָנוּת. וְהַדַּרְשָׁן עָשָׂה אֶת שֶׁלּוֹ, וְאָכַל הַרְבֵּה כָּל מַה שֶׁהוֹשִׁיטוּ לוֹ, כְּגוֹן דָּגִים שֶׁהָיוּ אוֹכְלִים שְׁנֵי אֲנָשִׁים חֲתִיכָה אַחַת, וְהַדַּרְשָׁן אָכַל בְּעַצְמוֹ שְׁתֵּי חֲתִיכוֹת דָּגִים. וְכֵן רֹטֶב, שֶׁהָיָה אוֹכֵל בְּעַצְמוֹ קְעָרָה מְלֵאָה. וְכֵן בְּשָׂאָר הַמַּאֲכָלִים. וְהֵם הוֹשִׁיטוּ לוֹ בְּכָל פַּעַם בִּשְׁבִיל לֵיצָנוּת, מֵחֲמַת שֶׁרָאוּ שֶׁאוֹכֵל הַרְבֵּה. אַחַר-כָּךְ הִתְחִילוּ לְהַפְצִיר אוֹתוֹ שֶׁיֹּאמַר לִפְנֵיהֶם תּוֹרָה. וְכַוָּנָתָם הָיְתָה גַּם כֵּן בִּשְׁבִיל לֵיצָנוּת, שֶׁיֹּאמַר תּוֹרָה עַל הַשֻּׁלְחָן שֶׁהַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל מֵסֵב שָׁם בָּרֹאשׁ. וְהוּא נָהֵג בְּתָמִימוּתוֹ, וְהִתְחִיל לוֹמַר לִפְנֵיהֶם תּוֹרָה. וְהִתְחִילוּ לִשְׂחֹק מִמֶּנּוּ בְּתוֹךְ פִּסַּת יְדֵיהֶם, וְהָיָה בְּעֵינֵיהֶם לְחוּכָא וְאִטְלוּלָא [לְשְׂחוֹק וְלֵיצָנוּת]. וְהֵבִין הַדַּרְשָׁן שֶׁהֵם מִתְלוֹצְצִים מִמֶּנּוּ בִּשְׁבִיל שֶׁאוֹכֵל הַרְבֵּה. עָנָה הַדַּרְשָׁן וְאָמַר: וְכִי אִם אֵין יְכוֹלִים לוֹמַר תּוֹרָה אֲסוּר לֶאֱכֹל חֲתִיכַת דָּג. אַחַר-כָּךְ הִסְתַּכֵּל הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, וְרָאָה כָּל הָעִנְיָן וְהִקְפִּיד וְכָעַס עֲלֵיהֶם, וְשָׁמַע תּוֹרָתוֹ שֶׁל הַדַּרְשָׁן וְהוּטַב בְּעֵינָיו מְאֹד. וְאָמַר הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב שֶׁזֶּה הַדַּרְשָׁן אוֹמֵר תּוֹרָה מִפִּי אֵלִיָּהוּ זַ"ל.

כָּל זֶה סִפֵּר רַבֵּנוּ זַ"ל. וְאַחַר-כָּךְ אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁדָּבָר זֶה הוּטַב בְּעֵינָיו מְאֹד, מַה שֶׁאָמַר הַדַּרְשָׁן, וְכִי אִם אֵינָם יְכוֹלִים לוֹמַר תּוֹרָה אָסוּר לֶאֱכֹל חֲתִיכַת דָּג. אַחַר-כָּךְ אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל הַתּוֹרָה הַנַּ"ל, לְעִנְיַן הַצַּדִּיקִים הַגְּנוּזִים שֶׁיּוֹדְעִים תּוֹרָה נִפְלָאָה וְהֵם גְּנוּזִים מִן הָעוֹלָם, כְּמוֹ הַדַּרְשָׁן שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ תּוֹרָה נִפְלָאָה, אַף הָיָה צַדִּיק גָּנוּז, וְהָעוֹלָם הִתְלוֹצְצוּ מִמֶּנּוּ:

אות נג

נג, תקס"ח (נ"א: תקס"ט) סָמוּךְ לְרֹאשׁ-הַשָּׁנָה, נָסַעְנוּ עִמּוֹ מִחוּץ לָעִיר אֲנִי וַחֲבֵרִי רַבִּי נַפְתָּלִי, וְסִפֵּר שֶׁחָלַם לוֹ בַּאֲשֶׁר שֶׁהָיוּ מְשִׂיחִים שֶׁהָרִפּוּאָה הִיא מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ לְבַד "כִּי אֲנִי ה' רוֹפְאֶךָ". וְרַק הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ יָכוֹל לְרַפְּאוֹת. וְאָמְרוּ: מִי יוֹדֵעַ שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ רוֹצֶה? וְעָנָה אֶחָד מִשָּׁנֵינוּ, וְלֹא רָצָה לְהַגִּיד מִי הָאֶחָד, כִּי אֲנִי ה' ר'וֹפְאֶךָ מוֹרֶה עַל-זֶה. כִּי הוּא רֹאשִׁי-תֵּבוֹת אכי"ר [אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן]. כַּנִּדְפַּס בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן מ"ב:

אות נד

נד, דִּבֵּר עִמָּנוּ מֵעִנְיַן הַתּוֹרָה הַנִּדְפֶּסֶת בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן מ', הַמַּתְחֶלֶת: "מִי שֶׁיּוֹדֵעַ מֵאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, שֶׁטַּעַם בֶּאֱמֶת טַעַם אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל" וְכוּ'. וְאָמַר שֶׁהוּא הָיָה יוֹדֵעַ זֹאת מִכְּבָר. כִּי הֲלֹא נָסַעְתִּי לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּמִסְתָּמָא הָיָה לִי מִקֹּדֶם תַּאֲוָה וְהִשְׁתּוֹקְקוּת לְנָסֹעַ לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, וְגַם חָלַם לִי אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. וּפַעַם אֶחָד הָיָה אֶצְלִי אִישׁ אֶחָד וְדִבַּרְתִּי עִמּוֹ, וְהִתְחִיל לְהִתְעוֹרֵר אֶצְלִי תְּשׁוּקָה וְחֶמְדָּה גְּדוֹלָה לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. וְאַחַר-כָּךְ שְׁאַלְתִּי אוֹתוֹ אִם הָיָה אֵצֶל צַדִּיקִים עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה. וְסִפֵּר לִי שֶׁהָיָה אֵצֶל כַּמָּה צַדִּיקִים גְּדוֹלִים אֲמִתִּיִּים עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה. וּמֵחֲמַת זֶה הָיָה לִי הִשְׁתּוֹקְקוּת גָּדוֹל כְּשֶׁדִּבַּרְתִּי עִמּוֹ כַּמְבֹאָר בְּהַתּוֹרָה הַנַּ"ל.

וְאָמַר לִי, שֶׁאַף-עַל-פִּי שֶׁיָּדַע עִנְיָן זֶה מִקֹּדֶם, אֲבָל לֹא הָיָה יוֹדְעוֹ כְּלָל כְּמוֹ עַכְשָׁו. כִּי אָז לֹא הָיָה יוֹדֵעַ רַק זֶה לְבָד, שֶׁמַּחֲמַת שֶׁמְּדַבְּרִים עִם אֶחָד שֶׁהָיָה אֵצֶל צַדִּיק עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, רָאוּי שֶׁיִּרְגִּישׁ אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל מִי שֶׁמִּשְׁתּוֹקֵק לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. אֲבָל עִנְיַן הַדָּבָר מֵהֵיכָן נִמְשָׁךְ זֹאת, לֹא הָיָה יוֹדֵעַ כְּלָל כְּמוֹ עַכְשָׁו. כִּי עַכְשָׁו זָכָה שֶׁנִּתְגַּלָּה לוֹ הָעִנְיָן בִּשְׁלֵמוּת:

אות נה

נה, וְכֵן עִנְיַן הָעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה מִינֵי פִּדְיוֹנוֹת, שֶׁצָּרִיךְ לְהַמְתִּיק הָעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה בָּתֵּי דִינִין הַנִּדְפָּס בְּלִקּוּטֵי א' בַּסִּימָן רט"ו, כְּבָר יָדַע מִזֶּה מִקֹּדֶם שֶׁהָיָה בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁשָּׁמַעְתִּי מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ. וּבִפְרָט מֵאִישׁ אֶחָד חָשׁוּב מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁסִּפֵּר, שֶׁפַּעַם אֶחָד חָלְתָה אִשְׁתּוֹ וְהָיְתָה סָמוּךְ לְמִיתָה מַמָּשׁ כִּמְעַט שֶׁיָּצְאָה נַפְשָׁהּ. וּבָא אֵלָיו זַ"ל, וְאָמַר לוֹ: רוּץ מַהֵר וְהָבֵא עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה פִּדְיוֹנוֹת טֶרֶם שֶׁיִּגְזֹר וְיַחְתֹּם הַגְּזַר דִּין, וְרָץ וְהֵבִיא לוֹ שַׂק מָלֵא מָעוֹת. וְאַחַר-כָּךְ נַעֲשָׂה נֵס וְחָזְרָה לְאֵיתָנָהּ, וְאַחַר-כָּךְ צִוָּה רַבֵּנוּ זַ"ל לְהַחֲזִיר לוֹ כָּל הַמָּעוֹת, רַק לְקַבֵּל עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה גְּדוֹלִים [סוּג מַטְבֵּעַ] וּלְחַלֵּק לַעֲנִיִּים. וְאָז דִּבֵּר גַּם-כֵּן שֶׁאִי אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת פִּדְיוֹן כִּי אִם כְּשֶׁיּוֹדְעִין כָּל הָעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה מִינֵי פִּדְיוֹנוֹת, לְהַמְתִּיק כָּל הָעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה בָּתֵּי דִינִים. וְאָמַר מָשָׁל: כְּמוֹ כְּשֶׁתּוֹבְעִין אֶחָד בַּגּוּבֶּערְנֶי [מִמְשָׁל] שֶׁל קֵיסָעב, וְהוּא מַעֲמִיד טוֹעֵן שֶׁקּוֹרִין "פִּילִיפְּטָעטְ" בְּקַאמֶינִיץ. כָּךְ אֵיךְ אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת פִּדְיוֹן אִם אֵינוֹ יוֹדֵעַ בְּאֵיזֶה בָּתֵּי דִינִין דָּנִין אוֹתוֹ.

וְאָמַר אָז גַּם-כֵּן שֶׁיֵּשׁ פִּדְיוֹן גְּבוֹהַּ כָּל כָּךְ שֶׁיָּכוֹל לְהַמְתִּיק כָּל הָעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה בָּתֵּי דִינִין. וְעוֹד יֵשׁ בָּזֶה כַּמָּה שִׂיחוֹת מִכְּבָר, אֲבָל לֹא יָדַע אָז כָּל הָעִנְיָן בִּשְׁלֵמוּת כַּאֲשֶׁר יָדַע אַחַר-כָּךְ. כַּאֲשֶׁר גִּלָּה קְצָת מִזֶּה לָנוּ, שֶׁלִּפְעָמִים גַּם בָּזֶה הַפִּדְיוֹן שֶׁכּוֹלֵל כָּל הָעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה בָּתֵּי דִינִין, אַף-עַל-פִּי-כֵן אֵינוֹ מוֹעִיל כִּי נַעֲשָׂה מִזֶּה עִנְיָן אַחֵר הַיְנוּ גֵּרִים וְכוּ', וְזֶה בְּחִינַת מֹשֶׁה, שֶׁעוֹמֵד בֵּין שְׁמָד לְרָצוֹן. כָּל זֶה לֹא יָדַע אָז, רַק אַחַר-כָּךְ עַל-יְדֵי עֲבוֹדָתוֹ שֶׁיָּגַע וְעָבַד בְּכָל עֵת, עַד שֶׁהִגִּיעַ בְּכָל פַּעַם לְמַדְרֵגוֹת גְּבוֹהוֹת עֶלְיוֹנוֹת יוֹתֵר, וְאָז הִשִּׂיג וְהֵבִין בְּהִתְגַּלּוּת נִפְלָא מַה שֶׁיָּדַע מִתְּחִלָּה בְּסִתָם, בִּבְחִינַת הֶעְלֵם רַק בְּרֶמֶז.

וּמִזֶּה תּוּכַל לְהָבִין מְעַט מִקְצַת גְּדֻלָּתוֹ. כִּי גַּם מִקֹּדֶם הָיָה חִדּוּשׁ נִפְלָא חַד בְּדָרָא. כִּי אָמַר שֶׁמַּאֲלוּ הָעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה פִּדְיוֹנוֹת אֵינוֹ יוֹדֵעַ כִּי-אִם חַד בְּדָרָא, וְכָל זֶה הָיָה קֹדֶם אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. וְאַחַר-כָּךְ כְּשֶׁבָּא מֵאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, אָמַר שֶׁהוּא מִתְבַּיֵּשׁ בְּכָל הַתּוֹרוֹת וְהַהַשָּׂגוֹת שֶׁהִשִּׂיג קֹדֶם שֶׁהָיָה בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, וְלֹא הָיוּ נֶחְשָׁבִים בְּעֵינָיו לִכְלוּם. רְאֵה וְהָבֵן עַד הֵיכָן עָלָה אַחַר-כָּךְ, וְיֵשׁ בְּעִנְיָן זֶה לְדַבֵּר הַרְבֵּה אֵיךְ גַּם קֹדֶם אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל הָיָה חִדּוּשׁ נִפְלָא וְנוֹרָא מְאֹד, כְּשֶׁיָּדַע מֵהָעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה מִינֵי פִּדְיוֹנוֹת, אוֹ מֵעִנְיַן אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל הַנַּ"ל כְּמוֹ שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ אָז. אַךְ אַף-עַל-פִּי-כֵן, נֶגֶד הַיְדִיעָה שֶׁיָּדַע אַחַר-כָּךְ עִנְיָנִים אֵלּוּ בְּעַצְמָם כְּמוֹ שֶׁיָּדָעָם

אַחַר-כָּךְ, אֵין הַיְדִיעָה הָרִאשׁוֹנָה נֶחְשֶׁבֶת לִכְלוּם, כְּפִי אֲשֶׁר הֲבַנְתִּי מִדַּעְתּוֹ הַקָּדוֹשָׁה. אַךְ בְּכָל עִנְיָן זֶה אֵין כְּלֵי הַכְּתִיבָה מַסְפִּיקִים לְהַסְבִּיר הָעִנְיָן הֵיטֵב, וְהַמַּשְׂכִּילִים יָבִינוּ מְעַט מֵאֲלֵיהֶם:

אות נו

נו, רְאֵה זֶה מָצָאתִי מִכְּתַב יַד רַבֵּנוּ זַ"ל בְּעַצְמוֹ, מֵעִנְיַן הַתּוֹרָה "וַיִּבֶן לוֹ בָּיִת" (סימן רס"ו): דַּע, כְּשֶׁהָעוֹלָם פּוֹגְמִין בְּמִצְוַת סֻכָּה, כְּשֶׁאֵין מְקַיְּמִין אוֹתָהּ כָּרָאוּי, גּוֹרְמִין מִיתָה אוֹ חוֹלֶאת לַבְּהֵמוֹת וְלִשְׁאָר בַּעֲלֵי חַיִּים, הַכֹּל לְפִי הַפְּגָם. כִּי זֶה הַהֶפְרֵשׁ שֶׁבֵּין בְּנֵי הָאָדָם וּבֵין בַּעֲלֵי חַיִּים. כִּי שִׁפְעָם שֶׁל בְּנֵי אָדָם יוֹנְקִים מִמְּקוֹם בִּינָה, כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ זַ"ל: שֶׁ"עָשָׂה לָהּ דַּדִּים בְּמָקוֹם בִּינָה" (ברכות י׳). מַה שֶּׁאֵין כֵּן בַּעֲלֵי-חַיִּים, שֶׁשִּׁפְעָם יוֹנְקִים מִמְּקוֹם הָעֶרְוָה. וּבְחִינַת סֻכָּה, הִיא בְּחִינַת "אִמָּא בִּינָה דִּמְסָכְכָא עַל בָּנָהָא" (תיקוני זוהר דף ב:). וְאָנוּ יוֹנְקִים מִמֶּנָּה. וּבְזֹאת הַמִּצְוָה אָנוּ מֻבְדָּלִים מִשֶּׁפַע שֶׁל בַּעֲלֵי חַיִּים. וּכְשֶׁפּוֹגְמִין בְּמִצְוַת סֻכָּה, אֲזַי יוֹרְדִין עַל-יְדֵי-זֶה מִמַּדְרֵגַת בְּנֵי אָדָם, וְאֵין לָהֶם שֶׁפַע מִמְּקוֹם בִּינָה, וְיוֹרְדִין לְמַדְרֵגוֹת שְׁאָר בַּעֲלֵי חַיִּים, וְנִדְחִין שְׁאָר בַּעֲלֵי חַיִּים מֵהַשֶּׁפַע שֶׁלָּהֶם, כֵּיוָן שֶׁבְּנֵי אָדָם לוֹקְחִין הַשֶּׁפַע שֶׁלָּהֶם. וַאֲזַי הַבַּעֲלֵי הַחַיִּים מֵתִים אוֹ נוֹפְלִים בְּחוֹלָאִים, הַכֹּל לְפִי לְקִיחַת הַשֶּׁפַע שֶׁלָּהֶם, אִם רַב אִם מְעַט. וְזֶהוּ: "וּלְמִקְנֵהוּ עָשָׂה סֻכֹּת" (בראשית ל"ג). הַיְנוּ, כִּי סֻכּוֹת הוּא חַיִּים וְקִיּוּם לְבַעֲלֵי חַיִּים שֶׁיִּשְׁאֲרוּ עַל מַדְרֵגָתָם כַּנַּ"ל. וּכְשֶׁבְּנֵי אָדָם יוֹשְׁבִים בַּסֻּכּוֹת כָּרָאוּי, עַל-יְדֵי-זֶה הֵם בְּמַדְרֵגָתָן, וּבִבְחִינַת תּוֹרָה. כִּי הַתּוֹרָה הִיא בְּחִינַת: "אַל תִּטֹּשׁ תּוֹרַת אִמֶּךָ" (משלי א'), "אִם לַבִּינָה תִּקְרָא" (שם ב'). בִּשְׁבִיל זֶה סָמוּךְ לְסֻכּוֹת אָנוּ עוֹשִׂים שִׂמְחַת תּוֹרָה. וְזֶה: סְוָון - רָאשֵׁי-תֵּבוֹת: וְיַעֲקֹב נָסַע סֻכּוֹתָה וַיִּבֶן. כִּי בְּסִיוָן נִתְּנָה תּוֹרָה, וְאָנוּ בְּמַדְרֵגַת הַתּוֹרָה עַל-יְדֵי מִצְוַת סֻכָּה כַּנַּ"ל:

אות נז

נז, דַּע שֶׁעַל-יְדֵי מִצְוַת סֻכָּה כָּרָאוּי מֻתָּר לוֹ לַעֲסֹק בַּבִּנְיָן וְאֵינוֹ מַזִּיק לוֹ לְמָמוֹנוֹ. כִּי אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל: "הָעוֹסֵק בַּבִּנְיָן מִתְמַסְכֵּן" (יבמות צ"ג). וְטַעַם הַדָּבָר, כִּי מָה עִנְיַן הָעֲנִיּוּת לְהַבּוֹנֶה? אַךְ טַעַם הַדָּבָר, כִּי מִי שֶׁבּוֹנֶה בִּנְיָן צָרִיךְ לִבְנוֹת בְּחָכְמָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "בְּחָכְמָה יִבָּנֶה בָּיִת" (משלי כ"ד) וּבְוַדַּאי הַבּוֹנֶה בְּחָכְמָה לֹא יִתְמַסְכֵּן, וְאַדְרַבָּא יִתְעַשֵּׁר וְיִתְקַיֵּם בּוֹ "בְּחָכְמָה יִבָּנֶה בָּיִת וְכוּ' וּבְדַעַת חֲדָרִים יִמָּלְאוּ". אֲבָל מִי שֶׁבּוֹנֶה בְּלֹא חָכְמָה, מַעֲנִישִׁין אוֹתוֹ בַּעֲנִיּוּת, וְעַל-יְדֵי-זֶה יִתְבַּזֶּה חָכְמָתוֹ בִּבְחִינַת: "חָכְמַת הַמִּסְכֵּן בְּזוּיָה" (קוהלת ט'), מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה. וְעַל-יְדֵי מִצְוַת סֻכָּה הוּא בְּמַדְרֵגוֹת תּוֹרָה כַּנַּ"ל. וְהַתּוֹרָה הִיא מְקוֹר כָּל הַחָכְמוֹת. בִּשְׁבִיל זֶה מֻתָּר לוֹ לִבְנוֹת, כִּי בְּוַדַּאי יֵשׁ לוֹ חָכְמָה. וְסִימָן לַדָּבָר: וְיַעֲקֹב נָסַע

סֻכֹּתָה וַיִּבֶן. עַל-יְדֵי מִצְוַת סֻכָּה הֶחֱזִיר לוֹ לִבְנוֹת. לֵב - רָאשֵׁי-תֵבוֹת: לוֹ בָּיִת. לֵב זוֹ הַתּוֹרָה, בֵּי"ת מִבְּרֵאשִׁית וְכוּ':

אות נח

נח, קֹדֶם שֶׁאָמַר הַתּוֹרָה "אָנֹכִי" (לקוטי א' סימן ד') סִפֵּר מַעֲשֶׂה זוֹ:

מַעֲשֶׂה בְּאִישׁ אֶחָד מֵאַנְשֵׁי הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל שֶׁהָיָה חוֹלֶה וְנֶחֱלָשׁ מְאֹד. וְשָׁלַח אִישׁ אֶחָד לְהַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל, שֶׁיְּבַקֵּשׁ אֶת הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל שֶׁיִּסַּע אֵלָיו, הַיְנוּ שֶׁהַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל יִסַּע לְהַחוֹלֶה הַנַּ"ל. כִּי הָאִישׁ הַנַּ"ל הָיָה מֵהָאֲנָשִׁים חֲשׁוּבִים שֶׁלּוֹ. וְכֵן הָיָה. וּבָא הָאִישׁ הַשָּׁלִיחַ הַנַּ"ל לְהַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל, וְסִפֵּר לוֹ כָּל הַנַּ"ל שֶׁזֶּה הָאִישׁ הוּא חוֹלֶה, וְשֶׁבִּקֵּשׁ מִמֶּנּוּ שֶׁיִּסַּע אֵלָיו. וְנָסַע אֵלָיו הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל. בַּדֶּרֶךְ שָׁאַל הָאִישׁ הַשָּׁלִיחַ הַנַּ"ל לְהַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל: אֵיךְ שֶׁשָּׁמַעְתִּי מִכֶּם שֶׁכְּשֶׁאָדָם עוֹשֶׂה (נ"א: חוֹלֶה עוֹשֶׂה) תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה בְּוַדַּאי לֹא יָמוּת קֹדֶם זְמַנּוֹ (נ"א: יָכוֹל לְהִתְרַפְּאוֹת מֵחָלְיוֹ). וְזֶה הָאִישׁ הַחוֹלֶה (גַּם כֵּן עָשָׂה תְּשׁוּבָה) כְּמֵדֶּמֶה שֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה בֶּאֱמֶת, וְהוּא אִישׁ כָּשֵׁר בֶּאֱמֶת, וַעֲדַיִן לֹא בָּא בַּיָּמִים כָּל-כָּךְ, וּמִפְּנֵי מָה לֹא יִתְרַפֵּא מֵחָלְיוֹ? הֵשִׁיב הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל לְהַשָּׁלִיחַ: אֱמֶת כְּךָ אָמַרְתִּי, וּבְוַדַּאי כֵּן הוּא. וְזֶה הָאִישׁ הַחוֹלֶה הַנַּ"ל גַּם-כֵּן עָשָׂה תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה בֶּאֱמֶת עַל כָּל חֲטָאָיו וּפְשָׁעָיו וְכוּ'. וְזֶה שֶׁלֹּא נִתְרַפֵּא עֲדַיִן, הוּא מֵחֲמַת שֶׁלֹּא הִתְוַדָּה חֲטָאָיו לִפְנֵי צַדִּיק אֱמִתִּי. וְזֶה שֶׁאֲנִי נוֹסֵעַ אֵלָיו בִּכְדֵי שֶׁיִּתְוַדֶּה. וּבְאֹם שֶׁיִּתְוַדֶּה לְפָנַי תֵּכֶף יִתְרַפֵּא, וּבְאֹם שֶׁלֹּא יִרְצֶה לְהִתְוַדּוֹת לְפָנַי תֵּכֶף יִכְבַּד עָלָיו חָלְיוֹ, וְיַתְחִיל לִצְעֹק אוֹי וַאֲבוֹי עַל כָּל אֲבָרָיו וְיָדָיו וְרַגְלָיו, וְיָמוּת. כִּי בֶּאֱמֶת בְּעוֹלָמוֹת עֶלְיוֹנִים הָיְנוּ בְּבֵית-דִּין שֶׁל מַעְלָה אֵין עָלָיו שׁוּם חֵטְא וַעֲבֵרָה כְּלָל כְּלָל לֹא, כִּי עָשָׂה תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה עַל כָּל הַחֲטָאִים כְּמוֹ שֶׁצְּרִיכִין לַעֲשׂוֹת. וְאַחַר הִסְתַּלְקוּתוֹ לֹא יִהְיֶה לְהַקְלִפּוֹת וְהַחִיצוֹנִים שׁוּם אֲחִיזָה בּוֹ, כִּי כְּבָר תִּקֵּן כָּל מַה שֶׁפָּגַם. וּבְאֹם שֶׁיִּתְוַדֶּה לְפָנַי אָז תֵּכֶף יִתְרַפֵּא, וּבְאֹם שֶׁלֹּא יִתְוַדֶּה אָז יֵשׁ עוֹד כֹּחַ לְהַחִיצוֹנִים שֶׁיְּנַקְּמוּ בּוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה בְּכָל גּוּפוֹ וְאֵבָרָיו עַד שֶׁיָּמוּת. וְכֵן הָיָה שֶׁבָּא אֵלָיו הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל, וְאָמַר לְהַחוֹלֶה בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: אֱמֹר מַה שֶּׁאַתָּה יוֹדֵעַ, וְהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא יוֹדֵעַ וַאֲנִי יוֹדֵעַ גַּם-כֵּן. הַיְנוּ שֶׁיִּתְוַדֶּה לְפָנָיו כָּל הַחֲטָאִים. וְאָמַר לוֹ כָּךְ שִׁלְשָׁה פְּעָמִים וְלֹא רָצָה לוֹמַר. וְתֵכֶף הִתְחִיל לִצְעֹק אוֹי וַאֲבוֹי עַל גֹּדֶל כְּאֵב כָּל אֵבָרָיו. וְצָעַק בְּתַמְרוּרִים בִּפְרוֹטְרוֹט עַל כְּאֵב כָּל אֵבָר וְאֵבָר מֵאֵבָרָיו, כִּי הִתְחִילוּ לְהִשָּׁבֵר שְׁקוֹרִין "בְּרָעכִין" כָּל עַצְמוֹתָיו שֶׁל כָּל אֵבָר וְאֵבָר. וְצָעַק כָּךְ מִתּוֹךְ חָלְיוֹ אֵיזֶה זְמַן עַד שֶׁמֵּת, כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל. וְהַמְעַיֵּן בְּמַאֲמַר "אָנֹכִי" הַנַּ"ל יָבִין הֵיטֵב עִנְיָן זֶה הַסִּפּוּר:

אות נט

סדר הזמנים של אמירת המאמרים הנודעים לנו

נט, מַאֲמָר "אַקְרֶקְתָּא" (סימן ג'), שְׁמַעְתִּי שֶׁנֶּאֱמַר בַּשַּׁבָּת הָרִאשׁוֹן שֶׁנִּכְנַס רַבֵּנוּ זַ"ל לִבְּרֶסְלֶב, סוֹף שְׁנַת תקס"ב.
מַאֲמָר "אָנֹכִי" (סימן ד'), נֶאֱמַר בִּזְלַאטִיפָּלְיֶע בְּשָׁבוּעוֹת.
מַאֲמָר "בַּחֲצוֹצְרוֹת" (סימן ה'), נֶאֱמַר בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה תקס"ג.
מַאֲמָר "קְרָא אֶת יְהוֹשֻׁעַ" (סימן ו'), נֶאֱמַר בְּשַׁבַּת-תְּשׁוּבָה שֶׁאַחַר זֶה.
מַאֲמָר "מִשְׁפָּטִים" (סימן ז'), נֶאֱמַר בְּחֹרֶף תקס"ג.
מַאֲמָר "רָאִיתִי מְנוֹרַת זָהָב" (סימן ח'), נֶאֱמַר בְּשַׁבַּת חֲנֻכָּה תקס"ג.
מַאֲמָר "תְּהֹמֹת יְכַסְיֻמוּ" (סימן ט'), נֶאֱמַר בְּשַׁבַּת-שִׁירָה תקס"ג.
מַאֲמָר "מִשְׁפָּטִים" (סימן י'), נֶאֱמַר גַּם-כֵּן בְּחֹרֶף זֶה בְּטֶרֶהאוּיצָע קֹדֶם פּוּרִים.
מַאֲמָר "אֲנִי ה' הוּא שְׁמִי" (סימן י"א), נֶאֱמַר בְּשָׁבוּעוֹת תקס"ג.
מַאֲמָר "תְּהִלָּה לְדָוִד" (סימן י"ב), נֶאֱמַר בְּשַׁבַּת-נַחֲמוּ תקס"ג, וְהִמְתִּיק בְּתוֹכוֹ פֵּרוּשׁ הַפָּסוּק: נַחֲמוּ נַחֲמוּ וְכוּ'.
מַאֲמָר "אַשְׁרֵי הַשְּׁגָחָה" (סימן י"ג), נֶאֱמַר בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה תקס"ד.
מַאֲמָר "תִּקְעוּ לְהַמְשִׁיךְ שָׁלוֹם" וְכוּ' (סימן י"ד), נֶאֱמַר בְּשַׁבַּת חֲנֻכָּה תקס"ד.
מַאֲמָר "רַבִּי יוֹחָנָן מִשְׁתַּעֵי" (סימן ט"ז), נֶאֱמַר בְּשַׁבָּת בִּסְעֻדַּת שַׁחֲרִית בְּקִיץ תקס"ג.
מַאֲמָר "מְרִיקִים שַׁקֵּיהֶם" (סימן י"ז), נֶאֱמַר בְּשַׁבַּת חֲנֻכָּה תקס"ו.
מַאֲמָר "קַרְטָלִיתָא" (סימן י"ח), כִּמְדֻמֶּה שֶׁנֶּאֱמַר בְּחֹרֶף תקס"ד בְּטֶרְהאוּיצָע.
מַאֲמָר "תְּפִלָּה לַחֲבַקּוּק" (סימן י"ט), נֶאֱמַר בְּשָׁבוּעוֹת תקס"ד.
מַאֲמָר "תִּשְׁעָה תִּקּוּנִין" (סימן כ'), נֶאֱמַר בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה תקס"ה.
מַאֲמָר "עַתִּיקָא" (סימן כ"א), נֶאֱמַר בְּשַׁבָּת נַחֲמוּ תקס"ד.
מַאֲמָר "חוֹתָם בְּתוֹךְ חוֹתָם" (סימן כ"ב), נֶאֱמַר בְּשָׁבוּעַ שֶׁאַחַר רֹאשׁ-הַשָּׁנָה תקס"ה.
מַאֲמָר "צִוִּיתָ צֶדֶק" (סימן כ"ג), נֶאֱמַר בְּחֹרֶף תקס"ג.
מַאֲמָר "אֶמְצָעִיתָא דְעָלְמָא" (סימן כ"ד), נֶאֱמַר בִּסְעֻדַּת לֵיל שַׁבָּת בְּקִיץ תקס"ג.
מַאֲמָר "הַאי גַּבְרָא" וְכוּ' (סימן כ"ט), בְּשָׁבוּעוֹת תקס"ו.
מַאֲמָר "מִישְׁרָא דְסַכִּינָא" (סימן ל), נֶאֱמַר בְּשַׁבַּת חֲנֻכָּה תקס"ז.
מַאֲמָר "מַרְכְּבֹת פַּרְעֹה" (סימן ל"ח), נֶאֱמַר בְּשַׁבַּת שִׁירָה תקס"ב.
מַאֲמָר "אַתֶּם נִצָּבִים" (סימן מ"ד), נֶאֱמַר בְּסוֹף תקס"ב, בְּשַׁבָּת שֶׁקֹּדֶם רֹאשׁ-הַשָּׁנָה.
מַאֲמָר "עַל אֲשֶׁר מְעַלְתֶּם" (סימן מ"ח), נֶאֱמַר בְּאִסְרוּ חַג סֻכּוֹת תקס"ג.

מַאֲמָר "לַשָּׁמֶשׁ" (סימן מ"ט), נֶאֱמַר בְּשַׁבָּת ג' נִיסָן תקס"ג, אַחַר נִשּׂוּאֵי בִּתּוֹ שָׂרָה זַ"ל שֶׁהָיוּ בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ נִיסָן בְּמָעוֹדָוְעַדְוָקָע.

מַאֲמָר "אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא" (סימן נ"א), נֶאֱמַר אַחַר שְׁבוּעוֹת תקס"ג.

מַאֲמָר "הַנֵּעוֹר בַּלַּיְלָה" (סימן נ"ב), נֶאֱמַר בִּתְחִלַּת שְׁנַת תקס"ג.

מַאֲמָר "וַיְהִי מִקֵּץ זְקָרוֹן" (סימן נ"ד), נֶאֱמַר בְּשַׁבַּת חֲנֻכָּה שְׁנַת תקס"ה.

מַאֲמָר "וּבְיוֹם הַבִּכּוּרִים" (סימן נ"ו), נֶאֱמַר בְּשָׁבוּעוֹת תקס"ה.

מַאֲמָר "תְּלָת נָפְקִין" וְ"הֵיכַל הַקֹּדֶשׁ" (סִימָנִים נ"ח, נ"ט), נֶאֱמְרוּ בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה תקס"ו.

מַאֲמָר "פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן" (סימן ס'), נֶאֱמַר בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה תקס"ז.

מַאֲמָר "חֲדֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן" (סימן ס"א), נֶאֱמַר בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה תקס"ח.

מַאֲמָר "וַיַּסֵּב" (סימן ס"ב), נֶאֱמַר בְּשַׁבַּת שִׁירָה תקס"ה.

מַאֲמָר "סוֹד כַּוָּנַת הַמִּילָה" (סימן ס"ג), נֶאֱמַר בְּשַׁבָּת שֶׁקֹּדֶם הַבְּרִית מִילָה שֶׁל בְּנוֹ הַקָּדוֹשׁ שְׁלֹמֹה אֶפְרַיִם זַ"ל, שֶׁנּוֹלַד סָמוּךְ לְרֹאשׁ-חֹדֶשׁ נִיסָן תקס"ה.

מַאֲמָר "וַיֹּאמֶר בֹּעַז" (סימן ס"ה), נֶאֱמַר בְּקֶיץ תקס"ו בְּסָמוּךְ אַחַר פְּטִירַת בְּנוֹ הַקָּדוֹשׁ שְׁלֹמֹה אֶפְרַיִם הַנַּ"ל, שֶׁהָיָה בְּחֹדֶשׁ סִיוָן תקס"ו. וְאָז נֶאֱמַר הַמַּאֲמָר הַנַּ"ל בְּיוֹם עֶרֶב שַׁבַּת-קֹדֶשׁ. וְקֹדֶם לָזֶה אָמַר מַאֲמָר "דַּע כִּי יֵשׁ אֲרִיךְ אַנְפִּין" וְכוּ' (סימן רמ"ב), וּבְיוֹם חֲמִישִׁי שֶׁלְּפָנָיו בָּכָה לִפְנֵינוּ. וּבְשַׁבָּת שֶׁאַחַר זֶה אָמַר מַאֲמָר "וְשִׁקְוֵי בִּבְכִי מָסָכְתִּי" (סימן רס"ב).

מַאֲמָר "וַיְהִי נָא פִּי שְׁנַיִם" (סימן ס"ו), נֶאֱמַר אַחַר חֲנֻכָּה תקס"ז. וּבְשַׁבָּת נֶאֱמַר מֵעְנַיִן שְׁבִירַת מְנִיעוֹת הַמְבֹאָר שָׁם. וּבְמוֹצָאֵי שַׁבָּת נֶאֱמַר מֵעְנַיִן הַמְשָׁכַת רוּחוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ הַמְבֹאָר שָׁם. וּבְאוֹתוֹ הָעֵת הֵינוּ בְּאוֹתוֹ הַלַּיְלָה שֶׁהִתְחִיל לוֹמַר הַמַּאֲמָר הַנַּ"ל בְּסֵעֲדַת הָעֲרֶב, אָז סִפֵּר קֹדֶם הַסְּעוּדָה הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַצִּפֳּרִים וּמַזָּל טוֹב הַמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (לקמן סימן פ"ב).

מַאֲמָר "וַיִּבֶן אֶת הַצֵּלָע" (סימן ס"ז), נֶאֱמַר בְּזַאסְלַאב בְּשָׁבוּעוֹת תקס"ז.

מַאֲמָר "לְהִתְחַזֵּק בְּכָל פַּעַם נֶגֶד הַיֵּצֶר הָרָע" (סימן ע"ב), נֶאֱמַר בְּאוֹתוֹ הָעֵת שֶׁנּוֹלַד בְּנוֹ הַקָּדוֹשׁ שְׁלֹמֹה אֶפְרַיִם הַנַּ"ל.

מַאֲמָר "וְיִתֶּן עֹז לְמַלְכּוֹ" (סימן ע"ח), נֶאֱמַר בְּזַלַאטִיפָּאלְיֶע בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה תקס"א.

מַאֲמָר "זוֹמֵם רָשָׁע לַצַּדִּיק" (סימן צ"ו), נֶאֱמַר זְמַן רַב קֹדֶם נְסִיעָתוֹ לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל.

מַאֲמָר "צֹהַר תַּעֲשֶׂה לַתֵּבָה" (סימן קי"ב), נֶאֱמַר בְּתְחִלַּת חֹרֶף תקס"ג.

מַאֲמָר "מַעְיָן דְּנָפֵק מֵאֲתַר חָד" וּמַאֲמָר "וְאֹרַח צַדִּיקִים" (סימנים קל"ב, קל"ג), נֶאֱמְרוּ אַחַר פֶּסַח תקס"ג בַּחֲזִירָתוֹ מִנְּסִיעַת הַחֲתֻנָּה שֶׁל בִּתּוֹ שָׂרָה זַ"ל.

מַאֲמָר "בְּשִׂמְךָ יָגִילוּן" וְכוּ' (סימן קע"ה), נֶאֱמַר בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת תְּשׁוּבָה תקס"ה.

מַאֲמָר "וַיֹּאמֶר ה' סָלַחְתִּי כִּדְבָרֶךָ" (סימן קע"ז), נֶאֱמַר בְּשַׁבָּת רֹאשׁ-חֹדֶשׁ חֶשְׁוָן תקס"ה שֶׁהָיָה אָז הַפָּאר-שְׁפִּיל שֶׁל בִּתּוֹ מִרְיָם זַ"ל.

מַאֲמָר "לְשׁוֹן הָרָע פּוֹגֵם עֲנָוָה" (סימן קצ"ז), נֶאֱמַר קֹדֶם שָׁבוּעוֹת תקס"ה.
"תִּקּוּן לְמַקֵּרֶה" וְכוּ' (סימן ר"ה), נֶאֱמַר אַחַר שָׁבוּעוֹת תקס"ה. וְהִתְגַּלּוּת הָעֶשְׂרָה קַפִּיטֶל תְּהִלִּים הָיְתָה בִּשְׁנַת תקס"ט.
מַאֲמָר "תָּעִיתִי כְּשֶׂה אֹבֵד" (סימן ר"ו) (שָׁמַעְתִּי מֵהָרַב רַבִּי נָתָן זַ"ל, שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁגִּלָּה רַבֵּנוּ זַ"ל לְפָנָיו אֶת הַמַּאֲמָר הַנַּ"ל, אָמַר לוֹ שֶׁזֶּה הַמַּאֲמָר הוּא עַכְשָׁו בָּעִתִּים הַלָּלוּ הַהִתְבּוֹדְדוּת שֶׁלּוֹ).
מַאֲמָר "מַה שֶּׁהָעוֹלָם נוֹסְעִין עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה" (סימן רי"א), נֶאֱמַר סָמוּךְ לְרֹאשׁ-הַשָּׁנָה תקס"ח. וּבְרֹאשׁ-הַשָּׁנָה נֶאֱמַר מַאֲמָר "חֶדֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן" (סימן ס"א), וְשָׁם מְבֹאָר בְּיוֹתֵר עִנְיַן זֶה שֶׁנּוֹסְעִין עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה לְצַדִּיקִים, וְעִנְיַן כֻּלְּהוּ בַּמַּחֲשָׁבָה אִתְבְּרִירוּ, רַק שֶׁבְּכָאן (בסימן רי"א) מְרֻמָּז גַּם מֵעִנְיַן נְסִיעָה עַל קִבְרֵי צַדִּיקִים, בִּבְחִינַת "וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת עַצְמוֹת יוֹסֵף" וְכוּ'.
מַאֲמָר "בַּקָּמִים עָלַי" (סימן רע"ז), וּמַאֲמָר "דַּע שֶׁעַל חֲלִיף טוֹב" וְכוּ', "בְּקַנְאוֹ אֶת קִנְאָתִי" וְכוּ' (סימן רע"ח), וּמַאֲמָר "אֲזַמְּרָה" (סימן רפ"ב), נֶאֶמְרוּ בִּשְׁמִינִי עֲצֶרֶת תקס"ח. וְאַחַר סֻכּוֹת בִּנְסִיעָתוֹ לְלֶמְבּוּב, בְּשָׁעָה שֶׁלִּוּוּ אוֹתוֹ מִקְּרַאסְנָע, גִּלָּה אָז עִנְיַן הַמִּשְׁכָּן וְהַתִּינוֹקוֹת וְכוּ' שֶׁהוּא גְּמַר מַאֲמָר "אֲזַמְּרָה" הַנַּ"ל.
מַאֲמָר "תִּקְעוּ מֻמְשָׁלָה" בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא (סימן א'), נֶאֱמַר בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה תקס"ט. וְקֹדֶם לָזֶה סִפֵּר מַרְאֶה נוֹרָאָה כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר.
מַאֲמָר "יְמֵי חֲנֻכָּה" (סימן ב') נֶאֱמַר בְּשַׁבַּת חֲנֻכָּה תקס"ט.
מַאֲמָר "וּבְיוֹם הַבִּכּוּרִים" (סימן ד'), נֶאֱמַר בְּשָׁבוּעוֹת תקס"ט.
מַאֲמָר "תִּקְעוּ אֱמוּנָה" (סימן ה'), נֶאֱמַר בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה תק"ע.
מַאֲמָר "כִּי מְרַחֲמָם" (סימן ז'), נֶאֱמַר בְּשַׁבַּת חֲנֻכָּה תק"ע.
מַאֲמָר "תִּקְעוּ תּוֹכָחָה" (סימן ח'), נֶאֱמַר בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה תקע"א.
סִימָנִים י', י"א, י"ב, י"ג, י"ד, ט"ו, ט"ז, י"ז. נֶאֶמְרוּ בְּסוֹף שְׁנַת תקס"ח בַּחֲזִירָתוֹ מִלֶּמְבּוּב.
סִימָן ל"ב, "יֵשׁ צַדִּיקִים גְּנוּזִים" נֶאֱמַר בְּשַׁבַּת פָּרָשַׁת יִתְרוֹ תקס"ט.
סִימָן ס"ו, "הַצַּדִּיק מֻכְרָח לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה", נֶאֱמַר בֵּין יוֹם-כִּפּוּר לְסֻכּוֹת תק"ע. וּבָעֵת הַזֹּאת נֶאֱמַר גַּם-כֵּן מַאֲמָר "לְפִי הַיָּמִים נוֹרָאִים" וְכוּ' (שיחות הר"ן פ"ז).
מַאֲמָר "בְּרֵאשִׁית לְעֵינֵי כָּל יִשְׂרָאֵל" (סימן ס"ז), נֶאֱמַר בְּשַׁבַּת בְּרֵאשִׁית תק"ע. וּמֻרְמָז שָׁם מֵעִנְיַן הִסְתַּלְּקוּת הָרַב הַקָּדוֹשׁ מִבַּארְדִּיטְשׁוֹב, וּמֵהִסְתַּלְּקוּת רַבֵּנוּ זַ"ל בְּעַצְמוֹ, כַּמּוּבָן מִמַּה שֶׁחָזַר וְנִשְׁנָה מַאֲמָר זֶה סָמוּךְ לִכְנִיסָתוֹ לְאוּמַאן.
סִימָן ס"ח קֹדֶם חֲנֻכָּה תק"ע.
סִימָן ע"א "חֲבָלִים נָפְלוּ לִי בַּנְּעִמִים" שַׁבַּת שִׁירָה.
סִימָן ע"ב "חַיִּים נִצְחִיִּים" שַׁבַּת פָּרָשַׁת יִתְרוֹ תק"ע.

סִימָן ע"ח שַׁבַּת נַחֲמוּ בְּאוּמַאן.

ספורי מעשיות

מַעֲשֶׂה רִאשׁוֹנָה תקס"ו בַּקִּיץ.
מַעֲשֶׂה ז' "מִזְּבוּב וְעַכָּבִישׁ", וּמַעֲשֶׂה שֶׁל "הָרַב עִם בְּנוֹ" (מעשה ח'), קַיִץ תקס"ז.
מַעֲשֶׂה ח' (צ"ל ט') "מֵחָכָם וְתָם", חֹרֶף תקס"ט קֹדֶם פּוּרִים.
מַעֲשֶׂה י' "מִבַּעְרֶגִיר וְעָנִי", תקס"ט אַחַר פּוּרִים.
מַעֲשֶׂה י"א "מֵהַבָּנִים שֶׁנֶּחְלְפוּ", מוֹצָאֵי שַׁבַּת פָּרָשַׁת נֹחַ תק"ע.
מַעֲשֶׂה י"ב מִ"בַּעַל תְּפִלָּה", מוֹצָאֵי-שַׁבַּת וָאֵרָא וּמוֹצָאֵי רֹאשׁ-חֹדֶשׁ שְׁבָט תק"ע.
מַעֲשֶׂה י"ג מֵהַ"שִּׁבְעָה בָּעטְלָירס", הַתְחָלָתָהּ בְּלֵיל שַׁבַּת-קֹדֶשׁ פָּרָשַׁת שְׁמִינִי כ"ה אֲדָר שֵׁנִי תק"ע.

שיחות הר"ן

הַשִּׂיחָה מֵעִנְיַן לִשְׁפֹּךְ שִׂיחוֹ כְּבֵן הַמִּתְחַטֵּא לִפְנֵי אָבִיו, וּמַעֲשֶׂה מִזְּקֵנוֹ רַבִּי נַחְמָן (סימן ז'), הָיָה אַחַר שַׁבּוּעוֹת תקס"ט.
סִימָן כ"ד, "מַעֲלַת הַזּוֹכֶה לִתֵּן מָעוֹת לְצַדִּיקֵי אֱמֶת " קַיִץ תקס"ט. וְאַחַר-כָּךְ בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה תק"ע נֶאֱמַר מַאֲמָר "תִּקְעוּ אֱמוּנָה" (לקוטי מוהר"ן תנינא ה'). וְשָׁם נִכְלָל עִנְיַן "צַדִּיק אֹכֵל לְשׂבַע נַפְשׁוֹ", "וְהִשְׂבִּיעַ בְּצַחֲצָחוֹת נַפְשֶׁךָ".
סִימָן ל"ב, "צָרִיךְ לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה וְכוּ' וְשֶׁעַל-יְדֵי אֱמוּנָה זוֹכִין לָבוֹא לִבְחִינַת רָצוֹן" וְכוּ', חֹרֶף תק"ע אַחַר מַאֲמָר "כִּי מְרַחֲמָם" שֶׁאָמַר בְּשַׁבַּת חֲנֻכָּה (סימן ז' לקוטי מוהר"ן תנינא).
סִימָן מ', "בְּעִנְיַן סִפְרֵי הַמְחַקְּרִים" וְכוּ' וְעִנְיַן "דְּרֵיידִיל" הָיָה גַּם-כֵּן בַּחֲנֻכָּה זֶה.
סִימָן נ"א, "הָעוֹלָם הַזֶּה אֵינוֹ כְּלוּם" וְכוּ' עַד "כִּי כְּבָר הֵם יוֹדְעִים מַה לַּעֲשׂוֹת עַל-יְדֵי הַתּוֹרָה", לֵיל א' שֶׁל שַׁבּוּעוֹת מוֹצָאֵי-שַׁבַּת תקס"ט. וְאָז אָמַר בְּתוֹךְ הַשִּׂיחָה הַנַּ"ל עִנְיַן "תְּנוּ לְבַבְכֶם לִי" וְכוּ' הַמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר.
שָׁם: "עָנָה וְאָמַר וְכוּ' שֶׁיַּעַמְדוּ וְיִשְׁקְטוּ שִׁמְרֵי הַמַּחַ" וְכוּ', קַיִץ תקס"ט.
סִימָן ס', מֵעִנְיַן "בְּנֵי נִינִים", חֹרֶף תק"ע.
הַמַּעֲשֶׂה מֵ"הַסּוּס עִם הַפְּלוֹמְפֶּ", שַׁבּוּעוֹת תקס"ז בְּזַאסְלַב.
סִימָן פ"ו, מֵעִנְיְנֵי חֲתֻנָּה, שְׁמִינִי עֲצֶרֶת תקס"ג.
סִימָן פ"ז, "לְפִי בְּחִינַת הַיָּמִים נוֹרָאִים", בֵּין יוֹם-הַכִּפּוּרִים לְסֻכּוֹת תק"ע.
סִימָן צ"א, "סְגֻלָּה לְהַתְמָדָה", עֶרֶב-רֹאשׁ-הַשָּׁנָה שֶׁל תקע"א.

סִימָן צ"ג, "דַּע שֶׁיֵּשׁ אוֹר שֶׁהוּא מֵאִיר בְּאֶלֶף עוֹלָמוֹת", חוֹרֶף תקס"ז, קוֹדֶם חֲנֻכָּה בַּשַּׁבּוּעַ שֶׁל הַבְּרִית מִילָה שֶׁל בְּנוֹ יַעֲקֹב זַ"ל:

שיחות השיכים לספורי מעשיות

אות ס

א, הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַבֶּעְרְגֶיר (בסימן יו"ד) סִפֵּר אַחֲרֵי שֶׁסִּפְּרוּ לְפָנָיו מִקֹּדֶם מֵעִנְיַן כְּתָב עִם אוֹתִיּוֹת שֶׁל זָהָב וְכוּ'. וְזֶה הָיָה אַחַר פּוּרִים תקס"ט. קֹדֶם פּוּרִים סִפֵּר הַמַּעֲשֶׂה מֵחָכָם וְתָם:

אות סא

ב, בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת פָּרָשַׁת נֹחַ שְׁנַת תק"ע, אַחֲרֵי שֶׁאָמַר בְּלֵיל שַׁבָּת הַתּוֹרָה הַמַּתְחֶלֶת: "וְזֶה בְּחִינַת הֶסְפֵּד עַל סִלּוּק הַצַּדִּיק" (סימן ס"ז תנינא). וּבְמוֹצָאֵי-שַׁבָּת נִכְנְסוּ אֵלָיו כְּדַרְכֵּנוּ, וְהִטָּה בְּיָדוֹ שֶׁנֶּלֶךְ מֵאִתּוֹ, וְתֵכֶף הָלַכְנוּ מֵאִתּוֹ. וְהָיָה לָנוּ לְפֶלֶא, כִּי דַּרְכֵּנוּ הָיָה תָּמִיד לְדַבֵּר עִמּוֹ הַרְבֵּה בְּמוֹצָאֵי-שַׁבָּת, וְהָיָה לָנוּ צַעַר קָצַת מִזֶּה. וְנִכְנְסְנוּ לְבֵית הָרַב דְּפֹה. אַחַר אֵיזֶה שָׁעוֹת שָׁלַח הַמְשָׁרֵת שֶׁלּוֹ, וְקָרָא אוֹתָנוּ שֶׁנִּכְנֹס אֵלָיו, וְנִכְנַסְנוּ אֵלָיו אֲנִי וַחֲבֵרִי רַבִּי נַפְתָּלִי נ"י. וְצִוָּה לְסַפֵּר לוֹ חֲדָשׁוֹת כְּדַרְכּוֹ תָּמִיד, שֶׁהָיָה שׁוֹאֵל לְסַפֵּר לוֹ חֲדָשׁוֹת דְּיָקָא. וְסִפֵּר לוֹ רַבִּי נַפְתָּלִי מַה שֶּׁשָּׁמַע אָז, מֵעִנְיַן מִלְחֶמֶת הַצָּרְפָת שֶׁהָיָה בְּאוֹתָן הָעִתִּים. וְאָז בְּאוֹתָהּ הַשִּׂיחָה, הֵיֵינוּ מִתְפַּלְּאִים וּמִתְמַיְּהִים עַל גֹּדֶל הִתְנַשְּׂאוּת שֶׁנִּתְנַשֵּׂא כָּל-כָּךְ פִּתְאוֹם, כִּי הָיָה בִּתְחִלָּה עֶבֶד פָּשׁוּט וְנַעֲשָׂה קֵיסָר. וְדִבַּרְנוּ עִמּוֹ אָז מֵעִנְיַן זֶה. עָנָה וְאָמַר: מִי יוֹדֵעַ אֵיזֶה נְשָׁמָה יֵשׁ לוֹ, כִּי יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁנִּתְחַלֵּף, כִּי כֵּן בְּהֵיכְלֵי הַתְּמוּרוֹת נִתְחַלְּפִין לִפְעָמִים הַנְּשָׁמוֹת וְכוּ'. וְאַחַר-כָּךְ הִתְחִיל לְסַפֵּר שֶׁכְּבָר הָיָה מַעֲשֶׂה כָּזֹאת, שֶׁפַּעַם אַחַת יָלְדָה הַמַּלְכָּה וּבְאוֹתוֹ הָעֵת וְכוּ'. וְסִפֵּר כָּל הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַבֵּן מֶלֶךְ שֶׁנֶּחְלַף בְּסִימָן י"א.

אַחַר שֶׁסִּפֵּר הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַבֵּן מֶלֶךְ וּבֵן הַשִּׁפְחָה הַנַּ"ל אָז, הָיָה לִי וִכּוּחַ עִם חֲבֵרִי רַבִּי נַפְתָּלִי, בְּעִנְיַן מַה שֶּׁכָּתוּב שָׁם כְּשֶׁהָלַךְ עַל הַיְרִיד שֶׁלָּקַח כָּל אֲשֶׁר לוֹ, וְהִנִּיחַ עַל הָאַכְסַנְיָא. וְנִדְמֶה לְאֶחָד מֵאִתָּנוּ שֶׁהִנִּיחָם בִּשְׁבִיל מַה שֶּׁהָיָה חַיָּב עַל הָאַכְסַנְיָא, וְהִשִּׁנִי אָמַר לֹא כֵן הוּא, רַק שֶׁהִנִּיחָם סְתָם שָׁם. וְנִתְעָרְבוּ שָׁם עַל זֶה. וְהָלַכְנוּ וְשָׁאַלְנוּ אֶת פִּיו הַקָּדוֹשׁ. וְהוּא הָיָה עוֹסֵק אָז בַּעֲבוֹדָתוֹ, וְהָלַךְ אָנָה וָאָנָה בְּבֵיתוֹ כְּדַרְכּוֹ הַקָּדוֹשׁ, וְהֵשִׁיב לָנוּ כִּדְבָרֵי הַשֵּׁנִי שֶׁהִנִּיחַ סְתָם לֹא בִּשְׁבִיל חוֹב. אַחַר-כָּךְ הָיָה אָצְלוֹ אִישׁ אֶחָד מֵחֲשׁוּבֵי אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ, וְסִפֵּר רַבֵּנוּ זַ"ל עִמּוֹ, וְאָמַר לוֹ, שֶׁבְּאֵלּוּ הַמַּעֲשִׂיּוֹת שְׁכֻשְּׁמְשַׁנִּין דִּבּוּר אֶחָד מִכְּפִי מַה שֶּׁאָמְרוּ בְּעַצְמוֹ חָסֵר הָרְבֵּה מֵהַמַּעֲשֶׂה. וְסִפֵּר לוֹ, הֲלֹא אֵלּוּ הַשְּׁנַיִם שֶׁנִּתְעָרְבוּ עַל עִנְיַן הַנַּ"ל, נִדְמֶה לְכָאוֹרָה שֶׁזֶּה דָּבָר קָטָן וְאֵין בָּזֶה קְפִידָא כָּל כָּךְ אִם הוּא כְּדִבְרֵי זֶה אוֹ כְּדִבְרֵי זֶה. וּבֶאֱמֶת תָּלוּי בָּזֶה הַרְבֵּה, וְיֵשׁ בָּזֶה קְפִידָא וְדִקְדּוּק גָּדוֹל. וּמִזֶּה תּוּכַל לְהָבִין קְצָת עַד הֵיכָן עַד הֵיכָן

אֵלּוּ הַמַּעֲשִׂיּוֹת מַגִּיעִים. כִּי מְאֹד עָמְקוּ מַחְשְׁבוֹתָיו. אַשְׁרֵי מִי שֶׁיִּזְכֶּה לְהַשִּׂיג בָּהֶם קְצָת כְּפִי מַדְרֵגָתוֹ:

אות סב

ג, (התחלת השיחה בשיחות הר"ן סימן קמ"ח) הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַבַּעַל תְּפִלָּה הַנַּ"ל הִתְחִילָה אַחַר שֶׁסִּפֵּר עִם הַחָזָן רַבִּי יוֹסֵף דְּפֹה, וַאֲנַחְנוּ עָמַדְנוּ לְפָנָיו. וְהַחָזָן הַנַּ"ל הָיָה מַלְבּוּשׁוֹ קָרוּעַ. עָנָה וְאָמַר לְהַחָזָן: הֲלֹא אַתֶּם בַּעַל תְּפִלָּה שֶׁעַל יָדוֹ נִמְשָׁךְ הַכֹּל (הַיְנוּ כָּל הַהַשְׁפָּעוֹת), וּמַדּוּעַ לֹא יִהְיֶה לָכֶם מַלְבּוּשׁ (שֶׁקּוֹרִין "קַאפָּאטִין")? וּבְתוֹךְ כָּךְ הִתְחִיל לְסַפֵּר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן:

כְּבָר הָיָה מַעֲשֶׂה כָּזֹאת שֶׁהָיָה בַּעַל תְּפִלָּה, וְסִפֵּר כָּל הַמַּעֲשֶׂה. וּבְתַחִלַּת סִפּוּרוֹ לֹא יָדַעְנוּ שֶׁמְּסַפֵּר מַעֲשֶׂה מִמַּעֲשִׂיּוֹת שֶׁלּוֹ, רַק סָבַרְנוּ שֶׁמְּסַפֵּר מַעֲשֶׂה סְתָם שֶׁאֵרַע כָּךְ. רַק אַחַר-כָּךְ כְּשֶׁנִּכְנַס בִּדְבָרִים, הֵבַנּוּ נוֹרְאוֹת הָעִנְיָן שֶׁמְּסַפֵּר, שֶׁהוּא מַעֲשֶׂה נוֹרָאָה מִמַּעֲשִׂיּוֹת שֶׁלּוֹ, שֶׁהֵם סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת שֶׁל שָׁנִים קַדְמוֹנִיּוֹת:

אות סג

ד, שַׁיָּךְ לְהַתְחָלַת הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַשִּׁבְעָה בָּעטְלֶירס הַנִּדְפָּס בְּהַשִּׂיחוֹת סִימָן קמ"ט, עַיֵּן שָׁם. אַחַר תֵּבוֹת: "אֲנִי אֲסַפֵּר לָכֶם אֵיךְ פַּעַם אַחַת הָיוּ שְׂמֵחִים", צָרִיךְ לִהְיוֹת: וְשָׁמַעְתִּי שֶׁאָמַר אָז בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: מָה אַתֶּם יוֹדְעִים אֵיךְ לִשְׂמֹחַ מִתּוֹךְ מָרָה שְׁחוֹרָה, אֲנִי אֲסַפֵּר לָכֶם אֵיךְ פַּעַם אֶחָד הָיוּ שְׂמֵחִים וְכוּ'. נִשְׁמַע מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּפֵרוּשׁ, שֶׁהַמַּעֲשִׂיּוֹת שֶׁסִּפֵּר הֵם חִדּוּשִׁים נִפְלָאִים וְנוֹרָאִים מְאֹד, וּרְאוּיִים לְדָרְשָׁם בָּרַבִּים, לַעֲמֹד בְּבֵית-הַכְּנֶסֶת וּלְסַפֵּר מַעֲשֶׂה מֵאֵלּוּ הַמַּעֲשִׂיּוֹת שֶׁסִּפֵּר, כִּי הֵם חִדּוּשִׁים גְּבוֹהִים וְנוֹרָאִים מְאֹד.

(אָמַר הַמַּעְתִּיק, שָׁמַעְתִּי מִפִּי הָרַב נַפְתָּלִי זַ"ל שֶׁאַחַר שֶׁסִּפֵּר רַבֵּנוּ זַ"ל הַמַּעֲשֶׂה מֵהַשִּׁבְעָה בָּעטְלֶירס, הִפְלִיג בְּמַעֲלָתָהּ מְאֹד, וְאָמַר, שֶׁרְשָׁאִין לִסַּע לִבְרֶאד וּלְכָנֵס בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, וְלוֹמַר לְהַשַּׁמָּשׁ שֶׁיְּקַבֵּץ הָעוֹלָם לְדָרְשָׁה, וּלְהַכּוֹת עַל הַשֻּׁלְחָן (כַּנָּהוּג קֹדֶם הַדְּרָשָׁה לְהַשְׁקִיט הֶמְיַת הָעָם), וּלְסַפֵּר לָהֶם זֹאת הַמַּעֲשֶׂה):

אות סד

ה, שַׁיָּךְ לְהַשִּׂיחוֹת (שיחות הר"ן) סִימָן קנ"א אַחַר תֵּבוֹת "נִשְׁגְּבוֹת מַעֲלָתָם". אַחַר-כָּךְ בְּיוֹם רִאשׁוֹן אַחַר חֲצוֹת עָמְדוּ לְפָנָיו, וְדִבֵּר עִמָּנוּ. וּבְתוֹךְ הַשִּׂיחָה דִּבֵּר אֵיזֶה דִּבּוּר (שֶׁקּוֹרִין "וְוערְטִיל") [בְּדִיחוּתָא] עַל הַכַּת הַנִּקְרָאִים חַבַּ"ד. אַחַר-כָּךְ דִּבֵּר מֵעִנְיָן כְּתֻפִּים רְחָבִים. אַחַר-כָּךְ מֵאוֹתָהּ הַשִּׂיחָה נִתְגַּלְגֵּל שֶׁשָּׁאַל הֵיכָן אָנוּ עוֹמְדִים בְּהַמַּעֲשֶׂה, וְהֵשַׁבְנוּ לוֹ בַּיּוֹם הַחֲמִישִׁי. וְאָז סִפֵּר הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל יוֹם הַחֲמִישִׁי, וְסִפְּרָהּ בְּשִׂמְחָה:

אות סה

ו, שְׁמַעְתִּי מֵאִישׁ אֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁאָמַר, שֶׁשָּׁמַע מִפִּי רַבֵּנוּ זַ"ל הַמַּעֲשֶׂה מֵעִנְיַן הַצַּדִּיק שֶׁנָּפַל פַּעַם אֶחָד לְעַצְבוּת גָּדוֹל, שֶׁהֶחֱזִיק אֶת עַצְמוֹ עִם מַה שֶּׁזָּכַר עַצְמוֹ גֹּדֶל הַחֶסֶד שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁלֹּא עָשַׂנִי גּוֹי, שֶׁנִּדְפַּס כְּבָר בְּסִפּוּרֵי-מַעֲשִׂיּוֹת עַיֵּן שָׁם, שֶׁנִּכְתְּבָה כְּפִי מַה שֶּׁשָּׁמַעְתִּי בְּעַצְמִי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ זַ"ל בְּעַצְמוֹ. וְאָמַר הָאִישׁ הַנַּ"ל שֶׁהוּא שָׁמַע מַעֲשֶׂה זֹאת מִפִּי רַבֵּנוּ זַ"ל בְּסִגְנוֹן אַחֵר קְצָת. וְאָמַר, שֶׁסִּפֵּר רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁהָיָה צַדִּיק אֶחָד גָּדוֹל בְּמַעֲלָה שֶׁהָיָה מְמָאֲרֵי דְּחֶשְׁבְּנָא, שֶׁהָיָה מְחַשֵּׁב עַצְמוֹ בְּכָל יוֹם אִם עָשָׂה עֲבוֹדַת ה' בִּשְׁלֵמוּת בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם כְּפִי דַּרְכּוֹ תָּמִיד. וְחִשֵּׁב הַדְּבָרִים שֶׁהוּא צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם, וּמָצָא שֶׁלֹּא יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ בִּשְׁלֵמוּת בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם. כְּגוֹן שֶׁהָיָה צָרִיךְ לֵילֵךְ אָנָה וָאָנָה בְּתוֹךְ הַבַּיִת כָּךְ וְכָךְ פְּעָמִים כְּפִי מַה שֶּׁהָיָה צָרִיךְ כְּפִי הַשָּׁגָתוֹ הַגְּבוֹהָה, וּבְאוֹתוֹ הַיּוֹם לֹא הָלַךְ כָּל-כָּךְ בַּבַּיִת כָּרָאוּי לוֹ. וְעַל-יְדֵי-זֶה נָפַל בְּדַעְתּוֹ מְאֹד, עַד שֶׁלֹּא הָיָה אֶפְשָׁר לוֹ לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ. עַד שֶׁהֶחֱיָה עַצְמוֹ בְּמַה שֶּׁזָּכָה שֶׁלֹּא עָשַׂנִי גּוֹי. וְגַם בְּסִפּוּר הַמַּעֲשֶׂה הָיָה קְצָת שִׁנּוּי וְאֵינִי זוֹכֵר יוֹתֵר. וּמִזֶּה הָעִנְיָן תָּבִין מַעֲלַת הַפְּלָגַת אוֹתוֹ הַצַּדִּיק, כַּמָּה הָיָה גָּדוֹל בְּמַעֲלָתוֹ שֶׁהָיָה לוֹ עֲבוֹדָה גְּבוֹהָה בְּמָה שֶׁהָלַךְ אָנָה וָאָנָה בְּתוֹךְ הַבַּיִת, עַד שֶׁעַל-יְדֵי שֶׁמֵּעֵט לְפִי דַּעְתּוֹ בַּעֲבוֹדָה זֹאת, הִצְטַעֵר כָּל-כָּךְ עַד שֶׁכִּמְעַט לֹא הָיָה יָכוֹל לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ, לוּלֵא שֶׁהִזְכִּיר אֶת עַצְמוֹ שֶׁלֹּא עָשַׂנִי גּוֹי. רְאֵה וְהָבֵן וְהַבֵּט עֲבוֹדַת הַצַּדִּיקִים וְצַעֲרָם עַל מְעוּטָם בַּעֲבוֹדָתָם, עַד הֵיכָן עַד הֵיכָן מַגִּיעַ, אַשְׁרֵי לָהֶם:

אות סו

ז, שִׂיחַ לְעִנְיַן הַנִּדְפָּס בְּסוֹף סִפּוּרֵי-מַעֲשִׂיּוֹת הַמַּתְחִיל: דַּע, שֶׁיֵּשׁ שְׁנֵי מִינֵי פְּלִטִין בְּאֶחָד דָּר מֶלֶךְ וּבְאֶחָד דָּר עֶבֶד וְכוּ'. כְּשֶׁעוֹבְדִין הַשֵּׁם וַעֲדַיִן הוּא בִּבְחִינַת עֶבֶד, עֲדַיִן הוּא בִּבְחִינַת אַרְוִר חַס וְשָׁלוֹם. וְיֵשׁ בְּחִינַת עֶבֶד בַּקָּדֶשׁ, בְּחִינַת "מֹשֶׁה עֶבֶד ה'". וְדַע, שֶׁיֵּשׁ מִצְוָה, שֶׁעַל יָדָהּ יוֹצְאִים מִבְּחִינַת עֶבֶד, וְהִיא מִצְוַת פִּדְיוֹן שְׁבוּיִים (ועיין לקמן סימן ס"ט):

שיחות השיכים לשיחות הר"ן

אות סז

ח, שִׂיחַ לְהַשִּׂיחָה הַנִּדְפֶּסֶת בְּסוֹף סִפּוּרֵי-מַעֲשִׂיּוֹת הַמַּתְחִיל: "הִפְלִיג מְאֹד בִּגְדֻלַּת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ" (שיחות הר"ן ג'). וְשָׁם חָסֵר קְצָת וְלֹא נִכְתַּב כָּרָאוּי, וְכֵן צָרִיךְ לִהְיוֹת:
בִּהְיוֹתוֹ יוֹשֵׁב עַל הָעֲגָלָה, בְּעֵת שֶׁנָּסַעְתִּי עִמּוֹ מִפֹּה בְּרֶסְלֶב לְאוּמַאן לְהִסְתַּלֵּק שָׁם, עָנָה וְאָמַר: הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ גָּדוֹל מְאֹד וְאֵין יוֹדְעִים כְּלָל וְכוּ'. וְאָמַר בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז בְּזֶה הַלְּשׁוֹן: "גָּאט אִיז גְּרוֹיס" (וּמְשַׁךְ תֵּבַת "גְּרוֹיס" [גָּדוֹל] בִּנְעִימוּת נִפְלָא לְמַעְלָה, וְאִי אֶפְשָׁר לְצַיֵּר

זֹאת בִּכְתָב כְּלָל). "מֶען וַוייסְט גָאר נִישְט סָע טוּאֶין זִיךְ אוֹיף דֶער וֶועלְט אַזאלְכֶע זַאכִין מֶען וַוייזְט גָאר נִיט" [הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ גָּדוֹל אֵין יוֹדְעִים כְּלָל. נַעֲשִׂים דְּבָרִים כָּאֵלּוּ בָּעוֹלָם אֵין יוֹדְעִים כְּלָל]. וְשָׁאַלְתִּי אוֹתוֹ: הֲלֹא כְּבָר אֲמַרְתֶּם שֶׁעַתָּה נוֹדָע לָכֶם עִנְיַן תַּכְלִית הַיְדִיעָה אֲשֶׁר לֹא נֹדַע וְכוּ'? הֵשִׁיב: "זִינְט אִיךְ בִּין אַרוֹיס פּוּן בְּרֶסְלֶב בִּיז אַהֶער וַוייז אִיךְ שׁוִין אוֹיךְ נִיט" [מֵאָז שֶׁיָּצָאתִי מִבְּרֶסְלֶב עַד כַּאן כְּבָר גַּם אֵינִי יוֹדֵעַ]. (כָּל זֶה אָמַר בְּשִׂעַת הַשִּׂיחָה הַנַּ"ל, וְאָז לֹא הָיָה כִּי-אִם שָׁעָה קַלָּה מֵעֵת שֶׁיָּצָא מִבְּרֶסְלֶב. וְאִם אַתָּה בָקִי קְצָת בְּעַמְקוּת שִׂיחוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת, תָּבִין מִזֶּה מְעַט עִצָּם גְּדֻלָּתוֹ. כִּי כְּבָר אָמַר שֶׁהֵאֵינוֹ יוֹדֵעַ שֶׁלּוֹ גָּדוֹל בְּיוֹתֵר וְכוּ', וְעַתָּה הִתְפָּאֵר שֶׁבְּשָׁעָה קַלָּה כָּזוֹ שׁוּב אֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלָל):

אות סח

ט, שַׁיָּךְ לְהַשִּׂיחָה לְעִנְיַן דָּאקְטוֹרִים, שֶׁצְּרִיכִים לְהִתְרַחֵק מֵהֶם מְאֹד בְּתַכְלִית הָרִחוּק עַיֵּן שָׁם (סימן נ' שיחות הר"ן). וְאָמַר, שֶׁמִּי שֶׁיֵּשׁ לוֹ חוֹלֶה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ חַס וְשָׁלוֹם, אִם הָיָה אֶחָד בָּא אֶצְלוֹ, וְהָיָה אוֹמֵר לוֹ שֶׁיִּתֵּן לְהַחוֹלֶה הַכָּאָה גְּדוֹלָה עִם עֵץ עַב שֶׁקּוֹרִין "דְּרוּק", בְּוַדַּאי הָיָה נִבְהָל מְזֶה. וַהֲרֵי כְּשֶׁמּוֹסֵר אֶת הַחוֹלֶה בְּיַד הַדָּאקְטֵיר הֲרֵי הוּא כְּמוֹסֵר אוֹתוֹ לְרוֹצֵחַ מַמָּשׁ. כִּי רְפוּאוֹתָיו בְּוַדַּאי יַזִּיקוּ לוֹ יוֹתֵר מֵהַכָּאַת הָרוֹצֵחַ, וְאֵיךְ יִתְרַצֶּה לְהָמִית הַחוֹלֶה בְּיָדַיִם? וְכִי בִּשְׁבִיל שֶׁהוּא מֻכְרָח לַעֲשׂוֹת אֵיזֶה דָּבָר לְהַחוֹלֶה לְהִשְׁתַּדֵּל בְּהַצָּלָתוֹ עַל-כֵּן הוּא מוֹסְרוֹ לְהַדָּאקְטֵיר? אִם-כֵּן, יִקְרָא אֶחָד שֶׁיְּכַבֶּה אֶת הַחוֹלֶה תֵּכֶף מַכַּת רְצִיחָה. וְהָבֵן הֵיטֵב.

(וּמַה שֶּׁרַבֵּנוּ ז"ל נָסַע בְּעַצְמוֹ לְלֶעמְבֶּערְג וְעָסַק שָׁם בִּרְפוּאוֹת יֵשׁ בָּזֶה סוֹדוֹת וּדְבָרִים נִסְתָּרִים מְאֹד. כִּי לֹא הָיְתָה כַּוָּנָתוֹ כְּלָל בְּמַה שֶׁנָּסַע לְשָׁם בִּשְׁבִיל הָרְפוּאוֹת, רַק בִּשְׁבִיל דְּבָרִים אֲחֵרִים הַיְדוּעִים לוֹ. וּכְמוֹ שֶׁכָּל הַנְּסִיעוֹת שֶׁלּוֹ הָיוּ פְּלִיאוֹת נֶעְלָמוֹת וְנִשְׂגָּבוֹת, כְּמוֹ הַנְּסִיעָה לְקַאמֶינִיץ וּלְנָאוְורִיטְשׁ וּלְשַׁארִיגְרַאד וְכֵיוֹצֵא בָּהֶם, הַמְּזֻכָּרִים קְצָת בְּדִבְרֵינוּ, כִּי הָיָה לוֹ בָּזֶה סוֹדוֹת נוֹרָאוֹת מְאֹד הַנֶּעְלָמוֹת מֵעַיִן כָּל חָי. וּכְמוֹ שֶׁפַּעַם אַחַת כְּשֶׁבָּא מֵהַדְּרָכִים הַנַּ"ל, סִפֵּר אֵיזֶה מַעֲשֶׂה נוֹרָאָה (מִזְּבוּב וְעַכְבִּישׁ) הַמְבֹאָר בְּסִפּוּרֵי-מַעֲשִׂיּוֹת, וְאָמַר שֶׁזֹּאת הַמַּעֲשֶׂה מְבָאֶרֶת עִנְיַן הַנְּסִיעָה שֶׁלּוֹ. וּבֶאֱמֶת הַדָּבָר סָתוּם וְחָתוּם מְאֹד, כִּי מִי יוּכַל לַעֲמֹד בְּסוֹד הַמַּעֲשִׂיּוֹת שֶׁסִּפֵּר, אוֹ בְּסוֹד הַנְּסִיעוֹת וְהַהַנְהָגוֹת הַנִּפְלָאוֹת הַנֶּעְלָמוֹת שֶׁלּוֹ. וּכְמוֹ כֵן הָיְתָה הַנְּסִיעָה שֶׁלּוֹ לְלֶעמְבֶּערְג. וּמֵאַחַר שֶׁיָּצָא וּבָא לְשָׁם, הָיָה מֻכְרָח מִן הַשָּׁמַיִם לַעֲסֹק שָׁם בִּרְפוּאוֹת מִטְעָמִים וְסוֹדוֹת הַיְדוּעִים לוֹ. אֲבָל כְּשֶׁבָּא מִשָּׁם, אָז דַּיְקָא הִרְבָּה לְסַפֵּר בְּיוֹתֵר מֵהָרְחָקַת הָרְפוּאוֹת. וְאָמַר אָז כַּמָּה תּוֹרוֹת. וְגַם מִקֹּדֶם שֶׁנָּסַע לְלֶעמְבֶּערְג הָיָה מְדַבֵּר מֵעִנְיַן זֶה, אֲבָל אַחַר-כָּךְ הָיָה מְדַבֵּר הַרְבֵּה מְאֹד מִזֶּה לְהִתְרַחֵק מֵהֶם בְּתַכְלִית הָרִחוּק):

אות סט

י, שַׁיָּךְ לְהַשִּׂיחָה הַנִּדְפֶּסֶת בְּסוֹף סִפּוּרֵי-מַעֲשִׂיּוֹת הַמַּתְחֶלֶת: "יֵשׁ דָּבָר שֶׁפּוֹרֵחַ בַּמַּחֲשָׁבָה" (שיחות הר"ן נ"ח). זֹאת הַשִּׂיחָה שָׁמַעְתִּי מִפִּיו עַל הָעֲגָלָה קֹדֶם שֶׁאָמַר הַתּוֹרָה שֶׁל: "דַּיּוֹ לְעֶבֶד לִהְיוֹת כְּרִבּוֹ, בְּחִינַת דַּיּוֹ עַל הַסֵּפֶר" עַיֵּן שָׁם (בלקוטי א' בסימן קצ"ב).
וּמַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה כָּךְ הָיָה: שֶׁנָּסַעְתִּי עִמּוֹ עַל הָעֲגָלָה לְלַוּוֹתוֹ כְּשֶׁנָּסַע לִטְשֶׁעהרִין עַל שַׁבַּת שִׁירָה. וְאָז בַּדֶּרֶךְ אָמַר, שֶׁפָּרַח לְפָנָיו בְּאוֹתוֹ הָרֶגַע אֵיזֶה דִּבּוּר, וְאָמַר אָז עִנְיָן הַנַּ"ל. וְאָז דִּבֵּר עִמִּי הַרְבֵּה, וְחִזֵּק אוֹתִי, וְנִחֵם אוֹתִי אָז הַרְבֵּה בְּדִבּוּרִים עֲרֵבִים וּנְעִימִים, וְהֵשִׁיב אֶת נַפְשִׁי מְאֹד. וְאָמַר לִי: הֲלֹא הַכֹּל יִתְבַּטְּלוּ לִפְנֵי הַנַּחַת רוּחַ שֶׁיִּהְיֶה לְךָ. וְכִי זֶה מְלָאכָה לַעֲשׂוֹת טוֹבָה לְהָאָדָם בָּעוֹלָם הַבָּא לְבַד, אֶלָּא שֶׁגַּם בָּעוֹלָם הַזֶּה יִהְיֶה טוֹב לוֹ. עַד שֶׁמֵּרִבּוּי הַהִתְקָרְבוּת שֶׁקֵּרֵב אוֹתִי אָז, וְהִתְגַּלּוּת הָאַהֲבָה בְּדִבּוּרִים מְתוּקִים שֶׁדִּבֵּר עִמִּי, נִתְעוֹרְרוּ אֶצְלִי דְּמָעוֹת לִבְכּוֹת מֵחֲמַת שִׂמְחָה:

אות סט-ב

אַחַר שֶׁאָמַר הַשִּׂיחָה הַמַּתְחֶלֶת: "הֲיִתָּכֵן שֶׁאָנוּ מַנִּיחִין אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לִגְזֹר גְּזֵרוֹת" (שיחות הר"ן סימן ע'). אָמַר אַחַר כָּךְ דִּבְרֵי צַחוּת: "אֱלֹקִים אַל דָּמִי לָךְ". לִבְלִי לְהָנִיחַ אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְכוּ' דְּאָמֵן. שֶׁהַתֵּבָה הַזֹּאת הִיא בִּלְשׁוֹנָם "טְרַאכְטִין":

אות ע

יא, שַׁיָּךְ לַשִּׂיחוֹת שֶׁאַחַר סִפּוּרֵי-מַעֲשִׂיּוֹת, מַה שֶּׁכָּתוּב שָׁם שֶׁצְּרִיכִין בַּתְּפִלָּה לַעֲשׂוֹת לְעַצְמוֹ רֶגֶז וְכוּ' (שיחות הר"ן ע"ד). וְאָמַר, שֶׁזֶּה בְּחִינַת: "לְעוֹלָם יַרְגִּיז אָדָם יִצְרוֹ טוֹב עַל יֵצֶר הָרָע" (קדושין ל:). יַרְגִּיז דַּיְקָא, לְשׁוֹן רֶגֶז, שֶׁצְּרִיכִין לַעֲשׂוֹת לְעַצְמוֹ רֶגֶז בְּקִדֻּשָּׁה כַּנַּ"ל לְעִנְיַן תְּפִלָּה:

אות עא

יב, שַׁיָּךְ לְלִקּוּטֵי מוֹהֲרַ"ן שֶׁאֵצֶל הַמַּעֲשִׂיּוֹת לַמַּאֲמָר הַמַּתְחִיל: "דַּע שֶׁיֵּשׁ חֲבִילוֹת" וְכוּ' (שיחות הר"ן פ"ט). וְחֶסֶר שָׁם מִשּׁוּרָה ט' עַד שׁוּרָה ה' שֶׁבְּדַף י"ד הַסָּמוּךְ. וְכֵן צָרִיךְ לִהְיוֹת:
"מַעֲבִיר רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן". הַיְנוּ עָוֹן רִאשׁוֹן שֶׁבְּכָל חֲבִילָה (וּבָזֶה מְדֻיָּק מְאֹד לְשׁוֹן "רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן". כִּי עַל-פִּי פְּשׁוּטוֹ תָּמוּהַּ, אֵיךְ שַׁיָּךְ שְׁתֵּי פְּעָמִים רִאשׁוֹן? כִּי אֵין רִאשׁוֹן אֶלָּא אֶחָד? אַךְ עַל-פִּי הַנַּ"ל מְדֻיָּק הֵיטֵב. כִּי הַיְנוּ עָוֹן רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן שֶׁבְּכָל חֲבִילָה וַחֲבִילָה כַּנַּ"ל). וְאָז, כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא מַעֲבִיר עָוֹן רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן שֶׁבְּכָל חֲבִילָה וַחֲבִילָה, שֶׁבְּכָל שְׁאָרֵי הָעֲוֹנוֹת שֶׁבְּכָל חֲבִילָה וַחֲבִילָה הָיוּ תְּלוּיִים וְנִגָּרָרִים אַחַר הָעָוֹן הָרִאשׁוֹן שֶׁבְּכָל חֲבִילָה וַחֲבִילָה כַּנַּ"ל. וְעַכְשָׁו, שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמָיו הֶעֱבִיר וּבִטֵּל הָעָוֹן רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן

שֶׁבְּכָל חֲבִילָה וַחֲבִילָה, וְעַתָּה, מֵהֵיכָן יְקַבְּלוּ שְׁאָר הָעַוונוֹת שֶׁל כָּל חֲבִילָה וַחֲבִילָה חִיּוּת, מֵאַחַר שֶׁנִּתְבַּטֵּל וְנִפְסַק שָׁרְשָׁם שֶׁהוּא הֶעָוון הָרִאשׁוֹן שֶׁבְּכָל חֲבִילָה וַחֲבִילָה כַּנַּ"ל? וַאֲזַי שְׁאָרֵי הָעַוונוֹת שֶׁבְּכָל חֲבִילָה וַחֲבִילָה שָׁבִים אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּבָאִים אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיִּתֵּן לָהֶם חִיּוּת, וַאֲזַי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ נוֹתֵן לָהֶם חִיּוּת, וְנִפְטָר הָאָדָם מֵהֶם, כִּי אֵין צָרִיךְ לִתֵּן לָהֶם עוֹד חִיּוּת עַכְשָׁו, אַחַר שֶׁזָּכָה לְעוֹרֵר רַחֲמָיו יִתְבָּרַךְ לְהַעֲבִיר רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן וְכוּ' כַּנַּ"ל. כִּי עַכְשָׁו שָׁבוּ שְׁאָרֵי הָעַוונוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּמְקַבְּלִים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ חִיּוּת. וְזֶהוּ בְּחִינַת: "אֲלַמְּדָה פּוֹשְׁעִים דְּרָכֶיךָ וְחַטָּאִים אֵלֶיךָ יָשׁוּבוּ" (תהלים נ"א). "דְּרָכֶיךָ", זֶהוּ בְּחִינַת הַשְּׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "הוֹדִיעֵנִי נָא אֶת דְּרָכֶיךָ" (שמות ל"ג). וְהֶרְאָה לוֹ הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא הַשְּׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת שֶׁל רַחֲמִים. הַיְנוּ, כְּשֶׁלּוֹמְדִים לַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם הַשְּׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת הַנַּ"ל, אָז הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא מַעֲבִיר רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן שֶׁבְּכָל חֲבִילָה וַחֲבִילָה כַּנַּ"ל. אָז: "וְחַטָּאִים אֵלֶיךָ יָשׁוּבוּ". הַיְנוּ, שֶׁהַחֲטָאִים הַנִּשְׁאָרִים שֶׁבְּכָל חֲבִילָה וַחֲבִילָה אֵלֶיךָ יָשׁוּבוּ, כִּי חוֹזְרִים וְשָׁבִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְקַבֵּל חִיּוּת מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ, מֵאַחַר שֶׁנִּפְסַק שָׁרְשָׁם שֶׁהוּא הֶעָוון הָרִאשׁוֹן רִאשׁוֹן שֶׁבְּכָל חֲבִילָה וַחֲבִילָה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא הֶעֱבִירוֹ עַל-יְדֵי הַשְּׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת שֶׁל רַחֲמִים. אַךְ מֵאַיִן הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא נוֹתֵן לָהֶם חִיּוּת וְכוּ':

אות עב

יג, שַׁיָּךְ לְמַה שֶּׁמְּבֹאָר בְּהַשִּׂיחוֹת, שֶׁהַחֹרֶף הִיא בְּחִינַת עִבּוּר וְקַיִץ הוּא בְּחִינַת לֵדָה (סימן צ"ח). וְאָז דִּבֵּר עִמָּנוּ שִׂיחָה נִפְלָאָה וְנִשְׂכַּח הָרֹב. וּמַה שֶּׁאֲנִי זוֹכֵר עֲדַיִן הוּא, מַה שֶּׁדִּבֵּר אָז מֵעִנְיַן הַקַּיִץ שֶׁהָיָה מְמַשְׁמֵשׁ וּבָא. כִּי שִׂיחָה זוֹ הָיְתָה בִּימֵי נִיסָן קֹדֶם פֶּסַח, בְּעֵת שֶׁהָיָה הַבְּרִית שֶׁל בְּנוֹ שְׁלֹמֹה אֶפְרִים זַ"ל בְּיוֹם שְׁלִישִׁי לַמִּילָה. וְדִבֵּר אָז, שֶׁבַּחֹרֶף כָּל עֲשָׂבִים וְכָל הַצְּמָחִים כֻּלָּם מֵתִים, כִּי בָּטֵל כֹּחָם בַּחֹרֶף וְהֵם אָז בִּבְחִינַת מִיתָה, וּכְשֶׁבָּא הַקַּיִץ כֻּלָּם נִתְעוֹרְרִים וְנֶחֱיִים. וְאָז טוֹב וְיָפֶה כְּשֶׁיּוֹצְאִים לְשׂוּחַ בַּשָּׂדֶה, שִׂיחָה זוֹ תְּפִלָּה, וּתְחִנָּה וְכִסּוּפִין לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְאָז, כָּל שִׂיחַ הַשָּׂדֶה הַמַּתְחִילִים לְחִיּוֹת אָז וְלִצְמֹחַ, כֻּלָּם נִכְסָפִים וְנִכְלָלִים בְּתוֹךְ תְּפִלָּתוֹ וְשִׂיחָתוֹ. וְהֶאֱרִיךְ אָז בְּשִׂיחָה נִפְלָאָה בְּעִנְיָן זֶה וְעוֹד בְּשְׁאָר עִנְיָנִים:

אות עג

יד, שַׁיָּךְ לְהַשִּׂיחָה הַנִּדְפֶּסֶת בְּסִימָן ל' [ל"ט], מַה שֶּׁכָּתַב שָׁם שֶׁצְּרִיכִין לְהַכּוֹת הָרֹאשׁ בַּקִּיר, הַיְנוּ לְהַכּוֹת הָרֹאשׁ שֶׁהוּא הַמֹּחַ בְּקִירוֹת הַלֵּב וְכוּ' עַיֵּן שָׁם. אַחַר-כָּךְ שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר, שֶׁזֶּה בְּחִינַת: "וַיִּסַּב חִזְקִיָּהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר" (ישעיה ל"ח), שֶׁהַסֵּב וְהַמְשִׁיךְ הַפָּנִים, שֶׁהוּא הַמֹּחַ וְהַדַּעַת אֶל קִירוֹת הַלֵּב. הַיְנוּ כַּנַּ"ל, כִּי עִקַּר הַפָּנִים הוּא הַחָכְמָה וְהַדַּעַת, שֶׁהוּא אוֹר הַפָּנִים כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (לקוטי מוהר"ן חלק א' סימן ל"ה):

שיחות השיכים לספר המדות

אות עד

טו, שַׁיָּךְ לְהָאָלֶף-בֵּית [ספר המידות] לְעִנְיַן הָרְפוּאוֹת הַנִּרְשָׁם בְּמָקוֹם אַחֵר. אָמַר, שֶׁהָיָה לוֹ בְּהָאָלֶף-בֵּית אוֹת ר' עַל רְפוּאָה, שֶׁהָיָה כָּתוּב שָׁם כָּל הָרְפוּאוֹת, וְלֹא הָיָה חוֹלַאַת בָּעוֹלָם שֶׁלֹּא הָיָה כָּתוּב שָׁם רְפוּאָתוֹ, אַךְ לֹא רָצָה לְהַעְתִּיקוֹ וּשְׁרָפוֹ:

אות עה

טז, שַׁיָּךְ לְהָאָלֶף-בֵּית הֶחָדָשׁ אוֹת ד' דַּעַת סִימָן א', הַמַּתְחִיל: "דַּע כִּי לְכָל הָעוֹלָמוֹת וּלְכָל נִבְרָא יֵשׁ קוֹמָה מְיֻחֶדֶת. לְמָשָׁל מִין הָאַרְיֵה וְכוּ'. וְהַהֶבְדֵּלִים כֻּלָּם הֵם רְמוּזִים בְּתְמוּנַת הָאוֹתִיּוֹת בְּצֵרוּפֵיהֶם. וְהַזּוֹכֶה לְהָבִין אֶת הַתּוֹרָה" וְכוּ'. נִרְאֶה לִי, שֶׁזֶּה עִנְיַן הַשִּׂיחָה שֶׁשָּׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ קֹדֶם שַׁבַּת חֲנֻכָּה תקס"ה מֵעִנְיַן הַבְּרִיּוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, שֶׁכָּל הַתְּמוּנוֹת וְהַצּוּרוֹת שֶׁל כָּל בְּנֵי אָדָם כֻּלָּם נִכְלָלִים בְּתֵבֶת "אָדָם" הַנֶּאֱמָר בַּתּוֹרָה "נַעֲשֶׂה אָדָם". כִּי בְּזֶה הַתֵּבָה "אָדָם", שֶׁאָמַר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ: "נַעֲשֶׂה אָדָם", בְּתֵבָה זוֹ נִכְלָלִים כָּל מִינֵי הַתְּמוּנוֹת שֶׁל כָּל בְּנֵי אָדָם שֶׁבָּעוֹלָם. וְכֵן בְּתֵבַת: "בְּהֵמָה" וְ"חַיָּה" הַנֶּאֱמָר בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית, בְּזֶה הַתֵּבָה גַּם-כֵּן נִכְלָל כָּל הַתְּמוּנוֹת שֶׁל כָּל בְּהֵמָה וְחַיָּה. וְכֵן שְׁאָר הַנִּבְרָאִים. וְהָאֱרִיךְ בְּשִׂיחָה זוֹ, וְאָמַר אָז, שֶׁיֵּשׁ חָכְמוֹת אֲפִלּוּ בְּזֶה הָעוֹלָם, שֶׁיְּכוֹלִין לִחְיוֹת בָּהֶם לְבַד בְּלִי שׁוּם אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה. וְהֶאֱרִיךְ בְּשִׂיחָה זוֹ הַרְבֵּה וְלֹא זָכִינוּ לְכָתְבָהּ:

אות עו

יז, שַׁיָּךְ לָאָלֶף-בֵּית הֶחָדָשׁ אוֹת דַּעַת סִימָן א' בְּסוֹפוֹ: "וְגַם יוֹדֵעַ הִתְאַחֲדוּתָם, הֵינוּ רֵאשִׁיתָם וְתַכְלִיתָם. כִּי בְּרֵאשִׁית וּבְתַכְלִית הֵם בְּאַחְדוּת בְּלִי הֶבְדֵּל". אֶפְשָׁר שֶׁזֶּה הָיָה קְצָת כַּוָּנַת רַבֵּנוּ ז"ל בְּהַתּוֹרָה הַמַּתְחֶלֶת: "לְכוּ חֲזוּ מִפְעָלוֹת ה', כִּי לְכָל דָּבָר יֵשׁ הַתְחָלָה וְתַכְלִית" וְכוּ', עַיֵּן שָׁם הֵיטֵב (בלקוטי תנינא סימן ל"ט). וְאֶפְשָׁר הָיְתָה כַּוָּנָתוֹ עִנְיַן הַנַּ"ל, שֶׁצְּרִיכִין לִזְכּוֹת לֵידַע וּלְהַשִּׂיג עִנְיַן הַנַּ"ל, שֶׁבְּהַהַתְחָלָה וְהַתַּכְלִית הֵם בְּאַחְדוּת בְּלִי הֶבְדֵּל. כִּי זֹאת הַתּוֹרָה "לְכוּ חֲזוּ" הַנַּ"ל לֹא זָכִיתִי לַהֲבִינָהּ הֵיטֵב בְּשָׁעָה שֶׁשָּׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ, וְגַם כְּשֶׁרָאָה הַתּוֹרָה בִּכְתָב אָמַר, שֶׁבְּזֹאת הַתּוֹרָה לֹא כִּוַּנְתִּי לְדַעְתּוֹ. וְאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: לֹא כָּךְ אָמַרְתִּי, וְגַם אֲפִלּוּ לֹא כָּךְ הָיְתָה כַּוָּנָתִי. וְאֶפְשָׁר הָיְתָה כַּוָּנָתוֹ עִנְיַן הַנַּ"ל, וְזֶה לֹא בֵּאַרְתִּי שָׁם בִּכְתָב, עַל-כֵּן אָמַר שֶׁלֹּא כִּוַּנְתִּי לְדַעְתּוֹ. וְה' יוֹדֵעַ נִסְתָּרוֹת:

אות עז

יח, שַׁיָּךְ לָאָלֶף-בֵּית הֶחָדָשׁ שֶׁחִבֵּר בִּימֵי יַלְדוּתוֹ: "עַל-יְדֵי זְרִיזוּת, בָּנָקֵל לִהְיוֹת פַּרְנַס הַדּוֹר בְּנַשְׁמִיּוּת אוֹ בְּרוּחָנִיּוּת, וְסִימָן לַדָּבָר: "לֵךְ אֶל נְמָלָה עָצֵל" (משלי ו'). עַל-זֶה כְּתִיב: "מִשָּׁם

רוֹעֶ"ה אֶבֶן יִשְׂרָאֵ"ל" דְּהַיְנוּ פַּרְנָס (התנשאות חלק שני אות ד'). הַיְנוּ לִזְכּוֹת לְהִתְמַנּוֹת לִהְיוֹת פַּרְנָס, זֶה עוֹמֵד עַל זְרִיזוּת הַנִּלְמָד מֵהַנִּמְלָה, כִּי: "מִשָּׁם רוֹעֶה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל" כַּנַּ"ל. וְעִנְיָן זֶה כְּבָר נִדְפַּס בָּאָלֶף-בֵּית הֶחָדָשׁ בְּלָשׁוֹן אַחֵר, אַךְ בְּסִגְנוֹן זֶה שָׁמַעְתִּי זֶה הָעִנְיָן מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ:

שיך להשיחות שהיה אצל כל תורה

אות עח

יט, הַתּוֹרָה "אַתֶּם נִצָּבִים" בְּלִקּוּטֵי א' בְּסִימָן מ"ד, אָמַר בְּשַׁבָּת שְׁקוֹדֶם רֹאשׁ-הַשָּׁנָה שֶׁל שְׁנַת תקס"ג, בַּשַּׁבָּת הָרִאשׁוֹן שֶׁנִּתְקָרַבְתִּי אֵלָיו. וְשָׁם מְדַבֵּר מֵעִנְיַן מְחִיאַת כַּפַּיִם בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה. וְדַע שֶׁבְּאוֹתוֹ הָעֵת שֶׁאָמַר הַתּוֹרָה הַזֹּאת, אָז הָיָה סָמוּךְ לִכְנִיסָתוֹ לְפֹה בְּרֶסְלֶב, וְאָז דִּבֵּר הַרְבֵּה מֵעִנְיַן מְחִיאַת כַּפַּיִם בַּתְּפִלָּה. וְסִפֵּר לִי שֶׁבִּתְחִלַּת כְּנִיסָתוֹ לְפֹה, עָמַד פַּעַם אַחַת עַל פֶּתַח בֵּית הַמִּדְרָשׁ שֶׁבְּבֵיתוֹ וְהוֹכִיחַ אֶת הָעוֹלָם עַל אוֹדוֹת הַתְּפִלָּה שֶׁאֵינָם מִתְפַּלְּלִים כָּרָאוּי. וְעָנָה וְאָמַר, שֶׁאֵין שׁוֹמְעִין מִשּׁוּם אֶחָד מֵהַמִּתְפַּלְּלִין שׁוּם הַמְחָאַת כַּף. וּמִזֶּה הֵבָנּוּ מִיָּד שֶׁהוּא רוֹצֶה לְהַחֲזִיר הָעֲטָרָה לְיוֹשְׁנָהּ, שֶׁיַּחְזְרוּ לְהִתְעוֹרֵר לְהִתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה וּבְחִיּוּת וְהִתְלַהֲבוּת וּבְכֹחַ גָּדוֹל, כְּמוֹ הַחֲסִידִים הָרִאשׁוֹנִים שֶׁהָיוּ בִּימֵי הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל וְתַלְמִידָיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁהָיוּ בַּדּוֹרוֹת שֶׁלְּפָנֵינוּ. כִּי בִּתְחִלַּת יְמֵי רַבֵּנוּ זַ"ל כְּבָר הִתְחִילוּ הַחֲסִידִים לְהִתְקָרֵר וְכוּ', וְהוּא זַ"ל יָגַע וְטָרַח הַרְבֵּה לְתַקֵּן כָּל זֶה לְהַחֲזִיר הָעֲטָרָה לְיוֹשְׁנָהּ. גַּם בָּעֵת הַהִיא קֹדֶם הַשַּׁבָּת שֶׁלְּפָנֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה הַנַּ"ל, הָיוּ אֶצְלוֹ שְׁנֵי חֲסִידִים מֵהַחֲשׁוּבִים קְצָת וְסָעֲדוּ אֶצְלוֹ זַ"ל, וּבְתוֹךְ שִׂיחָתָן עִמּוֹ הָיוּ מִתְלוֹצְצִים מֵאֶחָד בְּנֶעְמְרִיב שֶׁדִּרְכּוֹ לְהַרְבּוֹת בִּמְחִיאַת כַּפַּיִם בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה. וְהִקְפִּיד רַבֵּנוּ זַ"ל עַל זֶה, וְדִבֵּר אִתָּם קָשׁוֹת, וְאָמַר לָהֶם: וְכִי אַתֶּם יוֹדְעִים מַהוּ מְחִיאַת כַּפַּיִם בִּתְפִלָּה וְכָל הָעִנְיָנִים שֶׁיֵּשׁ בָּזֶה עַד שֶׁאַתֶּם מִתְלוֹצְצִים מִזֶּה הָאִישׁ הַנַּ"ל שֶׁלֹּא נִתְקַבֵּל אֶצְלְכֶם מְחִיאַת כַּפַּיִם שֶׁלּוֹ?

וְאַחַר-כָּךְ בְּשַׁבָּת שֶׁאַחַר זֶה, שֶׁהוּא שַׁבָּת שֶׁלְּפָנֵי רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, בָּאתִי אֲנִכִי עַל שַׁבָּת. וְאָז אָמַר הַתּוֹרָה "אַתֶּם נִצָּבִים" עַל עִנְיַן מְחִיאַת כַּפַּיִם. וְהִיא הָיְתָה הַתּוֹרָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁזָּכִיתִי לִשְׁמֹעַ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ, וְתֵכֶף כָּתַבְתִּי אוֹתָהּ בְּעֶזְרָתוֹ הַגְּדוֹלָה תְּהִלָּה לְאֵל חַיָּי. גַּם אַחַר-כָּךְ בְּסָמוּךְ, אַחַר חַג הַסֻּכּוֹת, בָּא אִישׁ אֶחָד מִנֶּעְמְרִיב אֵלָיו. וְהוּא הָיָה הָאִישׁ שֶׁהָיָה אֶצְלוֹ קֹדֶם רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, שֶׁהָיָה מִתְלוֹצֵץ מִמְּחִיאַת כַּפַּיִם שֶׁל אֶחָד כַּנַּ"ל. וְהָאִישׁ הַזֶּה בָּא עַל אוֹדוֹת בְּנוֹ שֶׁנֶּחְלָה אֶצְלוֹ רַחֲמָנָא לִצְלָן. וְהֶרְאָה לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל מַאֲמָר אֶחָד בִּפְרִי עֵץ הַחַיִּים בְּעִנְיַן: "וְיָשֵׂם לְךָ שָׁלוֹם", שֶׁהוּא רֹאשֵׁי-תֵבוֹת "שָׁלֵו", שֶׁהוּא בְּחִינַת: "שָׁלֵו הָיִיתִי וַיְפַרְפְּרֵנִי" (איוב ט"ז) וְכוּ' (ע' שער חזרת העמידה פ"ז בסופו). וְצִוָּה לוֹ שֶׁיֹּאמַר לְפָנָיו זֶה הָעִנְיָן וְהֻכְרַח

לוֹמַר לְפָנָיו. וְאַחַר-כָּךְ אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל הַתּוֹרָה עַל מְחִיאַת כַּף שֶׁבְּסִימָן מ"ו, מֵעִנְיַן הַשָּׁלֹשׁ יָדַיִם וְכוּ', עַיֵּן שָׁם. אֲבָל זֶה הָאִישׁ מֵיאֵן לְהַסְכִּים עַל תּוֹרָה וּלְהִתְקָרֵב אֵלָיו זַ"ל. וְחָזַר לְבֵיתוֹ וְהַיֶּלֶד נֶחֱלַשׁ יוֹתֵר. וְסִפֵּר לִי הָאִישׁ כָּל הָעִנְיָן הַנַּ"ל שֶׁעָסַק עִמּוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל, וְכָל הַתּוֹרָה הַזֹּאת שֶׁאָמַר לוֹ אָז. גַּם סִפֵּר לִי שֶׁרַבֵּנוּ זַ"ל סִפֵּר לוֹ אֵיזֶה מַעֲשֶׂה מֵאָדוֹן אֶחָד שֶׁהָיָה עָז פָּנִים וְקָשֶׁה בְּיוֹתֵר שֶׁקּוֹרִין "בַּאנִיט", וְאֵינוֹ זוֹכֵר הֵיטֵב הַמַּעֲשֶׂה. וּבְקֹשׁ מִמֶּנִּי הָאִישׁ, שֶׁכְּשֶׁאֶסַּע אֵלָיו שֶׁאַזְכִּיר לְפָנָיו אֶת הַיֶּלֶד וּלְבַקֵּשׁ אוֹתוֹ שֶׁיּוֹשִׁיעַ לוֹ. וַאֲנִי נִסְעָתִי בְּסָמוּךְ אֵלָיו זַ"ל, וְדִבַּרְתִּי עִמּוֹ מִזֶּה. עָנָה וְאָמַר: עוֹד הַיֶּלֶד חַי? (בִּלְשׁוֹן תְּמִיהָה). וְעָמַדְתִּי מְרֻעָיד וּמִשְׁתּוֹמֵם. כִּי הֵבַנְתִּי מִדְּבָרָיו שֶׁכְּבָר נֶחְתַּם הַגְּזֵר דִּין עַל הַיֶּלֶד לְמִיתָה רַחֲמָנָא לִצְלָן. עָנָה רַבֵּנוּ זַ"ל וְאָמַר: אִם הָיָה הָאִישׁ הַנַּ"ל מְקַבֵּל דְּבָרַי כְּבָר הָיָה הַיֶּלֶד שָׁב לִבְרִיאוּתוֹ (כְּאוֹמֵר, אֲבָל עַכְשָׁו שֶׁלֹּא קִבֵּל דְּבָרַי אִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּחְיֶה הַיֶּלֶד). וְכֵן הָוָה שֶׁבְּסָמוּךְ נִפְטַר הַיֶּלֶד רַחֲמָנָא לִצְלָן.

וּכְשֶׁזִּכֵּר רַבֵּנוּ זַ"ל עִמִּי מֵאִישׁ הַנַּ"ל שֶׁלֹּא קִבֵּל דְּבָרָיו, הִתְחַלְתִּי לְהַמְלִיץ עָבוּרוֹ. וְאָמַרְתִּי: אֵיךְ אֶפְשָׁר לוֹ לְהִתְקָרֵב וַהֲלֹא הוּא כְּבָר מִקָּרֵב וְכוּ' (הַיְנוּ לְאֶחָד מֵהַחוֹלְקִים). הֵשִׁיב הוּא זַ"ל: אִם-כֵּן יֵשׁ לוֹ נִסָּיוֹן גָּדוֹל. כְּלוֹמַר, וְכִי מַה בְּכָךְ? וְכִי מִפְּנֵי זֶה אִי אֶפְשָׁר לוֹ לְהִתְקָרֵב? רַק שֶׁהַנִּסָּיוֹן שֶׁלּוֹ גָּדוֹל. וּבְוַדַּאי הוּא צָרִיךְ לַעֲמֹד בַּנִּסָּיוֹן וּלְשַׁבֵּר כָּל הַמְּנִיעוֹת וּלְהִתְקָרֵב:

אות עט

כ, הַתּוֹרָה: "יְמֵי חֲנֻכָּה הֵם יְמֵי הוֹדָאָה בְּחִינַת תּוֹדָה" וְכוּ' (לקוטי תנינא בסימן ב'), זֹאת הַתּוֹרָה אָמַר בְּשַׁבַּת חֲנֻכָּה. וּבְאוֹתָהּ שָׁנָה בָּא מִלְּעִמְבֶּערְג. וּלְפִי עֲנִיּוּת דַּעְתִּי, הִמְשִׁיךְ בָּזֶה בְּחִינַת תִּקּוּן קָרְבַּן תּוֹדָה שֶׁהָיָה צָרִיךְ לְהָבִיא עַל שֶׁחָזַר מִשָּׁם בְּשָׁלוֹם לְבֵיתוֹ. כִּי זֶה יְשׁוּעָה גְּדוֹלָה וְנִפְלָאָה מְאֹד לָנוּ וּלְכָל יִשְׂרָאֵל. כִּי אִם הָיָה נִשְׁאָר שָׁם בְּלֶעמְבֶּערְג, אֶפְשָׁר הָאוֹר הָיָה מִסְתַּלֵּק לְגַמְרֵי חַס וְשָׁלוֹם, וְלֹא הָיִינוּ שׁוֹמְעִין כָּל הַנּוֹרָאוֹת שֶׁהָיָה מְגַלֶּה לָנוּ אַחַר-כָּךְ, בְּתוֹרוֹתָיו וְשִׂיחוֹתָיו שֶׁאָמַר אַחַר-כָּךְ. בִּפְרָט הַמַּעֲשִׂיּוֹת, שֶׁעִקַּר הַמַּעֲשִׂיּוֹת הַגְּדוֹלוֹת גִּלָּה לָנוּ אַחַר-כָּךְ, בִּפְרָט הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל ה"שִׁבְעָה בֶּעטְלֶירס". וּבְוַדַּאי רָאוּי לְהָבִיא קָרְבַּן תּוֹדָה עַל יְשׁוּעָה כָּזֹאת. גַּם כַּמָּה פְּעָמִים אַחַר שֶׁבָּא מִלְּעִמְבֶּערְג, שָׁמַעְנוּ מִמֶּנּוּ זַ"ל, שֶׁנָּתַן שֶׁבַח וְהוֹדָיָה גְּדוֹלָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל שֶׁחָזַר מִשָּׁם. וּבְעֵת הַטִּיּוּל, בְּכָל עֵת שֶׁבָּא עַל אֵיזֶה מָקוֹם שֶׁהָיָה שָׁם מִכְּבָר, קֹדֶם שֶׁנָּסַע לְשָׁם, הָיָה אוֹמֵר שֶׁרָאוּי לְשַׁבֵּחַ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל שֶׁחָזַר וְהֵבִיאַנִי לְכָאן לַחֲזֹר וּלְהִיוֹת בְּאֵלּוּ הַמְּקוֹמוֹת, כִּי הָיִיתִי סָבוּר שֶׁחַס וְשָׁלוֹם לֹא אָשׁוּב לִרְאוֹתָם עוֹד:

אות פ

כא, מַה שֶּׁנֶּאֱמַר שָׁם בַּסּוֹף עַל פָּסוּק "וַיְהִי מִקֵּץ", עַל-פִּי מַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל עַל "בַּר בֵּי רַב דְּחַד יוֹמָא" (חגיגה ה:). זֶה נִתְגַּלְגֵּל עַל-יְדֵי אִישׁ אֶחָד מִבְּנֵי הַנְּעוּרִים שֶׁנָּסַע אֵלָיו עַל שַׁבַּת חֲנֻכָּה מִבְּרֶסְלֶב, וְנִתְעַכֵּב בְּנֶעְמִרוֹב וְלֹא בָּא עַל אוֹתוֹ שַׁבָּת, וְאַחַר שַׁבָּת בָּא לְכָאן. וְרַבֵּנוּ זַ"ל בְּעֵת שֶׁאָמַר הַתּוֹרָה "יְמֵי חֲנֻכָּה" הַנַּ"ל, לֹא סִיֵּם לְפָרֵשׁ הַמִּקְרָא הַנַּ"ל עַל-פִּי הַתּוֹרָה הַנַּ"ל, עַד שֶׁבָּא הָאִישׁ הַנַּ"ל אַחַר שַׁבָּת, אָז הִתְחִיל לְפָרֵשׁ הַמִּקְרָא הַנַּ"ל עַל-פִּי מַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל מֵעִנְיַן "בַּר בֵּי רַב דְּחַד יוֹמָא". וְהָיָה מֵעִנְיָנוֹ, כִּי זֶה הָאִישׁ הָיָה מַמָּשׁ בַּר בֵּי רַב דְּחַד יוֹמָא, כִּי בְּשַׁבָּת לֹא הָיָה אֶצְלוֹ רַק אַחַר-כָּךְ בְּחֹל יוֹם אֶחָד לְבַד. וְרָאִינוּ נִפְלְאוֹת ה', שֶׁעַל יָדוֹ דַּיְקָא נֶאֶמְרוּ דְּבָרִים אֵלּוּ, שֶׁיֵּשׁ לָהֶם שַׂיָּכוּת אֵלָיו. וְהֵם מְרֻמָּזִים בַּמִּקְרָא הַנַּ"ל. וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר מַה שֶּׁיֵּשׁ בְּלִבִּי עַל-זֶה. כִּי כָּל דְּבָרָיו הָיוּ בְּמִשְׁקָל גָּדוֹל וְנִפְלָא, כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר. וְגַם אָז רָאִיתִי זֹאת. כִּי מִקֹּדֶם בְּשַׁבָּת לֹא גִּלָּה כְּלָל עַל הַמִּקְרָא "וַיְהִי מִקֵּץ", כִּי הִתְגַּלּוּת הַתּוֹרָה הוּא כְּפִי הַנְּפָשׁוֹת שֶׁנִּמְצָא אָז לְפָנָיו (כַּמְבֹאָר בְּהַתּוֹרָה "אַשְׁרֵי") (לקוטי א' בסימן י"ג). וְכֵן בְּהַתּוֹרָה "תִּשְׁעָה תִּקּוּנִים" (סימן כ' בלקוטי א'). וְאַחַר כָּךְ, כְּשֶׁבָּא הָאִישׁ הַנַּ"ל, אָז גִּלָּה פֵּרוּשׁ הַתְּחָלַת הַמִּקְרָא עַל-פִּי הַתּוֹרָה הַנַּ"ל, הַיְנוּ "וַיְהִי מִקֵּץ" וְכוּ', כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹמוֹ עַיֵּן שָׁם. אֲבָל שְׁאָר הַמִּקְרָא לֹא סִיֵּם לְפָרֵשׁ. וְאָנֹכִי הִפְצַרְתִּי מְאֹד אוֹתוֹ שֶׁיְּפָרֵשׁ לָנוּ הַשְּׁאָר, וְלֹא רָצָה בְּשׁוּם אֹפֶן. וְאָז רָאִיתִי אֵיךְ כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר יוֹצֵא בְּמִשְׁקָל גָּדוֹל כְּפִי הַנְּפָשׁוֹת וְכִסּוּפִין וְכוּ'.

גַּם מַה שֶּׁמְּבֹאָר שָׁם עַל הָאַרְבָּעָה דְּבָרִים שֶׁהֶרְאָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, שֶׁהֵם: חָרוּב יוֹכִיחַ וְכוּ', גַּם הִתְגַּלּוּת אֵלּוּ הַדְּבָרִים לֹא גִּלָּה בִּשְׁעַת אֲמִירַת הַתּוֹרָה רַק בְּדֶרֶךְ כְּלָל, אֲבָל לֹא בִּפְרָט (נ"א: בְּאֹרֶם בְּפֵרוּשׁ) כְּמוֹ שֶׁמְּפֹרָשׁ עַתָּה. עַד שֶׁבָּא אָחִיו רַבִּי יְחִיאֵל זַ"ל עִם עוֹד אֲנָשִׁים שֶׁנָּסְעוּ גַּם-כֵּן עַל אוֹתוֹ שַׁבָּת, וְנִתְעַכְּבוּ גַּם-כֵּן. וְאַחַר-כָּךְ כְּשֶׁבָּאוּ, אָז דַּיְקָא גִּלָּה עִנְיָן הַנַּ"ל. וּבֵאַר הָאַרְבָּעָה דְּבָרִים הַנַּ"ל עַל-פִּי הַתּוֹרָה הַנַּ"ל בְּפֵרוּשׁ, הַיְנוּ כַּנַּ"ל:

ספורים חדשים

אות פא

א, שְׁנַת תקס"ה. הָיִיתִי עוֹמֵד סָמוּךְ עַל הַשֻּׁלְחָן וְשׂוֹחֵה בַּיָּם, וְכָל הָאֻמּוֹת וְכָל הַמְּלָכִים עָמְדוּ וְהִסְתַּכְּלוּ וְתָמְהוּ. הַיְנוּ שֻׁלְחַן מְלָכִים, יַם הַחָכְמָה. שֶׁאֲגַלֶּה חָכְמָה שֶׁאֶפְלוּ וְכוּ':

אות פב

ב, שְׁנַת תקס"ז בְּרֶסְלֶב פָּרְשַׁת וַיְחִי. אַחַר שֶׁהָיִיתִי מְקֻדָּשׁ הַלָּבָנָה בְּעַצְמִי, וְאָמַר לִי: אִם הֱיִיתֶם שְׂמֵחִים הָיָה טוֹבָה גְּדוֹלָה לְהָעוֹלָם. אַחַר-כָּךְ סִפֵּר זֹאת:

שֶׁרָאָה בַּחֲלוֹם, הָיוּ הוֹלְכִים חֲיָלוֹת רַבּוֹת מְאֹד, וְהָיוּ פּוֹרְחִים אַחֲרֵיהֶם צִפֳּרִים רַבִּים מְאֹד, גֻּזְמָא גְּדוֹלָה. וְשָׁאַלְתִּי לְאוֹתוֹ שֶׁאָצְלִי: עַל מָה הֵם פּוֹרְחִים הַצִּפֳּרִים שֶׁאַחֲרֵיהֶם? וְאָמַר לִי: שֶׁהוֹלְכִים לַעְזֹר לְאוֹתָן הַחֲיָלוֹת. וְשָׁאַלְתִּי: אֵיךְ יַעְזְרוּ לָהֶם? וְהֵשִׁיב לִי: שֶׁהַצִּפֳּרִים הָאֵלּוּ מַנִּיחִין מַעֲצָמָם לַחָה, שֶׁעַל-יְדֵי אוֹתָהּ הַלֵּחָה נִסְתַּלְּקִים שֶׁכְּנֶגְדָּם, וּבָזֶה הֵם עוֹזְרִים לְאוֹתָן הַחֲיָלוֹת. וְהָיָה קָשֶׁה לִי זֹאת, הֲלֹא בַּמָּקוֹם הַהוּא שֶׁמַּנִּיחִין הַלֵּחָה נִמְצָאִים אוֹתָן הַחֲיָלוֹת גַּם-כֵּן שָׁם, וְיַזִּיק לָהֶם גַּם-כֵּן? בְּתוֹךְ כָּךְ, רָאִיתִי, וְהִתְחִילוּ הַצִּפֳּרִים לְהוֹרִיד עַצְמָן לְמַטָּה עַד שֶׁעָמְדוּ כֻּלָּם עַל הָאָרֶץ, וְהָלְכוּ אַחֲרֵי הַחֲיָלוֹת וְהָיוּ מְלַקְּטִים מִן הָאָרֶץ בְּפִיהֶם. וְהַדָּבָר שֶׁלִּקְּטוּ הָיָה דָּבָר עָגֹל וְלֹא הָיָה דָּבָר מַאֲכָל. וְהָיָה קָשֶׁה לִי: אֵיךְ יְבוֹאוּ וְיֵלְכוּ אֵלּוּ הַצִּפֳּרִים אַחֲרֵי הַחֲיָלוֹת, כִּי בַּהֲלִיכָה הָאָדָם הוֹלֵךְ מְהֵרָה יוֹתֵר מִן הַצִּפֳּרִים, וּמַהוּ זֶה שֶׁמְּלַקְּטִים. וְאָמַר לִי: שֶׁזֶּה שֶׁמְּלַקְּטִים מִזֶּה נַעֲשָׂה לֵחָה הַנַּ"ל שֶׁמְּמִית אוֹתָן שֶׁכְּנֶגְדָּם כַּנַּ"ל. וּבְכָל מָקוֹם שֶׁמַּנִּיחִין הַלֵּחָה עַל יְדֵי זֶה נִסְתַּלְּקִים וּמֵתִים שֶׁכְּנֶגְדָּם בְּמָקוֹם שֶׁהֵם (וְהָיָה קָשֶׁה לִי בָּזֶה כַּמָּה דְּבָרִים וְאֵינִי זוֹכְרָם).

וְנִכְנַסְתִּי לְמָקוֹם מֻצְנָע, וְרָאִיתִי שֶׁהָיָה פֶּתַח נָמֵךְ מְאֹד, וְנִכְנַסְתִּי לְשָׁם, וְשָׁכַבְתִּי עַצְמִי שָׁם. וְלֹא הָיוּ שׁוּם חַלּוֹנוֹת בְּאוֹתוֹ הַחֶדֶר, וְהָיָה שָׁם חֹשֶׁךְ. וְנִכְנַסְתִּי לְשָׁם, שֶׁהָיִיתִי רוֹצֶה לְהִתְחַבֵּא, וְנֶחְבֵּאתִי שָׁם. בְּתוֹךְ כָּךְ הִתְחִילוּ לִכְנֹס לְשָׁם כָּל הַצִּפֳּרִים. וְהָיִיתִי רוֹצֶה לְגָרְשָׁם וְהָיִיתִי מַפְרִיחָם בְּיָדַי, וְעָמְדָה שׁוּנְרָא [חָתוּל] בְּפָנַיִם. וְדֶרֶךְ הַצִּפֳּרִים לִבְרֹחַ מִפָּנֶיהָ, וּמֵחֲמַת זֶה נִכְנְסוּ כֻּלָּם לְתוֹךְ אוֹתוֹ הַחֶדֶר. וְכָל מַה שֶׁהָיִיתִי מַפְרִיחָם בְּיָדַי לֹא הוֹעִיל מֵחֲמַת הַשּׁוּנְרָא. וְשָׁאַלְתִּי: עַל מָה הֵם בָּאִין לְכָאן? וְאָמַר לִי: שֶׁהֵם בָּאִין לְכָאן לִהְיוֹת לָהֶם "פָּאקִין" [אַבַּעְבּוּעוֹת]. וְשָׁאַלְתִּי: לָמָּה זֶה? וְאָמַר לִי: שֶׁהַלֵּחָה שֶׁל הַפָּאקִין, הִיא הַלֵּחָה הַנַּ"ל שֶׁמְּמִיתָה אוֹתָם כַּנַּ"ל, הַיְנוּ אוֹתָם שֶׁכְּנֶגְדָּם. וְשָׁאַלְתִּי: הֲלֹא מִפָּאקִין יְכוֹלִים לָמוּת מֵהֶם גַּם-כֵּן? וְאָמַר לִי: שֶׁכֵּן הוּא בֶּאֱמֶת, וּמֵאוֹתָן הַנִּבְלוֹת שֶׁמֵּתִין מֵהֶם, זֶה מַזִּיק לְאוֹתוֹ הַמָּקוֹם שֶׁהֵם מֵתִים שָׁם. וְהָיָה לִי צַעַר גָּדוֹל, כִּי יָרֵאתִי שֶׁלֹּא אֶגְוַע חַס וְשָׁלוֹם מִסִּרְחוֹן הַנִּבְלוֹת, כִּי הָיוּ שָׁם צִפֳּרִים הַרְבֵּה מְאֹד מְאֹד, וְהָיִיתִי מִתְפַּלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל זֶה. בְּתוֹךְ כָּךְ עָבְרוּ עָלַיהֶם הַפָּאקִין וְחָזְרוּ לִבְרִיָּתָן. וּפָרַח מִשָּׁם צִפּוֹר בְּשִׂמְחָה, וְכֵן פָּרְחוּ כֻּלָּם אַחֲרָיו, וְנַעֲשָׂה צְעָקָה בָּעוֹלָם מַזָּל טוֹב מַזָּל טוֹב, וְגַם אֲנִי שָׁאַגְתִּי מַזָּל טוֹב:

אות פג

ג, מַה שֶּׁסִּפֵּר תְּחִלַּת קֵיץ תקס"ד. עָנָה וְאָמַר: אֲסַפֵּר לָכֶם מַה שֶּׁרָאִיתִי וּתְסַפְּרוּ לִבְנֵיכֶם:

אֶחָד הָיָה שׁוֹכֵב עַל הָאָרֶץ, וּסְבִיבוֹ הָיוּ יוֹשְׁבִים עִגּוּל. וּסְבִיב הָעִגּוּל עוֹד עִגּוּל, וּסְבִיב הָעִגּוּל עוֹד עִגּוּל, וְכֵן עוֹד כַּמָּה עִגּוּלִים. וּסְבִיבָם הָיוּ יוֹשְׁבִים עוֹד כַּמָּה אֲנָשִׁים בְּלִי סֵדֶר. וְאוֹתוֹ שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב בָּאֶמְצַע (כְּלוֹמַר שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב מֻטֶּה עַל צִדּוֹ) הָיָה עוֹשֶׂה בִּשְׂפָתָיו, וְכֻלָּם

סְבִיבוֹ הָיוּ עוֹשִׂים בְּשִׂפְתוֹתֵיהֶם אַחֲרָיו. וְאַחַר-כָּךְ רָאִיתִי, וְהִנֵּה אֵינֶנּוּ (אוֹתוֹ הָאֶמְצָעִי). וְכֻלָּם הַיּוֹשְׁבִים סְבִיבוֹ הִפְסִיקוּ לַעֲשׂוֹת בְּשִׂפְתוֹתֵיהֶם. וְשָׁאַלְתִּי: מַה זֶּה? הֵשִׁיבוּ לִי: שֶׁנִּתְקָרֵר וְנִגְוַע וּפָסַק מִלְּדַבֵּר, וְהִפְסִיקוּ מִלְּדַבֵּר. וְאַחַר-כָּךְ הִתְחִילוּ כֻּלָּם לָרוּץ וְרָצְתִּי אַחֲרֵיהֶם. וְרָאִיתִי מֶרְחוֹק שְׁנֵי "פַּאלַאצִין", הַיְנוּ בִּנְיָנִים נָאִים יָפִים מְאֹד, וְשָׁם הָיוּ יוֹשְׁבִים שְׁנֵי שְׂרָרוֹת. וְהֵם רָצוּ לְשָׁם לְהַשְׂרָרוֹת, וְהִתְחִילוּ לִטְעֹן עִמָּהֶם: לָמָּה הִתְעֵיתֶם אוֹתָנוּ? וְרָצוּ לְהוֹרְגָם, וּבָרְחוּ הַשְׂרָרוֹת לַחוּץ. וּרְאִיתִים, וְהוּטַב בְּעֵינַי מְאֹד מַהוּת שֶׁלָּהֶם, וְרָצְתִּי אַחֲרֵיהֶם. וְרָאִיתִי מֶרְחוֹק אֹהֶל יָפֶה. וְצָעֲקוּ מִשָּׁם לְהַשְׂרָרוֹת: חִזְרוּ לַאֲחוֹרֵיכֶם, וּבַקְּשָׁתָם כָּל הַזְּכֻיּוֹת שֶׁיֵּשׁ לָכֶם וּנְטַלְתֶּם בְּיֶדְכֶם. וְתֵלְכוּ לְהַנֵּר הַתָּלוּי שָׁם, וְשָׁם תִּפְּעֲלוּ כָּל מַה שֶּׁתִּרְצוּ. וְחָזְרוּ לַאֲחוֹרֵיהֶם, וְקִבְּלוּ הַזְּכֻיּוֹת שֶׁלָּהֶם. וְהָיוּ שָׁם חֲבִילוֹת זְכֻיּוֹת. וְרָצוּ לְהַנֵּר וְרָצְתִּי אַחֲרֵיהֶם, וְרָאִיתִי נֵר דָּלוּק תָּלוּי בָּאֲוִיר. וּבָאוּ הַשְׂרָרוֹת, וְהִשְׁלִיכוּ הַזְּכֻיּוֹת אֶל הַנֵּר, וְנָפְלוּ מֵהַנֵּר נִיצוֹצוֹת לְתוֹךְ פִּיהֶם. וְהֶחֱזִיר עַצְמוֹ הַנֵּר וְנַעֲשָׂה מֵהַנֵּר נָהָר, וְשָׁתוּ כֻּלָּם מֵהַנָּהָר. וְנַעֲשׂוּ בְּרִיּוֹת בְּקִרְבָּם, וּכְשֶׁפָּתְחוּ לְדַבֵּר יָצְאוּ מֵהֶם הַבְּרִיּוֹת. וּרְאִיתִים רָצִים וְשָׁבִים. וְאֵינָם מִין אָדָם וְלֹא מִין חַיָּה, רַק בְּרִיּוֹת.

וְאַחַר-כָּךְ הִתְיָעֲצוּ לַחֲזֹר לִמְקוֹמָם. וְאָמְרוּ: אֵיךְ נוּכַל לַחֲזֹר לִמְקוֹמֵנוּ? עָנָה אֶחָד: נִשְׁלַח לְהָאֶחָד הָעוֹמֵד שָׁם וְאוֹחֵז חֶרֶב מְשָׁמֵים לָאָרֶץ. וְאָמְרוּ: אֶת מִי נִשְׁלַח? וְהִתְיָעֲצוּ לִשְׁלֹחַ לְהַבְּרִיּוֹת. וְהָלְכוּ הַבְּרִיּוֹת לְשָׁם וְרָצְתִּי אַחֲרֵיהֶם. וְרָאִיתִי אוֹתוֹ מְאַיֵּם, עוֹמֵד מִשָּׁמַיִם לָאָרֶץ, וְחַרְבּוֹ בְּיָדוֹ מִשָּׁמַיִם לָאָרֶץ, וְלֹה כַּמָּה פִּיּוֹת. הַיְנוּ, פֶּה אֶחָד, הַיְנוּ חֹד (שֶׁקּוֹרִין "שַׁארְף") לְמִיתָה, וּפֶה אֶחָד עַל עֲנִיּוּת, וּפֶה אֶחָד עַל חֻלְשׁוֹת. וְכֵן כַּמָּה פִּיּוֹת עַל שְׁאָר עוֹנָשִׁים. וְהִתְחִילוּ לְבַקֵּשׁ: שֶׁזֶּה זְמַן רַב הָיוּ לָנוּ יִסּוּרִים מִמְּךָ. עַתָּה הֱיֵה לָנוּ לְעֵזֶר וְהָבֵא אוֹתָנוּ אֶל מְקוֹמֵנוּ (וְאָמַר: אֵינִי יָכוֹל לַעֲזֹר אֶתְכֶם). וּבִקְּשׁוּ: תֵּן לָנוּ הַפֶּה שֶׁל מִיתָה וְנֵהָרֹג אוֹתָם. וְלֹא רָצָה. וּבִקְּשׁוּ פֶּה אַחֵר. וְלֹא רָצָה לִתֵּן לָהֶם שׁוּם פֶּה (הַיְנוּ שַׁארְף). וְחָזְרוּ. בְּתוֹךְ כָּךְ בָּא פְּקֵדָה לַהֲרֹג אֶת הַשְׂרָרוֹת וְהֵסִירוּ אֶת רֹאשָׁם.

בְּתוֹךְ כָּךְ חָזַר הַמַּעֲשֶׂה כְּשֶׁהָיָה, שֶׁהָיָה אֶחָד שׁוֹכֵב עַל הָאָרֶץ כַּנַּ"ל וּסְבִיבוֹ עֲגוּלִים וְכוּ', וְרָצוּ לְהַשְׂרָרוֹת וְכוּ' הַכֹּל כַּנַּ"ל. רַק עַתָּה רָאִיתִי שֶׁהַשְׂרָרוֹת לֹא הִשְׁלִיכוּ הַזְּכֻיּוֹת אֶל הַנֵּר. רַק לָקְחוּ הַזְּכֻיּוֹת וְהָלְכוּ לְהַנֵּר וְשָׁבְרוּ אֶת לִבָּם, וְהִתְחִילוּ לְבַקֵּשׁ בְּתַחֲנוּנִים לִפְנֵי הַנֵּר. וְנָפְלוּ נִיצוֹצוֹת מֵהַנֵּר לְתוֹךְ פִּיהֶם, וּבִקְּשׁוּ בְּתַחֲנוּנִים עוֹד. וְנַעֲשָׂה מֵהַנֵּר נָהָר וְכוּ' וְנַעֲשׂוּ הַבְּרִיּוֹת כַּנַּ"ל. וְאָמְרוּ לִי שֶׁאֵלוּ יְחִיו, כִּי הָרְאשׁוֹנִים נִתְחַיְּבוּ הֲרִיגָה, עַל שֶׁהִשְׁלִיכוּ הַזְּכֻיּוֹת לְהַנֵּר וְלֹא בִּקְּשׁוּ בְּתַחֲנוּנִים כְּמוֹ אֵלּוּ.

וְלֹא יָדַעְתִּי מַה זֶּה. וְאָמְרוּ לִי: לֵךְ אֶל הַחֶדֶר הַזֶּה וְיֹאמְרוּ לְךָ פֵּרוּשׁ עַל זֶה. וְהָלַכְתִּי לְשָׁם. וְהָיָה יוֹשֵׁב שָׁם זָקֵן אֶחָד וּשְׁאֵלְתִּיו עַל זֶה. וְתָפַס זְקָנוֹ בְּיָדוֹ וְאָמַר לִי: הֲרֵי זְקָנִי הוּא

פֵּרוּשׁ עַל הַמַּעֲשֶׂה. וּשְׁאִלְתִּיו: אֵינִי יוֹדֵעַ עֲדַיִן. וְאָמַר לִי, לֵךְ אֶל הַחֶדֶר הַזֶּה, וְשָׁם תִּמְצָא פֵּרוּשׁ. וְהָלַכְתִּי לְשָׁם, וְרָאִיתִי הַחֶדֶר אָרֹךְ וְרָחָב עַד אֵין קֵץ, וְכֻלּוֹ מָלֵא כְּתָבִים, וּבְכָל מָקוֹם שֶׁפָּתַחְתִּי רָאִיתִי פֵּרוּשׁ עַל הַמַּעֲשֶׂה.

כָּל זֶה שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ פֶּה אֶל פֶּה. וְאָמַר, שֶׁכָּל הַתּוֹרוֹת שֶׁהוּא אוֹמֵר יֵשׁ בָּהֶם רְמָזִים מֵהַמַּעֲשֶׂה הַזֹּאת. וְהַתּוֹרָה הַמַּתְחֶלֶת "תִּשְׁעָה תִּקּוּנִין" (לקוטי א' סימן כ') הוּא כֻּלּוֹ פֵּרוּשׁ עַל זֹאת הַמַּעֲשֶׂה. וְהַמַּשְׂכִּיל יָבִין שָׁם כַּמָּה רְמָזִים נִפְלָאִים מִזֹּאת הַמַּעֲשֶׂה, עַיֵּן שָׁם מַה שֶּׁכָּתוּב שָׁם שֶׁנִּפְתַּח הַלֵּב, בִּבְחִינַת "פָּתַח צוּר וַיָּזוּבוּ מַיִם" (תהלים ק"ה) עַיֵּן שָׁם, בְּחִינוֹת נְהָרוֹת הַנַּ"ל. וְהָבֵן שָׁם כָּל הַתּוֹרָה הֵיטֵב וְתִזְכֶּה לְהָבִין אֵיזֶה רְמָזִים בְּעָלְמָא בְּזֹאת הַמַּרְאָה הַנּוֹרָאָה הַנַּ"ל.

זֶה שֶׁהָיָה שׁוֹכֵב עַל הָאָרֶץ, וְאַחַר-כָּךְ רָאָה וְהִנֵּה אֵינֶנּוּ, וְהֵשִׁיבוּ לוֹ שֶׁנִּתְקָרֵר וְנִגְוַע וְכוּ'. זֶה בְּחִינַת הַנִּשְׁמָה הַמְבֹאָר בְּהַתּוֹרָה הַנַּ"ל, שֶׁהִיא מְסֻבֶּלֶת בְּיִסּוּרִין פַּת בַּמֶּלַח תֹּאכַל וְכוּ', עַיֵּן שָׁם. וְאֶפְשָׁר מְרַמֵּז עַל מַה שֶּׁנֶּאֱמַר שָׁם בַּמִּשְׁנָה, אַחַר: "פַּת בַּמֶּלַח תֹּאכַל" וְכוּ' "וְעַל הָאָרֶץ תִּישַׁן" (אבות ו'). וְאֶפְשָׁר לָזֶה מְרַמֵּז מַה שֶּׁכָּתוּב לְעֵיל, שֶׁהָיָה שׁוֹכֵב עַל הָאָרֶץ, וּסְבִיבוֹת הַנַּ"ל כַּמָּה עִגּוּלִים וְכַמָּה בְּלִי סֵדֶר. כִּי כֻּלָּם מְקַבְּלִים מֵהַנִּשְׁמָה הַנַּ"ל, כִּי כָּל בֵּאוּרֵי הַתּוֹרָה נִמְשָׁךְ עַל יָדָהּ. וְאֶפְשָׁר זֶהוּ שֶׁמְּרַמֵּז שֶׁהָיוּ עוֹשִׂים בְּשִׁפְתוֹתֵיהֶם, הַיְנוּ שֶׁהָיוּ מְגַלִּים בֵּאוּרֵי הַתּוֹרָה הַנַּ"ל, וְעַל-כֵּן כְּשֶׁנִּתְקָרֵר וְנִגְוַע הָאֶמְצָעִי הַנַּ"ל שֶׁהוּא מְרַמֵּז לְהַנִּשְׁמָה הַנַּ"ל, עַל-כֵּן הִפְסִיקוּ כֻּלָּם לַעֲשׂוֹת בְּשִׁפְתוֹתֵיהֶם וּלְדַבֵּר. כִּי כְּשֶׁהַנִּשְׁמָה הַזֹּאת נִצְטַנֶּנֶת, שֶׁהוּא בְּחִינַת הִסְתַּלְקוּת שֶׁלָּהּ, אֲזַי אֵין כֹּחַ לְהַמְשִׁיךְ בֵּאוּרֵי הַתּוֹרָה, כְּמְבֹאָר בַּמַּאֲמָר הַנַּ"ל עַיֵּן שָׁם הֵיטֵב. וְדוּק מְאֹד בְּעִיּוּן גָּדוֹל בַּמַּעֲשֶׂה הַנַּ"ל, וּבְהַתּוֹרָה הַנַּ"ל, וְתִזְכֶּה לְהָבִין עוֹד כַּמָּה רְמָזִים נוֹרָאִים.

וְזֶה שֶׁרָצוּ לְהַשְׁרוֹת וְהִתְחִילוּ לִטְעֹן עִמָּהֶם, הַיְנוּ עִנְיַן מְרִיבָה וּקְטָטָה, זֶה בְּחִינַת מַחֲלֹקֶת שֶׁנַּעֲשָׂה עַל הַצַּדִּיקִים עַל-יְדֵי הִסְתַּלְקוּת בֵּאוּרֵי הַתּוֹרָה. וְאֶפְשָׁר שֶׁהַשְׁרוֹת מְרַמְּזִים עַל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן שֶׁנִּסְתַּלְקוּ בִּשְׁבִיל מֵי מְרִיבָה, עַל שֶׁטָּעוּ הַטָּעוּת הַמְבֹאָר שָׁם בְּהַתּוֹרָה הַנַּ"ל, שֶׁלֹּא בִּקְּשׁוּ בְּתַחֲנוּנִים וְהָבֵן הֵיטֵב.

וְעִנְיַן הַנֵּר שֶׁנִּפְלוּ נִיצוֹצוֹת לְתוֹךְ פִּיהֶם, וְחָזַר הַנֵּר וְנַעֲשָׂה נָהָר וְכוּ' כַּנַּ"ל. זֶה בְּחִינַת דְּבוּרִים חַמִּים שֶׁמַּמְשִׁיכִים מִלֵּב הָעֶלְיוֹן, עַל-יְדֵי שֶׁנִּכְמְרוּ רַחֲמֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עָלָיו וְנִפְתַּח לֵב הָעֶלְיוֹן, וְנִשְׁפַּע מִלֵּב הָעֶלְיוֹן דְּבוּרִים, וְעַל-יְדֵי-זֶה מַמְשִׁיךְ בֵּאוּרֵי הַתּוֹרָה גַּם-כֵּן מִשָּׁם, בִּבְחִינַת "פָּתַח צוּר וַיָּזוּבוּ מַיִם" וְכוּ' כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב שָׁם.

וְזֶה בְּחִינַת מַה שֶּׁחָזַר הַנֵּר וְנַעֲשָׂה נָהָר. כִּי הַנֵּר מְרַמֵּז עַל הַלֵּב, שֶׁהוּא נֵר דָּלוּק כַּיָּדוּעַ. וּבְתַחְלָה נָפְלוּ נִיצוֹצוֹת מִשָּׁם לְתוֹךְ פִּיהֶם, זֶה בְּחִינַת דְּבוּרִים חַמִּים שֶׁנִּמְשָׁךְ מֵהַלֵּב שֶׁנִּקְרָא

בְּהַמַּעֲשֶׂה הַנַּ"ל "נֵר" כַּנַּ"ל, וְאַחַר-כָּךְ זֶה הַנֵּר בְּעַצְמוֹ נֶחֱזָר וְנַעֲשָׂה נָהָר, זֶה בְּחִינַת בֵּאוּרֵי הַתּוֹרָה שֶׁנִּמְשָׁךְ גַּם-כֵּן מֵהַלֵּב הַנַּ"ל, שֶׁהוּא בְּחִינַת נֵר כַּנַּ"ל, בִּבְחִינַת" פְּתַח צוּר וַיָּזוּבוּ מַיִם" כַּנַּ"ל.

וּמַה שֶּׁהִשְׂלִיכוּ הַזְּכֻיּוֹת, הַיְנוּ שֶׁהִזְכִּירוּ הַזְּכֻיּוֹת וְהַמַּעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁלָּהֶם. וְהִשְׁתַּמְּשׁוּ בְּמַטֵּה עֹז בִּשְׁבִיל הַמְשָׁכַת הַתּוֹרָה. וְזֶהוּ הַטָּעוּת שֶׁטָּעוּ כַּמְבֹאָר שָׁם, עַיֵּן שָׁם.

וְהַבְּרִיּוֹת שֶׁנַּעֲשׂוּ בְּקִרְבָּם, וְאַחַר-כָּךְ כְּשֶׁפָּתְחוּ פִּיהֶם יָצְאוּ. זֶה בְּחִינַת כֹּחוֹת הָרוּחָנִיּוּת שֶׁהֵן הַמַּלְאָכִים שֶׁנִּבְרָאִים מֵאוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה שֶׁמְּחַדְּשִׁין. וְהֵם מְקַבְּלִים כֹּחַ מֵאֱדוֹם. שֶׁהוּא בְּחִינַת זֶה שֶׁאוֹחֵז הַחֶרֶב בְּיָדוֹ הַמְבֹאָר בְּהַמַּעֲשֶׂה. כִּי הוּא מְמֻנֶּה עַל הַחֶרֶב, וְהוּא מְמֻנֶּה עַל כָּל הָעוֹ?נְשִׁים לַעֲנֹשׁ אֶת הָרְשָׁעִים. וְזֶה בְּחִינַת כַּמָּה מִינֵי פִּיּוֹת וְחִדּוּדִין שֶׁיֵּשׁ לְחַרְבּוֹ. לִפְעָמִים צְרִיכִין לַעֲנֹשׁ הָרְשָׁעִים בְּחַרְבָּא וּבְקִטְלָא, וְלִפְעָמִים בְּעוֹ?נְשִׁים אֲחֵרִים, כַּמְבֹאָר שָׁם בְּהַתּוֹרָה הַנַּ"ל. וּמֵחֲמַת הַפְּגָם וְהַטָּעוּת הַנַּ"ל לֹא רָצָה לִתֵּן לָהֶם שׁוּם פֶּה וְחֹד (בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז "שַׁארְף") מֵהַחֶרֶב, כִּי לֹא רָצָה לִתֵּן לָהֶם שׁוּם כֹּחַ, בְּחִינַת: "וַיֹּאמֶר לֹא תַעֲבֹר בִּי" וְכוּ' (במדבר כ'), עַיֵּן שָׁם הֵיטֵב. כִּי צְרִיכִין לְשַׁבֵּר הַלֵּב דַּוְקָא וּלְבַקֵּשׁ בְּתַחֲנוּנִים. וְאַף-עַל-פִּי שֶׁלּוֹקְחִין בְּיָדָם הַזְּכֻיּוֹת הַיְנוּ הַמַּטֵּה עֹז, הוּא בִּשְׁבִיל עִנְיָן אַחֵר לְהַכְנִיעַ הָרַע שֶׁבָּעֵדָה, אֲבָל הַמְשָׁכַת הַתּוֹרָה צְרִיכִין לְהַמְשִׁיךְ בְּרַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים.

וְדוּק הֵיטֵב מְאֹד מְאֹד בְּהַתּוֹרָה הַנַּ"ל וּבְהַמַּעֲשֶׂה, וְתָבִין עוֹד רְמָזִים נִפְלָאִים, וְתִרְאֶה נִפְלָאוֹת הַשֵּׂם לְפִי הַשָּׂגָתְךָ, מַה מְּאֹד עָמְקוּ מַחְשְׁבוֹתָיו. אִם אָמְנָם אַחַר כָּל זֶה, אַף אִם מוֹצְאִים אֵיזֶה רְמָזִים בְּעֶלְמָא, עֲדַיִן הַדְּבָרִים סְתוּמִים וַחֲתוּמִים עַד עֵת קֵץ. עִם כָּל זֶה, מַה שֶּׁאֶפְשָׁר לָנוּ לְהַשִּׂיג אֵיזֶה רֶמֶז בְּעֶלְמָא בְּמַרְאֶה נִפְלָאָה וְנוֹרָאָה כָּזוֹ, מַה טּוֹב לְהַנְשָׁמָה. כִּי הוּא זְכוּת גָּדוֹל לְהָאָדָם כְּשֶׁזּוֹכֶה (נ"א: זְכוּת גָּדוֹל לְהַנְשָׁמָה שֶׁיִּזְכֶּה) שֶׁיִּהְיוּ מַחְשְׁבוֹתָיו מְשׁוֹטְטוֹת בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא מְאֹד זצוק"ל אֲשֶׁר אֵין עֶרְךָ אֵלָיו. וְאִי אֶפְשָׁר לְסַפֵּר בְּשִׁבְחוֹ הַקָּדוֹשׁ שֶׁלֹּא לִפְגֹּם בִּכְבוֹדוֹ חַס וְשָׁלוֹם. כִּי כָל הַמּוֹסִיף גּוֹרֵעַ. מָשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁמְּקַלְסִין אוֹתוֹ וְכוּ' (עיין ברכות לג:). וְכָל מַה שֶּׁנִּמְצָא בְּדִבְרֵינוּ אֵיזֶה שֶׁבַח עַל רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא מְאֹד זצוק"ל, צְרִיכִין לֵידַע שֶׁהַכֹּל נֶחְשָׁב כְּלֹא, וְאֵינוֹ אֲפִלּוּ כְּטִפָּה מִן הַיָּם הַגָּדוֹל. כִּי אִי אֶפְשָׁר לְסַפֵּר בְּשִׁבְחוֹ כְּלָל, כִּי הָיָה נָעֳלָם בְּתַכְלִית הַהֶעְלֵם מִשֵּׂכֶל הָאֱנוֹשִׁי, וַאֲפִלּוּ צַדִּיקִים גְּדוֹלִים וְנוֹרָאִים אִי אֶפְשָׁר לָהֶם לְהַשִּׂיג מִקְצָת מַעֲלָתוֹ. וְאֵין לָנוּ שׁוּם הַשָּׂגָה וּתְפִיסָה בּוֹ כְּלָל כִּי-אִם עַל-יְדֵי קְצָת הַתּוֹרוֹת הַנִּפְלָאִים שֶׁגִּלָּה בְּסִפְרָיו הַקְּדוֹשִׁים, וְהַמַּעֲשִׂיּוֹת הַנּוֹרָאוֹת הַמּוּבָאִים פֹּה. וּמִזֶּה יְכוֹל כָּל חַד, כְּפוּם מָה דְּמִשְׁעַר בְּלִבֵּהּ, לְהָבִין קְצָת קְצָת מְעַט מִזְּעֵיר, עַד הֵיכָן מַגִּיעַ רוּם תּוֹקְפּוֹ וּקְדֻשָּׁתוֹ עַד אֵין תַּכְלִית. אַשְׁרֵי יְלוּד אִשָּׁה שֶׁזָּכָה לְמַעְלָה כָּזוֹ, הָעוֹלָה לְמַעְלָה לְמַעְלָה, מַה שֶּׁאֵין הַפֶּה יָכוֹל לְדַבֵּר וְהַלֵּב לַחֲשֹׁב. וְאִם אָמְנָם אַף-עַל-פִּי-כֵן

הָיָה אֶפְשָׁר לְסַפֵּר קְצָת בִּשְׁבָחָיו הַקְּדוֹשִׁים מַה שֶּׁרָאִינוּ בְּעֵינֵינוּ קְצָת, אַךְ הַמַּשְׂכִּיל כָּעֵת יִדֹּם מֵחֲמַת הַמַּחֲלֹקֶת הַגְּדוֹלָה שֶׁהָיְתָה עָלָיו בְּחַיָּיו.

(שַׂיָּךְ לְעֵיל)

וְזֶה שֶׁבִּקְּשׁוּ פֶּה (הַיְנוּ "שַׁארְף") שֶׁל מִיתָה, וְלֹא רָצָה לִתֵּן, וּבִקְּשׁוּ פֶּה אַחֵר וְלֹא רָצָה גַּם-כֵּן. כִּי רָצוּ לַעֲנֹשׁ אוֹתָם בְּחַרְבָּא וּקְטָלָא, וְלֹא רָצָה לִתֵּן לָהֶם זֶה הַכֹּחַ. וּבִקְּשׁוּ עַל-כָּל-פָּנִים עֹנֶשׁ אַחֵר לַעֲנֹשׁ אֶת הָרְשָׁעִים, וְלֹא רָצָה לִתֵּן לָהֶם כְּלָל. הַכֹּל מֵחֲמַת הַטָּעוּת הַנַּ"ל. וְזֶה שֶׁבִּקְּשׁוּ שֶׁיִּתֵּן לָהֶם כֹּחַ כְּדֵי שֶׁיּוּכְלוּ לַחֲזֹר, זֶה מִרְמֹז שֶׁיָּבוֹאוּ לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. כִּי הֵם צְרִיכִין לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ אֵיזֶה כֹּחַ לַעֲנֹשׁ הָרְשָׁעִים כְּדֵי לָבוֹא לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. וְהָבֵן הֵיטֵב. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ לָזֶה שֶׁהֶחֱרֵב בְּיָדוֹ, שֶׁזֶּה זְמַן רַב הָיָה לָהֶם יִסּוּרִים מִמֶּנּוּ, זֶה בְּחִינַת מַה שֶּׁאָמְרוּ לָאֱדוֹם: "אַתָּה יָדַעְתָּ אֶת כָּל הַתְּלָאָה אֲשֶׁר מְצָאָתְנוּ" (במדבר כ'). "אַתָּה" דַּיְקָא, כִּי כָּל הָעוֹנָשִׁים עַל יָדוֹ, עַיֵּן שָׁם בְּהַתּוֹרָה הַנַּ"ל. וְזֶה שֶׁאָמַר הַזָּקֵן שֶׁזָּקְנוֹ הוּא פֵּרוּשׁ עַל הַמַּעֲשֶׂה, כִּי כָּל הַתּוֹרָה הַנַּ"ל מְרֻמָּז בִּבְחִינַת זָקֵן, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֵר רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁהַכֹּל מְרֻמָּז בְּתִשְׁעָה תִּקּוּנִין יַקִּירִין דְּאִתְמַסְרוּ לְדִקְנָא, כַּמְבֹאָר שָׁם הֵיטֵב עַיֵּן שָׁם. וְעַל-כֵּן אַחַר-כָּךְ כְּשֶׁחָזַר וְנַעֲשָׂה מַעֲשֶׂה הַנַּ"ל שֶׁהָיָה אֶחָד שׁוֹכֵב עַל הָאָרֶץ וְכוּ' כַּנַּ"ל, אָז נִשְׁמְרוּ הַשְּׂרֵרוֹת וְלֹא הִשְׁלִיכוּ הַזְּכֻיּוֹת אֶל הַנֵּר, רַק לָקְחוּ הַזְּכֻיּוֹת וְהָלְכוּ לְהַנֵּר וְשָׁבְרוּ אֶת לִבָּם, וְהִתְחִילוּ לְבַקֵּשׁ בְּתַחֲנוּנִים. וְאָמְרוּ שֶׁאֵלוּ יִחְיוּ. כִּי הָרְאשׁוֹנִים נִתְחַיְּבוּ הֲרִיגָה עַל שֶׁהִשְׁלִיכוּ הַזְּכֻיּוֹת לְהַנֵּר, וְלֹא בִּקְּשׁוּ בְּתַחֲנוּנִים כְּמוֹ אֵלּוּ, הַיְנוּ כַּנַּ"ל. שֶׁעִקַּר הַטָּעוּת שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הָיָה שֶׁלֹּא הִמְשִׁיךְ מֵימֵי הַתּוֹרָה עַל-יְדֵי רַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים, רַק עַל-יְדֵי מַטֶּה עֹז, שֶׁזֶּה בְּחִינַת הַכָּאַת הַצּוּר וְכוּ' כְּמוֹ שֶׁמְּבֹאָר שָׁם. וְעַל-כֵּן עַתָּה נִשְׁמָרִים לְדַבֵּר וּלְבַקֵּשׁ רַק בְּרַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים, וְעַל-יְדֵי-זֶה יִחְיוּ. יְהִי רָצוֹן שֶׁיָּבוֹא מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ, וְיביאנו לְשָׁלוֹם לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשָׁה, וְאָז יִתָּקֵן הַכֹּל בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ. אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן:

אות פד

ד, מַה שֶּׁסִּפֵּר קֹדֶם רֹאשׁ-הַשָּׁנָה תקס"ט סוֹף קֵיץ תקס"ח. וּבְאוֹתוֹ הָעֵת הֵבִיא לוֹ הַשּׁוֹחֵט מִקְּהִלַּת טָעפְּלִיק כֹּסֶא נְפִלָאָה, וְסָמוּךְ לָזֶה סִפֵּר זֹאת:

שֶׁרָאָה בְּמַרְאֵה אוֹ בְּחֲלוֹם, שֶׁהֵבִיאוּ לוֹ כִּסֵּא, וְהָיָה אֵשׁ סְבִיבָהּ. וְהָלְכוּ כָּל הָעוֹלָם אֲנָשִׁים וְנָשִׁים וְטַף לִרְאוֹתָהּ. וּכְשֶׁחָזְרוּ מִשָּׁם, אֲזַי תֵּכֶף נִתְקַשְּׁרוּ זֶה עִם זֶה וְנַעֲשָׂה שִׁדּוּכִים בֵּינֵיהֶם. וְגַם כָּל מַנְהִיגֵי הַדּוֹר כֻּלָּם הָלְכוּ לִרְאוֹתָהּ. וְשָׁאַלְתִּי: כַּמָּה הִיא רְחוֹקָה, וּמִפְּנֵי מָה תֵּכֶף נַעֲשׂוּ שִׁדּוּכִים? וְהָלַכְתִּי וְהִקַּפְתִּי סְבִיבָם לֵילֵךְ שָׁם. וְשָׁמַעְתִּי שֶׁהוֹלֵךְ וּבָא רֹאשׁ-הַשָּׁנָה. וְהָיִיתִי מְסֻפָּק אִם לַחֲזֹר אִם לְהִתְעַכֵּב שָׁם. וְהָיִיתִי נָבוֹךְ בְּדַעְתִּי וְאָמַרְתִּי בְּלִבִּי: אֵיךְ אֶשָּׁאֵר בְּכָאן עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה. וְאָמַרְתִּי בְּדַעְתִּי: לְפִי הַגּוּף חָלוּשׁ שֶׁיֵּשׁ לִי לָמָּה לִי לַחֲזֹר, וְהָיִיתִי

שָׁם. וּבָאתִי לְהַכִּסֵּא וְרָאִיתִי שָׁם רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, רֹאשׁ-הַשָּׁנָה מַמָּשׁ. וְכֵן יוֹם-כִּפּוּר, יוֹם-כִּפּוּר מַמָּשׁ. וְכֵן סֻכּוֹת, סֻכּוֹת מַמָּשׁ. גַּם שָׁמַעְתִּי שֶׁהָיוּ צוֹעֲקִים: "חָדְשֵׁיכֶם וּמוֹעֲדֵיכֶם שָׂנְאָה נַפְשִׁי" (ישעיה א'), מַה לָּכֶם לְדוֹן אֶת הָעוֹלָם, רֹאשׁ-הַשָּׁנָה בְּעַצְמוֹ יִשְׁפֹּט. וּבָרְחוּ כֻּלָּם, עִם כָּל מַנְהִיגֵי הַדּוֹר כֻּלָּם בָּרְחוּ. וְרָאִיתִי שָׁם שֶׁהָיָה חָקוּק עַל הַכִּסֵּא כָּל צוּרוֹת שֶׁל כָּל בְּרוּאֵי עוֹלָם, וְכָל אֶחָד הָיָה חָקוּק עִם בַּת זוּגוֹ אֶצְלוֹ וּבִשְׁבִיל זֶה נַעֲשִׂין תֵּכֶף שִׁדּוּכִים. כִּי כָּל אֶחָד מָצָא שָׁם וְרָאָה בַּת זוּגוֹ. וּמֵאַחַר שֶׁבַּיָּמִים הַקּוֹדְמִים לָמַדְתִּי, נָפַל בְּדַעְתִּי שֶׁפָּסוּק: "כִּ'רְסִיהּ שִׁ'בִיבִין דִּ'י נ'וּר" (דניאל ז') רָאשֵׁי-תֵבוֹת "שַׁדְכָן". כִּי עַל-יְדֵי הַכִּסֵּא נַעֲשִׂין שִׁדּוּכִין כַּנַּ"ל. גַּם "כָּרְסֵיהּ" רָאשֵׁי-תֵבוֹת: ר'אשׁ-הַ'שָּׁנָה י'וֹם-כִּ'פּוּר סֻ'כּוֹת. וְעַל-כֵּן בִּשְׁמִינִי עֲצֶרֶת זוּוּגָא דְּמַטְרוֹנִיתָא (זוהר ויקרא צו:). וְשָׁאַלְתִּי: מַה יִּהְיֶה פַּרְנָסָתִי? וְאָמְרוּ לִי, שֶׁאֶהְיֶה שַׁדְכָן. וְהָאֵשׁ הִקִּיף סְבִיבוֹ.

כִּי בֶּאֱמֶת רֹאשׁ-הַשָּׁנָה הוּא טוֹבָה גְּדוֹלָה. כִּי הוּא מוֹעֵד שֶׁהַלְּבָנָה מִתְכַּסָּה בּוֹ. שֶׁעַל זֶה נֶאֱמַר: "הָבִיאוּ עָלַי כַּפָּרָה" (חולין ס:). וְהוּא טוֹבָה גְּדוֹלָה לָהָעוֹלָם, כִּי עַל-יְדֵי-זֶה אָנוּ יְכוֹלִין לְבַקֵּשׁ כַּפָּרָה בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה. עַיֵּן כָּל זֶה בְּהַתּוֹרָה "תִּקְעוּ בַחֹדֶשׁ שׁוֹפָר וַיִּבֶן ה' אֶת הַצֵּלָע", הַמְדַבֵּר מִשְּׁרְשֵׁי נְשָׁמוֹת הַכְּלוּלִים בַּכִּסֵּא. עַיֵּן שָׁם הֵיטֵב כָּל הַתּוֹרָה (בלקוטי תנינא סימן א') כִּי הוּא פֵּרוּשׁ עַל הַמַּעֲשֶׂה הַנַּ"ל. כִּי זֹאת הַתּוֹרָה נֶאֱמְרָה בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה שֶׁאַחַר זֶה הַסִּפּוּר, וְהַדְּבָרִים סְתוּמִים וְנֶעְלָמִים מְאֹד. גַּם חָסֵר קְצָת כִּי לֹא נִכְתַּב בִּשְׁלֵמוּת.

וּפַעַם אַחַת דִּבֵּר מֵהַמַּעֲשִׂיּוֹת, וְהִזְכִּיר אֵז עִנְיָן זֶה מְקֻשָּׁר הַמַּעֲשֶׂה הַזֹּאת עִם הַתּוֹרָה הַנַּ"ל. כַּמָּה נוֹרָא וְנִפְלָא וְנִשְׂגָּב מְאֹד הָעִנְיָן הַזֶּה לְמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ לֵב לְהָבִין. וְאָז אָמַר: אִם אֵין אַתֶּם שְׂמֵחִים אֵינִי יוֹדֵעַ מַה לָּכֶם. כְּלוֹמַר שֶׁרָאוּי לָנוּ לִשְׂמֹחַ עַל-כָּל-פָּנִים מְאֹד תָּמִיד, כְּשֶׁזִּכִּינוּ לִטְעֹם אוֹרוֹת נוֹרָאוֹת כָּאֵלּוּ וְכוּ'. וְאַחַר שֶׁסִּפֵּר הַמַּעֲשֶׂה הַזֹּאת אָמַר, שֶׁאַתֶּם יְכוֹלִין לוֹמַר עָלֶיהָ תּוֹרָה כָּל יְמֵי חַיֵּיכֶם. וְנָעַר בָּנוּ עַל שֶׁאֵין אָנוּ שְׂמֵחִים, וְאָמַר שֶׁרָאוּי לָנוּ לִשְׂמֹחַ מְאֹד מְאֹד:

אות פד-ב

ד-ב, וַאֲרֵא בַּחֲלוֹם, שֶׁהָיָה יוֹם כִּפּוּר, וְזֶה הָיָה פְּשׁוּט אֶצְלִי שֶׁבְּכָל יוֹם כִּפּוּר מַקְרִיבִין אֶחָד לְקָרְבָּן, שֶׁהַכֹּהֵן הַגָּדוֹל מַקְרִיב אוֹתוֹ. וּבִקְּשׁוּ אֶחָד לְקָרְבָּן, וְנִתְרַצֵּיתִי אֲנִי לִהְיוֹת לְקָרְבָּן. וְאָמְרוּ לִי שֶׁאֶכְתֹּב עַצְמִי עַל זֶה, וְחִיַּבְתִּי עַצְמִי עַל זֶה בִּכְתָב. אַחַר-כָּךְ כְּשֶׁרָצוּ לְהַקְרִיב, חָזַרְתִּי בִּי, וְהָיִיתִי רוֹצֶה לְהִתְחַבֵּא, אַךְ רָאִיתִי שֶׁכָּל הֶהָמוֹן סְבִיבִי וְאֵיךְ אֶפְשָׁר לְהִתְחַבֵּא. וְרָצִיתִי לָצֵאת מִן הָעִיר. וְהָיִיתִי יוֹצֵא וְהוֹלֵךְ מִן הָעִיר, וּבְתוֹךְ יְצִיאָתִי חָזַרְתִּי וּבָאתִי לְתוֹךְ הָעִיר, וְהִנֵּה אֲנִי מִסְתַּכֵּל שֶׁחָזַרְתִּי לְתוֹךְ הָעִיר. וְהָיִיתִי רוֹצֶה לְהִתְחַבֵּא בֵּין פָּאלְק מָאסְקְווִיטִיר [אַנְשֵׁי מוֹסְקְבָה] אֻמּוֹת הָעוֹלָם. וְחָשַׁבְתִּי, שֶׁבְּאֹם יָבוֹאוּ כָּל הָעוֹלָם וִיבַקְּשׁוּ

מֵהֶם שֶׁיִּתְּנוּ אוֹתִי, בְּוַדַּאי יִמְסְרוּ אוֹתִי לְיָדָם. וְנִמְצָא אֶחָד שֶׁנִּתְרַצָּה לִהְיוֹת לְקָרְבָּן בִּמְקוֹמִי, אַךְ אַף עַל פִּי כֵן מִכָּל מָקוֹם מִתְיָרֵא עַל לְהַבָּא. וְלֹא נִכְתַּב כַּסֵּדֶר, גַּם חָסֵר הַסִּיּוּם. וּכְפִי שֶׁשָּׁמַעְנוּ, הָיָה זֶה שֶׁנִּתְרַצָּה לִהְיוֹת קָרְבָּן בִּמְקוֹמוֹ הָרַב מִבַּרְדִּיטְשׁוֹב ז"ל (כִּי נִסְתַּלֵּק אָז. וְזֶה שֶׁאָמַר: "אֲנִי מִתְיָרֵא עַל לְהַבָּא", כִּי גַּם הוּא נִסְתַּלֵּק בַּשָּׁנָה הָאַחֲרֶת, אַחַר פְּטִירַת הָרַב מִבַּרְדִּיטְשׁוֹב זַצַ"ל). (אָמַר הַמַּעְתִּיק: עַיִן תּוֹס' סוֹף מְנָחוֹת ד"ה וּמִיכָאֵל, וּבְכִתְבֵי הָאֲרִיזַ"ל, שֶׁלֹּא לוֹמַר מְהֵרָה אַחַר וְאִשֵּׁי יִשְׂרָאֵל וּתְפִלָּתָם וְכוּ', עַיֵּן שָׁם):

אות פה

ה, תקס"ט א' דַּחֲנָכָה. אַחַר הַדְּלָקַת נֵר חֲנֻכָּה בַּלַּיְלָה, אוֹרֵחַ נִכְנַס לְבֵעַל הַבַּיִת. וְשָׁאַל לְבַעַל-הַבַּיִת מֵאַיִן פַּרְנָסָתְךָ? וְהֵשִׁיב לוֹ: אֵין לִי פַּרְנָסָה קְבוּעַ בְּבֵיתִי רַק מֵחָיָתִי מִן הָעוֹלָם. וְשָׁאַל לוֹ: מָה אַתָּה לוֹמֵד? וְהֵשִׁיב לוֹ. וְהָיוּ מְשִׂיחִים יַחַד. עַד שֶׁנִּכְנְסוּ בְּתוֹךְ שִׂיחַת דְּבָרִים הַיּוֹצְאִים מִן הַלֵּב, וְהִתְחִיל הַבַּעַל הַבַּיִת לְהִשְׁתּוֹקֵק וּלְהִתְגַּעְגֵּעַ מְאֹד, אֵיךְ מַשִּׂיגִים וּמַגִּיעִים לְאֵיזֶה דְּבַר מַעֲלָה שֶׁבִּקְדֻשָּׁה. אָמַר לוֹ הָאוֹרֵחַ אֲנִי אֶלְמֹד עִמְּךָ. וְתָמַהּ הַבַּעַל הַבַּיִת, וְהִתְחִיל לַחֲשֹׁב, אוּלַי אֵינוֹ בֶּן אָדָם כְּלָל. אַךְ חָזַר וְרָאָה שֶׁהוּא מְדַבֵּר עִמּוֹ כְּדֶרֶךְ בְּנֵי אָדָם. אַךְ תֵּכֶף נִתְחַזֵּק הָאֱמוּנָה אֶצְלוֹ לְהַאֲמִין בּוֹ. וְהִתְחִיל תֵּכֶף לְקָרְאוֹ רַבִּי, וְאָמַר לוֹ: קוֹדֶם כָּל אֲנִי מְבַקֵּשׁ לִלְמֹד מִכֶּם אֵיךְ לְהִתְנַהֵג בִּכְבוֹדְכֶם, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁאֶפְגֹּם מַמָּשׁ בִּכְבוֹדְכֶם חַס וְשָׁלוֹם, רַק אַף-עַל-פִּי-כֵן בֶּן אָדָם קָשֶׁה לוֹ לְהִזָּהֵר לְגַמְרֵי כָּרְאוּי, עַל-כֵּן אֲנִי רוֹצֶה שֶׁתְּלַמְּדוּנִי אֵיךְ לְנַהֵג בִּכְבוֹדְכֶם. וְהֵשִׁיב לוֹ: כָּעֵת אֵין לִי פְּנַאי, בָּעֵת אַחֵר אָבוֹא אֶצְלְךָ וַאֲלַמֶּדְךָ זֹאת, וְכָעֵת אֲנִי צָרִיךְ לֵילֵךְ מִכָּאן. וְאָמַר לוֹ גַּם עַל זֶה אֲנִי צָרִיךְ לִלְמֹד מִכֶּם, כַּמָּה אֲנִי צָרִיךְ לְלַוּוֹת אֶתְכֶם. וְאָמַר לוֹ עַד אַחַר הַפְּתָחִים. וְהִתְחִיל לַחֲשֹׁב אֵיךְ אֵצֵא עִמּוֹ, כִּי כָּעֵת אֲנִי עִמּוֹ בֵּין הַבְּרִיּוֹת וְאִם אֵצֵא עִמּוֹ לְבַדּוֹ מִי יוֹדֵעַ מִי הוּא. וְשָׁאַל לוֹ, וְאָמַר לוֹ, יֵשׁ לִי פַּחַד לָצֵאת עִמָּכֶם. הֵשִׁיב לוֹ: אִם אֲנִי יָכוֹל כְּזֹאת לִלְמֹד עִמְּךָ. גַּם עַתָּה אִם אֶרְצֶה לַעֲשׂוֹת לְךָ אֵיזֶה דָּבָר מִי יִמְחֶה בְּיָדִי? וְיָצָא עִמּוֹ מִן הַפֶּתַח. וְאַזַּי תֵּכֶף חָטַף אוֹתוֹ וְהִתְחִיל לִפְרֹחַ עִמּוֹ. וְהָיָה קַר לוֹ, וְלָקַח מַלְבּוּשׁ וְנָתַן לוֹ, וְאָמַר לוֹ, קַח זֶה הַמַּלְבּוּשׁ וְיִיטַב לְךָ וְיִהְיֶה לְךָ אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה וְכָל טוּב וְתָשׁוּב לְבֵיתְךָ (נ"א: וְתֵשֵׁב בְּבֵיתְךָ). וּפָרַח עִמּוֹ. בְּתוֹךְ כָּךְ הִסְתַּכֵּל וְהִנֵּה הוּא בְּבֵיתוֹ. וְלֹא הָיָה מַאֲמִין בְּעַצְמוֹ שֶׁהוּא בְּבֵיתוֹ, אַךְ הִסְתַּכֵּל, וְהִנֵּה הוּא מְדַבֵּר עִם בְּנֵי אָדָם וְאוֹכֵל וְשׁוֹתֶה כְּדַרְכָּךְ הָעוֹלָם. בְּתוֹךְ כָּךְ חָזַר וְהִסְתַּכֵּל, וְהִנֵּה הוּא פּוֹרֵחַ כְּבַתְּחִלָּה. חָזַר וְהִסְתַּכֵּל, וְהִנֵּה הוּא בְּבֵיתוֹ. חָזַר וְהִסְתַּכֵּל, וְהִנֵּה הוּא פּוֹרֵחַ, וְכֵן הָיָה מִתְנַהֵג זְמַן רַב.

אַחַר-כָּךְ הוֹרִיד אוֹתוֹ בֵּין שְׁנֵי הָרִים בְּגַיְא, וּמָצָא שָׁם סֵפֶר וְהָיוּ בּוֹ צְרוּפֵי אוֹתִיּוֹת אז"ח הוּא ד' וְכוּ'. וְהָיָה מְצַיֵּר בְּהַסֵּפֶר כֵּלִים, וּבְתוֹךְ הַכֵּלִים הָיוּ אוֹתִיּוֹת. גַּם הָיָה בְּתוֹךְ הַכֵּלִים אוֹתִיּוֹת שֶׁל הַכֵּלִים, שֶׁיְּכוֹלִין לַעֲשׂוֹת עַל יָדָם אֵלּוּ הַכֵּלִים. וְהָיָה לוֹ חֵשֶׁק מְאֹד לִלְמֹד אֶת

הַסֵּפֶר. בְּתוֹךְ כָּךְ הִסְתַּכֵּל וְהִנֵּה הוּא בְּבֵיתוֹ. חָזַר וְהִסְתַּכֵּל, וְהִנֵּה הוּא שָׁם. וְהִתְיַשֵּׁב עַצְמוֹ לַעֲלוֹת אֶל הָהָר, אוּלַי יִמְצָא שָׁם אֵיזֶה יִשּׁוּב. וּכְשֶׁבָּא אֶל הָהָר, רָאָה עוֹמֵד שָׁם אִילָן שֶׁל זָהָב עִם עֲנָפִים שֶׁל זָהָב, וְעַל הָעֲנָפִים תְּלוּיִים כֵּלִים כְּמוֹ אֵלּוּ הַכֵּלִים הַמְצַיְּרִין בַּסֵּפֶר. וּבְתוֹךְ הַכֵּלִים הָיוּ כֵּלִים שֶׁעַל יָדָם עוֹשִׂים אֵלּוּ הַכֵּלִים. וְהָיָה חָפֵץ לִקַּח מִשָּׁם הַכֵּלִים, וְלֹא הָיָה יָכוֹל, מֻחָמַת שֶׁהָיוּ נִסְבָּכִים שָׁם עַל הָעֲנָפִים שֶׁהָיוּ בְּעֵקְמִימִיּוּת. בְּתוֹךְ כָּךְ הִסְתַּכֵּל וְהִנֵּה הוּא בְּבֵיתוֹ.

וְהָיָה לוֹ פְּלִיאָה גְּדוֹלָה, מַה זֹּאת שֶׁהוּא פַּעַם בְּכָאן וּפַעַם שָׁם? וְהָיָה חָפֵץ לְסַפֵּר זֹאת לִבְנֵי אָדָם, אַךְ אֵיךְ מְסַפְּרִין פְּלִיאָה כָּזוֹ לִבְנֵי אָדָם, מַה שֶּׁאֵין רְאוּי לְהַאֲמִין. בְּתוֹךְ כָּךְ, הִסְתַּכֵּל מִן הַחַלּוֹן וְרָאָה אֶת הָאוֹרֵחַ הַנַּ"ל. וְהִתְחִיל לְבַקֵּשׁ אוֹתוֹ מְאֹד שֶׁיָּבוֹא אֶצְלוֹ, וְאָמַר לוֹ: אֵין לִי פְּנַאי כִּי אֲנִי הוֹלֵךְ אֶצְלְךָ. אָמַר לוֹ: זֶה בְּעַצְמוֹ נִפְלָאת בְּעֵינַי. הֲרֵי אֲנִי כָּאן, וּמַה זֶּה שֶׁאַתָּם הוֹלְכִים אֶצְלִי. הֵשִׁיב לוֹ: בְּשָׁעָה שֶׁנִּתְרַצֵּיתָ לֵילֵךְ עִמִּי, לְלַוּוֹת אוֹתִי מִן הַפֶּתַח, אָז לָקַחְתִּי מִמְּךָ הַנְּשָׁמָה, וְנָתַתִּי לָהּ לְבוּשׁ מִן הַגַּן-עֵדֶן הַתַּחְתּוֹן, וְהַנֶּפֶשׁ רוּחַ נִשְׁאַר אֶצְלְךָ. וְעַל-כֵּן כְּשֶׁאַתָּה מְדַבֵּק מַחֲשַׁבְתְּךָ לְשָׁם, אַתָּה שָׁם, וְאַתָּה מַמְשִׁיךְ הֶאָרָה מִמֶּנִּי אֵלֶיךָ, וּכְשֶׁאַתָּה חוֹזֵר לְכָאן, אַתָּה כָּאן. וְאֵינִי יוֹדֵעַ מֵאֵיזֶה עוֹלָם הוּא, מֵעוֹלָם טוֹב הוּא בְּוַדַּאי. וַעֲדַיִן לֹא נִגְמַר וְלֹא נִסְתַּיֵּם:

אות פו

ו, קַיִץ תקס"ט. חָלַם לוֹ שֶׁהָיָה קִבּוּץ אֶחָד שֶׁל יְהוּדִים עִם מַנְהִיג אֶחָד שֶׁהָיָה גָּדוֹל מְאֹד בָּעוֹלָם. וְנָזְרוּ גְּזֵרָה לַהֲרֹג אֶת כָּל הַיְּהוּדִים, וְהַמַּנְהִיג נָפַל עַל עֻצָּה, שֶׁצְּרִיכִין לְשַׁנּוֹת עַצְמָן לְעֶרֶל. וְהָלַךְ וְקָרָא אֻמָּן וְגִלַּח לוֹ הַזָּקָן עִם הַפֵּאוֹת. וְאַחַר-כָּךְ נִתְבָּרֵר שֶׁהוּא שֶׁקֶר, שֶׁלֹּא נִגְזַר כְּלָל הַגְּזֵרָה הַנַּ"ל. כַּמָּה בּוּשָׁה הִגִּיעַ לְאוֹתוֹ מַנְהִיג. בְּוַדַּאי לֹא הָיָה אֶפְשָׁר לוֹ לְהִתְרָאוֹת לִפְנֵי הָעוֹלָם, וְהֶצְרֵךְ לַעֲקֹר וְלִבְרֹחַ. וְאֵיךְ יוֹצְאִין מִן הַפֶּתַח, וְאֵיךְ שׁוֹכְרִין עֲגָלָה וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה. בְּוַדַּאי הָיָה לוֹ בּוּשָׁה וּכְלִמָּה גְּדוֹלָה מְאֹד אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר. וּבְוַדַּאי הֶצְרֵךְ לֵישֵׁב אֵיזֶה זְמַן אֵצֶל עֶרֶל עַד שֶׁיִּצְמַח זְקָנוֹ. זֶה הֶרְאוּ לוֹ נֶגֶד הַמְּפֻרְסָמִים שֶׁל עַכְשָׁו:

אות פז

ז, תקס"ד לֵיל שַׁבַּת קֹדֶשׁ אַחַר הַקִּדּוּשׁ. וָאֵרָא בַּחֲלוֹם, וְהָיִיתִי בְּתוֹךְ עִיר, וְנִדְמֶה לִי בַּחֲלוֹם שֶׁהָעִיר הָיְתָה גְּדוֹלָה מְאֹד. וּבָא לְשָׁם צַדִּיק גָּדוֹל מִצַּדִּיקִים הַיְשָׁנִים שֶׁהָיָה מֻחְזָק לְצַדִּיק גָּדוֹל. וְהָלְכוּ הַכֹּל אֵלָיו. וְגַם אֲנִי הָלַכְתִּי אֵלָיו. וְרָאִיתִי, וְהִיוּ כֻּלָּם עוֹבְרִים אֶצְלוֹ בְּצִדּוֹ וְלֹא נָתְנוּ לוֹ שָׁלוֹם. וְהָיָה נִרְאֶה שֶׁעוֹשִׂין זֶה בְּכַוָּנָה. וְתָמַהְתִּי מְאֹד שֶׁהָיָה לָהֶם עַזּוּת כָּזֶה, כִּי יָדַעְתִּי שֶׁהוּא צַדִּיק גָּדוֹל. וְשָׁאַלְתִּי: אֵיךְ יֵשׁ לָכֶם עַזּוּת כָּזֶה, לִבְלִי לִתֵּן לוֹ שָׁלוֹם בְּכַוָּנָה כַּנַּ"ל? וְהָיָה הַתֵּרוּץ: כִּי בֶּאֱמֶת הוּא צַדִּיק גָּדוֹל, אַךְ יֵשׁ לוֹ גּוּף מְלֻקָּט מִכַּמָּה מְקוֹמוֹת,

שֶׁהוּא בְּחִינַת מְקוֹמוֹת הַמְטֻנָּפִים. אֲבָל הוּא בְּעַצְמוֹ אָדָם גָּדוֹל, וְקִבֵּל עַל עַצְמוֹ שֶׁהוּא יְתַקֵּן זֶה הַגּוּף, וְאֵין שׁוֹאֲלִין בִּשְׁלוֹם חֲבֵרוֹ בִּמְקוֹמוֹת הַמְטֻנָּפִים (שבת י.). עַל-כֵּן לֹא נָתְנוּ לוֹ שָׁלוֹם:

אות פח

ח, בְּחֹל. וְאֵרֶא בַּחֲלוֹם, וְהָיְתָה חֲתֻנָּה, וְהָיוּ שָׁם כַּלּוֹת הַרְבֵּה וְכַלָּה אַחַת בֵּינֵיהֶם הָיְתָה חֲשׁוּבָה מִכֻּלָּם. וְהָיְתָה נִרְאָה בְּעֵינֵי הָעוֹלָם חֲשׁוּבָה מֵהֶם, וְהָיוּ שָׁם קַאפֶּעלְיֶיס [מַקְהֵלוֹת], הַיְנוּ כְּלֵי שִׁיר שֶׁהָיוּ מְנַגְּנִים. וְרָאִיתִי שֶׁנִּפְתַּח פֶּתַח, וְנִכְנְסוּ אֶל הַיְשִׁיבָה, וְהָיוּ מִתְאַסְּפִים הָמוֹן רַב אֶל הַיְשִׁיבָה. וּכְשֶׁרָאִיתִי שֶׁהֵם מִתְרַבִּים וְהוֹלְכִים, הָיִיתִי מְחַשֵּׁב אֵיךְ אוּכַל לְכַנֵּס בֵּין הָמוֹן רַב כָּזֶה. וְחָטַפְתִּי עַצְמִי לְשָׁם, וְהָיִיתִי עוֹמֵד עַל גַּבָּם. וְהָיָה שָׁם רֹאשׁ יְשִׁיבָה שֶׁהָיָה לוֹמֵד עִמָּהֶם. וְהָיָה שָׁם כְּבוֹד הַתּוֹרָה גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד. וְהַכַּלּוֹת הָיוּ מְרֻקָּדִים, וְעִקַּר הָיָה הַכַּלָּה הַחֲשׁוּבָה הַנַּ"ל, שֶׁהִיא הָיְתָה מְרֻקֶּדֶת שָׁם. וְכָל מַה שֶּׁהָיְתָה הַקַּאפֶּעלְיֶיע מְנַגֶּנֶת אֵיזֶה נִגּוּן, הָיְתָה הִיא מְזַמֶּרֶת הַנִּגּוּן בְּעַצְמָהּ אַחַר-כָּךְ. וְהָיָה שָׁם כְּבוֹד הַתּוֹרָה גָּדוֹל מְאֹד. וְנִפְלֵאתִי הַרְבֵּה מְאֹד עַל גֹּדֶל כְּבוֹד הַתּוֹרָה שֶׁהָיָה שָׁם. וְדִבַּרְתִּי עִם אֲנָשִׁים שֶׁהָיִיתִי מַכִּיר עִמָּהֶם, הַרְאִיתֶם כְּבוֹד הַתּוֹרָה כָּזֶה? וּכְפִי הַנִּרְאֶה הָיוּ עוֹסְקִים בְּלִמּוּד הַפְּשׁוּט בְּנִגְלֶה, כִּי הַנִּרְאֶה שֶׁהָיוּ שָׁם רַבָּנִים. וְגַם הַסְּפָרִים הָיוּ מַרְאִים עַל זֶה שֶׁהָיוּ סְפָרִים גְּדוֹלִים (נ"א: קְדוֹשִׁים) מְאֹד, כְּדֶרֶךְ הַלִּמּוּד הַנַּ"ל:

אות פט

ט, שִׂיחָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁל רַבֵּנוּ זַ"ל מוֹצָאֵי שַׁבָּת פָּרָשַׁת תּוֹלְדֹת תק"ע פֹּה בְּרֶסְלֶב. כָּל סֵדֶר הַזְּמַנִּים שֶׁל כָּל הַשָּׁנָה, דְּהַיְנוּ רֹאשׁ-הַשָּׁנָה יוֹם כִּפּוּרִים סֻכּוֹת הוֹשַׁעְנָא רַבָּא שְׁמִינִי עֲצֶרֶת חֲנֻכָּה וּפוּרִים. וּמִקֹּדֶם לוֹ, חֲמִשָּׁה עָשָׂר פֶּסַח שְׁבוּעוֹת וְכוּ'. בְּכָל זְמַן וּזְמַן מֵאֵלּוּ הַזְּמַנִּים אֵין אֲנִי כְּמוֹ מִקֹּדֶם (וְאָמַר בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "אַז סָע קוּמְט דִּיא צַייט בִּין אִיךְ נִיט דָאס וָואס פְּרִיעֶר") (הַמּוּבָן מִדְּבָרָיו הָיָה, שֶׁבְּכָל אֵלּוּ הַזְּמַנִּים הוּא בָּא עַל הַשָּׂגָה וְדַעַת חָדָשׁ לְגַמְרֵי, וְאֵינוֹ עוֹבֵד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּאֵלּוּ הַזְּמַנִּים עִם הָעֲבוֹדָה שֶׁעָבַד כְּבָר בְּאֵלּוּ הַזְּמַנִּים בַּשָּׁנִים שֶׁעָבְרוּ, רַק בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה הוּא בָּא עַל הַשָּׂגָה חֲדָשָׁה לְגַמְרֵי, וְיֵשׁ לוֹ עֲבוֹדָה חֲדָשָׁה בְּאֵלּוּ הַזְּמַנִּים). בַּחֲנֻכָּה שֶׁל אֶשְׁתְּקַד הָיִיתִי מַדְלִיק הַנֵּרוֹת וּשְׁאָר הַנְּהָגוֹת חֲנֻכָּה בַּכַּוָּנוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁנֶּאֱמַר אָז, וְכֵן בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה וְיוֹם-כִּפּוּר וְכוּ' הָיְתָה עֲבוֹדָתוֹ בָּהֶם עַל-פִּי הַכַּוָּנוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁנֶּאֱמְרָה בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה זֶה, רַק שֶׁהָיְתָה בְּדַקּוּת יוֹתֵר (הַיְנוּ שֶׁעֲבוֹדָתוֹ הָיְתָה בְּדַקּוּת יוֹתֵר מִמַּה שֶׁנֶּאֱמַר בְּהַתּוֹרָה הַנַּ"ל):

אות צ

י, בְּפוּרִים נוֹדַע לִי נִפְלָאוֹת. עָנָה רַבֵּנוּ זַ"ל וְאָמַר: אוֹרַיְתָא שְׁמָא דְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא סְתוּם וְגַלְיָא. בִּתְחִלָּה הַתּוֹרָה מְגַלֵּית פָּנִים אֶל הָאָדָם, וְאַחַר-כָּךְ נִסְתָּרֶת. וּמִי שֶׁהוּא בַּעַל נֶפֶשׁ, הוּא מְסַבֵּב וּמְחַזֵּר אַחֲרֶיהָ וּמוֹסֵר נַפְשׁוֹ עָלֶיהָ, וְיֵשׁ לוֹ גַּעֲגוּעִים גְּדוֹלִים וְהִשְׁתּוֹקְקוּת נִמְרָץ בְּמִסְירַת נֶפֶשׁ, עַד שֶׁזּוֹכֶה שֶׁתִּתְגַּלֶּה הַתּוֹרָה אֵלָיו. כִּי בִּתְחִלָּה נִתְגַּלָּה לִי עִנְיָן שֶׁל פּוּרִים בְּקַטְנוּת וּבְהֶעְלֵם (הַיְנוּ שֶׁלֹּא נִגְלָה לוֹ הָעִנְיָן בְּהִתְגַּלּוּת גָּמוּר, רַק בָּרֶמֶז וְהִתְנוֹצְצוּת בְּעָלְמָא), וְאַחַר-כָּךְ עֶזְרֵנִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ עוֹזֵר לִי תָּמִיד. וְנִתְגַּלָּה לִי הָעִנְיָן. וְהָעִנְיָן שֶׁל פּוּרִים שֶׁנִּתְגַּלָּה אָז, הָיָה סָתוּם וְנֶעְלָם מִכָּל הָעוֹלָמוֹת. רַק בְּעוֹלָמוֹת עֶלְיוֹנִים שֶׁהֵם רְחוֹקִים מְאֹד מְאֹד, רַק שָׁם יוֹדְעִים זֹאת. כִּי עֲבוֹדָה שֶׁלִּי בְּפוּרִים הַנַּ"ל הָיָה לְתַקֵּן פְּגַם קֹרַח, וּכְשֶׁנִּתְגַּלָּה לִי זֹאת, הָיָה רָחוֹק בְּעֵינַי מְאֹד מַה סְּמִיכוּת יֵשׁ לְפוּרִים עִם קֹרַח. עַד שֶׁעָזַר לִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְכוּ'. כִּי יֵשׁ דְּבָרִים סְתוּמִים מְאֹד בְּהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְנִתְגַּלָּה לִי, שֶׁאוֹתִיּוֹת פּוּרִים הֵם רָאשֵׁי-תֵּבוֹת: "וְאִם מִפְּאַת פָּנָיו יִמָּרֵט רֹאשׁוֹ קֵרֵחַ הוּא" (ויקרא י"ג), בְּחִינַת קֹרַח (וְהַשְּׁאָר לֹא בֵּאֵר).

אַחַר-כָּךְ אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁלֹּא הָיָה יָכוֹל לִישֹׁן כָּל אוֹתָהּ הַלַּיְלָה שֶׁסִּפֵּר זֹאת, מֵחֲמַת שֶׁהָיָה מִצְטַעֵר עַל שֶׁגִּלָּה זֹאת. וְאָמַר שֶׁנֶּחֱמָתוֹ הָיְתָה כִּי עֲדַיִן לֹא גִּלָּה כְּלָל. גַּם בֶּאֱמֶת אֵין כָּתוּב כָּךְ בַּתּוֹרָה, רַק כָּךְ כָּתִיב: "וְאִם מִפְּאַת פָּנָיו יִמָּרֵט רֹאשׁוֹ גִּבֵּחַ הוּא". רַק מִקְּדָם כָּתוּב: "וְאִישׁ כִּי יִמָּרֵט רֹאשׁוֹ קֵרֵחַ הוּא". וְהַדְּבָרִים סְתוּמִים וְנֶעְלָמִים מְאֹד. אַשְׁרֵי הַמְחַכֶּה לְבִיאַת הַגּוֹאֵל, אָז יַשְׂגִּיבוּ שִׂיחָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה:

אות צא

יא, כִּסְלֵו תק"ע פֹּה בְּרֶסְלֶב. חֲלוֹם: הָיִיתִי יוֹשֵׁב בְּבֵיתִי (הַיְנוּ בַּבַּיִת הַקָּטָן שֶׁהוּא יוֹשֵׁב בּוֹ) וְלֹא הָיָה שׁוּם אָדָם נִכְנָס אֶצְלִי, וְהָיָה תְּמוּהַּ בְּעֵינַי. וְיָצָאתִי לַחֲדַר הַשֵּׁנִי, וְגַם שָׁם לֹא הָיָה שׁוּם אָדָם. וְיָצָאתִי לַבַּיִת הַגָּדוֹל וּלְבֵית-הַמִּדְרָשׁ, וְלֹא הָיָה שָׁם גַּם-כֵּן שׁוּם אָדָם. וְיָשַׁבְתִּי בְּדַעְתִּי לָצֵאת אֶל הַחוּץ. וְיָצָאתִי לַחוּץ, וְרָאִיתִי שֶׁעוֹמְדִים בְּנֵי-אָדָם עִגּוּלִים עִגּוּלִים וּמִתְלַחֲשִׁים זֶה עִם זֶה. וְזֶה מִתְלוֹצֵץ מִמֶּנִּי, וְזֶה מְשַׂחֵק בִּי, וְזֶה מֵעֵז פָּנִים נֶגְדִּי וְכַיּוֹצֵא. וַאֲפִלּוּ הָאֲנָשִׁים שֶׁלִּי הָיוּ גַּם-כֵּן כְּנֶגְדִּי, קָצַת הֵעֵזוּ כְּנֶגְדִּי, וּקְצָת הִתְלַחֲשׁוּ בְּסוֹד מִמֶּנִּי וְכַיּוֹצֵא כַּנַּ"ל. וְקָרָאתִי לְאֶחָד מֵאֲנָשַׁי, וְשָׁאַלְתִּי אוֹתוֹ מַה זֹּאת. וְהֵשִׁיב: אֵיךְ עֲשִׂיתֶם כְּזֹאת, הֲיִתְכֵּן שֶׁתַּעֲשׂוּ חֵטְא גָּדוֹל כָּזֶה? וַאֲנִי לֹא יָדַעְתִּי כְּלָל עַל מָה הֵם מִתְלוֹצְצִים עָלַי. וּבִקַּשְׁתִּי אֶת הָאִישׁ הַנַּ"ל, שֶׁיֵּלֵךְ וְיַקְבֵּץ אֵיזֶה אֲנָשִׁים מֵאֲנָשַׁי-שְׁלוֹמָנוּ. וְהָלַךְ מֵאִתִּי, וְלֹא רְאִיתִיו עוֹד.

וְיָשַׁבְתִּי בְּעַצְמִי מַה לַּעֲשׂוֹת. וְיָשַׁבְתִּי עַצְמִי לְהַפְלִיג עַצְמִי לְאֵיזֶה מְדִינָה אֲחֶרֶת, וּבָאתִי לְשָׁם, וְהָיָה שָׁם גַּם-כֵּן כֵּן, שֶׁהָיוּ עוֹמְדִים שָׁם גַּם-כֵּן בְּנֵי-אָדָם וְדִבְּרוּ מִזֶּה, כִּי גַּם שָׁם יוֹדְעִים

הַנַּ"ל. וְיִשַּׁבְתִּי עַצְמִי לֵישֵׁב בְּאֵיזֶה יַעַר. וְנִקְבְּצוּ אֵלַי חֲמִשָּׁה אֲנָשִׁים מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ, וְהָלַכְתִּי עִמָּהֶם לַיַּעַר, וְיָשַׁבְנוּ שָׁם. וּכְשֶׁהָיִינוּ צְרִיכִים לְאֵיזֶה דָּבָר אֲכִילָה? וְכֵיוֹצֵא, הָיִינוּ שׁוֹלְחִים אֶחָד מֵהָאֲנָשִׁים הַנַּ"ל וְקָנָה לָנוּ מַה שֶּׁהָיִינוּ צְרִיכִים. וְהָיִיתִי שׁוֹאֵל אוֹתוֹ אִם נִשְׁקַט הָרַעַשׁ, וְהֵשִׁיב לָאו, כִּי עֲדַיִן הָרַעַשׁ הַנַּ"ל חָזָק מְאֹד. בְּתוֹךְ שֶׁהָיִינוּ יוֹשְׁבִים שָׁם, בָּא זָקֵן אֶחָד וְקָרָא אוֹתִי. וְאָמַר שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֵיזֶה דָּבָר לְדַבֵּר עִמִּי. וְהָלַכְתִּי עִמּוֹ, וְהִתְחִיל לְדַבֵּר עִמִּי. עָנָה וְאָמַר: הַאַתָּה תַּעֲשֶׂה כָּזֹאת? וְאֵיךְ אֵין אַתָּה מִתְבַּיֵּשׁ בִּפְנֵי אֲבוֹתֶיךָ, נֶגֶד זְקַנְךָ רַבִּי נַחְמָן וְנֶגֶד זְקַנְךָ הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל? וְאֵיךְ אֵין אַתָּה מִתְבַּיֵּשׁ מִתּוֹרַת מֹשֶׁה וּמֵאֲבוֹת הַקְּדוֹשִׁים אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב וְכוּ'. מָה אַתָּה סָבוּר שֶׁתֵּשֵׁב כָּאן? הַאִם אַתָּה יָכוֹל לֵישֵׁב כָּאן תָּמִיד, הֲלֹא הַמָּעוֹת שֶׁלְּךָ יִכְלֶה, וְאַתָּה אִישׁ חָלוּשׁ וּמַה תַּעֲשֶׂה. וְכִי אַתָּה סוֹבֵר שֶׁתַּפְלִיג לְאֵיזֶה מְדִינָה? מִמָּה נַפְשָׁךְ - אִם לֹא יֵדְעוּ שָׁם מִי אַתָּה, לֹא תּוּכַל לִהְיוֹת שָׁם כִּי לֹא יִתְּנוּ לְךָ מָעוֹת. וְאִם יֵדְעוּ מִי אַתָּה, גַּם-כֵּן לֹא תּוּכַל לִהְיוֹת שָׁם, כִּי גַּם שָׁם יוֹדְעִים מִזֶּה. הֵשַׁבְתִּי לוֹ: מֵאַחַר שֶׁהוּא כֵּן שֶׁאֲנִי מְגֹרָשׁ כָּזֶה, יִהְיֶה לִי עוֹלָם הַבָּא. הֵשִׁיב לִי: עוֹלָם הַבָּא אַתָּה סָבוּר שֶׁיִּהְיֶה לְךָ? אֲפִלּוּ בְּגֵיהִנֹּם לֹא יִהְיֶה לְךָ מָקוֹם לְהִטָּמֵן שָׁם, כִּי עָשִׂיתָ חֵטְא כָּזֶה. הֵשַׁבְתִּי לוֹ: לְךָ-לְךָ, הָיִיתִי סוֹבֵר שֶׁתְּנַחֲמוּ אוֹתִי וּתְדַבְּרוּ עַל לִבִּי, עַכְשָׁו אַתֶּם עוֹשִׂים לִי יִסּוּרִים, לְכוּ לָכֶם. וְהָלַךְ מֵאִתִּי הַזָּקֵן הַנַּ"ל.

וּבְהָיוֹתִי יוֹשֵׁב שָׁם, יִשַּׁבְתִּי עַצְמִי. מֵאַחַר שֶׁאֲנִי יוֹשֵׁב כָּאן זְמַן רַב כָּזֶה, יְכוֹלִים לִשְׁכֹּחַ לְגַמְרֵי אֶת הַלִּמּוּד. וְצִוִּיתִי לְאִישׁ הַנַּ"ל שֶׁשָּׁלְחָנוּ לָעִיר בִּשְׁבִיל צְרָכֵינוּ, שֶׁיְּבַקֵּשׁ שָׁם אֵיזֶה סֵפֶר וְיָבִיא לָנוּ, וְהָלַךְ אֶל הָעִיר וְלֹא הֵבִיא סֵפֶר. וְהֵשִׁיב, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהָבִיא, כִּי בְּוַדַּאי אָסוּר לְגַלּוֹת בִּשְׁבִיל מַה צְּרִיכִין הַסֵּפֶר, וּבְהֶצְנֵעַ אִי אֶפְשָׁר לִמְצֹא סֵפֶר. וְהָיָה לִי יִסּוּרִים גְּדוֹלִים עַל שֶׁאֲנִי נָע וָנָד וְגַם אֵין לִי שׁוּם סֵפֶר, כִּי יְכוֹלִין לִשְׁכֹּחַ אֶת הַלִּמּוּד לְגַמְרֵי.

אַחַר-כָּךְ חָזַר וּבָא הַזָּקֵן הַנַּ"ל וְנָשָׂא סֵפֶר תַּחַת זְרוֹעוֹתָיו, וְשָׁאַלְתִּי אוֹתוֹ: מָה אַתֶּם נוֹשְׂאִים? וְהֵשִׁיב: סֵפֶר. אָמַרְתִּי לוֹ: תְּנוּ לִי הַסֵּפֶר וְנָתַן לִי. וְלָקַחְתִּי אוֹתוֹ, וְלֹא יָדַעְתִּי כְּלָל אֵיךְ לְהָנִיחַ אֶת הַסֵּפֶר, וּפָתַחְתִּי אֶת הַסֵּפֶר וְלֹא יָדַעְתִּי בּוֹ כְּלָל, וְהָיָה דּוֹמֶה בְּפָנַי כְּלָשׁוֹן אַחֵר וְכִכְתָב אַחֵר, כִּי לֹא יָדַעְתִּי בּוֹ כְּלָל כְּלָל לֹא, וְהָיוּ לִי יִסּוּרִים גְּדוֹלִים מִזֶּה. וְהָיִיתִי מִתְיָרֵא גַּם מֵאוֹתָם חֲמִשָּׁה אֲנָשִׁים, שֶׁכְּשֶׁיִּתְוַדַּע לָהֶם זֹאת אוּלַי גַּם הֵם יִפְרְדוּ מִמֶּנִּי. וְשׁוּב קָרָא אוֹתִי הַזָּקֵן לְדַבֵּר עִמִּי, וְהָלַכְתִּי עִמּוֹ, וְהִתְחִיל שׁוּב לְדַבֵּר כַּנַּ"ל, אֵיךְ עָשִׂיתָ כָּזֹאת, אֵיךְ אֵין לְךָ בּוּשָׁה וְכוּ' כַּנַּ"ל, הֲלֹא אֲפִלּוּ בְּגֵיהִנֹּם לֹא יִהְיֶה לְךָ מָקוֹם לְהִטָּמֵן שָׁם. אָמַרְתִּי לוֹ: אִם הָיָה אוֹמֵר לִי כָּזֹאת אָדָם מִבְּנֵי עוֹלָם הָעֶלְיוֹן הָיִיתִי מַאֲמִין לוֹ. הֵשִׁיב אֲנִי מִשָּׁם, וְהֶרְאָה לִי דָּבָר שֶׁהוּא מִשָּׁם.

וּבָא עַל דַּעְתִּי הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל, הַמַּעֲשֶׂה הַיְדוּעָה שֶׁהֵסִית אוֹתוֹ הַבַּעַל דָּבָר, וְאָז הָיָה סָבוּר הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל גַּם כֵּן שֶׁאֵין לוֹ עוֹלָם הַבָּא. וְאָמַר: אֲנִי אוֹהֵב אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּלִי עוֹלָם הַבָּא. וְהִשְׁלַכְתִּי אֶת רֹאשִׁי לַאֲחוֹרַי בִּמְרִירוּת גָּדוֹל מְאֹד. וְכַאֲשֶׁר הִשְׁלַכְתִּי אֶת רֹאשִׁי כָּךְ, בָּאוּ אֵלַי וְנִתְקַבְּצוּ אֵלַי כָּל הַנִּזְכָּרִים לְמַעְלָה, שֶׁאָמַר לִי הַזָּקֵן לְהִתְבַּיֵּשׁ מֵהֶם, הַיְנוּ זְקֵנַי וְהָאָבוֹת וְכוּ' וְכוּ', וְאָמְרוּ לִי הַפָּסוּק: "וּפְרִי הָאָרֶץ לְגָאוֹן וּלְתִפְאֶרֶת" (ישעיה ד'). וְאָמְרוּ לִי: אַדְרַבָּא, נִהְיֶה מִתְפָּאֲרִין בָּכֶם. וְהֵבִיאוּ לִי כָּל הָאֲנָשִׁים שֶׁלִּי וּבָנַי (כִּי גַּם בָּנַי נִפְרְדוּ מִמֶּנִּי בַּתְּחִלָּה בְּעֵת הַנַּ"ל), וְדִבְּרוּ עַל לִבִּי דְּבָרִים כְּאֵלּוּ הַהִפּוּךְ מֵהַנַּ"ל.

מַה שֶּׁהִשְׁלַכְתִּי אֶת רֹאשִׁי, אִם הָיָה אָדָם שֶׁעָבַר שְׁמוֹנָה מֵאוֹת פְּעָמִים עַל כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, אִם הָיָה מַשְׁלִיךְ אֶת רֹאשׁוֹ בִּמְרִירוּת כָּזֶה, בְּוַדַּאי הָיוּ מוֹחֲלִין לוֹ. וּשְׁאָר הַטּוֹב אֵינִי רוֹצֶה לְסַפֵּר לָכֶם, כִּי בְּוַדַּאי הָיָה טוֹב.

אות צא-ב

יא-ב, אוֹר לְיוֹם י"ד שְׁבָט תק"ע בְּרֶסְלֶב. סִפֵּר שֶׁחָלַם לוֹ בַּלַּיְלָה שֶׁל אֶתְמוֹל חֲלוֹם מְשֻׁנֶּה, שֶׁלֹּא חָלַם לוֹ מִימָיו חֲלוֹם כָּזֶה. כִּי חָלַם לוֹ שמ"ש אוֹתוֹ וְכוּ', וְהָיָה בָּזֶה מַעֲשֶׂה שְׁלֵמָה וְלֹא סִפֵּר. וְהָיָה שָׁם ש"מ וְגַם הָאָדָם שמ"ש אוֹתוֹ הָיָה אָדָם גָּדוֹל מְאֹד, וְהָיָה יוֹדֵעַ מִי הוּא, אַךְ שָׁכַח. גַּם נָתְנוּ לוֹ מַלְבּוּשׁ וְהִזְהִירוּ אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יָסוּר הַמַּלְבּוּשׁ בְּשׁוּם פַּעַם, גַּם הִזְהִירוּ אוֹתוֹ שֶׁיְּסִיר הַבָּתֵּי שׁוֹקַיִם (שֶׁקּוֹרִין "זָאקִין") שֶׁהָיָה לָבֶשׁ בָּהֶם. אַךְ אֵינוֹ מַשְׁגִּיחַ עַל חֲלוֹמוֹת כָּאֵלֶּה. גַּם הָיָה קוֹבֵל לִפְנֵיהֶם עַל עִנְיַן חֲלִישׁוּתוֹ, וְסִפֵּר לָהֶם כָּל הָעִנְיָן הַחוֹלַאת שֶׁלּוֹ שֶׁל הַהוֹסְט, וּשְׁכוֹאֵב לוֹ צַד הַגּוּף. וְהָיִיתִי שָׁמֵחַ מְאֹד אָז:

אות צב

יב, סִפֵּר שֶׁהָיָה רָגִיל לֶאֱכֹל הַרְבֵּה מְאֹד בִּימֵי נְעוּרָיו. הָיִיתִי רָגִיל לֶאֱכֹל הַרְבֵּה, וְהָיִיתִי אוֹכֵל בְּעֵד ג' גְּדוֹלִים (שֵׁם מַטְבֵּעַ) בַּבֹּקֶר, דְּהַיְנוּ ט' בֵּייגֶ'על (כְּעָכִים), שֶׁהָיוּ גְּדוֹלִים מַמָּשׁ, כְּמוֹ עַכְשָׁו בְּעֵד ט' גְּדוֹלִים. וְכֵן בַּצָּהֳרַיִם שֶׁקּוֹרִין "מִיטָאג" (אֲרוּחָה הָעִקָּרִית), וְכֵן לְעֵת עֶרֶב, וְחוּץ מִזֶּה אֲכִילַת שַׁחֲרִית וְעַרְבִית. וְהָיָה לוֹ יִסּוּרִים מִזֶּה. וְהִשְׁלִיךְ זֹאת. וְרָאָה אַחַר-כָּךְ שֶׁיֵּשׁ לוֹ תַּאֲוָה גַּם לְאוֹתוֹ הַמַּעַט שֶׁאוֹכֵל. וְנִתְיַשֵּׁב, וְהִתְחִיל שׁוּב לֶאֱכֹל, כִּי מַה לּוֹ כְּשֶׁאוֹכֵל מְעַט עִם תַּאֲוָה אוֹ הַרְבֵּה, וְלָמָּה לוֹ לְהַפְסִיד גּוּפוֹ בְּחִנָּם. וְהָיָה מַנִּיחַ כָּל הַתַּאֲוֹת בְּתוֹךְ תַּאֲוָה זוֹ שֶׁל אֲכִילָה.

פַּעַם אֶחָד הָיָה יוֹשֵׁב עַל הַשֻּׁלְחָן אֵצֶל חָמִיו, בְּשָׁעַת הַסְּעֻדָּה שְׁלִישִׁית שֶׁל שַׁבָּת. וְיָשַׁב בַּזָּוִיּוֹת, וְהָיָה חֹשֶׁךְ בַּבַּיִת. וְהוּא הָיָה דַּרְכּוֹ תָּמִיד לַעֲשׂוֹת אֶת שֶׁלּוֹ כְּדַרְכּוֹ. וְהִתְחִיל לְבָרֵךְ שֶׁיַּרְאֶה לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֶת הָאָבוֹת אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב. וְהִבְטִיחַ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ: כְּשֶׁתַּרְאֶה לִי זֹאת, אַשְׁלִיךְ גַּם זֹאת הַתַּאֲוָה (הַיְנוּ שֶׁל אֲכִילָה). וְעָשָׂה בָּזֶה מַה שֶּׁעָשָׂה,

וְנִכְנַס בָּזֶה מְאֹד וַיִּישָׁן. וּבָא זְקֵנוֹ הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל אֵלָיו בַּחֲלוֹם, וְאָמַר לוֹ הַפָּסוּק: "וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשָׂדְךָ לִבְהֶמְתֶּךָ" (דברים י"א). וְהֵקִיץ וְנִפְלָא בְּעֵינָיו מַה שַּׁיְכוּת יֵשׁ לָזֶה הַפָּסוּק לְמַה שֶּׁבִּקֵּשׁ? וּבָא בְּדַעְתּוֹ, שֶׁאִיתָא בַּתִּקּוּנִים: "עֵשֶׂב הוּא אוֹתִיּוֹת עַיִן בֵּית שִׁין, עַיִן בֵּית הִיא בַּת עַיִן, שִׁין תְּלָת אֲבָהָן" (דף סב:). וְזֶהוּ: אִם תִּרְצֶה לִרְאוֹת אֲבָהָן, אִי אֶפְשָׁר לְךָ כִּי אִם: "בְּשָׂדְךָ לִבְהֶמְתֶּךָ". צָרִיךְ אַתָּה לְשַׁדֵּד הַבְּהֶמִיּוּת, תַּאֲוַת אֲכִילָה. וְהִשְׁלִיךְ גַּם זֹאת הַתַּאֲוָה. וְצִוָּה לַחְזֹר גַּם זֹאת הַמַּעֲשֶׂה.

וּמַה שֶּׁאָמַר הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב לְאַדְמוֹ"ר זְכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה, כִּי בִלְתִּי אֶפְשָׁר לִרְאוֹת אֶת הָאֲבוֹת עַד שֶׁיְשַׁדֵּד וִישַׁבֵּר תַּאֲוַת אֲכִילָה, עַיֵּן בְּלִקּוּטֵי מוֹהֲרַ"ן בְּמַאֲמָר "שְׁאָלוּ אֶת ר' יוֹסֵי בֶּן קִיסְמָא" (סימן נ"ז), מְבֹאָר שָׁם, שֶׁעַל-יְדֵי אֲכִילָה בְּקֻדָּשָׁה מִתְנוֹצְצִים בְּהָאָדָם אוֹר הָאֲבוֹת:

אות צג

יג, יוֹם שֵׁנִי כ"ד אִיָּר תק"ע בְּאוּמַאן. סִפֵּר לִי חֲלוֹם שֶׁחָלַם לוֹ בְּאוֹתוֹ הַלַּיְלָה. וְרָאָה בַּחֲלוֹם שֶׁהָיְתָה חֲתֻנָּה, וְהָלַךְ גַּם-כֵּן אֶל הַחֲתֻנָּה, וְהָיָה יוֹדֵעַ שָׁם הֶחָתָן. וְהִסְתַּכֵּל וְרָאָה שָׁם אָדָם מֵעוֹלָם הַבָּא, הַיְנוּ אָדָם מֵת. וַיִּתְפַּלֵּא מְאֹד, וְאָמַר בְּדַעְתּוֹ, הֲלֹא אִם יִרְאוּ אוֹתוֹ הָעוֹלָם יִהְיֶה רַעַשׁ גָּדוֹל מְאֹד. וְהָיָה יוֹדֵעַ שָׁם זֶה הַמֵּת גַּם-כֵּן, וְאָמַר, שֶׁהַשֵּׁמוֹת אֵלּוּ שֶׁל הֶחָתָן וְשֶׁל הַמֵּת, אֵינָם שְׁמוֹת הָעֶצֶם, רַק הֵם שֵׁמוֹת מַמָּשׁ שֶׁמְּרַמְּזִים לְמַה שֶּׁמְּרַמְּזִים כְּמוֹ כָּל שֵׁמוֹת הַקְּדוֹשִׁים. אַחַר-כָּךְ רָאוּ גַּם הָעוֹלָם אֶת הַמֵּת הַנַּ"ל, וְדִבַּרְתִּי עִמָּהֶם, הֲלֹא זֶהוּ מֵת? וְאָמְרוּ, אַף-עַל-פִּי-כֵן. וְלֹא הָיָה אֶצְלָם שׁוּם חִדּוּשׁ כְּלָל. אַחַר-כָּךְ הוּטַב בְּעֵינַי לֵילֵךְ שָׁם לְאֵיזֶה בֵּית-הַכְּנֶסֶת, בַּאֲשֶׁר שֶׁמִּשָּׁם יִהְיֶה טוֹב יוֹתֵר לְהִסְתַּכֵּל עַל הַחֲתֻנָּה. וְסִבַּבְתִּי שָׁם כָּזֶה: () וְהָיָה מוֹרֶה בָּאֲצְבַּע אֵיךְ הָיָה מְסֻבָּב. וּבָאתִי אֶל הַבֵּית-הַכְּנֶסֶת, וְהָיוּ מְזַמְּרִים שָׁם, הַיְנוּ בִּמְקוֹם הַחֻפָּה לְהֶחָתָן, בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "אֵיין בָּחוּר אִיז דָּער. אֵיין חָתָן אִיז דָּער" [בָּחוּר אֶחָד הוּא זֶה, חָתָן אֶחָד הוּא זֶה]. וְגַם יָדַעְתִּי אֶת הַנִּגּוּן, וְהָיָה נִגּוּן יָפֶה נִגּוּן שֶׁל שִׂמְחָה. וְהָיִיתִי מְסֻתַּכֵּל שָׁם מִן הַבֵּית-הַכְּנֶסֶת הַנַּ"ל, וְאַחַר-כָּךְ גַּם שָׁם לֹא הוּטַב בְּעֵינַי, וְהָלַכְתִּי לְבֵיתִי. וּבָאתִי לְבֵיתִי, וּמָצָאתִי שֶׁהֶחָתָן הוּא שׁוֹכֵב עַל הָאָרֶץ, וְנִעַרְתִּי אוֹתוֹ, וְעוֹרַרְתִּי אוֹתוֹ: הֲלֹא מְזַמְּרִים לְךָ כָּל-כָּךְ וְכוּ', וְאַתָּה שׁוֹכֵב כָּאן (וְהַדְּבָרִים סְתוּמִים מְאֹד. וְאַחַר-כָּךְ אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל בְּעַצְמוֹ שֶׁהוּא פֶּלֶא, שֶׁשָּׁם הָיוּ מְזַמְּרִים לוֹ כָּל-כָּךְ וְכָאן הוּא שׁוֹכֵב. וְהַדָּבָר סָתוּם וְנַעֲלָם מְאֹד). וְאָמַר, שֶׁבַּחֲלוֹם נִרְאָה לוֹ שֶׁהַמָּקוֹם שֶׁשָּׁם בֵּית-הַכְּנֶסֶת יֵשׁ לוֹ שֵׁם אַחֵר, וְהַמָּקוֹם שֶׁהָלַךְ שָׁם לְבֵיתוֹ יֵשׁ לוֹ שֵׁם אַחֵר, וְאָמַר שֶׁיָּדַע וְנִשְׁכַּח. וַאֲנִי מְסֻפָּק אִם עַל הַנִּגּוּן אָמַר שֶׁיָּדַע וְנִשְׁכַּח, אִם עַל אֵלּוּ הַשֵּׁמוֹת שֶׁל הַמְּקוֹמוֹת אָמַר שֶׁיָּדַע וְנִשְׁכַּח. אֲבָל שְׁמוֹת הַנַּ"ל שֶׁל הֶחָתָן וְהַמֵּת אָמַר שֶׁהוּא יוֹדֵעַ אוֹתָם עֲדַיִן. וְאָמַר שֶׁיֵּשׁ עוֹד בָּזֶה דְּבָרִים שֶׁרָאָה בַּחֲלוֹם הַנַּ"ל:

אות צד

יד, פַּעַם אַחַת אָמַר: כָּל תּוֹרָה יֵשׁ לָהּ מַעֲשֶׂה. וְהִתְחִיל לְסַפֵּר הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַתּוֹרָה "וַיֹּאמֶר בֹּעַז אֶל רוּת" (לקוטי א' סימן ס"ה) שֶׁהִגִּיד בָּעֵת הַהוּא. וְסִפֵּר: עֲזוּת הָיָה לוֹ בַּת וּשְׁלָחָהּ אֶל הַמַּיִם לִשְׁאֹב אֶל הַכַּד וְכוּ', וְלֹא רָצָה לְסַפֵּר יוֹתֵר מֵחֲמַת שֶׁכְּבָר הִגִּיד הַתּוֹרָה.

וּבִפְרָטִיּוּת הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל אֶחָד שֶׁהָיָה שׁוֹכֵב עַל הָאָרֶץ (לעיל פ"ג), יֵשׁ מִמֶּנָּה בְּתוֹךְ כָּל תּוֹרָה וְתוֹרָה. וּבִפְרָט הַתּוֹרָה "תִּשְׁעָה תִּקּוּנִין" (בלקוטי א' סימן כ'), הוּא פֵּרוּשׁ עַל אוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה. מַעֲשֶׂה שֶׁל הַבַּת מֶלֶךְ הַמְסַיֶּמֶת בְּהַר שֶׁל זָהָב וּמִגְדָּל שֶׁל מַרְגָּלִיּוֹת (הַנִּדְפָּסָה בְּסִפּוּרֵי-מַעֲשִׂיּוֹת סִפּוּר א'), לְדַעְתֵּנוּ שַׂיֶּכֶת עַל הַתּוֹרָה הַמַּתְחֶלֶת: "פְּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר עֵת לַעֲשׂוֹת לַה'" וְכוּ' סִימָן ס'.

מַעֲשֶׂה מֵהַכֹּשֵׁא (לעיל פ"ד) שַׂיָּכָה לְהַתּוֹרָה "תִּקְעוּ מֻמְשָׁלָה" (לקוטי תנינא סימן א'), שֶׁהוּא בֵּאוּר אוֹתָהּ הַמַּעֲשֶׂה:

אות צה

טו, שְׁמַעְתִּי מֵאִישׁ אֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁסִּפֵּר לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל בְּעֶרֶב יוֹם-כִּפּוּר אַחַר הַכַּפָּרוֹת מַעֲשֶׂה: שֶׁרָאָה שֶׁהָלַךְ בְּיַעַר אֶחָד, וְהַיַּעַר הָיָה גָּדוֹל בְּלִי קֵץ, וְרָצָה לָשׁוּב אֶל עֶקְבּוֹ. וּבָא אֵלָיו אֶחָד וְאָמַר לוֹ, שֶׁבְּזֶה הַיַּעַר אִי אֶפְשָׁר לָבוֹא לְסוֹפוֹ וְקִצּוֹ, כִּי הַיַּעַר הַזֶּה הִיא בְּלִי קֵץ וְסוֹף, וְכָל הַכֵּלִים שֶׁבָּעוֹלָם כֻּלָּם נַעֲשִׂים מִזֶּה הַיַּעַר. וְהֶרְאָה לוֹ דֶּרֶךְ אֵיךְ שֶׁיֵּצֵא מִזֶּה הַיַּעַר. אַחַר-כָּךְ בָּא לְנָהָר אֶחָד, וְרָצָה לְהַגִּיעַ לְסוֹף הַנָּהָר, וּבָא אֵלָיו שׁוּב אֶחָד וְאָמַר לוֹ גַּם-כֵּן, שֶׁבְּזֶה הַנָּהָר אִי אֶפְשָׁר לָבוֹא לְסוֹפוֹ, כִּי זֶה הַנָּהָר אֵין לוֹ קֵץ וְסוֹף, וְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם שׁוֹתִין מֵאֵלּוּ הַמַּיִם שֶׁל זֶה הַנָּהָר. וְהֶרְאָה לוֹ גַּם-כֵּן דֶּרֶךְ וְכוּ'. אַחַר-כָּךְ בָּא אֶל רַחַיִם אַחַת שֶׁהָיְתָה עוֹמֶדֶת עַל אוֹתוֹ הַנָּהָר. וּבָא אֵלָיו גַּם-כֵּן אֶחָד וְאָמַר לוֹ, שֶׁזֹּאת הָרֵחַיִם טוֹחֶנֶת טְחִינָה עַל כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ. וְאַחַר-כָּךְ חָזַר וּבָא אֶל הַיַּעַר הַנַּ"ל, וְרָאָה שָׁם נַפָּח אֶחָד שֶׁקּוֹרִין "קָאוויל", שֶׁיּוֹשֵׁב שָׁם בַּיַּעַר וְעָשָׂה מְלַאכְתּוֹ. וְאָמְרוּ לוֹ, שֶׁזֶּה הַנַּפָּח עוֹשֶׂה כֵּלִים בִּשְׁבִיל כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ. וְהַדְּבָרִים סְתוּמִים מְאֹד (גַּם לֹא נִרְשַׁם בִּשְׁלֵמוּת כָּרָאוּי, כִּי הָרְבֵּה נִשְׁכַּח כִּי לֹא נִכְתַּב בִּזְמַנּוֹ). וְאָמַר אָז, שֶׁהָעוֹלָם מְסַפְּרִין מַעֲשֶׂה, וַאֲנִי רָאִיתִי מַעֲשֶׂה. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְזַכֵּנוּ לְהָבִין דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים וְהַנּוֹרָאִים:

אות צו

טז, סִפֵּר בִּימֵי אֱלוּל, שֶׁחָלַם לוֹ שֶׁהָיָה רוֹצֶה לִכְנֹס בְּבֵית לִשְׁמֹעַ קוֹל שׁוֹפָר. וְעָבַר לִפְנֵי בֵּית אֶחָד, וְשָׁמַע שֶׁשָּׁם מְזַמְּרִין וּמַכִּין כַּף אֶל כַּף וּמְרַקְּדִין מְאֹד וּשְׂמֵחִין בִּקְפִיצוֹת וְרִקּוּדִין גְּדוֹלִים כְּדֶרֶךְ הַשְּׂמֵחִים וְהַשּׂוֹחֲקִים מְאֹד. עָנִיתִי וְאָמַרְתִּי, הֲלֹא לָכֵן בְּוַדַּאי טוֹב לִכְנֹס לִשְׁמֹעַ קוֹל שׁוֹפָר (וְהַשְּׁאָר אֵינִי זוֹכֵר). וְעָנָה אֶחָד, שֶׁגַּם מְרֻמָּז בְּסִפְרוֹ שֶׁמִּצְוַת שׁוֹפָר

הִיא בְּחִינַת הַמְחָאַת כַּף וְרִקּוּדִין, כַּמּוּבָא בְּהַתּוֹרָה "וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים" (לקוטי א' סימן י') הַמְדַבֵּר מֵהַמְחָאַת כַּף וְרִקּוּדִין. שֶׁמְּבֹאָר שָׁם מַאֲמַר הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ: "בִּתְרוּעָה דְּאִיהוּ רוּחָא אִתְעֲבַר אֵל אַחֵר כְּפִרוֹת" וְכוּ' (תיקוני זוהר מח.), שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִין לְהַמְחָאַת כַּף וְרִקּוּדִין. שֶׁהִיא בְּחִינַת "וְהַהִיא רוּחָא נָשֵׁב בְּשֵׁת פִּרְקִין דִּדְרוֹעִין וּבְשֵׁת פִּרְקִין דְּשׁוֹקַיִן" עַיֵּן שָׁם כָּל הַתּוֹרָה. נִמְצָא מְבֹאָר שָׁם, שֶׁתְּרוּעָה, דְּאִיהוּ קוֹל שׁוֹפָר, הוּא בְּחִינַת הַמְחָאַת כַּף וְרִקּוּדִין, עַיֵּן שָׁם. וְנִעְנַע לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל רֹאשׁוֹ. אַחַר-כָּךְ שָׁלַח ה' בְּלִבִּי שֶׁמְּרֻמָּז בַּפָּסוּק, שֶׁשּׁוֹפָר הִיא בְּחִינַת רִנָּה וְשִׂמְחָה, כִּי: "אָז יִמָּלֵא שְׂחוֹק פִּינוּ וּלְשׁוֹנֵנוּ רִנָּה" (תהלים קכ"ו), רָאשֵׁי-תֵבוֹת: שׁוֹפָ"ר. וְעַל-כֵּן אַחַר פָּסוּק: "אַשְׁרֵי הָעָם יוֹדְעֵי תְרוּעָה" וְכוּ' (שם פ"ט) כְּתִיב: "בְּשִׂמְחָתְךָ יְגִילוּן כָּל הַיּוֹם". וְעַיֵּן בְּמָקוֹם אַחֵר, שֶׁעִקַּר הַבְּכִיָּה צְרִיכָה לִהְיוֹת מִתּוֹךְ שִׂמְחָה, כִּי: "בְּכִיָּה", הִיא רָאשֵׁי-תֵבוֹת: "בְּשִׂמְחָתְךָ יְגִילוּן כָּל הַיּוֹם, עַיֵּן שָׁם (לקוטי מוהר"ן קע"ה):

אות צז

יז, פַּעַם אֶחָד, הָיָה אִישׁ אֶחָד שֶׁהָיָה עָשִׁיר גָּדוֹל. וְהָיָה יוֹשֵׁב בַּחֲנוּת עִם כַּמָּה סְחוֹרוֹת כְּדֶרֶךְ הַחֲנָוָנִים. וּבָאוּ אֵלָיו גַּנָּבִים, וְגָנְבוּ מִמֶּנּוּ הוֹנוֹ וּרְכוּשׁוֹ, וְנִתְדַּלְדֵּל הַרְבֵּה. וְהָלַךְ וְקִבֵּץ אֶת יֶתֶר הַפְּלֵטָה, וְעָשָׂה לוֹ מַעֲמָד, וְחָזַר וְקָנָה סְחוֹרוֹת, וְשׁוּב נַעֲשָׂה חָנְוָנִי. וְחָזְרוּ וּבָאוּ אֵלָיו גַּנָּבִים, וְגָנְבוּ אֶת יֶתֶר הַפְּלֵטָה וְהוֹנוֹ הַנִּשְׁאָר גַּם-כֵּן מִמֶּנּוּ. וְחָזַר שׁוּב, וְקִבֵּץ מְמַעַט פְּלֵטָה הַנִּשְׁאֶרֶת לוֹ וּמֵהַתַּכְשִׁיטִין שֶׁל אִשְׁתּוֹ, וְחָזַר וְעָשָׂה לוֹ אֵיזֶה מַעֲמָד בַּחֲנוּת לְפַרְנֵס אֶת בֵּיתוֹ. וְחָזְרוּ וּבָאוּ אֵלָיו גַּנָּבִים, וְגָנְבוּ אֶת יֶתֶר הַפְּלֵיטָה הַנִּשְׁאֶרֶת, עַד שֶׁנִּתְדַּלְדֵּל מְאֹד וְנִשְׁאַר בֵּיתוֹ רֵיקָן מִכָּל. וְהָלַךְ וְקִבֵּץ לְאֵיזֶה סַךְ מוּעָט מְאֹד, וְקָנָה לוֹ סְחוֹרוֹת קְטַנִּים וְהָלַךְ עַל הַכְּפָרִים, כְּדֶרֶךְ הָעֲנִיִּים שֶׁנּוֹשְׂאִים חֲבִילוֹת עִם מְחָטִין וְצִנּוֹרוֹת וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה דְּבָרִים קְטַנִּים. וְהָיָה הוֹלֵךְ עַל הַכְּפָרִים כְּדֵי לָתֵת לֶחֶם בְּבֵיתוֹ. וְהָיָה מַחֲלִיף עִם הָעֲרֵלִים מְחָטִין עַל עוֹפוֹת וּבֵיצִים וְכַיּוֹצֵא, כְּדֶרֶךְ הָעֲנִיִּים כְּאֵלּוּ.

פַּעַם אֶחָד הָיָה הוֹלֵךְ מִן הַכְּפָרִים, וְנָשָׂא עִמּוֹ מְעַט סְחוֹרָתוֹ וְאֵיזֶה מִינֵי מַאֲכָל כַּנַּ"ל, וּפָגַע בּוֹ שׁוֹדֵד אֶחָד רוֹכֵב עַל הַסּוּס. וְנָשָׂא אֶצְלוֹ שְׁתֵּי חֲבִילוֹת גְּדוֹלוֹת, וְרָצָה לְגוֹזְלוֹ. וְהִתְחִיל לִבְכּוֹת וּלְהִתְחַנֵּן אֵלָיו, וְהוּא לֹא הִשְׁגִּיחַ עַל זֶה, וְגָזַל מִמֶּנּוּ גַּם זֶה הַמְּעַט שֶׁהָיָה לוֹ, וְנִשְׁאַר רֵיקָן מִכָּל וְכֹל. וְהָיָה הוֹלֵךְ וּבוֹכֶה מְאֹד וְנִפְשׁוֹ מָרָה לוֹ מְאֹד, כִּי לֹא הָיָה דַּי בַּצָּרוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת, שֶׁנִּתְדַּלְדֵּל כָּל כָּךְ מֵעֲשִׁירוּת כָּזֶה, אַף גַּם מְעַט חִיּוּתוֹ בְּצִמְצוּם טָרְפוּ מִמֶּנּוּ. בְּתוֹךְ כָּךְ הִבִּיט וְרָאָה, וְהִנֵּה נָפַל הַשּׁוֹדֵד הַנַּ"ל מִן הַסּוּס, וְהָיָה רוֹצֶה לָקוּם, וְעָמַד עָלָיו הַסּוּס וּדְרָסוֹ בְּרַגְלָיו עַל רֹאשׁוֹ, וְנָפַל שָׁם הַשּׁוֹדֵד וְנֶהֱרַג. וְהָלַךְ הָאִישׁ הַנִּגְזָל הַנַּ"ל לְשָׁם, וְרָאָה שֶׁהַגַּזְלָן שֶׁלּוֹ נוֹפֵל

מֵת אַרְצָה. וּפָתַח אֶת הַחֲבִילוֹת שֶׁל הַגַּזְלָן, וּמָצָא שָׁם כָּל סְחוֹרוֹתָיו וְהוֹנוֹ וּרְכוּשׁוֹ שֶׁגָּנְבוּ מִמֶּנּוּ מִתְּחִלָּה וְעַד סוֹף. וְחָזַר בְּשָׁלוֹם לְבֵיתוֹ, וְנַעֲשָׂה עָשִׁיר כְּבַתְּחִלָּה.

זֶה הָעִנְיָן לֹא שָׁמַעְתִּי בְּעַצְמִי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ, רַק מִפִּי אֲחֵרִים בִּשְׁמוֹ. וְאִם אָמְנָם בְּוַדַּאי אֵינִי זוֹכֶה לְהָבִין רְמִיזוֹתָיו, מַה שֶּׁכְּבָר בְּזֹאת הַמַּעֲשֶׂה. אַךְ עַל כָּל זֶה, מַה שֶּׁנִּרְאֶה לְפִי עֲנִיּוּת דַּעְתִּי הוּא, שֶׁמְּרֻמָּז בָּזֶה הִתְחַזְּקוּת גָּדוֹל לְכָל אָדָם, בִּפְרָט וּבִכְלָל, שֶׁאַף-עַל-פִּי שֶׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בִּימֵי חַיָּיו, שֶׁגּוֹזְלִין אוֹתוֹ וְטוֹרְפִין מִמֶּנּוּ, וְכָל מַה שֶּׁמִּתְחַזֵּק לְהַחֲיוֹת נַפְשׁוֹ בְּיֶתֶר הַפְּלֵטָה, חוֹזְרִין וְאוֹרְבִין עָלָיו עַד שֶׁגּוֹנְבִין מִמֶּנּוּ גַּם זֶה הַמְּעַט. וְכֵן כַּמָּה פְּעָמִים בְּלִי מִסְפָּר. אַף-עַל-פִּי-כֵן אַל יִתְיָאֵשׁ עַצְמוֹ מִן הָרַחֲמִים, כִּי אִם יִתְלֶה עֵינָיו לַמָּרוֹם, וְיִבְכֶּה וְיִצְעַק בְּכָל פַּעַם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ שְׁיִרְאֶה בְּעָנְיוֹ וַעֲמָלוֹ, אֲזַי סוֹף כָּל סוֹף יִפֹּל הַשּׁוֹדֵד מַפָּלָה שֶׁאֵין לָהּ תְּקוּמָה, וְיָשׁוּב וְיַקֵּבֵל וְיוֹצִיא מִמֶּנּוּ כָּל הַקְּדֻשׁוֹת, וְכָל הָעֲבוֹדוֹת, וְכָל הַטּוֹב שֶׁגָּנַב וְגָזַל מִמֶּנּוּ, וְיָשׁוּב לַעֲשִׁירוּתוֹ וְטוּבוֹ הַנִּצְחִי:

אות צח

יח, מַעֲשֶׂה בְּמֶלֶךְ אֶחָד שֶׁבָּנָה לְעַצְמוֹ פָּלְטִין. וְקָרָא לִשְׁנֵי אֲנָשִׁים, וְצִוָּה אוֹתָם שֶׁיְּצַיְּרוּ אֶת הַפָּלְטִין שֶׁלּוֹ. וְחִלֵּק לָהֶם אֶת הַפָּלְטִין לִשְׁנֵי חֲלָקִים. דְּהַיְנוּ, שֶׁמֶּחֱצָה הַפָּלְטִין יִהְיֶה מָטָל עַל הָאֶחָד לְצַיְּרוֹ, וּמֶחֱצָה הַשֵּׁנִי יִהְיֶה מָטָל עַל הַשֵּׁנִי לְצַיְּרוֹ. וְקָבַע לָהֶם זְמַן, שֶׁעַד אוֹתוֹ הַזְּמַן מְחֻיָּבִים הֵם לְצַיְּרוֹ. וְהָלְכוּ לָהֶם אֵלּוּ הַשְּׁנֵי אֲנָשִׁים. וְהָלַךְ אֶחָד מֵהֶם, וְיָגַע וְטָרַח מְאֹד, וְלִמֵּד עַצְמוֹ זֹאת הָאָמָנוּת שֶׁל צִיּוּר וְכִיּוּר הֵיטֵב הֵיטֵב, עַד שֶׁצִּיֵּר אֶת חֶלְקוֹ שֶׁהָיָה מָטָל עָלָיו בְּצִיּוּר יָפֶה וְנִפְלָא מְאֹד. וְצִיֵּר שָׁם חַיּוֹת וְעוֹפוֹת וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה בְּצִיּוּרִים נִפְלָאִים וְנָאִים מְאֹד. וְהַשֵּׁנִי לֹא שָׂם אֶל לִבּוֹ גְּזֵרַת הַמֶּלֶךְ וְלֹא עָסַק בָּזֶה כְּלָל. וְכַאֲשֶׁר הִגִּיעַ סְמוּךְ לַזְּמַן הַמֻּגְבָּל שֶׁהָיוּ צְרִיכִין לְגָמֹר מְלַאכְתָּם, הִנֵּה הָרִאשׁוֹן כְּבָר גָּמַר מְלַאכְתּוֹ וְאָמָנוּתוֹ בְּחֶלְקוֹ, בְּצִיּוּר נָאֶה וְנִפְלָא מְאֹד. וְזֶה הַשֵּׁנִי הִתְחִיל לְהִסְתַּכֵּל עַל עַצְמוֹ, מַה זֹּאת עָשָׂה שֶׁכְּלָה הַזְּמַן בַּהֶבֶל וְרִיק וְלֹא חָשׁ לְגֶזֵרְתָא דְמַלְכָּא. וְהִתְחִיל לַחֲשֹׁב מַחֲשָׁבוֹת מַה לַּעֲשׂוֹת, כִּי בְּוַדַּאי בְּאֵלּוּ הַיָּמִים הַמּוּעָטִים הַסְּמוּכִים לַזְּמַן הַמֻּגְבָּל אִי אֶפְשָׁר לְתַקֵּן עוֹד לִלְמֹד לְעַצְמוֹ וְלַעֲשׂוֹת אוּמָנוּת הַצִּיּוּר, וּלְצַיֵּר חֶלְקוֹ בְּזֶה הַזְּמַן הַמּוּעָט. כִּי הָיָה סָמוּךְ מְאֹד לַמּוֹעֵד הַקָּבוּעַ לָהֶם. וְנִתְיַשֵּׁב בְּדַעְתּוֹ וְהָלַךְ וְטָח וְהֵטִיחַ כָּל חֶלְקוֹ בְּמִשִּׁיחַת סַמְמָנִין (שֶׁקּוֹרִין "פָּאקוּסְט") [סוג צֶבַע], וְעָשָׂה פָּאקוּסְט שָׁחוֹר עַל כָּל חֶלְקוֹ. וְהַפָּאקוּסְט הָיָה כְּמוֹ אַסְפַּקְלָרְיָא מַמָּשׁ, שֶׁהָיוּ יְכוֹלִין לְהִתְרָאוֹת בּוֹ כְּמוֹ בְּאַסְפַּקְלָרְיָא מַמָּשׁ, וְהָלַךְ וְתָלָה וְילוֹן לִפְנֵי חֶלְקוֹ לְהַפְסִיק בֵּין חֶלְקוֹ וּבֵין חֵלֶק חֲבֵרוֹ.

וַיְהִי כִּי הִגִּיעַ מוֹעֵד הַקָּבוּעַ שֶׁקָּבַע לָהֶם הַמֶּלֶךְ, הָלַךְ הַמֶּלֶךְ לִרְאוֹת תַּבְנִית מְלַאכְתָּם אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּאֵלּוּ הַיָּמִים. וְרָאָה חֵלֶק הָרִאשׁוֹן שֶׁהוּא מְצֻיָּר בְּצִיּוּרִים נָאִים וְנִפְלָאִים מְאֹד,

וּמְצַיְּרִים שָׁם בְּחֶלְקוֹ צִפֳּרִים וְכוּ' בִּדְרָכִים נִפְלָאִים מְאֹד. וְחֵלֶק הַשֵּׁנִי הָיָה תְּלוּי בְּוִילוֹן וְחשֶׁךְ תַּחְתָּיו, וְאֵין רוֹאִין שָׁם מְאוּמָה. עָמַד הַשֵּׁנִי וּפֵרַשׂ אֶת הַוִּילוֹן, וְהִזְרִיחַ הַשֶּׁמֶשׁ וּבָאוּ וְהֵאִירוּ כָּל הַצִּיּוּרִים הַנִּפְלָאִים כֻּלָּם בְּחֶלְקוֹ, מֵחֲמַת שֶׁהָיָה שָׁם הַפָּאקוּסְט שֶׁהָיָה מֵאִיר כְּמוֹ אַסְפַּקְלַרְיָא. עַל-כֵּן כָּל הַצִּפֳּרִים הַמְצַיְּרִין בְּחֵלֶק הָרִאשׁוֹן וּשְׁאָר כָּל הַצִּיּוּרִים הַנִּפְלָאִים, כֻּלָּם נִרְאוּ בְּתוֹךְ חֶלְקוֹ. וְכָל מַה שֶּׁרָאָה הַמֶּלֶךְ בְּתוֹךְ חֵלֶק הָרִאשׁוֹן, רָאָה גַּם-כֵּן בְּחֶלְקוֹ שֶׁל זֶה. וְנוֹסַף לָזֶה, שֶׁגַּם כָּל הַכֵּלִים הַנִּפְלָאִים וְכָל הַקְּרִירֶענְצִין [רְהִיטִים] וְכַיּוֹצֵא שֶׁהִכְנִיס הַמֶּלֶךְ לְתוֹךְ הַפָּלְטִין, כֻּלָּם נִרְאוּ גַּם-כֵּן בְּחֵלֶק הַשֵּׁנִי. וְכֵן כָּל מַה שֶּׁיִּרְצֶה הַמֶּלֶךְ לְהַכְנִיס עוֹד כֵּלִים נִפְלָאִים לְתוֹךְ הַפָּלְטִין, יִהְיוּ כֻּלָּם נִרְאִים בְּחֶלְקוֹ שֶׁל הַשֵּׁנִי. וְהוּטַב הַדָּבָר לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְכוּ' (וַיְתַר מִזֶּה אֵינִי זוֹכֵר). כָּל זֶה שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּעַצְמוֹ:

אות צט

יט, מַעֲשֶׂה בְּמֶלֶךְ אֶחָד שֶׁהָיָה קָטָן, וְכָבַשׁ אוֹתוֹ מֶלֶךְ גָּדוֹל, וְנַעֲשָׂה נִכְנָע אֵלָיו. וְהַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל כָּבַשׁ עוֹד מְלָכִים וּמְדִינוֹת. לְאַחַר זְמַן נִתְחַזֵּק הַמֶּלֶךְ הַקָּטָן הַנַּ"ל, וְנִתְעוֹרֵר עִם שְׁאָר מְלָכִים נֶגֶד הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל שֶׁכָּבַשׁ אוֹתָם, וְחָזְרוּ וְכָבְשׁוּ אֶת אַרְצָם מִיָּדוֹ, וְגַם אֶצְלוֹ כָּבְשׁוּ מְדִינוֹת. וְנִתְיַשֵּׁב הַמֶּלֶךְ הַקָּטָן הַנַּ"ל מֵאַחַר שֶׁרוֹאֶה שֶׁהַגַּלְגַּל חוֹזֵר, לִפְעָמִים זֶה כּוֹבֵשׁ, וְלִפְעָמִים חוֹזֵר חֲבֵרוֹ וְכוֹבֵשׁ אֶצְלוֹ. וּמִי יוֹדֵעַ מַה יּוֹלֵד יוֹם, אוּלַי יַחֲזֹר וְיִתְהַפֵּךְ הַדָּבָר. וְהָלַךְ וְעָשָׂה חוֹמָה אֵצֶל הַיָּם, וְגָנַז שָׁם בְּתוֹךְ אוֹתוֹ הַמִּבְצָר כָּל הַהוֹן וְהַמָּמוֹן שֶׁקִּבֵּץ מִכָּל מְדִינָתוֹ. וְעָשָׂה שָׁם חֲדָרִים חֲדָרִים, וּבְכָל חֶדֶר וְחֶדֶר גָּנַז שָׁם מַטְבֵּעַ מְיֻחָדֶת. וְתָלָה דַּף (שֶׁקּוֹרִין "טַאבְּלִיצָע") [שֶׁלֶט] עַל הַפֶּתַח, וְהָיָה כָּתוּב שֵׁם הַמַּטְבֵּעַ הַמְּנֻחַת בְּתוֹךְ אוֹתוֹ הַחֶדֶר. וּבַפֶּתַח שֶׁל כָּל הַמִּבְצָר הָיָה נַעֲשָׂה שָׁם בְּאֻמָּנוּת, שֶׁקּוֹרִין "מַאשִׁין" [מְכוֹנָה], שֶׁלֹּא הָיָה אֶפְשָׁר לִכְנֹס לְשָׁם. מֵחֲמַת שֶׁמִּי שֶׁלֹּא הָיָה יוֹדֵעַ הַדֶּרֶךְ וְהַנְּתִיב וְהַנְּטִיָּה לְכָל צַד בְּשָׁעַת הַכְּנִיסָה, הָיָה הַמַּאשִׁין חוֹתֵךְ אֶת רֹאשׁוֹ. וְהָיָה תָּלוּי שָׁם טַאבְּלִיצָע [שֶׁלֶט], שֶׁהָיָה כָּתוּב עָלָיו בְּכַמָּה לְשׁוֹנוֹת הַדֶּרֶךְ וְהַחָכְמָה אֵיךְ לִכְנֹס לְשָׁם, וְאֵיךְ לִנְטוֹת לְכָל צַד, בְּאֹפֶן שֶׁיּוּכַל לִכְנֹס וְלֹא יַזִּיק לוֹ הַמַּאשִׁין הַנַּ"ל. לְאַחַר זְמַן שָׁטַף הַיָּם אֶת הָאִי עִם הַמִּבְצָר הַנַּ"ל, וְנִשְׁתַּכַּח הַדָּבָר.

לְאַחַר כַּמָּה מְאוֹת שָׁנִים, חָזַר מֶלֶךְ אֶחָד וְכָבַשׁ אוֹתוֹ הָאַקְלִים וְנִתְגַּלָּה הָאִי הַנַּ"ל. וְהַמֶּלֶךְ הַזֶּה הָיָה קָטָן, וְרָצָה לַעֲשׂוֹת שָׁם יִשּׁוּב. וְהָלַךְ וְהוֹשִׁיב שָׁם מִן הַיְּהוּדִים וּמִן שְׁאָר אֻמּוֹת. וּמִן הַסְּתָם נִתְיַשְּׁבוּ שָׁם הַיְּהוּדִים עֲנִיִּים וְאֶבְיוֹנִים כְּדֶרֶךְ הַמְּקוֹמוֹת הַחֲדָשִׁים. וְהָיָה שָׁם עָנִי אֶחָד שֶׁעָשָׂה לְעַצְמוֹ בַּיִת קָטָן אֵצֶל הַיָּם. וַיְהִי בְּיוֹם שִׁשִּׁי הָלַךְ לַחְפֹּר טִיט, וּמָצָא הַטַּאבְּלִיצָע הַנַּ"ל וְלֹא הָיָה יוֹדֵעַ מַה כָּתוּב בָּהּ. וְהָלַךְ וְשָׁאַל וְחָקַר אֵצֶל הָעֲרֵלִים הַזְּקֵנִים, אִם יוֹדְעִים אִם הָיָה שָׁם אֵיזֶה פַּעַם יִשּׁוּב, וְלֹא הָיָה אֶחָד מֵהֶם שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ וְזוֹכֵר אִם הָיָה שָׁם יִשּׁוּב. וּבָא

עָנִי אֶחָד שֶׁהָיָה צָרִיךְ לְבַקֵּשׁ לוֹ מָקוֹם לֶאֱכֹל בְּשַׁבָּת, וְהָלַךְ אֵצֶל הֶעָנִי הַנַּ"ל, וְסִפֵּר לוֹ אֶת אֲשֶׁר מָצָא הַטַּאבְּלִיצֶע וְאֵין יוֹדֵעַ מַה כָּתוּב בָּהּ. הֵשִׁיב לוֹ, אֶקְרָא אֶת מַה שֶּׁכָּתוּב בָּהּ. וְנָתַן לוֹ, וְקָרָא מַה שֶּׁכָּתוּב שָׁם. וְהָלַךְ הֶעָנִי הַיְּהוּדִי הַזֶּה וְלָקַח כָּל הָאוֹצָרוֹת וְהַהוֹן שֶׁהָיָה שָׁם:

אות ק

כ, שְׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ, לְעִנְיַן הַמְפָרְסָמִים בַּעֲלֵי מוֹפֵת. סִפֵּר מַעֲשֶׂה, שֶׁמֶּלֶךְ אֶחָד הָיוּ לוֹ שְׁנֵי בָּנִים, אֶחָד הָיָה חָכָם וְאֶחָד הָיָה שׁוֹטֶה. וְעָשָׂה אֶת הַשּׁוֹטֶה מְמֻנֶּה עַל הָאוֹצָרוֹת, וְהֶחָכָם לֹא הָיָה לוֹ שׁוּם הִתְמַנּוּת, רַק יָשַׁב אֵצֶל הַמֶּלֶךְ תָּמִיד. וְהָיָה קָשֶׁה לְהָעוֹלָם מְאֹד, שֶׁזֶּה שֶׁאֵינוֹ חָכָם יֵשׁ לוֹ כָּל הִתְמַנּוּת, וְהַכֹּל בָּאִים וְנִכְנָסִים אֶצְלוֹ לְהַכְנִיס אוֹ לְהוֹצִיא מִן הָאוֹצָרוֹת. וְזֶה הֶחָכָם אֵין לוֹ שׁוּם הִתְמַנּוּת כְּלָל. וְהֵשִׁיב לָהֶם הַמֶּלֶךְ, וְכִי זֶה הוּא מַעְלָה מַה שֶּׁהוּא לוֹקֵחַ אוֹצָרוֹת מוּכָנִים וְחוֹלְקָם לְהָעוֹלָם? כִּי זֶה הֶחָכָם יוֹשֵׁב אֶצְלִי וְחוֹשֵׁב מַחֲשָׁבוֹת, וּבָא עַל עֲצוֹת חֲדָשׁוֹת שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לָבוֹא עֲלֵיהֶם. וְעַל-יְדֵי אֵלּוּ הָעֲצוֹת אֲנִי כּוֹבֵשׁ מְדִינוֹת שֶׁלֹּא הָיִיתִי יוֹדֵעַ מֵהֶם כְּלָל, אֲשֶׁר מֵאֵלּוּ הַמְּדִינוֹת נִמְשָׁכִים וּבָאִין כָּל הָאוֹצָרוֹת שֶׁלִּי. אֲבָל זֶה הַמְמֻנֶּה לוֹקֵחַ אוֹצָרוֹת מוּכָנִים וּמְחַלְּקָם לְהָעוֹלָם. עַל-כֵּן בְּוַדַּאי גְּדֹלָה וְשָׁגְבָה מְאֹד מַעֲלַת הֶחָכָם עַל הַמְמֻנֶּה, אַף עַל פִּי שֶׁנִּרְאֶה שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם הִתְמַנּוּת. כִּי מִמֶּנּוּ נִמְשָׁכִים כָּל הָאוֹצָרוֹת הַנַּ"ל:

אות קא

כא, יוֹם חֲמִישִׁי "וַיֹּלֶךְ" בֵּין כֻּסֵּה לְעָשׂוֹר תק"ע לפ"ק פֹּה בְּרֶסְלֶב. סִפֵּר לָנוּ, שֶׁחָלַם לוֹ וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ הַפֵּרוּשׁ. שֶׁאִישׁ אֶחָד שֶׁהָיָה מֵאֲנָשֶׁינוּ נִפְטַר לְעוֹלָמוֹ, וְהוּא מֵת בֶּאֱמֶת, אַךְ הוּא לֹא יָדַע עַד אוֹתוֹ הַיּוֹם. וְנִדְמֶה לוֹ בַּחֲלוֹמוֹ, שֶׁכָּל הָעוֹלָם סְבִיבוֹ עוֹמְדִים וְנוֹטְלִין רְשׁוּת מִמֶּנּוּ לִנְסֹעַ לְדַרְכָּם, כַּנָּהוּג אַחַר רֹאשׁ-הַשָּׁנָה. וְאוֹתוֹ הָאִישׁ הַנִּפְטָר הָיָה גַּם-כֵּן עוֹמֵד שָׁם, וְשָׁאַל אוֹתוֹ, מַדּוּעַ לֹא הָיִיתָ עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה? הֵשִׁיב לוֹ: הֲלֹא כְּבָר נִפְטַרְתִּי לְעוֹלָמִי. אָמַרְתִּי לוֹ: בְּשִׁבִיל כָּךְ? וְאִם הָאָדָם נִפְטָר אֵינוֹ רַשַּׁאי לָבוֹא עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה? וְשָׁתַק. וּמֵחֲמַת שֶׁכַּמָּה בְּנֵי אָדָם דִּבְּרוּ עִמִּי מֵאֱמוּנָה, דִּבַּרְתִּי עִמּוֹ גַּם-כֵּן מִזֶּה (וְנִרְאִין הַדְּבָרִים שֶׁרַבֵּנוּ זַ"ל הֵבִין שֶׁנָּפַל מִן אֱמוּנָה).

וְאָמַרְתִּי לוֹ: וְכִי אֵין בָּעוֹלָם רַק אֲנִי? אִם אֵין אַתָּה מַאֲמִין בִּי הִתְקָרֵב לְצַדִּיקִים אֲחֵרִים. מֵאַחַר שֶׁנִּשְׁאַר לְךָ אֱמוּנָה עֲדַיִן בַּאֲחֵרִים, הִתְקָרֵב לָהֶם. וְאָמַר: לְמִי אֶתְקָרֵב? וְנִדְמֶה לִי שֶׁהֶרְאֵיתִי לוֹ לָזֶה הִתְקָרְבוּ. כְּמוֹרֶה בָּאֶצְבַּע עַל אֵיזֶה מְפֻרְסָם. הֵשִׁיב לִי: אֲנִי רָחוֹק מִמֶּנּוּ. אָמַרְתִּי לוֹ: קָרֵב עַצְמְךָ לְאַחֵר. וְהָיִיתִי חוֹשֵׁב לְפָנָיו כָּל הַמְפֻרְסָמִים, וְעַל כֻּלָּם אָמַר שֶׁהוּא רָחוֹק מֵהֶם. אָמַרְתִּי לוֹ: מֵאַחַר שֶׁאַתָּה רָחוֹק מִכֻּלָּם, וְאֵין לְךָ לְמִי לְהִתְקָרֵב, טוֹב לְךָ לִשְׁאֹר כָּאן כְּבַתְּחִלָּה וְתַחֲזֹר וְתִתְקָרֵב אֲלַי. הֵשִׁיב לִי: מִכֶּם? (בִּלְשׁוֹן תְּמִיָּה) אֲנִי רָחוֹק מְאֹד. וְנִדְמֶה לִי שֶׁהוּא בְּאֶמְצַע הַיּוֹם, וְהַחַמָּה עוֹמֶדֶת כְּנֶגֶד הָרֹאשׁ. וְהִגְבִּיהַּ עַצְמוֹ לְמַעְלָה בָּאֲוִיר,

עַד שֶׁעָלָה לְמַעְלָה אֶל הַחַמָּה. וְהָיָה הוֹלֵךְ עִם הַחַמָּה, וְיָרַד מַטָּה מַטָּה עַל הָאָרֶץ כְּהִלּוּךְ הַחַמָּה, עַד שֶׁיָּרַד לְמַטָּה לָאָרֶץ מַמָּשׁ בְּשִׁקִיעַת הַחַמָּה. וְכֵן הָלַךְ יוֹתֵר עִם הַחַמָּה, עַד שֶׁבַּחֲצוֹת לַיְלָה בָּא עִם הַחַמָּה כְּנֶגְדִּי מַמָּשׁ מִלְּמַטָּה. כִּי בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה אָז הַחַמָּה כְּנֶגֶד רַגְלֵי הָאָדָם מַמָּשׁ. וְאָז כְּשֶׁיָּרַד לְמַטָּה מְאֹד עַד שֶׁהָיָה כְּנֶגְדִּי מַמָּשׁ מִלְּמַטָּה, שָׁמַעְתִּי קוֹל צְעָקָה שֶׁצָּעַק אֵלַי: הַשְׁמַעְתֶּם כַּמָּה אֲנִי רָחוֹק מִכֶּם? וְאֵינִי יוֹדֵעַ הַפֵּרוּשׁ.

וְאָמַר אַדְמוֹ"ר זַ"ל בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: וְהָיָה לִי רַחֲמָנוּת גָּדוֹל. הֲלֹא עִקַּר יְגִיעַת וַעֲבוֹדַת הָאָדָם בְּשִׁבְיל הַתְּכִלִּית, כִּי עַכְשָׁו אֵין יוֹדְעִין וּמַרְגִּישִׁין טַעַם כָּל-כָּךְ בְּהַהִתְקָרְבוּת, מֵחֲמַת עֲכִירַת הַחֹמֶר וּמֵחֲמַת הַמְּנִיעוֹת. נִמְצָא, שֶׁהָעִקַּר הוּא רַק בִּשְׁבִיל הַתְּכִלִּית, שֶׁאָז אַחַר הַהִסְתַּלְּקוּת לְאֹרֶךְ יָמִים וְשָׁנִים, אָז יֵדְעוּ מַה שֶׁשָּׁמְעוּ כְּבָר, וְגַם מַה שֶׁיִּשְׁמְעוּ אָז. וְיָתֵר מִזֶּה, מַה שֶּׁיִּהְיֶה מִצַּד הַנְּשָׁמָה כְּמוֹ שֶׁיִּזְכֶּה כָּל אֶחָד. וְאִם גַּם-כֵּן אַחַר כָּךְ אֵין זוֹכִין לְהִתְקָרֵב וְכוּ'. וְהַכְּלָל, אַשְׁרֵי מִי שֶׁיִּתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּבַצַּדִּיק הָאֱמֶת וִיקַיֵּם דְּבָרָיו, בְּוַדַּאי לֹא יֵבוֹשׁ וְלֹא יִכָּלֵם לֹא בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא בָּעוֹלָם הַבָּא.

וּפַעַם אֶחָד אָמַר, שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה בְּהַצַּדִּיק הָאֱמֶת בְּהִתְחַזְּקוּת גָּדוֹל, עַד שֶׁיִּהְיֶה חָזָק כָּל כָּךְ שֶׁאֲפִלּוּ אַחַר מִיתָתוֹ יִהְיֶה חָזָק בֶּאֱמוּנָתוֹ, וְלֹא יוּכְלוּ לְהַטְעוֹתוֹ שָׁם בְּשׁוּם אֹפֶן, כִּי גַּם שָׁם צְרִיכִין הִתְחַזְּקוּת גָּדוֹל לְהַאֲמִין בְּהַצַּדִּיק. וְאָמַר, כִּי יֵשׁ נִשְׁמוֹת הָרְשָׁעִים הַמִּתְנַגְּדִים שֶׁרוֹצִים לְהַטְעוֹתוֹ מֵהַצַּדִּיק הָאֱמֶת, כְּדֵי לְמוֹנְעוֹ שֶׁלֹּא יִתְחַזֵּק לָבֹא אֵלָיו בִּשְׁבִיל תִּקּוּן. וְאָמַר, שֶׁמִּי שֶׁיִּהְיֶה חָזָק בֶּאֱמוּנָה, בְּוַדַּאי לֹא יוּכְלוּ שָׁם הַמּוֹנְעִים לְמוֹנְעוֹ מִלֵּילֵךְ לְצַדִּיק לְקַבֵּל תִּקּוּן לִנְשָׁמָתוֹ. כִּי עִקַּר הַמְּנִיעוֹת גַּם שָׁם, הֵם רַק מַה שֶּׁהַמְקַטְרְגִים וְהַמְחַבְּלִים וְכוּ' שֶׁיֵּשׁ שָׁם הֵם מְבַלְבְּלִים וּמַחֲלִישִׁים דַּעְתּוֹ וּמַטְעִין אוֹתוֹ, וְדוֹבְרִין עַל הַצַּדִּיק מַה שֶּׁדּוֹבְרִין, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְחַזֵּק לָבוֹא אֵלָיו (כִּי בְּוַדַּאי אֲפִלּוּ אַחַר פְּטִירַת הָאָדָם, כָּל זְמַן שֶׁאֵינוֹ זוֹכֶה עֲדַיִן לָבוֹא לִמְקוֹם מְנוּחָתוֹ בִּשְׁלֵמוּת, עֲדַיִן אֵינוֹ בְּעָלְמָא דִּקְשׁוֹט. אַדְרַבָּא עִקַּר עִנְּשׁוֹ וְיִסּוּרִים, עַל-יְדֵי הַמְחַבְּלִין שֶׁמּוֹלִיכִין אוֹתוֹ בְּעוֹלַם הַתֹּהוּ, וְנִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ עֲדַיִן הוּא בָּעוֹלָם הַזֶּה, וּמַטְעִים אוֹתוֹ בְּכַמָּה הַטְעָאוֹת וְכוּ', כַּמְפֹרָשׁ בַּסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים). אֲבָל אִם הָאָדָם חָזָק בְּדַעְתּוֹ, וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ לְדִבְרֵיהֶם וּמִתְעַקֵּשׁ עַצְמוֹ, וְאוֹמֵר, אֵינִי שׁוֹמֵעַ לָכֶם וַאֲנִי רוֹצֶה דַּיְקָא לֵילֵךְ וְלָבוֹא אֶל הַצַּדִּיק, הֵם מֻכְרָחִים לְהַנִּיחַ אוֹתוֹ וְאֵינָם יְכוֹלִים לְמוֹנְעוֹ מִזֶּה בְּשׁוּם אֹפֶן. כִּי עִקַּר הַמְּנִיעוֹת שֶׁהֵם מוֹנְעִין הוּא רַק מַה שֶּׁמַּטְעִין אוֹתוֹ כַּנַּ"ל.

וְסִפֵּר מַעֲשֶׂה לְעִנְיָן זֶה, שֶׁצְּרִיכִים לְהִתְחַזֵּק לְהִתְקָרֵב לְהַצַּדִּיק גַּם לְאַחַר מִיתָה, כִּי גַּם שָׁם צְרִיכִין הִתְחַזְּקוּת אֱמוּנָה. וְסִפֵּר, שֶׁהָיָה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אִישׁ אֶחָד מֵאַנְשֵׁי רַיְסִין, שֶׁנָּסַע יַחַד לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל עִם הַצַּדִּיק הַקָּדוֹשׁ הַמְפֹרָסָם, מוֹרֵנוּ הָרַב מְנַחֵם מֶנְדֶל זַצַ"ל מִוִּיטֶבְּסְק (וּכְבָר יָדוּעַ מִגֹּדֶל הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁהָיָה עַל הַצַּדִּיקִים וְהַחֲסִידִים בַּיָּמִים הַקּוֹדְמִים, בִּפְרָט בִּמְדִינוֹת

לִיטָא וְרִיסִין, וְכָל מִי שֶׁהָיָה רוֹצֶה לְהִתְקָרֵב לָהֶם, הָיוּ לָהֶם מְנִיעוֹת עֲצוּמוֹת בְּלִי שִׁעוּר כַּמְּפֹרָסָם). וְהִסְכִּימוּ שָׁם בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל לִשְׁלֹחַ אוֹתוֹ לְחוּץ לָאָרֶץ, בִּשְׁבִיל לְהָבִיא מָעוֹת אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל כַּנָּהוּג. וּבְדֶרֶךְ הִלּוּכוֹ עַל הַיָּם נִפְטַר לְעוֹלָמוֹ, זֶה הָאִישׁ הַשָּׁלִיחַ הַנַּ"ל שֶׁהָיָה מְקֹרָב לְהַצַּדִּיק מוֹרֵנוּ הָרַב מְנַחֵם מֶנְדֶל כַּנַּ"ל. וּבְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לֹא יָדְעוּ עֲדַיִן כְּלָל, וְאַחַר פְּטִירָתוֹ נִדְמָה לוֹ כְּאִלּוּ הוֹלֵךְ וְנוֹסֵעַ לְלַייפְּסִיק עִם אֲנָשִׁים שֶׁלּוֹ, כַּאֲשֶׁר הָיָה נוֹהֵג בְּחַיָּיו. כִּי הָיָה סוֹחֵר גָּדוֹל וְהָיָה נוֹסֵעַ לְלַייפְּסִיק בְּחַיָּיו. וְנִדְמָה לוֹ גַּם עַתָּה, כְּאִלּוּ הוּא נוֹסֵעַ לְשָׁם עִם הַנֶּאֱמָן שֶׁלּוֹ וְהַבַּעַל-עֲגָלָה כְּדַרְכּוֹ תָּמִיד. בְּדֶרֶךְ נְסִיעָתוֹ, הִתְחִיל לְהִתְנַעְנֵעַ וּלְהִשְׁתּוֹקֵק מְאֹד לִסַּע לְרַבּוֹ, מוֹרֵנוּ הָרַב מְנַחֵם מֶנְדֶל הַנַּ"ל לְקַבֵּל פָּנָיו הַקְּדוֹשִׁים. וּמֵרֹב תְּשׁוּקָתוֹ, הָיָה חָפֵץ לְהַפְקִיר הַכֹּל וְלָשׁוּב מֵאֶמְצַע הַדֶּרֶךְ לְמָקוֹם רַבּוֹ הַנַּ"ל. וְהִתְחִיל לְדַבֵּר זֹאת לַאֲנָשָׁיו שֶׁנָּסְעוּ עִמּוֹ, שֶׁהוּא מִשְׁתּוֹקֵק לָזֶה. וְהִתְחִילוּ לִשְׂחוֹק מִמֶּנּוּ וּלְדָחוֹתוֹ מִזֶּה, כִּי אֵיךְ יַעֲלֶה עַל הַדַּעַת לִסְתֹּר מַשָּׂא-וּמַתָּן כָּזֶה וְכוּ'. וְעַל-יְדֵי-זֶה מְנָעוּהוּ מִזֶּה. אַחַר-כָּךְ, חָזַר וְנִתְלַהֵב בְּהִשְׁתּוֹקְקוּת נִמְרָץ לִסַּע לְרַבּוֹ, וְחָזַר וְאָמַר לַאֲנָשָׁיו שֶׁהוּא חָפֵץ בָּזֶה. וְחָזְרוּ לְמָנְעוֹ וּלְדָחוֹתוֹ בְּדִבְרֵיהֶם, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְבַטֵּל מַשָּׂא-וּמַתָּן כָּזֶה, וְלָשׁוּב מִדֶּרֶךְ כָּזֶה לְלַייפְּסִיק לְבַטֵּל עֵסֶק כָּזֶה, וּלְנָסֵעַ עַתָּה לְבֵית רַבּוֹ. וְשָׁמַע לְדִבְרֵיהֶם גַּם בְּפַעַם הַזֹּאת, וְנִמְנַע מִזֶּה. אַחַר-כָּךְ חָזַר וְנִתְעוֹרֵר בְּהִתְעוֹרְרוּת רַב גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד, וְאָמַר שֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ כְּלָל שֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ שׁוּם דָּבָר, כִּי הוּא רוֹצֶה דַּיְקָא מְאֹד לִנְסֹעַ לְרַבּוֹ וּלְהַפְקִיר הַכֹּל בִּשְׁבִיל זֶה, וְכָל מַה שֶּׁאֲנָשָׁיו מָנְעוּ אוֹתוֹ, בְּדִבְרִים וּטְעָנוֹת וַאֲמַתְלָאוֹת, אֵיךְ אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת כָּזֶה בְּאֶמְצַע עֵסֶק כָּזֶה. לֹא שָׁמַע לְדִבְרֵיהֶם כְּלָל, וְהָיָה חָזָק בְּדַעְתּוֹ לִנְסֹעַ דַּיְקָא תֵּכֶף וּמִיָּד לְרַבּוֹ. וְצִוָּה עֲלֵיהֶם שֶׁיַּחְזְרוּ פְּנֵיהֶם מִדַּרְכָּם כְּדֵי לִסַּע עִמּוֹ לִמְקוֹם רַבּוֹ. וּכְשֶׁרָאוּ שֶׁאֵין יְכוֹלִים לְמוֹנְעוֹ בִּדְבָרִים וּטְעָנוֹת, עָמְדוּ וּמָרְדוּ בּוֹ. וְאָמְרוּ, שֶׁאֵינָם רוֹצִים לְצַיֵּת אוֹתוֹ בְּדָבָר זָר כָּזֶה, וְגַעַר עֲלֵיהֶם שֶׁיַּעֲשׂוּ כִּרְצוֹנוֹ דַּיְקָא. וְהֵם לֹא רָצוּ לְשׁוֹמְעוֹ. וְהִתְחִיל לְכְעֹס עֲלֵיהֶם מְאֹד, עַל שֶׁאֵינָם רוֹצִים לְצַיֵּת אוֹתוֹ, כִּי הוּא הַבַּעַל הַבַּיִת, וְהֵם מְחֻיָּבִים לִשְׁמֹעַ כְּכָל אֲשֶׁר יֹאמַר.

בְּתוֹךְ כָּךְ הוֹדִיעוּ לוֹ הָאֱמֶת שֶׁהוּא כְּבָר מֵת, וְשֶׁכָּל אֵלּוּ שֶׁנּוֹסְעִין עִמּוֹ הֵם הַיְדוּעִים, דְּהַיְנוּ מַלְאֲכֵי חַבָּלָה שֶׁהֵם מוֹלִיכִין אוֹתוֹ וּמַטְעִין אוֹתוֹ בַּדֶּרֶךְ הַזֶּה. עָנָה וְאָמַר, עַתָּה בְּוַדַּאי אֲנִי חָפֵץ דַּיְקָא שֶׁתּוֹלִיכוּ אוֹתִי מִיָּד לְרַבִּי הַצַּדִּיק הַנַּ"ל. עָנוּ הֵם וְאָמְרוּ, עַתָּה בְּוַדַּאי אֵין אָנוּ רוֹצִים לָזֶה, לְהוֹלִיךְ אוֹתְךָ אֵלָיו. וְהָיוּ מִתְעַצְּמִים בְּדִין זֶה: הוּא רָצָה שֶׁיּוֹלִיכוּ אוֹתוֹ לְרַבּוֹ, וְהֵם לֹא רָצוּ. עַד שֶׁהֵבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁפָּט לִפְנֵי הַבֵּית-דִּין שֶׁלְּמַעְלָה. וּפָסְקוּ שֶׁהַדִּין עִמּוֹ, שֶׁצְּרִיכִין לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ לְהוֹלִיכוֹ מִיָּד לְרַבּוֹ.

וְכֵן הָיָה. שֶׁתֵּכֶף וּמִיָּד הוֹלִיכוֹ אוֹתוֹ לְרַבּוֹ הַצַּדִּיק, מוֹרֵנוּ הָרַב מְנַחֵם מֶנְדֶל הַנַּ"ל, שֶׁהָיָה עֲדַיִן בַּחַיִּים אָז בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. וֶהֱבִיאוּהוּ לְבֵיתוֹ, וּכְשֶׁנִּכְנַס לְבֵית הַצַּדִּיק, מוֹרֵנוּ הָרַב מְנַחֵם

מֶנְדֶל הַנַּ"ל, נִכְנַס עִמּוֹ אֶחָד מֵהַמְחַבְּלִים, וְנִפְחַד הַצַּדִּיק הַנַּ"ל וְנִשְׁאַר חַלָּשׁוּת, וְעוֹרְרוּ אוֹתוֹ. וְאַחַר-כָּךְ יָשַׁב הַצַּדִּיק הַנַּ"ל וְעָסַק בְּתִקּוּנוֹ בְּעֵרֶךְ שְׁמוֹנַת יָמִים עַד שֶׁתִּקְּנוֹ. וְהוֹדִיעַ אָז הַצַּדִּיק הַנַּ"ל לִבְנֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּפְטַר הָאִישׁ הַשָּׁלִיחַ הַנַּ"ל, כִּי לֹא יָדְעוּ עֲדַיִן מִזֶּה כְּלָל כְּלָל, וְסִפֵּר לָהֶם כָּל הַמַּעֲשֶׂה הַנַּ"ל (וְזֶה הָיָה מֻכְרָח לָהֶם מְאֹד לֵידַע מִפְּטִירָתוֹ כְּדֵי לֵידַע אֵיךְ לְהִתְנַהֵג בְּעִסְקֵי אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל בְּעִנְיַן הַשְׁלִיחוּת לְחוּץ לָאָרֶץ).

וְסִפֵּר רַבֵּנוּ זַ"ל הַמַּעֲשֶׂה, לְמַעַן דַּעַת עַד כַּמָּה צְרִיכִין לְהִתְחַזֵּק עַצְמוֹ בְּהִתְקָרְבוּת לְהַצַּדִּיק גַּם שָׁם אַחַר פְּטִירָתוֹ. וְהָעִקָּר תְּלוּי בָּזֶה הָעוֹלָם, שֶׁמִּי שֶׁהוּא חָזָק בֶּאֱמוּנָה בָּזֶה הָעוֹלָם בְּהִתְחַזְּקוּת אֲמִתִּי, יְזַכֶּה גַּם שָׁם לָזֶה. כִּי כְּפוּם מָה דְּאִתְדַּבַּק בַּר נָשׁ בְּהַאי עָלְמָא, כֵּן הוּא בְּהַהוּא עָלְמָא. וְאָז בְּוַדַּאי לֹא יוּכַל לִמְנֹעַ אוֹתוֹ שׁוּם מוֹנֵעַ מִלֵּילֵךְ לְהַצַּדִּיק גַּם מִשָּׁם.

גַּם שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר עֵצָה לָזֶה, שֶׁיּוּכַל לְבוֹא אַחַר פְּטִירָתוֹ לְהַצַּדִּיק: לִשְׁבַּע עַל זֶה בִּנְקִיטַת חֵפֶץ. וְלֹא שָׁמַעְתִּי זֹאת מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּעַצְמוֹ, רַק מִפִּי אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁשָּׁמְעוּ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ.

וְשָׁמַעְתִּי מִיִּדִידֵנוּ הַנִּכְבָּד הַר' דָּוִד הִירְשׁ מִדְּמִיטְרִיווֹקע. שֶׁהוּא שָׁמַע מֵר' שְׁלֹמֹה מֵאַגְרִינְיֶצער, נֶכֶד הָרַב הַצַּדִּיק הָרַב ר' שְׁלֹמֹה לוּצְקֶער, תַּלְמִיד הַמַּגִּיד הַקָּדוֹשׁ מִמֶּעזְרִיטְש זַצַ"ל, שֶׁהָיָה מְשַׁמֵּשׁ אֶת אַדְמוֹ"ר זַצַ"ל, מֵחֲמַת שֶׁאִמּוֹ הִשְׁאִירָה אוֹתוֹ אֵצֶל רַבֵּנוּ זַ"ל לְשַׁמְּשׁוֹ, וְשָׁרַבֵּנוּ זַ"ל יַשִּׂיא אוֹתוֹ לְאִשָּׁה. וְר' שְׁלֹמֹה הַנַּ"ל שָׁמַע הָעִנְיָן הַנַּ"ל מִפִּי רַבֵּנוּ זַ"ל. וּמַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה כְּךָ הָיָה:

בְּמֶעדְוֶועדִיווֹקא הָיָה אִישׁ אֶחָד נִכְבָּד מְאֹד מֵאַנְשֵׁי אַדְמוֹ"ר זַ"ל, שְׁמוֹ ר' הִירְשׁ, וְהָיָה לוֹ בֵּן יָחִיד וּבַת אַחַת. וְהִגִּיעַ עַל בְּנוֹ יְחִידוֹ חֳלִי הַהוֹסְט, אַף ר' הִירְשׁ לֹא הָיָה מֵבִין כָּל כָּךְ עַל מַחֲלָתוֹ, וְהָיָה מַחֲלָתוֹ קַל בְּעֵינָיו. וּבְאוֹתוֹ הָעֵת בָּא רַבֵּנוּ זַ"ל לְמֶעדְוֶועדִיווֹקא, וְר' הִירְשׁ הַנַּ"ל, מֵחֲמַת שֶׁהָיָה מַחֲלַת בְּנוֹ קַל בְּעֵינָיו, לֹא עָלְתָה עַל דַּעְתּוֹ כְּלָל לְסַפֵּר לִפְנֵי רַבֵּנוּ אֶת מַחֲלַת בְּנוֹ, אַף חָתְנוֹ שֶׁל ר' הִירְשׁ הוּא הָיָה מֵבִין עַל מַחֲלָתוֹ. וְנִכְנַס לְרַבֵּנוּ זַ"ל, וּבִקֵּשׁ אֶת רַבֵּנוּ זַ"ל לְהִתְפַּלֵּל עֲבוּרוֹ שֶׁיִּתְרַפֵּא, וְהִשִּׁיב לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל בָּזֶה הַלָּשׁוֹן: בָּזֶה הָעוֹלָם אֵינִי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת לוֹ שׁוּם טוֹבָה, אַךְ בָּעוֹלָם הָעֶלְיוֹן אוּכַל לַעֲשׂוֹת לוֹ טוֹבָה. וְאָמַר לוֹ שֶׁיֹּאמַר לְגִיסוֹ שֶׁיָּבוֹא אֵלָיו וִידַבֵּר עִמּוֹ מַה שֶּׁצָּרִיךְ. אַף בְּשָׁמְעוֹ זֹאת נִתְבַּהֵל מְאֹד. וַיְעוֹרֵר רַחֲמִים אֵצֶל רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁיִּשְׁתַּדֵּל מְאֹד לְהַמְתִּיק הַדִּין שֶׁיִּחְיֶה עוֹד, כִּי הָרַחֲמָנוּת עַל חָמְיוֹ גָּדוֹל מְאֹד כַּאֲשֶׁר יִפְטֹר חַס וְשָׁלוֹם בְּנוֹ יְחִידוֹ לְעֵת זִקְנָתוֹ. וְרַבֵּנוּ זַ"ל הָיָה כְּמַחֲרִישׁ. וְהוּא הִרְבָּה דְּבָרִים עַל רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁיִּתְרַפֵּא עֲבוּרוֹ שֶׁיִּתְרַפֵּא. וְאַחַר כָּל דְּבָרָיו אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל: לָמָּה אַתָּה דּוֹחֵק עָלַי? אֵינְךָ יוֹדֵעַ אִם אֶשְׁתַּדֵּל עֲבוּרוֹ לְטוֹבָתוֹ שֶׁיִּתְרַפֵּא, מֻכְרָח הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְקַח מִזֶּה הָעוֹלָם בְּמְקוֹמוֹ שְׁלֹשָׁה עָשָׂר אֲנָשִׁים אֲחֵרִים? (אָמַר הַמַּעְתִּיק עַיֵּן זֹהַר בָּלָק דַּף רה.

בְּהַמַּעֲשֶׂה דְּהַיְנוּ קָא, אֲשֶׁר פַּעַל שֶׁאָבִיו ר' יוֹסִי דִּפְקִיעִין יָחְזַר לוֹ נִשְׁמָתוֹ וְיִחְיֶה עוֹד. מוּבָא שָׁם, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לְמַלְאַךְ הַמָּוֶת עֲבוּרוֹ תְּלִיסַר בְּנֵי נָשָׁא), וְאֵצֶל אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם כָּל בָּנָיו שָׁוִים אֶצְלוֹ. וּכְמוֹ שֶׁאוֹמְרִים הָעוֹלָם עַל זֶה, אִם נוֹקֵף הָאָדָם עַצְמוֹ בְּאֶצְבַּע אַחַת גַּם כֵּן הַכְּאֵב גָּדוֹל מְאֹד, וְאֶפְשָׁר אַתָּה הוּא אֶחָד מֵהַשִּׁלְשָׁה עָשָׂר הַנַּ"ל. וּבְשָׁמְעוֹ זֹאת פָּסַק מִלְדַבֵּר עִם רַבֵּנוּ זַ"ל, וְהָלַךְ תֵּכֶף אֶל גִּיסוֹ וְיָעֲצָהוּ שֶׁיֵּלֵךְ לְרַבֵּנוּ זַ"ל בְּעַצְמוֹ, וְכֵן עָשָׂה הַחוֹלֶה הַנַּ"ל, וּבָא אֶל רַבֵּנוּ זַ"ל וְדִבֵּר עִמּוֹ מַה שֶּׁצָּרִיךְ.

וְאַחַר-כָּךְ נָסַע רַבֵּנוּ זַ"ל לְבֵיתוֹ, וְאַחַר ב' חֳדָשִׁים מֵת הַחוֹלֶה הַנַּ"ל, וְאָבִיו ר' הֵירֹשׁ הִתְאַבֵּל מְאֹד עַל בְּנוֹ יְחִידוֹ. וּבִימֵי שִׁבְעַת יְמֵי אֲבֵלוּתוֹ, אָז סִפֵּר חֲתָן ר' הֵירֹשׁ לְחָמָיו כָּל מַה שֶּׁשָּׁמַע מֵרַבֵּנוּ זַ"ל בְּעֵת הֱיוֹתוֹ בְּמֶדְוֶועדְוִוקָא. וַיִּתְמַרְמֵר ר' הֵירֹשׁ עַל זֶה מְאֹד וּבָכָה הַרְבֵּה מְאֹד. וְתֵכֶף אַחַר שִׁבְעַת יְמֵי אֲבֵלוּת, נָסַע ר' הֵירֹשׁ לִבֶּרֶסְלֶב לְרַבֵּנוּ זַ"ל, וּבָא לְשָׁם בַּלַּיְלָה וְהָלַךְ תֵּכֶף לְרַבֵּנוּ זַ"ל. וּכְבָר הָיָה אֵיזֶה שָׁעוֹת בַּלַּיְלָה, וְרַבֵּנוּ זַ"ל כְּבָר הִתְחִיל לִפְשׁט מַלְבּוּשָׁיו לֵילֵךְ לִישֹׁן עַל הַמִּטָּה. וְהוּא בְּבוֹאוֹ דָּפַק עַל הַדֶּלֶת לִפְתֹּחַ לוֹ, וְאָמַר לְהַשַּׁמָּשׁ שֶׁל רַבֵּנוּ זַ"ל, הוּא ר' שְׁלֹמֹה מִגַּארְנִיצָער הַנַּ"ל, לִפְתֹּחַ הַדֶּלֶת, וְאָמַר לְרַבֵּנוּ זַ"ל אֲשֶׁר ר' הֵירֹשׁ מִמֶּעדְוֶועדְוִוקָא בָּא אֵלָיו, וְצִוָּה רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁיִּכָּנֵס לְבֵיתוֹ. וְתֵכֶף כְּשֶׁרָאָה אֶת רַבֵּנוּ זַ"ל, הִתְחִיל לִבְכּוֹת מְאֹד בְּפָנָיו בִּבְכִיָּה רַבָּה וַעֲצוּמָה, עַד אֲשֶׁר לֹא יָכוֹל לְדַבֵּר עִמּוֹ. וְרַבֵּנוּ זַ"ל נִחֵם אוֹתוֹ בְּתַנְחוּמִין, וְאָמַר לוֹ: הֲלֹא עִקַּר תּוֹלְדוֹתֵיהֶם שֶׁל צַדִּיקִים מַעֲשִׂים טוֹבִים, וְכֵיוֹצֵא בְּדִבּוּרִים כְּאֵלֶּה, אַף הוּא מֵאַן לְהִתְנַחֵם. וְאָמַר לְרַבֵּנוּ זַ"ל, מָה עוֹשִׂים עִם קְדִישׁ לְאַחַר מוֹתִי? הֲלֹא רַק הוּא הָיָה הַקְּדִישׁ שֶׁלִּי. אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ: אֲנִי אֶהְיֶה הַקְּדִישׁ שֶׁלְּךָ, וַאֲנִי אֶלְמֹד אוֹתְךָ אֵיךְ לְמוּת, וְרָמַז לְהַמַּשַּׁמֵּשׁ הַנַּ"ל שֶׁיֵּלֵךְ מִבֵּיתוֹ. וְהַמַּשַּׁמֵּשׁ הַנַּ"ל אַף שֶׁכּוֹסְפוֹ הָיָה חָזָק מְאֹד לִשְׁמֹעַ מַה שֶּׁיְדַבֵּר עִמּוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל, אַךְ הֶכְרַח לְצֵאת מֵהַבַּיִת וְסָגַר הַדְּלָתוֹת, אַךְ לֹא הֵיטֵב, רַק הִנִּיחַ שְׁפַארִינָע [סֶדֶק] לְמַעַן יוּכַל לִשְׁמֹעַ מִן הַחֲרַכִּים אֵיזֶה דִּבּוּר. וְאָז מִכָּל הַדִּבּוּרִים שֶׁדִּבֵּר עִמּוֹ, לֹא שָׁמַע רַק זֹאת, שֶׁרַבֵּנוּ אָמַר לְר' הֵירֹשׁ הַנַּ"ל שֶׁיִּשְׁבַּע בִּנְקִיטַת חֵפֶץ שֶׁיָּבֹא אֵלָיו אַחַר פְּטִירָתוֹ, תֵּכֶף אַחַר סְתִימַת הַגּוּלֶל.

וְהִנֵּה הַמַּעֲשֶׂה הַזֹּאת הָיְתָה בַּחֹרֶף, וְר' הֵירֹשׁ הַנַּ"ל נָסַע לְבֵיתוֹ, וְאַחַר-כָּךְ נָסַע הַמְשַׁמֵּשׁ הַנַּ"ל לְמֶעדְוֶועדְוִוקָא, וּבְאוֹתוֹ הָעֵת הָיָה שָׁם דֶּבֶר שֶׁל יְלָדִים שֶׁמֵּתוּ אָז רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְרָצוּ אַנְשֵׁי הָעִיר לִשְׁלֹחַ אִישׁ אֶחָד עִם פִּדְיוֹן לְרַבֵּנוּ זַ"ל, אַף לֹא יָכְלוּ לְקַבֵּץ מָעוֹת שֶׁיִּהְיוּ עַל הוֹצָאוֹת הַנְּסִיעָה מִמֶּעדְוֶועדְוִוקָא לְבֶּרֶסְלֶב, שֶׁרְחוֹק הַדֶּרֶךְ בֵּינֵיהֶם, וְגַם עַל הוֹצָאוֹת הַפִּדְיוֹן. בְּתוֹךְ כָּךְ מֵת ר' הֵירֹשׁ הַנַּ"ל שָׁם. וְאָז אַחַר פְּטִירַת ר' הֵירֹשׁ הַנַּ"ל, סִפֵּר הַמְשַׁמֵּשׁ שֶׁהָיָה אָז בְּמֶעדְוֶועדְוִוקָא שֶׁשָּׁמַע מֵאֲחוֹרֵי הַדֶּלֶת, בְּעֵת שֶׁהָיָה ר' הֵירֹשׁ אֵצֶל רַבֵּנוּ זַ"ל, אֵיךְ שֶׁרַבֵּנוּ זַ"ל אָמַר לוֹ הָעֵצָה מֵהַשְׁבוּעָה בִּנְקִיטַת חֵפֶץ, אַךְ אַנְשֵׁי אַדְמוּ"ר זַ"ל לֹא יָדְעוּ אִם

עָשָׂה ר' הִירְשׁ הַנַּ"ל הָעֲצָה הַזֹּאת. וְנִסְכַּם בֵּין אַנְשֵׁי אַדְמוֹ"ר זַצַ"ל, וּבְתוֹכָם הָיָה הָרַב ר' יוּדִיל זַצַ"ל, אֲשֶׁר בְּעֵת שֶׁעָשׂוּ הַהַקָּפוֹת עִמּוֹ כַּנָּהוּג, יִקְחוּ סֵפֶר תּוֹרָה וְיַשְׁבִּיעוּ אֶת הַנִּפְטָר שֶׁיֵּלֵךְ תֵּכֶף לְרַבֵּנוּ זַ"ל, וְיִסַּפֵּר לוֹ גַּם כֵּן מֵהַדָּבָר שֶׁיֵּשׁ בָּעִיר עַל הַיְלָדִים. וּמֵחֲמַת הַשְׁבוּעָה יִהְיֶה מֻכְרָח הַנִּפְטָר לִהְיוֹת אֵצֶל רַבֵּנוּ זַ"ל תֵּכֶף, אַף אִם אוּלַי לֹא עָשָׂה בְּעַצְמוֹ הָעֲצָה שֶׁאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל, וְכֵן עָשׂוּ. וְאַחַר-כָּךְ בְּמֶשֶׁךְ שִׁשָּׁה חֳדָשִׁים חָזַר הַמְשַׁמֵּשׁ הַנַּ"ל לִבְרֶסְלֶב לְרַבֵּנוּ זַ"ל, וּבָבוֹאוֹ שָׁאַל אוֹתוֹ תֵּכֶף רַבֵּנוּ זַ"ל אִם הוּא זוֹכֵר אֵימָתַי מֵת ר' הִירְשׁ, וְהֵשִׁיב לְרַבֵּנוּ זַ"ל אֶת הַחֹדֶשׁ שְׁמֵת בּוֹ, אַךְ אֵיזֶה יוֹם בַּחֹדֶשׁ לֹא זָכַר. וְאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל, הַאִם לֹא הָיָה מִיתָתוֹ בְּיוֹם פְּלוֹנִי, בְּכָךְ וְכָךְ יָמִים לַחֹדֶשׁ? וְנִזְכַּר תֵּכֶף הַמְשַׁמֵּשׁ הַנַּ"ל שֶׁבֶּאֱמֶת מֵת ר' הִירְשׁ הַנַּ"ל בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל, וְהֵשִׁיב לְרַבֵּנוּ זַ"ל, הֵן הֵן. אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל הֲרָאִיתָ? הֲלֹא תֵּכֶף אַחַר מִיתָתוֹ לְאַחַר סְתִימַת הַגּוֹלֶל בָּא אֵלַי (כְּאוֹמֵר: דִּמְיתִי שֶׁיִּשְׁהֶה אֵיזֶה זְמַן, אַךְ הוּא בָּא תֵּכֶף). וְכָל הַמַּעֲשֶׂה הַזֹּאת שָׁמַע ר' דָּוִד הִירְשׁ הַנַּ"ל מִפִּי הַמְשַׁמֵּשׁ הַנַּ"ל בְּעַצְמוֹ]:

אות קב

כב, שְׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁסִּפֵּר, בִּירוּשָׁלַיִם יֵשׁ בֵּית-הַכְּנֶסֶת שֶׁמְּבִיאִין לְשָׁם כָּל הַמֵּתִים שֶׁבָּעוֹלָם. וְתֵכֶף שֶׁמֵּת אֶחָד בָּעוֹלָם, מְבִיאִין לְשָׁם תֵּכֶף אוֹתוֹ הַמֵּת, וְשָׁם דָּנִין אוֹתוֹ הֵיכָן יִהְיֶה מְקוֹמוֹ. כִּי יֵשׁ מֵתִים בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל שֶׁנּוֹשְׂאִין אוֹתָן לְחוּץ לָאָרֶץ, וְכֵן לְהֶפֶךְ כַּמּוּבָא (זוהר תרומה קמא.). וְשָׁם בְּאוֹתוֹ בֵּית-הַכְּנֶסֶת, יוֹשְׁבִים הַבַּיִת-דִּין שֶׁדָּנִין כָּל אֶחָד וְאֶחָד וְנוֹתְנִין לוֹ מְקוֹמוֹ הָרָאוּי לוֹ. וְיֵשׁ אֶחָד שֶׁדָּנִין אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ שׁוּם מָקוֹם, וְיִהְיֶה נָאֱבָד וְנִשְׁלָךְ בְּכָךְ הַקֶּלַע. וּכְשֶׁמְּבִיאִין אֶת הַמֵּת לְשָׁם, אֲזַי מְבִיאִין אוֹתוֹ בְּמַלְבּוּשִׁים. וְיֵשׁ אֶחָד שֶׁחָסֵר לוֹ מֵהַמַּלְבּוּשׁ שֶׁלּוֹ אֵיזֶה חִסָּרוֹן. כְּגוֹן, לְאֶחָד נֶחְסַר בֵּית יָד אֶחָד מֵהַמַּלְבּוּשׁ שֶׁלּוֹ (שֶׁקּוֹרִין "אַרְבִּיל"), וְיֵשׁ אֶחָד שֶׁחָסֵר לוֹ חֵלֶק אֶחָד מִכָּנָף שֶׁלּוֹ (שֶׁקּוֹרִין "פַּאלָע") וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה, הַכֹּל לְפִי הַמַּעֲשֶׂה הָאָדָם, שֶׁכֵּן זוֹכֶה לִלְבּוּשִׁין אַחֵר מִזֶּה, וּכְפִי הַלְּבּוּשִׁין שֶׁלּוֹ שֶׁמְּבִיאִין אוֹתוֹ לְשָׁם כֵּן דָּנִין אוֹתוֹ וְנוֹתְנִין לוֹ מְקוֹמוֹ כַּנַּ"ל.

פַּעַם אֶחָד הֵבִיאוּ לְשָׁם מֵת אֶחָד עָרוּם לְגַמְרֵי בְּלִי שׁוּם לְבוּשׁ רַחֲמָנָא לִצְלָן. וְדָנוּ אוֹתוֹ שֶׁיִּהְיֶה נִשְׁלָךְ וְנֶאֱבָד בְּכַף הַקֶּלַע רַחֲמָנָא לִצְלָן כִּי הָיָה עָרוּם לְגַמְרֵי. וּבָא צַדִּיק אֶחָד וְלָקַח מַלְבּוּשׁ אֶחָד מִמַּלְבּוּשִׁין שֶׁלּוֹ וְהִשְׁלִיךְ עָלָיו. וְשָׁאֲלוּ אוֹתוֹ הַבַּיִת-דִּין דְּשָׁם, לָמָּה אַתָּה נוֹתֵן לוֹ מַלְבּוּשׁ שֶׁלְּךָ? וְהִקְפִּידוּ עַל זֶה. כִּי מַדּוּעַ יִתְלַבֵּשׁ זֶה הַמֵּת וְיִנָּצֵל עַל-יְדֵי לְבוּשׁ שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ. הֵשִׁיב הַצַּדִּיק הַנַּ"ל: אֲנִי צָרִיךְ לִשְׁלֹחַ זֶה הָאִישׁ לְמָחוֹז חֶפְצִי, וּבִשְׁבִיל זֶה יֵשׁ לִי רְשׁוּת לְהַלְבִּישׁוֹ בְּמַלְבּוּשׁ שֶׁלִּי. וְכִי לֹא רְאִיתֶם שֶׁלִּפְעָמִים שַׂר גָּדוֹל שׁוֹלֵחַ אֶת עַבְדּוֹ לְאֵיזֶה שַׂר אַחֵר, וְנִתְעַכֵּב הָעֶבֶד קְצָת מִלֵּילֵךְ בִּשְׁלִיחוּתוֹ. וְשָׁאַל אוֹתוֹ הַשַּׂר מַדּוּעַ לֹא הָלַכְתָּ עֲדַיִן בִּשְׁלִיחוּתִי? הֵשִׁיב הָעֶבֶד, כִּי אֵין לִי מַלְבּוּשׁ הָרָאוּי לֵילֵךְ בּוֹ לְאוֹתוֹ הַשַּׂר. כִּי הוּא

שַׂר גָּדוֹל וְאִי אֶפְשָׁר לֵילֵךְ לְשָׁם בְּמַלְבּוּשׁ בָּזוּי. עָנָה הַשַּׂר וְאָמַר: קַח מְהֵרָה מַלְבּוּשׁ אֶחָד מִמַּלְבּוּשַׁי וּלְבַשׁ אוֹתוֹ, וְרוּץ מְהֵרָה לְהַשַּׂר בִּשְׁלִיחוּתִי. כָּךְ, מֵחֲמַת שֶׁאֲנִי צָרִיךְ לִשְׁלֹחַ זֶה הַמֵּת בִּשְׁלִיחוּתִי, עַל-כֵּן אֲנִי נוֹתֵן לוֹ אֶחָד מִמַּלְבּוּשַׁיִן שֶׁלִּי. וְהִצִּיל הַצַּדִּיק אֶת הַמֵּת מֵעָנֶשׁ הַמַּר שֶׁל כַּף הַקֶּלַע. וְסִפֵּר זֹאת לְעִנְיַן עִצָּם כֹּחַ הַצַּדִּיק הָאֱמֶת לְהַצִּיל אֲנָשָׁיו בְּעָלְמָא דִּקְשׁוֹט (עיין לקמן ש"ט):

אות קג

כג, פַּעַם אַחַת הָיָה מֶלֶךְ אֶחָד, וְנָסַע הַמֶּלֶךְ לִמְדִינָה אַחַת וְרָאָה שָׁם בִּנְיָנִים נָאִים מְאֹד שֶׁקּוֹרִין "פַּאלַאצִין", וְהוּטְבוּ בְּעֵינָיו הַבִּנְיָנִים מְאֹד. וְנָסַע לְבֵיתוֹ, וְשָׂכַר תֵּכֶף בַּעֲלֵי מְלָאכוֹת שֶׁיִּבְנוּ לוֹ פַּאלַאצִין כְּמוֹ שֶׁרָאָה בַּמְּדִינָה הַנַּ"ל. וּבָנוּ לוֹ אוֹתָם הַפַּאלַאצִין, וְצִיְּרוּ אוֹתָם בְּצִיּוּרִים נִפְלָאִים מְאֹד. וְאַחַר כָּךְ, כְּשֶׁבָּנָה אוֹתָם וְצִיֵּר אוֹתָם, עָשָׂה מִשְׁתֶּה גָּדוֹל מְאֹד. וְשָׁלַח גִּיזֶעטִין [הַזְמָנוֹת] בְּכָל מְדִינָתוֹ, שֶׁכָּל מִי שֶׁרוֹצֶה לִרְאוֹת אוֹתָן הַפַּאלַאצִין יֵלֵךְ וְיִרְאֶה. וְנָסְעוּ מִכָּל הַמְּדִינוֹת לִרְאוֹת.

וּמֵעִיר אַחַת נִתְחַבְּרוּ יַחַד שְׁנֵי אֲנָשִׁים, אֶחָד הָיָה יְהוּדִי וְאֶחָד הָיָה עֶרֶל שֶׁקּוֹרִין "שֶׁלַאחְטְצִיץ" [שֹׁר], וְנָסְעוּ יַחְדָּו לִרְאוֹת אוֹתָן הַפַּאלַאצִין שֶׁבָּנָה הַמֶּלֶךְ. וּכְשֶׁבָּאוּ לְהַשַּׁעַר שֶׁל הַפַּאלַאצִין, רָאוּ שֶׁמְּצַיֵּר שָׁם דֶּרֶךְ עַל הַשַּׁעַר שֶׁל הַפַּאלַאצִין, דֶּרֶךְ נִפְלָא מְאֹד. וּמִשְּׁנֵי הַצְּדָדִים שֶׁל הַדֶּרֶךְ עוֹמְדִים מַעְיְנוֹת עִם מַיִם, וְעַל כָּל מַעְיָן וּמַעְיָן מְמֻנֶּה מַלְאָךְ אֶחָד. וּמִצַּד הַדֶּרֶךְ הוֹלֵךְ בָּעטְלֶיר [קַבְּצָן] אֶחָד, וְהַבָּעטְלֶיר הָיָה צָמֵא לַמַּיִם מְאֹד מְאֹד. וְהַמְמֻנִּים הַנַּ"ל לֹא רָצוּ לִתֵּן לוֹ מְעַט מַיִם לִשְׁתּוֹת. וּבְאֶמְצַע הַדֶּרֶךְ נָסַע אָדוֹן אֶחָד עִם עֲגָלוֹת צָב, וְאָמַר לְהַמְמֻנֶּה שֶׁיִּתֵּן לוֹ מְעַט מַיִם עַל יָדָיו, וְהָלַךְ מִמֶּנּוּ אֶחָד וְנָתַן לוֹ. וְהָלַךְ הַמְמֻנֶּה הַשֵּׁנִי וְנָתַן לְהַבָּעטְלֶיר הַנַּ"ל מַיִם לִשְׁתּוֹת, וְהָלַךְ הַמְמֻנֶּה שֶׁנָּתַן מַיִם לְהָאָדוֹן הַנַּ"ל וְנָתַן רֶמֶץ [אֵפֶר] עַל הַמְמֻנֶּה שֶׁנָּתַן מַיִם לְהַבָּעטְלֶיר הַנַּ"ל.

כָּל זֶה רָאוּ הַשְּׁנַיִם הַנַּ"ל, הַיְנוּ הַיְּהוּדִי וְהַשַּׁלַאחְטְצִיץ. וְאָמַר הַשַּׁלַאחְטְצִיץ עַל זֶה: קֶעפֶּסְטֶוועט [עַוְלָה אֵינוֹ יָשָׁר]. וְנָתַן לוֹ הַיְּהוּדִי הַכֶּאָה עַל הַלְּחִי (שֶׁקּוֹרִין "פַּאטש"), וְנַעֲשָׂה שָׁם גִּישְׁלָעג [קְטָטָה]. עַד שֶׁשָּׁמַע הַמֶּלֶךְ מִזֶּה וְשָׁלַח הַמֶּלֶךְ אַחֲרֵיהֶם. וְשָׁאַל בְּתִחְלָה אֶת הַיְּהוּדִי: מִפְּנֵי מָה הִכִּיתָ אוֹתוֹ עַל הַלֶּחִי? הֵשִׁיב בַּאֲשֶׁר שֶׁיֹּאמַר עַל מַעֲשֶׂה הַמֶּלֶךְ קֶעפֶּסְטֶוועט. אָמַר הַמֶּלֶךְ לְהֶעֱרֶל הַנַּ"ל: מִפְּנֵי מָה אָמַרְתָּ כָּךְ? וְהֵשִׁיב: וְכִי הוּא לֹא קֶעפֶּסְטֶוועט שֶׁזֶּה רוֹצֶה לִשְׁתּוֹת וְאֵינָם רוֹצִים לִתֵּן לוֹ לִשְׁתּוֹת, וְזֶה רָצָה שֶׁיִּתְּנוּ עַל יָדוֹ וְנָתַן לוֹ? וַיֶּתֶר שְׁאֵת, כְּשֶׁהָלַךְ הַשֵּׁנִי וְנָתַן לוֹ לִשְׁתּוֹת, נָתַן עָלָיו רֶמֶץ זֶה שֶׁנָּתַן לְהָאָדוֹן מַיִם עַל יָדָיו. וְאַחַר-כָּךְ אָמַר שׁוּב הַמֶּלֶךְ לְהַיְּהוּדִי, וְלָמָּה הִכִּיתָ אוֹתוֹ? וְאָמַר הַיְּהוּדִי: שֵׂכֶל, לָמָּה הָיוּ נוֹתְנִין עַל יָדוֹ לְהָאָדוֹן וּלְהַבָּעטְלֶיר לֹא נָתְנוּ? כִּי לָזֶה צָרִיךְ לִתֵּן, הַיְנוּ לְהָאָדוֹן, וּלְהַבָּעטְלֶיר

לֹא צָרִיךְ לִתֵּן. וְתוּ לֹא אָמַר, הַיְנוּ הַשֵּׂכֶל שֶׁאָמַר הַיְהוּדִי, שֶׁלָּזֶה צָרִיךְ לִתֵּן וְלָזֶה לֹא צָרִיךְ לִתֵּן. וְאַחַר-כָּךְ עָנָה וְאָמַר, שֶׁאִישׁ צָרִיךְ לֵילֵךְ בְּכָל עֶרֶב שַׁבָּת כָּל הָאַרְבָּעָה עוֹלָמוֹת, הַיְנוּ עֲשִׂיָּה יְצִירָה בְּרִיאָה אֲצִילוּת. וְעוֹלַם הָעֲשִׂיָּה לְבַד קָשֶׁה מְאֹד לֵילֵךְ, וּבִפְרָט וְכוּ'. כָּל זֶה סִפֵּר פַּעַם אַחַת בְּלֵיל שַׁבָּת אַחַר בִּרְכַּת הַמּוֹצִיא:

מקום לידתו וישיבתו ונסיעותיו וטלטוליו

אות קד

א, לֵדָתוֹ הָיְתָה בְּקֶהִלַּת-קֹדֶשׁ מֶעזְ'עבּוּז'. וְנִכְנַס לִבְרִית מִילָה בְּשַׁבַּת הַגָּדוֹל. וְכָל שְׁנוֹתָיו הָיוּ כְּפִי הַנִּשְׁמָע בְּעֶרֶךְ אַרְבָּעִים שָׁנָה פְּחוֹת מְעַט. כִּי בִּשְׁנַת הָאַרְבָּעִים נִפְטַר וְנִסְתַּלֵּק לְמַעְלָה לְמַעְלָה בְּיֶרַח הָאֵתָנִים בַּחַג, בְּיוֹם שְׁלִישִׁי - יוֹם רְבִיעִי שֶׁל סֻכּוֹת ח"י תִּשְׁרֵי תקע"א בְּאוּמַאן, הָעִיר אֲשֶׁר בָּחַר בָּהּ בַּחַיִּים חִיּוּתוֹ לִשְׁכַּב שָׁם כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (לקמן קצ"א, קצ"ז, רי"ז). וְאַחַר-כָּךְ שָׁמַעְתִּי שֶׁשְּׁנוֹתָיו לֹא הָיוּ כִּי אִם שִׁלְשִׁים וּשְׁמוֹנָה שָׁנָה וָחֵצִי, וּכְפִי הַנִּרְאֶה כָּךְ הָאֱמֶת (וְיָדוּעַ כִּי בִּשְׁנַת תקל"ב הָיָה רֹאשׁ-חֹדֶשׁ נִיסָן בְּשַׁבָּת וְזֶה הַיּוֹם שֶׁנּוֹלַד בּוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל לִשְׁנֵי הַדֵּעוֹת הַנַּ"ל):

אות קה

ב, מִן יוֹם לֵדָתוֹ עַד שֶׁנִּתְגַּדֵּל וְנַעֲשָׂה בַּר מִצְוָה עַד כְּנִיסָתוֹ לַחֻפָּה, הַכֹּל הָיָה בְּקֶהִלַּת-קֹדֶשׁ מֶעזְ'בּוּז'. וּכְבָר מִבֹּאָר קְצָת פְּחוֹת מִטִּפָּה מִן הַיָּם מֵעִנְיַן עֲבוֹדָתוֹ, שֶׁגַּם בְּאֵלּוּ הַיָּמִים בִּימֵי קָטְנוּתוֹ מַמָּשׁ הִתְעוֹרֵר לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ וְכוּ' (עיין שבחי הר"ן). וְהַנִּשּׂוּאִין שֶׁלּוֹ הָיוּ בְּמֶעְדֶוועדְוווֹקְע, כִּי מִשָּׁם נִשְׁתַּדֵּךְ עִם בַּת הָרַבָּנִי הַנָּגִיד הַמְפֻרְסָם בְּתוֹרָה וּבְיִרְאָה מוֹרֵנוּ רַבִּי אֶפְרַיִם זַ"ל. וְחוֹתְנוֹ הָיָה אִישׁ נִכְבָּד מְאֹד וּמְיֻחָס, מְקוֹר חֲצָבוֹ הָיָה בְּזַאסְלַאב. אַף אַחַר-כָּךְ נִתְגַּלְגֵּל הַדָּבָר, עַד שֶׁקָּבַע יְשִׁיבָתוֹ בְּכַפַּר אוֹסָאטִין וּבִשְׁאָר כְּפָרִים שֶׁהֵם מֵהַיִּשּׁוּב שֶׁל מֶעדְוועדְוווֹקְע. וְהָיָה מַחֲזִיק כְּפָרִים הַנַּ"ל, וְהָיָה מְפֻרְסָם בְּשֵׁם טוֹב בֵּין כָּל הַצַּדִּיקִים הַמְפֻרְסָמִים שֶׁכֻּלָּם נִתְאַכְסְנוּ אֶצְלוֹ, כִּי הָיָה אִישׁ חָשׁוּב מְאֹד. גַּם אִשְׁתּוֹ הִיא חֲמוֹתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ זַ"ל הָיְתָה אִשָּׁה כְּשֵׁרָה מְאֹד, וְזָכָה לְהִתְחַתֵּן עִם רַבֵּנוּ זַ"ל.

וְתֵכֶף בְּיוֹם הַחֻפָּה, אַחַר יְצִיאָתוֹ מֵהַחֻפָּה, הָיָה מִשְׁתּוֹקֵק וּמִתְגַּעְגֵּעַ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְכוּ'. וְנִתְחַבֵּר תֵּכֶף עִם רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּרַבִּי בָּעֶר. וּמֵאָז הָיָה עוֹסֵק בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם בְּכָפָרִים הַנַּ"ל, וְיָגַע וְטָרַח בַּעֲבוֹדַת ה' בִּיגִיעָה גְּדוֹלָה וּבְמָסִירַת נֶפֶשׁ וְכוּ'. וְהָיָה נוֹסֵעַ מִשָּׁם לִכְפָרִים לְמֶעזְ'בּוּז', וְחָזַר וְנָסַע מִמֶּעזְ'בּוּז' לְשָׁם. וְגַם הָיָה דַּרְכּוֹ לְדַבֵּר לִכְפָרִים עִם אֲנָשִׁים בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, וְהָיָה מְעוֹרָרָם מְאֹד וְהִמְשִׁיךְ אֶת לִבָּם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּהִשְׁתּוֹקְקוּת נִמְרָץ מְאֹד. וּבְרֻבּוֹת הַיָּמִים וְשָׁנִים, שֶׁהָיָה מִתְעַנֶּה וּמִתְיַגֵּעַ מְאֹד בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם וּבְהִתְבּוֹדְדוּת בְּלִי שִׁעוּר

וְנִסְיוֹנוֹת אֵין מִסְפָּר, וְהוּא עֲדַיִן הָיָה יוֹשֵׁב בַּכְּפָר הַנַּ"ל עַל שֻׁלְחָן חוֹתְנוֹ, בְּתוֹךְ כָּךְ, הִתְחִילוּ קְצָת אֲנָשִׁים לְהִתְקָרֵב אֵלָיו קְצָת, גַּם בִּהְיוֹתוֹ יוֹשֵׁב עַל שֻׁלְחַן חוֹתְנוֹ בַּכְּפָר הַנַּ"ל. וְהַכֹּל הָיָה בִּימֵי נְעוּרָיו מַמָּשׁ קֹדֶם הֱיוֹתוֹ בֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה, כִּי הָיָה זָרִיז גָּדוֹל בַּעֲבוֹדָתוֹ וְגַם הִתְחִיל בְּקַטְנוּתוֹ מַמָּשׁ כַּנַּ"ל:

אות קו

ג, וְסִפֵּר לִי רַבִּי שִׁמְעוֹן הַנַּ"ל, שֶׁתֶּכֶף אַחַר שְׁכִּבָּה רַבֵּנוּ זַ"ל פְּנֵי הַכַּלָּה בְּיוֹם חֻתָּנָתוֹ, הָלַךְ מִיָּד וְקָרָא כַּמָּה בְּנֵי הַנְּעוּרִים, וְדִבֵּר עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד בִּיחִידוּת, וְנָסָה אוֹתָם בְּחָכְמָתוֹ הֵיכָן הֵם עוֹמְדִים. וְאַחַר-כָּךְ קָרָא אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן, וְהִתְחִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ גַּם-כֵּן בְּחָכְמָה כְּאִלּוּ הוּא רוֹצֶה חַס וְשָׁלוֹם הַבְלֵי עוֹלָם הַזֶּה. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן עָמַד מִשְׁתּוֹמֵם, וְלֹא הֵשִׁיב לוֹ כִּי הוּא לֹא חָפֵץ בְּאֵלֶּה. עָנָה רַבֵּנוּ זַ"ל וְאָמַר אֵלָיו: וְכִי אֵין אַתָּה בֶּן אָדָם? מַדּוּעַ אֵינְךָ חָפֵץ בְּאֵלּוּ הַדְּבָרִים שֶׁל עוֹלָם הַזֶּה? הֵשִׁיב לוֹ: אֲנִי אִישׁ תָּם וְחָפֵץ בִּתְמִימוּת. עָנָה רַבֵּנוּ זַ"ל וְאָמַר לוֹ: כְּפִי הַנִּרְאֶה שֶׁיִּהְיֶה הֶכְּרוּת גָּדוֹל בֵּינֵינוּ. וְאָמַר לוֹ בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז: "סָע הָאט אַפְּנִים אָז מִיר וֶוּעלֶן זִיךְ קֶעֶנֶנִין". אַחַר-כָּךְ סִפֵּר לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁדִּבֵּר עִם אֵלּוּ בְּנֵי הַנְּעוּרִים וְנָסָה וּבָחַן אוֹתָם, וְהִנֵּה הֵם רְחוֹקִים מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְאֹד, אַף גַּם הֵם פְּגוּמִים וּבַעֲלֵי עֲבֵרָה רַחֲמָנָא לִצְלָן. וְתֶכֶף הָלַךְ רַבֵּנוּ זַ"ל עִם רַבִּי שִׁמְעוֹן עַל הַשָּׂדֶה, וְדִבְּרוּ יַחַד הַרְבֵּה בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם בְּהִשְׁתּוֹקְקוּת גָּדוֹל. וְדִבֵּר רַבֵּנוּ זַ"ל לְרַבִּי שִׁמְעוֹן דִּבְרֵי הִתְעוֹרְרוּת הַרְבֵּה, שֶׁאֵין שׁוּם תַּכְלִית בָּעוֹלָם הַזֶּה כִּי-אִם לִפְרֹשׁ מִתַּאֲוֹות עוֹלָם הַזֶּה וְלַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּבִפְרָט אָנכִי שֶׁהַיּוֹם יוֹם חֻפָּתִי וּמוֹחֲלִין לִי כָּל הֶעָוונוֹת, בְּוַדַּאי אֲנִי צָרִיךְ לְפַשְׁפֵּשׁ בְּמַעֲשַׂי הָרַבֵּה, וְכֵיוֹצֵא בְּאֵלֶּה הַדְּבָרִים דִּבֵּר עִמּוֹ הַרְבֵּה. וְהָלְכוּ יַחַד וְדִבְּרוּ מִזֶּה עַד הַחֻפָּה. אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה בְּיוֹם חֻפָּתוֹ לַחְשֹׁב עַל הַתַּכְלִית בֶּאֱמֶת.

וּמֵאָז וָהָלְאָה נִתְקַשֵּׁר רַבִּי שִׁמְעוֹן עִם רַבֵּנוּ זַ"ל, וְהוּא זַ"ל דִּבֵּר עִמּוֹ הַרְבֵּה בְּהִתְעוֹרְרוּת גָּדוֹל. וְהָיָה מְדַבֵּר עַל לִבּוֹ שֶׁיִּעֲשֶׂה כְּמוֹתוֹ, לִפְרֹשׁ עַצְמוֹ מִן הָעוֹלָם לְגַמְרֵי, וּלְהִתְיַגֵּעַ וְלִטְרֹחַ וְלַעֲסֹק רַק בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ. אֲבָל רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר לוֹ: אַתָּם בְּוַדַּאי תִּזְכּוּ לִהְיוֹת צַדִּיק מְפֻרְסָם, וַאֲנִי חָפֵץ לִהְיוֹת מְשַׁמֵּשׁ אֶצְלְכֶם תָּמִיד. וְכֵן הָוָה. אֲבָל גַּם רַבִּי שִׁמְעוֹן הָיָה אִישׁ כָּשֵׁר מֻפְלָג בְּמַעֲלָה, כִּי שָׁמַעְתִּי מִפִּי רַבֵּנוּ זַ"ל בְּעַצְמוֹ לִפְנֵי כַּמָּה שָׁנִים, שֶׁרַבִּי שִׁמְעוֹן כְּבָר שָׁבַר כָּל מִדּוֹת רָעוֹת לְגַמְרֵי:

אות קז

ד, וְסִפֵּר רַבִּי שִׁמְעוֹן, שֶׁפַּעַם אַחַת אַחַר שֶׁנִּעֲשָׂה מְפֻרְסָם, נָסַע עִם רַבֵּנוּ זַ"ל דֶּרֶךְ כְּפַר אוֹסָאטִין, שֶׁשָּׁם יָגַע רַבֵּנוּ זַ"ל בַּעֲבוֹדָתוֹ הַגְּדוֹלָה בְּבֵית חוֹתְנוֹ שֶׁהָיָה דָּר שָׁם. וְנָסַע עִמּוֹ דֶּרֶךְ הַשָּׂדוֹת וְכֵיוֹצֵא, וְהָיָה רַבֵּנוּ זַ"ל מִתְגַּעְגֵּעַ מְאֹד, וְאָמַר: כַּמָּה הָיָה טוֹב לְפָנַי בְּכָאן, כִּי בְּכָל

פְּסִיעָה וּפְסִיעָה הִרְגַּשְׁתִּי טַעַם גַּן-עֵדֶן. כִּי שָׁם בְּאֵלּוּ הַדְּרָכִים הָיָה רָגִיל לֵילֵךְ וּלְהִתְבּוֹדֵד. וְהָיָה מֵצֵר וּמִתְגַּעְגֵּעַ מְאֹד, וְאָמַר: הֲלֹא כָּאן הָיָה טוֹב לְפָנַי מְאֹד, וְלָמָּה לִי הַפְּרִסּוּם שֶׁל עַכְשָׁו. גַּם עוֹד פַּעַם אַחַת סִפֵּר בְּפָנַי, שֶׁבִּהְיוֹתוֹ בִּימֵי נְעוּרָיו כְּשֶׁהָיָה מִתְבּוֹדֵד בְּאֵיזֶה מָקוֹם בַּיַּעַר אוֹ בַּשָּׂדֶה, כְּשֶׁחָזַר מִשָּׁם הָיָה כָּל הָעוֹלָם חָדָשׁ בְּעֵינָיו וְנִדְמָה לוֹ כְּאִלּוּ הוּא עוֹלָם אַחֵר לְגַמְרֵי, וְלֹא הָיָה הָעוֹלָם נִרְאֶה בְּעֵינָיו כְּלָל כַּאֲשֶׁר מִקֹּדֶם:

אות קח

ה, אַחַר-כָּךְ נִתְגַּלְגֵּל הַדָּבָר, וְהָיָה מֻכְרָח לְהִסְתַּלֵּק מִשֻּׁלְחַן חוֹתְנוֹ. כִּי חֲמוֹתוֹ נִפְטְרָה, וְלָקַח חוֹתְנוֹ אִשָּׁה אַחֶרֶת מִקְּהִלַּת קֹדֶשׁ מָאהְלִיב. וְרַבֵּנוּ זַ"ל בְּעַצְמוֹ הִשִּׂיאָהּ לוֹ, כִּי הוּא זַ"ל נָסַע עִמּוֹ לָעִיר מָאהְלִיב וְעַל יָדוֹ נִגְמַר הַשִּׁדּוּךְ וְנִשֵּׂאת לוֹ. כִּי אַף-עַל-פִּי שֶׁהָיָה עֲדַיִן בִּימֵי נְעוּרָיו מַמָּשׁ, וְכִמְדֻמֶּה שֶׁשָּׁמַעְתִּי שֶׁהָיָה אָז בְּעֶרֶךְ שְׁמוֹנֶה-עֶשְׂרֵה שָׁנִים, אַף-עַל-פִּי-כֵן נָשָׂאוּ לוֹ פָּנִים קְצָת אֲנָשִׁים מֻחֲמַת שֶׁהָיָה נֶכֶד הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל, וְגַם רָאוּ וְהֵבִינוּ בּוֹ בְּעַצְמוֹ שֶׁהוּא כְּלִי יָקָר מִפִּי וּמִפְּנִינִים. וְהַמַּשְׂכִּילִים הֵבִינוּ גַּם אָז שֶׁכַּאֲשֶׁר יִתְגַּדֵּל יִהְיֶה חִדּוּשׁ בָּעוֹלָם.

וּמַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה בְּמָאהְלִיב כָּךְ הָיָה: כִּי נִתְאַכְסֵן שָׁם בְּבֵית אִישׁ נִכְבָּד אֶחָד מֵהַמְקֹרָבִים לְהָרַב הַקָּדוֹשׁ דּוֹדוֹ רַבִּי בָּרוּךְ זַ"ל. וְהָאִישׁ הָיָה עָשִׁיר נִכְבָּד. וְקִבְּלוֹ בְּכָבוֹד גָּדוֹל וְעָשָׂה סְעֻדָּה עֲבוּרוֹ. וְהָיוּ שָׁם עוֹד אֲנָשִׁים חֲשׁוּבִים מֵהַמְקֹרָבִים לְהָרַב הַנַּ"ל, וְנָתְנוּ לוֹ יַיִן לִשְׁתּוֹת וְהוּא זַ"ל הָיָה עֲדַיִן סָגוּר וְלֹא הָיָה רָגִיל לוֹמַר תּוֹרָה בָּרַבִּים, אַךְ אָז בִּשְׁעַת מִשְׁתֵּה הַיַּיִן נִתְלַהֵב לִבּוֹ וּפָתַח פִּיו וְגִלָּה לִפְנֵיהֶם דְּבָרִים נִפְלָאִים וְנוֹרָאִים. וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ שָׁם רָאוּ אֶת הַמַּרְאֶה הַזֹּאת, הֵמָּה רָאוּ כֵּן תָּמָהוּ, וְנִבְהֲלוּ מְאֹד. וְאָז הָיָה הַנִּשּׂוּאִין שֶׁל חוֹתְנוֹ וְשָׁבוּ לְבֵיתָם. וּבְאוֹתוֹ הַזְּמַן בָּא לְשָׁם הָרַב הַצַּדִּיק הַמְפֻרְסָם מוֹרֵנוּ הָרַב דֹּב מִזַּאסְלַאב הַנִּקְרָא בְּפִי כֹּל רַבִּי בֶּער בְּרַבִּי בּוּנִים שֶׁזָּכָה לִנְסֹעַ לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל וְנִסְתַּלֵּק שָׁם. וְסִפְּרוּ לְפָנָיו כָּל הַנַּ"ל כָּל מַה שֶּׁשָּׁמְעוּ מִפִּיו אָז, וְנִבְהַל וְנִשְׁתּוֹמֵם מְאֹד וְאָמַר שֶׁיִּהְיֶה חִדּוּשׁ גָּדוֹל בָּעוֹלָם.

וּבִהְיוֹתוֹ יוֹשֵׁב בַּכְּפָר עֲדַיִן עַל שֻׁלְחַן חוֹתְנוֹ, הִתְחִילוּ אֲנָשִׁים מִמְּקוֹמוֹת הַסְּמוּכִים לְהִתְקָרֵב אֵלָיו. וְלִפְעָמִים נָסְעוּ אֵלָיו, וְהָיָה מַלְהִיב לִבָּם מְאֹד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְנִתְקָרְבוּ עַל יָדוֹ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְנַעֲשׂוּ אֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים מְאֹד עַד הַיּוֹם הַזֶּה, אַשְׁרֵי לָהֶם.

אַחַר-כָּךְ עֲדַיִן הָיָה יוֹשֵׁב קְצָת עַל שֻׁלְחַן חוֹתְנוֹ. אַךְ בְּמֶשֶׁךְ הַזְּמַן קְצָת, לֹא יָצְאָה חֲמוֹתוֹ יְדֵי חוֹבָתָהּ נָגְדּוֹ. כִּי בְּבֵית חוֹתְנוֹ הַנַּ"ל הָיָה לְרַבֵּנוּ זַ"ל חֶדֶר מְיֻחָד בְּתוֹךְ הַבַּיִת דִּירָה שֶׁקּוֹרִין "אֶלְקִיר" [חֶדֶר צָדָדִי קָטָן]. וְשָׁם הָיָה יוֹשֵׁב וּמִתְבּוֹדֵד וְעוֹסֵק בַּעֲבוֹדָתוֹ, וְלִפְרָקִים הָיָה יוֹצֵא לַחוּץ לְהִתְבּוֹדֵד בַּשָּׂדֶה אוֹ לַיַּעַר וְכַיּוֹצֵא. וַיְהִי הַיּוֹם, וְנָסַע רַבֵּנוּ זַ"ל אֶל הָעִיר, וְהָלְכָה חֲמוֹתוֹ וְהֶעֱמִידָה מִטָּתָהּ שָׁם, כִּי רָצְתָה לִקַּח אֶת הַחֶדֶר בִּשְׁבִילָהּ. וְתֵכֶף כְּשֶׁבָּא רַבֵּנוּ זַ"ל לְשָׁם

וּמָצָא שֶׁלָּקְחָה מִמֶּנּוּ מְקוֹם קְדֻשָּׁתוֹ, לֹא הָיָה יָכוֹל עוֹד לִהְיוֹת סָמוּךְ עַל שֻׁלְחַן חוֹתְנוֹ. וְאָז יָצָא מִן הַכְּפָר, וְנִכְנַס לְתוֹךְ הָעִיר וְקָבַע דִּירָתוֹ בְּמֶעדְוֶוועדְוֶוועקֶע:

אות קט

ו, וְהִנֵּה, בְּכָל הָעִנְיָנִים הָאֵלֶּה יֵשׁ הַרְבֵּה מְאֹד לְסַפֵּר, כַּמָּה וְכַמָּה אֲלָפִים וְרִבְבוֹת מַעֲשִׂיּוֹת שֶׁעָבְרוּ עָלָיו בְּאֵלּוּ הַיָּמִים וְהַשָּׁנִים שֶׁיָּשַׁב בַּמְּקוֹמוֹת הַנַּ"ל, שֶׁאָז הָיָה עִקַּר יְגִיעָתוֹ וְטִרְחָתוֹ בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ בִּיגִיעָה גְּדוֹלָה מְאֹד, וְהָיוּ לוֹ מִלְחָמוֹת גְּדוֹלוֹת בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה קֹדֶם שֶׁהִכְנִיעַ וְשִׁבֵּר כָּל מִדָּה וּמִדָּה, וְכָל תַּאֲוָה וְתַאֲוָה. וּמֵחֲמַת שֶׁלֹּא זָכִיתִי לְהִתְקָרֵב אֵלָיו אָז, רַק בְּבוֹאוֹ לְפֹה בָּרֶסְלֶב, וְכָל אֵלּוּ הַדְּבָרִים שָׁמַעְתִּי בְּסֵרוּגִין רֻבָּם מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ, וְהַשְּׁאָר מִשְּׁאָר אֲנָשִׁים שֶׁהִכִּירוּ אוֹתוֹ אָז, עַל-כֵּן אֵינִי יָכוֹל לְסַפֵּר הַכֹּל כַּסֵּדֶר הָרָאוּי, וַאֲנִי מֻכְרָח לְדַלֵּג הַרְבֵּה מֵעִנְיָן לְעִנְיָן. וְכָל מַה שֶּׁיַּעֲלֶה עַל זִכְרוֹנִי לֹא אֶמְנַע מִלְּסַפֵּר, כִּי גַּם מִמַּה שֶּׁשָּׁמַעְתִּי כְּבָר נִשְׁכַּח הָרֹב:

אות קי

ז, וְאֶרְשֹׁם אֵיזֶה מַעֲשִׂיּוֹת קְטַנּוֹת שֶׁשָּׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ זַ"ל, שֶׁסִּפֵּר, שֶׁבִּימֵי נְעוּרָיו בְּעֵת עָסְקוֹ בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם בִּיגִיעָה גְּדוֹלָה, הָיָה חָפֵץ מְאֹד שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִהְיֶה מַרְאֶה לוֹ מוֹפֵת לְמַעַן תִּתְחַזֵּק אֱמוּנָתוֹ יוֹתֵר. וְהָיָה מַעְתִּיר וּמַפְצִיר וּמַרְבֶּה בִּתְפִלּוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל זֶה. וְסִפֵּר שְׁלֹשָׁה מוֹפְתִים שֶׁנַּעֲשׂוּ לוֹ אָז:

אֶחָד. כִּי בְּמָקוֹם שֶׁהָיָה רָגִיל לֵילֵךְ בַּחוּץ אָנָה וָאָנָה וְעָסַק בְּהִתְבּוֹדְדוּת וּדְבֵקוּת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הָיָה עוֹמֵד בְּאוֹתוֹ הַדֶּרֶךְ צֶלֶם גָּדוֹל שֶׁלָּהֶם, הַיְנוּ שְׁתֵּי וָעֶרֶב כְּדַרְכָּם, בִּפְרָט בַּכְּפָרִים. וְהָיָה מְבַלְבֵּל אוֹתוֹ מְאֹד. כִּי הָיוּ לוֹ יְסוּרִים עַל שֶׁהַשְּׁתֵּי וָעֶרֶב עוֹמֵד לְנֶגְדּוֹ בְּעֵת הִלּוּכוֹ בְּדִבֵקוּת וְהִתְבּוֹדְדוּת. וְהִתְפַּלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיַּעֲשֶׂה לוֹ מוֹפֵת זֶה שֶׁיִּהְיֶה נֶעֱקָר הַצֶּלֶם. וַיִּגְזֹר אֹמֶר וַיָּקָם, וּפִתְאוֹם נֶעֱקַר הַצֶּלֶם וְנָפַל לָאָרֶץ.

הַשֵּׁנִי מֵעִנְיַן הַדְּגִים, שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ לִפְנֵי הַנָּהָר וְרָצָה שֶׁיְּבוֹאוּ לוֹ דָּגִים לְיָדוֹ בְּלִי מְצוּדָה וְנִתְקַיֵּם כְּךָ.

וְהַשְּׁלִישִׁי שֶׁכַּחְתִּי, כְּמַדֶּמֶה שֶׁהָיָה מַה שֶּׁחָפֵץ שֶׁיִּרְאֶה מֵת וְהִפְצִיר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל זֶה. וְנִתְקַיֵּם כְּךָ, שֶׁבָּא אֵלָיו פִּתְאוֹם מֵת אֶחָד, וְהוּא הָיָה שׁוֹכֵב בְּחַדְרוֹ, הַיְנוּ בְּהָאַלְקִיר שֶׁלּוֹ בְּבֵית חוֹתְנוֹ. וְנִפְחַד רַבֵּנוּ זַ"ל אָז מְאֹד מְאֹד, כִּי אָז הָיָה אֶצְלוֹ פַּעַם הָרִאשׁוֹן שֶׁרָאָה בְּעֵינָיו אֶת הַמֵּת, כִּי זֶה הָיָה בִּתְחִלַּת יְמֵי נְעוּרָיו. וְגַם אָמַר אַחַר-כָּךְ שֶׁאוֹתוֹ הַמֵּת הָיָה רָשָׁע, עַל-כֵּן נָפַל עָלָיו פַּחַד גָּדוֹל עָצוּם מְאֹד בְּלִי שִׁעוּר. וְהִתְחִיל לִצְעֹק מְאֹד בִּצְעָקָה מְשֻׁנָּה מְאֹד, וּבָאוּ בְּמֵרוֹצָה אַנְשֵׁי הַבַּיִת וְרָצוּ לְכִנֹּס לְחַדְרוֹ. וְלֹא יָכְלוּ לְכִנֹּס מֵחֲמַת שֶׁרַבֵּנוּ זַ"ל סָגַר מִתְּחִלָּה אֶת הַחֶדֶר מִבִּפְנִים. וְהֶכְרִחוּ לַעֲשׂוֹת תַּחְבּוּלוֹת לְכִנֹּס, וְאֵינִי זוֹכֵר אִם סִפֵּר שֶׁסִּתְרוּ הַכֹּתֶל,

אוֹ שֶׁנִּכְנְסוּ מִלְמַעְלָה מִן כֹּתֶל הָאַלְקִיר וּבָאוּ אֵלָיו, וְאַחַר-כָּךְ נָח מִפַּחְדּוֹ. וְאָמַר שֶׁאוֹתוֹ הַמֵּת הָיָה רָשָׁע וּבִשְׁבִיל זֶה נִפְחַד כָּל כָּךְ. וְאַחַר-כָּךְ רָאָה כַּמָּה וְכַמָּה מֵתִים וְלֹא נִפְחַד עוֹד, מִכָּל-שֶׁכֵּן בְּסוֹף יָמָיו, שֶׁאָז נַעֲשָׂה בַּעַל הַשָּׂדֶה שֶׁאָז בָּאוּ אֵלָיו לַאֲלָפִים וְלִרְבָבוֹת בְּלִי שִׁעוּר בִּשְׁבִיל תִּקּוּן. כִּי בָּזֶה הָיָה עוֹסֵק בְּיוֹתֵר לְתַקֵּן נִשְׁמַת הַמֵּתִים וּנְשָׁמוֹת עַרְטִילְאִין שֶׁעֲדַיִן לֹא נִכְנְסוּ בַּגּוּף כְּלָל וְכוּ', כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר.

וְסִפֵּר שֶׁהָיָה עָנִי שָׁבוּעַ אֶחָד. וּפַעַם אַחַת לֹא הָיָה לוֹ מַה לֶּאֱכֹל בָּעֶרֶב, וְהָלַךְ בַּשָּׂדֶה כְּדַרְכּוֹ וּמָצָא פַּאטְשַׁיילֶע אַחַת עִם גְּרוֹיפִין [כְּעֵין מִטְפַּחַת עִם גְּרִיסִים] וְהֵבִיא לְבֵיתוֹ לְבַשֵּׁל. וּכְפִי הַנִּשְׁמַע מִפִּיו שֶׁזֶּה הַדָּבָר הָיָה יָקָר בְּעֵינָיו כְּמוֹצֵא שָׁלָל רָב, עַל שֶׁהָיָה לוֹ בְּטָחוֹן בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הִזְמִין לוֹ פַּרְנָסָה בַּשָּׂדֶה. כִּי שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁאָמַר, שֶׁהוּא יוֹדֵעַ מִבְּטָחוֹן שֶׁאָפִלּוּ אִם הָיָה יוֹשֵׁב בַּשָּׂדֶה מַמָּשׁ הָיָה לוֹ בְּטָחוֹן בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיְּזַמֵּין לוֹ פַּרְנָסָתוֹ. אַךְ זֶה הַדָּבָר קָשֶׁה וְכָבֵד יוֹתֵר, הַיְנוּ שֶׁהַצַּדִּיק הָאֱמִתִּי יַחֲזִיק הַמָּעוֹת אֶצְלוֹ, וְלֹא יְפַזֵּר מִיָּד זֶה קָשֶׁה וְכָבֵד יוֹתֵר וְכוּ'. וְסִפֵּר לְפָנַי שֶׁהָיוּ לוֹ שְׁלֹשׁ מְאוֹת אֲדָמִים נָדָן שֶׁלּוֹ, וְהָיָה אוֹכֵל מֵאוֹתוֹ הַמָּעוֹת עַד שֶׁכָּלוּ, וְאַחַר-כָּךְ עָבַר עָלָיו הַנַּ"ל שֶׁהָיָה עָנִי וְכוּ' כַּנַּ"ל אֲבָל בְּתְחִלָּה לֹא חָשַׁב כְּלָל, רַק עָסַק בַּעֲבוֹדָתוֹ וְאָכַל מֵהַסָּךְ הַנַּ"ל וְכוּ' כַּנַּ"ל:

אות קיא

ח, וְהָיָה רָגִיל לְסַפֵּר הַרְבֵּה מַעֲנְיָן מַחְשָׁבוֹתָיו שֶׁהָיוּ לוֹ אָז בִּימֵי נְעוּרָיו, בְּעֵת שֶׁעָסַק בַּעֲבוֹדָתוֹ. שֶׁצִּיֵּר בְּדַעְתּוֹ שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לִהְיוֹת מְפֻרְסָם בְּשׁוּם אֹפֶן, וְלֹא הָיָה רוֹצֶה לִהְיוֹת מְקֻבָּל כְּלָל. וְהָיוּ לוֹ כַּמָּה וְכַמָּה מַחֲשָׁבוֹת בְּעִנְיָן זֶה, אֵיךְ שֶׁיַּעְלִים עַצְמוֹ מִן הָעוֹלָם וּמֵהֵיכָן תִּהְיֶה פַּרְנָסָתוֹ. וְלִפְעָמִים הָיוּ לוֹ מַחֲשָׁבוֹת שֶׁיְּחַזֵּר עַל הַפְּתָחִים וְאִישׁ לֹא יֵדַע מִמֶּנּוּ:

אות קיב

ט, אַחַר-כָּךְ נִכְנַס לְמֶעדְוֶוועדְוִוקֶע. וְשָׁם נִתְקַבְּצוּ כַּמָּה אַנְשֵׁי כְּפָרִים, וְעָשׂוּ לוֹ מַעֲמָד קְבוּעַ לִתֵּן לוֹ אֶחָד רֶעגְדְל [סוּג מַטְבֵּעַ] בְּכָל שָׁבוּעַ, וְיָשַׁב שָׁם בְּמֶעדְוֶוועדְוִוקֶע בְּהַשְׁקֵט וְשַׁלְוָה קְצָת. וְשָׁם הִתְחִילוּ כַּמָּה אֲנָשִׁים לְהִתְקָרֵב אֵלָיו, וְנִלְווּ אֵלָיו אֲנָשִׁים רַבִּים מִיּוֹם אֶל יוֹם. וְהִתְחִילוּ לִנְסֹעַ אֵלָיו מֵהַסְּבִיבוֹת, עַד שֶׁהִתְחִילוּ לִנְסֹעַ אֵלָיו מִמְּקוֹמוֹת רְחוֹקִים, בְּעֶרֶךְ עֶשְׂרִים פַּרְסָאוֹת. כִּי אַנְשֵׁי דַּאשִׁיב נִתְקָרְבוּ אֵלָיו בְּעֵת יְשִׁיבָתוֹ שָׁם. וְכָל מִי שֶׁזָּכָה לְהִתְקָרֵב אֵלָיו נִתְמַלֵּא יִרְאַת הַשֵּׁם. וְהָיָה מֵשִׁיב רַבִּים מֵעָוֹן, וְקֵרְבָם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּהִתְקָרְבוּת גָּדוֹל וְכוּ' וְכוּ'. וְגַם בְּמֶעדְוֶוועדְוִוקֶע הָיָה לוֹ קְצָת מַחֲלֹקֶת, אֲבָל כָּל שׁוֹנְאָיו נָפְלוּ לְפָנָיו. וְהָיוּ שָׁם אֵיזֶה מַעֲשִׂיּוֹת עִם הָרַבָּנִים דְּשָׁם, אַךְ אֵינִי יוֹדֵעַ אוֹתָם עַל בָּרְיָן:

אות קיג

י, אַחַר-כָּךְ נָסַע מִמָּעְדָוְועדִיוִוקֶע לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. בְּבוֹאוֹ מֵאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל נִשְׁתַּדֵּךְ עִם בִּתּוֹ אַדִּיל עִם כְּבוֹד הָרַב הַגָּאוֹן הֶחָסִיד הַקָּדוֹשׁ הַמְפֻרְסָם, מוֹרֵנוּ הָרַב אַבְרָהָם דֹּב זַ"ל, הָרַב אַב-בֵּית-דִּין דְּקְהִלַּת-קֹדֶשׁ חֶמֶעלְנִיק. וְאַחַר בִּיאָתוֹ מֵאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל יָשַׁב עוֹד בְּעֵרֶךְ שָׁנָה וְיוֹתֵר קְצָת בְּמָעְדָוְועדִיוִוקֶע.

גַּם תֵּכֶף בְּבוֹאוֹ מֵאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל נָסַע לִקְהִלַּת קֹדֶשׁ לָאדִי, לְהָרַב הֶחָסִיד הַגָּאוֹן הַמְפֻרְסָם מוֹרֵנוּ הָרַב שְׁנִיאוּר זַלְמָן זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה, וְדִבֵּר עִמּוֹ הַרְבֵּה מֵעִנְיַן אֲנְשֵׁי אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. כִּי בְּעֵת הֱיוֹת רַבֵּנוּ זַ"ל בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, שִׁחֲרוּ פָּנָיו שָׁם שֶׁיִּהְיֶה הוּא זַ"ל שָׁם. וּבְעִנְיָן זֶה יֵשׁ כַּמָּה מַעֲשִׂיּוֹת לְסַפֵּר מַה שֶּׁעָבַר עָלָיו בְּעֵת נְסִיעָתוֹ לְשָׁם, וּבִהְיוֹתוֹ שָׁם, וּבַחֲזִירָתוֹ מִשָּׁם.

גַּם הָיָה אֵצֶל הָרַב הַקָּדוֹשׁ מִנֶּעסְכִיז חֲמִשָּׁה יָמִים קֹדֶם פְּטִירַת הָרַב הַנַּ"ל. וְנָסַע אֵלָיו בְּחִפָּזוֹן גָּדוֹל, כִּי הָיָה לָהוּט וְנֶחְפָּז בִּנְסִיעָתוֹ כְּדֵי לִמְצֹאוֹ בַּחַיִּים חַיּוּתוֹ. וְכֵן הָיָה, שֶׁבָּא אֵלָיו סָמוּךְ לְהִסְתַּלְּקוּתוֹ. וְגֹדֶל הָאַהֲבָה וְהִשְׁתּוֹקְקוּת שֶׁהָיָה לְהָרַב הַקָּדוֹשׁ הַנַּ"ל מִבִּיאַת רַבֵּנוּ זַ"ל אִי אֶפְשָׁר לְסַפֵּר וּלְשַׁעֵר כְּלָל. כִּי הָרַב הַנַּ"ל הָיָה מֻטָּל עַל עֶרֶשׂ דְּוַי בְּחֹלִי כָּבֵד מְאֹד, כַּאֲשֶׁר הָיָה מְפֻרְסָם בְּפִי כֹּל. וְחֻצִּי שָׁנָה רְצוּפִים הָיָה מֻטָּל מַסְגֵּר בְּחֶדֶר שֶׁלֹּא הָיָה נִכְנָס לְתוֹכוֹ שׁוּם אוֹר הַשֶּׁמֶשׁ, כִּי לֹא הָיָה אֶפְשָׁר לוֹ לִסְבֹּל אֶפִלּוּ הִתְנוֹצְצוּת הַשֶּׁמֶשׁ. וְלֹא זָז מִמְּקוֹמוֹ, וְלֹא הָיָה יָכוֹל לֶאֱכֹל שׁוּם תַּבְשִׁיל. כִּי לֹא הָיָה יָכוֹל לִסְבֹּל הֲרִיחַ שֶׁל תַּבְשִׁיל. וְהָיוּ מֻכְרָחִים לְסַנֵּן לוֹ הָרֹטֶב כַּמָּה פְּעָמִים קֹדֶם שֶׁאָכַלָה. וּבְכָל בֵּיתוֹ לֹא הָיוּ רַשָּׁאִין לְהַכְנִיס שׁוּם תַּבְשִׁיל, כִּי לֹא הָיָה יָכוֹל לִסְבֹּל הֲרִיחַ וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה, כִּי הָיָה חוֹלֶה גָּדוֹל בְּיִסּוּרִין גְּדוֹלִים וְחוֹלַאַת כָּבֵד מְאֹד. וּכְשֶׁבָּא רַבֵּנוּ זַ"ל אֶצְלוֹ הֶחֱיָה אוֹתוֹ מַמָּשׁ. וְתֵכֶף כְּשֶׁבָּא הָאִישׁ שֶׁל רַבֵּנוּ זַ"ל וּבְשֵׂר אוֹתוֹ שֶׁרַבֵּנוּ זַ"ל יָבוֹא אֶצְלוֹ, נִתְמַלֵּא שִׂמְחָה הָרַב הַנַּ"ל וְאָמַר שֶׁהוּא הֶחֱיָה אוֹתוֹ מַמָּשׁ. וְאַחַר-כָּךְ בָּא רַבֵּנוּ זַ"ל אֶצְלוֹ וְקִבְּלוֹ בְּכָבוֹד גָּדוֹל מְאֹד וּבְאַהֲבָה וְחִבָּה גְּדוֹלָה בְּלִי שִׁעוּר וָעֵרֶךְ, וְדִבְּרוּ בְּיַחַד הַרְבֵּה מְאֹד.

וּכְפִי הַנִּשְׁמָע מֵהָאִישׁ שֶׁהָיָה שָׁם עִמּוֹ, שֶׁדִּבְּרוּ שָׁם מֵעִנְיַן מַרְאוֹת וְחֶזְיוֹנוֹת שֶׁל צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, מַה שֶּׁחוֹזִים וּמַשִּׂיגִים וְכוּ'. וְדִבְּרוּ מֵהַמַּלְאָךְ מט"ט וְכוּ' וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה. וְאַחַר-כָּךְ צִוָּה הָרַב הַקָּדוֹשׁ שֶׁיַּעֲשׂוּ סְעֻדָּה עֲבוּרוֹ בְּבֵיתוֹ דַּיְקָא, אַף-עַל-פִּי שֶׁלֹּא הָיוּ רַשָּׁאִים לְהַכְנִיס שָׁם תַּבְשִׁיל כַּנַּ"ל, אַף-עַל-פִּי-כֵן אַהֲבָה מְקַלְקֶלֶת הַשּׁוּרָה. וְעָשָׂה שָׁם סְעֻדָּה גְּדוֹלָה עֲבוּרוֹ, וְרַבֵּנוּ זַ"ל יָשַׁב בְּרֹאשׁ. וְהָרַב הַקָּדוֹשׁ הַנַּ"ל הֵרִים עַצְמוֹ וְנִכְנַס לְתוֹךְ הַבַּיִת לָבוּשׁ בְּמַלְבּוּשׁ עֶלְיוֹן שָׁקוּרִין "חַלַאט" שֶׁל גִּילְדִין גִּישְׁטִיק [מְעִיל רָקוּם בְּחוּטֵי זָהָב], וְנִכְנַס וְיָשַׁב אֶצֶל אֶצֶל הַשֻּׁלְחָן לִכְבוֹד רַבֵּנוּ זַ"ל, אֲשֶׁר זֶה חֻצִּי שָׁנָה אֲשֶׁר לֹא קָם מִמִּטָּתוֹ וְלֹא נִכְנַס לְהָסֵב

אֵצֶל הַשֻּׁלְחָן, וּבִשְׁבִיל כְּבוֹד הָרַב רַבֵּנוּ זַ"ל נִכְנַס בְּתוֹךְ תֹּקֶף חֲלָאתוֹ, כִּי אָז הָיוּ הַיָּמִים קֹדֶם פְּטִירָתוֹ. וְרַבֵּנוּ זַ"ל הָיָה שָׁם מְשׁוֹבְתֵי שַׁבַּת קֹדֶשׁ. וְהִפְצִיר הָרַב הַנַּ"ל שֶׁיֹּאכַל אֶצְלוֹ בְּשַׁבַּת קֹדֶשׁ, וְלֹא רָצָה רַבֵּנוּ זַ"ל. וְאַחַר-כָּךְ הִפְצִיר בּוֹ מְאֹד, וְכִמְדֻמֶּה שֶׁאָכַל שָׁם. וְהָרַב הַנַּ"ל שָׁלַח לְרַבֵּנוּ זַ"ל עַל פִּדְיוֹן עֲשָׂרָה אֲדָמִים. וְרַבֵּנוּ זַ"ל הָיָה רוֹאֶה שֶׁהוּא מַכְרָח לְחַלֵּק כָּל מָמוֹנוֹ, אֲבָל זֶה אִי אֶפְשָׁר וְכוּ' וְכוּ', וְהֵבִין שֶׁהוּא מַכְרָח לְהִסְתַּלֵּק. וְחָזַר רַבֵּנוּ זַ"ל לְבֵיתוֹ קֹדֶם הִסְתַּלְּקוּתוֹ.

בְּקִרְימִינְטְשָׁאק שָׁמַעְתִּי מֵאִישׁ אֶחָד, שֶׁאָמַר שֶׁשָּׁמַע מִפִּי אָבִיו, שֶׁהוּא הָיָה מְשַׁמֵּשׁ לְהָרַב מִנֶּעסְכִּיז הַנַּ"ל בְּעֵת שֶׁהָיָה רַבֵּנוּ זַ"ל שָׁם, וְסִפֵּר גַּם-כֵּן, שֶׁהָרַב מִנֶּעסְכִּיז נָהַג בּוֹ כָּבוֹד גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד. וּבְעֹצֶם חֲלִישׁוּתוֹ הַנַּ"ל לִוָּה אֶת רַבֵּנוּ זַ"ל בְּעֵת שֶׁיָּצָא מִבֵּיתוֹ לִנְסֹעַ לְדַרְכּוֹ. אַחַר-כָּךְ כְּשֶׁחָזַר הָרַב הַנַּ"ל מֵהַלְוָיָה שֶׁלִּוָּה אֶת רַבֵּנוּ זַ"ל, עָנָה וְאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: אִלְמָלֵא לֹא אֲתֵינָא לְעָלְמָא אֶלָּא שֶׁרַבִּי נַחְמָן יַפְסִיעַ עַל מִפְתָּן שֶׁלִּי דַּיִי ("אִיךְ זָאל מָעהר נִיט בַּאשַׁאפִין וָוערִין נָאר אַז ר' נַחְמָן זָאל בָּא מִיר אִיבָּער טְרֶעטִין דִּיא שְׁוֶוועל אִיז אוֹיךְ גִּינוּג").

בְּשׁוּבוֹ מֵהָרַב הַנַּ"ל, הָיָה אָז גַּם אֵצֶל הָרַב הֶחָסִיד הַמְפֻרְסָם מוֹרֵנוּ צְבִי אַרְיֵה מֵאֲלִיק. וּכְפִי הַנִּשְׁמָע מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁכָּל עִסְקוֹ עִמָּהֶם הָיָה בְּעִנְיָן מַרְאוֹת וְחֶזְיוֹנוֹת. כִּי רַבֵּנוּ זַ"ל לֹא הָיָה דַּעְתּוֹ מַסְכִּים לְעִנְיַן הַמַּרְאוֹת וְהַחֶזְיוֹנוֹת שֶׁלָּהֶם, וְהָיוּ לוֹ וִכּוּחִים גְּדוֹלִים עִם הָרַב הַקָּדוֹשׁ מִנֶּסְכִּיז שֶׁהָיָה מְפֻרְסָם גָּדוֹל בְּעִנְיָן זֶה. וְרַבֵּנוּ זַ"ל נִתְוַכַּח עִמּוֹ הַרְבֵּה בְּעִנְיָן זֶה. וְאֵינִי יוֹדֵעַ הֵיטֵב עִנְיַן הַוִּכּוּחִים, אַךְ הַכְּלָל, שֶׁרַבֵּנוּ זַ"ל הָיָה אוֹמֵר, שֶׁלֹּא כָּךְ צְרִיכִין לְרָאוֹת חֶזְיוֹנוֹת כַּאֲשֶׁר הֵם רוֹאִים. וְהָרַב מִנֶּסְכִּיז שָׁלַח אֵלָיו פַּעַם אַחַת: תֹּאמְרוּ לוֹ שֶׁקֹּדֶם שֶׁבָּא לְתוֹךְ הָעִיר רָאִיתִי אֶת הַמַּלְאָךְ מט"ט, וְכָךְ וְכָךְ רְאִיתִיו. וְכִמְדֻמֶּה שֶׁשָּׁמַעְתִּי שֶׁאָמַר הָרַב הַקָּדוֹשׁ הַנַּ"ל שֶׁרָאָה אֶת מט"ט בְּרְאִיָּה מַמָּשׁ. וְרַבֵּנוּ זַ"ל אָמַר שֶׁלֹּא כָּךְ רוֹאִין אוֹתוֹ. וְכִמְדֻמֶּה שֶׁעוֹד פַּעַם אֶחָד טָעַן הָרַב הַקָּדוֹשׁ הַנַּ"ל עִם רַבֵּנוּ זַ"ל בְּעִצְמוֹ, כָּךְ רָאִיתִי וְכָךְ רָאִיתִי, וְרַבֵּנוּ זַ"ל לֹא רָצָה לְהַסְכִּים עַל זֶה. וְאָמַר לָהֶם רַבֵּנוּ לֹא כָּךְ רוֹאִין אֶת מט"ט, אֲנִי רְאִיתִיו כָּךְ וְכָךְ, וְזֶה הוּא בֶּאֱמֶת רְאִיַּת מט"ט. וְהָיָה בְּעִנְיָן זֶה כַּמָּה דְּבָרִים, אַךְ לֹא הָיִיתִי בְּכָל זֶה אֶצְלוֹ, וְלֹא זָכִיתִי לִשְׁמֹעַ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ דְּבָר בְּעִנְיָן זֶה, רַק שָׁמַעְתִּי סְתָם מִמֶּנּוּ שֶׁהָיָה אֵצֶל הָרַב מִנֶּעסְכִּיז. וְסִפֵּר לִי מַעֲשִׂיּוֹת אֲחֵרִים שֶׁשָּׁמַע אָז, מֵעִנְיַן הִתְקָרְבוּת הָרַב הַנַּ"ל לְרַבּוֹ מֻבְהָק הָרַב הַקָּדוֹשׁ מוֹרֵנוּ הָרַב מִיכָל זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה. וְאַחַר-כָּךְ בְּשׁוּבוֹ כְּשֶׁהָיָה אֵצֶל הָרַב מֵאֲלִיק הַנַּ"ל, וּכְבָר שָׁמַע הָרַב מֵאֲלִיק אֶת כָּל טַעֲנוֹתָיו וּוִכּוּחָיו עִם הָרַב מִנֶּעסְכִּיז מֵעִנְיַן מַרְאוֹת, כִּי הָיָה הַדָּבָר מְפֻרְסָם וְנִשְׁמַע בִּסְבִיבוֹתָם, וּכְשֶׁבָּא רַבֵּנוּ זַ"ל אֵצֶל הָרַב מֵאֲלִיק עַל שַׁבַּת קֹדֶשׁ, הָיָה גַּם הָרַב מֵאֲלִיק מְדַבֵּר הַרְבֵּה בְּכָל סְעֻדָּה מֵעִנְיַן מַרְאוֹת. וְאָמַר בְּכָל סְעֻדָּה וּסְעֻדָּה בְּשַׁבָּת תּוֹרָה, וְכָל הַתּוֹרָה וְכָל הַסִּפּוּרִים כֻּלָּם הָיוּ מֵעִנְיַן

מַרְאוֹת לְהוֹדִיעַ שֶׁהוּא רוֹאֶה בֶּאֱמֶת. וְרַבֵּנוּ זַ"ל לֹא הִסְכִּים עַל זֶה כְּלָל וְשָׁתַק לוֹ לְגַמְרֵי, כִּי קֹדֶם שֶׁנִּכְנַס לְהָרַב הַקָּדוֹשׁ מֵאֲלִיק הִתְפַּלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְהִתְיַשֵּׁב אֵיךְ לְהִתְנַהֵג עִמּוֹ וְכוּ', עַל-כֵּן שָׁתַק לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל לְגַמְרֵי בְּכָל הַשַּׁבָּת. וְאַחַר-כָּךְ בְּמוֹצָאֵי-שַׁבָּת נִכְנַס רַבֵּנוּ זַ"ל לְחַדְרוֹ בְּתוֹךְ בֵּית הָרַב הַנַּ"ל, וּבָא אֵלָיו הָרַב מוֹרֵנוּ צְבִי אֲרִיֵה זַ"ל בְּעַצְמוֹ, וְאָמַר לוֹ: עֲדַיִן אֵין אַתָּם מַאֲמִינִים לִי שֶׁאֲנִי רוֹאֶה? אֶתֵּן לָכֶם מוֹפֵת חוֹתֵךְ שֶׁאֲנִי רוֹאֶה. וְהִתְחִיל עוֹד הַפַּעַם לוֹמַר תּוֹרָה וּלְהוֹכִיחַ לוֹ שֶׁהוּא רוֹאֶה, וְאָז הֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל: הָרְבֵּה צִפּוּ לִדְרֹשׁ בְּמַעֲשֶׂה מֶרְכָּבָה וְלֹא רָאוּ אוֹתָהּ מִימֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל (מגילה כ"ד:):

אות קיד

יא, וַיְהִי הַיּוֹם בִּשְׁנַת תק"ס רָאָה רַבֵּנוּ זַ"ל בְּמָקוֹם שֶׁרָאָה וְהִשְׁגִּיג בְּמָקוֹם שֶׁהִשְׁגִּיג, שֶׁהוּא צָרִיךְ לִקְבֹּעַ דִּירָתוֹ בִּקְהִלַּת זְלַאטִיפָּאלְיֶע. וּבְאוֹתוֹ הַשָּׁנָה בְּסוֹפוֹ, בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ אֱלוּל, עָשָׂה נְשׁוּאִין לְבִתּוֹ אָדִיל הַנַּ"ל. וְהַחֲתֻנָּה הָיְתָה בַּחֲמֶעלְנִיק, וְהָיָה שָׁם עַל הַחֲתֻנָּה עִם כָּל בְּנֵי בֵּיתוֹ כַּנָּהוּג. וְעַל הַחֲתֻנָּה הָיְתָה אִמּוֹ הַצַּדֶּקֶת מָרַת פֵּיגָא זַ"ל, וְרָאֲתָה בְּעֵת הַחֻפָּה אֶת הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל. כִּי הִיא הָיְתָה צַדֶּקֶת בַּעֲלַת רוּחַ-הַקֹּדֶשׁ, וְכָל הַצַּדִּיקִים הָיוּ מַחֲזִיקִים אוֹתָהּ לְבַעֲלַת רוּחַ-הַקֹּדֶשׁ וּלְבַעֲלַת הַשָּׂגָה גְּדוֹלָה, וּבִפְרָט אַחֶיהָ הַצַּדִּיקִים הַמְפֻרְסָמִים, הַיְנוּ הָרַב הַקָּדוֹשׁ מִסֶּדְלִקֶיב, וְהָרַב הַקָּדוֹשׁ מוֹרֵנוּ רַבִּי בָּרוּךְ זַ"ל, כֻּלָּם הֶחֱזִיקוּ אוֹתָהּ כְּאַחַת מִן הַנְּבִיאוֹת. וְאָז בְּאוֹתָהּ הָעֵת, תֵּכֶף אַחַר הַחֲתֻנָּה הַנַּ"ל נִשְׁתַּדֵּךְ רַבֵּנוּ זַ"ל עִם בִּתּוֹ מָרַת מִרְיָם זַ"ל, עִם הָרַב הֶחָסִיד הַמְפֻרְסָם מוֹרֵנוּ הָרַב לֵיבּוּשׁ זַ"ל אַב-בֵּית-דִּין דִּקְהִלַּת-קֹדֶשׁ וָואלְטְשִׁיסְק.

וּבַחֲזִירָתוֹ מֵהַחֲתֻנָּה הַנַּ"ל עִם כָּל בְּנֵי בֵּיתוֹ, הָלַךְ וְנָסַע עִמָּהֶם תֵּכֶף לְזְלַאטִיפָּאלְיֶע. וְנִכְנַס לְהָעִיר בְּלִי שׁוּם יְדִיעָה מֵאַנְשֵׁי הַקְּהִלָּה. כִּי לֹא שָׁאַל אֶת פִּיהֶם מִקֹּדֶם כְּלָל, רַק שָׂכַר לוֹ דִּירָה שָׁם וְקָבַע דִּירָתוֹ שָׁם פִּתְאוֹם. אֶבֶל אַף-עַל-פִּי-כֵן קִבְּלוּ אוֹתוֹ אַנְשֵׁי הַקְּהִלָּה בְּכָבוֹד גָּדוֹל. וּבְרֹאשׁ הַשָּׁנָה נִתְקַבְּצוּ שָׁם אֶצְלוֹ אֲנָשִׁים רַבִּים בְּעֶרֶךְ מֵאָה אֲנָשִׁים וְיוֹתֵר, וְהוּא זַ"ל לֹא הֵכִין בִּשְׁבִילָם כְּלָל, כִּי הָיָה בְּעַצְמוֹ כְּאוֹרֵחַ שָׁם, כִּי נִכְנַס שָׁם סְמוּךְ לְרֹאשׁ-הַשָּׁנָה מְאֹד. וְקִבְּלוּ אַנְשֵׁי הַקְּהִלָּה אֶת כָּל הָאוֹרְחִים אֶצְלָם בְּכָבוֹד גָּדוֹל, וְהִפְצִירוּ לְרַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁיִּכָּנֵס לְבֵית-הַכְּנֶסֶת הַגָּדוֹל דְּשָׁם עִם כָּל אֲנָשָׁיו לְהִתְפַּלֵּל, כִּי הוּא מָקוֹם רָחָב וְטוֹב לְפָנָיו לְהִתְפַּלֵּל שָׁם עִם כָּל אֲנָשָׁיו. וְהִתְפַּלֵּל שָׁם עִמָּהֶם בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה וְיוֹם-כִּפּוּר. וּמָסְרוּ לוֹ שֶׁהוּא יְצַוֶּה הַכֹּל שֶׁיִּתְנַהֵג כִּרְצוֹנוֹ, הֵן בְּעִנְיְנֵי בַּעֲלֵי תְּפִלּוֹת וְתוֹקְעִים וְכֵיוֹצֵא. וְיָשַׁב שָׁם בְּשַׁלְוָה בַּיָּמִים הַנּוֹרָאִים.

וַיְהִי הַיּוֹם, הִתְפַּלֵּל אֶחָד נְעִילָה לִפְנֵי הָעַמּוּד בְּיוֹם-כִּפּוּר שֶׁלֹּא בִּרְצוֹן רַבֵּנוּ זַ"ל, וְנִשְׁתַּתֵּק מִלּוֹלוֹ בְּאֶמְצַע הַתְּפִלָּה, וְלֹא הָיָה יָכוֹל לִפְתֹּחַ פִּיו בְּשׁוּם אֹפֶן, עַד שֶׁהֻכְרַח לְהִסְתַּלֵּק בֶּחֱרְפָּה

גְּדוֹלָה וְעָמַד אַחֵר תַּחְתָּיו. וְאַחַר-כָּךְ בְּמוֹצָאֵי יוֹם-הַכִּפּוּרִים אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל דִּבְרֵי צַחוּת נָאֶה כְּדַרְכּוֹ עַל עִנְיַן הַבַּעֲלֵי תְּפִלָּה שֶׁל אוֹתוֹ יוֹם-כִּפּוּר, וְאָמַר שֶׁהוּא מַטְבֵּעַ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ זָקֵן וּזְקֵנָה מִצַּד אֶחָד, בָּחוּר וּבְתוּלָה מִצַּד אֶחָד. כִּי בְּתְחִלָּה הִתְפַּלֵּל חוֹתְנוֹ שֶׁל הַבַּעַל נְעִילָה הַנַּ"ל, וְאַחַר-כָּךְ חָתְנוֹ הַנַּ"ל, וּשְׁנֵיהֶם הִתְפַּלְּלוּ בִּשְׁבִיל נְשׁוֹתֵיהֶם כְּדֵי לְהִתְכַּבֵּד בְּעֵינֵיהֶם וְכוּ'. וְאָמַר אָז, שֶׁהוּא הָיָה רוֹצֶה לַעֲסֹק אָז בִּתְפִלָּתוֹ אוֹדוֹת הַפְּרִיפִּינְאצְיָע (הֵינוּ מַה שֶּׁהָאֲדוֹנִים לָקְחוּ הַמְּזִיגָה מִיַּד הַמּוֹכְסָנִים). וְאִם אַתֶּם יוֹדְעִים אֵיךְ הַסְּמָךְ-מֵם עוֹמֵד כְּנֶגֶד דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, וְאֵיךְ הוּא מִתְגַּבֵּר לְמָנַע וּלְבַלְבֵּל. וּבָא זֶה וְעָמַד לְהִתְפַּלֵּל וְדָחִיתִי אוֹתוֹ. וּמֵחֲמַת זֶה הִתְרַעֵם עַל רַבֵּנוּ זַ"ל הָאִישׁ הַזֶּה הַנַּ"ל, וְהָלַךְ וְנָסַע לְקְהִלַּת קֹדֶשׁ שְׁפָּאלְיֶע וְהִלְשִׁין עַל רַבֵּנוּ זַ"ל בִּפְנֵי הַזְּקֵן הַיָּדוּעַ דְּשָׁם, עַד שֶׁעָשָׂה מַחֲלֹקֶת גְּדוֹל עַל רַבֵּנוּ זַ"ל. וּמֵאָז וָהָלְאָה נִתְעוֹרֵר הַמַּחֲלֹקֶת הַגָּדוֹל מְאֹד, עַד שֶׁכִּמְעַט כָּל הָעִיר כֻּלָּהּ חָלְקוּ עַל רַבֵּנוּ זַ"ל. וְגֹדֶל עִצֻּם הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁהָיָה עָלָיו שָׁם, וְגֹדֶל הַיִּסּוּרִין שֶׁהָיוּ לוֹ שָׁם, אִי אֶפְשָׁר לְשַׁעֵר וּלְסַפֵּר, כִּי יָשַׁב שָׁם כְּמוֹ עַל קוֹצִים מַמָּשׁ. וְאַחַר סִכּוֹת נָסַע לְשָׁם הַזְּקֵן הַנַּ"ל וּפָעַר פִּיו לִבְלִי חֹק, עַד שֶׁעָשָׂה שָׁם מַחֲלֹקֶת גָּדוֹל עָלָיו. וּבְתְחִלָּה הָיָה לוֹ אַהֲבָה עִם רַבֵּנוּ זַ"ל, וְהָיָה הַזְּקֵן כְּפוּף וְנִכְנָע מְאֹד לְפָנָיו, אַךְ מֵעֵת הַנַּ"ל, שֶׁנִּכְנַס רַבֵּנוּ זַ"ל לִזְלַאטִיפָּאלְיֶע סְמוּךְ לִגְבוּלוֹ שִׁתֵּי פַּרְסָאוֹת, וְגַם עַל-יְדֵי רִבּוּי הַמַּלְשִׁינוּת כַּנַּ"ל, עַל-יְדֵי-זֶה נִתְעוֹרֵר הַמַּחֲלֹקֶת הַגְּדוֹלָה, עַד שֶׁבָּדוּ עָלָיו כְּזָבִים אֲשֶׁר לֹא עָלְתָה עַל דַּעְתּוֹ. וְרַבֵּנוּ זַ"ל אָמַר שֶׁהוּא מֻכְרָח לֵישֵׁב שָׁם מִן הַשָּׁמַיִם, כִּי הוּא מְתַקֵּן שָׁם חֵטְא שֶׁל יָרְבָעָם בֶּן נְבָט.

וְהָרַב הֶחָסִיד הַמְפֻרְסָם, מַגִּיד-מֵישָׁרִים מִטְּרָהאוִויצָע שֶׁהָיָה מֵאַנְשֵׁי רַבֵּנוּ זַ"ל, שָׁאַל אֶת פִּיו הַקָּדוֹשׁ: מַדּוּעַ לֹא שְׁלַחְתֶּם אוֹתִי מִקֹּדֶם לְתוֹךְ הָעִיר זְלַאטִיפָּאלְיֶע, וְהָיִיתִי מְדַבֵּר עִם הַנְּגִידִים דְּשָׁם וְהָיוּ מְקַבְּלִים אֶתְכֶם לְתוֹךְ הָעִיר בְּכָבוֹד גָּדוֹל כָּרָאוּי? הֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל: אִם הָיִיתִי רוֹצֶה לְהַמְתִּין, הָיִיתִי נִכְנָס לְתוֹךְ הָעִיר זְלַאטִיפָּאלְיֶע עִם עֶגְלַת צָב בְּכָבוֹד גָּדוֹל מְאֹד, אַךְ אֵינִי יָכוֹל לְהַמְתִּין, כִּי אֲנִי מֻכְרָח מִן הַשָּׁמַיִם לִכְנֹס לְשָׁם.

וּבְכָל הָעִנְיָנִים הָאֵלּוּ יֵשׁ הַרְבֵּה לְסַפֵּר, יִקְצְרוּ הֶמּוֹן יְרִיעוֹת. גַּם אָמַר אָז, כְּשֵׁם שֶׁיֵּשׁ עָרִים לְמַטָּה כָּךְ יֵשׁ עָרִים לְמַעְלָה, וְאָמַר אָז הַתּוֹרָה שֶׁל "אֵלֶּה מַסְעֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל" הַמּוּבָא בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן ס"ב, שֶׁמְּדַבֵּר שָׁם מִתִּקּוּן חֵטְא עֲבוֹדָה זָרָה לְכַפֵּר עַל "אֵלֶּה אֱלֹקֶיךָ יִשְׂרָאֵל", עַל-יְדֵי "מַסְעֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל". וְשָׁם הוּא רַק רֶמֶז בְּעִלְמָא מֵעִנְיָן זֶה שֶׁל יָרְבָעָם בֶּן נְבָט הַנַּ"ל. וְיָשַׁב שָׁם שְׁתֵּי שָׁנִים רְצוּפִים, וְקֵרֵב שָׁם הַרְבֵּה אֲנָשִׁים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְגַם הַצַּדִּיק מוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק אַייזִיק זַ"ל נִתְקָרֵב שָׁם. וְאָמַר שָׁם תּוֹרוֹת הַרְבֵּה גְּבוֹהוֹת וְנוֹרָאוֹת מְאֹד.

(אָמַר הַמַּעְתִּיק: יִסָּכֵר פִּי דּוֹבְרֵי שֶׁקֶר הָאוֹמְרִים שֶׁתֵּכֶף אַחַר שֶׁבָּא רַבֵּנוּ זַ"ל מֵאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל הִתְחִיל הַזְּקֵן הַנַּ"ל לַחֲלֹק עָלָיו וְאָמַר מַה שֶּׁאָמַר וְכוּ', תֵּאָלַמְנָה שִׂפְתֵי שֶׁקֶר הָרוֹצִים

לְהַכְחִישׁ אֶת הַיְדוּעַ. כִּי אַדְרַבָּה כְּשֶׁחָזַר רַבֵּנוּ זַ"ל מֵאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל הָיָה בְּבֵית הַזִּקֵן הַנַּ"ל, וְקִבְּלוֹ בְּכָבוֹד גָּדוֹל וְכִמְבֹאָר לְקַמָּן בְּעִנְיַן נְסִיעָתוֹ לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. וְכַיָּדוּעַ שֶׁגַּם אַחַר-כָּךְ הָיְתָה אַהֲבָה גְּדוֹלָה בֵּינֵיהֶם כְּמִקֹּדֶם, וְנָהֵג הַזָּקֵן בּוֹ כָּבוֹד גָּדוֹל בְּיוֹתֵר עַד שֶׁנִּכְנַס רַבֵּנוּ זַ"ל לְזִלַאטִיפָּאלְיֶי וְכִמְבֹאָר כָּאן. וְזֶה הָיָה כְּמוֹ שָׁנָה וּמֶחֱצָה אַחַר שֶׁחָזַר רַבֵּנוּ זַ"ל מֵאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל לְבֵיתוֹ):

אות קטו

יב, וּבַשָּׁנָה תקס"ב בְּחֹדֶשׁ אֱלוּל נִכְנַס לִבְּרֶסְלֶב, וּבָא לְכָאן עַל שַׁבַּת פָּרָשַׁת כִּי תֵצֵא. וְכַאֲשֶׁר נִשְׁמַע הַדָּבָר בְּנֶעמִירִיב הַסָּמוּךְ לְפֹה, הָיָה אֶצְלֵנוּ דִּבֵּר פֶּלֶא מְאֹד שֶׁהוּא נִכְנַס לְכָאן. אֲבָל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חָמַל עָלֵינוּ מִן הַשָּׁמַיִם, וְחָשַׁב מֵרְחוֹק לְהֵיטִיב אַחֲרִיתֵנוּ, לְהַשְׁאִיר שְׁאֵרִית בָּאָרֶץ לְמַעַן עֲשׂה כְּהַיּוֹם הַזֶּה לְהַחֲיוֹת עַם רָב. כִּי בְּכָאן נִגְמְרוּ הַסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים הַנִּדְפָּסִים, וּפֹה חִבֵּר הַסְּפָרִים הַנַּעֲלָמִים מֵעֵין כָּל חָי, הֵינוּ מַה שֶּׁנִּשְׁרַף וְסֵפֶר הַגְּנוּזוֹ (לקמן קע"ה) וְכוּ' וְכוּ'. וַאֲנַחְנוּ זְכִינוּ בְּרַחֲמָיו הַמְּרֻבִּים לְהִתְקָרֵב אֵלָיו תֵּכֶף בְּכְנִיסָתוֹ לְפֹה, וְיִתְבָּאֵר מִזֶּה בְּמָקוֹם אַחֵר אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם, בַּאֲרִיכוּת (בספר ימי מוהרנ"ת). וְאָמַר, אִלּוּ לֹא בָא לִבְּרֶסְלֶב אֶלָּא בִּשְׁבִיל לְקָרֵב אוֹתִי דַּי. וּפֹה בְּרֶסְלֶב יָשַׁב בְּשִׁלְוָה מִבְּנֵי הָעִיר כָּל יָמָיו, אֲבָל בָּעוֹלָם הָיָה הַמַּחֲלֹקֶת הוֹלֵךְ וּמִתְגַּבֵּר, וְכָל מַה שֶּׁקֵּרֵב יוֹתֵר אֲנָשִׁים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הִתְגַּבֵּר הַמַּחֲלֹקֶת יוֹתֵר. אֲבָל הוּא זַ"ל עָשָׂה אֶת שֶׁלּוֹ, וְעָלָה בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע לְמַעֲלוֹת גְּבוֹהוֹת וְרָמוֹת אֲשֶׁר אֵין לְשַׁעֵר כְּלָל. וְלוּלֵא שֶׁהִתְגַּבֵּר הַקִּטְרוּג עַל הָעוֹלָם, עַד שֶׁלֹּא הָיָה הָעוֹלָם כְּדַאי לְיֵנֵק מֵאוֹר כָּזֶה וְעָמַד וּגְנָזוֹ, הָיָה נִתְגַּלֶּה גְּדֻלָּתוֹ בָּעוֹלָם, וְהָיָה מַחֲזִיר כָּל הָעוֹלָם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. כִּי זֶה הָיָה כָּל מְגַמָּתוֹ תָּמִיד כָּל יְמֵי חַיָּיו, וּבָזֶה עָסַק תָּמִיד לְזַכּוֹת הָרַבִּים וּלְהוֹצִיאָם מֵחֹשֶׁךְ לָאוֹר, מֵאֲפֵלָה לְאוֹר גָּדוֹל.

עָנָה רַבֵּנוּ זַ"ל וְאָמַר: מַה יִּהְיֶה אִם יְגָרְשׁוּ אוֹתִי מִכָּאן גַּם-כֵּן, בְּכָל מָקוֹם שֶׁאָבוֹא לְשָׁם בְּכָל מָקוֹם שֶׁאֶעֱשֶׂה פְּסִיעָה, אֲתַקֵּן תָּמִיד ("וויא אִיךְ וֶועל אַטָרֶעט טָאהן וֶועל אִיךְ אַלְץ פַּאר רֶעכְטִין"). כְּשֶׁיָּצָא מִזִּלַאטִיפָּאלְיֶי, בְּעֵת שֶׁכְּבָר בָּאוּ הָעֲגָלוֹת מִבְּרֶסְלֶב בִּשְׁבִילוֹ לְהָבִיאוֹ לִבְּרֶסְלֶב, אָמַר: כָּאן בְּזִלַאטִיפָּאלְיֶי סָבַלְתִּי תַּרְתֵּי גֵּיהִנָּם. כִּי מִשְׁפַּט רְשָׁעִים בַּגֵּיהִנָּם שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ (שבת ל"ג:), וַאֲנִי סָבַלְתִּי יְסוּרִים כָּאן שְׁתֵּי שָׁנִים. גַּם אָמַר, עַד עַכְשָׁו הָיָה "בָּדַד יֵשֵׁב מִחוּץ לַמַּחֲנֶה מוֹשָׁבוֹ" (ויקרא יג), עַכְשָׁו מַתְחִיל וְכוּ'. וְאֵינִי יוֹדֵעַ הַלָּשׁוֹן שֶׁאָמַר יוֹתֵר, אַךְ הָעִנְיָן הוּא, שֶׁעַכְשָׁו מַתְחִיל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְהֵיטִיב וְכוּ'.

אָמַר הַמַּעְתִּיק: שָׁמַעְתִּי שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל: "אֲנַחְנוּ כָּבַשְׁנוּ אֶת עִיר בְּרֶסְלֶב בְּהַמְחָאַת כַּף וְרִקּוּדִין" (כִּי בֶּאֱמֶת בִּתְחִלַּת כְּנִיסָתוֹ לִבְּרֶסְלֶב דִּבֵּר תֵּכֶף מִמְּחָאַת כַּפַּיִם בִּתְפִלָּה, שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה מְגָרְשִׁין הָאֲוִיר שֶׁל חוּץ לָאָרֶץ וּמַמְשִׁיכִין אֲוִירָא דְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, כַּמְבֹאָר

בַּמַּאֲמָר "אַתֶּם נִצָּבִים" וְכוּ' (לקוטי מוהר"ן סימן מ"ד). וְכֵן בְּשָׁנָה זוֹ רָקַד הַרְבֵּה אוֹדוֹת לְבַטֵּל הַפּוּנְקְטִין [הַגְּזֵרָה לָקַחַת יְהוּדִים לַצָּבָא]. וּבְחֹרֶף זֶה אָמַר מַאֲמַר "וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים" (סימן י') הַמְדַבֵּר מֵרְקוּדִין וְהַמְחָאַת כַּף).

עוֹד שָׁמַעְתִּי, שֶׁפַּעַם אַחַת סָמוּךְ לִכְנִיסָתוֹ לִבְרֶסְלֶב מָזְגוּ לוֹ כּוֹס יַיִן לְקִדּוּשׁ, וְנִשְׁפַּךְ עַל הָאָרֶץ. וּמָזְגוּ לוֹ כּוֹס אַחֵר, וְקִדֵּשׁ עָלָיו. וְאַחַר-כָּךְ אָמַר: הַיּוֹם נָטַעְנוּ שֵׁם: "בְּרֶסְלֶבְיֶר חֲסִידִים", וְשֵׁם זֶה לֹא יִשְׁתַּכַּח לְעוֹלָם, כִּי לְעוֹלָם יִהְיוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ נִקְרָאִים עַל שֵׁם עִיר בְּרֶסְלֶב, וְכֵן הָיָה כַּמְפֹרָסָם. וּפַעַם אַחַת אָמַר בְּבֵיתוֹ שֶׁל הָרַב הַקָּדוֹשׁ דּוֹדוֹ רַבִּי בָּרוּךְ זַ"ל, דּוֹדִי רָצָה לֵישֵׁב בִּבְרֶסְלֶב וְלֹא נִתְיַשֵּׁב שָׁם, וַאֲנִי יוֹשֵׁב בִּבְרֶסְלֶב. וְכֵן מְפֹרָסָם עוֹד בֵּין אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ דִּבּוּרִים הַרְבֵּה בְּעִנְיַן יְשִׁיבַת בְּרֶסְלֶב. וְהַמּוּבָן מִדְּבָרָיו, שֶׁהָיוּ לוֹ זַ"ל בְּעִנְיַן יְשִׁיבָתוֹ בִּבְרֶסְלֶב סוֹדוֹת נוֹרָאִים וְנִפְלָאִים מְאֹד:

אות קטז

יג, בִּשְׁנַת תקס"ב (אולי צ"ל תקס"ג) עָשָׂה נִשּׂוּאִין לְבִתּוֹ, הַצַּדֶּקֶת מָרַת שָׂרָה, בִּקְהִלַּת-קֹדֶשׁ מֶעזְוִועדְוִוקָע, עִם חָתָנוֹ, הָרַבָּנִי מוֹרֵנוּ יִצְחָק אַייזִיק בֶּן הַגְּבִיר מוֹרֵנוּ רַבִּי לֵיבּ דָּאבְּרָאוְוִנֶיר. כִּי לְשֵׁם נִתְקָבְצוּ שְׁנֵיהֶם, אַף-עַל-פִּי שֶׁאָז הָיָה כְּבָר בִּבְרֶסְלֶב. וְהַחֲתֻנָּה הָיְתָה בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ נִיסָן שֶׁחָל אָז בְּיוֹם חֲמִישִׁי, וְהַחֻפָּה הָיְתָה בָּעֶרֶב, אוֹר לְיוֹם ו' עֶרֶב שַׁבַּת-קֹדֶשׁ. אַחַר הַחֻפָּה דִּבְּרוּ מִמִּשִׁיחַ וְכוּ' (וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל וְגִלָּה בְּרָמָז שֶׁרָאוּי שֶׁיֵּצֵא מֵהֶם וְכוּ'). אַחַר-כָּךְ, בְּשַׁבַּת קֹדֶשׁ, אָמַר עַל סְעֻדָּה הַשְּׁלִישִׁית תּוֹרָה גָּבוֹהַּ מְאֹד הַמַּתְחֶלֶת: "לַשַּׁמֵּשׁ שָׂם אֹהֶל בָּהֶם" (לקוטי א' בסימן מ"ט). וְשָׁם מָרְמָז נִיסָן וְשָׂרָה וְיִצְחָק וְכַלָּה וַחֲתֻנָּה וְכוּ'. וְאָמַר שֶׁזֹּאת הַתּוֹרָה לֹא אָמַר בִּשְׁבִילֵנוּ, רַק בִּשְׁבִיל הַגְּזֵרָה שֶׁקּוֹרִין "פּוּנְקְטִין" הַנִּשְׁמָע אָז שֶׁרוֹצִין לִגְזֹר עַל יִשְׂרָאֵל חַס וְשָׁלוֹם, אֲשֶׁר בַּעֲווֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים יָצְאוּ בְּיָמֵינוּ. כִּי שָׁם מְדַבֵּר מֵעִנְיַן הַכְנָעַת הָעַכּוּ"ם: "כִּי אֶעֱשֶׂה כָּלָה בְּכָל הַגּוֹיִם", שֶׁזֶּה בְּחִינַת "כַּלָּה דְּאָכְלֵי כֹּלָּא וְשָׁצֵי כֹּלָּא", "וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים" וְכוּ'. וְהֵבֵן שָׁם מְאֹד כִּי הֵם דְּבָרִים עֲמֻקִּים וּגְבוֹהִים מְאֹד.

וְאַחַר שֶׁגָּמַר אֲמִירַת הַתּוֹרָה הָיָה מְרֻקָּד הַרְבֵּה מְאֹד עִם בִּתּוֹ הַכַּלָּה וְכוּ'. וּמִי שֶׁלֹּא רָאָה רְקוּדִין שֶׁלּוֹ לֹא רָאָה טוֹב מִיָּמָיו. כִּי אַף-עַל-פִּי שֶׁבְּרוּבָּם הַשֵּׁם זְכִינוּ לִרְאוֹת כַּמָּה צַדִּיקִים שֶׁהָיוּ מְרֻקָּדִים לִפְנֵי הַכַּלָּה, אֲבָל רְקוּדִין שֶׁלּוֹ לֹא נִרְאָה כָּזֹאת. וְכָל מִי שֶׁעָמַד שָׁם בְּוַדַּאי הָיָה לוֹ הִרְהוּר תְּשׁוּבָה אֲמִתִּי עַל כָּל פְּשָׁעָיו. וְגֹדֶל הַהִתְעוֹרְרוּת וְהַהִתְלַהֲבוּת שֶׁל כָּל הָאֲנָשִׁים שֶׁעָמְדוּ שָׁם בְּשָׁעַת רְקוּדִין אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר וּלְצַיֵּר זֹאת בִּכְתָב בְּשׁוּם אֹפֶן.

וּכְבָר גִּלָּה כַּמָּה תּוֹרוֹת גְּבוֹהוֹת מְאֹד עַל עִנְיַן רְקוּדִין וְהַמְחָאַת כַּף, וְגַם בְּהַתּוֹרָה "לַשַּׁמֵּשׁ" הַנַּ"ל מְבֹאָר מֵעִנְיַן רְקוּדִין, אֲבָל לֹא הָיָה שָׂכִיחַ שֶׁיַּעֲשֶׂה רְקוּדִין כִּי-אִם בְּעִתִּים רְחוֹקוֹת מְאֹד. אַךְ בְּאוֹתוֹ הַשָּׁנָה הַנַּ"ל הָיָה מְרֻקָּד כַּמָּה פְּעָמִים, הֵינוּ בְּשִׂמְחַת תּוֹרָה, וְאַחַר-כָּךְ

בְּשַׁבַּת חֲנֻכָּה אַחַר אֲמִירַת הַתּוֹרָה הַמַּתְחֶלֶת: "רָאִיתִי מְנוֹרַת זָהָב" (לקוטי א' סימן ח'), וְאַחַר-כָּךְ בְּפוּרִים בְּמֶעְדֶוועדְוונֶקע, וְאַחַר-כָּךְ עַל הַחֲתֻנָּה הַנַּ"ל. וְאָמַר בְּעַצְמוֹ, בְּזֹאת הַשָּׁנָה רָקְדְתִּי הַרְבֵּה. וְזֶה הָיָה מֵחֲמַת שֶׁבְּאוֹתוֹ הַשָּׁנָה נִשְׁמְעוּ הַגְּזֵרוֹת שֶׁקּוֹרִין "פּוּנְקְטִין", שֶׁהָיוּ רוֹצִים אָז לִגְזֹר עַל יִשְׂרָאֵל חַס וְשָׁלוֹם, וּמֵחֲמַת זֶה רָקַד כַּמָּה פְּעָמִים. כִּי עַל-יְדֵי רִקּוּדִין מַמְתִּיקִין הַדִּינִים וּמְבַטְּלִין הַגְּזֵרוֹת, כַּמְבֹאָר בְּהַתּוֹרָה "וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים" (סימן י' בלקוטי א') הַמַּתְחֶלֶת: "עַל-יְדֵי רִקּוּדִין וְהַמְחָאַת כַּף מַמְתִּיקִין הַדִּינִים". וְגַם זֹאת הַתּוֹרָה נֶאֶמְרָה בְּאוֹתוֹ הַחֹרֶף בְּטָרְהאוִיצָע:

אות קיז

יד, בְּשָׁנַת תקס"ה עָשָׂה נִשּׂוּאִין לְבִתּוֹ מִרְיָם זַ"ל בִּקְהִלַּת-קֹדֶשׁ וואלְטְשִׁיסְק. וּבַשַּׁבָּת שֶׁלִּפְנֵי הַחֲתֻנָּה שֶׁקּוֹרִין "פָּארְשְׁפִּיל", שֶׁהָיָה בְּפָרָשַׁת נֹחַ בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ חֶשְׁוָן, הָיָה מְרַקֵּד כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ. וְרִקּוּדִין כָּאֵלּוּ לֹא נִרְאָה מִמֶּנּוּ בְּשׁוּם פַּעַם כְּמוֹתָם, כִּי אָז הָיָה מְרַקֵּד כִּמְעַט כָּל הַיּוֹם. וּמַה שֶּׁהָיָה אָז בְּאוֹתוֹ הַשַּׁבָּת אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר וּלְסַפֵּר. בִּסְעֻדָּה שְׁלִישִׁית יָשַׁב אָז עִמָּנוּ, וְאָמַר לִזְכֹּר הַשֶּׁלֶשׁ סְעֻדּוֹת זֶה. וְסִפֵּר אָז, שֶׁבְּאוֹתוֹ רֹאשׁ-הַשָּׁנָה נָתְנוּ לוֹ עֶקְסְפֶּענְס [הוֹצָאוֹת] אֶלֶף אֲדָמִים אַחַר כָּל הַהִצְטָרְכוּת. וְהָיָה בְּמָקוֹם שֶׁהָיָה, וְהוּא אוֹהֵב תּוֹרָה מְאֹד, וְהָיָה שָׁם מָקוֹם שֶׁאָמְרוּ שָׁם תּוֹרָה גָּבוֹהַּ מְאֹד, וְהָלַךְ לְשָׁם, וְעָמַד שָׁם שׁוֹמֵר עַל הַפֶּתַח וְלֹא הִנִּיחוּ לִכְנֹס. וְנָתַן לוֹ הָאֶלֶף אֲדָמִים שֶׁלּוֹ כְּדֵי שֶׁיַּנִּיחוּהוּ. וְהָיָה לוֹ שָׁם יְצֶר הָרָע גָּדוֹל עַל הָאֶלֶף אֲדָמִים שֶׁלֹּא לִתְּנֵם. וְגַם יוֹדֵעַ אֲפִלּוּ הַיְצֶר הָרָע שֶׁיֵּשׁ שָׁם. וְנִכְנַס לְשָׁם וְשָׁמַע מַה שֶּׁשָּׁמַע. וּמַה שֶּׁשָּׁמַע בְּאוֹתוֹ הָעֵת, הַיְנוּ מַאֲמַר "חוֹתָם בְּתוֹךְ חוֹתָם" (לקוטי א' סימן כ"ב), הוּא מֵאוֹתוֹ הַתּוֹרָה שֶׁל הַמָּקוֹם הַנַּ"ל, רַק הוּא מְעַט וּמִקְצָת וְכוּ'.

וְאָמַר אָז הַתּוֹרָה: "וַיֹּאמֶר יְיָ סְלַחְתִּי כִּדְבָרֶיךָ רָאשֵׁי-תֵבוֹת כּוֹסִ"י", שֶׁנִּדְפַּס מִזֶּה רַק רָאשֵׁי פְּרָקִים (סימן קע"ז בלקוטי א'). וַאֲנִי פָּסַקְתִּי אָז לוֹמַר קַדִּישׁ עַל אִמִּי זַ"ל. וְאָז אָמַר בְּהַתּוֹרָה "יִתְגַּדַּל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא", כַּנִּדְפָּס בְּהָרָאשֵׁי פְּרָקִים. וְגֹדֶל הַשִּׂמְחָה שֶׁהָיָה אָז אִי אֶפְשָׁר לְסַפֵּר, אַשְׁרֵי מִי שֶׁרָאָה זֹאת.

בְּאוֹתוֹ הַשַּׁבָּת שָׁתָה מְעַט יַיִן מֵחֲמַת שִׂמְחַת הַנִּשּׂוּאִין כַּנָּהוּג, וְהָיָה בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה, וְרָקַד הַרְבֵּה, כְּמְעַט כָּל הַיּוֹם כַּנַּ"ל. וְאָז סָמַךְ עַצְמוֹ עַל רַבִּי יוּדֶל וְרָקַד, וְהָיוּ מְזַמְּרִים אָז נִגּוּן נָאֶה וְהִתְעוֹרְרוּת שֶׁל יִרְאָה, וְהוּא רָקַד עַל-יְדֵי זֶה הַנִּגּוּן. כִּי כֵן הָיָה דַּרְכּוֹ עַל-פִּי רֹב לְרַקֵּד עַל-יְדֵי נִגּוּן שֶׁל הִתְעוֹרְרוּת וְיִרְאָה. וְהַנִּגּוּן יָדוּעַ אֶצְלֵנוּ, וְאָמַר אָז, שֶׁהַנִּגּוּן הַזֶּה הוּא נִגּוּן קְרִיאָה וּכְרוּז, שֶׁקּוֹרִין אוֹתָם עַל-יְדֵי נִגּוּן זֶה שֶׁיִּתְקַבְּצוּ כֻּלָּם עַל הַחֲתֻנָּה. הַיְנוּ שֶׁקּוֹרִין כָּל הַנְּשָׁמוֹת הַמֵּתִים, הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁל מִשְׁפַּחְתּוֹ, שֶׁהֵם הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל, וּזְקֵנוֹ רַבִּי נַחְמָן זַ"ל, וְאִמּוֹ הַצַּדֶּקֶת זַ"ל, שֶׁכֻּלָּם יָבוֹאוּ עַל הַחֲתֻנָּה, כַּמְבֹאָר בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ שֶׁבִּשְׁעַת

הַחֲתֻנָּה מִתְקַבְּצִים כֻּלָּם (זוהר פנחס ריט:). וְאָז הִתְפַּלֵּל מִנְחָה עִמָּנוּ יַחַד בַּמָּקוֹם שֶׁאָכַלְנוּ שָׁם סְעֻדַּת שַׁחֲרִית, הַיְנוּ בְּבֵית-הַמִּדְרָשׁ, וְהִתְפַּלֵּל מִנְחָה חָגוּר בְּפַאטְשַׁיילֶע [כְּעֵין מִטְפַּחַת] לְבַד. וְאַחַר-כָּךְ יָשַׁב עִמָּנוּ בְּשֻׁלְשׁ סְעֻדּוֹת כַּנַּ"ל. וְהִתְחִיל לְזַמֵּר בְּנֵי הֵיכָלָא וְכוּ', וְהָיָה הַשֻּׁלְשׁ-סְעֻדּוֹת בְּדֶרֶךְ שִׂמְחָה. וְאָמַר אָז, מִי שֶׁיָּכוֹל לִשְׁתּוֹת יָכוֹל לְכַפֵּר עֲוֹונוֹת ("אַז אַגוּטֶר יְהוּד טִיט אַטְרִינְק, ווּיין קֶען עֶר מוֹחֵל עֲוֹונוֹת זַיין"). וְאָמַר כָּל הַתּוֹרָה "וַיֹּאמֶר ה' סָלַחְתִּי וְכוּ' רָאשֵׁי-תֵּבוֹת כּוֹסִי". וְאַחַר-כָּךְ בָּעֶרֶב, הִתְפָּאֵר שֶׁלֹּא הִשְׁתַּמֵּשׁ עֲדַיִן בִּזְכוּת אָבוֹת, וּמַה שֶּׁהָיָה בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל הָיָה אַדְרַבָּא טוֹבָה לָהֶם. וְדִבֵּר אֶחָד עִמּוֹ מִמ' וְאָמַר מִי יוֹדֵעַ מָה יִהְיוּ נַעֲשֶׂה עִם מ':

אות קיח

טו, בְּשָׁנַת תקס"ז נָסַע לְנָאוְוירִיטְשׁ וְאוֹסְטְרָהָא וְזַאסְלַאב וְדוּבְּנָא וּשְׁאָר קְהִלּוֹת. וְהָיָה אָז גַּם-כֵּן בְּקְהִלַּת-קֹדֶשׁ בְּרָאד, וְשָׁהָה בְּדֶרֶךְ זֶה בְּעֶרֶךְ חֲצִי שָׁנָה. וְאֵין שׁוּם אָדָם יוֹדֵעַ מֶה עָשָׂה בְּנְסִיעָה זוֹ. כִּי לֹא קִבֵּל שָׁם מָמוֹן בְּנְסִיעָה זוֹ. גַּם בִּרֹב הַמְקוֹמוֹת שֶׁהָיָה שָׁם לֹא יָדְעוּ מִמֶּנּוּ כְּלָל, בִּפְרָט בִּבְרָאד שֶׁנִּכְנַס לְשָׁם לְבַדּוֹ בְּהֶעֱלֵם גָּדוֹל וְכוּ'. וּבִנְסִיעָה זוֹ נִפְטְרָה אִשְׁתּוֹ בְּזַאסְלַאב שֶׁהָיְתָה שָׁם אֵצֶל הַדַּאקְטוֹר. וַאֲנַחְנוּ הָיִינוּ שָׁם עַל חַג הַשָּׁבוּעוֹת. וְאַחַר פְּטִירַת אִשְׁתּוֹ בְּאוֹתוֹ הַקֵּיץ נִשְׁתַּדֵּךְ מִבְּרָאד. וְאָז בָּא עָלָיו חוֹלַאַת הַהוֹסְט [שִׁעוּל], וְאָמַר תֵּכֶף שֶׁיִּסְתַּלֵּק. וּבְחֹדֶשׁ אֱלוּל נָשָׂא אִשְׁתּוֹ הַשְּׁנִיָּה:

אות קיט

טז, וְתֵכֶף אַחַר רֹאשׁ-הַשָּׁנָה תקס"ח נָסַע לְלֶעמְבֶּרְג, וְשָׁהָה שָׁם עַד אֶמְצַע הַקַּיִץ. וּבָא לְבֵיתוֹ עַל פָּרָשַׁת בָּלָק. כְּשֶׁנָּסַע לְלֶעמְבֶּרְג נָסַע דֶּרֶךְ וְוואלְטְשִׁיסְקִ, וְשָׁם רָצָה לַעֲבֹר עַל הַגְּרֶעניץ [הַגְּבוּל] וְלֹא הָיָה יָכוֹל לַעֲבֹר, וְנִתְעַכֵּב שָׁם יוֹתֵר מִשְּׁנֵי שָׁבוּעוֹת. פַּעַם אַחַת חָלַם לוֹ בַּלַּיְלָה שֶׁעָמְדוּ חֲיָלוֹת רַבּוֹת מֵהַקֵּיסָר שֶׁלָּנוּ, וְכֵן כְּנֶגְדָּם חֲיָלוֹת רַבּוֹת מֵהַקֵּיסָר דֶּוִין (אוֹסְטְרִיָה), וְהַקֵּיסָרִיּוֹת בְּעַצְמָן הָיוּ שָׁם. וּבִקֵּשׁ רַבֵּנוּ זַ"ל מֵאֶדוֹן אֶחָד שֶׁיַּנִּיחַ אוֹתוֹ לַעֲבֹר. וְאָמַר, אוֹתְךָ בְּוַדַּאי לֹא אַנִּיחַ לַעֲבֹר לְמִדִּינָתֵנוּ. וְהַדָּבָר הָיָה נִרְאֶה, שֶׁאָמַר לוֹ שֶׁהוּא מִתְיָרֵא פֶּן יְבַלְבֵּל שָׁם הַמְּדִינָה וְכוּ'. וְהָלַךְ וּבִקֵּשׁ מֵהַקֵּיסָר דְּשָׁם בְּעַצְמוֹ, וְאָמַר: אֲנִי אֵינִי מִתְיָרֵא, אֲנִי מַנִּיחוֹ לַעֲבֹר לְשָׁם. וְהַקֵּיץ בַּבֹּקֶר, וְסִפֵּר לְהָאִישׁ שֶׁהָיָה עִמּוֹ, וְאָמַר לוֹ, אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁהַיּוֹם אֶעֱבֹר הַגְּרֶעניץ כִּי כָּךְ חָלַם לִי. וְכֵן הָיָה שֶׁעָבַר אוֹתוֹ הַיּוֹם הַגְּרֶעניץ. וּבְעִנְיַן הַחֲלוֹם הַנַּ"ל יֵשׁ עוֹד דְּבָרִים, כִּי נִשְׁכַּח הָרֹב כִּי לֹא נִכְתַּב בִּזְמַנּוֹ:

אות קכ

יז, בְּשָׁנַת תק"ע נָסַע לְאוּמַאן. בְּשָׁנַת תקע"א נִסְתַּלֵּק שָׁם. וְכָל הַמַּעֲשִׂיּוֹת שֶׁיֵּשׁ בְּכָל נְסִיעָה וּנְסִיעָה, וּבְכָל מָקוֹם שֶׁיֵּשֵׁב שָׁם, קְצָתָם כְּבָר נִרְשְׁמוּ בְּמָקוֹם אַחֵר, וְרֻבָּם נִשְׁכַּח. חוּץ מִזֶּה

יֵשׁ הַרְבֵּה יוֹתֵר מַה שֶּׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִים כְּלָל, כִּי בְּוַדַּאי אֵין שׁוּם אָדָם יוֹדֵעַ תֹּכֶן כַּוָּנוֹת נְסִיעוֹתָיו הַקְּדוֹשִׁים:

אות קכא

יח, בִּשְׁנַת תקס"ה, בֵּין פֶּסַח לַעֲצֶרֶת, נָסַע לְשַׁארִיגְרַאד וְשָׁהָה שָׁם שְׁנֵי שָׁבוּעוֹת. וְגַם נְסִיעָה זוֹ הָיְתָה פְּלִיאָה גְּדוֹלָה מְאֹד. וְאָמַר לְאֶחָד שֶׁלִּוָּה אוֹתוֹ: הָעוֹלָם מִתְגַּעְגְּעִים מָתַי יִהְיֶה כְּהַבַּעַל שֵׁם-טוֹב ז"ל, שֶׁאִלּוּ הָיָה הַבַּעַל שֵׁם טוֹב ז"ל, הָיָה גַּם-כֵּן מְחַפֵּשׂ יוֹתֵר. וּפִתְאוֹם יָצָא מִשָּׁם, וְאָמַר שֶׁבּוֹרַחַ כְּמוֹ מֵאֵשׁ. וְאַחַר-כָּךְ הָיָה שָׁם שְׁרֵפוֹת גְּדוֹלוֹת כַּמָּה פְּעָמִים. וְאָמַר, אִלּוּ הָיוּ יוֹדְעִים בְּנֵי שַׁארִיגְרַאד הַטּוֹבָה שֶׁעָשִׂיתִי לָהֶם וְכוּ', אַף-עַל-פִּי-כֵן כָּל זֶה טוֹב מֵעִפּוּשׁ רַחֲמָנָא לִצְלָן. וּמוּבָן מִדְּבָרָיו שֶׁהִצִּילָם עַל-יְדֵי יְשִׁיבָתוֹ שָׁם מֵעִפּוּשׁ רַחֲמָנָא לִצְלָן. "אֵלֶּה מַסְעֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל". אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה וְיִזְכֶּה לֵידַע סוֹד אֶחָד מִנְּסִיעוֹתָיו הַפְּלִיאוֹת מְאֹד שֶׁלֹּא הָיָה לָהֶם שׁוּם טַעַם עַל-פִּי פְּשׁוּט. וְאָמַר בָּעֵת שֶׁנָּסַע לְנָאווֹרִיטְשׁ: אִלּוּ הָיוּ הָעוֹלָם יוֹדְעִים עִנְיַן נְסִיעָתִי הָיוּ מְנַשְּׁקִים הַפְּסִיעוֹת שֶׁלִּי, בְּכָל פְּסִיעָה וּפְסִיעָה שֶׁל נְסִיעָתִי אֲנִי מַכְרִיעַ אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ לְכַף זְכוּת:

אות קכב

יט, בִּשְׁנַת תקס"ב בַּקִּיץ, קֹדֶם שֶׁיָּצָא מִזְּלַאטִיפָּאלְיֶע לִבְּרֶסְלֶב, הָיָה בְּאוֹתוֹ הַקַּיִץ בְּבַרְדִּיטְשׁוֹב עִם אָבִיו, הָרַבָּנִי הֶחָסִיד הַוָּתִיק הַמְפֻרְסָם, מוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי שִׂמְחָה זַ"ל. וְאָז הָיָה תֹּקֶף הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁל הַזָּקֵן הַיָּדוּעַ. וּבִשְׁעַת הַמַּחֲלֹקֶת אָמַר הַזָּקֵן הַנַּ"ל שֶׁיָּבִיא אִגְּרוֹת מִכָּל הַצַּדִּיקִים הַמְפֻרְסָמִים שֶׁכֻּלָּם חוֹלְקִים עָלָיו, וְכֵן הָיָה בְּהֶכֶף מַמָּשׁ. כִּי הִגִּיעוּ אִגְּרוֹת מִכָּל הַמְפֻרְסָמִים לְרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ זַ"ל, וְכֻלָּם הֶחֱזִיקוּ יָדָם עִם רַבֵּנוּ זַ"ל בְּאַהֲבָה רַבָּה מְאֹד, וְכָתְבוּ מְרוֹרוֹת לְהַזָּקֵן הַנַּ"ל. הַיְנוּ הָרַב הַגָּאוֹן הֶחָסִיד רַבִּי לֵוִי יִצְחָק מִבַּרְדִּיטְשׁוֹב, וְהָרַב הֶחָסִיד רַבִּי גְּדַלְיָה מִלִּינִין, וְהָרַב הַקָּדוֹשׁ דּוֹדוֹ רַבִּי בָּרוּךְ זַ"ל, וְהָרַב הֶחָסִיד רַבִּי זְאֵב מִטְּשַׁארְנִיאוֹסְטָרָע, וְהָרַב הַקָּדוֹשׁ מוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי אַבְרָהָם קַלִּיסְקָער מֵאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, וּמְחֻתָּנוֹ רַבִּי לֵיבּוּשׁ מִוּואלְטְשִׁיסְק, וּמְחֻתָּנוֹ רַבִּי אַבְרָהָם דּוֹב מֵהֶמֶעלְנִיק, כֻּלָּם כָּתְבוּ אִגְּרוֹת בְּכָבוֹד גָּדוֹל וּבְאַהֲבָה עֲצוּמָה לְרַבֵּנוּ זַ"ל, וּבִזּוּ אֶת הַזָּקֵן הַנַּ"ל מְאֹד מְאֹד. אֲבָל הַזָּקֵן הַנַּ"ל לֹא שָׁמַע אֲלֵיהֶם וְהָיָה מַחֲזִיק בְּמַחֲלֹקֶת חִנָּם עַל לֹא דָּבָר.

וּבְאוֹתוֹ הַקַּיִץ נָסַע רַבֵּנוּ זַ"ל לְבַרְדִּיטְשׁוֹב, וְשָׁם הָיָה קִבּוּץ שֶׁל כַּמָּה גְּדוֹלִים. כִּי מְחֻתָּנוֹ הָרַב הַגָּאוֹן מִוּואלְטְשִׁיסְק עָשָׂה אָז שָׁם בְּבַרְדִּיטְשׁוֹב נְשׂוּאִין לִבְנוֹ מוֹהַר"ש זַ"ל, וְנִתְוַעֲדוּ שָׁם כַּמָּה וְכַמָּה גְּדוֹלִים. וּקְצָתָם אֲנִי יוֹדֵעַ, הֶלּוֹא הֵמָּה הָרַב הַגָּאוֹן מִוּואלְטְשִׁיסְק, וּבְנוֹ הַגָּאוֹן מוֹרֵנוּ הָרַב יוֹסֵף יוֹסְקֶא זַ"ל אַב-בֵּית-דִּין דְּקְהִלַּת-קֹדֶשׁ יָאס, וְהָרַב הֶחָסִיד מוֹרֵנוּ הָרַב זְאֵב מִטְּשַׁארְנִיאוֹסְטָרָע, וְהָרַב הַגָּאוֹן מוֹרֵנוּ הָרַב מֹשֶׁה זַ"ל אַב-בֵּית-דִּין דְּקְהִלַּת-קֹדֶשׁ

קְרָאסְנִי בְּנוֹ שֶׁל הָרַב הַקָּדוֹשׁ מוֹרֵנוּ רַבִּי חַיִּים דְּקְהִלַּת-קוֹדֶשׁ קְרָאסְנִי, וְהָרַב הֶחָסִיד רַבִּי יִצְחָק זַ"ל מִקָּאסְנְטִין חָדָשׁ, וְעוֹד כַּמָּה גְּדוֹלִים. וְנִתְוַעֲדוּ כֻּלָּם שָׁם לְנַדּוֹת וּלְהַחֲרִים אֶת הַזָּקֵן הַנַּ"ל עַל שֶׁמְּבַזֶּה תַּלְמִיד-חָכָם אֲמִתִּי, הַיְנוּ אֶת רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ זַ"ל. וּכְבָר נִגְמַר הַדָּבָר בֵּינֵיהֶם בְּהַסְכָּמַת כֻּלָּם וְרָצוּ לַעֲשׂוֹת כֵּן, אֲבָל אִישׁ אֶחָד בְּבַרְדִּיטְשׁוֹב בִּלְבֵּל אֶת הַדָּבָר, וְהָלַךְ וְדִבֵּר עַל לֵב הָרַב הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ אַב-בֵּית-דִּין דְּבַרְדִּיטְשׁוֹב, וְאָמַר שֶׁאֵין נָאֶה שֶׁיַּעֲשׂוּ זֶה הַדָּבָר בְּעִירוֹ, וּמֵחֲמַת זֶה נִתְבַּלְבֵּל הַדָּבָר. וְרַבֵּנוּ זַ"ל הָיָה אָז אֵצֶל הָרַב הַקָּדוֹשׁ דְּבַרְדִּיטְשׁוֹב, וְקִבְּלוּ בְּכָבוֹד גָּדוֹל מְאֹד וּבְאַהֲבָה רַבָּה וּבְחִבָּה גְּדוֹלָה. כִּי הָרַב דְּבַרְדִּיטְשׁוֹב הֶחֱזִיק יָדוֹ עִם רַבֵּנוּ זַ"ל מֵתְּחִלָּה וְעַד סוֹף, אֲבָל הַדָּבָר הַנַּ"ל, הַיְנוּ הַחֵרֶם, לֹא רָצָה שֶׁיִּהְיֶה נַעֲשֶׂה בְּעִירוֹ, מֵחֲמַת שֶׁנִּמְצְאוּ אֲנָשִׁים שֶׁדִּבְּרוּ עַל לִבּוֹ כַּנַּ"ל, וּמֵחֲמַת זֶה נִתְבַּלְבֵּל הַדָּבָר. וְאַחַר-כָּךְ כְּשֶׁבָּא רַבֵּנוּ זַ"ל מִבַּרְדִּיטְשׁוֹב, נָסַע לְטוּלְטְשִׁין, וְשָׁם נִתְוַעֲדוּ רַבֵּנוּ זַ"ל עִם אֲנָשֵׁי בְּרֶסְלֶב, וְקִבְּלוּהוּ לְפֹה בְּהַסְכָּמַת הָרַב הַקָּדוֹשׁ מוֹרֵנוּ הָרַב בָּרוּךְ זַ"ל, וְנִכְנַס לְשָׁם בַּחֲצִי אֱלוּל:

אות קכג

כ, קֹדֶם שֶׁנָּסַע לְבַרְדִּיטְשׁוֹב קִבֵּץ מִנְיָן עֲשָׂרָה אֲנָשִׁים וְטָעַן לִפְנֵיהֶם עִם הַבַּעַל דָּבָר, וְאֵינִי יוֹדֵעַ הֵיטֵב עִנְיָן זֶה עַל בֻּרְיוֹ. וְאָמַר, שֶׁמֵּאָז וְהָלְאָה כָּל מַה שֶּׁרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת מַנִּיחַ עַצְמוֹ הַבַּעַל דָּבָר לְאָרְכּוֹ וּלְרָחְבּוֹ לְקַלְקְלוֹ, וּמֵחֲמַת זֶה כָּבֵד מְאֹד לַעֲשׂוֹת מַה שֶּׁהוּא מְצַוֶּה, אֲבָל אַף-עַל-פִּי-כֵן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעֶזְרוֹ. וּמִי שֶׁזָּכָה לְהִתְקָרֵב אֵלָיו הָיָה רוֹאֶה קְצָת מֵעִנְיָן זֶה. וְלֹא הָיָה לְרַבֵּנוּ זַ"ל שׁוּם מְנוּחָה כָּל יָמָיו, אֶפְלוּ רֶגַע אַחַת. כִּי תָּמִיד הָיָה לוֹחֵם מִלְחֶמֶת הַשֵּׁם בְּכָל עֵת וּבְכָל רֶגַע וְכוּ'. שֶׁאֲנִי זָקֵן שֶׁבְּקִדֻּשָּׁה וְכוּ'.

מֵעִנְיַן הַזָּקֵן הַנַּ"ל, מֵרֻמָּז בְּהַתּוֹרָה "דַּע שֶׁיֵּשׁ אֲרִיךְ אַנְפִּין בַּקְּלִפָּה" (לקוטי מוהר"ן סימן רמ"ב), וּבְהַתּוֹרָה "וְאֶת הָעֲרָבִים צִוִּיתִי" (לקוטי תנינא, סימן ד'), בְּעִנְיַן "וְהֶחֱזַקְתִּי בְּזָקְנוֹ". וְאָמַר אָז בְּפֵרוּשׁ אַחַר אֲמִירַת הַתּוֹרָה: "אֵיךְ הָאבּ אִים אֶן גִּינְעמִין פַּאר דֶעם זַיידֶען" [אֲנִי הֶחֱזַקְתִּי אוֹתוֹ בִּ'זְקָנוֹ']. וּבְהַתּוֹרָה "וּצְדָקָה תִּהְיֶה לָנוּ" (לקוטי מוהר"ן חלק א' סימן רנ"א), וְעוֹד בִּשְׁאָר מַאֲמָרִים. גַּם עַיִן בְּהַמַּעֲשֶׂה מִזְּבוּב וְעַכָּבִישׁ בְּסִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת. וְאָמַר כְּבָר, שֶׁיִּהְיֶה בָּעוֹלָם הַבָּא שְׂחוֹק נָאֶה עִם הַזָּקֵן. וְאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "סָע וָועט מִיט אִים זַיין אַ שווּיין שְׁפִּילִיכְעל אוֹף יֶענֶער וָועלְט". בָּרוּךְ הַשֵּׁם אֲשֶׁר הִבְדִּילָנוּ מִן הַתּוֹעִים, וְלִהְיוֹת בְּחֶלְקוֹ הַקָּדוֹשׁ שֶׁל רַבֵּנוּ זַ"ל.

(אָמַר הַמַּעֲתִיק: שָׁמַעְתִּי שֶׁפַּעַם אֶחָד נִתְוַעֲדוּ יַחַד רַבֵּנוּ זַ"ל עִם הַזָּקֵן הַנַּ"ל, כִּי הָעוֹלָם רָצוּ לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם בֵּינֵיהֶם. וְאָמַר הַזָּקֵן לְרַבֵּנוּ זַ"ל: הֱיִתְכֵן שֶׁאִישׁ זָקֵן כָּמוֹנִי שֶׁאֵין לִי שִׁנַּיִם, יִרְצֶה בְּמַחֲלֹקֶת? וְלָקַח אֶצְבַּע שֶׁל רַבֵּנוּ זַ"ל, וְהִכְנִיס לְתוֹךְ פִּיו וְהֶרְאָה לוֹ שֶׁאֵין לוֹ שִׁנַּיִם. רַק אֶשְׁאַל מִכֶּם כַּמָּה דְּבָרִים אֲשֶׁר אֲמַרְתֶּם: אֱמֶת הַדָּבָר, שֶׁאֲמַרְתֶּם שֶׁיֵּשׁ עִיר זַלאטִיפּאלְיֶע

עַל הַשָּׁמַיִם? אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל: הֲלֹא זֶה מַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל בְּפֵרוּשׁ: "עָרִים גְּדוֹלוֹת וּבְצוּרוֹת בַּשָּׁמַיִם" - כְּשֵׁם שֶׁיֵּשׁ עָרִים לְמַטָּה, כָּךְ יֵשׁ עָרִים לְמַעְלָה. וְאַחַר-כָּךְ שָׁאַל אֶת רַבֵּנוּ זַ"ל: אֱמֶת שֶׁאֲמַרְתֶּם שֶׁבִּזְלַאטִיפָּאלְיֶע אַתֶּם מְתַקְּנִים הַחֵטְא שֶׁל יָרְבְעָם בֶּן נְבָט? הֵשִׁיב: אֱמֶת. וְאָמַר לוֹ הָעֲנָיָן הַמְבֹאָר (לקוטי תנינא, סימן ס"ד), שֶׁמְּדַבֵּר שָׁם מִתִּקּוּן חֵטְא עֲבוֹדָה זָרָה, לְכַפֵּר עַל "אֵלֶּה אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל" עַל-יְדֵי "אֵלֶּה מַסְעֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" וְכוּ', וְשָׁם מוּבָן זֶה בְּרֶמֶז. אַחַר-כָּךְ שָׁאַל לוֹ עוֹד: אֱמֶת שֶׁאֲמַרְתֶּם שֶׁהְיִיתֶם בַּהֵיכַל שֶׁל מָשִׁיחַ? הֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל: וּמַה בְּכָךְ? וְכִי אַתֶּם הֱיִיתֶם שָׁם וְלֹא מְצָאתֶם אוֹתִי?! רַק מַחֲמַת שֶׁאַתֶּם שׁוֹאֲלִים אוֹתִי, אִם תֵּלְכוּ עִמִּי לְבֵיתִי לִשְׁתּוֹת עִמִּי טֵייא אוֹ קַאווֶע בְּיַחַד, וְתוֹדִיעוּ לְהַעוֹלָם שֶׁאַתֶּם חוֹזְרִים מִדִּבְרֵיכֶם אֲשֶׁר אֲמַרְתֶּם וְאַתֶּם מִתְחָרְטִים עַל הַמַּחֲלֹקֶת, אַסְבִּיר לָכֶם טַעְמוֹ וְעִנְיָנוֹ שֶׁל דָּבָר. הֵשִׁיב לוֹ הַנַּ"ל: אֵלֶּךָ מִקֹּדֶם לְבֵיתִי, וְאַחַר-כָּךְ אֵלֶּךָ אֶצְלְכֶם. וּכְשֶׁהָלַךְ לוֹ הַזָּקֵן מִן רַבֵּנוּ זַ"ל, שָׁמַע רַבֵּנוּ זַ"ל אֵיךְ שֶׁאָמַר: וְכִי אֵיזֶה פָּנִים יִהְיוּ לִי בִּפְנֵי הַנִּגִּידִים, אִם אֵלֶּךָ אֶצְלוֹ וְאֶעֱשֶׂה שָׁלוֹם עִמּוֹ וְכוּ'. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל: אִם הָיָה מִתְחִלָּה הוֹלֵךְ לְבֵיתִי כַּאֲשֶׁר אָמַרְתִּי לוֹ, אֶפְשָׁר הָיָה לִי שָׁלוֹם עִמּוֹ, אֲבָל עַכְשָׁו לֹא יִהְיוּ לִי שָׁלוֹם עִמּוֹ וְיַחְזִיק בַּמַּחֲלֹקֶת, רַק אַף-עַל-פִּי-כֵן אֵין אֲנִי מִתְיָרֵא מִמֶּנּוּ כְּלָל, כִּי הֲלֹא כְּבָר הֶרְאָה לִי שֶׁאֵין לוֹ שְׁנַיִם)

(אָמַר הַמַּעֲתִיק: עַיֵּן בְּהַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַזְּבוּב וְהָעַכָּבִישׁ הַשַּׁיָּכָה לְעִנְיָנֵנוּ כַּנַּ"ל, מְבֹאָר שָׁם, שֶׁהַשּׁוֹנְאִים שֶׁל הָהָר, קֹדֶם שֶׁרָצוּ לַעֲלוֹת עַל הָהָר הָיוּ נוֹפְלִים לָהֶם הַשִּׁנַּיִם וְלֹא הָיוּ יְכוֹלִים לַעֲלוֹת).

אָמַר: יֵשׁ לִי שׁוֹנֵא כָּזֶה, שֶׁלֹּא מְקָרֵר אַפּוֹ וַחֲמָתוֹ מִמֶּנִּי בְּאֹפֶן אַחֵר, רַק כְּשֶׁרוֹאֶה אֶת דְּמִי ("אֵיךְ הָאבּ אַזוֹי אַ שׁוֹנֵא וְואס עֶר קִילְט זִיךְ אַנְדֶערְש נִיט אִין מִיר, סַיידִין עֶר זֶייט מַיין בְּלוּט"). וְלֹא גִּלָּה מִי הוּא הַשּׁוֹנֵא הַזֶּה. וְזֶה אָמַר בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה הָאַחֲרוֹן, אַחַר שֶׁאָמַר הַתּוֹרָה "תִּקְעוּ תּוֹכָחָה" (לקוטי תנינא, סימן ח'), שֶׁאָז יָצָא מִמֶּנּוּ דְּמִים הַרְבֵּה, כִּמְבֹאָר בְּסֵפֶר 'חַיֵּי מוֹהַרַ"ן' וִ'יְמֵי מוֹהֲרַנַ"ת'.

כ-ב, כְּשֶׁהִתְחִיל הַזָּקֵן הַנַּ"ל לַחֲלֹק עָלָיו, אָמַר: יָדַעְתִּי שֶׁיֵּעָמֵד עָלַי הַסָּ"מ וְחַיילוֹתָיו, אֲבָל תְּמִיָּה לִי עַל שֶׁמָּסְרוּ זֹאת לְיָדוֹ. וְאָמַר אָז דִּבְרֵי צַחוּת. כִּי אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל: מוּטָב שֶׁיַּפִּיל אָדָם עַצְמוֹ לְגוֹב הָאֲרָיוֹת וְאַל יָמֵסֹר בְּיַד שׁוֹנְאָיו, אֲבָל מַה עוֹשִׂין כְּשֶׁהַשּׁוֹנֵא בְּעַצְמוֹ הוּא אַרְיֵה? וְאַחַר-כָּךְ אָמַר, שֶׁזֶּה פֵּרוּשׁ: "וַאֲנִי אֶרְאֶה בְשׂוֹנְאָי". כִּי לְכְאוֹרָה תְּמוּהַּ: הֲלֹא דָּוִד הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם, יָדַע שֶׁשָּׁאוּל הוּא שׂוֹנְאוֹ, וְאֵיךְ יִרְצֶה לִרְאוֹת בְּנִקְמָתוֹ, הֲלֹא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אָמַר לוֹ: אִלְמָלֵא אַתָּה שָׁאוּל וְהוּא דָּוִד אֲבַדְתִּי כַּמָּה דָּוִד מִפָּנָיו וְכוּ' (מועד קטן טז:). אַךְ כָּךְ אָמַר דָּוִד: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, תֵּן לִי עֵינַיִם שֶׁאוּכַל לִרְאוֹת בְּשׂוֹנְאַי אֵיךְ הוּא עוֹמֵד עַכְשָׁו, בְּאֵיזֶה מַדְרֵגָה הוּא עוֹמֵד עַכְשָׁו, וְעַל יְדֵי זֶה אֵדַע בְּבֵרוּר מַדְרֵגָתִי. וְאָמַר אָז בְּדָרְךָ

צַחוּת: אַךְ רַבּוֹת מַחֲשָׁבוֹת וְכוּ' וַעֲצַת ה' הִיא תָקוּם. וְאָמַר שֶׁלֶּעָתִיד לָבוֹא יִהְיֶה צְחוֹק נָאֶה עִמּוֹ ("אוֹיְף יֶענֶער וועלְט וועט זַיין אַ שַׁיין שְׁפִּילְכֶען מִיט אִיהֶם"). אַחַר-כָּךְ אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל כַּמָּה תּוֹרוֹת הַנּוֹגְעִין לְעִנְיַן הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁל הַזָּקֵן הַנַּ"ל, עַיֵּן שָׁם וְתָבִין. בָּרוּךְ ה' אֲשֶׁר הִצִּילָנוּ מֵמֶּנּוּ, וַחֲבָלִים נָפְלוּ לָנוּ בַּנְּעִימִים לִהְיוֹת בְּחֶלְקוֹ הַקָּדוֹשׁ שֶׁל רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא זַ"ל:

אות קכד

כא, בַּשַּׁבַּת חֲנֻכָּה תקס"ט שֶׁהָיָה סָמוּךְ לְבִיאָתוֹ מִלֶּעמְבֶּרְג, כִּי בְּקַיִץ תקס"ח הֶעָבַר בָּא מִלֶּעמְבֶּרְג לְבֵיתוֹ. וְאָז בְּאוֹתוֹ הַחֲנֻכָּה אָמַר הַתּוֹרָה הַמַּתְחֶלֶת: "יְמֵי חֲנֻכָּה הֵם יְמֵי הוֹדָאָה" (לקוטי תנינא סימן ב'). וְאָז צִוָּה לְזַמֵּר עַל הַשֻּׁלְחָן: "שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְדָוִד לוּלֵי ה' שֶׁהָיָה לָנוּ" (תהלים קכ"ד). וְזִמְּרוּ לְפָנָיו זֶה הַמִּזְמוֹר בְּלֵיל שַׁבָּת כַּמָּה פְּעָמִים אֵין מִסְפָּר. וְגַם פַּעַם אַחַת בִּהְיוֹתוֹ יוֹשֵׁב בְּמֶעדְוֶועדְוִוקֶע הָיָה מְזַמֵּר גַּם-כֵּן הַמִּזְמוֹר לוּלֵי ה' כַּמָּה פְּעָמִים. וְאַחַר-כָּךְ הָפַךְ פָּנָיו אֶל הָעוֹלָם, וְאָמַר: עֲדַיִן אֵין אַתֶּם נֶחֱשָׁבִים מֵאֲנָשִׁים שֶׁלִּי. כִּי יִהְיֶה עֵת, שֶׁכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ יַעַמְדוּ עָלַי וְיַחְלוֹקוּ כֻּלָּם עָלַי, וְאָז מִי שֶׁיִּתְחַזֵּק וְיִהְיֶה נִשְׁאָר אֲצָלִי זֶה יִהְיֶה נֶחֱשָׁב מֵהָאֲנָשִׁים שֶׁלִּי בֶּאֱמֶת (אֵין לָנוּ עַל מִי לְהִשָּׁעֵן אֶלָּא עַל אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם כִּי רַבִּים קָמוּ עָלָיו וְעָלֵינוּ וְלוּלֵי ה' שֶׁהָיָה לָנוּ וְכוּ'):

אות קכה

כב, שֶׁמַּעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר, שֶׁאָז כְּשֶׁהָיָה בְּבַרְדִּיטְשׁוֹב בְּקַיִץ תקס"ב עִם הַזָּקֵן הַיָּדוּעַ כַּנַּ"ל, וְאָמַר אָז, שֶׁאָז נוֹדַע לוֹ כָּל עִנְיָנוֹ וּמַהוּתוֹ שֶׁל הַזָּקֵן הַנַּ"ל. וְעַד אוֹתָהּ הַשָּׁעָה לֹא דִּבֵּר מִמֶּנּוּ מְאוּמָה, כִּי אָמַר שֶׁלֹּא הָיָה רוֹצֶה לְדַבֵּר מִמֶּנּוּ כְּלָל עַד אֲשֶׁר נוֹדַע לוֹ כָּל עִנְיָנוֹ וּמַהוּתוֹ. וְאָז הִתְחִיל לְדַבֵּר מִמֶּנּוּ מְעַט לְעִתִּים רְחוֹקוֹת מְאֹד:

אות קכו

כג, דַּרְכֵּנוּ הָיָה לִהְיוֹת אֶצְלוֹ עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה וְעַל שַׁבַּת חֲנֻכָּה וְעַל חַג הַשָּׁבוּעוֹת. וּבְאֵלּוּ הַשְּׁלֹשָׁה זְמַנִּים הָיִינוּ אֶצְלוֹ תָּמִיד, מִיּוֹם שֶׁקִּבֵּל דִּירָתוֹ פֹּה בְּרֶסְלֶב. וְהָיָה מְצַוֶּה וּמַזְהִיר לִהְיוֹת אֶצְלוֹ בְּאֵלּוּ הַשְּׁלֹשָׁה זְמַנִּים. וְהָיָה תָּמִיד אוֹמֵר תּוֹרָה נִפְלָאָה בַּאֲרִיכוּת גְּדוֹלָה בְּאֵלּוּ הַזְּמַנִּים, הַיְנוּ, בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה הָיָה אוֹמֵר הַתּוֹרָה בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת בֵּין יוֹם רִאשׁוֹן לַשֵּׁנִי, וְהִתְחִיל בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת וְנִכְנַס הַרְבֵּה לְתוֹךְ לֵיל שֵׁנִי שֶׁל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה. וּבְשַׁבַּת חֲנֻכָּה אָמַר הַתּוֹרָה בְּסְעֻדָּה שְׁלִישִׁית, וּבְשַׁבּוּעוֹת הָיָה אוֹמְרהּ גַּם-כֵּן כְּמוֹ בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה, בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת שֶׁל יוֹם שֵׁנִי דְּשָׁבוּעוֹת וְנִכְנַס הַרְבֵּה לְתוֹךְ לֵיל שֵׁנִי.

אַךְ בְּיוֹתֵר וְיוֹתֵר הִזְהִיר לִהְיוֹת אֶצְלוֹ עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה. וְאָמַר שֶׁעַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה הוּא רוֹצֶה שֶׁיִּהְיוּ כָּל אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ כֻּלָּם כְּאֶחָד אֶצְלוֹ, אִישׁ לֹא יִהְיֶה נֶעְדָּר. וְגֹדֶל הָאַזְהָרָה שֶׁהִזְהִיר לִהְיוֹת אֶצְלוֹ עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה אֵין לְשַׁעֵר. וְהִכְפִּיל בְּאַזְהָרָה זוֹ כַּמָּה פְּעָמִים וְאָמַר שֶׁכָּל

עִנְיָנוֹ הוּא רֹאשׁ-הַשָּׁנָה. גַּם בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה הָאַחֲרוֹן בְּאוּמַאן דִּבֵּר עִמָּנוּ גַּם-כֵּן מִזֶּה, מַעֲלַת מִי שֶׁזּוֹכֶה לִהְיוֹת אֶצְלוֹ עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה. וְאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: מָה אֹמַר לָכֶם אֵין דָּבָר גָּדוֹל מִזֶּה (וּבִלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז: "וָואס זָאל אִיךְ אַייךְ זָאגָן, קֵיין גְּרֶעסֶירְס דָּעַר פּוּן איז נִיט דָא"). וְאָמַר: וְאִם אֵצֶל הַצַּדִּיקִים אֲחֵרִים אֵינוֹ כָּל כָּךְ חִיּוּב לִהְיוֹת אֶצְלָם דַּיְקָא עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, יִקָּשֶׁה עָלַי עוֹד קֻשְׁיָא אַחַת ("אִיז נָאךְ אֶקְשְׁיָא"). כְּלוֹמַר שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לְתָרֵץ וְלוֹמַר הַטַּעַם, רַק כְּאוֹמֵר שֶׁבְּלֹא זֶה יֵשׁ כַּמָּה קֻשְׁיוֹת עָלָיו וְיִהְיֶה עוֹד קֻשְׁיָא זוֹ גַּם-כֵּן, מַה שֶּׁהוּא מַקְפִּיד מְאֹד לִהְיוֹת אֶצְלוֹ עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה יוֹתֵר מִשְּׁאָר כָּל הַצַּדִּיקִים. כִּי אַף-עַל-פִּי שֶׁאֵצֶל כָּל הַצַּדִּיקִים הָיוּ נוֹסְעִים עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, אֲבָל שׁוּם אֶחָד מֵהֶם לֹא הִקְפִּיד וְלֹא הִזְהִיר כָּל כָּךְ כְּמוֹתוֹ. וְעוֹד מְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר מַה שֶּׁצִּוָּה לַעֲשׂוֹת כְּרוּז וְכוּ' (סימן ת"ג). וְאָמַר אָז, שֶׁכָּל מִי שֶׁזּוֹכֶה לִהְיוֹת אֶצְלוֹ עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה רָאוּי לוֹ לִשְׁמֹחַ מְאֹד, אִכְלוּ מַעֲדָנִים וְכוּ' (נחמיה ח').

וְעוֹד שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה אָמַר תּוֹרָה בְּקִבְיעוּת. הַיְנוּ שֶׁהָיָה נוֹסֵעַ לִטְשֶׁעְרִין וּלְטִירְהאוֹיְצָע פַּעַם אֶחָד בַּחֹרֶף, וְיָשַׁב שָׁם עַל הַשָּׁלֹשׁ סְעֻדּוֹת, וְאָמַר שְׁנֵי פְּעָמִים תּוֹרָה, הַיְנוּ בְּשַׁבַּת שִׁירָה וְעוֹד אֵיזֶה שַׁבָּת. וְגַם בַּקַּיִץ הָיָה נוֹסֵעַ לְשָׁם, אֲבָל לֹא אָמַר תּוֹרָה, רַק פַּעַם אַחַת בְּטְשֶׁעְרִין בְּשַׁבַּת נַחֲמוּ.

כְּלַל הַדָּבָר, שֶׁאֵלּוּ שִׁשָּׁה פְּעָמִים הַנַּ"ל, הַיְנוּ, שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּבֵיתוֹ וְשָׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּדֶּרֶךְ, הָיָה אוֹמֵר תּוֹרָה בְּקִבְיעוּת. וְחוּץ מִזֶּה לֹא הָיָה לוֹ שׁוּם קְבִיעוּת לֶאֱמִירַת תּוֹרָה, כִּי לֹא הָיָה יוֹשֵׁב עִמָּנוּ עַל הַסְּעֻדָּה שְׁלִישִׁית כְּלָל, רַק בְּאֵלּוּ הַשַּׁבָּתִים הַנַּ"ל. אֲבָל בְּכָל הַשָּׁנָה הָיָה יוֹשֵׁב תָּמִיד בִּסְעֻדָּה שְׁלִישִׁית בְּחַדְרוֹ לְבַדּוֹ, רַק אַף-עַל-פִּי-כֵן שָׁמַעְנוּ מִמֶּנּוּ תּוֹרָה הַרְבֵּה גַּם בְּכָל הַשָּׁנָה, רַק שֶׁלֹּא הָיָה קְבִיעוּת וּזְמַן לָזֶה. רַק בְּכָל עֵת שֶׁנִּזְדַּמֵּן שֶׁזָּכִינוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הָיִינוּ זוֹכִים לִשְׁמֹעַ מִפִּיו תּוֹרָה נִפְלָאָה. לִפְעָמִים בְּלֵיל שַׁבַּת-קֹדֶשׁ וְלִפְעָמִים בְּשַׁבָּת בַּבֹּקֶר, וְלִפְעָמִים בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת אַחַר הַבְדָּלָה וְלִפְעָמִים בִּימֵי הַחֹל. וְכַמָּה פְּעָמִים נִזְדַּמֵּן שֶׁמִּתּוֹךְ שִׂיחָתוֹ שֶׁהָיָה מֵשִׂיחַ וּמְסַפֵּר עִמָּנוּ הַרְבֵּה מֵעִסְקֵי הָעוֹלָם. וְהָיִינוּ מְדַבְּרִים עִמּוֹ כָּל מַה שֶּׁנִּזְדַּמֵּן לְתוֹךְ פִּינוּ. וְאַחַר-כָּךְ זָכִינוּ לִשְׁמֹעַ מִמֶּנּוּ תּוֹרָה הַרְבֵּה, וְהַתּוֹרָה הָיְתָה מֵעֵין כָּל הַשִּׂיחוֹת שֶׁסִּפַּרְנוּ עִמּוֹ. וְזֶה הָיָה שְׂכִיחַ מְאֹד, עַד שֶׁהִתְחַלְנוּ לְהַכִּיר בְּעֵינֵינוּ מַמָּשׁ שֶׁכָּל שִׂיחָתוֹ הִיא כֻּלָּהּ תּוֹרָה. וְכָל פַּעַם שֶׁהָיִינוּ מַטִּים אָזְנֵינוּ הֵיטֵב לִשְׂיחָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, הָיִינוּ שׁוֹמְעִים שֶׁכָּל דִּבּוּרָיו הֵם תּוֹרָה נִפְלָאָה, עַד שֶׁהִתְחַלְנוּ לִכְתֹּב כַּמָּה שִׂיחוֹת שֶׁלּוֹ, אֲבָל לֹא נִכְתַּב חֵלֶק מֵאֶלֶף וּרְבָבָה. אַשְׁרֵי הָעֵת אַשְׁרֵי הַשָּׁעָה אַשְׁרֵי הָרֶגַע, שֶׁזָּכִינוּ לַעֲמֹד לְפָנָיו לִשְׁמֹעַ הֶבֶל פִּיו הַקָּדוֹשׁ. מִי יִתֵּן לָנוּ עַכְשָׁו שָׁעָה כָּזוֹ, הָיִינוּ מִתְגַּלְגְּלִים אֲלָפִים פַּרְסָאוֹת בֶּעָפָר כְּדֵי לִזְכּוֹת לָבוֹא לְפָנָיו, לִשְׁמֹעַ הֶבֶל פִּיו הַקָּדוֹשׁ הָעוֹלֶה עַל כָּל הַקְּדֻשּׁוֹת:

אות קכז

כד, פַּעַם אֶחָד נָסַע לְמֶעדְוֶוועדְוִוקֶא, וְנִתְעַכֵּב בַּדֶּרֶךְ, וְלֹא הִגִּיעַ עַל שַׁבָּת. וְהֶכְרַח לִשְׁבּוֹת בְּכַפַּר הָאלַאוְוקיוִוקֶא סָמוּךְ לְמֶעדְוֶוועדְוִוקֶא, כִּי הַסּוּסִים נִתְיַגְּעוּ וְלֹא הָיוּ יְכוֹלִים לֵילֵךְ. וְנִתְאַחֵר עַד שֶׁבָּא סָמוּךְ לְהַדְלָקַת נֵרוֹת מַמָּשׁ לַכְּפָר הַנַּ"ל. וְאַחַר-כָּךְ כְּשֶׁבָּא לְבֵיתוֹ לָכָאן סִפֵּר לְפָנֵינוּ כָּל הַמַּעֲשֶׂה הַזֹּאת בַּאֲרִיכוּת גָּדוֹל. וְאָמַר, שֶׁבְּעֵת שֶׁהָלְכוּ הַסּוּסִים סָמוּךְ לָעֶרֶב, וְהוּא הָיָה רוֹצֶה שֶׁיָּרוּצוּ בִּמְהִירוּת גָּדוֹל, אֲבָל הֵם לֹא רָצוּ לֵילֵךְ, וְאָמַר, שֶׁהָיָה דּוֹמֶה כְּמוֹ שֶׁבּוֹרְחִין בַּחֲלוֹם, שֶׁנִּדְמֶה לְהָאָדָם שֶׁצָּרִיךְ לִבְרֹחַ וְאִי אֶפְשָׁר לוֹ לִבְרֹחַ בְּשׁוּם אֹפֶן כַּיָּדוּעַ בְּחוּשׁ שֶׁכָּךְ דֶּרֶךְ הַחֲלוֹם, כָּךְ הָיָה לוֹ אָז. וְהָיָה לוֹ צַעַר גָּדוֹל מְאֹד שֶׁלֹּא יָבוֹא לִידֵי חִלּוּל שַׁבָּת חַס וְשָׁלוֹם. וְנִדְמֶה לוֹ בְּשָׁעַת נְסִיעָתוֹ כְּמוֹ שֶׁמּוֹלִיכִין אֶת הָאָדָם לַגִּיהִנֹּם, שֶׁאָז בְּוַדַּאי הַפַּחַד גָּדוֹל עַד אֵין סוֹף, כֵּן מַמָּשׁ פַּחַד זֶה הָיָה עָלָיו מֵחֲשַׁשׁ חִלּוּל שַׁבָּת חַס וְשָׁלוֹם. וּמִכְּלַל דְּבָרָיו הֻבַנְתִּי קְצָת מִלְּשׁוֹנוֹ, עִצֶּם הַפַּחַד שֶׁל הָאָדָם בְּשָׁעָה שֶׁמּוֹלִיכִין אוֹתוֹ לַגִּיהִנֹּם חַס וְשָׁלוֹם. וְאִי אֶפְשָׁר לְצַיֵּר זֹאת בִּכְתָב, כִּי כְּפִל דְּבָרָיו פְּעָמִים, וְהִפְלִיג מֵעִצֶּם הַפַּחַד הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא עַד אֵין סוֹף וְאֵין תַּכְלִית שֶׁנּוֹפֵל עַל הָאָדָם בְּעֵת שֶׁמּוֹלִיכִין אוֹתוֹ לַגִּיהִנֹּם חַס וְשָׁלוֹם. וּמַמָּשׁ פַּחַד זֶה הָיָה עָלָיו אָז, מֵחֲמַת שֶׁהָיָה מִתְיָרֵא שֶׁלֹּא יָבוֹא לִידֵי חִלּוּל שַׁבָּת חַס וְשָׁלוֹם. וְהַמַּעֲשֶׂה הַזֹּאת הָיְתָה בַּחֹרֶף קֹדֶם שַׁבַּת שִׁירָה, וְיֵשׁ בָּזֶה סִפּוּר שָׁלֵם. כִּי עִכּוּב שֶׁל רַבֵּנוּ זַ"ל לֹא הָיָה דָּבָר רֵיק, בִּפְרָט בְּעֵת שֶׁנָּסַע עַל שַׁבַּת שִׁירָה, וּכְבָר הָיוּ אֲנָשָׁיו מְקֻבָּצִים שָׁם מִכַּמָּה עֲיָרוֹת וְהוּא הָיָה צָרִיךְ לוֹמַר תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה וְהַנּוֹרָאָה מְאֹד, וְלַעֲשׂוֹת וּלְתַקֵּן מַה שֶּׁהָיָה עוֹשֶׂה וּמְתַקֵּן בְּתוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה וְעִסְקוֹ עִם אֲנָשָׁיו. וְאָמַר, שֶׁבְּכָל עֵת הַקִּבּוּץ שֶׁהוּא צָרִיךְ לוֹמַר תּוֹרָה לִפְנֵי אֲנָשָׁיו, אָז מַמָּשׁ הָרַעַשׁ וְהַפַּחַד שֶׁיֵּשׁ עַל כְּלַל יִשְׂרָאֵל בָּעֶרֶב יוֹם-כִּפּוּר לְעֵת עֶרֶב בְּעֵת שֶׁהוֹלְכִין לְבֵית-הַכְּנֶסֶת, מַמָּשׁ פַּחַד וְרַעַשׁ זֶה נוֹפֵל עָלָיו בְּאוֹתוֹ הַשַּׁבָּת אוֹ יוֹם-טוֹב שֶׁהוּא צָרִיךְ לוֹמַר תּוֹרָה בָּרַבִּים. וְאַחַר הָרַעַשׁ הַגָּדוֹל הַזֶּה שֶׁכְּבָר הָיָה מוּכָן לָבוֹא עַל שַׁבַּת שִׁירָה כְּדַרְכּוֹ מִכַּמָּה שָׁנִים, וּפִתְאוֹם נִתְעַכֵּב וְשַׁבָּת בַּכְּפָר הוּא וַאֲנָשָׁיו שֶׁנָּסְעוּ עִמּוֹ, וְעוֹד קְצָת אֲנָשִׁים שֶׁכְּבָר בָּאוּ לִקְרָאתוֹ, כֻּלָּם הֻכְרְחוּ לִשְׁבּוֹת בַּכְּפָר הַנַּ"ל. וְלֹא הָיָה לָהֶם מַה לֶּאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת, וְהֻכְרְחוּ לֶאֱכֹל חַלָּה שֶׁל דָּגָן וּלְקַדֵּשׁ עַל הַחַלָּה. כִּי לֹא הָיָה שָׁם כּוֹס לְקַדֵּשׁ עַל הַיַּיִן שָׂרָף, וַאֲפִלּוּ סַכִּין וְשׁוּם כְּלֵי אֲכִילָה לֹא הָיוּ לָהֶם. וְהוּא זַ"ל סִפֵּר אַחַר-כָּךְ כָּל סֵדֶר הַשַּׁבָּת שֶׁהָיָה שָׁם בַּאֲרִיכוּת.

אַחַר שַׁבַּת נָסַע לְמֶעדְוֶוועדְוִוקֶא. וּבְיוֹם שֵׁנִי הָיָה חֲמִשָּׁה עָשָׂר בִּשְׁבָט, וְעָשׂוּ סְעוּדָה. וְיָשַׁב אָז עִם אֲנָשָׁיו וְאָמַר אָז הַתּוֹרָה שֶׁהָיָה צָרִיךְ לוֹמַר לִפְנֵיהֶם. אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לֵידַע דָּבָר אֶחָד מִמַּה שֶּׁעָבַר עַל רַבֵּנוּ זַ"ל בְּכָל פַּעַם, כִּי בְּכָל מְאֹרְעוֹתָיו הָיוּ סוֹדוֹת נוֹרָאוֹת נִפְלָאוֹת וַעֲצוּמוֹת מְאֹד:

אות קכח

כה, אַחַר שֶׁבָּא מִלֶּעמְבֶּרְג לֹא נָסַע עוֹד עַל הָאָקְרַיינָע לוֹמַר תּוֹרָה כְּדַרְכּוֹ מִקֹּדֶם מֵחֲמַת הַחוֹלַאַת. וּפַעַם אֶחָד, הָיָה מְסַפֵּר בְּשַׁבַּת שִׁירָה מַעֲנְיָן שֶׁבַּיָּמִים הַקּוֹדְמִים הָיָה נוֹסֵעַ עַל הַמְּדִינָה בָּעִתִּים הַלָּלוּ וְהָיָה אוֹמֵר שָׁם תּוֹרָה נִפְלָאָה וְכוּ'. וְהָיָה מְסַפֵּר כְּמִתְנַעְגֵּעַ, וְאָמַר, שֶׁכְּשֶׁהָיָה יוֹשֵׁב עַל הָעֲגָלָה הָיָה עִנְיָן מְיֻחָד, וּכְשֶׁהָיָה בָּא לָעִיר שֶׁנָּסַע לְשָׁם וְיָצְאוּ לְקָרְאתוֹ וְעָשׂוּ לוֹ כָּבוֹד הָיָה נַעֲשָׂה עִנְיָן אַחֵר, כְּשֶׁנִּכְנַס אֶל הָעִיר הָיָה עִנְיָן אַחֵר, כְּשֶׁאָמַר תּוֹרָה שָׁם הָיָה עִנְיָן אַחֵר, אַחַר-כָּךְ כְּשֶׁקִּבֵּל מָעוֹת הָיָה עִנְיָן אַחֵר. וְחִשֵּׁב כַּיּוֹצֵא בָּזֶה כַּמָּה עִנְיָנִים שֶׁבְּכָל פַּעַם הָיָה עִנְיָן אַחֵר. וְהַמּוּבָן מִדְּבָרָיו, שֶׁהָיָה לוֹ בְּעִנְיַן הַנְּסִיעָה עֲבוֹדָה מְיֻחֶדֶת נִפְלָאָה וְנוֹרָאָה מְאֹד בְּכָל עִנְיָן בִּפְנֵי עַצְמוֹ, הֵן בְּהַנְּסִיעָה הֵן בְּהַכְּבוֹד וְכוּ' וְכוּ' כַּנַּ"ל:

נסיעתו לארץ ישראל

אות קכט

א, בְּתְחִלָּה, קֹדֶם שֶׁנָּסַע לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל נָסַע לְקַאמֶינִיץ, כַּמְבֹאָר כְּבָר בַּסֵּפֶר הַנִּדְפָּס. וּבִנְסִיעָתוֹ לְקַאמֶינִיץ אָמַר לְרַבִּי שִׁמְעוֹן, יֵשׁ לְפָנַי נְסִיעָה וְאֵינִי יוֹדֵעַ לְהֵיכָן. וְשָׂחַק רַבִּי שִׁמְעוֹן, אֵיךְ נוֹסְעִים אִם אֵין יוֹדְעִים לְהֵיכָן נוֹסְעִים? וְהֵשִׁיב לוֹ, בֶּאֱמֶת אֵינִי יוֹדֵעַ. וְהָלַךְ רַבִּי שִׁמְעוֹן וְהֵכִין עֲגָלָה וְסוּסִים וְכָל צָרְכֵי הַנְּסִיעָה וְנָסַע עִמּוֹ. וּבִנְסִיעָתוֹ עִמּוֹ בִּקֵּשׁ מֵרַבֵּנוּ זַ"ל. שֶׁיְּסַע דֶּרֶךְ כְּפַר וָואלְחִיווּעץ. וְקִבֵּל שָׁם עוֹד אִישׁ אֶחָד, וְנָסַע אִישׁ אֶחָד מִשָּׁם גַּם-כֵּן עִמָּהֶם, עַד שֶׁבָּאוּ לְמֶעזְ'בּוּז'. וְעַדַיִן לֹא יָדְעוּ לְהֵיכָן נוֹסְעִים. וּבְבוֹאוֹ לְמֶעזְ'בּוּז' לְבֵית אָבִיו וְאִמּוֹ הַצַּדִּיקִים זַ"ל, וְשָׂמְחוּ עַל בִּיאָתוֹ מְאֹד, עָנְתָה אִמּוֹ זַ"ל וְאָמְרָה לוֹ: בְּנִי מָתַי תֵּלֵךְ לִזְקֹנְךָ הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל, הַיְנוּ עַל קִבְרוֹ הַקָּדוֹשׁ. הֵשִׁיב רַבֵּנוּ זַ"ל: אִם זְקֵנִי רוֹצֶה לֵרָאוֹת עִמִּי יָבוֹא לְכָאן. אַחַר-כָּךְ בַּלַּיְלָה שָׁכַב לִישֹׁן, וּבִבְקֶר עָמְדָה אִמּוֹ וּבָאַתָה אֵלָיו, וְאָמְרָה לוֹ: הֲלֹא זְקֵנְךָ כְּבָר הָיָה אָצְלְךָ, וּמָתַי תֵּלֵךְ אֵלָיו, הַיְנוּ עַל קִבְרוֹ? הֵשִׁיב רַבֵּנוּ זַ"ל: עַכְשָׁו לֹא אֶהְיֶה עַל קִבְרוֹ, בַּחֲזִירָתִי אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם אֶהְיֶה עַל קִבְרוֹ. וְכֵן הָיָה.

וְקֹדֶם שֶׁבָּא לְמֶעזְ'בּוּז' נָפַל רַבִּי שִׁמְעוֹן עַל עֶרֶשׂ דְּוַי, וּבָא לְמֶעזְ'בּוּז' בְּחוֹלַאַת חָזָק מְאֹד. וְהֻכְרַח רַבֵּנוּ זַ"ל לְהַשְׁאִיר אוֹתוֹ שָׁם בְּמֶעזְ'בּוּז', וְלֹא נָסַע עִמּוֹ לְקַאמֶינִיץ. וּכְשֶׁהָלַךְ רַבֵּנוּ זַ"ל אֶל רַבִּי שִׁמְעוֹן לִפְטֹר מִמֶּנּוּ וְלִנְסֹעַ לְקַאמֶינִיץ, לֹא רָצָה רַבִּי שִׁמְעוֹן לְהַנִּיחוֹ, עַד שֶׁהִבְטִיחוֹ עַל דִּבּוּרוֹ הַקָּדוֹשׁ שֶׁבְּוַדַּאי בַּחֲזִירָתוֹ יִמְצָאֶנּוּ בְּחַיִּים וְשָׁלוֹם. וְכֵן הָיָה. וְגַם קֹדֶם שֶׁנָּסַע מִבֵּיתוֹ, אָמַר לְרַבִּי שִׁמְעוֹן: הֲתוּכַל לִסַּע עִמִּי? וְאָמַר לוֹ, שֶׁנִּסְיעָתוֹ יִתְמַהְמַהּ אוֹ שָׁבוּעַ אוֹ שְׁתַּיִם אוֹ חֹדֶשׁ אוֹ רֶבַע שָׁנָה אוֹ חֲצִי שָׁנָה אוֹ שָׁנָה תְּמִימָה. וּבִתְחִלָּה שָׁתַק רַבִּי שִׁמְעוֹן

זַ"ל, אַךְ כְּשֶׁרָאָה שֶׁרוֹצֶה לִנְסֹעַ בֶּאֱמֶת, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן שֶׁיַּפְקִיר הַכֹּל וְיִסַּע עִמּוֹ, אֲפִלּוּ אִם יִתְמַהֲמַהּ כַּמָּה. וְנָסַע עִמּוֹ כַּנַּ"ל.

וּבְמָעִז'בּוּז', כְּשֶׁנִּפְטַר רַבֵּנוּ זַ"ל מִמֶּנּוּ קֹדֶם נְסִיעָתוֹ, בְּשָׁעָה שֶׁרַבִּי שִׁמְעוֹן הָיָה מֻטָּל עַל עֶרֶשׂ דָּוִי, עָנָה רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר לְרַבֵּנוּ זַ"ל: מָתַי אֶתְרָאֶה פָּנִים עִמָּכֶם? כִּי הֲלֹא תּוּכְלוּ לְהִתְמַהְמֵהּ בַּדֶּרֶךְ כַּמָּה, כְּמוֹ שֶׁאָמַר בְּבֵיתוֹ שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ כַּמָּה יִתְמַהֲמַהּ. אָמַר לוֹ שֶׁלֹּא יִתְמַהֲמַהּ כִּי-אִם שְׁמוֹנָה יָמִים אוֹ עֲשָׂרָה יָמִים לֹא יוֹתֵר. שָׁאַל לוֹ: הֲלֹא אֲמַרְתֶּם בְּבֵיתְכֶם שֶׁאֵינְכֶם יוֹדְעִים כַּמָּה תִּתְמַהְמְהוּ בַּדֶּרֶךְ? הֵשִׁיב לוֹ: בֶּאֱמֶת בְּבֵיתִי לֹא יָדַעְתִּי, אֲבָל עַכְשָׁו אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁאֲנִי צָרִיךְ לִנְסֹעַ לְקַאמֶינִיץ, וְלֹא אֶתְמַהְמֵהּ הַרְבֵּה כִּי-אִם כַּנַּ"ל. כִּי בְּאוֹתוֹ הַלַּיְלָה הָיָה אֶצְלִי הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל, וְאָז הוֹדִיעַ לִי לְהֵיכָן לִנְסֹעַ, הַיְנוּ לְקַאמֶינִיץ. וְנָסַע מִיָּד לְקַאמֶינִיץ. וּמַה שֶּׁעָשָׂה שָׁם נֶעְלָם מֵעַיִן כָּל חַי, וַעֲדַיִן לֹא נוֹדַע לְשׁוּם אָדָם בָּעוֹלָם עַד בֵּיאַת הַגּוֹאֵל בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן:

אות קל

ב, כְּשֶׁבָּא מִקַּאמִינִיץ אָמַר תּוֹרָה בְּשַׁבָּת עַל פָּסוּק "דָּבְקָה נַפְשִׁי אַחֲרֶיךָ" (תהלים ס"ג), תּוֹרָה נִפְלָאָה מְאֹד. וְהִתְפָּאֵר בְּעַצְמוֹ מְאֹד, וְאָמַר: וּמָה כְּשֶׁבָּאתִי רַק מִקַּאמֶינִיץ אֲנִי אוֹמֵר תּוֹרָה כָּזוֹ, כְּשֶׁאָבוֹא מֵאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁאָזְכֶּה לְגַלּוֹת תּוֹרָה נוֹרָאָה יוֹתֵר וְיוֹתֵר וְכוּ' וְכוּ':

אות קלא

ג, כְּשֶׁבָּא מִקַּאמֶינִיץ נִפְטְרָה אֶצְלוֹ יַלְדָּה אַחַת עָלֶיהָ הַשָּׁלוֹם. עָנָה וְאָמַר: כָּהֵנָּה וְכָהֵנָּה חַס וְשָׁלוֹם יָמוּת אֶצְלִי בִּשְׁבִיל תְּנוּעָה אַחַת שֶׁיֵּשׁ חִלּוּק בֵּינִי בֵּין קֹדֶם הֱיוֹתִי בְּקַאמֶינִיץ וּבֵין לְאַחַר הֱיוֹתִי שָׁם. ה' יַצִּילֵנוּ:

אות קלב

ד, בְּעֵת נְסִיעָתוֹ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, נָסַע דֶּרֶךְ נִיקוֹלַאיֶיב וְחוּרְסַן לְאֶדֶעס, וְשָׁבַת בְּחַג שָׁבוּעוֹת בְּחוּרְסַאן, וְאָמַר שָׁם תּוֹרוֹת נִפְלָאוֹת עַל פָּסוּק: "יָקֵם סְעָרָה לְדְמָמָה" (תהלים ק"ז), וְעוֹד כַּמָּה תּוֹרוֹת. וְהָיָה שָׁם אַנְשֵׁי הָרַב מִלְּאדִי ז"ל. וְהֵבִיאוּ לְפָנָיו תּוֹרָתוֹ שֶׁל הָרַב ז"ל, וְסָתַר דְּבָרָיו לִפְנֵי אֲנָשָׁיו וְהֶרְאָה לָהֶם שֶׁאֵינוֹ כֵּן כְּמוֹ שֶׁאָמַר.

וּבְלֵיל שָׁבוּעוֹת אַחַר שֶׁהָיָה נָעוֹר כַּנָּהוּג, הָלַךְ לְמַקְוֶה עִם אִישׁ אֶחָד מֵאֲנָשָׁיו. וְסִפֵּר לִי זֶה הָאִישׁ שֶׁהָלַךְ עִמּוֹ אָז לְמַקְוֶה בְּשָׁבוּעוֹת, שֶׁאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל בְּדֶרֶךְ הִלּוּכוֹ לְמַקְוֶה, וְשָׁאַל אוֹתוֹ בְּכָל פַּעַם אִם שׁוֹמֵעַ קוֹלוֹת, וְהֵשִׁיב שֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ כְּלָל. וְנִתְפַּלֵּא מְאֹד עַל שֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ, וְאָמַר אֵיךְ אֶפְשָׁר לְבִלִּי לִשְׁמֹעַ קוֹלוֹת כָּעֵת. אַחַר-כָּךְ אָמַר אֶפְשָׁר הוּא קוֹל הַקַּאפֶּלְיֶע [מַקְהֵלָה] שֶׁאֲנִי שׁוֹמֵעַ. וְהֵשִׁיב לוֹ הָאִישׁ הַנַּ"ל שֶׁהוּא אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ שׁוּם קוֹל קַאפֶּעלְיֶע וְלֹא

שׁוּם קוֹל כְּלָל, וְתָמֵהַּ מְאֹד. וְהֵבִין הָאִישׁ הַנַּ"ל שֶׁהוּא שׁוֹמֵעַ קוֹלוֹת וּבְרָקִים שֶׁל קַבָּלַת הַתּוֹרָה. אַחַר כָּךְ כְּשֶׁיָּצָא מֵהַמְּקוֹם אָמַר, שֶׁנּוֹדַע לִי עַכְשָׁו בְּעֵת קַבָּלַת הַתּוֹרָה בְּעִנְיַן הַנֶּאֱמָר בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ: "אִית יְרָאָה וְאִית יְרָאָה" וְכוּ' (תקוני זוהר עג:), וְעַכְשָׁו נוֹדַע לִי שֶׁיֵּשׁ עוֹד יְרָאָה, שֶׁהִיא גַּם-כֵּן עוֹד יוֹתֵר וְיוֹתֵר אֲפִלּוּ מִיְּרָאָה עִלָּאָה הַנִּזְכָּר שָׁם. כִּי נוֹדַע לִי עַכְשָׁו יִרְאַת אֱלֹקוּת שֶׁהִיא יְרָאָה וְפַחַד גָּבוֹהַּ וְעָצוּם וּמְרוֹמָם וּמְנֻשָּׂא מְאֹד מְאֹד:

אות קלג

ה, וְנִשְׁמַע מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ קֹדֶם נְסִיעָתוֹ מִמָּעְדָוְוועדְוִוקָע לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, בִּימֵי חַג הַפֶּסַח, שֶׁאָמַר, שֶׁהוּא רוֹצֶה לִסַּע לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל כְּדֵי לְקַיֵּם שָׁם כָּל הַתַּרְי"ג מִצְוֹות, לְכָלֵל יַחַד כָּל הַמִּצְוֹות הַתְּלוּיוֹת בָּאָרֶץ, עִם כָּל הַמִּצְוֹות שֶׁל חוּץ-לָאָרֶץ, וּלְכָלְלָם יַחַד וּלְקַיְּמָם בְּרוּחָנִיּוּת. וְאַחַר-כָּךְ יוֹכַל לְקַיְּמָם כָּרָאוּי בְּגַשְׁמִיּוּת. וּבְכָל אֵלּוּ הַדְּבָרִים יֵשׁ שִׂיחוֹת וְסִפּוּרִים הַרְבֵּה כַּמּוּבָן מֵהֶאֱנָשִׁים שֶׁסִּפְּרוּ זֹאת לְפָנַי. אַךְ אָנֹכִי לֹא הָיִיתִי בְּכָל זֶה, עַל-כֵּן נֶחְסָר רֻבּוֹ כְּכֻלּוֹ, וְלֹא יָכֹלְתִּי לְלַקֵּט בַּאֲמָרִים כִּי אִם מְעַט דִּמְעַט.

וְאָמַר, שֶׁגַּם מִטַּעַם זֶה הוּא נוֹסֵעַ לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. כִּי מִקֹּדֶם כְּשֶׁהָיָה צָרִיךְ דָּבָר מִזְּקֵנוֹ רַבִּי נַחְמָן זַ"ל הַשּׁוֹכֵב בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, הָיָה שׁוֹלֵחַ אֶת הַצַּדִּיק רַבִּי יְשַׁעְיָה זַ"ל (מַיְאנוֹב) הַשּׁוֹכֵב בְּסְמִילָע וְעַכְשָׁיו וְכוּ' וְאֵינוֹ יָכוֹל לִשְׁלֹחוֹ. עַל-כֵּן הוּא נוֹסֵעַ לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל כְּדֵי לְדַבֵּר עִם זְקֵנוֹ זַ"ל, וּלְהַעֲמִיד עִמּוֹ אֹפֶן אֵיךְ יוּכַל לֵידַע מִמֶּנּוּ תָּמִיד מַה שֶּׁהוּא צָרִיךְ לֵידַע עַל יָדוֹ.

וּכְפִי הַנִּשְׁמַע שֶׁהָיוּ לוֹ כַּמָּה וְכַמָּה טְעָמִים בְּעִנְיַן נְסִיעָתוֹ לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, מִלְּבַד הַנִּסְתָּרוֹת שֶׁלֹּא גִּלָּה כְּלָל. כִּי כָּל דָּבָר וְדָבָר שֶׁעָשָׂה, לְעוֹלָם לֹא עָשָׂה דָּבָר בִּשְׁבִיל טַעַם אֶחָד לְבַדּוֹ, רַק בְּכָל דָּבָר שֶׁעָשָׂה הָיָה בּוֹ כַּמָּה וְכַמָּה אֲלָפִים וְרִבְבוֹת טְעָמִים עֶלְיוֹנִים עֲמֻקִּים וּגְבוֹהִים מְאֹד מְאֹד. וּבִפְרָט הַנְּסִיעָה לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, שֶׁמָּסַר נַפְשׁוֹ עַל זֶה מְאֹד מְאֹד בְּלִי שִׁעוּר וְעֵרֶךְ כַּמְבֹאָר כְּבָר (בשבחי הר"ן):

אות קלד

ו, שָׁמַעְתִּי בְּשֵׁמוֹ שֶׁאָמַר קֹדֶם שֶׁנָּסַע לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, שֶׁרוֹצֶה לִנְסֹעַ כְּדֵי לְהַשִּׂיג חָכְמָה עִלָּאָה. כִּי יֵשׁ חָכְמָה עִלָּאָה וְתַתָּאָה, וְחָכְמָה תַּתָּאָה כְּבָר יֵשׁ לוֹ, וַעֲדַיִן הוּא צָרִיךְ לְהַשִּׂיג חָכְמָה עִלָּאָה, וּבִשְׁבִיל זֶה הוּא נוֹסֵעַ לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. וְנִשְׁמַע מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁאָמַר, שֶׁתֵּכֶף כְּשֶׁהָלַךְ אַרְבַּע אַמּוֹת בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל תֵּכֶף זָכָה לְהַשִּׂיג כָּל מְבֻקָּשׁוֹ וְחֶפְצוֹ שֶׁנָּסַע בִּשְׁבִילוֹ לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, וְגַם שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ מֵעֵין זֶה מִגֹּדֶל הַשִּׂמְחָה וְהַנַּחַת שֶׁהָיָה לוֹ תֵּכֶף כְּשֶׁבָּא לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּתְמַלֵּא רְצוֹנוֹ וּתְשׁוּקָתוֹ וְכוּ':

אות קלה

ז, אָמַר אָז לְרַבִּי יוּדְל שֶׁרוֹצֶה לִנְסֹעַ לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, וְרַבִּי יוּדְל בֵּרַךְ אוֹתוֹ. וְאָמַר לוֹ: רַבֵּנוּ, בְּוַדַּאי אַתֶּם רוֹצִים לִפְעֹל שָׁם אֵיזֶה דָּבָר גָּדוֹל, יְהִי רָצוֹן שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַעְזֹר אֶתְכֶם שֶׁתִּזְכּוּ לִפְעֹל שָׁם מַה שֶּׁאַתֶּם רוֹצִים. וְנָעֲנַע לוֹ רֹאשׁוֹ עַל בִּרְכָתוֹ, אַחַר-כָּךְ אָמַר, הָיִיתִי יָכוֹל לִפְעֹל מְבֻקָּשִׁי וְחֶפְצִי וְעִנְיָנִי שֶׁאֲנִי רוֹצֶה לִפְעֹל בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, הָיִיתִי יָכוֹל לִפְעֹל גַּם פֹּה עַל-יְדֵי תְּפִלּוֹת וּבַקָּשׁוֹת וְתַחֲנוּנִים לְבַד וְלֹא הָיִיתִי צָרִיךְ לִנְסֹעַ לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, רַק הַחִלּוּק, שֶׁכְּשֶׁאֶזְכֶּה לִהְיוֹת בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל אֶזְכֶּה לְקַבֵּל הַשָּׂגָתִי עַל-יְדֵי לְבוּשִׁים, אֲבָל כָּאן בְּחוּץ לָאָרֶץ לֹא אוּכַל לְקַבֵּל הַשָּׂגָתִי עַל-יְדֵי לְבוּשִׁים, רַק בְּלֹא לְבוּשִׁים, וְזֶה הַחִלּוּק שֶׁבֵּין קְדֻשַּׁת שַׁבָּת לִקְדֻשַּׁת יוֹם-טוֹב. וּפָתַח לוֹ לְרֹ' יוּדְל הַנַּ"ל הַסִּדּוּר שֶׁל הָאֲרִיזַ"ל, וְהֶרְאָה לוֹ בַּכַּוָּנוֹת שֶׁזֶּהוּ הַחִלּוּק בֵּין שַׁבָּת לְיוֹם-טוֹב, שֶׁבְּשַׁבָּת הָאוֹר מְלֻבָּשׁ בִּלְבוּשִׁין, וּבְיוֹם-טוֹב הָאוֹר בְּלֹא לְבוּשִׁין כַּיָּדוּעַ:

אות קלו

ח, בְּעֵת שֶׁנָּסַע לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, בִּתְחִלַּת נְסִיעָתוֹ מִבֵּיתוֹ, שַׁבָּת בַּכְּפָר סָאקִילֶע. וְשָׁם רָאָה אֶת הַצַּדִּיק הַמְפֻרְסָם מוֹרֵנוּ הָרַב מְנַחֵם מֶענְדֶל מִוִּיטֶפְּסְק, וְגִלָּה לוֹ שֶׁשֵּׁם "אַתָּה" מְסֻגָּל עַל הַיָּם כַּמּוּבָא בְּסִפְרוֹ (בסימן רנ"ו), כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "בְּשׁוֹא גַלָּיו אַתָּה תְשַׁבְּחֵם" (תהלים פ"ט). וְיֵשׁ עוֹד בָּזֶה לְסַפֵּר מַה שֶּׁשָּׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ, וְאֵינִי זוֹכֵר עַתָּה. וּצְרִיכִין לַחֲקֹר אֵצֶל אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁשָּׁמְעוּ מֵרַבִּי שִׁמְעוֹן בָּזֶה.

וְאָמַר הַמַּעְתִּיק שָׁמַעְתִּי מֵאִישׁ אֶחָד שֶׁשָּׁמַע מֵרַבִּי שִׁמְעוֹן שֶׁהַפֵּרוּשׁ הוּא כָּךְ: שֶׁ"אַתָּה" רָאשֵׁי-תֵבוֹת: אֶלֶ"ף תִּי"ו הֵי"א. עַל-כֵּן צְרִיכִין לִכְתֹּב חֲמִשָּׁה מִכְתָּבִים שֶׁקּוֹרִין "קְוִויטְלֶ"ך" [פְּתָקִים]. וְעַל כָּל קְוִויטֶל יִכְתֹּב שְׁתֵּי הַתֵּבוֹת "וְרַב חֶסֶד", שֶׁגִּימַטְרִיָא שֶׁלָּהֶם הִיא אַרְבַּע עֶשְׂרֵה מֵאוֹת, שֶׁהִיא אֶלֶ"ף תִּי"ו כִּי וְרַב חֶסֶד גִּימַטְרִיָא מָאתַיִם וּשְׁמוֹנִים, וַחֲמִשָּׁה פְּעָמִים מָאתַיִם וּשְׁמוֹנִים, עוֹלֶה אֶלֶף אַרְבַּע מֵאוֹת. וְהַחֲמִשָּׁה קְוִויטְלֶ"ך הֵם הֵי"א, וְזֶה הוּא שֵׁם "אַתָּה". וּבִשְׁעַת הָרוּחַ סְעָרָה חַס וְשָׁלוֹם, יַשְׁלִיךְ חֲמִשָּׁה קְוִויטְלֶ"ך שֶׁכָּתוּב בָּהֶם "וְרַב חֶסֶד" לְתוֹךְ הַיָּם וּבְוַדַּאי יוֹעִיל. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר שֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ הִשְׁתַּמֵּשׁ בָּזֶה וְהוֹעִיל לוֹ מְאֹד. וְקֹדֶם שֶׁנָּסַע פַּעַם שֵׁנִי לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל הָיָה פֹּה בְּרֶסְלֶב, וְהָלַךְ לְהַסּוֹפֵר וְכָתַב לוֹ כַּמָּה קְוִויטְלֶ"ך הַנַּ"ל עַל גְּוִיל וּבִכְתָב אַשּׁוּרִית):

אות קלז

ט, בִּנְסִיעָתוֹ לְהָתָם, תֵּכֶף בְּנָסְעוֹ מֵאֶדֶעס עַל הַיָּם הַשָּׁחוֹר, הָיָה רַעַשׁ גָּדוֹל וְרוּחַ סְעָרָה גְּדוֹלָה, אָז בָּא אֵלָיו מֵת אֶחָד שֶׁנִּפְטַר בְּסָמוּךְ. וְשָׁאַל רַבֵּנוּ זַ"ל אֶת הָאִישׁ שֶׁהָיָה עִמּוֹ, הֲרָאִיתָ שֶׁהָיָה כָּאן הָרַךְ בַּשָּׁנִים מִוָּואלְחִיווּץ וְכוּ'. אַךְ עַכְשָׁו אֵין מַעֲשֶׂה זוֹ חִדּוּשׁ כְּלָל. כִּי אַחַר-כָּךְ

הָיָה עוֹסֵק בְּעִנְיָן זֶה הַרְבֵּה לְתַקֵּן נִשְׁמוֹת הַמֵּתִים אֲלָפִים וּרְבָבוֹת. וְזֶה הָיָה עִקַּר עֲבוֹדָתוֹ כַּאֲשֶׁר נִשְׁמַע מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ, וְעִקַּר הִסְתַּלְּקוּתוֹ הָיָה בִּשְׁבִיל זֶה כַּמְבֹאָר בִּמְקוֹמוֹ, עַיֵּן שָׁם (לקמן קצ"א):

אות קלח

י, מִקֹּדֶם לֹא הָיוּ נוֹסְעִים לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל דֶּרֶךְ אֲדֶסְע, כִּי הָיוּ מִתְיָרְאִים לִנְסֹעַ דֶּרֶךְ שָׁם, וְהוּא נָסַע תְּחִלָּה עַל אֲדֶסְע כְּשֶׁנָּסַע לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. וּמֵאָז וָהָלְאָה נַעֲשָׂה דֶּרֶךְ כְּבוּשָׁה וְהַכֹּל נוֹסְעִים דֶּרֶךְ שָׁם. וְכֵן כַּמָּה דְּבָרִים שֶׁהוּא הִתְחִיל בָּרִאשׁוֹנָה, וְאַחַר-כָּךְ הָרַגֵּל הָעוֹלָם אַחֲרָיו.

גַּם כְּשֶׁהָיָה בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל וְהָיָה עַל הַקְּבָרִים, הָיָה שָׁם קֶבֶר שֶׁל יְנוּקָא שֶׁהָיוּ מֵעוֹלָם מִתְיָרְאִים לִכְנֹס לְתוֹךְ אוֹתוֹ הַמְּעָרָה, כִּי אָמְרוּ שֶׁיֵּשׁ שָׁם נָחָשׁ. גַּם הָיָה שָׁם חִדּוּשׁ, שֶׁהָיָה גָּדֵל אִילָן עַל הַמְּעָרָה. וְהוּא הָיָה הָרִאשׁוֹן שֶׁלֹּא חָשׁ עַל זֶה, וְנִכְנַס לְשָׁם, וְאָחַז שׂרֶשׁ הָאִילָן בְּיָדוֹ, כִּי הָיָה הַשׂרֶשׁ בַּקַּרְקַע וְהָיָה הוֹלֵךְ דֶּרֶךְ חֲלַל הַמְּעָרָה, וְלֹא הָיָה שָׁם שׁוּם נָחָשׁ. וּמֵאָז וָהָלְאָה הַכֹּל הוֹלְכִים עַל אוֹתוֹ הַקֶּבֶר שֶׁל הַיְנוּקָא הַנַּ"ל. וְרָאִיתִי כָּל זֶה בְּעֵינַי תְּהִלָּה לְאֵל חַיָּי:

אות קלט

יא, קֹדֶם שֶׁבָּא לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל הָיוּ לוֹ יִסּוּרִים גְּדוֹלִים וּמְנִיעוֹת גְּדוֹלוֹת מְאֹד אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר וּלְסַפֵּר. וּבְסָטַאנְבּוּל הִשְׁלִיךְ עַצְמוֹ לְתוֹךְ קְטָנוּת מֻפְלָג מְאֹד אֲשֶׁר אֵין לְשַׁעֵר, וְהִלְבִּישׁ עַצְמוֹ בְּמַלְבּוּשׁ קָרוּעַ וְהָלַךְ יָחֵף וּבְלֹא כּוֹבַע הָעֶלְיוֹן, וְהָלַךְ בַּחוּץ וְהָלַךְ כְּאֶחָד מִן הַפְּחוּתִים שֶׁבַּפְּחוּתִים, וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה עִנְיָנִים רַבִּים כָּאֵלֶּה מֵעִנְיְנֵי קְטָנוּת וּפְחִיתוּת שֶׁעָשָׂה שָׁם אֵיזֶה זְמַן. וְעָשָׂה מִלְחָמָה עִם שְׂאָר אֲנָשִׁים בְּדֶרֶךְ צְחוֹק, כְּדֶרֶךְ הַנְּעָרִים שֶׁמְּצַחֲקִים זֶה עִם זֶה וְכוּ', וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה שְׂאָר עִנְיְנֵי צְחוֹק וְקַטְנוּת אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר וּלְסַפֵּר.

גַּם נִזְדַּמֵּן שֶׁהָיָה שָׁם בְּסָטַאנְבּוּל מִסְּבִיבוֹתֵינוּ שְׁנֵי אֲנָשִׁים, שֶׁהָיוּ תְּחִלָּה בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל וְחָזְרוּ אָז בְּעֵת שֶׁהָיָה רַבֵּנוּ זַ"ל שָׁם בְּסָטַאנְבּוּל בְּדַרְכּוֹ הלוֹכוֹ לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, וּפָגְעוּ עִמּוֹ וְלֹא הִכִּירוּ אוֹתוֹ, וְעָשָׂה בְּחָכְמָתוֹ וְנִדְמָה לָהֶם כְּאִלּוּ הוּא אִישׁ מְרֻמֶּה חַס וְשָׁלוֹם, וְהָיוּ מְבַזִּים אוֹתוֹ בְּכָל מִינֵי בִּזְיוֹנוֹת כַּמָּה יָמִים רְצוּפִים, וְהוּא הָיָה מְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ כָּל הַבִּזְיוֹנוֹת, וְאַדְרַבָּא, עָשָׂה תַּחְבּוּלוֹת לָזֶה שֶׁהֵם יְבַזּוּ אוֹתוֹ.

וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁאִלּוּ לֹא הָיָה עָלָיו זֹאת, הַיְנוּ הַקְּטָנוּת שֶׁהִשְׁלִיךְ עַצְמוֹ לְקַטְנוּת גָּדוֹל הַנַּ"ל וְהַבִּזְיוֹנוֹת הַנַּ"ל, לֹא הָיָה בְּאֶפְשָׁרִי לָבוֹא לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל מֵחֲמַת הַמְּנִיעוֹת שֶׁהָיוּ לוֹ. כִּי בְּכָל מָקוֹם שֶׁבָּא לְשָׁם הָיָה שָׁם עִפּוּשׁ רַחֲמָנָא לִצְלָן וּמִלְחָמוֹת גְּדוֹלוֹת הָיוּ אָז בָּעוֹלָם, וְאַנְשֵׁי צְרָפַת הָיוּ אָז בִּסְבִיבוֹת אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, וְרֹב הַמְּנִיעוֹת שֶׁהָיוּ לוֹ אִי אֶפְשָׁר לְסַפֵּר. וְאָמַר שֶׁהַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל וְהַגָּאוֹן רַבִּי נַפְתָּלִי זַ"ל לֹא יָכְלוּ לָבוֹא לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל מֵחֲמַת הַמְּנִיעוֹת

שֶׁהָיוּ לָהֶם, וְהוּא זַ"ל הָיָה עָלָיו כָּל הַמְּנִיעוֹת שֶׁהָיוּ לָהֶם וְעָבַר עַל כֻּלָּם, וְהַקְּטָנוּת הַנַּ"ל הוֹעִיל לוֹ מְאֹד, וּבְלֹא זֶה לֹא הָיָה יָכוֹל לָבוֹא לְשָׁם:

אות קמ

יב, וְשָׁמַעְתִּי בְּשֵׁם רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁאָמַר, כִּי קֹדֶם שֶׁבָּאִים לְגַדְלוּת צְרִיכִין לִפֹּל בִּתְחִלָּה לְקַטְנוּת. וְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל הוּא גַּדְלוּת דְּגַדְלוּת, עַל-כֵּן צְרִיכִין לִפֹּל בִּתְחִלָּה בְּקַטְנוּת דְּקַטְנוּת. וְעַל-כֵּן לֹא הָיָה יָכוֹל הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל לָבוֹא לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, כִּי לֹא הָיָה יָכוֹל לֵירֵד לְתוֹךְ קַטְנוּת כָּזֶה. וְהוּא זַ"ל זָכָה לָבוֹא לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל עַל-יְדֵי גֹּדֶל הַקְּטָנוּת שֶׁיָּרַד לְשָׁם בְּחָכְמָתוֹ הָעֲצוּמָה לְקַטְנוּת מַפְלָג, קַטְנוּת דְּקַטְנוּת, עַד שֶׁזָּכָה לָבוֹא לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל שֶׁהוּא גַּדְלוּת דְּגַדְלוּת. וְעִצָּם הַהַשָּׂגָה שֶׁזָּכָה בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, אִלּוּ כָּל הַיַּמִּים דִּיּוֹ וְכוּ' אֵין מַסְפִּיק לְבָאֵר, אֲשֶׁר לֹא נִשְׁמַע וְלֹא נִרְאָה מִי שֶׁיָּזָּכָה עַל-יְדֵי כְּנִיסָה לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל לְהַשָּׂגָה מֻפְלֶגֶת עֲצוּמָה וְעֶלְיוֹנָה כָּזוֹ, עַד שֶׁעָלָה לְמַעְלָה וּמַדְרֵגָה עֶלְיוֹנָה גְּבוֹהָה מְאֹד. וְחָלִילָה לָנוּ לְדַבֵּר מִזֶּה שֶׁלֹּא לִפְגֹּם וּלְמַעֵט בִּכְבוֹדוֹ חַס וְשָׁלוֹם, כִּי אֵין לָנוּ כֵּלִים וְדִבּוּרִים לְכַנּוֹת בָּהֶם עִצָּם הַשָּׂגָתוֹ וּמַעֲלָתוֹ, כִּי רַבֵּנוּ זַ"ל הָיָה חִדּוּשׁ מֻפְלָג מְאֹד אֲשֶׁר לֹא הָיָה חִדּוּשׁ כָּזֶה אֲפִלּוּ בַּדּוֹרוֹת הַקּוֹדְמִים. וְאָמַר בְּפֵרוּשׁ עַל עַצְמוֹ, שֶׁאִלּוּ לֹא הָיָה דּוֹר כָּזֶה, כַּאֲשֶׁר יוֹדֵעַ כָּל אֶחָד בְּעַצְמוֹ פְּחִיתוּת הַדּוֹר הַזֶּה, וְלוּלֹא זֹאת הָיָה הוּא זַ"ל חִדּוּשׁ גָּדוֹל בָּעוֹלָם. אַךְ בַּעֲוֹונוֹתֵינוּ הָרַבִּים מֻחֲמַת שֶׁלֹּא הָיָה הַדּוֹר כְּדַאי, נִתְעַלֵּם הָאוֹר מְאֹד וְלֹא נִתְגַּלָּה מִמֶּנּוּ אֲפִלּוּ כְּטִפָּה מִן הַיָּם:

אות קמא

יג, בַּחֲזִירָתוֹ מִן אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל עַל הַיָּם הַגָּדוֹל הַלָּבָן, הָיָה לָהֶם שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה וְהִסְתַּכֵּל בָּהֶם, וּבְבוֹאוֹ לְמִשְׁנָה ב' פֶּרֶק ה' דְּסוֹטָה: "אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מִי יְגַלֶּה עָפָר מֵעֵינֶיךָ רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי, שֶׁהָיִיתָ אוֹמֵר עָתִיד דּוֹר אֶחָד" וְכוּ', נִתְלַהֵב מְאֹד וְהִכָּה כַּף אֶל כַּף, וְאָמַר, מִי רוֹאֶה כָּמוֹנִי, כִּי נִתְגַּלָּה לִי בַּמִּשְׁנָה הַזֹּאת דָּבָר, וְלֹא רָצָה לְגַלּוֹת. וְכִמְדֻמֶּה שֶׁאָמַר אָז, שֶׁהוּא זָכָה מָה שֶׁלֹּא זָכוּ תַּנָּאִים וַאֲמוֹרָאִים, וְדָבָר אֶחָד גִּלָּה לְהָאִישׁ שֶׁלּוֹ, וּצְרִיכִין לִשְׁאֹל לוֹ עוֹד כַּמָּה דְּבָרִים אֲשֶׁר שָׁמַע מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ:

אות קמב

יד, כְּשֶׁבָּא מֵאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל אָמַר: בַּדֶּרֶךְ הַזֶּה קִיַּמְתִּי כָּל הַתּוֹרָה בְּכָל הָאוֹפַנִּים. כִּי הִשַּׂגְתִּי קִיּוּם כָּל הַתּוֹרָה, שֶׁאֲפִלּוּ אִם הָיוּ מוֹכְרִים אוֹתִי לְיִשְׁמָעֵאל בִּמְדִינוֹת רְחוֹקוֹת שֶׁאֵין שָׁם שׁוּם יְהוּדִי, וְהוּא יִשְׁלַח אוֹתִי לִרְעוֹת בְּהֵמוֹת, וַאֲפִלּוּ אִם לֹא אֵדַע מָתַי שַׁבָּת וְיוֹם-טוֹב, וְלֹא יִהְיוּ לִי טַלִּית וּתְפִלִּין וְלֹא סֵפֶר וְלֹא שׁוּם מִצְוָה וְכוּ' וְכוּ', אַף-עַל-פִּי-כֵן הָיִיתִי יָכוֹל לְקַיֵּם כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ. וּכְבָר מְבֹאָר מִזֶּה בְּמָקוֹם אַחֵר (שבחי הר"ן כ"ב):

אות קמג

טו, כְּשֶׁבָּא מֵאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל אָמַר תּוֹרָה עַל פָּסוּק: "עֲשֵׂה לְךָ שָׂרְף וְשִׂים אֹתוֹ עַל נֵס" (במדבר כ"ה) בְּלֵיל שַׁבָּת. וְאַחַר-כָּךְ בְּסְעֻדָּה שְׁלִישִׁית אָמַר תּוֹרָה עַל פָּסוּק: "כִּי תַעֲבֹר בַּמַּיִם אִתְּךָ אָנִי" (ישעיה מ"ג). וְזֹאת הַתּוֹרָה כְּבָר נִדְפַּס בְּלִקּוּטֵי א' (סימן ע"ג). וְזֹאת הַתּוֹרָה הָיְתָה יְקָרָה וּגְדוֹלָה בְּעֵינָיו מְאֹד:

אות קמד

טז, פַּעַם אַחַת, אַחַר שֶׁבָּא מֵאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, הָיָה הַמַּגִּיד מִטְּרִיסְקאוויץ זַ"ל אֶצְלוֹ עַל שַׁבָּת בְּמֶעזְרִיטְשְׁ, וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל אָז תּוֹרָה עַל פָּסוּק: "זֶה הַדּוֹר דּוֹרְשָׁיו" (תהלים כ"ד), שֶׁכְּפִי הַדּוֹר כֵּן הֵם הַדּוֹרְשִׁים שֶׁלּוֹ. וְהַתּוֹרָה שֶׁאָמַר לֹא זָכִינוּ שֶׁתִּכָּתֵב, וְאָמַר אָז לְהַמַּגִּיד זַ"ל בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: לְמָשָׁל אַתֶּם הוּא הַדּוֹר וַאֲנִי הַדּוֹרֵשׁ שֶׁלָּכֶם:

אות קמה

יז, בַּחֲזִירָתָם מֵאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, בִּנְסִיעָתָם מִנְּהַר דְּנְיֶעסְטֶער, הֻכְרְחוּ לְשַׁנּוֹת מַלְבּוּשֵׁיהֶן וְנִדְמוּ כְּדֶרֶךְ הַסּוֹחֲרִים בְּנֵי הַנְּעוּרִים הַנְּהוּגִים עַכְשָׁו, וּמֵחֲמַת זֶה טָעוּ בָּהֶם כַּמָּה אֲנָשִׁים וְסָבְרוּ בָּהֶם שֶׁהֵם מֵהַקַּלֵּי עוֹלָם חַס וְשָׁלוֹם. וּבְבוֹאוֹ לְאוּמַאן הָיָה לָהֶם נִסָּיוֹן. וְאָז בִּנְסִיעָתוֹ מִשָּׁם בְּזִרְיזוּת, מִיָּד לִמֵּד זְכוּת עַל הָעוֹלָם, וְאָמַר, תֵּדְעוּ שֶׁכָּל דַּרְכֵּנוּ הוּא לֵידַע שֶׁיֵּשׁ נִסְיוֹנוֹת בָּעוֹלָם, וּבְקַל יְכוֹלִין לִכָּשֵׁל חַס וְשָׁלוֹם. וְאָמַר אוֹי וַאֲבוֹי, וְהִתְאַנַּח מְאֹד עַל זֶה. כִּי בְּאוֹתוֹ הַבַּיִת שָׁנָסַע לְשָׁם הַבַּעַל עֲגָלָה, הֵבִינוּ וְרָאוּ שֶׁיֵּשׁ זְנוּת וְנָאוּף גָּדוֹל רַחֲמָנָא לִצְלָן. אֲבָל אָמַר, שֶׁבְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִהְיֶה טוֹבָה גְּדוֹלָה מַה שֶּׁהָיָה שָׁם, שֶׁמֵּעַתָּה לֹא יִמְצָא עוֹד זְנוּת עוֹד בְּבַיִת זֶה, וְאָז נִתְקָרֵר דַּעְתּוֹ. וְגַם בְּטֶעפְּלִיק לֹא יָדְעוּ מִמֶּנּוּ, וְנִכְנַס אֵצֶל מְלַמֵּד אֶחָד, וְשִׁחֵר פָּנָיו שֶׁיְּקַבֵּל אוֹתוֹ עַל שַׁבָּת, וְלֹא רָצָה הַמְלַמֵּד מֵחֲמַת שֶׁנִּדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ חַס וְשָׁלוֹם הוּא מֵהַגַּנָּבִים, וּבָא אֶל הָאִישׁ שֶׁהָיָה עִמּוֹ וְסִפֵּר לוֹ וְכוּ':

אות קמו

יח, וּבְבוֹאוֹ לְשַׁפְּאלְיֶע, וְשָׁם הִלְבִּישׁוּ אֶת עַצְמָן בִּלְבוּשֵׁיהֶן, וְהָיָה בְּבֵית הַזִּקּוּן דְּשָׁם שֶׁנַּעֲשָׂה אַחַר-כָּךְ מִתְנַגֵּד גָּדוֹל עָלָיו. וְאָז בְּאוֹתוֹ הָעֵת לֹא הָיָה עֲדַיִן חוֹלֵק עָלָיו הַזִּקּוּן הַנַּ"ל, רַק אַדְרַבָּא, הָיְתָה בֵּיניֵהֶם אַהֲבָה גְּדוֹלָה, וְקִבֵּל אוֹתוֹ הַזִּקּוּן הַנַּ"ל בְּכָבוֹד גָּדוֹל וְחִבָּה גְּדוֹלָה מְאֹד מְאֹד. וְעָשָׂה שִׂמְחָה וּמִשְׁתֶּה גָּדוֹל עֲבוּרוֹ. וְהָיוּ יוֹשְׁבִים עַל הַשֻּׁלְחָן שְׁנֵיהֶם כָּל הַלַּיְלָה כֻּלָּהּ. וְגַם שְׁאָר אֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ חֲשׁוּבִים אֶצְלוֹ, כֻּלָּם הָיוּ מְסֻבִּים עַל הַשֻּׁלְחָן לִכְבוֹד רַבֵּנוּ זַ"ל. וְהָיָה שָׁם שִׂמְחָה גְּדוֹלָה. וְכָל שֶׁבָּא לְבֵיתוֹ הָיָה הַזִּקּוּן הַנַּ"ל מְקַבְּלוֹ לְעֵדוּת, וְהָיָה אוֹמֵר לוֹ, תְּעִיד עָלַי שֶׁאֵין דַּרְכִּי כְּלָל לֶאֱכֹל סְעֻדַּת הַלַּיְלָה, וְעַכְשָׁיו מֵחֲמַת עִצָּם אַהֲבַת הָאוֹרֵחַ הַיָּקָר הַזֶּה הֶחְבִּיב וְהַיָּקָר עָלַי מְאֹד מְאֹד וְיֵשׁ לִי מִמֶּנּוּ שֶׁעֲשׂוּעִים גְּדוֹלִים וְתַעֲנוּג גָּדוֹל מִבּוֹאוֹ

אֲלַי, מֻחָמַת זֶה אֲנִי אוֹכֵל עִמּוֹ. וְלֹא יָדַעְתִּי מַה לַּעֲשׂוֹת מֻחָמַת שִׂמְחָה וְכוּ'. וְגַם בַּבֹּקֶר דִּבְּרוּ יַחַד בְּאַהֲבָה וְחִבָּה גְּדוֹלָה.

כִּי כָּל יְמֵיהֶם הָיְתָה בֵּינֵיהֶם אַהֲבָה גְּדוֹלָה, עַד עֵת שֶׁיָּצָא רַבֵּנוּ זַ"ל מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְבֵיתוֹ. אָז הָלְכוּ מַלְשִׁינִים וְהוֹלְכֵי רָכִיל, וְדִבְּרוּ לְפָנָיו מַלְשִׁינוּת הַרְבֵּה, עַד שֶׁנַּעֲשָׂה לוֹ שׁוֹנֵא גָּדוֹל וְנִתְלַבֵּשׁ בּוֹ מִי שֶׁנִּתְלַבֵּשׁ בּוֹ, עַד שֶׁגָּרַם מַה שֶׁגָּרַם עַל-יְדֵי מַחְלְקוּתוֹ. וְהַגָּאוֹן הַמְפֻרְסָם מִשְׁפַּטִיווּקֶע זַ"ל קִלֵּל אֵלּוּ הַמַּלְשִׁינִים בְּקִלָּלוֹת נִמְרָצוֹת, וְאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן שֶׁיִּשְׁתַּרְבֵּב לְשׁוֹנָם עַד טַבּוּרָם וְכוּ'. וּכְשֶׁשָּׁמַע רַבֵּנוּ זַ"ל אֶת הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁהוּא חוֹלֵק עָלָיו וְאוֹמֵר עָלָיו דְּבָרִים בְּדוּיִים אֲשֶׁר לֹא עָלוּ עַל דַּעְתּוֹ, אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל, צַר לִי מְאֹד שֶׁמָּסְרוּ זֹאת אֵלָיו וְכוּ':

אות קמז

יט, קֹדֶם שֶׁנָּסַע לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל בְּסָמוּךְ, שָׁאַל לוֹ אֶחָד מִפָּנָיו מָה אֵינוֹ מְקֻרָבָם וְאֵינוֹ מְדַבֵּר עִמָּם, אָמַר לוֹ שֶׁאֵין לוֹ עַתָּה דִּבּוּרִים. וְאָמַר, שֶׁנּוֹדַע לִי עַתָּה עַל-פָּסוּק "כִּי תַעֲבֹר בַּמַּיִם אִתְּךָ אָנִי" (ישעיה מ"ג), אֵיךְ יְכוֹלִין לִרְאוֹת מָתַי שֶׁרוֹצִין אֶת הָאָבוֹת אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב. וְגַם הָיָה חִדּוּשׁ אֶצְלִי, מִפָּנַי מָה עַל-פָּסוּק זֶה דַּיְקָא. אַךְ אֲנִי חוֹשֵׁב מֻחָמַת שֶׁאֲנִי צָרִיךְ לַעֲבֹר עַל הַיָּם, אַךְ לָמָּה לָכֶם זֹאת, מַה צָּרַךְ לָכֶם בָּזֶה. וְאִם אֶפְלוּ הָיִיתִי יָכוֹל לְהַלְבִּישׁ זֹאת בְּמוּסָר שֶׁיִּהְיֶה בּוֹ צָרַךְ לַכֹּל, אַךְ אֵין לִי עַתָּה דִּבּוּרִים. אַחַר-כָּךְ הָיָה הוֹלֵךְ וְשָׁב בַּבַּיִת, וְעָנָה וְאָמַר: אֲנִי עָנִי וְאֶבְיוֹן יוֹתֵר מִכָּל הַגְּדוֹלִים. זֶה יֵשׁ לוֹ מָמוֹן וְזֶה יֵשׁ לוֹ כֶּסֶף, וְזֶה יֵשׁ לוֹ עֲיָרוֹת, וַאֲנִי אֵין לִי כְּלוּם. אַךְ זֹאת כָּל נֶחָמָתִי, כְּשֶׁאֲנִי מַזְכִּיר שֶׁבְּעָלְמָא דְּקִשׁוֹט יִהְיוּ כֻּלָּם צְרִיכִים לִי, וְיִשְׁתּוֹקְקוּ כֻּלָּם לִשְׁמֹעַ הַחִדּוּשִׁים שֶׁאֲנִי מְחַדֵּשׁ בְּכָל עֵת וּבְכָל רֶגַע. מַהוּ אֲנִי, רַק מַה שֶּׁהַנְּשָׁמָה שֶׁלִּי מְחַדֶּשׁ:

אות קמח

(גַּם זֶה קֹדֶם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל)

כ, אוֹתִי צְרִיכִים כָּל הָעוֹלָם. לֹא מִבַּעְיָא אַתֶּם וּכְמוֹתְכֶם, אַתֶּם יוֹדְעִים בְּעַצְמְכֶם, אֶלָּא אַפִלּוּ אוֹתָן הַצַּדִּיקִים שֶׁיְּכוֹלִין כְּבָר לְהִתְפַּלֵּל, אֲנִי יָכוֹל לְהַרְאוֹת לָהֶם שֶׁאֵינָם יוֹדְעִים כְּלָל מַהוּ תְּפִלָּה, וּלְהַרְאוֹת לָהֶם דֶּרֶךְ בִּתְפִלָּה. וְגַם אֲפִלּוּ צַדִּיקִים גְּדוֹלִים מְאֹד שֶׁהוֹלְכִים כְּבָר רַק בִּיחוּדִים, אֲנִי יָכוֹל לְהַרְאוֹת לָהֶם שֶׁאֵינָם יוֹדְעִים כְּלָל הַדֶּרֶךְ בִּיחוּדִים וּלְהַרְאוֹת לָהֶם דֶּרֶךְ בִּיחוּדִים. וְכִמְדֻמֶּה שֶׁחִשֵּׁב עוֹד כַּמָּה דְּבָרִים:

אות קמט

כא, הַמַּגִּיד מִטִּירְהָאוּוִיצָע הָלַךְ חֲצִי פַּרְסָה בְּרַגְלָיו בִּמְהִירוּת גָּדוֹל אֲצָלוֹ לְקַבֵּל פָּנָיו כְּשֶׁבָּא מֵאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. וְהָיָה סָמוּךְ לְקַאלִינְבְּלַאד, כִּי רַבֵּנוּ זַ"ל נָסַע דֶּרֶךְ שָׁם לְבֵיתוֹ, וְרָאָהוּ שָׁם

אִישׁ אֶחָד מֵאַנְשֵׁי הַמַּגִּיד אֲצֶל הַגָּשֶׁר סָמוּךְ לָעִיר וְנִתְבַּהֵל מְאֹד, וְאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁיֵּלֵךְ וְיוֹדִיעַ בְּלַחַשׁ לְהַמַּגִּיד שֶׁיִּסַּע אֶצְלוֹ לְכָפָר הַסָּמוּךְ חֲצִי פַּרְסָה. כִּי רַבֵּנוּ זַ"ל לֹא רָצָה לַעֲמֹד וְלִכְנֹס בָּעִיר. וְרָץ הָאִישׁ הַנַּ"ל וּבָא בְּבֶהָלָה גְּדוֹלָה וְהוֹדִיעַ לְהַמַּגִּיד. וְהַמַּגִּיד הָיָה אָז בַּחוּץ וְדִבֵּר עִם אֲנָשִׁים בְּלִי כוֹבַע וּבְלִי חֲגוֹרָה. וְתֵכֶף וּמִיָּד כְּשֶׁשָּׁמַע הַמַּגִּיד שֶׁהוּא זַ"ל נִמְצָא שָׁם, צָעַק בַּחֲרָדָה מִגֹּדֶל הַשִּׂמְחָה, וְאָמַר לְהָאִישׁ הַנַּ"ל: מְהֵרָה חוּשָׁה אֶסֹּר הַמֶּרְכָּבָה שֶׁלִּי וְרוּץ אַחֲרֵי לַכָּפָר הַנַּ"ל, וַאֲנִי אֵלֵךְ רַגְלִי עַד שֶׁתַּשִּׂיגֵנִי. וְהַמַּגִּיד רָץ תֵּכֶף בְּבֶהָלָה בְּלִי כוֹבַע וּבְלִי חֲגוֹרָה עַד שֶׁיָּצָא מֵהָעִיר, וְכֵן רָץ יוֹתֵר עַד שֶׁבָּא לְהַכָּפָר בְּרַגְלָיו. כִּי הִקְדִּים אֶת הַמֶּרְכָּבָה שֶׁלּוֹ שֶׁבָּא אַחֲרָיו, אַף-עַל-פִּי שֶׁהָאִישׁ הַנַּ"ל קָשַׁר אֶת הַסּוּסִים בְּזְרִיזוּת גָּדוֹל מְאֹד וְרָץ תֵּכֶף אַחֲרֵי הַמַּגִּיד, אֲבָל הַמַּגִּיד הָלַךְ כָּל כָּךְ בְּזְרִיזוּת עַד שֶׁבָּא לְהַכָּפָר רַגְלִי, וְהָאִישׁ עִם הַמֶּרְכָּבָה לֹא הִשִּׂיגוֹ עַד שֶׁעָה שֶׁנִּכְנַס לְרַבֵּנוּ זַ"ל.

רָשַׁמְתִּי זֹאת לְמַעַן דַּעַת גֹּדֶל הַהִתְלַהֲבוּת וְהַתְּשׁוּקָה שֶׁל הַחֲרֵדִים לִדְבַר ה' לִרְאוֹת פְּנֵי הַצַּדִּיקִים הָאֱמִתִּיִּים הַגְּדוֹלִים מֵהֶם:

אות קנ

כב, הַעְתָּקָה אוֹת בְּאוֹת מֵאִגֶּרֶת שֶׁל קְדוֹשׁ עֶלְיוֹן הַמְפֻרְסָם הַגָּאוֹן, מוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי אַבְרָהָם זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה, הַנִּקְרָא בְּפִי כֹּל רַבִּי אַבְרָהָם קַאלִיסְקֶיר, אֲשֶׁר שָׁלַח מֵאֶרֶץ הַקֹּדֶשׁ לְרַבֵּנוּ זַ"ל, וְזֶהוּ:

שָׁלוֹם וְיֵשַׁע רַב לְדִבְתַּנְוָא דְּלִבָּאי יָתִיב, הָרַב הַמְפֻרְסָם, קָדוֹשׁ יֵאָמֵר לוֹ, אִתּוֹ חָכְמָה וְדַעַת אֱלֹקִים הַשְׂכֵּל, כְּבוֹד קְדֻשַּׁת שְׁמוֹ, מוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי נַחְמָן נֵרוֹ יָאִיר, מְגֻזָּע הַקֹּדֶשׁ נֶכֶד הַבַּעַל שֵׁם-טוֹב זַ"ל זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ לָנֶצַח יָאִיר אוֹר, הַשֵּׁם עָלָיו יִזְרַח, וּלְכָל בְּנֵי בֵיתוֹ וְהַנִּלְוִים אֵלָיו שָׁלוֹם רָב, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן.

חֲדָשׁוֹת מֵאֶרֶץ לְהוֹדִיעַ מִבְּיאַת שְׁלוּחֵינוּ דְּהַאי שַׁתָּא בְּחֹדֶשׁ שְׁבָט הֶעָבָר, וְשָׂמַחְנוּ מְאֹד אֲשֶׁר שָׁמַעְנוּ מִשְּׁפַעַת שְׁלוֹמוֹ. כִּי בָא לְבֵיתוֹ בְּשָׁלוֹם, וְרָאִינוּ שֶׁקֶשֶׁר עֲבוֹתוֹת הָאַהֲבָה לֹא זָזָה. בְּכָל לְבָבוֹ דּוֹרֵשׁ טוֹבוֹתֵינוּ, וְשָׂם לְדֶרֶךְ פְּעָמָיו, וְנָהַג נְסִיעָתוֹ בְּעַצְמוֹ לְמִדִּינַת רַיְיסִין יְהִי כֵן ה' עִמּוֹ. וּמֵעֵין הַמְאֹרָע בַּקֹּדֶשׁ בְּכָל פָּרָשַׁת הֶעָבָר עָלֵינוּ, אַחֲרֵי נְסִיעַת כְּבוֹד תּוֹרָתוֹ מֵאִתָּנוּ כְּבָר נִתְוַדַּע לוֹ בְּוַדַּאי עַל-יְדֵי אֲהוּבֵנוּ הַשַּׁדְּ"ר [הַשְּׁלוּחָא דְּרַבָּנָן] דְּאֶשְׁתְּקַד, הַמַּפְלִא מוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, וְעַל הַפֶּשֶׁר שֶׁנִּתְפַּשְּׁרוּ עִם אַנְשֵׁי מְדִינַת וְואלִין עֲדַיִן לֹא גָּבִינוּ פַּעַם אַחַת מֵהֶם, וְאֵין אָנוּ יוֹדְעִים מַה יִּהְיֶה סוֹף דָּבָר מִזֶּה. וְהִנֵּה אֲנַחְנוּ נְבוּכִים בָּאָרֶץ מֵרֹב צַעַר וּדְאָגָה, מְצַפֶּה לִישׁוּעַת ה' בְּכָל עֵת, כִּי עֲדַיִן לֹא נוֹשַׁעְנוּ מִשּׁוּם מָקוֹם, וְגַם מִמְּדִינַת רַיְיסִין לֹא יֵשׁ לָנוּ שׁוּם יְדִיעָה מַה נַּעֲשָׂה שָׁם בְּנִדּוֹן זֶה אַחֲרֵי נְסִיעַת כְּבוֹד-תּוֹרָתוֹ לְשָׁם.

וְנִתְרָאֶה פָּנִים וְיִסַּפֵּר לָהֶם מִכָּל הַתְּלָאָה אֲשֶׁר מְצָאָתְנוּ. מְצַפִּים אָנוּ שֶׁיּוֹדִיעַ לָנוּ רוּם מַעֲלַת כְּבוֹד-תּוֹרָתוֹ בִּפְרָטִיּוּת מִכָּל אֲשֶׁר עָשָׂה שָׁם.

וְזֹאת יֵדַע מַה שֶּׁנִּשְׁאַרְנוּ חַיָּבִים לְהַשֵּׂר, הַכֹּל מֻכְרָחִים אֲנַחְנוּ לְשַׁלֵּם וְקָשֶׁה כֹּחַ הַסַּבָּל מִזֶּה שֶׁנּוֹגְשִׁים אוֹתָנוּ בְּכָל עֵת בִּפְחָדִים וּבְמוֹרָאִים. וּבְנִסִּים וְנִפְלָאוֹת עַד שֶׁאָנוּ מוּצְאִים לְרָאוֹת בְּכָל עֵת הֶהֱרְחִיּוּת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְזַמְּנִין מָקוֹם. וְחִכִּיתִי לַה' הַמַּסְתִּיר פָּנָיו, וְקִוִּיתִי לוֹ לִישׁוּעָתוֹ, וּבוֹ שִׂבְרָתִי, יָשׁוּב יְרַחֲמֵנוּ כִּימוֹת עִנִּיתָנוּ כֵּן יְשַׂמְּחֵנוּ.

(מִכָּאן וְאֵילָךְ נִכְתַּב בִּכְתַב-יָדוֹ הַקָּדוֹשׁ בְּעַצְמוֹ שֶׁל הַגָּאוֹן הַנַּ"ל)

אֲנִי בְּעֹז אַהֲבָתִי אֲהֻבַת תָּמִיד, תְּהִלָּתוֹ בְּפִי בְּעִטּוּר וְעִטּוּף נַפְשִׁי לַה', יָאִיר ה' פָּנָיו אִתּוֹ מֵאֲתַר בֵּית שְׁכִינָתֵהּ וְנָהִיר עָלוֹהִי הוֹלֵךְ וְאוֹר בְּהִלּוֹ נֵרוֹ עָלַי רֹאשׁוֹ אוֹר עוֹלָם, וְיִחַזֵּק בְּמַעֲוֵהוּ עֹז מֵה', סוֹף מַעֲשֶׂה בְּמַחֲשָׁבָה תְּחִלָּה, וְנַפְשִׁי יוֹדַעַת מְאֹד בִּרְחִימוּ לָנֶצַח. וְדוֹרֵשׁ שְׁלוֹם תּוֹרָתוֹ וּמַעְתִּיר בַּעֲדוֹ כְּמוֹ כֵן יַעֲשֶׂה גַּם הוּא לְהַעְתִּיר עֲבוּרִי בְּכָל עֵת.

נְאוּם הַקָּטָן אַבְרָהָם בֶּן אֲדוֹנִי אָבִי מוֹרֵנוּ הָרַב אֲלֶכְסַנְדֶּר כַּ"ץ זְכֻרוֹנוֹ לִבְרָכָה לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. נֶכְדִּי הָאַבְרֵךְ מוֹרֵנוּ הָרַב יִשְׂרָאֵל אֱלִיעֶזֶר שֶׁיִּחְיֶה דּוֹרֵשׁ שְׁלוֹמוֹ מִלֵּב וָנֶפֶשׁ וּמִתְאַוֶּה לִתְפִלָּתוֹ:

נסיעתו לנאווריטש, לזאסלאב, ולדובנא ולבראד

אות קנא

א, בִּשְׁנַת תקס"ו, הִיא שְׁנַת אַרְבַּע לִישִׁיבָתוֹ פֹּה בְּרֶסְלֶב, שֶׁהִיא שָׁנָה הָרְבִיעִית לְהִתְקָרְבוּתִי אֵלָיו, כִּי בִּכְנִיסָתוֹ לְפֹה נִתְקָרְבְתִּי אֵלָיו מְיֻד בְּסָמוּךְ כַּנַּ"ל (סימן קט"ו). אָז בַּקֵּיץ בִּשְׁנַת תקס"ו בְּחֹדֶשׁ סִיוָן נִפְטַר בְּנוֹ הַיֶּלֶד שְׁלֹמֹה אֶפְרַיִם זַ"ל. וּכְבָר מְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר מֵעִנְיַן הַיֶּלֶד הַיָּקָר הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה, מַה שֶּׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁכְּבָר הָיָה מוּכָן וְכוּ'. וְאָז אַחַר פְּטִירַת הַיֶּלֶד הַנַּ"ל, כְּשֶׁבָּאנוּ אֵלָיו, אָז הִתְחִיל לְדַבֵּר עִמָּנוּ מֵעִנְיַן תִּקּוּן הַנְּשָׁמוֹת, מֵעִנְיַן הַבַּעַל הַשָּׂדֶה, שֶׁיֵּשׁ שָׂדֶה שֶׁגְּדֵלִים בּוֹ נְשָׁמוֹת וּצְרִיכִין בַּעַל הַשָּׂדֶה לְתַקְּנָם, וְזֶה שֶׁחוֹגֵר מָתְנָיו לִהְיוֹת בַּעַל הַשָּׂדֶה יֵשׁ עָלָיו יִסּוּרִים הַרְבֵּה בְּלִי שִׁעוּר, כַּמְבֹאָר בְּהַתּוֹרָה "וַיֹּאמֶר בֹּעַז אֶל רוּת", עַיֵּן שָׁם (לקוטי א' סימן ס"ה). וּמֵאָז דִּבֵּר הַרְבֵּה מֵעִנְיַן תִּקּוּן הַנְּשָׁמוֹת, וּבִפְרָט אַחַר שֶׁבָּא מִלְּעִמְבֶּרְג, בִּפְרָט בִּכְנִיסָתוֹ לְאוּמַאן, שֶׁכָּל כְּנִיסָתוֹ לְשָׁם וּמַה שֶּׁבָּאַחַר לְהִסְתַּלֵּק שָׁם וְלִשְׁכּוֹב שָׁם הַכֹּל הָיָה מֻחְמָת זֶה, בִּשְׁבִיל תִּקּוּן הַנְּשָׁמוֹת הַצְּרִיכִים תִּקּוּן מִכַּמָּה מְאוֹת שָׁנִים. כִּי שָׁם בְּאוּמַאן נֶהֶרְגוּ נְפָשׁוֹת רַבּוֹת בְּלִי שִׁעוּר, וְכַמָּה יְלָדִים אֲלָפִים וּרְבָבוֹת, שֶׁנֶּהֶרְגוּ קֹדֶם זְמַנָּן וְכוּ', וְכַמּוּבָן מִשִּׂיחוֹתָיו בְּאוּמַאן, וּקְצָתָם נִכְתְּבוּ בְּמָקוֹם אַחֵר (לקמן ק"צ, קצ"א). וְאָז בְּאוֹתָהּ הַשָּׁנָה, הִתְחִיל לְסַפֵּר סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת הַנִּדְפָּסִים עַתָּה, וְאָמַר: עַתָּה אַתְחִיל

לְסַפֵּר מַעֲשִׂיּוֹת ("אִיךְ וֶועל שׂוֹין א�ָן הֵייבִּין מַעֲשִׂיּוֹת דָעֶר צֵיילִין"). וְאָז אָמַר בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה שֶׁאַחֲרָיו מֵיָּד, שֶׁהוּא רֹאשׁ-הַשָּׁנָה תקס"ז, הַתּוֹרָה "פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן" (סימן ס') שֶׁמְּדַבֶּרֶת מִסִּפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת וְכוּ'.

וְאָז בְּאוֹתוֹ יוֹם-כִּפּוּר הָיְתָה הַשְּׂרֵפָה רַחֲמָנָא לִצְלָן פֹּה בְּרֶסְלֶב בְּעֵת תְּפִלַּת כָּל נִדְרֵי, בְּשָׁעָה שֶׁהִתְחִיל הַחַזָּן הַפִּיּוּטִים שֶׁאַחַר עַרְבִית שֶׁהִיא יַעֲלֶה וְכוּ'. וְנִתְפַּזְּרוּ כֻּלָּנוּ לְהַצִּיל בֵּיתוֹ וּרְכוּשׁוֹ וְנִתְבַּלְבְּלָה הַתְּפִלָּה. רַק אַחַר גְּמַר הַשְּׂרֵפָה בַּלַּיְלָה נִתְקַבְּצוּ כְּמוֹ מִנְיָן, וְגַם רַבֵּנוּ זַ"ל הָיָה עִמָּנוּ וְגָמַרְנוּ הַפִּיּוּטִים. וְאָז בְּמוֹצָאֵי יוֹם-כִּפּוּר אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁבְּאוֹתוֹ יוֹם-כִּפּוּר רָצָה לִפְעֹל דָּבָר אֵצֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הֵינוּ שֶׁרָצָה שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַחְזֹר וְיֹאמַר לוֹ הַתּוֹרָה כְּמוֹ לִפְנֵי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם, וְהֵיוּ לוֹ כַּמָּה טְעָנוֹת עַל-זֶה, שֶׁאִלּוּ הָיוּ נִכְתָּבִים הָיוּ נִכְתָּבִים כַּמָּה בוֹגְנִין [גַלְיוֹנוֹת], וְעָשִׂיתִי לִי סֵדֶר גָּדוֹל עַל הַנַּ"ל. אַךְ עַל-יְדֵי הַשְּׂרֵפָה נִתְבַּלְבֵּל הַדָּבָר.

וְגַם אַחַר שֶׁבָּא מִלְּעִמְבֶּרְג דִּבֵּר מֵעִנְיָן זֶה, וְהָיָה מוּבָן מִדְּבָרָיו, שֶׁמֵּאָז שֶׁרָצָה בְּיוֹם-כִּפּוּר לִפְעֹל זֹאת, מֻחְלֶמֶת זֶה יֵשׁ עָלָיו קִטְרוּג גָּדוֹל לְמַעְלָה, וְשֶׁהַחוֹלֵאת וְהַיִּסּוּרִין שֶׁהָיוּ לוֹ וְשֶׁיֵּשׁ לוֹ עֲדַיִן הוּא מֻחְלֶמֶת זֶה. וְאָמַר אַף-עַל-פִּי שֶׁכַּוָּנָתִי בְּוַדַּאי לְשֵׁם שָׁמַיִם אַף-עַל-פִּי-כֵן וְכוּ'.

וְסִפֵּר אָז מַעֲשֶׂה מִבְּנוֹ שֶׁל הָרַב מִשְׁפִּיטִיווֶוקע שֶׁהָיָה חוֹלֶה וְיָדַע שֶׁהוּא מֻחְלֶמֶת חֵטְא שֶׁפָּגַם בְּכִבּוּד אָב, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן הֵבִין בְּלִבּוֹ שֶׁאֵינוֹ מִתְחָרֵט וְכוּ'. וְסִפֵּר זֹאת כְּנֶגֶד עַצְמוֹ, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁהַיִּסּוּרִין וְהַחוֹלַאת שֶׁלּוֹ הוּא מֻחְלֶמֶת הַנַּ"ל, אַף-עַל-פִּי-כֵן אֵינוֹ מִתְחָרֵט בְּלִבּוֹ. וְאָמַר שֶׁרַבִּי שְׁמוּאֵל יִצְחָק, שֶׁהוּא כְּעֵת הָרַב בְּטְשֶׁעְרִין, הוֹדִיעַ לוֹ מִקֹּדֶם הַשְּׂרֵפָה שֶׁיִּהְיֶה. גַּם בְּמֶעְדְוֶועדְוועקע הָיְתָה שְׂרֵפָה, וְהָיָה אָז גַּם-כֵּן רַבִּי שְׁמוּאֵל יִצְחָק וְהוֹדִיעַ לִי מִקֹּדֶם. שְׁמוּאֵל יִצְחָק בְּגִימַטְרִיָּא שְׂרֵפָה כַּנִּכְתָּב בַּתּוֹרָה חֶסֶר (בראשית י"א).

וְאָז בְּאוֹתוֹ הַשָּׁנָה הֶכְרַחְתִּי לָנוּד מִמְּקוֹמִי מִנֶּעמִירִיב לְמָאהְלִיב. וּבְאוֹתָהּ הַשָּׁנָה נִתְבַּלְבְּלוּ כַּמָּה אֲנָשִׁי-שְׁלוֹמֵנוּ, רַבִּי אַבְרָהָמְצֶ'ה הָיָה בְּפֶטֶרְבּוּרְג, וְרַבִּים נִתְבַּלְבְּלוּ מְאֹד. וְרַבֵּנוּ זַ"ל בְּעַצְמוֹ הָיָה נָע וָנָד בְּאוֹתוֹ הַשָּׁנָה בְּהַנְּסִיעָה הַגְּדוֹלָה שֶׁנָּסַע לְנָאווְרִיטְשׁ וְלִבְּרַאד וְכוּ', וְנִשְׁתַּהֲה בְּאוֹתוֹ הַנְּסִיעָה כְּמוֹ חֲצִי שָׁנָה. וּבְאוֹתוֹ הַחֹרֶף, בְּעֵת שֶׁהָיָה בְּטְשֶׁעְרִין עַל שַׁבַּת שִׁירָה וְאַחַר-כָּךְ בְּקֶרְימִינְטְשַׁאק כְּדַרְכּוֹ בְּכָל שָׁנָה, אָז נוֹלַד נֶכְדּוֹ רַבִּי יִשְׂרָאֵל זַ"ל בֶּן בִּתּוֹ הַצַּדֶּקֶת מָרַת שָׂרָה. וְלֵדָתוֹ הָיְתָה קֹדֶם שֶׁנָּסַע רַבֵּנוּ זַ"ל הַנְּסִיעָה הַנַּ"ל, וְתֵכֶף אַחַר שֶׁבָּא מִקְּרִימִינְטְשַׁאק נָסַע הַנְּסִיעָה הַנַּ"ל. וְקֹדֶם לֵדָתוֹ יָשַׁב כַּמָּה שָׁבוּעוֹת בְּקֶרְימִינְטְשַׁאק וְהִמְתִּין עַד שֶׁתֵּלֵד. וּבְכָל אוֹתוֹ הָעֵת קֹדֶם שֶׁיָּלְדָה לֹא הֶרְאָה פָּנִים שׂוֹחֲקוֹת כְּלָל, וְהָיָה מַקְפִּיד כְּשֶׁנִּתְנוּ לוֹ שְׁנֵי תַּבְשִׁילִין בִּסְעֻדָּה, כִּי הָיוּ רַק עֵינָיו כְּלוֹת כָּל הַיּוֹם שֶׁתֵּלֵד בְּשָׁלוֹם בִּתּוֹ תְּחִיֶּה, וְהָיָה שָׂרוּי בְּצַעַר גָּדוֹל כָּל אוֹתוֹ הָעֵת, עַד אוֹתוֹ הַלַּיְלָה שֶׁיָּלְדָה בִּתּוֹ. וְאָז אַחַר הַלֵּדָה נִתְמַלֵּא שִׂמְחָה תֵּכֶף, וְצִוָּה לְהַדְלִיק נֵרוֹת וְלַעֲשׂוֹת מַשְׁקֶה שֶׁקּוֹרִין "פָּאנְטְשׁ" מָזוּג

בְּיַיִן דְּבַשׁ וּמַיִם, וְהָיָה בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה. וְאַחַר-כָּךְ בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי מָל אֶת הַתִּינוֹק נָכְדּוֹ כָּרָאוּי, וְאַחַר הַבְּרִית מִילָה הָיָה בְּשִׂמְחָה אוֹתוֹ הַיּוֹם, וְאָמַר, שֶׁיֵּשׁ לוֹ נַחַת מַה שֶּׁשָּׁמַע מֵאֲנָשִׁים וְכוּ' שֶׁהִזְכִּירוּ אוֹתוֹ שֶׁשְּׁמוֹ יִשְׂרָאֵל בֵּן שָׂרָה כְּמוֹ שֵׁם הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל. אֲבָל אַחַר-כָּךְ בְּיוֹם שְׁלִישִׁי לַמִּילָה נֶחְלְשָׁה בְּתּוֹ הַיּוֹלֶדֶת הַנַּ"ל, וְהָיָה לוֹ צַעַר גָּדוֹל, וּבָרַח בְּמָרוּצָה גְּדוֹלָה מִקְּרִימִינְטְשַׁאק. וְאָמַר שֶׁהַחִיּוּת שֶׁלּוֹ נִפְסַק מִגֹּדֶל הַצַּעַר. וְהָאִישׁ שֶׁהָיָה עִמּוֹ רַבִּי שְׁמוּאֵל מִשֶּׁעפְּלִיק נִתְמַהֲמַהּ קְצָת, וְהִנִּיחַ אוֹתוֹ שָׁם וְלֹא הִמְתִּין עָלָיו, וְנָסַע בִּלְעָדָיו, וְהֶכְרַח רַבִּי שְׁמוּאֵל לִשְׂכֹּר עֲגָלָה וְלָרוּץ אַחֲרָיו. וְאַחַר-כָּךְ כְּשֶׁבָּא מִקְּרִימִינְטְשַׁאק נָסַע לְנַאוְוּרִיטְשׁ, וְכָל הַנְּסִיעָה הַגְּדוֹלָה הַנַּ"ל. וּבְאוֹתוֹ הַחֹרֶף הָיִיתִי חוֹלֶה שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּמָאהְלִיב, וְכֵן זוּנְתִי וּבָנַי, וְהָיָה לְרַבֵּנוּ זַ"ל צַעַר גָּדוֹל מְזֻּה. וּבְחַסְדֵי ה' וּבְכֹחַ תְּפִלָּתוֹ הַקְּדוֹשָׁה נִשְׁאַרְתִּי בַּחַיִּים תְּהִלָּה לָאֵל.

וּבְכָל עִנְיָן זֶה יֵשׁ הַרְבֵּה לְסַפֵּר. כִּי יֵשׁ בְּכָל זֶה דְּבָרִים גְּנוּזִים מְאֹד, גְּנָזָיָא דְּמַלְכָּא, אֲשֶׁר זָכָה לְהַשִּׂיג בְּכָל הָעִנְיָנִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר בִּשְׁבִיל זֶה הֶכְרַח לְטַלְטֵל כָּל כָּךְ וְלִסְבֹּל יִסּוּרִים כָּל כָּךְ, וְהַכֹּל בִּשְׁבִיל תִּקּוּן הָעוֹלָמוֹת, תִּקּוּן הַנְּשָׁמוֹת וְהַנְּפָשׁוֹת שֶׁל הַחַיִּים, וּבִפְרָט נִשְׁמוֹת הַמֵּתִים, שֶׁבָּזֶה עָסַק בְּיוֹתֵר בְּסוֹף יָמָיו, כַּאֲשֶׁר אָמַר בְּפֵרוּשׁ, שֶׁמַּה שֶּׁעוֹשֶׂה עִמָּנוּ הוּא דָּבָר קָטָן אֶצְלוֹ וְזֶה אָנוּ צְרִיכִין לַעֲשׂוֹת, אֲבָל הוּא צָרִיךְ לַעֲסֹק בְּתִקּוּן נִשְׁמוֹת הַמֵּתִים, כִּי יֵשׁ נִשְׁמוֹת עַרְטִילְאִין וְכוּ' כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (שיחות הר"ן כ"ג, קצ"ה). וְאִם אָמְנָם לֹא שָׁמַעְנוּ וְלֹא יָדַעְנוּ בְּכָל זֶה אֲפִלּוּ כְּטִפָּה מִן הַיָּם, וְגַם מְעַט דְּמְעַט שֶׁחָמַל עָלֵינוּ וְהוֹדִיעַ לָנוּ, גַּם מְזֻּה אִי אֶפְשָׁר לְבַאֵר כִּי-אִם מְעַט דְּמְעַט בָּרֶמֶז, אַף-עַל-פִּי-כֵן לֹא נִמְנַעְתִּי מִלְּרַשֵּׁם מַה דְּאֶפְשָׁר, כִּי הִיא טוֹבָה גְּדוֹלָה לְהַחֲפֵצִים בֶּאֱמֶת הַשּׁוֹקְדִים עַל דַּלְתוֹתָיו כְּשֶׁיּוֹדְעִים מַה שֶּׁיּוֹדְעִים מִמַּה שֶּׁעָבַר עָלָיו וַאֲשֶׁר יָצָא מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּעִנְיָנִים הָאֵלֶּה. וְהַמַּשְׂכִּילִים הַמְעַיְּנִים בִּדְבָרֵינוּ בְּעֵין הָאֱמֶת יָבִינוּ מְעַט גְּדֻלּוֹת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ עַל-יְדֵי כָּל זֶה, וּגְדֻלַּת הַצַּדִּיקִים, וְכַמָּה יִסּוּרִים וְצָרוֹת הֵם סוֹבְלִים בִּשְׁבִיל תִּקּוּן נַפְשׁוֹתֵינוּ, אוּלַי נִתְעוֹרֵר עַל-יְדֵי כָּל זֶה לֵילֵךְ בְּדַרְכֵיהֶם הַקְּדוֹשִׁים אֲשֶׁר הוֹרָה אוֹתָנוּ בְּסִפְרָיו הַקְּדוֹשִׁים וְנָשׁוּב אֶל הַשֵּׁם בֶּאֱמֶת בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן:

אות קנב

ב, בִּשְׁנַת תקס"ו הַנַּ"ל כְּשֶׁהִתְחִיל לְדַבֵּר עִמִּי מֵעִנְיַן תִּקּוּן הַנְּשָׁמוֹת שֶׁהוּא עוֹסֵק, שֶׁהוּא עִנְיַן בַּעַל הַשָּׂדֶה וְכוּ' כַּנַּ"ל, אָז אָמַר לִי, בְּזַלַאטִיפָּאלְיֶע נוֹדַע לִי קְצָת מִזֶּה. שֶׁאָז הִתְחִיל לֵידַע קְצָת מֵעִנְיַן זֶה שֶׁל הַבַּעַל הַשָּׂדֶה. וְהַמּוּבָן מִדְּבָרָיו, שֶׁאָז הִתְחִיל לֵידַע, וְהָעִקָּר יוֹדֵעַ עַכְשָׁו. וְאָמַר שֶׁרַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי רָמַז מְעַט מִזֶּה בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (שמות קס"ו). וְהַמּוּבָן הָיָה, שֶׁכְּמוֹ שֶׁהוּא יוֹדֵעַ עַכְשָׁו בְּעִנְיַן זֶה, לֹא יָדַע עֲדַיִן מִזֶּה שׁוּם צַדִּיק בָּעוֹלָם:

אות קנג

ג, בְּשָׁנַת תקס"ז הַנַּ"ל קוֹדֶם פּוּרִים נָסַע מִפֹּה בְּרֶסְלֶב, וְלֹא נוֹדַע לְשׁוּם אָדָם שׁוּם פֶּרוּשׁ עַל-פִּי פְּשׁוּט עַל אוֹתָהּ הַנְּסִיעָה. וְנָסַע אָז לְנָאוְוורִיטְשׁ, וְרָצָה לִנְסֹעַ לְהַלָּן יוֹתֵר, וְנִתְעַכֵּב שָׁם בִּימֵי הַפּוּרִים בְּבֵית הָרַב דְּשָׁם שֶׁהָיָה מְחֻתָּנוֹ קְצָת. וּמִשָּׁם חָזַר וְנָסַע לְאוֹסְטְרָהָא, וּמִשָּׁם שָׁלַח אֲנָשִׁים לְהָבִיא אֶת אִשְׁתּוֹ לְהַדָּאקְטֶיר גַּארְדִּין דְּשָׁם לְעָסֹק בִּרְפוּאָתָהּ, כִּי הָיָה לָהּ חוֹלַאַת מְסֻכָּן שֶׁהוּא חֻלִּי הַהוֹסְט [שִׁעוּל], וְהוּא זַ"ל נִשְׁאַר שָׁם לְבַדּוֹ, רַק שָׁכְרוּ לוֹ שָׁם אִישׁ אֶחָד שֶׁיְּשַׁמְּשֶׁנּוּ. וּבָאת אִשְׁתּוֹ לְשָׁם עַל שַׁבַּת הַגָּדוֹל, וְלֹא רָצְתָה לְקַבֵּל רְפוּאוֹת מֵהַדָּאקְטֶיר גַּארְדִּין, רַק לִנְסֹעַ לְזַאסְלַאב לְהַדָּאקְטוֹרִים דְּשָׁם. וְנָסַע עִמָּהּ בְּיוֹם רִאשׁוֹן שֶׁהָיָה אַרְבָּעָה יָמִים קוֹדֶם לְפֶסַח, וְגַם רַבִּי שְׁמוּאֵל מִטֶּעפְּלִיק הָיָה עִמּוֹ שָׁם, וְנָסְעוּ כֻּלָּם וּבָאוּ לְזַאסְלַאב סָמוּךְ לַפֶּסַח. וְגֹדֶל הַטִּלְטוּל שֶׁהָיָה לָהֶם שָׁם אֵין לְשַׁעֵר, וְיֵשׁ בָּזֶה הַרְבֵּה לְסַפֵּר. וְנִתְעַכֵּב שָׁם עַד אַחַר שַׁבּוּעוֹת. וּבְעֶרֶב שַׁבּוּעוֹת נִפְטְרָה אִשְׁתּוֹ שָׁם, וַאֲנַחְנוּ נִתְקַבַּצְנוּ אֵלָיו וּבָאנוּ אֵלָיו עַל חַג הַשָּׁבוּעוֹת לְזַאסְלַאב. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חָמַל עָלֵינוּ, וְזָכִינוּ גַּם אָז לִשְׁמֹעַ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ תּוֹרָה נִפְלָאָה, וּכְבָר נִדְפְּסָה בַּסֵּפֶר (בסימן ס"ז):

אות קנד

ד, שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר בְּעֵת שֶׁנָּסַע לְנָאוְורִיטְשׁ וּשְׁאָרֵי קְהִלּוֹת, וְדִבֵּר אָז מֵעִנְיַן נְסִיעָתוֹ שֶׁלֹּא יָדַע שׁוּם אָדָם עַל זֶה פֵּרוּשׁ וְרֶמֶז, כִּי נָסַע בְּהֶעְלֵם מִן הָעוֹלָם וְלֹא קִבֵּל שׁוּם מָעוֹת בַּדֶּרֶךְ. וְאָמַר אָז: "וַאֲנִי יָדַי מְלֵכְלוֹכוֹת בְּדָם בְּשִׁפּיר וּבְשִׁלְיָא כְּדֵי לְטַהֵר אִשָּׁה לְבַעְלָהּ" (ברכות ד'). וּקְצָת הָיָה מֻרְמָז שֶׁזֶּה עִנְיַן נְסִיעָתוֹ:

אות קנה

ה, קוֹדֶם הַנְּסִיעָה הַנַּ"ל אָמַר: אֲנִי דּוֹמֶה כְּמוֹ נַעַר קָטָן שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לֵילֵךְ לַחֶדֶר, אֲבָל כְּשֶׁיִּכְנֹס לַחֶדֶר יוּכַל לִלְמֹד. אִלּוּ הָיוּ יוֹדְעִים הָעוֹלָם עַל מָה אֲנִי נוֹסֵעַ, הָיוּ נוֹשְׁקִים אֶת דְּרִיסַת הָרַגְלַיִם שֶׁלִּי. בְּכָל פְּסִיעָה וּפְסִיעָה שֶׁלִּי אֲנִי מַכְרִיעַ אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ לְכַף זְכוּת:

אות קנו

ו, אָמַר הַמָּקוֹם שֶׁלִּי הוּא רַק אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. מַה שֶּׁאֲנִי נוֹסֵעַ אֲנִי נוֹסֵעַ רַק לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, וּלְפִי שָׁעָה אֲנִי רוֹאֶה בִּבְרֶסְלֶב וְכַיּוֹצֵא:

אות קנז

ז, קוֹדֶם שֶׁנָּסַע הַנְּסִיעָה הַנַּ"ל הִכָּה כַּף אֶל כַּף בְּשִׂמְחָה, וְאָמַר, הַיּוֹם מַתְחִיל דָּבָר חָדָשׁ. וַאֲזַי אָמַר, אֲנַחְנוּ דּוֹמִין כְּמוֹ מִי שֶׁמְּנַגֵּן, וְהָעוֹלָם מְרַקְּדִין, וּמִי שֶׁאֵינוֹ מֵבִין וְשׁוֹמֵעַ אֶת הַנִּגּוּן הִיא פְּלִיאָה בְּעֵינָיו, מַה הֵם רְצִים אֲחֲרָיו וּמַה הֵם מְרַקְּדִין. כָּךְ הִיא פְּלִיאָה אֵצֶל הָעוֹלָם עַל מַה אַתֶּם רְצִים אֲחֲרַי. כְּשֶׁאֲשׁוּב מִדַּרְכִּי אֲנִי אוֹכֵל לְנַגֵּן וְאַתֶּם תּוּכְלוּ לְרַקֵּד. וְאַחַר-כָּךְ נָסַע

לְנָאוְורִיטְשׁ, וְהָיָה בְּזַאסְלַאב וּבְאוֹסְטְרָהָא וּבְדוּבְנָא וּבִבְרָאד וְעוֹד שְׁאָר מְקוֹמוֹת, וְנִתְחַפֵּשׂ וְלֹא הָיוּ יוֹדְעִים מִמֶּנּוּ. וְהָיָה בְּבֵית כָּל הַנְּגִידִים הַגְּדוֹלִים בִּבְרָאד וְהָיָה לוֹ עֵסֶק לְכָל אֶחָד וְאֶחָד. כְּשֶׁנִּכְנַס לִבְרָאד בָּאוּ כָּל הָעִיר לִקְרָאתוֹ [פֵּרוּשׁ כִּי הֵם לֹא נִתְכַּוְּנוּ כְּלָל לְכַבְּדוֹ, כִּי לֹא הָיוּ יוֹדְעִים מִמֶּנּוּ כְּלָל, רַק מִמֵּילָא נִזְדַּמֵּן כָּךְ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ], וְשָׁמַעְתִּי קוֹל הַצְּעָקָה שֶׁל תַּאֲוֹתֵיהֶם, שֶׁהֵם מִתְאַוִּים וְצוֹעֲקִים מָמוֹן וְכוּ', שֶׁהָיָה צְעָקָה גְּדוֹלָה מִתַּאֲוֹתֵיהֶן. בְּאוֹתוֹ זְמַן בְּעֶרֶב שַׁבּוּעוֹת נִפְטְרָה זוּגָתוֹ, וַאֲנַחְנוּ נִתְקַבַּצְנוּ אֵלָיו עַל חַג הַשָּׁבוּעוֹת וְאָמַר לָנוּ תּוֹרָה כַּנַּ"ל:

אות קנח

ח, בְּאוֹתוֹ חַג הַשָּׁבוּעוֹת לָמַד הָרַבֶּה בְּתוֹךְ הַסְּעֻדָּה שֶׁל שַׁחֲרִית. וּבֵין מַאֲכָל לְמַאֲכָל, קֹדֶם שֶׁהוֹשִׁיטוּ הַמַּאֲכָל אֶל הַשֻּׁלְחָן, הָיָה לוֹמֵד בְּתוֹךְ כָּךְ [וְלָמַד אָז הָאִדְּרָא (זוהר נשא קכ"ז:)]. וְאַחַר-כָּךְ הוֹשִׁיטוּ הַמַּאֲכָל, וּפָסַק וְאָכַל מְעַט וְחָזַר וְעָסַק בְּלִמּוּדוֹ, וְכֵן הָיָה בְּכָל פַּעַם בֵּין כָּל מַאֲכָל וּמַאֲכָל. וְהוּא הָיָה סוֹבֵר בְּכָל פַּעַם שֶׁשָּׁוּב לֹא יִתְּנוּ מַאֲכָל אַחֵר, אֲבָל הֵם נָתְנוּ עוֹד כַּמָּה מַאֲכָלִים, וְהוּא הָיָה לוֹמֵד בֵּין כָּל מַאֲכָל וּמַאֲכָל כַּנַּ"ל.

אַחַר הַסְּעֻדָּה עָנָה וְאָמַר: הֵם מִתְוַכְּחִים עִמִּי. כִּי אֲנִי הָיִיתִי סוֹבֵר בְּכָל פַּעַם שֶׁשָּׁוּב לֹא יִתְּנוּ עוֹד מַאֲכָל וְהֵם נוֹתְנִים בְּכָל פַּעַם עוֹד מַאֲכָלִים. וְהִנֵּה הֵם מִתְוַכְּחִים עִמִּי, כִּי אֲנִי הָיִיתִי רוֹצֶה שֶׁיִּהְיֶה סִיּוּם הַסְּעֻדָּה בִּלְמוּד, וְהֵם רוֹצִים גְּדוֹלוֹת, שֶׁיִּהְיֶה סִיּוּם הַסְּעֻדָּה בַּאֲכִילָה. כִּי יֵשׁ אֲנָשִׁים פְּשׁוּטִים שֶׁאוֹכְלִים בִּשְׁבִיל שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם כֹּחַ לִלְמֹד, וְיֵשׁ אֲנָשִׁים שֶׁגְּבוֹהִים בְּמַעֲלָה, וְהֵם לוֹמְדִים כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם דַּעַת אֵיךְ לֶאֱכֹל. וַאֲנִי הָיִיתִי רוֹצֶה כִּפְשׁוּטוֹ, שֶׁתִּהְיֶה סִיּוּם הַסְּעֻדָּה בְּלִמּוּד אַחַר הָאֲכִילָה, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת עֲבוֹדָה פְּשׁוּטָה שֶׁאוֹכְלִים וְאַחַר-כָּךְ לוֹמְדִים, הַיְנוּ שֶׁאוֹכְלִים כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם כֹּחַ לִלְמֹד. אֲבָל הֵם מַחֲזִיקִים אוֹתִי בִּגְדוֹלוֹת וְנוֹתְנִים בְּכָל פַּעַם עוֹד מַאֲכָל וְרוֹצִים שֶׁתִּהְיֶה הַסִּיּוּם בַּאֲכִילָה, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת עֲבוֹדָה גְּבוֹהָה שֶׁלּוֹמְדִים וְאַחַר-כָּךְ אוֹכְלִים, הַיְנוּ שֶׁלּוֹמְדִים כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם דַּעַת וּמֹחַ וְשֵׂכֶל אֵיךְ לֶאֱכֹל, וְהָבֵן:

אות קנט

ט, בִּהְיוֹתוֹ בְּזַאסְלַאב הָיָה לוֹ מֵחוֹשׁ וְחוֹלַאַת גָּדוֹל. וְכָתַב אִגֶּרֶת לְכָלַל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, וּבִקֵּשׁ מְאֹד שֶׁנִּתְפַּלֵּל עֲבוּרוֹ, וְאַחַר-כָּךְ שָׁב לְאֵיתָנוֹ. וְאַחַר-כָּךְ כָּתַב עוֹד אִגֶּרֶת לְכָלַל אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ לְבַל יִהְיֶה לָרִיק יְגִיעוֹ שֶׁיָּגַע עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְהוֹצִיאוֹ מִשִּׁנֵּי הַסָּ"מ, כַּמְבֹאָר הֵעָתֵק הָאִגֶּרֶת בְּמָקוֹם אַחֵר (לקמן קס"ו). וּבְבוֹאוֹ לְבֵיתוֹ אָמַר, שֶׁאָנוּ פְּעָלְנוּ בִּתְפִלָּתֵנוּ שֶׁשָּׁב לְאֵיתָנוֹ בְּזַאסְלַאב מֵחוֹלַאַת הַנַּ"ל:

אות קס

י, אַחַר פְּטִירַת אִשְׁתּוֹ בְּזַאסְלַאב, אַחַר-כָּךְ נִשְׂתַּדֵּךְ מִבְּרַאד. וּכְשֶׁבָּא לְבֵיתוֹ לִבְּרֶסְלֶב סִפֵּר בְּשַׁבָּת הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַמֶּלֶךְ שֶׁהִצִּיל אוֹתוֹ הַדַּף שֶׁל הַסֵּפֶר וְכוּ' (ספורי מעשיות מעשה ז'). וְאָמַר קֹדֶם שֶׁסִּפֵּר אוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה: אֲסַפֵּר לָכֶם נְסִיעָתִי. וְעַל זֶה סִפֵּר הַמַּעֲשֶׂה הַנַּ"ל. וְשָׁם בְּאוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה חָסֵר הַסִּיּוּם שֶׁל הַיְפַת תֹּאַר שֶׁיָּצְאוּ מִמֶּנָּה בָּנִים:

אות קסא

יא, בְּעֵת חֲזִירָתוֹ מִנְּסִיעָתוֹ הַגְּדוֹלָה לְנָאווְוריטְשׁ בַּקַּיִץ הַנַּ"ל, בָּא עָלָיו הַחוֹלַאַת שֶׁל הַהוֹסְט הַקָּשֶׁה (הַיְנוּ שִׁעוּל קָשֶׁה מְאֹד). וְאָז הִזְהִיר אוֹתָנוּ רַבֵּנוּ זַ"ל מְאֹד לְהִתְפַּלֵּל הַרְבֵּה עֲבוּרוֹ. אֲבָל בַּעֲוֹונוֹתֵינוּ הָרַבִּים גָּבְרוּ הָאֲרָאלִים, וְנִסְתַּלֵּק אַחַר שְׁלֹשׁ שָׁנִים מֵעֵת שֶׁהִגִּיעַ לוֹ הַחוֹלַאַת שֶׁל הַהוֹסְט הַנַּ"ל. וְאָמַר שֶׁגַּם אִלּוּ הַשְּׁלֹשָׁה שָׁנִים חַי בְּנֵס וְכוּ'. וּבְכָל זֶה יֵשׁ כַּמָּה מַעֲשִׂיּוֹת לְסַפֵּר מִלְּבַד הַנַּעֲלָם מֵאִתָּנוּ בְּלִי שִׁעוּר:

אות קסב

יב, אָמַר שֶׁתֶּכֶף שֶׁבָּא עָלָיו הַהוֹסְט, תֶּכֶף שֶׁעָשָׂה הַהוֹסְט הָרִאשׁוֹן, יָדַע מֵיָּד שֶׁיִּסְתַּלֵּק. וְתֶכֶף הִתְחִיל לְדַבֵּר מֵעִנְיַן הִסְתַּלְקוּתוֹ. אַף-עַל-פִּי שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּחַסְדּוֹ הַגָּדוֹל הִפְלִיא עִמָּנוּ נִסִּיו הַגְּדוֹלִים מְאֹד שֶׁחַי אַחַר-כָּךְ שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹתֵר קָצָת. אַף-עַל-פִּי-כֵן, תֶּכֶף בְּקַיִץ תקס"ז, שֶׁאָז בָּא עָלָיו הַהוֹסְט בְּהִיוֹתוֹ בַּדֶּרֶךְ בְּעֵת חֲזִירָתוֹ מִנְּסִיעָתוֹ הַגְּדוֹלָה שֶׁנָּסַע לְנָאווְוריטְשׁ וְזַאסְלַאב וְכוּ' כַּנַּ"ל, וְתֶכֶף בְּבוֹאוֹ לְבֵיתוֹ מִנְּסִיעָתוֹ הַנַּ"ל הִתְחִיל לְדַבֵּר מֵעִנְיַן הִסְתַּלְקוּתוֹ. וְאָמַר אָז, שֶׁיֵּשׁ עָלָיו פְּחָדִים גְּדוֹלִים, וְאָמַר שֶׁהָיָה צָרִיךְ שֶׁיִּהְיוּ אֶצְלוֹ שִׁשִּׁים גִּבּוֹרִים כְּמוֹ שֶׁהָיָה לְהַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל. וְדִבֵּר הַרְבֵּה בְּעִנְיָן זֶה (אַךְ אֲנִי בְּעַצְמִי לֹא זָכִיתִי לִשְׁמֹעַ עִנְיָנִים אֵלּוּ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ כִּי לֹא הָיִיתִי אֶצְלוֹ, וְהַרְבֵּה נִשְׁכַּח מִזֶּה).

וּפַעַם אַחַת בָּכָה בְּשַׁבָּת, וְרַבִּי נַפְתָּלִי הָיָה אָז אֶצְלוֹ. וּבְאוֹתוֹ הַזְּמַן סִפֵּר הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַמֶּלֶךְ שֶׁהָיוּ עָלָיו מִלְחָמוֹת גְּדוֹלוֹת, מֵעִנְיַן הַזְּבוּב וְהָעַכָּבִישׁ. וְנָסַע אָז עַל הָאוּקְרַיינָע, כְּדַרְכּוֹ שֶׁהָיָה נוֹסֵעַ תָּמִיד לִטְשֶׁעְרִין עַל שַׁבַּת נַחֲמוּ. וּבַדֶּרֶךְ בִּקְהִלַּת לַאדִיזִין דִּבֵּר עִם אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁיֵּשׁ שָׁם שֶׁהוּא מֻכְרָח לְהִסְתַּלֵּק, וְדִבֵּר עִמָּהֶם גַּם-כֵּן מֵעִנְיַן הַשִּׁשִּׁים גִּבּוֹרִים שֶׁהוּא צָרִיךְ, וּלְהַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל הָיָה לוֹ שִׁשִּׁים גִּבּוֹרִים. וּבְוַדַּאי יִגְדְּלוּ וְיִהְיוּ מֵאַנְשֵׁי שִׁשִּׁים גִּבּוֹרִים, אֲבָל עֲדַיִן הֵם בְּנֵי הַנְּעוּרִים וְרַכִּים בַּשָּׁנִים וְהַמִּלְחָמָה כְּבֵדָה וַחֲזָקָה עֲלֵיהֶם מְאֹד, וְאֵין לִי עַל מִי לְהִשָּׁעֵן וְכוּ'. וְעוֹד דִּבֶּר מִזֶּה הַרְבֵּה כַּמָּה פְּעָמִים, וּמִקְצָתָם שָׁמַעְתִּי שֶׁאֲפִלּוּ אִם הָיָה לוֹ שִׁשִּׁים גִּבּוֹרִים לֹא יוֹעִיל לוֹ לְהִתְרַפְּאוֹת מֵחוֹלַאַת שֶׁלּוֹ.

וְאָמַר שֶׁהָיָה רוֹצֶה לִנְסֹעַ לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, הַיְנוּ לִנְסֹעַ עוֹד הַפַּעַם לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל וּלְהִסְתַּלֵּק שָׁם, אַךְ הוּא מִתְיָרֵא שֶׁמָּא לֹא יוּכַל לְהַגִּיעַ לְשָׁם. גַּם אִם יִסְתַּלֵּק שָׁם לֹא יָבוֹאוּ אֲנָשִׁים

עַל קִבְרוֹ, וְלֹא יִהְיֶה לָהֶם עֵסֶק וְעֲבוֹדָה עִם קִבְרוֹ. וְאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "עֶס וֶועט קֵיינֶער נִיט קוּמֶין אוֹיף דֶעם קֶבֶר מֶען וֶועט נִיט הָאבֶּען צִי טָאהן מִיט דֶעם קֶבֶר". אֲבָל כְּשֶׁיִּשְׁכַּב בִּמְדִינָתֵנוּ בְּוַדַּאי נָבוֹא עַל קִבְרוֹ לִלְמֹד וּלְהִתְפַּלֵּל שָׁם, וְיִהְיֶה לוֹ שַׁעֲשׁוּעִים וְתַעֲנוּג גָּדוֹל מְזֶה. וּמֵאוֹתוֹ הַזְּמַן וְהָלְאָה דִּבֵּר הַרְבֵּה מֵעִנְיַן הִסְתַּלְּקוּתוֹ, וְדִבֵּר הַרְבֵּה מֵעִנְיַן קִבְרוֹ. וְגִלָּה דַּעְתּוֹ כַּמָּה פְּעָמִים בְּכַמָּה מִינֵי לְשׁוֹנוֹת שֶׁיָּבוֹאוּ עַל קִבְרוֹ תָּמִיד לוֹמַר תְּהִלִּים עַל קִבְרוֹ וְלִלְמֹד שָׁם, וּלְהַרְבּוֹת שָׁם בִּתְפִלָּה וְתַחֲנוּנִים. וְדִבֵּר עִם כַּמָּה אֲנָשִׁים מֵעִנְיַן זֶה. גַּם כְּשֶׁבָּא מִלֶּעמְבֶּרְג אָמַר, שֶׁשָּׁם הָיָה טוֹב לְפָנָיו לְהִסְתַּלֵּק וְלִשְׁכּוֹב שָׁם, מַחֲמַת שֶׁשּׁוֹכְבִים שָׁם כַּמָּה וְכַמָּה צַדִּיקִים גְּדוֹלִים, אַךְ מֵחֲמַת זֶה לֹא הָיָה נִיחָא לֵהּ לְהִסְתַּלֵּק שָׁם, מֵחֲמַת שֶׁשָּׁם לֹא יָבוֹא שׁוּם אֶחָד מֵאֲנָשָׁיו עַל קִבְרוֹ.

וְאָמַר, שֶׁכְּשֶׁאֶחָד יָבוֹא עַל קִבְרוֹ וְיֹאמַר קַפִּיטֶל תְּהִלִּים בְּהִתְעוֹרְרוּת הַלֵּב יִהְיֶה לוֹ תַּעֲנוּג גָּדוֹל מְזֶה. וְעָשָׂה תְּנוּעוֹת בְּגוּפוֹ וּבְעַצְמוֹתָיו אָז, וְרָמַז שֶׁיִּהְיֶה לוֹ חִלּוּץ עֲצָמוֹת אָז בְּקִבְרוֹ כְּשֶׁיֹּאמְרוּ תְּהִלִּים עַל קִבְרוֹ. וְעוֹד דִּבֵּר בָּזֶה הָעִנְיָן כַּמָּה פְּעָמִים. וְאַחַר-כָּךְ גִּלָּה הָעֲשָׂרָה קַפִּיטֶל תְּהִלִּים, וְאָמַר, שֶׁמִּי שֶׁיָּבוֹא עַל קִבְרוֹ וְיִתֵּן פְּרוּטָה לְצָדָקָה, וְיֹאמַר אֵלּוּ הָעֲשָׂרָה קַפִּיטֶל תְּהִלִּים יַנִּיחַ עַצְמוֹ לָאָרֶךְ וְלָרֹחַב לַעְזֹר לָזֶה הָאִישׁ, אַפִילוּ אִם עָבַר מַה שֶּׁעָבַר וְכוּ'. וְיִחֵד שְׁנֵי עֵדִים עַל זֶה כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (לקמן רכ"ה):

אות קסג

יג, שָׁמַעְתִּי שֶׁאָמַר לְר' שְׁמוּאֵל מִטֶּעפְּלִיק בְּזַאסְלַאב: אֲנִי אוֹמֵר לְךָ כְּדֵי שֶׁתֵּדַע, שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ מַה שֶּׁיִּהְיֶה אַחַר-כָּךְ. יֵשׁ שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים: שְׁנַיִם הֵם אֶחָד, וְאֶחָד הוּא אֶחָד (כְּלוֹמַר שְׁנֵי דְּבָרִים מֵאֵלּוּ הַשְּׁלֹשָׁה הֵם אֶחָד וְהָאֶחָד הַנִּשְׁאָר הוּא אֶחָד). וּכְשֶׁיִּהְיוּ הַשְּׁנֵי דְּבָרִים, לֹא יִהְיֶה הַדָּבָר הָאֶחָד, וּכְשֶׁיִּהְיֶה הַדָּבָר הָאֶחָד לֹא יִהְיוּ הַשְּׁנַיִם. וְאָמַר אֲנִי רוֹצֶה יוֹתֵר וְכוּ'. וְנִשְׁכַּח אֵיךְ אָמַר שֶׁהוּא רְצוֹנוֹ, אִם רוֹצֶה יוֹתֵר שֶׁיִּהְיוּ הַשְּׁנַיִם אוֹ לְהֶפֶךְ.

מֵעִנְיַן הַשּׁוֹחֵט דִּקְהִילַת אָרִינְסְק. בַּלַּיְלָה הַזֹּאת עָסַקְתִּי בְּסֵפֶר רְפוּאוֹת, אַף-עַל-פִּי שֶׁרְפוּאוֹת אֵינָם כְּלוּם, אֲבָל אִשֶּׁת נְעוּרִים אֵינוֹ בַּנְמְצָא. מִמֵּיזַר (רְפוּאָה) יִהְיֶה נַעֲשֶׂה מֶעזִּרִיטְשׁ, וּמִשָּׁם תִּסַּע לְאוֹסְטְרָהָא וּמִשָּׁם תִּסַּע לִבְּרֶסְלֶב עֶבוּר זוּגְתִּי לַהֲבִיאָהּ לְשָׁם שֶׁתַּעֲסֹק בְּרְפוּאוֹת, וְכֵן עֹשֶׂה. וְאָמַר אָז שֶׁסְּבוּר שֶׁיִּהְיֶה לוֹ שָׁם הָעִנְיָן שֶׁהָיָה לוֹ בְּסַטַאנְבּוּל כְּשֶׁנָּסַע לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. כָּל זֶה שָׁמַעְתִּי מֵרַבִּי שְׁמוּאֵל מִטֶּעפְּלִיק שֶׁסִּפֵּר מֵהַנִּסְיוֹן שֶׁלּוֹ לְנָאווֹרִיטְשׁ, אֲבָל חָסֵר בָּהֶם הָרֹב. וְעוֹד יֵשׁ הַרְבֵּה לְסַפֵּר מֵעִנְיַן נְסִיעָה זֹאת שֶׁהָיְתָה פְּלִיאָה נִשְׂגָּבָה וַעֲצוּמָה מְאֹד, וַעֲדַיִן אֵין אָדָם יוֹדֵעַ מַה הָיְתָה כַּוָּנָתוֹ בָּזֶה:

אות קסד

יד, בְּסֻכּוֹת תקס"ח בְּעֵת שֶׁהִתְחִיל אֶצְלוֹ חֹלִי הַהוֹסְט, קֹדֶם שֶׁנִּסַּע לְלֶעמְבֶּרְג, אָז נִשְׁמַע מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בַּלַּיְלָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁל סֻכּוֹת שֶׁשָּׁאַל: תֵּבֶת "הוֹסְט" מַה הִיא בִּלְשׁוֹן נָכְרִים? וּבְתְחִלָּה לֹא הֵבִינוּ כַּוָּנָתוֹ. וְאַחַר-כָּךְ דִּבֵּר מִזֶּה, שֶׁבִּלְשׁוֹנָם "אֶשְׁפִּיזָא" (גַּאסְט) [אוֹרֵחַ] נִקְרָא "הוֹסְט", וְשׁוּב לֹא דִּבֵּר בְּעִנְיָן זֶה. וְהִזְכִּיר אָז מַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל שֶׁהָיוּ רְגִילִים לְדַבֵּר בִּלְשׁוֹן חָכְמָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל: "רַבִּי אֲבָהוּ כַּד הֲוֵי מִשְׁתָּעֵי בִּלְשׁוֹן חָכְמָה" וְכוּ' (עירובין נ"ד), וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה. וְהַנִּרְאֶה הָיָה, שֶׁרָמַז בְּשִׂיחָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה לְעִנְיַן הָאֶשְׁפִּיזִין עַלְאִין שֶׁנִּכְנְסוּ אֶל הַסֻּכָּה, וְאֵין אִתָּנוּ יוֹדֵעַ עַד מָה. כִּי זֶה יָדוּעַ לָנוּ כְּבָר, וְהוּא כְּלָל גָּדוֹל, שֶׁבְּכָל הַדְּבָרִים שֶׁבָּעוֹלָם וּבְכָל הַלְּשׁוֹנוֹת הַגּוֹיִם יְכוֹלִים לִמְצֹא אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכַמְבֹאָר מִזֶּה בִּדְבָרָיו זַ"ל בְּסִפְרֵי כַּמָּה פְּעָמִים. וּכְמוֹ שֶׁמֵּבִיא מַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל (מנחות לד:): "טֵט בְּכַתְפֵי שְׁתַּיִם פֵּת בְּאַפְרִיקֵי שְׁתַּיִם" וְכוּ'. וְעִקַּם גְּדֻלַּת הַשַּׂגַת רַבֵּנוּ זַ"ל בְּעִנְיָן זֶה אִי אֶפְשָׁר לְהַעֲרִיךְ וּלְסַפֵּר, אֲפִלּוּ מַה שֶּׁזָּכִינוּ לִרְאוֹת וּלְהָבִין בְּדַעְתֵּנוּ. כִּי רְאִינוּ בְּחוּשׁ מַמָּשׁ, שֶׁאָצְלוֹ הָיָה כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ פָּתוּחַ וּמְגֻלֶּה, וְהָיָה רוֹאֶה בְּכָל דָּבָר הִתְלַבְּשׁוּת חִיּוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁהָיָה יָכוֹל לַעֲשׂוֹת תּוֹרוֹת נִפְלָאוֹת וְנוֹרָאוֹת מִכָּל הַדְּבָרִים שֶׁבָּעוֹלָם. וְאִי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ וּלְסַפֵּר מִזֶּה לְמִי שֶׁלֹּא זָכָה לִרְאוֹת זֹאת בְּעֵינָיו. וְאִם תִּזְכֶּה לֵילֵךְ בַּדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר וְהָאֱמֶת וְתִזְכֶּה לְהַעֲמִיק עִיּוּנְךָ בְּסִפְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל, תִּזְכֶּה לְהָבִין קְצָת מִזֶּה:

אות קסה

טו, הַעְתָּקָה אוֹת בְּאוֹת מֵאִגֶּרֶת כְּתִיבַת יַד רַבֵּנוּ זַ"ל בְּעַצְמוֹ שֶׁכָּתַב לְאָחִיו, הָרַב מוֹרֵנוּ הָרַב יְחִיאֵל זַ"ל, לִקְרִימִינְטְשַׁאק שֶׁהָיָה שָׁם מַחֲלֹקֶת עָלָיו מִמִּתְנַגְּדִים רְשָׁעִים, וְצִוָּה אוֹתוֹ מְאֹד כַּמּוּבָן מִדִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל בְּעַצְמוֹ בְּאִגֶּרֶת זֶה:

בְּעֶזְרַת ה' יוֹם ב' פָּרָשַׁת בְּחֻקּוֹתַי.

לְאָהוּבִי, אָחִי חֲבִיבִי וִידִידִי, הָרַבָּנִי הַמֻּפְלָא וּמֻפְלָג, חָכָם הַשָּׁלֵם, מוה' יְחִיאֵל צְבִי נ"י וְיוֹפִיעַ:

הִגִּיעַנִי מִכְתָּבוֹ פֹּה זַאסְלַאב. וְהָיָ' לִי צַעַר גָּדוֹל מִזֶּה, אֵיךְ מָלְאוּ לִבָּם הָאֲנָשִׁים הָרְשָׁעִים הָאֵלֶּ', וְהֵעֵזוּ פְּנֵיהֶם כָּל כָּךְ נֶגְדֶּיךָ. וְתָמַהּ אֲנִי, אֵיךְ לֹא נִמְצָא טוֹב לְעֶמֶת רָע לַעֲמוֹד כְּנֶגְדָּם לְבַעֵר הָרָע. אָהוּבִי אָחִי נַפְשִׁי וּלְבָבִי, אַל תִּירָא וְאַל תֵּחַת מִפְּנֵיהֶם, רַק חֲזַק וֶאֱמַץ בְּתוֹרָה וּבְיִרְאַת ה' כָּל הַיּוֹם, כַּמְדֻבָּר בֵּין שְׁנֵינוּ, וּזְכוּת אֲבוֹתֶיךָ מְסַיְּעְתְּךָ, כִּי כָּל זֶה לְגַדֵּל אוֹתְךָ וּלְהַרְבּוֹת כְּבוֹדְךָ וּלְגַדֵּל שִׂכְלְךָ. כִּי כְּמוֹ שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְכָל מִינֵי זֵרְעוֹנִים לָבוֹא לִתְכְלִית גִּדּוּלָם אֶלָּא עַד שֶׁנּוֹתְנִין מִתְּחִלָּה הַגַּרְעִין בָּעָפָר, וְאַחַר-כָּךְ הַגַּרְעִין נִתְבָּלֶה, וְאַחַר בִּלּוֹתוֹ יִפְרַח וְיָצִיץ וְנַעֲשֶׂ' אִילָן גָּדוֹל, כֵּן הַדָּבָר הַזֶּה, שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה שֶׁמַּשְׁפִּילִין אוֹתְךָ עַד עָפָר, עַל-יְדֵי-זֶה

תִּתְגַּדֵּל וְתָצִיץ וְתִפָּרַח בָּעוֹלָם. אֲלוּ הָיוּ יוֹדְעִין אֲלוּ הָרְשָׁעִים מִזֶּה, בְּוַדַּאי לֹא הָיוּ מְבַזִּין אוֹתְךָ כִּי כָּל כַּוָּנָתָם לָרָע.

וּמְהוֹדַעְנָא לְמַעֲלָתוֹ כִּי בְּדַעְתִּי לֵישֵׁב בְּכָאן קְהִלַּת קֹדֶשׁ זַאסְלַאב לְעֵרֶךְ שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים, וְאַחַר-כָּךְ אֵדָעֶה אֵיךְ לִפְנוֹת. וּמְהוֹדַעְנָא, שֶׁזּוּגָתִי מִתְחִלָּה הָיְתָה לָהּ שִׁנּוּי, וְעַכְשָׁו נִתְהַפֵּךְ וְהוֹלֵךְ וּמִתְמַעֵט כֹּחָהּ בְּכָל יוֹם. וְהַהוֹצָאָה בְּכָאן מְרֻבָּה, כִּי הֵ' לִי הוֹצָאוֹת בְּכָאן אַרְבָּעָה וַחֲמִשִּׁים אֲדָמִים. וְתוּ לָא מִידֵי, רַק חַיִּים.

מִנְאֵי אָחִיךָ אוֹהֵב נַפְשְׁךָ, הַדּוֹרֵשׁ שְׁלוֹם תּוֹרָתְךָ וּמְצַפֶּה לִשְׁמֹעַ מִמֶּנּוּ בְּשׂוֹרוֹת טוֹבוֹת וְלִרְאוֹתוֹ בְּחַיִּים וְשָׁלוֹם.

נַחְמָן בֶּן מוֹרֵנוּ הָרַב שִׂמְחָה יִשְׁמְרֵהוּ צוּרוֹ וְיִחַיֵּהוּ.

זוּגָתִי פּוֹרֶסֶת בְּשָׁלוֹם זוּגָתוֹ, בִּתִּי מִרְיָם פּוֹרֶסֶת בְּשָׁלוֹם כֻּלְּכֶם. וְלִפְרֹס בְּשָׁלוֹם תּוֹמְכָיו הַנִּלְוִים אֵלָיו, חִזְקוּ וְאִמְצוּ כִּי יֵשׁ שָׂכָר לִפְעֻלַּתְכֶם בָּזֶה וּבַבָּא.

נַחְמָן הַנַּ"ל

(עַד כָּאן הָעְתַּק אוֹת בְּאוֹת מִגּוּף כְּתִיבַת רַבֵּנוּ זַ"ל בְּעַצְמוֹ):

אות קסו

טז, הַעְתָּקָה אוֹת בְּאוֹת מֵאִגֶּרֶת כְּתִיבַת יַד רַבֵּנוּ זַ"ל בְּעַצְמוֹ שֶׁכָּתַב לְכְלַל אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בְּעֵת שֶׁיָּשַׁב בְּזַאסְלַאב בִּשְׁנַת תקס"ז:

מְהוֹדַעְנָא לְכָל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ כִּי קַצְתִּי בִּישִׁיבַת בֶּרֶסְלֶב מִגֹּדֶל הַצָּרוֹת וְהַרְפַּתְקָאוֹת דַּעֲדוּ עָלַי, וְעַכְשָׁיו אֶהְיֶה מִתְהַלֵּךְ מֵאֹהֶל אֶל אֹהֶל וְלֹא לְהִשְׁתַּקֵּעַ אֶלָּא לָגוּר. בְּכֵן שְׁאֵלְתִּי וּבַקָּשָׁתִי מִכֶּם שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָרִיק יְגִיעִי שֶׁיָּגַעְתִּי עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד וְשָׁמַתִּי אֶת נַפְשִׁי בְּכַפִּי בִּשְׁבִיל טוֹבַת נַפְשֵׁיכֶם. ד' הַצַּדִּיק וַאֲנִי הִרְשַׁעְתִּי, וּמַעֲשַׂי גָּרְמוּ לִי הַיִּסּוּרִים וּמִיתַת הַבָּנִים הַמְסֻלָּאִים, וְהַמַּחֲלֹקֶת וְהַקְּטָרוּגִים. אַף-עַל-פִּי-כֵן יָדַעְתִּי גַּם יָדַעְתִּי, שֶׁגַּם הָעֶסֶק שֶׁעָסַקְתִּי עִמָּכֶם לְהוֹצִיא אֶתְכֶם מִשְּׁנֵי הַסְ"מָ, עַל כָּל אֵלֶּה עֵינָיו לְטַשׁ וְשִׁנָּיו חָרַק עָלַי. בְּכֵן אֲהוּבַי אַחַי וְרֵעַי, חִזְקוּ וְאִמְצוּ בְּיִרְאַת הַשֵּׁם כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְפִי כֹּחוֹ וּבְחִינָתוֹ וְלֹא יִהְיֶה לָרִיק יְגִיעִי, וְשִׁמְרוּ תּוֹרַת מֹשֶׁה עֶבֶד ה' כַּאֲשֶׁר לִמַּדְתִּי אֶתְכֶם. וְתֵדְעוּ, שֶׁאַף-עַל-פִּי שֶׁאֲנִי רָחוֹק עַכְשָׁו מִכֶּם, אֵין זֶה כִּי אִם רִחוּק הַגּוּפוֹת, וְאֵין רִחוּק הַזֶּה חַס וְשָׁלוֹם בְּנַפְשׁוֹתֵינוּ, כִּי קְרוֹבִים אֲנַחְנוּ. אֲהוּבַי אַחַי וְרֵעַי, נָא וָנָא שֶׁיִּהְיוּ דְּבָרַי אֵלֶּה אֲשֶׁר הִתְחַנַּנְתִּי קְרוֹבִים אֲלֵיכֶם יוֹמָם וָלָיְלָה. וּמְהוֹדַעְנָא שֶׁעַכְשָׁו אֲנִי מִתְגּוֹרֵר בְּזַסְלַב. וּפֹה אֵשֵׁב אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם לְעֵרֶךְ שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים. הֲלֹא כֹּה דִּבְרֵי אֲהוּבְכֶם הַכּוֹתֵב בְּדֶמַע מִגֹּדֶל הַשִּׂמְחָה אֲשֶׁר בִּלְבָבִי, שֶׁהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא נָתַן לִי כֹּחַ בַּרְזֶל לְשֵׂאת עַל הַיִּסּוּרִים וְהַטְּלְטוּלִים כָּאֵלּוּ.

נַחְמָן בֶּן מוֹרֵנוּ הָרַב שִׂמְחָה יִשְׁמְרֵהוּ צוּרוֹ וְיִחַיֵּהוּ.

מְהוֹדַעְנָא שֶׁבָּרוּךְ הַשֵּׁם אֲנִי בְּקַו הַבְּרִיאוּת בְּלֹא עֵסֶק רְפוּאוֹת גַּשְׁמִיּוֹת.
נַחְמָן הַנַּ"ל.
עַד כָּאן הָעְתַּק אוֹת בָּאוֹת.
גַּם צְרִיכִין לְחַפֵּשׂ עוֹד אַחַר אִגֶּרֶת שֶׁכָּתַב לְהַכְּלָל מִזְסְלַב. שֶׁכָּתַב שָׁם לָנוּ, שֶׁיִּזְכּר כָּל אֶחָד וְאֶחָד אֵיךְ מָצָאתִי אֶתְכֶם בְּבוֹאִי לִבְּרֶסְלֶב, וְכַמָּה טוֹבוֹת עָשָׂה עִמָּנוּ עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וְהוֹצִיא אוֹתָנוּ מִבֵּין שִׁנֵּי הַסָּ"מ וְכוּ'. וְכָתַב שָׁם: וְאִם יִרְצֶה הַשֵּׁם כְּשֶׁאָשׁוּב לְאֵיתָנִי אֲקַוֶּה לַה' שֶׁתּוּכְלוּ עוֹד לְקַבֵּל מֵאִתִּי. וּבַסּוֹף סִיֵּם שָׁם לְהִתְפַּלֵּל עֲבוּרוֹ, וְעִקַּר בַּקָּשָׁתוֹ שֶׁיִּזְכֶּה לַחֲזוֹת בְּנֹעַם ה' וּלְבַקֵּר בְּהֵיכָלוֹ וְכוּ'. וְאוֹתוֹ הָאִגֶּרֶת נִכְתַּב קֹדֶם הָאִגֶּרֶת הַמּוּעְתָּק לְעֵיל. כִּי אָז הָיָה לוֹ מֵחוֹשׁ וְחוֹלַאַת גָּדוֹל בְּזַסְלַאב, וְכָתַב הָאִגֶּרֶת הַנַּ"ל שֶׁלֹּא הֶעְתִּיק עֲדַיִן, וּבְקֹשׁ מְאֹד שֶׁנִּתְפַּלֵּל עֲבוּרוֹ, וְאַחַר-כְּךָ שָׁב לְאֵיתָנוֹ, וְאָז כָּתַב שֵׁנִית הָאִגֶּרֶת הַנַּ"ל הַמּוּעְתָּק לְעֵיל. וּבְבוֹאוֹ לְבֵיתוֹ אָמַר שֶׁאָנוּ פָּעַלְנוּ בִּתְפִלָּתֵנוּ שֶׁשָּׁב לְאֵיתָנוֹ בְּזַסְלַאב מֵהַחוֹלַאַת הַנַּ"ל. אַךְ אַחַר-כָּךְ נִפְטְרָה אִשְׁתּוֹ בְּאוֹתוֹ הַקֵּיץ בְּזַסְלַאב. וְאַחַר-כָּךְ נִשְׂתַּדֵּךְ מִבְּרַאד, וְאַחַר-כָּךְ בָּא לוֹ הַחוֹלַאַת שֶׁל הַהוֹסְט הַקָּשֶׁה. וְאָז הִזְהִיר אוֹתָנוּ מְאֹד לְהִתְפַּלֵּל הַרְבֵּה עֲבוּרוֹ, אֲבָל בַּעֲוֹונוֹתֵינוּ הָרַבִּים גָּבְרוּ אֲרָאלִים וְכוּ', וְנִסְתַּלֵּק אַחַר שָׁלֹשׁ שָׁנִים מֵעֵת שֶׁהִגִּיעַ לוֹ חוֹלַאַת הַהוֹסְט. וְאָמַר שֶׁגַּם אִלּוּ הַשָּׁלֹשׁ שָׁנִים הָיָה חַי בְּנֵס וְכוּ'. וּבְכָל זֶה יֵשׁ כַּמָּה מַעֲשִׂיּוֹת לְסַפֵּר, מִלְּבַד הַנֶּעְלָם מֵאִתָּנוּ בְּלִי שִׁעוּר:

נסיעתו ללעמברג

אות קסז

א, שְׁנַת תקס"ח, אַחַר סֻכּוֹת נָסַע לְלֶעמְבֶּרְג בְּחִפָּזוֹן גָּדוֹל וְרַדַפְתִּי וְרָצִתִּי אַחֲרָיו עַד קְרַאסְנָע. אָז עָנָה וְאָמַר לִי: "מִיר וֶועלִין זִיךְ וָזעהן אוּן וָזעהן אוּן וָזעהן" [אָנוּ נִתְרָאֶה וְנִתְרָאֶה וְנִתְרָאֶה], וְכָפַל הַדָּבָר כַּמָּה פְּעָמִים. וְאָמַר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לִהְיוֹת אִישׁ כָּשֵׁר מָה אַתָּה דּוֹאֵג, כָּל הָעוֹלָם יְגֵעִים וְטוֹרְחִים בִּשְׁבִילְךָ, זֶה נוֹסֵעַ לִבְּרֶעְסְלָא, וְזֶה לְכָאן וְזֶה לְכָאן, הַכֹּל בִּשְׁבִילְךָ. וְאַחַר-כָּךְ בַּיּוֹם בַּבֹּקֶר נָסַע פִּתְאוֹם מִקְּרַאסְנָע, וְרַדַפְתִּי אַחֲרָיו עַד שֶׁזָּכִינוּ לְהַשִּׂיגוֹ אֵצֶל הַגֶּשֶׁר וְכוּ', וְנֶהֱנָה קְצָת. וְאָמַר אָז עַל עִנְיַן הַנְּסִיעָה שֶׁלּוֹ מֵעִנְיַן הַמִּשְׁכָּן, שֶׁכָּל אֶחָד מֵהַצַּדִּיקִים בּוֹנִים וְכוּ' כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּהַתּוֹרָה "אֲזַמְּרָה לֵאלֹקַי בְּעוֹדִי" (בלקוטי א' בסימן רפ"ב):

אות קסח

ב, כְּשֶׁהָיָה בְּלֶעמְבֶּרְג, וְשָׁם הָיָה בְּסַכָּנָה גְּדוֹלָה כִּי עָסַק שָׁם בִּרְפוּאוֹת. וְהָיָה זְמַן רַב שֶׁהָיָה שׁוֹכֵב עַל צַד אֶחָד וְלֹא הָיָה יָכוֹל לִשְׁכַּב עַל צִדּוֹ הַשֵּׁנִי. אַחַר-כָּךְ עָשָׂה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִמּוֹ

נִסִּים נִפְלָאִים וְנוֹרָאִים וְהִתְחִיל לָשׂוּב לְאֵיתָנוֹ קְצָת, וּפִתְאוֹם בַּלַּיְלָה הִתְהַפֵּךְ עַל צִדּוֹ הַשֵּׁנִי וְשָׁכַב עָלָיו, וְאָמַר שֶׁהָרְפוּאָה שֶׁלּוֹ אֵינוֹ עַל-יְדֵי הַדְּאקְטֶיר, רַק שֶׁבַּלַּיְלָה בָּא אֶחָד וְאָמַר לוֹ שֶׁהַמַּלְכוּת גָּזַר עָלֶיךָ לִשְׁכַּב עַל צַד יָמִין, וְשָׁכַב כְּדַרְכּוֹ עַל צַד יָמִין [וַאֲשֶׁר זְמַן רַב לֹא הָיָה יָכוֹל לִשְׁכַּב עַל אוֹתוֹ הַצַּד]. וְאוֹתוֹ הָאֶחָד שֶׁבָּא אֵלָיו בַּלַּיְלָה הוּא הָיָה הָרַב הֶחָסִיד הַמְפֻרְסָם מוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי אַהֲרֹן זַ"ל מִטִּיטִיאֶב נֶכֶד הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁעַכְשָׁו הָרַב הַנַּ"ל הוּא אוֹהֵב נֶאֱמָן אֵלָיו בְּאַהֲבָה גְּדוֹלָה מְאֹד:

אות קסט

ג, בְּלֶעמְבֶּרְג, בֵּין פּוּרִים לְפֶסַח בִּשְׁנַת תקס"ח, הָלַךְ אֶל חֶדֶר מְיֻחָד וּבָכָה הַרְבֵּה מְאֹד שָׁם. וְקָרָא לְר' שִׁמְעוֹן וְדִמְעָתוֹ עַל לְחָיָיו, וְנֶאֱנַח וְאָמַר, אֵין עִם מִי לְהִתְיַעֵץ. וְסִפֵּר לוֹ אָז, מֵעִנְיַן בַּאֲשֶׁר שֶׁיֵּשׁ לוֹ סֵפֶר בְּבֵיתוֹ שֶׁאָבַד אִשְׁתּוֹ וּבָנָיו בִּשְׁבִיל זֶה כִּי נִסְתַּלְּקוּ עֲבוּר זֶה, וּמָסַר נַפְשׁוֹ עַל זֶה, וְעַכְשָׁיו אֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה לַּעֲשׂוֹת. וְהָעִנְיָן הָיָה, כִּי רָאָה שֶׁמְּכָרְחִ לְהִסְתַּלֵּק שָׁם בְּלֶעמְבֶּרְג, אַךְ אִם יִשְׁרַף זֶה הַסֵּפֶר יוּכַל לְחְיוֹת. וְעַל-כֵּן הָיָה רַבֵּנוּ זַ"ל מְסַפֵּק, וְלֹא הָיָה יוֹדֵעַ לְתֵת עֵצָה בְּנַפְשׁוֹ מַה לַּעֲשׂוֹת, כִּי הָיָה צַר לוֹ מְאֹד לִשְׂרֹף זֶה הַסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא מְאֹד אֲשֶׁר מָסַר נַפְשׁוֹ עַל-זֶה וְכוּ'. וְעִצָּם קְדֻשַּׁת וְנוֹרָאוֹת שֶׁל זֶה הַסֵּפֶר אִי אֶפְשָׁר לְדַבֵּר מִזֶּה כְּלָל. וְאִם הָיָה נִשְׁאָר זֶה הַסֵּפֶר בָּעוֹלָם הָיוּ רוֹאִין גְּדֻלַּת רַבֵּנוּ זַ"ל עַיִן בְּעַיִן וְכוּ'. הֵשִׁיב לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן: בְּוַדַּאי אִם יֵשׁ אֵיזֶה סְבָרָא שֶׁחַיֵּיכֶם תְּלוּיִ בָּזֶה, בְּוַדַּאי טוֹב יוֹתֵר לִשְׂרֹף הַסֵּפֶר כְּדֵי שֶׁתִּשָּׁאֲרוּ בַּחַיִּים. הֵשִׁיב רַבֵּנוּ זַ"ל: עַל-כָּל-פָּנִים יִתְאָרֵךְ הַזְּמַן בְּוַדַּאי, הַיְנוּ אִם יִשְׂרֹף זֶה הַסֵּפֶר עַל-כָּל-פָּנִים יִהְיֶה לוֹ אַרְכָּא לִחְיוֹת בָּעוֹלָם הַזֶּה עוֹד אֵיזֶה זְמַן, אֲבָל אַף-עַל-פִּי-כֵן צַר לִי מְאֹד לִשְׂרֹפוֹ כִּי אֵין אַתָּה יוֹדֵעַ גֹּדֶל יִקְרַת קְדֻשָּׁתוֹ שֶׁל זֶה הַסֵּפֶר, וְאֵנֹכִי אֲבַדְתִּי אִשְׁתִּי הָרִאשׁוֹנָה וּבָנַי וְכַמָּה יְסוּרִים עֲצוּמִים שֶׁהָיוּ לִי בִּשְׁבִיל זֶה וְכוּ'. וְהָיָה בּוֹכֶה מְאֹד מְאֹד.

וְאַחַר-כָּךְ בָּא הַדְּאקְטֶיר לְבֵיתוֹ, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן וְרַבֵּנוּ זַ"ל הָיוּ עוֹסְקִים בְּעִנְיַן שִׂיחָה הַנַּ"ל. וְסִפֵּר רַבִּי שִׁמְעוֹן לִפְנֵי הַדְּאקְטֶיר בְּדֶרֶךְ קַבָּלָנָא עַל רַבֵּנוּ זַ"ל, עַל שֶׁהוּא בּוֹכֶה עַכְשָׁו בְּעֵת הַזֹּאת שֶׁחָלְיוֹ כָּבֵד עָלָיו כָּל כָּךְ, וְהַדְּאקְטֶיר נִבְהַל אָז מְאֹד לִפְנֵי רַבֵּנוּ זַ"ל. וְאַחַר-כָּךְ דִּבֵּר עִמּוֹ הַדְּאקְטֶיר קְצָת וְהָלַךְ, וְאַחַר-כָּךְ דִּבְּרוּ עוֹד רַבִּי שִׁמְעוֹן וְרַבֵּנוּ זַ"ל, וְהוּא זַ"ל הָיָה בּוֹכֶה הַרְבֵּה הַרְבֵּה מְאֹד. וְאַחַר-כָּךְ אָמַר לְרַבִּי שִׁמְעוֹן אִם-כֵּן אֲפוֹא, הֵא לְךָ הַמַּפְתֵּחַ שֶׁל הַקַּאמְאדָע [אָרוֹן] שֶׁלִּי, וְלֵךְ מְהֵרָה, חוּשָׁה אַל תַּעֲמֹד, וְתִשְׁכֹּר עֲגָלָה לִבְרֶסְלֶב וְאַל יַעֲצָרְךָ הַגֶּשֶׁם וְהַשֶּׁלֶג, וְרוּץ מְהֵרָה חוּשָׁה לִבְרֶסְלֶב, וְתָבוֹא לְשָׁם וְתִקַּח שְׁנֵי סְפָרִים אֶחָד מֵנָּח בְּהַקַּאמְאדָע וְהַשֵּׁנִי מֵנָּח בְּתוֹךְ תֵּבָה שֶׁל בִּתִּי אָדֶל, וְתִקַּח אוֹתָם וְתִשְׂרֹף אוֹתָם. וּשְׁנֵי הַסְּפָרִים הָיוּ אֶחָד, כִּי אֶחָד הָיָה מוּעָתָק מֵחֲבֵרוֹ (וְהַהַעְתָּקָה הָיְתָה עַל יְדֵי שֶׁזָּכִיתִי לְהַעְתִּיק אֶצְלוֹ, אַךְ תֵּכֶף אַחַר שֶׁהֶעְתַּקְתִּיו לָקַח שְׁנֵיהֶם, הַיְנוּ סֵפֶר כְּתִיבַת יָדוֹ הַקְּדוֹשָׁה וְהַסֵּפֶר

שֶׁהֶעָתַקְתִּי וּטְמָנָם שְׁנֵיהֶם אֶצְלוֹ. וְאֵלּוּ שְׁנֵי סְפָרִים צִוָּה לִשְׂרֹף). אַךְ לְמַעַן הַשֵּׁם הִזְדָּרֵז מְאֹד בָּזֶה. וְהִזְהִיר אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן מְאֹד לְבַל יִהְיֶה חָכָם בָּזֶה, הַיְנוּ שֶׁלֹּא יִתְחַכֵּם לְשַׁנּוֹת דְּבָרָיו חַס וְשָׁלוֹם לִבְלִי לִשְׂרֹף אֵיזֶה עִנְיָן וּלְגָנְזוֹ אֶצְלוֹ, רַק יְקַיֵּם דְּבָרָיו בִּזְרִיזוּת גָּדוֹל.

וְתֵכֶף הָלַךְ רַבִּי שִׁמְעוֹן בִּזְרִיזוּת גָּדוֹל וְשָׂכַר עֲגָלָה לִבְרֶסְלֶב לְבֵית רַבֵּנוּ זַ"ל. וּבְבוֹאוֹ לְדָאשִׁיב שֶׁהִיא סָמוּךְ לִבְרֶסְלֶב נָפַל רַבִּי שִׁמְעוֹן פִּתְאוֹם וְהֻטַּל עַל עֶרֶשׂ דְּוַי, וְלֹא הָיָה יָכוֹל לָקוּם. וְהֵבִין שֶׁהוּא מַעֲשֶׂה בַּעַל דָּבָר שֶׁרוֹצִין לְמָנְעוֹ מִלְּקַיֵּם דְּבָרָיו (כַּיָּדוּעַ לָנוּ כְּבָר, שֶׁעַל כָּל מַה שֶׁצִּוָּה רַבֵּנוּ זַ"ל לַעֲשׂוֹת, יֵשׁ עַל-זֶה אֲלָפִים וְרִבְבוֹת מְנִיעוֹת גְּדוֹלוֹת מְאֹד, בִּפְרָט עַל דָּבָר גָּדוֹל כָּזֶה שֶׁחַיֵּי רַבֵּנוּ זַ"ל הָיוּ תְּלוּיִים בָּזֶה). וְצִוָּה רַבִּי שִׁמְעוֹן לְהַנִּיחַ אוֹתוֹ עַל הָעֲגָלָה לִנְסֹעַ לִבְרֶסְלֶב, כִּי הִתְיַשֵּׁב שֶׁהוּא יִהְיֶה מֻנָּח עַל הָעֲגָלָה וְיִסַּע לִבְרֶסְלֶב כָּל עוֹד נַפְשׁוֹ בּוֹ. וְהָיָה מְצַפֶּה רַק שֶׁיָּבוֹא לִבְרֶסְלֶב, שֶׁיּוּכַל עַל-כָּל-פָּנִים לְצַוּוֹת לַאֲחֵרִים שֶׁיִּשְׂרְפוּ הַסְּפָרִים לְפָנָיו. וְכֵן הָיָה שֶׁהִנִּיחוּ אוֹתוֹ עַל הָעֲגָלָה וְנָסַע לְשָׁם. וּבְבוֹאוֹ לִבְרֶסְלֶב חָזַר תֵּכֶף לְאִיתָנוֹ וְהִבְרִיא כְּבַתְּחִלָּה, וְלָקַח שְׁנֵי הַסְּפָרִים וּשְׂרָפָם שְׁנֵיהֶם. אוֹי לָנוּ שֶׁלֹּא זָכִינוּ שֶׁיִּשָּׁאֵר אוֹר הַזֶּה שֶׁל הַסֵּפֶר הַזֶּה, וּבַעֲוֹונוֹתֵינוּ הָרַבִּים גָּזְרוּ עָלָיו מִן הַשָּׁמַיִם לִשָּׂרְפוֹ. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁזֶּה הַסֵּפֶר לֹא יִהְיֶה עוֹד בָּעוֹלָם. חֶבָל עַל דְּאָבְדִין בַּעֲוֹונוֹתֵינוּ הָרַבִּים, אֲבֵדָה שֶׁאֵינָהּ חוֹזֶרֶת. וְאָמַר שֶׁזֶּה הַסֵּפֶר בְּהֶכְרֵחַ לִשָּׂרְפוֹ, וְזֶה הַסֵּפֶר "לִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן" יִהְיֶה נִדְפָּס וְיִתְפַּשֵּׁט בָּעוֹלָם:

אות קע

ד, כְּשֶׁכָּתַבְתִּי לְפָנָיו זֶה הַסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּשְׂרַף עַל-פִּי פְּקֻדָּתוֹ כַּנַ"ל, עָנָה וְאָמַר בָּעֵת שֶׁכָּתַבְתִּי לְפָנָיו: אִם הָיִיתָ יוֹדֵעַ מַה שֶּׁאַתָּה כּוֹתֵב וְכוּ'. הֵשַׁבְתִּי לוֹ בְּהַכְנָעַת הַלֵּב: בְּוַדַּאי אֵינִי יוֹדֵעַ כְּלָל. הֵשִׁיב: אֵין אַתָּה יוֹדֵעַ מַה שֶּׁאֵין אַתָּה יוֹדֵעַ ("דִּיא וַוייסְט נָאהר נִיט וָואס דִּיא וַוייסְט נִיט"):

אות קעא

ה, עוֹד הָיָה לוֹ סֵפֶר אֶחָד שֶׁהוּא גָּבוֹהַּ עוֹד יוֹתֵר וְיוֹתֵר אֲפִלּוּ מֵהַסֵּפֶר הַנִּשְׂרָף וְהוּא סֵפֶר הַגָּנוּז. וְאָמַר שֶׁאֲפִלּוּ גּוּפוֹ סִלֵּק כְּשֶׁכָּתְבוֹ. וְאוֹתוֹ הַסֵּפֶר לֹא שִׁזְפַתּוּ עַיִן. וְאָמַר שֶׁהוּא בְּחִינַת רָזִין דְּרָזִין (כְּלוֹמַר אֶצְלוֹ, נֶגֶד שְׁאָר הַדְּבָרִים שֶׁהוּא מְגַלֶּה). וְאָמַר שֶׁמַּשִׁיחַ יַגִּיד עַל זֶה פֵּרוּשׁ. וְסֵפֶר הַגָּנוּז הַזֶּה כְּבָר הָיָה נִגְמָר אֶצְלוֹ בִּתְחִלַּת שְׁנַת תקס"ו, הַיְנוּ חָמֵשׁ שָׁנִים קֹדֶם הִסְתַּלְּקוּתוֹ. וְעַתָּה, עָמֹד וְהִתְבּוֹנֵן לְאֵיזֶה דְּרָגָא הִגִּיעַ אַחַר-כָּךְ, כִּי מֵעוֹלָם לֹא עָמַד עַל מַדְרֵגָה אַחַת עַד הַיּוֹם שֶׁנִּסְתַּלֵּק, וּמַמָּשׁ בְּכָל שָׁעָה וְשָׁעָה הִשִּׂיג חֲדָשׁוֹת לְפִי מַדְרֵגָתוֹ הַנּוֹרָאָה מְאֹד. וְהָבֵן מְאֹד מְאֹד, כִּי מַעֲלַת גְּדֻלַּת סֵפֶר הַגָּנוּז לֵית מַחֲשָׁבָה תְּפִיסָא בֵּהּ כְּלָל, וּמַשִּׁיחַ יַגִּיד עַל זֶה פֵּרוּשׁ. וּמֵעַתָּה תִּתְבּוֹנֵן וּתְשַׁעֵר בְּדַעְתְּךָ גְּדֻלָּתוֹ וְכוּ' וְכוּ':

אות קעב

ו, עַל הַסֵּפֶר הַנַּ"ל שֶׁנִּשְׁרַף אָמַר, שֶׁאֵין מִי שֶׁיּוֹדֵעַ בּוֹ דָּבָר, כִּי-אִם צַדִּיק גָּדוֹל חַד בְּדָרָא, וְגַם שֶׁיִּהְיֶה חָכָם בְּכָל הַשִּׁבְעָה חָכְמוֹת:

אות קעג

ז, וְגַם אָנֹכִי שָׁמַעְתִּי כְּבָר מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁאָמַר עַל הַסֵּפֶר הַנַּ"ל, שֶׁצַּדִּיק לְבַד לֹא יָבִין בּוֹ דָּבָר, וְכֵן חָכָם בִּלְבַד לֹא יָבִין אוֹתוֹ גַּם-כֵּן, כִּי-אִם צַדִּיק וְחָכָם. הַיְנוּ שֶׁיִּהְיֶה צַדִּיק גָּדוֹל מְאֹד וְגַם חָכָם בְּכָל הַשִּׁבְעָה חָכְמוֹת. אֲבָל אַף-עַל-פִּי-כֵן, עַל-כָּל-פָּנִים, יִמָּצֵא מִי שֶׁיָּבִין בּוֹ. אֲבָל הַסֵּפֶר הַגָּנוּז שֶׁהוּא בְּחִינַת רָזִין דְּרָזִין אֲצִלוֹ, זֶה הַסֵּפֶר לֹא רָאָתָהוּ עַיִן בָּעוֹלָם. וְאָמַר שֶׁבָּזֶה הַסֵּפֶר לֹא יָבִין בּוֹ שׁוּם אָדָם בָּעוֹלָם כְּלָל, רַק שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר שֶׁמְּשִׁיחַ יֹאמַר עָלָיו פֵּרוּשׁ כַּנַּ"ל:

אות קעד

ח, הַסֵּפֶר הַשֵּׁנִי הַנִּשְׁרָף הָיוּ בּוֹ אַרְבָּעָה חֲלָקִים. הַסֵּפֶר הַנַּ"ל מְסָרוֹ תְּחִלָּה לְיַד שְׁנֵי אֲנָשִׁים מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ, וְצִוָּה עֲלֵיהֶם לִנְסֹעַ בַּעֲיָרוֹת וְלוֹמַר בְּכָל עִיר וָעִיר מְעַט מִזֶּה הַסֵּפֶר. וְגַם צִוָּה עֲלֵיהֶם לִקַּח אֵיזֶה קוּנְטְרֵסִים מִכְּתַב-יָד שֶׁל הַתּוֹרוֹת שֶׁנִּגְלָה, שֶׁנִּדְפְּסוּ בְּסֵפֶר לִקּוּטֵי מוֹהַר"ן, וְיַשְׁאִירוּ בְּכָל עִיר אֵיזֶה דַּפִּין מֵהֶם, כִּי אָז לֹא נִדְפַּס עֲדַיִן שׁוּם סֵפֶר מִסְּפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים. וְעוֹד יֵשׁ בְּעִנְיָן זֶה שֶׁל שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים הַנַּ"ל כַּמָּה סִפּוּרִים (וְזֹאת הָיְתָה בִּשְׁנַת תקס"ו בַּקַּיִץ):

אות קעה

ט, הַסֵּפֶר שֶׁהוֹלִיכוּ שְׁנֵי אֲנָשִׁים הַנַּ"ל הָיָה הַהַעְתָּקָה שֶׁלִּי, מַה שֶּׁהֶעְתַּקְתִּי סֵפֶר הַקָּדוֹשׁ הַנַּ"ל כַּנַּ"ל. הַסֵּפֶר שֶׁנִּשְׁרַף אָנוּ מְכַנִּין בְּשֵׁם סֵפֶר הַשֵּׁנִי, כִּי כָּל אֵלּוּ הַסְּפָרִים שֶׁנִּדְפְּסוּ הֵם בְּחִינַת סֵפֶר הָרִאשׁוֹן, כִּי כֻּלָּם הֵם בְּחִינַת נִגְלֶה שֶׁלּוֹ (אַף-עַל-פִּי שֶׁאֵצֶל כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ הוּא גָּבוֹהַּ יוֹתֵר מֵרָזִין דְּרָזִין, כִּי כָּל תֵּבָה וְתֵבָה שֶׁל סְפָרָיו שֶׁנִּדְפְּסוּ הִיא מְלֵאָה סוֹדֵי סוֹדוֹת וְרָזִין דְּרָזִין עַד אֵין סוֹף כַּמּוּבָן לְמַשְׂכִּיל, אַךְ אֲצִלּוֹ זַ"ל הָיָה כָּל זֶה בְּחִינַת נִגְלֶה). וְהַסֵּפֶר שֶׁצִּוָּה לִשְׁרֹף כְּשֶׁהָיָה בְּלֶעמְבֶּרְג, זֶה הוּא סֵפֶר הַשֵּׁנִי, וְהִיא בְּחִינַת רָזִין שֶׁלּוֹ. וְזֶה הַסֵּפֶר הַשֵּׁנִי הֶעְתַּקְתִּי לְפָנָיו בִּשְׁנַת תקס"ו, וְהַהַעְתָּקָה שֶׁלִּי נָתַן בְּיַד שְׁנֵי אֲנָשִׁים לְהוֹלִיךְ בַּעֲיָרוֹת וְלוֹמַר בְּכָל עִיר מְעַט מֵהַסֵּפֶר הַזֶּה כַּנַּ"ל. וְהִשְׁבִּיעַ אוֹתָם אָז שֶׁלֹּא יְגַלּוּ הַדָּבָר לְשׁוּם אָדָם. וְעוֹד הָיָה לוֹ סֵפֶר שְׁלִישִׁי וְהוּא סֵפֶר הַגָּנוּז שֶׁלֹּא נָגַע בּוֹ שׁוּם יַד אָדָם וְלֹא שָׁזְפַתּוּ עַיִן, וְהוּא בְּחִינַת רָזִין דְּרָזִין שֶׁלּוֹ. וְגַם זֶה הַסֵּפֶר כְּבָר הָיָה נִגְמָר בִּשְׁנַת תקס"ו בְּתַחִלָּתוֹ, כִּי אָז סִפֵּר לְפָנַי כָּל זֶה.

וְעַתָּה בּוֹא וּרְאֵה וְהָבֵן מַה הִשִּׂיג אַחַר-כָּךְ, כִּי כְּבָר הִתְפָּאֵר כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים שֶׁהוּא אֵינוֹ עוֹמֵד עַל מַדְרֵגָה אַחַת לְעוֹלָם, וְאָמַר, שֶׁאִם הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁעוֹמֵד הַיּוֹם עַל מַדְרֵגָה שֶׁל אֶתְמוֹל אֵינוֹ צָרִיךְ אֶת עַצְמוֹ כְּלָל, וּבְכָל פַּעַם אָמַר שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלָל מֵחֲמַת שֶׁרָצָה לְהַשִּׂיג יוֹתֵר וְיוֹתֵר. וְעַתָּה בִּין תָּבִין אֶת אֲשֶׁר לְפָנֶיךָ, עַד הֵיכָן עָצְמוּ הַשָּׂגוֹתָיו, כִּי חַי אַחַר-כָּךְ חֲמֵשׁ שָׁנִים רְצוּפִים, גַּם הָיוּ לוֹ יִסּוּרִים קָשִׁים וַעֲצוּמִים אַחַר-כָּךְ, וְהָיָה בְּכָל הָעֵירוֹת וְהַטְלְטוּלִים שֶׁל נְסִיעוֹת נָאוְורִיטְשׁ אַחַר-כָּךְ, וְגַם בִּבְּרַאד וְלֶעמְבֶּרְג הָיָה אַחַר-כָּךְ, שֶׁעַל יְדֵי כָּל זֶה פָּעַל וְעָשָׂה הַרְבֵּה מְאֹד וְהִשִּׂיג הַרְבֵּה מְאֹד. וּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מֹחַ בְּקָדְקָדוֹ יוּכַל לְהִתְנוֹצֵץ לוֹ אֵיזֶה הִתְנוֹצְצוּת עַל-יְדֵי-זֶה מִגְּדֻלַּת רַבֵּנוּ זַ"ל, אֲשֶׁר לֹא הָיָה דֻּגְמָתוֹ בָּעוֹלָם:

אות קעו

י, כְּשֶׁמָּסַר הַסֵּפֶר הַנַּ"ל לְיַד שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים הַנַּ"ל, וְאָנֹכִי לֹא יָדַעְתִּי מִזֶּה כְּלָל, כִּי עָשָׂה הַדָּבָר בְּהֶסְתֵּר גָּדוֹל וְלֹא יָדַע שׁוּם אָדָם מִזֶּה. אַחַר-כָּךְ בָּאתִי לְפָנָיו בְּתְחִלַּת קַיִץ תקס"ו, וְאָמַר לִי, אֲנִי זְכִיתִי אוֹתְךָ בְּמִצְוָה בְּמָה שֶׁנָּתַתִּי לְךָ לִכְתֹּב סֵפֶר הַנַּ"ל. וְאָמַר הַסֵּפֶר שֶׁלְּךָ כְּבָר הִתְחִיל לַעֲשׂוֹת עֲבָדָא בָּעוֹלָם:

אות קעז

יא, וְהַזְהִיר אוֹתִי אָז לְהִתְפַּלֵּל עַל הַיֶּלֶד הַיָּקָר שֶׁלּוֹ שְׁלֹמֹה אֶפְרַיִם זַ"ל, כִּי הָיָה לוֹ חֳלִי הַהוֹסְט [שִׁעוּל] אָז, וְהִזְהִיר אוֹתִי מְאֹד לְהַרְבּוֹת בִּתְפִלָּה עֲבוּרוֹ. וְאָמַר, יָדַעְתִּי כְּשֶׁמָּסַרְתִּי זֶה הַסֵּפֶר לְיַד הָאֲנָשִׁים הַנַּ"ל שֶׁיְּקַחוּ עַצְמָם וְיִתְגַּבְּרוּ עַל הַתִּינוֹק הַזֶּה (הַיְנוּ הַמְקַטְרְגִים), וְגַם הָאִישׁ שֶׁמָּסַרְתִּי הַסֵּפֶר הַנַּ"ל לְיָדוֹ (הַיְנוּ אֶחָד מִשְּׁנֵי אֲנָשִׁים הַנַּ"ל), הִזְהַרְתִּיו מְאֹד מְאֹד בְּעֵת שֶׁמָּסַרְתִּי לְיָדוֹ הַסֵּפֶר, לְמַעַן הַשֵּׁם שֶׁיִּהְיֶה נִזְהָר לְהִתְפַּלֵּל וּלְהַעְתִּיר עַל הַתִּינוֹק הַנַּ"ל. וּבַעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים הִתְגַּבֵּר הַקִּטְרוּג עַד שֶׁנִּסְתַּלֵּק בְּאוֹתוֹ הַקֵּיץ הַתִּינוֹק הַנַּ"ל:

אות קעח

יב, בְּאוֹתוֹ קַיִץ שָׁלַח אוֹתִי לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ זַ"ל, לִקְהִלַּת קֹדֶשׁ דְּזֶ'רִין, סָמוּךְ לְפִטְירָתוֹ עִם הַקְּוִיטֶל, שֶׁיְּקַח בְּדַעְתּוֹ אֵלּוּ הַשֵּׁמוֹת שֶׁרָשַׁם שָׁם כְּדֵי שֶׁיְּהֶיהּ לוֹ טוֹבָה לָעוֹלָם הַבָּא. וְאָמַר שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה יוּכַל לָבוֹא אֵלָיו מִיָּד אַחַר הִסְתַּלְּקוּתוֹ. וְכֵן הָיָה שֶׁבָּא אֵלָיו תֵּכֶף רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הַנַּ"ל:

אות קעט

יג, כְּשֶׁבָּא מִלֶּעמְבֶּרְג אָמַר: אֲנִי דּוֹמֶה כְּמוֹ חוֹנִי הַמְעַגֵּל שִׁשִּׁים שִׁבְעִים שָׁנָה (תענית כג.), וְהָיִיתִי סָבוּר שֶׁכְּבָר שָׁכְחוּ אוֹתִי, וּבְבוֹאִי לְוָואַרְנֶיוויצֶע קָפַץ אֶחָד מֵאֲנָשַׁיְנוּ אֶצְלִי תֵּכֶף כְּשֶׁרָאָה אוֹתִי, וְהוּא הָיָה מְחַיֶּה אוֹתִי מַמָּשׁ:

אות קפ

יד, הַדָּבָר הָיָה דּוֹמֶה כְּמוֹ מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ צָרָךְ גָּדוֹל לָהָעוֹלָם וְכוּ', וְחָטְפוּ אוֹתוֹ וְהִנִּיחוּ אוֹתוֹ בְּחֶדֶר - שֵׁב כָּאן. שֶׁלִּקְחוּ אוֹתִי וְהוֹשִׁיבוּ אוֹתִי עַל עֲלִיָּה הַגּ' אוֹ הָד' הַגְּבוֹהָה מְאֹד וְכוּ'. הֲלֹא הָיִיתִי דּוֹמֶה כְּמוֹ סוֹחֵר הַיּוֹצֵא לַשּׁוּק וְיֵשׁ לוֹ כַּמָּה דְּבָרִים לַעֲשׂוֹת, וְלַחֲטֹף מַשָּׂא-וּמַתָּן זֶה וְזֶה וְכוּ'. אֲפִלּוּ כְּשֶׁאָמְרוּ לִי שֶׁאֲנִי צָרִיךְ לָנוּחַ וְלָפוּשׁ עַצְמִי, לֹא הָיָה נִכְנָס בְּאָזְנַי מַה הִיא מְנוּחָה וּנְפִישָׁה, כִּי צְרִיכִין רַק לַעֲשׂוֹת תָּמִיד תָּמִיד, וְעַתָּה אֲנִי צָרִיךְ לִשְׁמֹר עֵת הָאֲכִילָה וְשֵׁנָה וְכַיּוֹצֵא מֵהֶמָּת הַחוֹלַאַת:

אות קפא

יד-ב, הָיָה לִי גּוּף יָפֶה שֶׁלֹּא הָיָה תּוֹבֵעַ וְדוֹחֵק עַצְמוֹ כְּלָל. עַכְשָׁו אֲנִי צָרִיךְ לִשְׁמֹר אֶת הָעֵת שֶׁל הָאֲכִילָה וְכוּ'. וְהַיְסוּרִים שֶׁהָיוּ לִי שָׁם אֵין לְבָאֵר, אֵין צָרִיךְ לוֹמַר מֹחַ יְסוּרִים, גַּם קִבַּלְתִּי רְפוּאוֹת וְהָיִיתִי שׁוֹתֶה חִינָא [רְפוּאָה לְקַדַּחַת מַלְרִיָּה]. וְשָׁם בְּמִדְינַת חִינָא [סִין] כּוֹפְרִים לְגַמְרֵי וְאוֹמְרִים לֵית דִּין וְלֵית דַּיָּן, וְכַיּוֹצֵא שְׁאָר הָרְפוּאוֹת מִמְּקוֹמוֹת הָאֲחֵרִים שֶׁיֵּשׁ שָׁם שְׁאָר אֶפִּיקוֹרְסוּת, וּכְשֶׁבָּא כָּל זֶה בְּתוֹךְ מֵעַי נַעֲשָׂה מִזֶּה מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה. כִּי הָיָה צָרִיךְ שֶׁיָּבוֹא הַסַּם הַבָּא מִשָּׁם בְּמֵעָיו כְּדֵי לְהַכְנִיעַ כְּפִירוֹת הַנַּ"ל, וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה בִּשְׁאָר סַמִּים (מִזֶּה יוּכַל הַמֵּבִין לְהָבִין קְצָת עִסְקוֹ בִּרְפוּאוֹת, מִלְּבַד שְׁאָר סוֹדוֹת נִשְׂגָּבוֹת שֶׁהָיוּ בְּכָל דְּרָכָיו וְהַנְהָגוֹתָיו. אֲבָל עַל שְׁאָר הָעוֹלָם הִזְהִיר מְאֹד בְּדָרְךְ עֵצָה טוֹבָה לְהִתְרַחֵק מֵרְפוּאוֹת וְדָאקְטוֹרִים):

אות קפב

טו, פַּעַם אַחַת אַחַר שֶׁבָּא מִלֶּעמְבֶּרְג אָמַר: אֲנִי עַכְשָׁו "כְּגָמָל עָלֵי אִמּוֹ" (תהלים קל"א):

אות קפג

טז, בְּקַיִץ תקס"ח בָּא מִלֶּעמְבֶּרְג לְבֵיתוֹ לִבְּרֶסְלֶב בְּיוֹם רִאשׁוֹן פָּרָשַׁת בָּלָק, וְשָׁבַת בַּדֶּרֶךְ בִּקְהִלַּת-קֹדֶשׁ יַאנוֹב. גַּם בִּנְסִיעָתוֹ מִלֶּעמְבֶּרְג נָסַע דֶּרֶךְ בְּרָאד וְנִתְמַהְמַהּ שָׁם אֵיזֶה זְמַן בְּעֵרֶךְ שְׁנֵי שָׁבוּעוֹת. וְהַדָּאקְטוֹרִים אָמְרוּ שֶׁקָּשֶׁה לוֹ מְאֹד לִנְסֹעַ מֵחֲמַת כֹּבֶד הַחוֹלַאַת שֶׁלּוֹ, וְשֶׁאִי אֶפְשָׁר לוֹ לִסַּע כִּי-אִם פַּרְסָה אַחַת בְּיוֹם. וְהוּא לֹא חָשׁ עַל זֶה, וְנָסַע בִּזְרִיזוּת גָּדוֹל כַּמָּה פַּרְסָאוֹת בְּיוֹם אֶחָד כְּדַרְכּוֹ הַסּוֹחֲרִים הַזְּרִיזִים. וּבְיוֹם רִאשׁוֹן שֶׁבָּא לְבֵיתוֹ נָסַע בְּהַשְׁכָּמָה מִקְּהִלַּת קֹדֶשׁ יַאנוֹב שֶׁשָּׁבַת שָׁם. וּבְמוֹצָאֵי שַׁבָּת לֹא יָשַׁן כְּדַרְכּוֹ. וּבַבֹּקֶר כְּשֶׁהֵאִיר הַשַּׁחַר נָסַע מִשָּׁם בִּזְרִיזוּת עַד שֶׁבָּא לְבֵיתוֹ בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם, בְּעוֹד הַיּוֹם גָּדוֹל. וְגַם אַחַר-כָּךְ בְּבֵיתוֹ הָיָה מִתְנַהֵג בְּעִנְיַן אֲכִילָתוֹ שֶׁלֹּא כְּפִי דַּעַת הַדָּאקְטוֹרִים, כִּי רָאָה שֶׁאֵין בָּהֶם מַמָּשׁ, כַּאֲשֶׁר הוֹדוּ לוֹ בְּעַצְמָן בְּפֶה מָלֵא. וְהֶאֱרִיךְ לְסַפֵּר בָּזֶה וְהִזְהִיר מְאֹד לִבְלִי לַעֲסֹק בְּדָאקְטוֹרִים וּרְפוּאוֹת כָּלָל כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (שיחות הר"ן נ'):

אות קפד

יז, בְּהִיוֹתוֹ בְּלֶעמְבֶּרְג מָסַר הַסֵּפֶר לְקוּטֵי מוֹהֲר"ן לְיַד אִישׁ אֶחָד שֶׁבָּא אֵלָיו מִמֶּעדָוֶוועדִיוֶוקֶע, וְצִוָּה לְהָאִישׁ הַזֶּה שֶׁיִּסַּע לְמִדִינָתֵנוּ לְהַדְפִּיס הַסֵּפֶר, וְכֵן עָשָׂה. וּבִתְחִלָּה חָקַר בְּדַעְתּוֹ וְהִתְיַשֵּׁב הַרְבֵּה בְּעִנְיָן זֶה, כִּי בַּשָּׁנִים הַקּוֹדְמִים הָיִינוּ נִזְהָרִים לְהַעֲלִים וּלְהַסְתִּיר הַכְּתָבִים שֶׁל תּוֹרָתוֹ בִּפְנֵי הָעוֹלָם, אַף אַחַר-כָּךְ צִוָּה עָלַי לְהַעֲתִיקָם כַּסֵּדֶר. הַיְנוּ, כִּי בִּתְחִלָּה הָיוּ כְּתוּבִים אֶצְלִי הַתּוֹרוֹת בְּקוּנְטֶרְסִים מְפֻזָּרִים שֶׁלֹּא כַּסֵּדֶר, וְאַחַר-כָּךְ בִּשְׁנַת תקס"ה צִוָּה עָלַי לְהַעְתִּיקָם כַּסֵּדֶר וְלַעֲשׂוֹת מֵהֶם כֶּרֶךְ. וְהִזְהִיר אוֹתִי לְהִזָּהֵר בָּזֶה. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הָיָה בְּעֶזְרִי, וְהֶעְתַּקְתִּיו יָפֶה כַּסֵּדֶר. וְהֵבֵאתִי לְפָנָיו הַקּוּנְטֶרְסִים וְהוּטְבוּ בְּעֵינָיו מְאֹד. וְאַחַר-כָּךְ נָתַתִּי אוֹתָם לָאֻמָּן הַכּוֹרֵךְ פֹּה בְּרֶסְלֶב לְכָרְכָם יָפֶה, וְזֶה הָיָה בְּיוֹם שִׁשִּׁי עֶרֶב שַׁבַּת-קֹדֶשׁ, וְהֶכְרַחְתִּי לַעֲמֹד עַל הָאֻמָּן לִשְׁמֹר בְּעֵת הַכְּרִיכָה שֶׁלֹּא יִשְׁלְטוּ בּוֹ יְדֵי זָרִים. וְאַחַר-כָּךְ שָׁלַח רַבֵּנוּ זַ"ל אִישׁ מֵאֲנָשָׁיו שֶׁיַּעֲמֹד עַל הָאֻמָּן לִשְׁמֹר, כְּדֵי שֶׁאֲנֹכִי אָבוֹא לְפָנָיו לְדַבֵּר עִמּוֹ. וְתֵכֶף בָּאתִי לְפָנָיו וְדִבֵּר עִמִּי הַרְבֵּה וְהֶחֱזִיק אוֹתִי מְאֹד. וּבְאוֹתוֹ הַיּוֹם שָׁמַעְתִּי הַתְחָלַת הִתְגַּלּוּת הָעִנְיָן שֶׁל הָעֲשָׂרָה קַפִּיטֶל תְּהִלִּים שֶׁהֵם תִּקּוּן לְמִקְרֶה לַיְלָה חַס וְשָׁלוֹם. וְאָז מֻחְמֶּצֶת עֶסֶק זֶה נִמְנַע מִלֵּישֵׁן בְּאוֹתוֹ הָעֶרֶב שַׁבָּת, רַק דִּבֵּר עִמִּי הַרְבֵּה בִּתְחִלָּה כְּשֶׁהָיָה שׁוֹכֵב עַל מִטָּתוֹ, וְאַחַר-כָּךְ קָם מִמִּטָּתוֹ וְיָשַׁב אֵצֶל הַשֻּׁלְחָן בְּבֵיתוֹ הַגָּדוֹל, וְדִבֵּר עִמִּי הַרְבֵּה וְעִם כָּל הָעוֹלָם עַד פְּנוֹת הַיּוֹם, מַה שֶּׁדַּרְכּוֹ הָיָה תָּמִיד לֵילֵךְ לַמֻּרְחָץ סָמוּךְ אַחַר חֲצוֹת, וְעַכְשָׁיו יָשַׁב וְדִבֵּר עִמָּנוּ עַד סָמוּךְ לָעֶרֶב.

וְאָמַר אָז, כַּמָּה קָשֶׁה לִהְיוֹת מַנְהִיג (שֶׁקּוֹרִין "גִּיטֶר יְהוּד"). כִּי הֲלֹא זֶה הַדָּבָר שֶׁכּוֹרְכִין הַסֵּפֶר נִדְמֶה לָכֶם שֶׁהוּא דָּבָר קָטָן, כַּמָּה וְכַמָּה עוֹלָמוֹת תְּלוּיִים בָּזֶה (וְכַוָּנָתוֹ הָיָה נִרְאֶה בָּזֶה, שֶׁהוּא מֻכְרָח לִשְׂא עָלָיו עִנְיַן הַתִּקּוּן הַזֶּה הַנַּעֲשָׂה עַל-יְדֵי כְּרִיכוֹת הַסֵּפֶר גַּם-כֵּן). וְנִגְמַר כְּרִיכוֹת הַסֵּפֶר בַּשָּׁבוּעַ שֶׁלְּאַחֲרָיו בְּיוֹם חֲמִישִׁי. וּבְכָל אוֹתוֹ הַשָּׁבוּעַ דִּבֵּר עִמִּי הַרְבֵּה מֵעִנְיַן שִׂמְחָה, וְחִזֵּק אוֹתִי הַרְבֵּה לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד, וְאָמַר: הֲלֹא הַחוֹלֶה שֶׁמַּטָּל עַל עֶרֶשׂ דַּוַי מְחַזְּקִים אוֹתוֹ וְאוֹמְרִים לוֹ שֶׁלֹּא יִתְרַשֵּׁל וְלֹא יִתְעַצֵּב, רַק יִתְחַזֵּק בְּכָל מִינֵי הִתְחַזְּקוּת, וְעַל-יְדֵי-זֶה יָכוֹל הַחוֹלֶה לָשׁוּב לְאֵיתָנוֹ עַל יְדֵי הִתְחַזְּקוּת בְּעַצְמוֹ. וְעוֹד דִּבֵּר עִמִּי הַרְבֵּה מֵעִנְיָן זֶה בְּכָל יוֹם. וּבְיוֹם חֲמִישִׁי נִגְמַר כְּרִיכוֹת הַסֵּפֶר, וְהֵבֵאתִיו לְפָנָיו מְכֻרָּךְ. עָנָה וְאָמַר: עֲדַיִן אֵין אַתָּה בְּשִׂמְחָה? יִהְיֶה זְמַן שֶׁתֵּדַע גְּדֻלָּתִי. וְאָז גִּלָּה לִי מֵעִנְיַן הַסֵּפֶר הַנַּ"ל שֶׁיֵּשׁ לוֹ, שֶׁהוּא הַסֵּפֶר שֶׁזָּכִיתִי לְהַעְתִּיקוֹ וְאַחַר-כָּךְ צִוָּה לְשָׁרְפוֹ. וְיֵשׁ בָּזֶה הַרְבֵּה לְסַפֵּר, וּמִעֵט נִרְשָׁם בְּמָקוֹם אַחֵר (לעיל קס"ט). וְעַיֵּן עוֹד הַשַּׁיָּךְ לָזֶה בַּסֵּפֶר יְמֵי נָתָן (ימי מוהרנ"ת א'-י"א, כ"ו):

נסיעתו וישיבתו באומאן

אות קפה

א, שְׁנַת תק"ע לֵיל שַׁבָּת רֹאשׁ-חֹדֶשׁ אִיָּר, הָיְתָה שְׂרֵפָה גְּדוֹלָה בִּבְּרֶסְלֶב וְנִשְׂרַף גַּם בֵּיתוֹ. אַחַר-כָּךְ, בְּיוֹם שְׁלִישִׁי שֶׁאַחַר שַׁבָּת נָסַע לְאוּמַאן. כִּי מִקִּדָּם, בַּשָּׁבוּעַ הַקּוֹדֶמֶת, שָׁלַח אִישׁ אֶחָד לִקְבֹּעַ לוֹ שָׁם דִּירָה בְּבֵית רנ"נ. וְרָאִינוּ יְשׁוּעַת הַשֵּׁם, שֶׁמִּכָּוָן מַמָּשׁ בַּשָּׁבוּעַ הַקּוֹדֵם שָׁלַח אֶת הַשֶּׁלִּיחַ הַנַּ"ל, וּבְיוֹם רִאשׁוֹן תֵּכֶף אַחַר הַשְּׂרֵפָה בָּא שֶׁלִּיחַ שֶׁיִּסַּע לְשָׁם כִּי הֵם מְרֻצִּים לְקַבְּלוֹ שָׁם. וְנִסְעָתִי גַּם-כֵּן עִמּוֹ.

בַּדֶּרֶךְ פָּגַע בָּנוּ רַבִּי מֵאִיר מִטָּעפְּלִיק וְהוּא הָיָה הַשֶּׁלִּיחַ הָרִאשׁוֹן הַנַּ"ל, וְיָרַד רַבִּי מֵאִיר מֵהָעֲגָלָה שֶׁלּוֹ וְעָמַד עַל הָעֲגָלָה שֶׁלָּנוּ וְדִבֵּר עִמּוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל. וְסִפֵּר רַבִּי מֵאִיר לְרַבֵּנוּ זַ"ל, אֵיךְ הֵם מְרֻצִּים לְקַבְּלוֹ שָׁם, וְשֶׁשָּׁם הִיא דִּירָה יָפָה מְאֹד. עָנָה וְאָמַר, הֲלֹא הַכֹּל שֶׁלָּנוּ. כִּי חַיָּב אָדָם לוֹמַר בְּשִׁבְילִי נִבְרָא הָעוֹלָם, כִּי נוֹסֵעַ כָּאן נַחְמָן וְנָתָן, וְאִם-כֵּן הַכֹּל שֶׁלָּנוּ. וְצִוָּה שֶׁלֹּא לְדַבֵּר מִזֶּה, וְאָמַר, הֲלֹא רַבִּי מֵאִיר מְדַיֵּק בִּשְׁמָא. וְאָמַר שֶׁתֵּכֶף בְּנָסְעוֹ מִבְּרֶסְלֶב בָּא עַל דַּעְתּוֹ זֹאת וְנִכְנַס בְּלִבּוֹ מְאֹד, אַךְ לֹא רָצָה לְדַבֵּר מִזֶּה, רַק עַל-יְדֵי רַבִּי מֵאִיר שֶׁפִּגַּע בָּנוּ עַל-יְדֵי-זֶה גִּלָּה זֹאת, כִּי זֶה בְּחִינוֹת נִסְתָּרוֹת, כִּי הֵם סִתְרֵי הַנְּהָגוֹתָיו. וְאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: כָּךְ הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא מַנְהִיג אֶת הָעוֹלָם וְכוּ'. וְאָמַר אָז בְּדֶרֶךְ צַחוּת: אִם הָיוּ אוֹמְרִים לְאֶחָד רַבִּי נַחְמָן-נָתָן. וְדִבֵּר אָז מֵעִנְיַן קְדוּשׁ, וּפָשַׁט יָדוֹ כְּמוֹ בְּשָׁעַת הַקִּדּוּשׁ שֶׁאוֹחֲזִין הַכּוֹס, וְאָמַר, זֶה הַקִּדּוּשׁ יִהְיֶה נַעֲשֶׂה בְּבֵית שֶׁלֹּא הִזְכִּירוּ שָׁם בְּשׂוּם פַּעַם אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְאָמַר אָז עִנְיַן הַנִּדְפָּס בְּסִפּוּרֵי-מַעֲשִׂיּוֹת הַמַּתְחִיל: הִפְלִיג מְאֹד בִּגְדֻלַּת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְכוּ' (שיחות הר"ן ג'):

אות קפו

ב, כְּשֶׁיָּצָא מִבְּרֶסְלֶב עָנָה וְאָמַר: גַּם מַחֲמַת זֶה נָכוֹן מְאֹד מַה שֶּׁנִּסְעְתִּי מֵהֶם, כִּי אֵינוֹ נָכוֹן שֶׁהֵם יִהְיוּ בְּצַעַר וַאֲנִי בְּשִׂמְחָה. כִּי בִּשְׁלֵמָא אִם לֹא הָיִיתִי נִשְׂרָף רַק הֵם בְּעַצְמָן, הָיִיתִי מֻכְרָח לְהִצְטַעֵר עִמָּהֶם. כִּי מֵחֲמַת שֶׁיֵּשׁ לְיִשְׂרָאֵל צַעַר כָּזֶה, גַּם אֲנִי מֻכְרָח לִסְבֹּל עִמָּהֶם לְהִצְטַעֵר עִמָּם בְּצָרוֹתָם. אֲבָל עַכְשָׁו שֶׁגַּם בֵּיתִי נִשְׂרַף, וּבְוַדַּאי אֲנִי צָרִיךְ לְקַבֵּל בְּאַהֲבָה וּבְשִׂמְחָה, וּצְרִיכִים דַּיְקָא שִׂמְחָה גְּדוֹלָה מְאֹד, הֵינוּ לְהִתְגַּבֵּר בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה מְאֹד, וְעַל-כֵּן אֵין נָכוֹן שֶׁאֶהְיֶה עִמָּהֶם, כִּי הֵם שְׂרוּיִים בְּצַעַר וַאֲנִי אֶהְיֶה בְּשִׂמְחָה. וְהֶבֵן הֵיטֵב. אַחַר-כָּךְ אָמַר לֹא מִבָּעְיָא מָעוֹת, הֵינוּ הֶפְסֵד מָמוֹן, בְּוַדַּאי אֲנִי מְקַבֵּל בְּשִׂמְחָה, כִּי: "עוֹר בְּעַד עוֹר וְכֹל אֲשֶׁר לְאִישׁ יִתֵּן בְּעַד נַפְשׁוֹ" (איוב ב'), אֲבָל אֲפִלּוּ כְּשֶׁנִּפְקָד אֶצְלִי נֶפֶשׁ חַס וְשָׁלוֹם, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִשְׁמְרֵהוּ מֵהַיּוֹם וּלְהַבָּא, גַּם-כֵּן הוּא מְקַבֵּל בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה, עַד שֶׁכָּל עִנְיָנֵי אֲבֵלוּת שֶׁצְּרִיכִין לִנְהֹג, כְּגוֹן בְּכִיָּה וְכַיּוֹצֵא הוּא צָרִיךְ לְהַכְרִיחַ עַצְמוֹ לָזֶה, כִּי יֵשׁ לוֹ שִׂמְחָה

גְּדוֹלָה אָז, וְהַכֹּל שָׁוֶה אֶצְלוֹ כְּאִלּוּ לֹא הָיָה כְּלָל בָּעוֹלָם. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִשְׁמְרֵהוּ תָּמִיד מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם:

אות קפז

ג, קֹדֶם שֶׁיָּצָא מִבֶּרֶסְלֶב לְאוּמַאן לְהִסְתַּלֵּק שָׁם, בְּעֵת שֶׁיָּצָא מִפֶּתַח הַבַּיִת וְלַחוּץ לַעֲלוֹת עַל הָעֲגָלָה, עָמַד אֵצֶל הַמְּזוּזָה וְהִנִּיחַ יָדוֹ עַל הַמְּזוּזָה. עָנָה וְאָמַר לְהָעוֹלָם: תִּרְאוּ לְהִתְקַבֵּץ יַחַד וּלְהִתְפַּלֵּל יַחַד, כִּי אִם תִּתְפַּלְּלוּ בְּכַוָּנָה אוּלַי תּוּכְלוּ לְהַמְשִׁיךְ אוֹתִי לְכָאן עוֹד הַפָּעַם:

אות קפח

ד, כְּשֶׁנִּסַּעְתִּי עִמּוֹ לְאוּמַאן בְּסוֹף יָמָיו, וְדִבֵּר עִמִּי עַל הָעֲגָלָה דִּבְרֵי תַּנְחוּמִין כַּמָּה שִׂיחוֹת נָאוֹת קְדוֹשׁוֹת מְאֹד הַמְחַיִּין אֶת הַנֶּפֶשׁ מְאֹד. וְהֵבַנְתִּי מִדְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים גֹּדֶל הָרַחֲמָנוּת שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְסוֹף כָּל סוֹף יַגָּלֶה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הָאֱמֶת וְייטיב אַחֲרִיתֵנוּ וְכוּ'. אָז עָנִיתִי וְאָמַרְתִּי לְפָנָיו בְּהִתְעוֹרְרוּת הַלֵּב: אַף-עַל-פִּי-כֵן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִגְמֹר כִּרְצוֹנוֹ ("גָּאט וָועט פָּארְט אוֹיסְ פִּירְן"). הֵשִׁיב לִי בִּלְשׁוֹן תְּמִיהָה: מַה הוּא זֶה שֶׁאַתָּה אוֹמֵר שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִגְמֹר? הֲלֹא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ גּוֹמֵר תָּמִיד ("וָואס אִיז עֶר וָועט אוֹיסְ פִּירִין? גָּאט פִּירְט תָּמִיד אוֹיסְ"):

אות קפט

ה, בַּדֶּרֶךְ, בְּעֵת נְסִיעָתוֹ לְאוּמַאן, עָנָה וְאָמַר: אַף עַל-פִּי-כֵן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹזֵר לְיִשְׂרָאֵל תָּמִיד, וְאֵין דּוֹר יָתוֹם. וּכְמוֹ שֶׁאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי, כְּשֶׁאָמַר אֵיזֶה תֵּנָא "עֶתִידָה תּוֹרָה שֶׁתִּשְׁתַּכַּח מִיִּשְׂרָאֵל", עָנָה רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר: "לָאו" (שבת קל"ח:), כִּי "בְּזֹהַר דָּא יִתְקְנוּן מִן גָּלוּתָא" (זוהר נשא קכד:), "כִּי לֹא תִשָּׁכַח מִפִּי זַרְעוֹ". וְעַל-כֵּן עָמַד עַצְמוֹ עַל-זֶה הַפָּסוּק, וְגִלָּה אָז הַסּוֹד הַנִּדְפָּס בְּלִקּוּטֵי א' בְּתְחִלָּתוֹ, עַיֵּן שָׁם מִגְּדֻלַּת רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי. עָנִיתִי וְאָמַרְתִּי לוֹ, רַבִּי שִׁמְעוֹן יֵשׁ לוֹ גַּם-כֵּן בְּוַדַּאי הֶנָּאָה מִזֶּה, הַיְנוּ מִזֶּה הַחִדּוּשׁ הַנִּפְלָא. הֵשִׁיב הֵן. אַחַר-כָּךְ עָנָה וְאָמַר, רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּעַצְמוֹ הוּא עִנְיָן אַחֵר, כִּי רַבִּי שִׁמְעוֹן הוּא "עִ'יר וְ'קַדִּישׁ מִ'ן שְׁ'מַיָּא נָ'חִית" (דניאל ד') כַּנִּדְפָּס שָׁם. וְעַכְשָׁו יֵשׁ "נַ'חַל נ'וֹבֵעַ מְ'קוֹר חָ'כְמָה" (משלי י"ח) שֶׁאַפִּילּוּ הָעִיר וְקַדִּישׁ צָרִיךְ גַּם כֵּן לְקַבֵּל מִשָּׁם וְהָבֵן. גַּם כְּבָר נִשְׁמַע שֶׁאָמַר עַל עַצְמוֹ שֶׁהוּא נָהָר הַמְטַהֵר מִכָּל הַכְּתָמִים:

אות קצ

ו, בְּדַרְכּוֹ נְסִיעָתוֹ קֹדֶם שֶׁנִּכְנַס לְאוּמַאן, סְמוּךְ לָעִיר, סִפֵּר מַעֲשֶׂה מֵהַבַּעַל שֵׁם-טוֹב זַ"ל: שֶׁפַּעַם אַחַת בָּא הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל לְאֵיזֶה מָקוֹם, וְהָיָה שָׁם בְּמָרָה שְׁחוֹרָה וְעַצְבוּת גָּדוֹל מְאֹד, וְהִכִּירוּ בּוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ מָרָה שְׁחוֹרָה. אַךְ מִי יִפְתַּח פִּיו לִשְׁאֹל אוֹתוֹ עַל זֶה. וְהָיָה כָּךְ יוֹם וָחֵצִי. אַחַר-כָּךְ בְּעֶרֶב-שַׁבָּת אַחַר חֲצוֹת, צִוָּה הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל שֶׁיְּבַקְּשׁוּ כָּל הָאוֹרְחִים

הַנִּמְצָאִים בָּעִיר לַהֲבִיאָם אֶצְלוֹ שֶׁיֹּאכְלוּ עִמּוֹ בְּשַׁבָּת, וְלֹא הָיָה שָׁם הַרְבֵּה אוֹרְחִים רַק מְצָאוּ שְׁנֵי אוֹרְחִים הוֹלְכֵי רֶגֶל וֶהֱבִיאוּם אֵלָיו. אַחַר-כָּךְ שָׁמְעוּ שֶׁטָּעַן עִמָּהֶם הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל, וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁאֵינוֹ זוֹכֵר הֵיטֵב אֶת הַמַּעֲשֶׂה אֵיךְ הָיָה. אַךְ תַּמְצִית הָעִנְיָן הָיָה, שֶׁבְּאוֹתוֹ הַמָּקוֹם הָיוּ שָׁם נְשָׁמוֹת מִשְׁלֹשׁ מֵאוֹת שָׁנִים שֶׁלֹּא הָיָה לָהֶם עֲלִיָּה, וּכְשֶׁבָּא הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל לְשָׁם נִתְקַבְּצוּ כֻּלָּם אֵלָיו, כִּי הֵם מְצַפִּים תָּמִיד עַל אִישׁ כָּזֶה שֶׁיּוּכַל לְתַקְּנָם, וּמֵחֲמַת זֶה הָיָה לוֹ עַצְבוּת כִּי הָיָה כָּבֵד עָלָיו עִנְיָן זֶה מְאֹד. וְהָעִנְיָן הָיָה כִּי הָיָה בִּלְתִּי אֶפְשָׁרִי לְתַקְּנָם כִּי-אִם עַל-יְדֵי פְּטִירָתוֹ, וְזֶה הָיָה קָשֶׁה לוֹ מְאֹד. עַל-כֵּן הָיָה בְּעַצְבוּת וְהִזְמִין לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֵלּוּ הַשְּׁנַיִם הַהוֹלְכִים רַגְלִי הַנַּ"ל. וְהֵם הָיוּ צַדִּיקִים גְּדוֹלִים מְאֹד וְקִבְּלוּ עַל עַצְמָן מֻחֲצָה, וּמֻחֲצָה נִשְׁאַר עַל הַבַּעַל שֵׁם טוֹב וְעַל-יְדֵי-זֶה נִצּוֹל הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל. וְכִמְדֻמֶּה שֶׁלְּאֵלּוּ הַשְּׁנַיִם הַנַּ"ל הִגִּיעַ לָהֶם הֶזֵּק עַל-יְדֵי-זֶה:

אות קצא

ז, יוֹם ג' ח"י תִּשְׁרֵי שֵׁנִי דְּחֹל-הַמּוֹעֵד סֻכּוֹת לְעֵת עֶרֶב שְׁנַת תקע"א, נִלְקַח אֲרוֹן אֱלֹקִים וְנִסְתַּלֵּק אוֹר יִשְׂרָאֵל, כְּבוֹד אַדְמוֹ"ר בּוּצִינָא עִלָּאָה בּוּצִינָא קַדִּישָׁא יַקִּירָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן, מוֹרֵנוּ רַבִּי נַחְמָן זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה, וְנִקְבַּר לְמָחֳרָתוֹ בְּיוֹם רְבִיעִי בְּאוּמַאן בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר בָּחַר לוֹ בּוֹ בַּחַיִּים חַיּוּתוֹ כַּמְבֹאָר בְּזֶה הַסֵּפֶר סִפּוּרֵי דְּבָרָיו, אֲשֶׁר מְבֹאָר בָּהֶם בְּפֵרוּשׁ שֶׁהוּטַב בְּעֵינָיו לִשְׁכַּב בְּאוּמַאן מֵחֲמַת שֶׁהָיָה שָׁם קִדּוּשׁ הַשֵּׁם הַרְבֵּה מְאֹד כַּמְפֻרָסָם. גַּם עִקַּר הִסְתַּלְּקוּתוֹ מֵחֲמַת הַקְּדוֹשִׁים שֶׁנֶּהֱרְגוּ שָׁם, כַּאֲשֶׁר הֵבִנּוּ מִדְּבָרָיו שֶׁסִּפֵּר בְּאוּמַאן, שֶׁיֵּשׁ שָׁם רִבְבוֹת נְשָׁמוֹת שֶׁהוּא צָרִיךְ לְהַעֲלוֹתָן. גַּם בְּיוֹם שֵׁנִי רֹאשׁוֹן דְּחֹל-הַמּוֹעֵד הַנַּ"ל שֶׁהָיָה יוֹם אֶחָד לִפְנֵי הִסְתַּלְּקוּתוֹ, עָנָה וְאָמַר אֵלַי: הַאִתָּה זוֹכֵר הַמַּעֲשֶׂה שֶׁסִּפַּרְתִּי לְךָ? אָמַרְתִּי לוֹ: אֵיזֶה מַעֲשֶׂה? הֵשִׁיב לִי: הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל, שֶׁסִּפַּרְתִּי לְךָ בְּעֵת שֶׁנִּכְנַסְתִּי לְאוּמַאן. הֵשַׁבְתִּי לוֹ: הֵן. עָנָה וְאָמַר: זֶה זְמַן רַב שֶׁהִסְתַּכְּלוּ עָלַי לְתָפְסֵנִי לְכָאן. שׁוּב עָנָה וְאָמַר: לֹא אֲלָפִים נְשָׁמוֹת כָּאן, כִּי-אִם רִבְבוֹת רִבְבוֹת. גַּם בַּלַּיְלָה שֶׁלְּאַחֲרָיו סִפֵּר גַּם-כֵּן מֵעִנְיָן זֶה וְאָמַר, שֶׁכַּמָּה מִשְׁפָּטִים וְכַמָּה קְדוֹשִׁים וְכוּ' הָיוּ בְּכָאן. וְאָמַר: מַה לָּכֶם לְדַאֹג מֵאַחַר שֶׁאֲנִי הוֹלֵךְ לִפְנֵיכֶם, אֵלּוּ אֲנָשִׁים מֵאֲנָשֵׁינוּ שֶׁמַּתּוּ מִקֹּדֶם הָיָה לָהֶם חֲשָׁשׁ, אֲבָל אַתֶּם, מֵאַחַר שֶׁאֲנִי הוֹלֵךְ לִפְנֵיכֶם אֵין לָכֶם לָחוּשׁ כְּלָל. וּמָה אִם הַנְּשָׁמוֹת שֶׁלֹּא הִכִּירוּ אוֹתִי כְּלָל הֵם מְצַפִּים עַל תִּקּוּנִים שֶׁלִּי, מִכָּל-שֶׁכֵּן אַתֶּם:

אות קצב

ח, בְּהֵיוֹתוֹ יוֹשֵׁב בְּאוּמַאן, הָיָה יוֹשֵׁב וּמְשִׂיחַ עִמָּנוּ וְאָמַר, הִזָּכְרְתֶּם מָתַי הִתְחַלְתִּי לָשׂוּחַ מֵאוּמַאן? וְאָמַרְתִּי לוֹ, אֲנִי זוֹכֵר כְּשֶׁקָּרָא אֶת רַבִּי יוּדָל וְשָׁאַל לוֹ עַל עִנְיַן הַסַּאפְּיֶיע [גַּן בְּאוּמַאן]. עָנָה רַבֵּנוּ זַ"ל וְאָמַר, גַּם אַתָּה אֵינְךָ יוֹדֵעַ וְאֵינְךָ זוֹכֵר, כִּי גַּם מִקֹּדֶם בְּוַדַּאי הָיִיתִי

מֵשִׂיחַ מִזֶּה, וְאָז כְּשֶׁדִּבַּרְתִּי עִם רַבִּי יוּדְל הָיִיתִי אוֹחֵז בְּעִנְיָן זֶה בְּרִחוּק מָקוֹם. וְנִכְנַסְתִּי כְּבָר בְּלִמּוּד זֶה הַרְבֵּה מְאֹד. כִּי אָז, כְּבָר הָיְתָה לִי יְכֹלֶת לְהָבִיא זֹאת בְּתוֹךְ הַשִּׂיחָה שֶׁיִּהְיֶה לָהּ אֵיזֶה עִנְיָן וְשַׂיָּכוּת. וְאָמַר גַּם אַתֶּם אֵינְכֶם חֲכָמִים, וְאַתֶּם סְבוּרִים שֶׁהָעִנְיָן הוּא אוֹדוֹת רנ"נ. בֶּאֱמֶת זֶה אֵינוֹ אֶחָד מֵאַלְפֵי אֲלָפִים וְרִבֵּי רְבָבוֹת מֵהָעִנְיָן שֶׁבָּא בִּשְׁבִילוֹ. וְאָמַר, שֶׁגַּם בַּחֹרֶף הָעָבָר כְּשֶׁדִּבֵּר שָׁרוֹצֶה לִנְסֹעַ עַל הַמְּדִינָה, עִקַּר כַּוָּנָתוֹ הָיָה לִהְיוֹת נִשְׁאָר כָּאן עַל אֵיזֶה זְמַן. וְעוֹד דִּבֵּר עִמָּנוּ מִזֶּה. מִכָּל זֶה נִשְׁמָע שֶׁיֵּשׁ לוֹ כַּוָּנָה גְּדוֹלָה וְנוֹרָאָה מְאֹד בָּזֶה שֶׁבָּא לְאוּמַאן, וְשֶׁזֶּה זְמַן רַב שֶׁהִתְחִיל לְהַשִּׂיג עִנְיָן זֶה וְשֶׁיֵּשׁ לוֹ בָּזֶה לִמּוּד שָׁלֵם עָמֹק מְאֹד. וְגַם בִּהְיוֹתוֹ בִּבְרֶסְלֶב זְמַן רַב קֹדֶם שֶׁנָּסַע לְאוּמַאן, רַק שֶׁדִּבֵּר מִזֶּה גַּם אָז הָיָה אוֹחֵז בְּלִמּוּד זֶה בְּרִחוּק מָקוֹם מְאֹד, מִכָּל-שֶׁכֵּן עַתָּה שֶׁכְּבָר נִכְנַס לְשָׁם. וְאִי אֶפְשָׁר לְצַיֵּר מִזֶּה אֲפִלּוּ מַה שֶּׁנִּתְנוֹצֵץ בְּדַעְתֵּנוּ בָּזֶה, כִּי מְאֹד עָמְקוּ מַחְשְׁבוֹתָיו בְּכָל מַה שֶּׁעָשָׂה, בִּפְרָט בְּעִנְיַן נְסִיעָתוֹ לְאוּמַאן לְהִסְתַּלֵּק שָׁם. עָמֹק עָמֹק מִי יִמְצָאֶנּוּ:

אות קצג

ט, אָמַר אֲלוּ הָרְשָׁעִים הַגְּדוֹלִים כְּשֶׁנִּכְנָסִים לְהַצַּדִּיק הָאֱמֶת, הַהַכְנָעָה בְּעָלְמָא שֶׁהֵם מַכְנִיעִין עַצְמָן קְצַת לְפָנָיו לֵילֵךְ אֲלָיו וּלְכַבְּדוֹ, מִזֶּה בְּעַצְמוֹ נַעֲשֶׂה תִּקּוּן גָּדוֹל מְאֹד בְּמָקוֹם שֶׁנַּעֲשֶׂה. כִּי לְפִי גֹּדֶל רִשְׁעָתָם הַגְּדוֹלָה מְאֹד, כְּשֶׁהֵם מַכְנִיעִין עַצְמָם הַכְנָעָה בְּעָלְמָא לִפְנֵי הַצַּדִּיק הָאֱמֶת. מִזֶּה נַעֲשֶׂה תִּקּוּן גָּדוֹל מְאֹד. כִּי יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים בְּכָל יוֹם כַּמָּה פְּעָמִים: "כִּי גָדוֹל ה' מִכָּל אֱלֹקִים" (פסוקי דזמרה שלפני ברוך שאמר), וְלֹא נַעֲשָׂה מִזֶּה רַעַשׁ גָּדוֹל כָּל-כָּךְ. וּכְשֶׁבָּא יִתְרוֹ וְאָמַר: "כִּי עַתָּה יָדַעְתִּי כִּי גָדוֹל ה'" (שמות י"ח), "כְּדֵין אִתְיַקַּר וְאִסְתַּלַּק שְׁמָא דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עִלָּא וְתַתָּא" (זוהר יתרו סט.). כִּי דַּיְקָא כְּשֶׁבָּא מְרוּחָק כָּזֶה מֵעִמְקֵי הַקְּלִפּוֹת, וּמַכְנִיעַ עַצְמוֹ תַּחַת הַקְּדֻשָּׁה, מִזֶּה נִתְעַלֶּה וְנִתְגַּדֵּל שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהָבֵן. גַּם שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר לְאֶחָד, זֶה אֵין אַתָּה יוֹדֵעַ, שֶׁכְּשֶׁאֶחָד מֵהֶם מַטֶּה עַצְמוֹ (הַיְנוּ שֶׁנִּכְנָס אֵלָיו וּמַטֶּה עַצְמוֹ אֶל הַקְּדֻשָּׁה), אֲזַי מַטִּין עַצְמָן כָּל הָרְקִיעִין ("אַז אַיינָר פּוּן זַייא טִיט זִיךְ אַבַּייג בַּייגִן זִיךְ דִי הִימְלֶין"):

אות קצד

י, אָמַר, מִי שֶׁמְּגַלֶּה חָכְמָה חֲדָשָׁה בָּעוֹלָם, הַיְנוּ אֵיזֶה חָכְמָה חִיצוֹנָה מֵחָכְמוֹת חִיצוֹנִיּוֹת שֶׁל זֶה הָעוֹלָם, לַסּוֹף אֵין אַחֲרִיתוֹ טוֹב, וְיֵשׁ לוֹ מַפָּלָה עַל-יְדֵי אוֹתוֹ הַחָכְמָה בְּעַצְמָהּ שֶׁגִּלָּה. כְּמוֹ שֶׁמָּצִינוּ מִכַּמָּה חַכְמֵי הָאֻמּוֹת שֶׁהִמְצִיאוּ חֲדָשׁוֹת, כְּגוֹן קָלֶאמְבֶּס שֶׁגִּלָּה אֶרֶץ אֲמֶעְרִיקָא וּלְסוֹף מֵת בְּשִׁלְשְׁלָאוֹת מֵחֲמַת זֶה, כִּי מָסְרוּ אוֹתוֹ בִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ מֵחֲמַת זֶה כַּמְבֹאָר בְּסִפְרֵיהֶם. וְכֵן כַּמָּה חֲכָמִים שֶׁלָּהֶם, כְּגוֹן זֶה שֶׁהִמְצִיא אֵיזֶה תַּחְבּוּלָה לְהַנָּצֵל מֵרְעָמִים לַסּוֹף מֵת עַל-יְדֵי הָרַעַם, וְכֵן אֶחָד הִמְצִיא אֵיזֶה מַרְאָה נִפְלָאָה לַסּוֹף שָׂרְפוּ אוֹתוֹ בְּשִׁבִּיל זֶה.

וְכֵן כַּמָּה מַעֲשִׂיּוֹת. וְכֵן אַסִיקָאוַראטִיס רֹאשׁ הַפִּילוֹסוֹפִים הַקְּדָמוֹנִים, לְסוֹף הֵמִיתוּ אוֹתוֹ בְּסַם הַמָּוֶת מֻחֲמַת חָכְמָתוֹ. וְכֵן כַּמָּה וְכַמָּה פִּילוֹסוֹפִים שֶׁהִמְצִיאוּ חֲדָשׁוֹת, וְהָיָה לָהֶם מַפָּלָה עַל-יְדֵי-זֶה.

גַּם בְּעִנְיְנֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁאֵינוֹ מַסְכִּים עַל אֵלּוּ הַלּוֹמְדִים וְהַגְּדוֹלִים שֶׁרוֹצִים דַּיְקָא לְהַמְצִיא חֲדָשׁוֹת, כְּגוֹן אֵיזֶה דִּין חָדָשׁ אוֹ אֵיזֶה הַנְהָגָה חֲדָשָׁה, וְכַוָּנָתָם אֵינָהּ עַל הָאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ רַק לְהַמְצִיא חֲדָשׁוֹת, וְאָמַר שֶׁהִיא תַּאֲוָה אֵצֶל הַגְּדוֹלִים לְהַמְצִיא חֲדָשׁוֹת דַּיְקָא. וְלֹא הָיָה דַּעְתּוֹ מַסְכִּים עַל זֶה כְּלָל, כִּי אֵין אָנוּ צְרִיכִין לְהַמְצִיא חֲדָשׁוֹת, רַק הָעִקָּר שֶׁיִּהְיוּ כַּוָּנָתוֹ אֶל הָאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ:

אות קצה

יא, פֹּה אוּמַאן יוֹם שִׁשִּׁי עֶרֶב שַׁבַּת-קֹדֶשׁ פָּרָשַׁת בְּחֻקֹּתַי, זֶה שְׁנֵי שָׁבוּעוֹת שֶׁבָּא לְכָאן וַעֲדַיִן הָיָה עוֹמֵד בְּבֵית רנ"נ. הָיָה מְסַפֵּר וּמֵשִׂיחַ עִמִּי מֵעִנְיַן יִרְאַת הַשֵּׁם וְאִם אֲנִי בּוֹכֶה לִפְרָקִים וְכוּ'. עָנָה וְאָמַר: הִנֵּה אֲנַחְנוּ עַתָּה אֵצֶל הַקָּצֶה וְהַסּוֹף שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּמָקוֹם שֶׁגָּבוּל יִשְׂרָאֵל כָּלֶה, כִּי לְכָל דָּבָר יֵשׁ קֵץ וְסוֹף (פֵּרוּשׁ, וְאִם-כֵּן גַּם לָנוּ יִשְׂרָאֵל עִם קְדוֹשׁ יֵשׁ אֵיזֶה סוֹף גַּם-כֵּן, הַיְנוּ שֶׁיֵּשׁ מָקוֹם שֶׁשָּׁם מְסֵיּם קְדֻשַּׁת יִשְׂרָאֵל, שֶׁמִּשָּׁם וּלְהָלְאָה אֵין מִתְפַּשֵּׁט קְדֻשַּׁת יִשְׂרָאֵל, וּבְזֶה הַמָּקוֹם הָיוּ רְחוֹקִים מְאֹד מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְעַל-כֵּן אָמַר, שֶׁאָנוּ עַתָּה בַּמָּקוֹם שֶׁשָּׁם מְסֵיּם קְדֻשַּׁת יִשְׂרָאֵל), וְעַל-כֵּן צְרִיכִין שְׁמִירָה גְּדוֹלָה שֶׁלֹּא נִכָּשֵׁל חַס וְשָׁלוֹם. אַחַר-כָּךְ אָמַר לִי: אֲבָל אַף-עַל-פִּי-כֵן בְּוַדַּאי לֹא יוּכְלוּ לָזוּז אוֹתָנוּ חַס וְשָׁלוֹם מִקְּדֻשָּׁתֵנוּ, כִּי אָנוּ תַּקִּיפִין בְּדַעְתֵּנוּ, וּבְדֵעָה בְּוַדַּאי לֹא יוּכְלוּ לָזוּז אוֹתָנוּ לְבַלְבֵּל דַּעְתֵּנוּ בְּדֵעוֹת שְׁטוּת שֶׁלָּהֶם. כִּי בְּוַדַּאי לֹא יְבַלְבְּלוּ כְּלָל אֶת דַּעְתֵּנוּ. כִּי מִצַּד הַנְּשָׁמָה, הַיְנוּ מִצַּד הַדַּעַת, בְּוַדַּאי אָנוּ תַּקִּיפִים וְלֹא יָזִיקוּ לָנוּ כְּלָל חַס וְשָׁלוֹם. רַק בְּעִנְיְנֵי חִיצוֹנִיּוּת, הַיְנוּ בְּעִנְיְנֵי מַאֲכָלִים, עַל זֶה אָנוּ צְרִיכִין שְׁמִירָה שֶׁלֹּא נִכָּשֵׁל חַס וְשָׁלוֹם, וְעַל זֶה צְרִיכִין שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִשְׁמֹר אוֹתָנוּ, וּצְרִיכִין לְבַקֵּשׁ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל זֶה שֶׁיִּשְׁמֹר אוֹתָנוּ מִזֶּה.

עָנָה וְאָמַר: בְּוַדַּאי כָּל מַה שֶׁנַּעֲשָׂה בָּעוֹלָם, אֲפִלּוּ מַה שֶׁנַּעֲשָׂה בֵּין הָאֻמּוֹת וְכָל הַנְהָגַת מַהֲלָכָם וּמַלְבּוּשֵׁיהֶם הַכֹּל כַּאֲשֶׁר לַכֹּל, בְּוַדַּאי אֵין שׂוּם דָּבָר נַעֲשָׂה בָּעוֹלָם לְבַטָּלָה חַס וְשָׁלוֹם (רַק כָּל דָּבָר יֵשׁ לוֹ אֵיזֶה שֹׁרֶשׁ). וַאֲפִלּוּ מִי שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה נַּעֲשָׂה בָּעוֹלָם, אַף-עַל-פִּי-כֵן כְּשֶׁזּוֹכֶה לַעֲשׂוֹת רָצוֹן הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ בְּוַדַּאי הוּא טוֹב מְאֹד, אַשְׁרֵי לוֹ. וּצְרִיכִין לְבַקֵּשׁ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיִּזְכֶּה לְכַוֵּן רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ לַעֲשׂוֹת רַק מַה שֶּׁהוּא יִתְבָּרַךְ חָפֵץ. אֲבָל כְּשֶׁזּוֹכִין שֶׁמִּתְנוֹצֵץ לוֹ הֶאָרָה וְזוֹכֶה לָדַעַת מַה הוּא עוֹשֶׂה, אֲזַי טוֹב לוֹ בְּיוֹתֵר שֶׁנִּפְתָּחוּ לוֹ כָּל הַשָּׁמַיִם וְכָל הַחָכְמוֹת. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַרְאֶה לוֹ מַה הוּא עוֹשֶׂה, בִּבְחִינַת "נִפְתָּחוּ הַשָּׁמַיִם וָאֶרְאֶה מַרְאוֹת אֱלֹקִים" (יחזקאל א'), שֶׁנִּפְתָּחִין לוֹ כָּל הַשָּׁמַיִם וְכָל הַחָכְמוֹת

וְהַשִּׂכְלִיִּים וְזוֹכֶה לִרְאוֹת מַרְאוֹת אֱלֹקִים. הֵינוּ שֶׁאֱלֹקִים מַרְאֶה לוֹ מַה שֶּׁהוּא עוֹשֶׂה בָּעוֹלָם. כִּי עַל-יְדֵי הַחָכְמָה בְּעַצְמָהּ שֶׁנִּפְתַּח לוֹ, עַל-יְדֵי-זֶה נִפְתָּחִים הַשָּׁמַיִם: כִּי "כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ" (תהלים ק"ד). וְאָז כְּשֶׁזּוֹכֶה לִרְאוֹת מַה שֶּׁהוּא עוֹשֶׂה בָּעוֹלָם, אָז בְּוַדַּאי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שׂוֹמְרוֹ מִלְּהִכָּשֵׁל חַס וְשָׁלוֹם.

וְזֶה בְּחִינַת: "וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִירוּ כְּזֹהַר הָרָקִיעַ" (דניאל י"ב), כִּי עַל-יְדֵי הַשֵּׂכֶל וְהַחָכְמָה שֶׁמִּתְנוֹצֵץ וּמַזְהִיר, עַל-יְדֵי-זֶה נִפְתָּחִין הַשָּׁמַיִם וְהָרְקִיעִין כִּי כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ כו'. וַאֲזַי כְּשֶׁמַּזְהִיר וּמִתְנוֹצֵץ הַשֵּׂכֶל, וְנִפְתָּחִין הָרְקִיעִין, בְּחִינַת "וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִירוּ" וכו', וְאָז הוּא יוֹדֵעַ מַה הוּא עוֹשֶׂה, וְאָז הוּא נִשְׁמָר מִמִּכְשׁוֹל חַס וְשָׁלוֹם כַּנַּ"ל. וְזֶה בְּחִינַת הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל רֹאשֵׁי תֵּבוֹת שֶׁל זֶה הַפָּסוּק: "וְ'הַמַּשְׂכִּילִים יַ'זְהִירוּ כְּ'זֹהַר הָ'רָקִיעַ", שֶׁהֵם רֹאשֵׁי-תֵּבוֹת: יוה"ך, שֶׁזֶּה בְּחִינַת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הַמְסֻגָּל לִשְׁמִירָה. כִּי עַל-יְדֵי בְּחִינַת "וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִירוּ", עַל-יְדֵי-זֶה הוּא נִשְׁמָר מִמִּכְשׁוֹל כַּנַּ"ל, שֶׁזֶּה בְּחִינַת שֵׁם הַנַּ"ל שֶׁהוּא שְׁמִירָה לְהוֹלְכֵי דֶּרֶךְ מִגַּזְלָן וְרוֹצֵחַ, כַּמּוּבָא אֵצֶל תְּפִלַּת הַדֶּרֶךְ. וְהוּא יוֹצֵא מֵהַפָּסוּק: "כִּ'י מַלְאָכָי'ו יְצַוֶּ'ה לָ'ךְ" (תהלים צ"א), שֶׁסּוֹפֵי-תֵּבוֹת יוה"ך כַּמּוּבָא שָׁם:

אות קצו

יא-ב, קֹדֶם לָזֶה שֶׁהָיָה מְדַבֵּר מַעְנְיַן יִרְאַת שָׁמַיִם וּבְכִיָּה, לִבְכּוֹת לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּמוֹ תִּינוֹק הַבּוֹכֶה לִפְנֵי אָבִיו, שֶׁנִּתְרַחֲקוּ כָּל כָּךְ מֵאֲבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם, עָנָה וְאָמַר: כְּשֶׁאֲנִי עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה הוּא טוֹבָה גְּדוֹלָה יוֹתֵר מֵעַנְיַנֵי תְּשׁוּבָה שֶׁלָּכֶם, כִּי אֲנִי עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה בִּפְשִׁיטוּת, שֶׁאֲנִי מִתְחָרֵט מְאֹד וּמִתְבַּיֵּשׁ מְאֹד וַאֲנִי מְקַבֵּל עָלַי שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת עוֹד בְּשׁוּם אֹפֶן. וְאָמַר שֶׁעֶשְׂה תְּשׁוּבָה עַל-זֶה הַדִּבּוּר שֶׁיָּצָא מִפִּיו עַל הָעֲגָלָה כְּשֶׁנָּסַע עִמִּי, מֵעַנְיַן רַבִּי נְחֶמְיָן-נָתָן כַּנַּ"ל, וְאָמַר שֶׁזֶּה מַעֲשֶׂה בַּעַל-דָּבָר כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה קָשֶׁה וְכָבֵד בְּיוֹתֵר אַחַר-כָּךְ. וְשָׁאַלְתִּי אוֹתוֹ: הֲלֹא אָמַר שֶׁעַל-יְדֵי שֶׁפָּגַע בָּנוּ רַבִּי מֵאִיר אָמַר זֹאת. עָנָה וְאָמַר, אַף-עַל-פִּי-כֵן לֹא הָיוּ צְרִיכִין לְאוֹמְרוֹ אָז. וְאָמַר, כִּי הָיוּ צְרִיכִין לְהַמְתִּין לִבְלִי לְאוֹמְרוֹ אָז, וְאִם הָיָה מַמְתִּין לֹא הָיָה אוֹמְרוֹ כְּלָל:

אות קצז

יב, יוֹם שֵׁנִי כ"ד אִיָּר בְּאוּמַאן. הָיָה מְדַבֵּר עִמִּי, וְאָמַר, שֶׁבָּעִתִּים הַלָּלוּ הוּא חָפֵץ מְאֹד לְסַלֵּק וּלְהַשְׁלִיךְ מֵאִתּוֹ הָעוֹלָם, הֵינוּ שֶׁהוּא רוֹצֶה לִבְחֹר מָקוֹם לֵישֵׁב לְבַדּוֹ בְּעַצְמוֹ, וְלֹא יִהְיֶה עָלָיו עֹל הָעוֹלָם. וְאָמַר, כִּי הוּא חוֹשֵׁב שֶׁאִם לֹא הָיָה מַתְחִיל בִּתְחִלָּה בְּעִנְיַן הַנְּהָגַת הַמְפֻרְסָם, אֶפְשָׁר הָיָה מַגִּיעַ לְמָה שֶׁהָיָה מַגִּיעַ. וְאָמַרְתִּי לוֹ, הֲלֹא מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם הָיָה עוֹסֵק גַּם-כֵּן בָּזֶה בְּהַנְהָגַת הָעוֹלָם לְקָרֵב בְּנֵי אָדָם לַה', הֵשִׁיב, הֲלֹא גַּם מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם שָׂגָה בָּזֶה, כִּי גַּם מֹשֶׁה נֶעֱנַשׁ עַל שֶׁקֵּרֵב אֶת הָעֶרֶב-רַב.

וְאָמַר כִּי הָעִקָּר הָעֲבוֹדָה שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר, מַה שֶּׁמַּנִּיחִין לָאָדָם עַל הַבְּחִירָה שֶׁלּוֹ, הַיְנוּ שֶׁנִּשְׁאַר הַדָּבָר עַל דַּעְתּוֹ וְאֵין בּוֹ מְצָוָה, הַיְנוּ שֶׁאֵין מְצַוִּין אוֹתוֹ עַל אוֹתוֹ הַדָּבָר שׁוּם מִצְוָה, וְאֵין אוֹמְרִים לוֹ כְּלָל לַעֲשׂוֹת כֵּן. רַק שֶׁנִּשְׁאַר הַדָּבָר עַל דַּעְתּוֹ שֶׁיַּעֲשֶׂה כְּפִי מַה שֶּׁיִּבְחַר לוֹ. וְזֶה בְּחִינַת "הוֹסִיף יוֹם אֶחָד מִדַּעְתּוֹ" הַנֶּאֱמַר בְּמֹשֶׁה (שבת פז.), שֶׁזֹּאת הַבְּחִינָה הִיא נִמְצֵאת בְּכָל עֲבוֹדָה וַעֲבוֹדָה. כִּי בְּכָל עֲבוֹדָה מֵעֲבוֹדַת ה' יֵשׁ דָּבָר שֶׁמַּנִּיחִין וּמַשְׁאִירִין לְאָדָם בְּלִי מִצְוָה וְאַזְהָרָה, וְאֵין מְצַוִּין עָלָיו שֶׁיַּעֲשֶׂה כֵּן, רַק הַדָּבָר תָּלוּי בְּדַעְתּוֹ וּבְחִירָתוֹ כְּמוֹ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם שֶׁהוֹסִיף יוֹם אֶחָד מִדַּעְתּוֹ בְּלִי מִצְוָה (וְעַיֵּן בְּלִקּוּטֵי א' סִימָן ק"צ מִזֶּה). וּבְזֹאת הַבְּחִינָה הִיא עִקַּר הָעֲבוֹדָה וְהַבְּחִירָה, כִּי נִשְׁאָר מְסֻפָּק תָּמִיד אֵיךְ הוּא רְצוֹן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מֵאַחַר שֶׁלֹּא צִוָּה עָלָיו אֵיךְ לַעֲשׂוֹת.

וְאָמַר, כִּי כְּנֶגֶד רְצוֹן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֵינוֹ נִמְצָא אֶצְלוֹ שׁוּם כְּבֵדוּת וְיִגִיעָה בְּשׁוּם עֲבוֹדָה וּבְשׁוּם עִנְיָן שֶׁבָּעוֹלָם. וַאֲפִלּוּ כָּל הַיִּסּוּרִין שֶׁבָּעוֹלָם רַחֲמָנָא לִצְלָן, כְּפִי מַה שֶּׁהוּא יוֹדֵעַ מִיְּסוּרִין שֶׁהוּא אֵינוֹ רוֹצֶה לְהוֹצִיאָם בְּדִבּוּר רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן כָּל הַיִּסּוּרִין וְכָל הַדְּבָרִים שֶׁבָּעוֹלָם הָיָה מְקֻבָּל בְּנָקֵל אִם הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁזֶּה רְצוֹן הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ בְּוַדַּאי. כִּי מֵאַחַר שֶׁהוּא רְצוֹן הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ הוּא מְרֻצֶּה עַל הַכֹּל, וְאֵין שׁוּם דָּבָר וְלֹא שׁוּם יִסּוּרִין כָּבֵד עָלָיו כְּלָל כְּלָל לֹא. אֲבָל עִקַּר הַיְגִיעָה וְהַיִּסּוּרִין שֶׁלּוֹ הִיא בַּבְּחִינָה הַנַּ"ל, בִּבְחִינַת הוֹסִיף מֹשֶׁה יוֹם אֶחָד מִדַּעְתּוֹ, הַיְנוּ הַדָּבָר שֶׁנִּשְׁאַר עַל דַּעְתּוֹ לִבְחֹר לוֹ לַעֲשׂוֹת כִּרְצוֹנוֹ וְאֵין בּוֹ שׁוּם מִצְוָה כַּנַּ"ל, בָּזֶה הִיא עִקַּר הַיְגִיעָה וְהַכְּבֵדוּת כִּי אֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵיךְ לַעֲשׂוֹת. וְלִפְעָמִים רוֹאֶה שֶׁיֵּשׁ לוֹ כַּמָּה יְסוּרִים וְאַחַר-כָּךְ אֵינוֹ יוֹדֵעַ אִם זֶהוּ רְצוֹן הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ. גַּם זֶה שֶׁשֹּׁבֶר אֶת הַלּוּחוֹת הִיא גַּם-כֵּן בִּבְחִינָה הַנַּ"ל, כִּי זֶה עָשָׂה גַּם-כֵּן מִדַּעְתּוֹ וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה. וְעוֹד דִּבֵּר בָּעִנְיָנִים הַנַּ"ל.

וְהַמּוּבָן מִדְּבָרָיו הָיָה, שֶׁיֵּשׁ לוֹ יְסוּרִים גְּדוֹלִים, וְרוֹדְפִין אוֹתוֹ מְאֹד מְאֹד (הַיְנוּ בְּרוּחָנִיּוּת) וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ לָשׂוּחַ עֵצוֹת בְּנַפְשׁוֹ אֵיךְ לְהִתְנַהֵג אִם לְהַשְׁלִיךְ הַנְּהָגַת הָעוֹלָם לְגַמְרֵי, מֵאַחַר שֶׁרוֹאֶה שֶׁאֵין בּוֹ תּוֹעֶלֶת כָּל כָּךְ כְּמוֹ שֶׁהוּא רוֹצֶה. וְאָמַר, הֲלֹא כְּבָר דִּבַּרְנוּ מִזֶּה, שֶׁמַּה שֶּׁצְּרִיכִין לְבַלּוֹת זְמַן וְיגִיעָה לַעֲזֹר לְצַדִּיק גּוּפְנִי בַּעֲבוֹדַת ה', הַיְנוּ שֶׁהוּא עֲדַיִן מְלֻבָּשׁ בְּתוֹךְ הַגּוּף בָּזֶה הָעוֹלָם, כְּשֶׁרוֹצִין לַעֲזֹר לוֹ לְהַעֲלוֹתוֹ וְלַהֲרִימוֹ לְמַדְרֵגָתוֹ, הוּא קָשֶׁה יוֹתֵר מִלַּעֲזֹר וּלְהַעֲלוֹת אֲלָפִים רְשָׁעִים בְּרוּחָנִיּוּת, דְּהַיְנוּ לְתַקֵּן נִשְׁמָתָם. כִּי בַּעַל בְּחִירָה קָשֶׁה מְאֹד לִפְעֹל אֶצְלוֹ לְנַתְּקוֹ מִבְּחִירָתוֹ לְהַנְטוֹתוֹ לְדֶרֶךְ הָאֱמֶת. כִּי אֲפִלּוּ הַגָּדוֹל שֶׁבָּרְשָׁעִים מֵאַחַר שֶׁהוּא כְּבָר נִסְתַּלֵּק לְעוֹלָמוֹ, יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת עִמּוֹ מַה שֶּׁרוֹצִים, וְכָל מַה שֶּׁיְּצַוֶּה עָלָיו יַעֲשֶׂה, אֲפִלּוּ אִם הוּא רָשָׁע גָּדוֹל מְאֹד. וּלְהֶפֶךְ, אֲפִלּוּ הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל שֶׁהוּא עֲדַיִן בְּתוֹךְ הַגּוּף וְיֵשׁ לוֹ בְּחִירָה, קָשֶׁה מְאֹד לִפְעֹל עִמּוֹ לְהַנְטוֹתוֹ אֶל הָאֱמֶת מֵאֵיזֶה דֶּרֶךְ וְעִנְיָן שֶׁצְּרִיכִין לְהָשִׁיבוֹ מִזֶּה

(וְהַכְּלָל כְּפִי מַה שֶּׁנִּשְׁמָע מִדְּבָרָיו הוּא, שֶׁהוּא עוֹסֵק לְתַקֵּן נְשָׁמוֹת שֶׁנִּפְלוּ מִיָּמִים קַדְמוֹנִים לַאֲלָפִים וְלִרְבָבוֹת, וְכַמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר מִזֶּה (שיחות הר"ן קצ"ה), וְזֶה עִקַּר עֲבוֹדָתוֹ. עַל-כֵּן עוֹלֶה בְּדַעְתּוֹ לְהַשְׁלִיךְ לְנַמְרֵי הַנְהָגַת הָעוֹלָם. אֲבָל אַף-עַל-פִּי-כֵן הוּא מְסֻפָּק, כִּי בְּוַדַּאי אִם יַעֲזֹר לְמִי שֶׁהוּא בַּעַל בְּחִירָה לַהֲשִׁיבוֹ לַה', הוּא בְּוַדַּאי דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד אֲשֶׁר אֵין לְשַׁעֵר).

אַחַר-כָּךְ דִּבֵּר עִמִּי מֵעִנְיַן מָקוֹם יְשִׁיבָתוֹ, וְאָמַר, שֶׁאוּמַאן טוֹב לְפָנָיו מְאֹד. אִם יִרְצֶה לֵישֵׁב בְּאֵיזֶה מָקוֹם, יוֹתֵר טוֹב לְפָנָיו פֹּה. וְאָמַר שֶׁגַּם לְעִנְיַן הִסְתַּלְּקוּתוֹ, כְּשֶׁיִּמָּלְאוּ יָמָיו וּשְׁנוֹתָיו לְאָרֶךְ יָמִים וְשָׁנִים טוֹב גַּם-כֵּן פֹּה. כִּי בְּאוּמַאן הָיָה קְדֻשַּׁת הַשֵּׁם גָּדוֹל מְאֹד, כִּי נֶהֱרְגוּ רַבִּים מִיִּשְׂרָאֵל לַאֲלָפִים וְלִרְבָבוֹת אֲשֶׁר מִכָּל זֶה נִתְקַדֵּשׁ שְׁמוֹ כַּיָּדוּעַ. גַּם רַבִּים מֵתוּ מַמָּשׁ עַל קִדּוּשׁ הַשֵּׁם, כִּי הָעַכּוּ"ם רָצוּ שֶׁיְּמִירוּ דָּתָם וְהֵם מֵתוּ עַל קִדּוּשׁ הַשֵּׁם. וְגַם הַנְּפָשׁוֹת מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁנֶּהֶרְגוּ סְתָם הֵיא גַּם-כֵּן קְדֻשַּׁת הַשֵּׁם כַּיָּדוּעַ. וְכַמָּה מִיתוֹת מְשֻׁנּוֹת שֶׁהָיוּ אָז, וְכַמָּה גְּמוּלֵי מֵחָלָב וְיוֹנְקֵי שָׁדַיִם שֶׁנֶּהֶרְגוּ לַאֲלָפִים וְלִרְבָבוֹת, אֲשֶׁר כָּל זֶה הֵיא קְדֻשַּׁת הַשֵּׁם. וְהֵם (הַיְנוּ אֵלּוּ הָרְשָׁעִים הַמְפֻרְסָמִים הַנִּמְצָאִים פֹּה הָרְבֵּה), הֵם מִן הַסּוּפְּיתָא [פְּסוֹלֶת], עַל-כֵּן הֵם אֶפִּיקוֹרְסִים כְּאֵלֶּה. וְאַף-עַל-פִּי-כֵן גַּם בֵּינֵיהֶם בְּוַדַּאי יֵשׁ וְכוּ' (הַיְנוּ כִּי גַּם בְּתוֹךְ הַסּוּפְּיתָא יֵשׁ גַּם-כֵּן אֵיזֶה נִיצוֹצוֹת יְקָרוֹת שֶׁעֲדַיִן לֹא נִזְדַּכְּכוּ כַּיָּדוּעַ).

וְאַחַר-כָּךְ סִפֵּר לִי חֲלוֹם מֵעִנְיַן הַחֲתָנָה ("אֵיין חָתָן אִיז דֶּער אֵיין בָּחוּר אִיז דֶּער"), כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (לעיל צ"ג). וְאָמַרְתִּי לוֹ אָז: אֲבָל הֲלֹא אִם עוֹזְרִין לְבַעַל בְּחִירָה כַּמָּה מַעֲלוֹת טוֹבוֹת וְכוּ' פּוֹעֲלִין בָּזֶה. הֵשִׁיב: בְּוַדַּאי זֶה אֵין צְרִיכִין לוֹמַר (וְהִפְלִיג בִּתְנוּעוֹתָיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁבְּוַדַּאי כֵּן הוּא, שֶׁפְּעָלָה זֹאת בְּוַדַּאי יְקָרָה מְאֹד בְּלִי שִׁעוּר כְּשֶׁזּוֹכִין לִפְעֹל עִם הַבַּעַל בְּחִירָה לְנַתְּקוֹ מִמְּקוֹמוֹ). אַךְ אָמַר: זֶה שָׂכַחְתָּ מַה שֶּׁמְּבַלִּין הַזְּמַן. וְכַוָּנָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה הָיְתָה, שֶׁבְּוַדַּאי אִם יִפְעָלוּ עִם הַבַּעַל בְּחִירָה בְּוַדַּאי יָקָר בְּלִי שִׁעוּר, אֲבָל צְרִיכִין לְבַלּוֹת זְמַן הַרְבֵּה עַל זֶה לַעֲסֹק עִמּוֹ, וְהַדָּבָר תָּלוּי בְּסָפֵק אִם יִפְעָלוּ עִמּוֹ, כִּי לְבַעַל בְּחִירָה קָשֶׁה מְאֹד לַעֲזֹר וְכוּ', וּבָזֶה הַזְּמַן הָיוּ יְכוֹלִים לְהַעֲלוֹת אֲלָפִים וְרִבְבוֹת נְשָׁמוֹת הַמֵּתִים וְכַנַּ"ל שֶׁנִּקַּל לַעֲזֹר לַאֲלָפִים וְכוּ', עַל-כֵּן הוּא מְסֻפָּק בָּזֶה הַרְבֵּה. וְעִקַּר בְּחִירָתוֹ בָּזֶה שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לָתֵת עֲצוֹת בְּנַפְשׁוֹ, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת הוֹסִיף מֹשֶׁה יוֹם אֶחָד מִדַּעְתּוֹ וְכַנַּ"ל. וְכִמְדֻמֶּה שֶׁדִּבֵּר אָז שֶׁעוֹלֶה עַל דַּעְתּוֹ לְהַרְחִיק נְדֹד מֵאִתָּנוּ חַס וְשָׁלוֹם, אֲבָל צַר לוֹ שֶׁמִּתְנַעְגֵּעַ מְאֹד אַחַר הָרֹאשׁ-הַשָּׁנָה. כִּי בְּכָל הַקֵּיץ הַזֶּה שֶׁהָיָה בְּאוּמַאן, הָיָה מִתְנַעְגֵּעַ וּמִשְׁתּוֹקֵק מְאֹד שֶׁיִּהְיֶה שָׁם עִם הַקִּבּוּץ שֶׁלּוֹ בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה. וּבְרוּחַ הַחוֹמֶל דַּלִּים אֲשֶׁר נִתְגּוֹלְלוּ רַחֲמָיו עַל מְדוֹתָיו, וּבְאַהֲבָתוֹ וּבְחֶמְלָתוֹ חָמַל עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְלֹא נִתְרַחֵק מֵאִתָּנוּ וְנִשְׁאַר עִמָּנוּ בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה וְכָל יְמֵי הַקֵּיץ, וְגַם שָׁמַעְנוּ תּוֹרָה נִפְלָאָה וְנוֹרָאָה בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה הַזֶּה שֶׁהוּא רֹאשׁ-הַשָּׁנָה הָאַחֲרוֹן (לקוטי

מוהר"ן חלק ב' סימן ח'). וְגַם נִסְתַּלֵּק בִּמְדִינָתֵנוּ בְּאוּמַאן, וְנִשְׁאַר הַשְׁאָרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה עִמָּנוּ לְעוֹלְמֵי עַד וּלְנֵצַח נְצָחִים. מַה נָּשִׁיב לַה' כָּל תַּגְמוּלוֹהִי עָלֵינוּ.

זֶה סָמוּךְ שָׁמַעְתִּי מֵאֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ מִלְּדְזִין, שֶׁשָּׁמַע מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּעֵת שֶׁדִּבֵּר עִם אַנְשֵׁי לְדְזִין מֵעִנְיַן הַחוֹלַאַת שֶׁלּוֹ בִּתְחִלָּתוֹ שֶׁמֻּכְרָח לְהִסְתַּלֵּק עַל-יְדֵי-זֶה, וְדִבֵּר אָז מֵעִנְיַן קִבְרוֹ כַּמְבֹאָר קָצָת מִזֶּה לְעֵיל. אָז אָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: אֲנִי רוֹצֶה לִשָּׁאֵר בֵּינֵיכֶם ("אִיךְ וויל בְּלַייבֶּן צְווישֶׁן אייךְ"), וְאַתֶּם תְּבוֹאוּ עַל קִבְרִי וְכוּ' (וְזֶה הַדִּבּוּר יָקָר בְּעֵינַי מְאֹד מַה שֶּׁשָּׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ זֶה הַלָּשׁוֹן בְּפֵרוּשׁ, שֶׁאָמַר אֲנִי רוֹצֶה לִשָּׁאֵר בֵּינֵיכֶם). כִּי כָּל הָעוֹלָמוֹת תְּלוּיִים בָּזֶה מַה שֶּׁנִּשְׁאַר בֵּינֵינוּ:

אות קצח

יג, אָמַר מָשָׁל, לְעִנְיַן אֲנָשִׁים הַיְדוּעִים הַנִּכְנָסִים אֶצְלוֹ שֶׁהֵם חֲכָמִים בְּעֵינֵיהֶם, וְסִפְּרוּ לְפָנָיו כַּמָּה מַעֲשִׂיּוֹת שֶׁל שְׁטוּת הַנִּמְצָאִים בְּסִפְרֵיהֶם, אָמַר: בְּקָרוֹב יִכְלֶה אֶצְלָם הַכֹּל, כִּי קַל וּמְהֵרָה לֹא יִהְיֶה לָהֶם מַה לְּסַפֵּר. וְאָמַר מָשָׁל נָאֶה, מַה שֶּׁמְּסַפְּרִים מֵאֶחָד שֶׁפָּגַע בּוֹ גַּזְלָן וְרָצָה לְגוֹזְלוֹ, וְשָׁאַל אוֹתוֹ הַגַּזְלָן: יֵשׁ לְךָ מָעוֹת? הֵשִׁיב: יֵשׁ לִי, בְּוַדַּאי אֶתֵּן לְךָ כָּל הַמָּמוֹן בִּשְׁבִיל נַפְשִׁי. וְגָזַל אוֹתוֹ הַגַּזְלָן. אַחַר-כָּךְ אָמַר זֶה הַנִּגְזָל אֶל הַגַּזְלָן: אֵיךְ אָבוֹא לְבֵיתִי בְּלִי מָמוֹן? כִּי הָיִיתִי עָנִי וְנָד מִבֵּיתִי כָּל-כָּךְ זְמַן וְעַתָּה אֵיךְ אָבוֹא רֵיקָם לְבֵיתִי? בְּכֵן, אֲנִי מְבַקֵּשׁ מִמְּךָ שֶׁתִּתְהֶיֶה מוֹרֶה בְּקִנְיָה שְׁרֻפָּה שֶׁלְּךָ אֶת הַכּוֹבַע שֶׁלִּי כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה נִכָּר שֶׁפָּגַע בִּי גַּזְלָן. וְכֵן עָשָׂה הַגַּזְלָן. אַחַר-כָּךְ בִּקֵּשׁ מִמֶּנּוּ עוֹד שֶׁיֵּרֶה בְּאֵיזֶה מְקוֹמוֹת אֲחֵרִים. בַּסּוֹף הֵשִׁיב הַגַּזְלָן אֵין לִי עוֹד פִּילְוֶויר [אַבַק שְׂרֻפָּה-פְּצָצָה]. וְאָז כְּשֶׁהֵשִׁיב שֶׁאֵין לוֹ עוֹד פִּילְוֶויר, עָנָה הַנִּגְזָל עַתָּה שֶׁאֵין לְךָ עוֹד פִּילְוֶויר בֹּא לְכָאן, וְתָפַס אוֹתוֹ בְּעָרְפּוֹ וְקָרָא לְסִיעָתוֹ וְהִתְגַּבֵּר עַל הַגַּזְלָן וְנִצְחוֹ. וְהַנִּמְשָׁל מוּבָן לְהַשּׁוֹמְעִים שֶׁעָמְדוּ בְּאוֹתוֹ הַמַּעֲמָד כְּשֶׁסִּפֵּר זֹאת:

אות קצט

יד, יוֹם א' רֹאשׁ-חֹדֶשׁ סִיוָן בְּאוּמַאן. עָנָה וְאָמַר לִי: בְּעֵת שֶׁיָּצָאתָ עִמִּי לַדֶּרֶךְ לִנְסֹעַ (הַיְנוּ בִּתְחִלַּת קַיִץ זֶה כְּשֶׁנָּסַעְתִּי עִמּוֹ לְפֹה) סִפַּרְתָּ לִי דָּבָר, אַחַר-כָּךְ סִפֵּר לִי רַבִּי נַפְתָּלִי אוֹתוֹ הַדָּבָר, אַחַר-כָּךְ סִפֵּר לִי רַבִּי יוּדְל אוֹתוֹ הַדָּבָר, וְאַתָּה סִפַּרְתָּ לִי בָּרֻמָּז. וְנִפְלֵאתִי מְאֹד מְאֹד, אֲבָל הֵם סִפְּרוּ לִי בְּפֵרוּשׁ. גַּם כְּפִי מַה שֶּׁהָעוֹלָם מְדַבְּרִים נִשְׁמַע מִפִּיהֶם גַּם-כֵּן זֹאת. עָנָה וְאָמַר, עַתָּה נִרְאֶה. שְׁאַלְתִּי אוֹתוֹ אִם הַדָּבָר הִיא כְּמוֹ עִנְיַן עֲתִידוֹת, כְּפִי מַשְׁמָעוּת דְּבָרָיו, הֵשִׁיב, הֵן. אַחַר-כָּךְ כְּשֶׁיִּהְיֶה הַדָּבָר הַזֶּה יִהְיוּ יְכוֹלִים לְנַקֵּר עֵינֵי הַפִּילוֹסוֹפִים (וְהַדָּבָר סָתוּם. וְאֵין אִתָּנוּ יוֹדֵעַ עַד מָה, מַה זֶּה הַדָּבָר שֶׁסִּפְּרוּ לוֹ עַד נִזְכֶּה לִרְאוֹת אִם יִרְצֶה ה'):

אות ר

טו, בְּעִנְיַן הַדְּבָרִים שֶׁהוּא עוֹשֶׂה לִפְעָמִים דְּבָרִים שֶׁהֵם בְּעֵינֵי הָאָדָם פְּלִיאוֹת גְּדוֹלוֹת מְאֹד, וְהָעוֹלָם מַטְעִין עַצְמָם בְּעִנְיָנִים שֶׁלּוֹ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה. כִּי כָּל אֶחָד מַטְעֶה עַצְמוֹ וְחוֹשֵׁב בְּדַעְתּוֹ שֶׁבִּשְׁבִיל זֶה עָשָׂה זֹאת, וְזֶה מַטְעֶה עַצְמוֹ בְּטָעוּת אַחֵר. כְּגוֹן בְּעִנְיַן נְסִיעָתוֹ לְאוּמַאן שֶׁכָּל אֶחָד נָפַל עַל שְׁטוּת וְטָעוּת אַחֵר מַה הָיְתָה כַּוָּנָתוֹ בָּזֶה [וּבֶאֱמֶת כַּוָּנָתוֹ הָיְתָה עִנְיָנִים גְּבוֹהִים מְאֹד, כַּמּוּבָן מִמַּעַט לְעֵיל וּבְוַדַּאי לֹא כִּוֵּן לְשׁוּם תּוֹעֶלֶת עַצְמוֹ כְּלָל, רַק לְמַעַן שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ].
עָנָה וְאָמַר: טוֹב מְאֹד כְּשֶׁמּוֹסְרִין אֶת הַשּׂוֹטֶה לְתוֹךְ הָעוֹלָם. כִּי כָּל אֶחָד מְשַׂטֶּה אֶת אֶחָד, וְהָאֶחָד הוּא עַצְמוֹ. הַיְנוּ שֶׁהוּא טוֹעֶה וּמְשַׂטֶּה אֶת עַצְמוֹ, וּמִי שֶׁנִּשְׁמָר שֶׁלֹּא לְהַטְעוֹת אֶת עַצְמוֹ, אֲזַי הוּא מַטְעֶה אֶת כָּל הָעוֹלָם. הַיְנוּ שֶׁכָּל אֶחָד טוֹעֶה בּוֹ מַה הָיְתָה כַּוָּנָתוֹ, וְאֵינוֹ צָרִיךְ לְהַטְעוֹת אוֹתָם כְּלָל, כִּי הֵם עַצְמָן מַטְעִין אֶת עַצְמָם, כִּי כָּל אֶחָד נוֹפֵל עַל טָעוּת אַחֵר בְּעִנְיָנָיו כַּנַּ"ל. בֵּאוּר הַדָּבָר: כִּי כָּל אָדָם מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ, כִּי אֵין מִי שֶׁיִּהְיֶה כַּוָּנָתוֹ בְּכָל עִנְיָנָיו לְשֵׁם שָׁמַיִם בִּשְׁלֵמוּת בְּלִי שׁוּם פְּנִיָּה, רַק כָּל אֶחָד מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ. וּמִי שֶׁעוֹשֶׂה כָּל עִנְיָנָיו לְשֵׁם שָׁמַיִם בִּלְבַד בְּלִי שׁוּם פְּנִיָּה וְכַוָּנָה לַהֲנָאַת עַצְמוֹ, וְאֵינוֹ טוֹעֶה אֶת עַצְמוֹ כְּלָל כְּלָל, אֲזַי כָּל עִנְיָנָיו הֵם פְּלִיאוֹת גְּדוֹלוֹת מְאֹד בְּעֵינֵי בְּנֵי אָדָם, וְכָל אֶחָד טוֹעֶה אֶת עַצְמוֹ בּוֹ, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְבוֹא עַל כַּוָּנָתוֹ הַגְּבוֹהָה. נִמְצָא שֶׁמָּסַר הַטָּעוּת שֶׁלּוֹ לְתוֹךְ הָעוֹלָם, כִּי לֹא רָצָה לְהַטְעוֹת אֶת עַצְמוֹ, וְעַל-כֵּן הָעוֹלָם טוֹעִים עַצְמָן בּוֹ, וְהֶבֶן, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר בִּכְתָב.
עוֹד פַּעַם אֶחָד הִלְעִיג עַל עִנְיָן זֶה מַה שֶּׁהָעוֹלָם טוֹעִין עַצְמָם בּוֹ, וְאוֹמְרִים פֵּרוּשִׁים שֶׁל שֶׁקֶר עַל הַנְהָגוֹתָיו וּדְרָכָיו, וְכָל אֶחָד אוֹמֵר כְּפִי הַנִּרְאֶה לְדַעְתּוֹ. עָנָה וְאָמַר בְּדֶרֶךְ הֲלָצָה: הַנִּרְאֶה שֶׁעַל שִׁכְלִי קַל מְאֹד לְבוֹא [כְּלוֹמַר שֶׁלְּפִי דִּבְרֵיהֶם אִם-כֵּן כָּל אֶחָד יָכוֹל בְּקַל לֵידַע מִיָּד מַה כַּוָּנָתִי בָּזֶה? אֶתְמְהָה]:

אות רא

טז, לְעִנְיַן מַלְבּוּשֵׁי כָבוֹד, שֶׁצָּרִיךְ לְאִישׁ כָּשֵׁר לְהַדֵּר שֶׁיִּהְיֶה מְלֻבָּשׁ כָּרָאוּי אִם אֶפְשָׁר לוֹ, וְלֹא יִהְיֶה בָּזוּי. כִּי גַּם לְהַצַּדִּיק אֵין מְקָרְבִין עַצְמָן רַק עַל-יְדֵי מַלְבּוּשָׁיו, שֶׁרוֹאִין שֶׁהוּא מְלֻבָּשׁ בְּכָבוֹד, עַל-יְדֵי-זֶה הוּא נֶחְשָׁב בְּעֵינֵיהֶם לְהִתְקָרֵב לוֹ, וְאִם לֹא הָיָה מְלֻבָּשׁ לֹא הָיָה נֶחְשָׁב כְּלָל בְּעֵינֵיהֶם. עָנָה וְאָמַר: הֲלֹא גַּם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הָיָה מִתְלַבֵּשׁ עַצְמוֹ בְּמִצְרַיִם, כִּי כָּל הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל מִצְרַיִם הִיא כֻּלָּהּ בְּחִינַת לְבוּשִׁין, שֶׁהָיָה בְּהֶכְרֵחַ שֶׁיִּתְלַבֵּשׁ עַצְמוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּבִיכוֹל בְּאֵלּוּ הַמַּעֲשִׂיּוֹת שֶׁל מִצְרַיִם, עַד שֶׁאַחַר-כָּךְ הִתְחִילוּ לְהַכִּיר אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ כְּבִיכוֹל, וּבְכָל פַּעַם הִכִּירוּ אוֹתוֹ יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְהִכִּירוּ גְּדֻלָּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל פַּעַם יוֹתֵר. אֲבָל בְּתְחִלָּה לֹא הָיָה אֶפְשָׁר שֶׁיִּתְקָרְבוּ אֵלָיו כִּי-אִם עַל-יְדֵי בְּחִינַת מַלְבּוּשִׁים, הַיְנוּ כָּל הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל מִצְרַיִם שֶׁהִיא בְּחִינַת מַלְבּוּשִׁים כַּנַּ"ל:

אות רב

יז, בְּשָׁבוּעוֹת תק"ע הָיָה בְּאוּמַאן בִּתְחִלַּת כְּנִיסָתוֹ לְשָׁם וְלֹא אָמַר תּוֹרָה בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם-טוֹב. אַחַר-כָּךְ אָמַר לָנוּ בְּדַרְכּוֹ הֲלָצָה: אַתֶּם אֵינְכֶם כָּל כָּךְ חוֹטְאִים שֶׁאוֹמַר לָכֶם תּוֹרָה. וְסִיַּם אַחַר-כָּךְ בְּעַצְמוֹ, כִּי יֵשׁ כַּמָּה תּוֹרוֹת שֶׁנַּעֲשִׂים עַל-יְדֵי חֲטָאִים דַּיְקָא, כְּגוֹן פָּרָשַׁת הָעֶגְל וְכַיּוֹצֵא, שֶׁהַתּוֹרָה שֶׁבְּאוֹתָן הַפָּרָשִׁיּוֹת נַעֲשׂוּ עַל-יְדֵי חֲטָאִים. וְכֵן אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל: "אִלְמָלֵי לֹא חָטְאוּ יִשְׂרָאֵל לֹא הָיָה לָהֶם רַק הַסֵּפֶר תּוֹרָה וְסֵפֶר יְהוֹשֻׁעַ" (נדרים כב:). כִּי שְׁאָרֵי נְבִיאִים וּכְתוּבִים לֹא נַעֲשׂוּ רַק עַל-יְדֵי שֶׁחָטְאוּ יִשְׂרָאֵל וְהֶצְרְכוּ לְהוֹכִיחָם כְּמוֹ שֶׁפֵּרַשׁ רַשִׁ"י שָׁם. נִמְצָא, שֶׁעַל-יְדֵי הַחֲטָאִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל נַעֲשׂוּ תּוֹרוֹת שְׁלֵמוֹת, דְּהַיְנוּ כָּל סִפְרֵי נְבִיאִים וּכְתוּבִים:

אות רג

יח, י' אִיָּר, סִפֵּר בְּכָאן בְּבֵית רנ"נ שֶׁאֵצֶל הַשִּׁיבָה שׁוֹפְטֵינוּ בָּא עַל דַּעְתּוֹ רנ"נ, הַיְנוּ שֶׁיַּעֲשֶׂה בִּשְׁבִילוֹ לְתַקְּנוֹ:

אות רד

יט, לֵיל שַׁבָּת פָּרָשַׁת חֻקַּת וּבָלָק י"ב תַּמּוּז תק"ע, סִפֵּר עַל הַשֻּׁלְחָן מֵעִנְיָנִיו, וְתָמַהּ עַל עַצְמוֹ עַל שֶׁעוֹשֶׂה תָּמִיד דְּבָרִים מְשֻׁנִּים וְנִפְלָאִים מִדַּעַת בְּנֵי אָדָם, עַל אֲשֶׁר הוּא תָּמִיד נָע וָנָד מִמָּקוֹם לְמָקוֹם. וּמַה הָיָה חָסֵר לוֹ בְּמַעְדָּוועדְוועקְע? הָיָה רָאוּי לוֹ לֵישֵׁב שָׁם תָּמִיד, כִּי שָׁם הָיָה יוֹשֵׁב בְּשַׁלְוָה וְהַשְׁקֵט. וְהוּא לֹא רָצָה לֵישֵׁב בְּשַׁלְוָה, וְנָסַע מִשָּׁם וְקָבַע דִּירָתוֹ בְּזְלַאטִיפָּאלְיֶע, וְהָיָה לוֹ שָׁם מַחֲלֹקֶת גָּדוֹל וְיִסּוּרִים גְּדוֹלִים מְאֹד, וְנָסַע מִשָּׁם וְקָבַע דִּירָתוֹ בְּבְּרֶסְלֶב. אַחַר כָּךְ בָּזֶה הַקֵּיץ נָסַע מִבְּרֶסְלֶב וְקָבַע דִּירָתוֹ בְּאוּמַאן. וְעַל-כָּל-פָּנִים מֵאַחַר שֶׁבָּא לְאוּמַאן הָיָה רָאוּי לוֹ לִבְחֹר דִּירָתוֹ אֵצֶל אִישׁ הָגוּן, וְהוּא בָּחַר לוֹ אַכְסַנְיָא שָׁם וְכוּ'. וְהָיָה קוֹרֵא תָּמַהּ עַל עַצְמוֹ עַל שֶׁעוֹשֶׂה דְּבָרִים מְשֻׁנִּים וְנִפְלָאִים כָּאֵלֶּה וְכוּ'. עָנִיתִי וְאָמַרְתִּי לוֹ: הֲלֹא מִפְּנֵי מָה נָשָׂא מֹשֶׁה אִשָּׁה מִבְּנוֹת יִתְרוֹ דַּיְקָא. [וְכַוָּנָתִי הָיָה פָּשׁוּט כִּי כָּךְ הוּא מִנְהֲגֵי הַשֵּׂכֶל יִתְבָּרַךְ לְחַבֵּר שְׁנֵי הֲפָכִים, כְּמוֹ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם הֶצְרֵךְ לְהִתְחַבֵּר וּלְהִתְחַתֵּן עִם יִתְרוֹ דַּיְקָא, שֶׁהָיָה וְכוּ' כְּמוֹ כֵּן הוּא מֻכְרָח לְהִתְחַבֵּר עִם אֲנָשִׁים כָּאֵלֶּה וְכוּ' וְהָבֵן]. אַחַר-כָּךְ עָנָה וְאָמַר לְהָעוֹלָם שֶׁיִּשְׁבוּ עַל הַשֻּׁלְחָן: הַשְׁמַעְתֶּם מַה שֶּׁהִקְשָׁה? הֲלֹא הִקְשָׁה קַשְׁיָא גְּדוֹלָה. עָנָה וְאָמַר: אֵין אַתֶּם רְאוּיִים כְּלָל לְעֵדוּת. וְלֹא הֲבַנְתֶּם מָה עִנְיַן הָעֵדוּת. וְאָמַר שֶׁיִּהְיֶה לְזִכָּרוֹן, כִּי יֹאמַר עַל-זֶה תֵּרוּץ, אַךְ לְעֵת עַתָּה הָיָה צָרִיךְ לִקַּח אֶתְכֶם לְעֵדוּת אַךְ וְכוּ'. וְאָמַר: הֲלֹא בְּלֹא זֶה אִי אֶפְשָׁר לִכְתֹּב עַכְשָׁו, אַךְ מִסְתָּמָא תִּזָּכְרוּ זֹאת. גַּם בְּשַׁבָּת בַּבֹּקֶר סִפֵּר עוֹד מִזֶּה, מֵעִנְיַן הַקֻּשְׁיָא הַנַּ"ל, וְחָזַר וְאָמַר שֶׁהִקְשֵׁיתִי קַשְׁיָא גְּדוֹלָה מְאֹד. וְאָמַר, הֲיַדַעְתֶּ תֵּרוּץ. וְאָמַרְתִּי שֶׁאֵצְלִי אֵינוֹ קָשֶׁה כְּלָל עַל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם, וְאָמַר אִם-כֵּן

אַתָּה מְתָרֵץ קֻשְׁיָא בְּקֻשְׁיָא אַחֶרֶת, וְאָמַר שֶׁכְּבָר נִתְּנָה עִנְיַן מַחֲשַׁבְתּוֹ. כִּי הוּא הוֹלֵךְ עִם עִנְיָן זֶה כַּמָּה זְמַן שֶׁהוּא מְבַקֵּשׁ וּמִתְפַּלֵּל לֵידַע תֵּרוּץ עַל עִנְיָן זֶה, וְעַכְשָׁו הִקְשָׁה הוּא קֻשְׁיָא זוֹ [כָּךְ אָמַר בִּפְנֵי הָעוֹלָם עָלַי]. וְאַתֶּם אֵינְכֶם יוֹדְעִים כְּלָל הָעִנְיָן, רַק בְּעִנְיַן הַמַּחֲשָׁבָה זוֹ אֲנִי הוֹלֵךְ זְמַן רַב. וּכְבָר הִתְפַּלַּלְתִּי הַרְבֵּה עַל-זֶה, וְלֹא בִּלְבַד הַתְּפִלּוֹת שֶׁהַכֹּל מִתְפַּלְּלִים, הַיְנוּ שַׁחֲרִית מִנְחָה וְעַרְבִית, רַק חוּץ מִזֶּה כַּמָּה וְכַמָּה תְּפִלּוֹת הִתְפַּלַּלְתִּי עַל זֶה, כִּי הָיִיתִי רוֹצֶה שֶׁיּוֹדִיעוּ לִי עִנְיַן זֶה מִן הַשָּׁמַיִם, דְּהַיְנוּ שֶׁאֶשְׁמַע קוֹל וְדִבּוּר מִן הַשָּׁמַיִם לַהֲשִׁיבֵנִי עַל עִנְיַן זֶה. אֲבָל עַל-יְדֵי בְּנֵי אָדָם אֵינוֹ רוֹצֶה שֶׁיְּשִׁיבוּ לוֹ. אַחַר-כָּךְ הִנִּיחַ וְהִקֵּל בַּקָּשָׁתוֹ, וּבִקֵּשׁ עַל-כָּל-פָּנִים שֶׁיּוֹדִיעוּ לוֹ עַל-יְדֵי שָׁלִיחַ. אַחַר-כָּךְ בִּקֵּשׁ שֶׁעַל-כָּל-פָּנִים יוֹדִיעוּ לוֹ עַל-יְדֵי חַיּוֹת וְעוֹפוֹת, אֲבָל עַל-יְדֵי בְּנֵי אָדָם אֵינוֹ רוֹצֶה, וַעֲדַיִן לֹא הוֹדִיעוּ לוֹ. וְאָמַר לָנוּ אַתֶּם אֲנָשִׁים קְטַנִּים בְּמַעֲלָה מְאֹד וְאֵין לִי עִם מִי לְדַבֵּר. אַךְ אַף-עַל-פִּי-כֵן, "אַף עַל פִּי דְּאִיהוּ לָא חָזֵי מַזָּלֵיהּ חָזֵי" (מגילה ג'). אַחַר-כָּךְ אָמַר אֲנִי מְקַבֵּל לְעֵדִים אֶת וְכוּ'. וְאָמַר בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז: "אִיךְ בַּגְרִיס מִיךְ מִיט אַייֶערֶע". וְלֹא סִיֵּם. וְנִרְאֶה הַכַּוָּנָה שֶׁלּוֹ הָיְתָה עִם הַנִּשְׁמוֹת שֶׁלָּנוּ. וְכַיּוֹצֵא בִּדְבָרִים אֵלּוּ, דִּבֵּר עוֹד מִזֶּה הַרְבֵּה עַל הַשֻּׁלְחָן בְּלֵיל שַׁבָּת וּבְיוֹם שַׁבָּת, וְהִפְלִיג מְאֹד בְּעִנְיַן הַקֻּשְׁיָא הַנַּ"ל וְהַדְּבָרִים סְתוּמִים וַחֲתוּמִים:

אות רה

כ, שָׁמַעְתִּי מֵאִישׁ אֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ כְּשֶׁנָּסַע עִמּוֹ מֵאוּמַאן לְטִירָהאוּוִיצָע בְּקֵיץ תק"ע הַנַּ"ל, הָיָה מְדַבֵּר עִמּוֹ מֵעִנְיַן עַצְמוֹ, וְאָמַר: תְּמֵהַּ אֲנִי, כְּמוֹ שֶׁאֵין לָנוּ חֵלֶק בָּעוֹלָם הַזֶּה כְּלָל. אַף-עַל-פִּי-כֵן בְּכָל מָקוֹם שֶׁאָנוּ בָּאִין יֵשׁ לָנוּ מָקוֹם וְהַכֹּל שֶׁלָּנוּ. וְשָׁאַל לוֹ: הֲלֹא לְהָעוֹלָם יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק בָּכֶם? הֵשִׁיב לוֹ וְדִבֵּר עִמּוֹ כַּמָּה דִּבּוּרִים, וּבְתוֹךְ דְּבָרָיו עָנָה וְאָמַר: הַמַּנְהִיגִים הַמְפֻרְסָמִים שֶׁל עַכְשָׁו, הַקְּטַנִּים בַּמַּעֲלָה אֵינָם מַשִּׂיגִים וְיוֹדְעִים כְּלָל מָה אֲנִי עוֹשֶׂה בְּאוּמַאן. אֵלּוּ הָיוּ יוֹדְעִים גָּדֵל יְקַר תִּפְאֶרֶת הַחִדּוּשִׁין וְהַצִּרּוּפִים וְהַשִּׂיעֻשּׁוּעִים הַנַּעֲשִׂים בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע, וְהַתְּפִלּוֹת הָעוֹלִים בְּכָל פַּעַם וּפַעַם, וּבְכָל פַּעַם נַעֲשִׂים צִרּוּפִים וְחִדּוּשִׁים יְקָרִים וְנִפְלָאִים בְּיוֹתֵר. וְהֶאֱרִיךְ מְאֹד וְהִפְלִיג בְּצַחוּת לְשׁוֹנוֹ דְּבָרִים נוֹרָאִים כְּאֵלּוּ. וְתֹכֶן הַדְּבָרִים הַיּוֹצֵא מִכְּלַל דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, כִּי בְּכָל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ קִבּוּץ שֶׁל יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֵם נִקְרָאִים בְּחִינַת אַבְנֵי קֹדֶשׁ בִּבְחִינַת: "תִּשְׁתַּפֵּכְנָה אַבְנֵי קֹדֶשׁ" וְכוּ' (איכה ד'). וְהִנֵּה שְׁתֵּי אֲבָנִים בּוֹנוֹת שְׁתֵּי בָּתִּים, שֶׁלֹּשׁ אֲבָנִים בּוֹנוֹת שִׁשָּׁה בָּתִּים, אַרְבַּע בּוֹנוֹת עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה בָּתִּים וְכוּ', כִּדְאִיתָא בְּסֵפֶר יְצִירָה. וְהַבָּתִּים הֵם בְּחִינַת "כִּי בֵיתִי בֵּית תְּפִלָּה" (ישעיה נ"ו). נִמְצָא בְּכָל פַּעַם שֶׁנִּתְוַסֵּף אֶבֶן אֶחָד, הַיְנוּ נֶפֶשׁ אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, נַעֲשָׂה צִרּוּף אַחֵר לְגַמְרֵי, וְנִתְחַדֵּשׁ הַצִּרּוּף לְגַמְרֵי, וְנַעֲשִׂים בָּתִּים חֲדָשִׁים לְגַמְרֵי. כִּי מִקֹּדֶם שֶׁהָיָה רַק שְׁתֵּי אֲבָנִים, הָיוּ הַצִּרּוּפִים וְהַבָּתִּים בְּחִינַת הַבָּתִּים הַנַּעֲשִׂים עַל-יְדֵי שְׁתֵּי אֲבָנִים. אֲבָל עַכְשָׁו

שֶׁנִּתּוֹסֵף אֶבֶן, אֲזַי נַעֲשִׂים בָּתִּים אֲחֵרִים חֲדָשִׁים לְגַמְרֵי. וְכֵן נִתּוֹסְפִים וְנִתְחַדְּשִׁים בָּתִּים חֲדָשִׁים יְקָרִים וְנִפְלָאִים בְּכָל פַּעַם שֶׁנִּתּוֹסֵף אֶבֶן אֶחָד, וְכָל פַּעַם שֶׁנִּתּוֹסֵף אֶבֶן בְּיוֹתֵר נִתְרַבִּין הַבָּתִּים בְּיוֹתֵר, כַּמּוּבָא שָׁם בְּסֵפֶר יְצִירָה, עַד שֶׁשִּׁשָּׁה אוֹתִיּוֹת בּוֹנוֹת כַּמָּה מֵאוֹת בָּתִּים וְיוֹתֵר מִזֶּה, עַד שֶׁאֵין הַפֶּה יָכוֹל לְדַבֵּר וְהַלֵּב לַחֲשֹׁב. וְעַל פִּי זֶה רְאֵה וְהָבֵן וְהַבֵּט, גְּדֶל הַשִּׁיעֻשׁוּעִים וְהַצְּרוּפִים וְהַחִדּוּשִׁים וְהַתְּפִלּוֹת הַיְקָרִים וְנִפְלָאִים וְנוֹרָאִים הַנַּעֲשִׂים בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה עַל-יְדֵי נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל [עַל-יְדֵי הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל הָאֲמִתִּי הָעוֹסֵק לְקַבֵּץ נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל לְהַכְנִיסָם וּלְקָרְבָם אֶל הַקְּדֻשָּׁה]. וְדַע שֶׁיֵּשׁ אֲבָנִים, בְּחִינַת נְפָשׁוֹת, שֶׁהֵם מֻשְׂלָכִים בַּחוּצוֹת, בְּחִינַת "תִּשְׁתַּפְּכְנָה אַבְנֵי קֹדֶשׁ בְּרֹאשׁ כָּל חוּצוֹת", אֲבָל כְּשֶׁנִּתּוֹסְפִין אֲבָנִים וְנַעֲשִׂין בָּתִּים חֲדָשִׁים כַּנַּ"ל, אֲזַי מַכְנִיסִין בְּתוֹךְ אֵלּוּ הַבָּתִּים אֶת הָאֲבָנִי קֹדֶשׁ שֶׁהָיוּ מֻשְׂלָכִין בְּרֹאשׁ כָּל חוּצוֹת, כִּי נִכְנָסִין וְנֶאֱסָפִין בְּתוֹךְ אֵלּוּ הַבָּתִּים הַחֲדָשִׁים שֶׁנַּעֲשׂוּ כַּנַּ"ל וְהָבֵן [וְעַיֵּן בְּהַתּוֹרָה "תִּקְעוּ תּוֹכָחָה" מֵעִנְיַן הַבָּתִּים עַיֵּן שָׁם (לקוטי תנינא סימן ח')].

עָנָה וְאָמַר: זֶה זְמַן רַב שֶׁיֵּשׁ לִי חֵלֶק בִּתְפִלּוֹת יִשְׂרָאֵל. כִּי הֲלֹא רָאוּי לָהֶם לְהַצַּדִּיקִים לְהִסְתַּכֵּל בְּעַצְמָן מִי הוּא זֶה שֶׁמִּתְפַּלֵּל, וְעִם מִי מִתְפַּלְּלִין. הֲלֹא גַּם כָּל הַתְּנוּעוֹת שֶׁעוֹשֶׂה מִי שֶׁעוֹשֶׂה, אֵיזֶה תְּנוּעָה בְּעָלְמָא בִּתְפִלָּה, וַאֲפִלּוּ פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל, הַכֹּל עַל יְדֵי [וְאָמַר, שֶׁעִנְיָן זֶה הוּא סוֹד מְסוֹדוֹת נִסְתָּרִים שֶׁלּוֹ]:

אות רו

כא, בְּעִנְיַן הַמְּלִיצָה [הֵינוּ בַּעֲלֵי לָשׁוֹן וּמְלִיצָה] אָמַר: שֶׁהָאָדָם כְּשֶׁנִּפְטָר נַעֲשָׂה תֵּכֶף מֵלִיץ. כִּי בֶּאֱמֶת מֵלִיץ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "אִם יֵשׁ עָלָיו מַלְאָךְ מֵלִיץ אֶחָד" (איוב ל"ג), הוּא גַּם-כֵּן בְּחִינַת לָשׁוֹן וּמְלִיצָה מַמָּשׁ. כִּי גַּם הַמֵּלִיץ שֶׁרוֹצֶה לְהַמְלִיץ וּלְלַמֵּד זְכוּת עַל אֶחָד, הוּא צָרִיךְ לוֹמַר מְלִיצָתוֹ בְּדֶרֶךְ מְלִיצָה. כִּי זֶה הָרוֹצֶה לְלַמֵּד זְכוּת, אִם יֹאמַר אֵלּוּ הַדְּבָרִים מַמָּשׁ בְּלָשׁוֹן אַחֵר אוֹ בְּסִגְנוֹן אַחֵר, לֹא יִפְעַל בִּדְבָרָיו לִמְצֹא זְכוּת, רַק כְּשֶׁאוֹמְרָם בְּדֶרֶךְ מְלִיצָה בְּאֹפֶן שֶׁיְּקַבְּלוּ דְּבָרָיו. וּבִשְׁבִיל זֶה נִקְרָא מְלַמֵּד זְכוּת מֵלִיץ, כִּי צָרִיךְ לוֹמַר בְּדֶרֶךְ מְלִיצָה. "וַאֲפִלּוּ תִּתְקַט"ט בְּאוֹתוֹ מַלְאָךְ" וְכוּ' כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִ"ל (שבת לב.). כִּי בֶּאֱמֶת הַדִּבּוּר וְהַמְּלִיצָה יֵשׁ לוֹ כֹּחַ גָּדוֹל לִפְעֹל וּלְעוֹרֵר. כִּי אִם יֹאמְרוּ לְאָדָם סְתָם שֶׁאֶחָד נִפְטַר, לֹא יִבְכֶּה כָּל כָּךְ, אֲבָל אִם יֹאמְרוּ לוֹ בִּדְבָרֵי הִתְעוֹרְרוּת וּבְדַרְכֵי הַמְּלִיצָה יֵשׁ בָּזֶה כֹּחַ לְעוֹרְרוֹ לִבְכּוֹת כַּנִּרְאֶה בְּחוּשׁ, כִּי הַדִּבּוּר יֵשׁ לוֹ כֹּחַ גָּדוֹל. אַךְ יֵשׁ מְלִיצִים פּוֹשְׁעִים, בְּחִינַת: "וּמְלִיצֶיךָ פָּשְׁעוּ בִי" (ישעיה מ"ג). [כַּנָּהוּג עַכְשָׁו עַל-פִּי רֹב שֶׁרֹּב הַמְּלִיצִים הֵם אֶפִּיקוֹרְסִים גְּדוֹלִים]:

אות רז

כב, אָמַר בְּבֵית רנ"נ שֶׁיִּשַּׁב שָׁם בִּשְׁכֵנוּת, עָנָה וְאָמַר: מֵעוֹלָם לֹא יָשַׁבְתִּי בִּשְׁכֵנוּת, וְעַתָּה אֲנִי שָׁכֵן, רָאוּי שֶׁיִּתְבַּטֵּל הַחוֹלַאַת שֶׁלִּי. וְאָז אָמַר פָּסוּק זֶה: "וּבַל יֹאמַר שָׁכֵן חָלִיתִי" (ישעיה

ל"ג), בְּדִבְרֵי צַחוּת שֶׁקּוֹרִין "וועִרְטִיל". הַיְנוּ שֶׁמַּחֲמַת שֶׁהוּא שָׁכֵן רָאוּי שֶׁלֹּא יִהְיֶה חוֹלֶה. וְנִתְבַּהֲלוּ הַשּׁוֹמְעִים וְנִפְלָא בְּעֵינֵיהֶם מְאֹד. כִּי כְּשֶׁיָּצָא מִפִּיו הַדִּבּוּר הַקָּדוֹשׁ, יָצָא בְּכָל מִינֵי חֵן אֱמֶת וְקָדוֹשׁ מְאֹד. אַחַר-כָּךְ, זָכִינוּ לִשְׁמֹעַ תּוֹרָה נוֹרָאָה בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה עַל-זֶה, וְהוּא מְחֻבָּר לְהַשִּׂיחָה שֶׁל הַבָּתִּים הַנַּ"ל. וְעַיֵּן לְקוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן ח' אוֹת ז', וְאִם עֵינֵי שֹׂכֶל לָךְ, תָּבִין מְעַט עַד הֵיכָן הָיָה מַגִּיעַ שִׂיחוֹתָיו וְדִבּוּרָיו הַקְּדוֹשִׁים, בִּפְרָט דִּבְרֵי צַחוּת שֶׁלּוֹ:

אות רח

כג, אָמַר: מִתְּחִלָּה הָיָה הָעוֹלָם תֹּהוּ, וְאַחַר-כָּךְ בָּרָא אֶת הָעוֹלָם. וּצְרִיכִין לְבָאֵר עִנְיָן זֶה לְעִנְיָן מָה נֶּאֱמַר.

(אָמַר הַמַּעְתִּיק שָׁמַעְתִּי מֵהָרַב רַבִּי נַפְתָּלִי זַ"ל, שֶׁפַּעַם אַחַת אָמַר לִפְנֵי רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁהַמַּגִּיד מִטְּרָאוִוויצֶע הִקְשָׁה עָלָיו שְׁנֵי קֻשְׁיוֹת: א' עַל מַה נִתְיַשֵּׁב תְּחִלָּה בְּבֵית נ"נ וְאַחַר-כָּךְ בְּבֵית רַבִּי יוֹסֵף שְׁמוּאֵל. כִּי לְכְאוֹרָה הָיָה צָרִיךְ לְכָנֵס בְּבֵית רַבִּי יוֹסֵף שְׁמוּאֵל מִיָּד כִּי הוּא אִישׁ כָּשֵׁר וְכוּ'. שֵׁנִית הִקְשָׁה, עַל מַה הוּא מְקָרֵב וּמְדַבֵּר עִם הַקַּלֵּי עוֹלָם שֶׁהָיוּ שָׁם בְּאוּמַאן. וְהֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: מַה שֶּׁהִקְשָׁה רִאשׁוֹנָה הֵיא קֻשְׁיָא יְשָׁנָה מִכְּבָר, לָמָּה הָיָה מִתְּחִלָּה הָעוֹלָם תֹּהוּ וָבֹהוּ, וְאַחַר-כָּךְ נִבְרָא הָעוֹלָם בִּשְׁלֵמוּת, הָיָה לוֹ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לִבְרֹא הָעוֹלָם בְּמִלּוּאוֹ וּשְׁלֵמוּתוֹ מִיָּד. וְהַשֵּׁנִית גַּם-כֵּן אֵינוֹ קֻשְׁיָא כְּלָל, מֵאַחַר שֶׁהַצַּדִּיקִים וְכוּ' אֵינָם מִתְקָרְבִים אֵלַי, אֲנִי מֻכְרָח לְקָרֵב הָרִשָׁעִים וְקַלֵּי עוֹלָם, אוּלַי אֶעֱשֶׂה מֵהֶם אֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים בֶּאֱמֶת. וּבֶאֱמֶת הוֹדוּ בְּעַצְמָם וְלֹא בוֹשׁוּ אֵלּוּ הַקַּלֵּי עוֹלָם, שֶׁאִלְמָלֵא לֹא נִפְטַר רַבֵּנוּ זַ"ל בִּזְמַן קָרוֹב כָּל כָּךְ לִכְנִיסָתוֹ לְאוּמַאן, הָיוּ בְּוַדַּאי חוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה בֶּאֱמֶת.

עוֹד שָׁמַעְתִּי אָז מֵהָרַב רַבִּי נַפְתָּלִי, שֶׁפַּעַם אַחַת שָׁאַל הוּא בְּעַצְמוֹ אֶת פִּי רַבֵּנוּ זַ"ל בְּמַה יֵּשׁ לְאֵלּוּ הַקַּלֵּי עוֹלָם אֵיזֶה שַׂיָּכוּת וְהִתְקָרְבוּת אֵלָיו, מֵאַחַר שֶׁבֶּאֱמֶת הֵם רְחוֹקִים מִקְּדֻשָּׁתוֹ מְאֹד מְאֹד בְּלִי שִׁעוּר (וּבִלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז: "מִיט וָואס הַאלְטִין זַיי זִיךְ אִין אַייךְ")? וְהֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל: בְּמַה יֵּשׁ לָכֶם שַׂיָּכוּת וְהִתְקָרְבוּת אֶצְלִי? הֲלֹא אַתֶּם אֶצְלִי רַק כְּמוֹ נוֹצוֹת שֶׁעַל הַבֶּגֶד, שֶׁכְּשֶׁנּוֹפְחַ עֲלֵיהֶם מִיָּד פּוֹרְחִין וְנִסְתַּלְקִין מֵעָלָיו) (וּבִלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז: "אֶלָּא מַאי מִיט וָואס הַאלְט אִיר זִיךְ אִיר זָענְט נָאר אַזוֹי וִוי פֶּעדֶרִין אוֹף אַקאפְּטִין מָען טִיט אַבְּלָאז צוּא פְּלִיעֶן זַייא זִיךְ"):

אות רט

כד, אָמַר אֵלּוּ הַקַּלֵּי עוֹלָם הַנִּכְנָסִין אֶצְלִי כְּבָר הֵם מְלֵאִים חֲרָטוֹת, וְהֵם אֵינָם יוֹדְעִים כְּלָל מַהוּ חֲרָטָה וְכוּ', כַּנִּדְפַּס בְּהַשִּׂיחוֹת (שיחות הר"ן סימן י'):

אות רי

כה, בְּאוּמַאן דִּבֵּר עִמִּי מֵעִנְיַן נְסִיעָתוֹ, וְאָמַר לִי אָז: יֵשׁ דֶּרֶךְ כָּזֶה מִבֵּית לַחוּץ, וּמִשָּׁם אֶל הָהָר, וּמִשָּׁם לְסִבֵּב דֶּרֶךְ הַנָּהָר הַקָּטָן וְהַגֶּשֶׁר, וּמִשָּׁם לְבֵית רַבִּי שִׁמְעוֹן, וּמִשָּׁם לְבֵית רַבִּי זֶלִיג וּמִשָּׁם לְאוּמַאן. כִּי בְּדֶרֶךְ זֶה יָצָא לְאוּמַאן. כִּי בְּעֵת הַשְׁרָפָה בְּלֵיל שַׁבַּת-קֹדֶשׁ בָּרַח פִּתְאוֹם בְּשָׁעַת שֶׁנַּעֲשָׂה רַעַשׁ הַשְׁרֵפָה, שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב אָז בְּסִעֻדָּתוֹ בְּלֵיל שַׁבָּת וְאָמַר אָז שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלָל, וְנִשְׁבַּע בְּשַׁבַּת קֹדֶשׁ, וְאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "אֲנִי נִשְׁבַּע בְּשַׁבַּת-קֹדֶשׁ", הַיְנוּ עַל עִנְיַן הַנַּ"ל שֶׁהוּא אֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלָל עַכְשָׁו. וּבְתוֹךְ שֶׁאָמַר דְּבָרִים אֵלּוּ נַעֲשָׂה רַעַשׁ שֶׁל הַשְׁרֵפָה (וְאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "שׁוֹין שׁוֹין" [כְּבָר כְּבָר]), וְתֵכֶף בָּרַח מִבֵּיתוֹ לַחוּץ. וְרָץ סָמוּךְ לְבֵית-הַכְּנֶסֶת, וּלְשָׁם הֵבִיאוּ לוֹ אֵיזֶה מַלְבּוּשׁ עִם עוֹרוֹת שֶׁלֹּא יִתְקָרֵר חַס וְשָׁלוֹם מֵחֲמַת שֶׁהָיָה אָז חֲלוּשׁ מְאֹד. וְאַחַר-כָּךְ עָבַר הַנָּהָר הַקָּטָן בְּרַגְלָיו בְּתוֹךְ הַמַּיִם, וְעָלָה עַל הָהָר הַגָּבוֹהַּ לְמַעְלָה וְיָשַׁב שָׁם, וְרָאָה מִשָּׁם כָּל הַשְׁרֵפָה עַד שֶׁנִּשְׁרַף בֵּיתוֹ. וְהַסְּפָרִי תּוֹרוֹת שֶׁהוֹצִיאוּ מִבֵּית-הַכְּנֶסֶת וּמִבֵּית-הַמִּדְרָשׁ הָיוּ מֻנָּחִים סְמוּכִים אֶצְלוֹ. וְגַם כַּמָּה נְפָשׁוֹת מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁבָּרְחוּ גַּם-כֵּן לְשָׁם. וַאֲנַחְנוּ הִצַּלְנוּ כָּל מַה שֶּׁהָיָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, לֹא נִשְׁאַר שׁוּם דָּבָר מֵרְכוּשׁוֹ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, כִּי אֶת הַכֹּל הִצַּלְנוּ בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְאַחַר-כָּךְ סָמוּךְ לְאוֹר יוֹם שַׁבַּת קֹדֶשׁ בָּאתִי אֶצְלוֹ, וְהָיָה יוֹשֵׁב שָׁם בְּשִׂמְחָה, יוֹשֵׁב וּמִסְתַּכֵּל עַל הָעִיר וְעַל בֵּיתוֹ שֶׁנִּשְׂרַף. וְאַחַר-כָּךְ הוֹלַכְתִּי אוֹתוֹ לְתוֹךְ בַּיִת בְּקָצֵה הָעִיר שֶׁנִּצַּל מֵהַשְׁרֵפָה. וְהָלַךְ עִמִּי סָמוּךְ לְהַנָּהָר הַקָּטָן עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה, עָנָה וְאָמַר: מִי הָיָה אוֹמֵר, וְכִי עָלָה עַל הַדַּעַת שֶׁאֲנַחְנוּ נֵלֵךְ בְּלֵיל שַׁבַּת קֹדֶשׁ סָמוּךְ לְאוֹר יוֹם בְּזֶה הַדֶּרֶךְ עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה. וְאַחַר-כָּךְ בָּאנוּ לְבֵית רַבִּי שִׁמְעוֹן וְיָשַׁב שָׁם כָּל יוֹם שַׁבַּת קֹדֶשׁ. וּבְיוֹם רִאשׁוֹן יָצָא מִשָּׁם, וְהָלַךְ לְבֵית רַבִּי זֶלִיג שֶׁנִּשְׁאַר גַּם-כֵּן בַּקָּצֶה הַשֵּׁנִי שֶׁל הָעִיר. וְשָׁם יָשַׁב כָּל יוֹם רִאשׁוֹן עַד שֶׁבָּא הַיְדִיעָה מֵאוּמַאן שֶׁיִּסַּע לְשָׁם, בְּעֵת שֶׁהָיָה נָע וָנָד, וְכָל הוֹנוֹ וּרְכוּשׁוֹ וּמְטַלְטְלָיו הַכֹּל הָיָה מֻנָּח מְפֻזָּר בְּתוֹךְ הַבַּיִת. וּבְעֵת שֶׁבָּא לוֹ הַיְדִיעָה שֶׁיִּסַּע לְאוּמַאן עָמַדְתִּי אָז לְפָנָיו, וְנִתְבַּהֵל אָז מְאֹד וְנִתְלַהֵב פָּנָיו מְאֹד.

אַחַר-כָּךְ בְּיוֹם שְׁלִישִׁי נָסַע לְאוּמַאן. אַחַר-כָּךְ אָמַר הַנַּ"ל, שֶׁיֵּשׁ דֶּרֶךְ כָּזֶה מִבֵּית לַחוּץ וְכוּ' וּמִשָּׁם לְאוּמַאן וְכוּ' כַּנַּ"ל. הַיְנוּ כִּי עַל הַיָּד שֶׁהָיָה אֵצֶל הַמֶּלֶךְ הַמְבֹאָר בְּהַמַּעֲשֶׂה שֶׁל "הַבַּעַל תְּפִלָּה" שָׁם הָיוּ מְצַיְּרִין כָּל הַדְּרָכִים שֶׁבָּעוֹלָם, עַל-כֵּן אָמַר שֶׁגַּם יֵשׁ דֶּרֶךְ כָּזֶה. כְּלוֹמַר שֶׁבְּוַדַּאי גַּם דֶּרֶךְ זֶה הָיָה מְצֻיָּר שָׁם עַל אוֹתוֹ הַיָּד, הַיְנוּ מֵהַבַּיִת לַחוּץ וּמִשָּׁם לְהָהָר וּמִשָּׁם לְהַבָּתִּים הַנַּ"ל וּמִשָּׁם לְאוּמַאן. אַשְׁרֵי מִי שֶׁיִּזְכֶּה לְהָבִין זֹאת לֶעָתִיד, כִּי בְּעִנְיַן נְסִיעָתוֹ יֵשׁ סוֹדוֹת נוֹרָאוֹת בְּכָל פְּסִיעָה וּפְסִיעָה. כִּי בְּכָל נְסִיעוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת יֵשׁ רָזִין עִלָּאִין גְּבוֹהִים מְאֹד, מִכָּל-שֶׁכֵּן בַּנְּסִיעָה הָאַחֲרוֹנָה הַזֹּאת שֶׁנָּסַע לְהִסְתַּלֵּק שָׁם, אֲשֶׁר לֹא יְכֻלָּה רַעְיוֹן סוֹדוֹת

נִפְלָאוֹת עֲצוּמוֹת וְנִסְתָּרוֹת רַבּוֹת שֶׁהָיָה בְּכָל פְּסִיעָה וּפְסִיעָה וּבְכָל עִנְיָן וְסִבָּה שֶׁל עִנְיְנֵי הִסְתַּלְקוּתוֹ:

אות ריא

כו, בְּתְחִלַּת כְּנִיסָתוֹ לְאוּמַאן בָּא אֵלָיו אִישׁ אֶחָד שֶׁהָיָה קָצַת מְקֹרָב לְרַבֵּנוּ זַ"ל וְאָמַר לוֹ, שֶׁאַנְשֵׁי הַבַּיִת הַמִּדְרָשׁ דְּשָׁם מִתְנַצְּלִים עַל שֶׁלֹּא בָּאוּ כֻּלָּם לְקַבֵּל פָּנִים, וְאָמַר אֵיזֶה תֵּרוּצִים עַל זֶה. עָנָה וְאָמַר הוּא זַ"ל: חֲסִידִים חֲדָשִׁים אֵינִי מְבַקֵּשׁ עוֹד, אִם יִהְיוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ הַיְשָׁנִים הַמְקֹרָבִים מִכְּבָר אֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים בֶּאֱמֶת מַה טּוֹב. וְאִם לָאו, דַּי לָעוֹלָם אֲנִי לְבָדִי ("פַּאר נוֹיט בִּין אִיךְ אַלֵיין גִּינוּג"):

אות ריב

כז, אַחַר שְׁבוּעוֹת בְּאוּמַאן כְּשֶׁנִּכְנַס בְּבֵית רַבִּי יוֹסֵף שְׁמוּאֵל הִתְחִיל לוֹמַר תּוֹרָה וְלֹא סִיֵּם, וְלֹא הָיִיתִי אָז. וְשָׁמַעְתִּי שֶׁהִזְכִּיר אָז שֶׁעַל הַמְפָרְסָמִים שֶׁל שֶׁקֶר שֶׁיֵּשׁ לָהֶם שֵׁם וּפִרְסוּם בָּעוֹלָם, נֶאֱמַר: "וְשֵׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים לֹא תַזְכִּירוּ". גַּם הַזְכִּיר שֶׁיֵּשׁ צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים שֶׁנִּתְעַלֵּם שְׁמָם, דְּהַיְנוּ שֶׁאֵין לָהֶם שֵׁם וּפִרְסוּם כָּרָאוּי לָהֶם, שֶׁזֶּה בְּחִינַת: "זֶה שְׁמִי לְעֹלָם" (שמות ג'). וְלֹא זָכִיתִי לִשְׁמֹעַ עִנְיָן זֶה כְּלָל מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ:

אות ריג

כח, בְּעֵת שֶׁיָּשַׁב בְּאוּמַאן, אָמַר לְר' נַפְתָּלִי: מִי יוֹדֵעַ מַה זֹּאת עָשִׂינוּ פֹּה בְּאוּמַאן שֶׁאָנוּ מֻכְרָחִים עַכְשָׁו לְהִתְעַכֵּב בְּכָאן כָּל כָּךְ. כִּי הַדָּבָר נִרְאֶה שֶׁאֵין אָנוּ יְכוֹלִים לָצֵאת מִכָּאן, כִּי תָּפְסוּ אוֹתָנוּ לְכָאן וְאֵין רוֹצִים לְהַנִּיחַ אוֹתָנוּ מִפֹּה:

אות ריד

כט, בְּעֵת שֶׁהָיָה לוֹ הַחוֹלָאַת שֶׁל הַהוֹסְט [שִׁעוּל] שֶׁנִּסְתַּלֵּק עַל-יְדֵי-זֶה, אָמַר פַּעַם אַחַת לְהַצַּדִּיק הַמְפָרְסָם הַמַּגִּיד-מֵישָׁרִים מִטֶּירֶהאוּויצָע, אִם הָיוּ יוֹדְעִים הָעוֹלָם אֵיךְ הֵם צְרִיכִין אוֹתִי, הָיוּ כֻּלָּם נוֹפְלִים עַל פְּנֵיהֶם וּמְבַקְּשִׁים וּמִתְחַנְּנִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁאֲשׁוּב לִבְרִיאוּתִי, כִּי כָּל הָעוֹלָם צְרִיכִין אוֹתִי מְאֹד מְאֹד עַד שֶׁאִי אֶפְשָׁר לָהֶם כְּלָל לִהְיוֹת בִּלְעָדַי:

אות רטו

ל, לֵיל שַׁבָּת נַחֲמוּ תק"ע בְּאוּמַאן אַחַר קִדּוּשׁ, אָמַר תּוֹרָה מֵעִנְיַן פְּשִׁיטוּתוֹ, הַיְנוּ מַה שֶּׁהוּא לְפִעָמִים אִישׁ פָּשׁוּט שֶׁקּוֹרִין "פְּרָאסְטִיק", שֶׁהוּא מְחַיֶּה עַצְמוֹ אָז בְּעֵת פְּשִׁיטוּתוֹ מֵהַדֶּרֶךְ שֶׁנָּסַע לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. וּבֵאֵר הָעִנְיָן כַּמּוּבָא בְּסִפְרֵנוּ, עַיֵּן שָׁם (סימן ע"ח בלקוטי תנינא). וְאַחַר-כָּךְ אָמַר שֶׁהוּא עַתָּה יָרֵא, שֶׁקּוֹרִין "פְּרוּם", וְשָׁמַחַ. וְאָמַר: אַשְׁרֵינוּ שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הֵיטִיב עִמָּנוּ מְאֹד שֶׁזָּכִינוּ לִקְדֻשַּׁת יִשְׂרָאֵל. וְאָמַר, שֶׁיֵּשׁ לוֹ שִׂמְחָה גְּדוֹלָה עַל שֶׁזָּכָה לִהְיוֹת בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, כִּי כַּמָּה מְנִיעוֹת וְכַמָּה בִּלְבּוּלִים וְכַמָּה מַחֲשָׁבוֹת וְכַמָּה עִכּוּבִים וְסִכְסוּכִים

הָיָה לוֹ עַל עִנְיַן הַנְּסִיעָה לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, וּמְנִיעוֹת מֵחֲמַת מָמוֹן, וְהוּא קָפַץ עַל כֻּלָּם וְגָמַר הָעֲבָדָא בְּשִׂלְמוּת, שֶׁהָיָה בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל.

וְאָמַר: זֶה אֲנִי מַאֲמִין וְגַם אֲנִי יוֹדֵעַ הַרְבֵּה בְּעִנְיָן זֶה, שֶׁכָּל הַתְּנוּעוֹת וְכָל הַמַּחֲשָׁבוֹת וְכָל מִינֵי הָעֲבָדוֹת שֶׁעוֹשִׂין בִּשְׁבִיל אֵיזֶה עֲבָדָא שֶׁבְּקְדֻשָּׁה, אֵין שׁוּם תְּנוּעָה וְלֹא שׁוּם מַחֲשָׁבָה נֶאֱבֶדֶת כְּלָל, וְהַכֹּל נִרְשָׁם לְמַעְלָה לְטוֹבָה. אַשְׁרֵי כְּשֶׁזּוֹכִין לְקַפֵּץ וּלְדַלֵּג עַל כָּל הַמְּנִיעוֹת וְזוֹכִין לִגְמֹר וְלַעֲשׂוֹת אֵיזֶה עֲבָדָא טוֹבָה.

וְהָיָה אָז בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה, וְגָעַר בְּרַבִּי נַפְתָּלִי עַל שֶׁהָיָה בּוֹשׁ קְצָת לְנַגֵּן אָז, וְאָמַר: מַה יֵּשׁ לָנוּ לְהִתְבַּיֵּשׁ, כָּל הָעוֹלָם לֹא נִבְרָא אֶלָּא בִּשְׁבִילֵנוּ ("נַפְתָּלִי וּואס הָאבִּין מִיר זִיךְ צוּ שָׁעמֶּין"). בִּשְׁבִילֵנוּ נִבְרָא הָעוֹלָם. וְהָיָה אָז בְּשִׂמְחָה מְאֹד:

אות רטז

לֹא, עַל עִנְיַן חָכְמַת הַשִּׁיר וְהַמְּלִיצָה הַנִּקְרָא בִּלְשׁוֹנָם "פַּאזִיא", אָמַר: מִי שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל "פַּא זִיא" [הֵינוּ לְמָאס בְּתַאֲוַת הַמִּשְׁגָּל כָּרָאוּי] אֵינוֹ יָכוֹל "פַּאזִיא". כִּי: "רוֹעֶה זוֹנוֹת יֹאבַד הוֹן" (משלי כ"ט), וְ"אַל תִּקְרֵי מֵהוֹנֵךְ אֶלָּא מִגְּרוֹנֵךְ". נִמְצָא, שֶׁרוֹעֶה זוֹנוֹת יֹאבַד אֶת הַקּוֹל וְהַשִּׁיר. וְעַל-כֵּן מִי שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל "פַּא זִיא" שֶׁיִּהְיֶה אָצְלוֹ נִמְאָס וּפָא וְאֵיזֶה זִיא שֶׁתִּהְיֶה, יִהְיֶה אָצְלוֹ נִמְאָס וּפָא, אֵינוֹ יָכוֹל פַּאזִיא וְהָבֵן.

זֶה אָמַר גַּם כֵּן בְּלֵיל שַׁבָּת נַחֲמוּ הַנַּ"ל, וְדִבְרֵי צַחוּת הֵם מֵעִנְיַן גֹּדֶל הִתְפָּאֲרוּתוֹ בְּבִטּוּל תַּאֲוָה זֹאת בְּתַכְלִית, וְגַם זֶה שַׁיָּךְ לְהַתּוֹרָה "וְאֶתְחַנַּן פְּרָאסְטִיק" הַנַּ"ל כַּמּוּבָן בְּהָרָאשֵׁי פְּרָקִים שֶׁמָּצָאנוּ בְּכִתְיבַת יָדוֹ הַקְּדוֹשָׁה הַשַּׁיָּךְ לְהַתּוֹרָה הַזֹּאת, הַמַּתְחִילִים: מַתְּנַת חִנָּם וְכוּ' שֶׁמְּדַבֵּר שָׁם מִשְׁמִירַת הַבְּרִית. וְעוֹד רְאִינוּ כַּמָּה עִנְיָנִים נוֹרָאִים וְנִפְלָאִים אָז, מִלְּבַד מַה שֶּׁנֶּעֱלַם מִמֶּנּוּ, הַנִּסְתָּרוֹת לַה' אֱלֹקֵינוּ:

אות ריז

לב, בְּאוּמַאן נִתְאַכְסֵן תְּחִלָּה בְּעֵת בִּיאָתוֹ לְשָׁם בְּבֵית רנ"נ, וְיָשַׁב שָׁם מִן ה' אִיָּר עַד אִסְרוּ חַג שָׁבוּעוֹת, וַאֲנִי הָיִיתִי עִמּוֹ שָׁם כָּל אוֹתָן הַיָּמִים. וְהָיָה מְבַקֵּשׁ שֶׁיִּמְצְאוּ לוֹ אֵיזֶה דִּירָה לָדוּר שָׁם עִם בְּנֵי-בֵיתוֹ, וְהֵיינוּ מְחַפְּשִׂים בִּשְׁבִילוֹ בְּכָל הָעִיר אֵיזֶה דִּירָה שֶׁתִּהְיֶה טוֹבָה לְפָנָיו, וְלֹא נִזְדַּמֵּן דִּירָה כִּרְצוֹנוֹ כָּרָאוּי לוֹ. וּפִתְאוֹם בָּא אִישׁ אֶחָד וְכוּ', וְאָמַר שֶׁהוּא נוֹתֵן לוֹ בְּחִנָּם דִּירָתוֹ שֶׁהִיא דִּירָה נָאָה וְטוֹבָה לְפָנָיו מְאֹד מֵחֲמַת שֶׁיֵּשׁ שָׁם כַּמָּה חֲדָרִים. וְגַם יֵשׁ שָׁם גַּן לִפְנֵי הַחַלּוֹנוֹת שֶׁכָּל זֶה טוֹב לְעִנְיַן הַחוֹלַאַת הַקָּשֶׁה שֶׁהָיָה לוֹ שֶׁהָיָה צָרִיךְ דִּירָה גְּדוֹלָה שֶׁיִּהְיֶה לְהֵ אֲוִיר הַרְבֵּה. אַךְ לֹא אִסְתַּעְיָא מִלְּתָא אָז שֶׁיִּכָּנֵס בְּאוֹתָהּ הַדִּירָה, וְנִכְנַס בְּבֵית רַבִּי יוֹסֵף שְׁמוּאֵל שֶׁשָּׁכְרוּ עֲבוּרוֹ. וְנִכְנַס לְשָׁם בְּיוֹם אִסְרוּ-חַג שָׁבוּעוֹת הַנַּ"ל וְיָשַׁב

שָׁם כַּמָּה שְׁבוּעוֹת. וְאָמַר לִי רַבֵּנוּ זַ"ל: גַּם זֶה יִהְיֶה מַעֲשֶׂה בַּיָּמִים הַבָּאִים, מַה שֶּׁפִּתְאוֹם בָּא אֶחָד הַנַּ"ל וְרָצָה לִתֵּן לוֹ דִּירָתוֹ בְּחִנָּם, אֲשֶׁר לֹא הָיְתָה לוֹ שׁוּם הֶכְרוּת עִמּוֹ מִכְּבָר.

וּבְבֵית רַבִּי יוֹסֵף-שְׁמוּאֵל יָשַׁב שָׁם עִם קְצָת אַנְשֵׁי בֵיתוֹ, אֲבָל לֹא הָיְתָה הַדִּירָה טוֹב לְפָנָיו כְּלָל, כִּי לֹא הָיָה שָׁם אֲוִיר טוֹב וְרָחָב כְּמוֹ שֶׁהָיָה צָרִיךְ. וְיָצָא מִשָּׁם בְּתְחִלַּת חֹדֶשׁ מְנַחֵם אָב וְנִכְנַס לְבֵית הָאִישׁ הַנַּ"ל שֶׁבִּקֵּשׁ אוֹתוֹ כַּנַּ"ל. וְתֵכֶף שֶׁנִּכְנַס לְשָׁם בָּא אֵלָיו אִישׁ אֶחָד מֵאוּמַאן וְהִתְחִיל לְבָרְכוֹ שֶׁיֵּשֵׁב שָׁם לְאֹרֶךְ יָמִים כַּנָּהוּג. וְאָמַר, שֶׁבְּוַדַּאי דִּירָה זוֹ טוֹב לְפָנָיו מֵחֲמַת שֶׁיֵּשׁ שָׁם אֲוִיר נָאֶה. עָנָה רַבֵּנוּ זַ"ל וְאָמַר, וְהֶרְאָה בְּאֶצְבָּעוֹ לַחוּץ וְאָמַר: הַרְאִיתֶם הַגַּן הַזֶּה כַּמָּה הוּא טוֹב וְיָפֶה ("וויא גיפֶעלְט אַייךְ דֶער גָארְטין"). וְהָיָה הָאִישׁ הַהוּא סוֹבֵר שֶׁמְּשַׁבֵּחַ אֶת הַגַּן שֶׁלְּפָנֵי הַחַלּוֹנוֹת. הֵשִׁיב רַבֵּנוּ זַ"ל וְהֶרְאָה בְּאֶצְבָּעוֹ עַל הַבַּיִת הַחַיִּים, כִּי הַבַּיִת הַחַיִּים הָיָה נִרְאֶה שָׁם בְּרָחוֹק מִתּוֹךְ הַחַלּוֹנוֹת, כִּי הָיָה עוֹמֵד כְּנֶגְדּוֹ. וְאָמַר, עַל זֶה הַגַּן אֲנִי אוֹמֵר. עָנָה וְאָמַר: אֵין אַתֶּם יוֹדְעִים גֹּדֶל יִקְרַת מַעֲלַת קְדֻשַּׁת זֶה הַבַּיִת הַחַיִּים דְּפֹה, כִּי הוּא יָקָר וְקָדוֹשׁ מְאֹד. וְכֵן כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים הָיָה מְדַבֵּר עִם כַּמָּה אֲנָשִׁים, וְהִפְלִיג מְאֹד בְּשֶׁבַח הַבַּיִת הַחַיִּים שֶׁל אוּמַאן, כִּי מֻנָּחִים שָׁם כַּמָּה קְדוֹשִׁים אֲלָפִים וּרְבָבוֹת. כִּי שָׁם הָיְתָה הַהֲרִיגָה הַגְּדוֹלָה בְּעֵת הַבְּרִיחָה שֶׁנֶּהֶרְגוּ שָׁם אֲלָפִים וּרְבָבוֹת נְפָשׁוֹת קְדוֹשִׁים מִיִּשְׂרָאֵל, וְהָיָה שָׁם קִדּוּשׁ הַשֵּׁם הַרְבֵּה מְאֹד. וְכַמָּה פְּעָמִים אָמַר בְּפֵרוּשׁ לְפָנַי וְלִפְנֵי עוֹד כַּמָּה אֲנָשִׁים, שֶׁטּוֹב לְפָנָיו לִשְׁכֹּב שָׁם, מֵחֲמַת שֶׁהָיָה שָׁם קִדּוּשׁ הַשֵּׁם הַרְבֵּה מְאֹד. וְאַחַר-כָּךְ נִתְקַיְּמוּ דְּבָרָיו כֻּלָּם, וְנִסְתַּלֵּק בְּאוּמַאן בְּבֵית הָאִישׁ הַנַּ"ל שֶׁנָּתַן לוֹ דִּירָתוֹ כַּנַּ"ל, אָז הֲמָה רָאוּ כֵּן תָּמְהוּ וְהֵבִינוּ כֻּלָּם, שֶׁכָּל עִקַּר בִּיאָתוֹ לְאוּמַאן הָיָה בִּשְׁבִיל לְהִסְתַּלֵּק שָׁם. כַּאֲשֶׁר נִשְׁמַע מִפִּיו בְּפֵרוּשׁ כַּמָּה פְּעָמִים.

וּבְעִנְיַן יְשִׁיבָתוֹ בְּאוּמַאן לֹא תִּמָּלֵא אֹזֶן מִשְּׁמֹעַ מַה שֶּׁשָּׁמַעְנוּ קְצָת מְעַט מִזְּעִיר כְּטִפָּה מִן הַיָּם מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ, וּמַה שֶּׁהִתְנוֹצֵץ לָנוּ בְּשִׂכְלֵנוּ אֵיזֶה הִתְנוֹצְצוּת בָּזֶה, כְּפִי הַדְּבָרִים שֶׁשָּׁמַעְנוּ בְּרֶמֶז מִפִּיו. כִּי עָשָׂה שָׁם בְּאוֹתוֹ הַקֵּיץ שֶׁיָּשַׁב שָׁם תִּקּוּנִים עֲצוּמִים נִפְלָאִים וְנוֹרָאִים מְאֹד, וְשָׁם עָסַק בְּיוֹתֵר וְיוֹתֵר בְּעִנְיַן תִּקּוּן הַנְּשָׁמוֹת, כְּפִי הַמּוּבָן מֵהַמַּעֲשֶׂה שֶׁסִּפֵּר לְפָנֵינוּ בְּכְנִיסָתוֹ לְשָׁם (לעיל ק"צ). וְקֹדֶם הִסְתַּלְּקוּתוֹ הִזְכִּיר אוֹתִי אָז מַעֲשֶׂה זוֹ וְאָמַר, הֲזַכַרְתָּ מַעֲשֶׂה שֶׁסִּפַּרְתִּי לְךָ וְכוּ' כַּנַּ"ל.

שׁוּב שָׁמַעְתִּי מֵאִישׁ אֶחָד שֶׁנָּסַע עִמּוֹ זַ"ל, בְּעֵת שֶׁיָּצָא מִזְּלַאטִיפָּאלְיֶע לָדוּר פֹּה בְּרֶסְלֶב, וְאָז בְּדַרְכּוֹ נִסְעָתוֹ עָבַר דֶּרֶךְ אוּמַאן, וּמִדֵּי נָסְעָם בִּכְנִיסָתָם לָעִיר עָבְרוּ סָמוּךְ אֵצֶל בֵּית הַחַיִּים. עָנָה רַבֵּנוּ זַ"ל וְאָמַר: כַּמָּה נָאֶה וְיָפֶה לִשְׁכֹּב עַל בֵּית הַחַיִּים הַזֶּה. וּכְשָׁמְעִי זֹאת עָמַדְתִּי מַרְעִיד, כִּי עַתָּה אָנוּ רוֹאִים שֶׁזֶּה כַּמָּה שָׁנִים מִקֹּדֶם עָלְתָה זֹאת בַּמַּחֲשָׁבָה, וְנוֹדַע לוֹ שֶׁמְּקוֹם מְנוּחָתוֹ יִהְיֶה בְּאוּמַאן. כִּי בְּעֵת שֶׁנִּכְנַס לִבְּרֶסְלֶב הָיָה כַּמָּה שָׁנִים קֹדֶם הִסְתַּלְּקוּתוֹ. וְכָל

מַה שֶּׁעָבַר עָלָיו מִיּוֹם שֶׁנִּכְנַס לִבְרֶסְלֶב עַד יוֹם הִסְתַּלְּקוּתוֹ, וְכָל מַה שֶּׁפָּעַל בְּאֵלּוּ הַשָּׁנִים, אֲפִלּוּ כְּפִי מַה שֶּׁהִתְנוֹצֵץ בְּדַעְתִּי, לֹא יִסְפִּיקוּ כָּל אֵילֵי נְבָיוֹת לְבָאֵר אֶפֶס קָצֶה מֵהֶם. וַעֲצַת ה' לְעוֹלָם תַּעֲמֹד, כִּי סוֹף כָּל סוֹף נִשְׁאֲרָה הַמַּתָּנָה טוֹב בְּיָדֵינוּ, מֵאַחַר שֶׁזָּכִינוּ שֶׁהַחֶמְדָּה גְּנוּזָה נִגְנָזָה בִּסְבִיבוֹתֵינוּ בְּאוּמַאן, כַּאֲשֶׁר עָלְתָה בַּמַּחֲשָׁבָה לְפָנָיו זֶה כַּמָּה. וְעַל יְדֵי זֶה עֲדַיִן יֵשׁ לָנוּ תִּקְוָה לִזְכּוֹת לְכָל הַטּוֹב אֲשֶׁר חָפֵץ לְהֵיטִיב עִמָּנוּ לָנֶצַח. וּדְבַר אֱלֹקֵינוּ יָקוּם לְעוֹלָם. וּבְכָל זֶה יֵשׁ בִּלְבִּי הַרְבֵּה אַף אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר מֵחֲמַת חֶשְׁכַת הָעוֹלָם:

אות ריח

לג, בְּאוּמַאן, קֹדֶם רֹאשׁ-הַשָּׁנָה הָאַחֲרוֹן הָיָה מְסַפֵּר עִם אֲנָשִׁים שֶׁלּוֹ מַעְנְיַן הִסְתַּלְּקוּתוֹ, שֶׁכְּבָר הוּא אָצְלוֹ שָׁלֹשׁ שָׁנִים אַחַר הִסְתַּלְּקוּתוֹ. כִּי מֵעֵת שֶׁבָּא עָלָיו הַחוֹלַאַת הוּא נֶחְשָׁב בְּעֵינָיו שֶׁכְּבָר נִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם, וְאָמַר, שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ בְּאֵיזֶה זְכוּת הוּא חַי בְּנֵס כָּל שָׁלֹשׁ שָׁנִים אֵלּוּ וְכוּ'. אָז סִפְּרוּ אֲנָשָׁיו עִמּוֹ וְהָיוּ מִתְאַנְחִים מְאֹד כִּי מַה נַּעֲשָׂה, וְעַל מִי יַעֲזֹב אוֹתָנוּ. וְהֵשִׁיב: רַק אַתֶּם תַּחֲזִיקוּ עַצְמְכֶם בְּיַחַד, אָז תִּהְיוּ אֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים. וְלֹא כְּשֵׁרִים בִּלְבַד, אֶלָּא אֲפִלּוּ צַדִּיקִים וְטוֹבִים תִּהְיוּ. כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַעֲזֹר לִי בְּוַדַּאי שֶׁיִּהְיֶה כִּרְצוֹנִי כַּאֲשֶׁר רָצִיתִי מִכְּבָר, כִּי בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם גָּמַרְתִּי וְאָגְמֹר כִּרְצוֹנִי בְּוַדַּאי ("בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם אֵיךְ הָאבּ אוֹיס גִּיפִּירְט אִין וֶועל אוֹיס פִּירְן"). וְאָמַר, שֶׁכָּל מִי שֶׁיִּיגַע וְיִתְחַבֵּר לְאֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בְּוַדַּאי יִהְיֶה אִישׁ כָּשֵׁר בֶּאֱמֶת. וְלֹא אִישׁ כָּשֵׁר בִּלְבַד, אֶלָּא אֲפִלּוּ צַדִּיק גָּמוּר כְּמוֹ שֶׁאֲנִי רוֹצֶה. וְעַיֵּן לְקַמָּן בְּעִנְיַן מַעֲלַת הַמִּתְקָרְבִים אֵלָיו:

אות ריט

לד, כָּל יְמֵי הַקַּיִץ הַנַּ"ל הָיָה מְצַפֶּה מְאֹד שֶׁנִּהְיֶה שָׁם בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה, כִּי הָעִקָּר הוּא אָצְלוֹ רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, וְאָמַר שֶׁכָּל עִסְקוֹ הוּא רֹאשׁ-הַשָּׁנָה. וּבִימֵי חַג הַשָּׁבוּעוֹת נִתְקַבְּצוּ לְשָׁם גַּם-כֵּן הַרְבֵּה מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ, וְהָיוּ סְבוּרִים שֶׁיֹּאמַר תּוֹרָה כַּאֲשֶׁר הָיָה מִנְהָגוֹ בְּכָל חַג הַשָּׁבוּעוֹת, אֲבָל לֹא אָמַר אָז שׁוּם תּוֹרָה בְּשָׁבוּעוֹת הַנַּ"ל, וְאָמַר אָז, שֶׁאֵין אַתֶּם חוֹטְאִים כָּל כָּךְ כַּמְבֹאָר לְעֵיל (סימן ר"ב). אֲבָל בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה אָמַר תּוֹרָה נִפְלָאָה שָׁם בְּאוּמַאן, וְהִיא "תִּקְעוּ" (בלקוטי תנינא סימן ח'), הַמַּתְחִיל: "אַף עַל פִּי שֶׁתּוֹכָחָה דָּבָר גָּדוֹל". וּבְרֹאשׁ-הַשָּׁנָה בְּיוֹם א', שָׁחַל אָז בְּשַׁבָּת קֹדֶשׁ, אַחַר אֲכִילַת סְעֻדַּת שַׁחֲרִית שֶׁאָז הָיָה דַּרְכּוֹ לְהַתְחִיל לְהָכִין עַצְמוֹ לוֹמַר תּוֹרָה, כִּי אֲמִירַת הַתּוֹרָה בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה וּבְשַׁבּוּעוֹת הָיְתָה תָּמִיד בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת שֶׁל יוֹם הַשֵּׁנִי, הֵינוּ שֶׁהִתְחִיל בְּסוֹף יוֹם א' דְּיוֹם-טוֹב וְנִמְשַׁךְ הַרְבֵּה לְתוֹךְ לֵיל ב'.

וְאָז בְּאוֹתוֹ רֹאשׁ-הַשָּׁנָה בְּעֵת שֶׁהָיָה צָרִיךְ לְהָכִין עַצְמוֹ לוֹמַר תּוֹרָה. הִתְחִיל לְהִתְגַּבֵּר עָלָיו חֳלִי הַהוֹסְט בְּהִתְגַּבְּרוּת גָּדוֹל מְאֹד, וְהִתְחִיל לִפְלֹט דָּם הַרְבֵּה עַל-יְדֵי הַהוֹסְט עַד שֶׁלֹּא

הָיָה כֵּן זְמַן רַב. כִּי אַף-עַל-פִּי שֶׁהַהוּסְטְ לֹא פָּסַק מִמֶּנּוּ כָּל יְמֵי חַיָּיו, שֶׁנִּמְשַׁךְ יוֹתֵר מִשָּׁלֹשׁ שָׁנִים, אֲבָל לֹא הָיָה הַהוּסְטְ כִּי-אִם עִם לֵחוֹת, אֲבָל לֹא עִם דָּם. וְהִתְגַּבֵּר עָלָיו הַהוּסְטְ עִם יְצִיאַת דָּם הַרְבֵּה מְאֹד, וְהָיָה פּוֹלֵט דָּם הַרְבֵּה, כְּמוֹ קִלּוּחַ מַיִם מַמָּשׁ. אֲשֶׁר לֹא יְאֻמַּן כִּי יִסָּפֵר, כִּי נִתְמַלְּאוּ כַּמָּה כֵּלִים מִדָּמוֹ. וְהָיָה לוֹ הֶקְאוֹת הַרְבֵּה, וְאָמַר שֶׁמֵּעוֹלָם לֹא הָיוּ לוֹ הֶקְאוֹת כִּי-אִם אָז בְּאוֹתוֹ הָעֵת. וְתֹקֶף הִתְגַּבְּרוּת הַחוֹלַאַת אָז הָיָה בְּלִי שִׁעוּר עַד שֶׁכְּמַעַט הָיָה נִסְתַּלֵּק אָז. וְנִמְשַׁךְ כַּמָּה שָׁעוֹת עַד שֶׁנַּעֲשָׂה לַיְלָה, וְנִמְשַׁךְ גַּם לְתוֹךְ הַלַּיְלָה אֵיזֶה שָׁעוֹת. וַאֲנַחְנוּ כְּבָר הָיִינוּ עוֹמְדִים מוּכָנִים בְּבֵית אַחֵר, וְהָיִינוּ מְצַפִּים שֶׁיִּכְנֹס וְיֹאמַר תּוֹרָה. וְהָיִינוּ שָׁם אֲנָשִׁים רַבִּים מְאֹד כַּמָּה מֵאוֹת אֲנָשִׁים, הֵן אוֹרְחִים אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁהָיוּ אָז רַבִּים מְאֹד כַּמָּה מֵאוֹת, חוּץ שֶׁאָר אַנְשֵׁי הָעִיר שֶׁבָּאוּ גַּם-כֵּן לִשְׁמֹעַ תּוֹרָה מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ. וְהָיָה עֵינֵינוּ כְּלוֹת כָּל הַיּוֹם שֶׁיִּכְנֹס, וְהָיָה שָׁם דִּחַק גָּדוֹל שֶׁלֹּא הָיָה אֶפְשָׁר לִסְבֹּל, וְכִמְעַט הָיְתָה סַכָּנוֹת נְפָשׁוֹת מִגֹּדֶל הַדִּחַק, וְנִמְשַׁךְ לְתוֹךְ הַלַּיְלָה וַעֲדַיִן לֹא נִכְנַס מֵחֲמַת הִתְגַּבְּרוּת הַחוֹלַאַת מְאֹד. אַחַר-כָּךְ שָׁלַח לִקְרֹא אוֹתִי וּבָאתִי אֵלָיו, וּכְבָר הָיוּ נֵרוֹת דּוֹלְקִים בְּחַדְרוֹ, וּקְצַת אֲנָשִׁים עוֹמְדִים לְפָנָיו, הַיְנוּ רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָחִיו רַבִּי יְחִיאֵל זַ"ל וְעוֹד מְעַט אֲנָשִׁים. וְשָׁאַל אוֹתִי מַה לַּעֲשׂוֹת, כִּי אִי אֶפְשָׁר לוֹ לוֹמַר תּוֹרָה. וְהִתְחַלְתִּי לְדַבֵּר עִמּוֹ: הֲלֹא גַּם כְּשֶׁבָּאתֶם מִלְּעִמְבֶּרְג הָיָה גַּם-כֵּן בִּלְתִּי דֶּרֶךְ הַטֶּבַע שֶׁתֹּאמְרוּ אָז תּוֹרָה, כִּי גַּם אָז הָיָה חֹלֶשׁ מְאֹד, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן אֲמַרְתֶּם תּוֹרָה אָז הַרְבֵּה בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה. וְעוֹד כֵּיוֹצֵא בָּזֶה דִּבַּרְתִּי עִמּוֹ. עָנָה וְאָמַר: אִם-כֵּן אֶמְסֹר נַפְשִׁי. וְהֵרִים יָדָיו כְּמִדַּבֵּר הֲרֵינִי מוּכָן לִמְסֹר נַפְשִׁי בְּשִׁבִיל לוֹמַר תּוֹרָה. וְשָׁלַח אוֹתִי לַעֲשׂוֹת לוֹ מָקוֹם שָׁם לְהַעֲמִיד הַכִּסֵּא סָמוּךְ לַפֶּתַח. כִּי אוּלַי יִהְיֶה הַהֶכְרֵחַ לְהוֹצִיאוֹ בָּאֲמְצַע חַס וְשָׁלוֹם, וְכֵן עָשִׂינוּ. וְאַחַר-כָּךְ נִכְנַס בַּהֲלִישׁוּת גָּדוֹל מְאֹד, וְעָלָה וְיָשַׁב עַל הַכִּסֵּא הַגְּבוֹהַּ שֶׁעָשׂוּ בִּשְׁבִיל אֲמִירַת הַתּוֹרָה וְיָשַׁב קְצָת. וְאַחַר-כָּךְ אָמַר תּוֹרָה נִפְלָאָה הַנַּ"ל בְּקוֹל נָמוּךְ. וּכְשֶׁהִתְחִיל לוֹמַר לֹא הָיָה שׁוּם דֶּרֶךְ הַטֶּבַע שֶׁיּוּכַל לְסַיֵּם, כִּי כִּמְעַט לֹא הָיָה אֶפְשָׁר לוֹ לְדַבֵּר אֲפִלּוּ דִּבּוּר אֶחָד מֵעֹצֶם חֻלְשׁוּתוֹ, מִכָּל-שֶׁכֵּן לוֹמַר תּוֹרָה גְּבוֹהָּ וּגְדוֹלָה כָּזוֹ. אַךְ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הָיָה בְּעָזְרוֹ, וְגָמַר כָּל הַתּוֹרָה בִּשְׁלֵמוּת בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם עַד הַסּוֹף. רַק סִיּוּם הַפְּרוּשׁ עַל הַפָּסוּק "תִּקְעוּ" לֹא אָמַר אָז, רַק אַחַר יוֹם-כִּפּוּר. גַּם הָיָה שָׁם דִּחַק גָּדוֹל וְרַעַשׁ גָּדוֹל בְּעֵת אֲמִירַת הַתּוֹרָה, כִּי מִגֹּדֶל רִבּוּי הָעָם לֹא הָיָה אֶפְשָׁר לְהַשְׁקִיטָם לְגַמְרֵי, מַה שֶּׁלֹּא הָיָה כֵּן בְּשׁוּם פַּעַם. כִּי תָּמִיד בְּכָל עֵת שֶׁאָמַר תּוֹרָה, הָיוּ שׁוֹתְקִים וְשׁוֹקְטִים כֻּלָּם כַּנָּהוּג, אֲבָל אָז אַף-עַל-פִּי שֶׁהִשְׁקִיטוּם וְהִשְׁתִּיקוּ אוֹתָם בִּתְחִלָּה כַּנָּהוּג, אַף עַל-פִּי-כֵן בְּכָל פַּעַם נִתְעוֹרְרוּ בְּאֶמְצַע מֵעֹצֶם הַדִּחַק שֶׁלֹּא הָיָה אֶפְשָׁר לִסְבֹּל. וְכַמָּה אֲנָשִׁים הָיוּ בְּסַכָּנָה אָז וְכִמְעַט שֶׁנִּפְלוּ חַלָּשׁוֹת וְיָצְאוּ בִּמְהֵרָה לַחוּץ. וְאַף-עַל-פִּי-כֵן זָכִינוּ שֶׁגָּמַר אָז כָּל הַתּוֹרָה בַּאֲרִיכוּת גָּדוֹל מְאֹד, אַשְׁרֵי עַיִן רָאֲתָה זֹאת:

אות רכ

לה, בְּעֶרֶב רֹאשׁ-הַשָּׁנָה דִּבֵּר עִמָּנוּ מַהֲרַ מִבְּרֶסְלֶב שֶׁלֹּא הָיָה עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה אָז בְּאוּמַאן, וְאָמַר לָנוּ, מָה אֹמַר לָכֶם אֵין דָּבָר גָּדוֹל מִזֶּה, הַיְנוּ לִהְיוֹת אֶצְלִי עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה. אַף-עַל-פִּי שֶׁשְּׁאָר צַדִּיקִים אֵינָם אוֹמְרִים כָּךְ, כִּי אֶצְלָם אֵינוֹ חִיּוּב גָּדוֹל כָּל כָּךְ לִהְיוֹת אֶצְלָם עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, הֲרֵי עוֹד קָשְׁיָא אַחַת [כְּלוֹמַר בְּלֹא זֶה כְּבָר מַקְשִׁים עָלָיו קָשְׁיוֹת הָרִבּוּי תָּמִיד, וְיִהְיֶה קָשֶׁה עָלָיו עוֹד קָשְׁיָא זוֹ גַּם-כֵּן, מַה שֶּׁהוּא מַזְהִיר בְּיוֹתֵר לִהְיוֹת אֶצְלוֹ עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה דַּיְקָא יוֹתֵר מִשְּׁאָר הַגְּדוֹלִים]. וְאָמַר שֶׁכָּל עִסְקוֹ הוּא רַק רֹאשׁ-הַשָּׁנָה. וְהִפְלִיג אָז מְאֹד מְאֹד לִהְיוֹת אֶצְלוֹ בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה (וְאָמַר בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "וָואס זָאל אִיךְ אַייךְ זָאגִין קַיין גָּרֶעסֶערְס דָּער פּוּן אִיז נִיט פַּאר‌הַנְדֶן, אַי אַנְדֶערֶי זָאגִין נִיט אַזוֹי, נַא אִיז נָאךְ אַקְשָׁיָא, גָּאר מַיין זָאךְ אִיז רֹאשׁ-הַשָּׁנָה") [מָה אוֹמַר לָכֶם, דָּבָר גָּדוֹל מִזֶּה אֵין. אַי, [מַדּוּעַ] אֲחֵרִים אֵינָם אוֹמְרִים כָּךְ? נוּ זֶה עוֹד קָשְׁיָא. כָּל עִנְיָנִי הוּא רֹאשׁ הַשָּׁנָה]. גַּם כְּבָר אָמַר: "אוֹיף רֹאשׁ-הַשָּׁנָה דַּארְפְן אַלֶע זַיין" [עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה כֻּלָּם צְרִיכִים לִהְיוֹת]. וְכָל זֶה הָיָה בְּאוּמַאן בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה הָאַחֲרוֹן שֶׁאָז דִּבֵּר עִמָּנוּ זֹאת. וְגַם מִכְּבָר דִּבֵּר עִמָּנוּ הַרְבֵּה, שֶׁהוּא מַזְהִיר וּמְצַוֶּה לְכָל מִי שֶׁרוֹצֶה לִשְׁמֹעַ וּלְצַיֵּת אוֹתוֹ שֶׁיִּהְיֶה אֶצְלוֹ עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה. וְאָמַר שֶׁהָיוּ צְרִיכִין לַעֲשׂוֹת כְּרוּז וְכוּ', כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (לקמן ת"ג). וְדִבֵּר מִזֶּה הַרְבֵּה כַּמָּה פְּעָמִים:

אות רכא

לו, בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה הָאַחֲרוֹן בְּאוּמַאן, סָמוּךְ לְהִסְתַּלְקוּתוֹ, שֶׁהָיָה בְּבֵית רנ"נ, וְהִתְפַּלַּלְנוּ בְּתוֹךְ הָאַמְבּאר [אַכְסַדְרָא], וְאָמַר, שֶׁהָיוּ צְרִיכִין לְחַזֵּק אֶת בְּתְפִלָּה בְּיוֹתֵר. וְאָמַר, שֶׁעַכְשָׁו רָאוּי לָכֶם לְהִסְתַּכֵּל יוֹתֵר. פּוּק חֲזִי מֵעַמְבַּר (נִרְאֶה לַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי, עַל דֶּרֶךְ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל: "פּוּק חֲזִי מַאי עַמָּא דָּבָר" (ברכות מה.). וּבַעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים לֹא שַׂמְנוּ לֵב לִדְבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, וְלֹא זָכִינוּ לַהֲבִינָם. וּבְסָמוּךְ נִסְתַּלֵּק מְאוֹר עֵינֵינוּ, הוֹדֵנוּ פְּאֵרֵנוּ קְדֻשָּׁתֵנוּ, אֲבִדְנוּ מַה שֶּׁאֲבַדְנוּ. אִלּוּ כָּל הַיְמִים דִּיּוֹ וְכָל הָאֲגַמִּים קוּלְמוֹסִים וְכוּ', לֹא יַסְפִּיקוּ לְבָאֵר אַחַת מֵאֶלֶף וּרְבָבוֹת מַה שֶּׁהִפְסַדְנוּ בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים. אוֹי לָנוּ כִּי שֻׁדַּדְנוּ. זֹאת נֶחָמָתֵנוּ בְּעָנְיֵנוּ, כִּי מְעַט מִתּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה לֹא שָׁכָחְנוּ. לוּלֵא תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁעָשׂוּעֵנוּ וְכוּ'. וְעַל-כֵּן עֲדַיִן לֹא פָּסְקָה חַס וְשָׁלוֹם תִּקְוָתֵנוּ, עוֹד נָקְוָה וְנָיִחֵל וְנִצָּפֶה לִישׁוּעוֹת הַשֵּׁם, כִּי אֵין מַעֲצוֹר לַה' לְהוֹשִׁיעַ עוֹד בְּרַחֲמָיו הַמְרֻבִּים, יָשׁוּב יְרַחֲמֵנוּ לִשְׁלֹחַ לָנוּ בְּקָרוֹב גּוֹאֵל צֶדֶק לֵאמֹר זֶה יְנַחֲמֵנוּ, כִּימוֹת עִנִּיתָנוּ יְשַׂמְּחֵנוּ, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן. בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ אָמֵן:

אות רכב

לז, בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה הָאַחֲרוֹן שֶׁאָז הִתְגַּבֵּר עָלָיו הַחוֹלַאַת מְאֹד כַּנַ"ל. וּבְלֵיל הַשֵּׁנִי דְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה, אַחַר אֲמִירַת הַתּוֹרָה, אַחַר-כָּךְ הִתְגַּבֵּר עָלָיו בְּיוֹתֵר הַחוֹלַאַת שֶׁלּוֹ. וְעָמְדוּ

קְצָת אֲנָשִׁים אֶצְלוֹ, וְהָיוּ רָצִים וְהוֹלְכִים בִּמְהִירוּת לְהָבִיא הַדָּאקְטֶיר וְלֹא יָכְלוּ לַהֲבִיאוֹ, כִּי הָיָה בְּאֶמְצַע הַלַּיְלָה. עָנָה וְאָמַר: טוֹב לְהוֹדוֹת לַה' עַל שֶׁלֹּא בָּא הַדָּאקְטֶיר. וְאָמַר: כָּל מִי שֶׁרוֹצֶה לָחוּס עַל חַיָּיו, יִתְאַמֵּץ שֶׁלֹּא יַנִּיחַ לָבוֹא לְשׁוּם דָּאקְטֶיר אֶצְלוֹ. אַף-עַל-פִּי שֶׁאַחַר-כָּךְ יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁאֲנִי בְּעַצְמִי אֲצַוֶּה לְהָבִיא לִי דָּאקְטֶיר, אַף-עַל-פִּי-כֵן תִּרְאוּ אַתֶּם לִבְלִי לְהַנִּיחַ שֶׁיָּבֹא אֶצְלִי שׁוּם דָּאקְטֶיר. וְכֵן הָיָה אַחַר-כָּךְ, שֶׁבַּעֲוֹונוֹתֵינוּ הָרַבִּים לֹא קִיַּמְנוּ דְּבָרָיו. כִּי אַחַר-כָּךְ בְּעֶרֶב סֻכּוֹת שֶׁהִתְגַּבֵּר עָלָיו הַחוֹלַאַת בְּיוֹתֵר, וְהִתְחִילוּ כַּמָּה אֲנָשִׁים לִצְעֹק לְהָבִיא הַדָּאקְטֶיר, וְגַם הוּא בְּעַצְמוֹ צִוָּה לְהָבִיא הַדָּאקְטֶיר. וְאָנֹכִי לֹא רָצִיתִי בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁיָּבִיאוּ דָּאקְטֶיר, אַף-עַל-פִּי שֶׁנִּרְאָה לְהָאֲנָשִׁים שֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ מַסְכִּים לְהָבִיא דָּאקְטֶיר, אַף-עַל-פִּי-כֵן יָדַעְתִּי הָאֱמֶת, שֶׁבֶּאֱמֶת אֵין זֶה רְצוֹנוֹ כְּלָל, אַף-עַל-פִּי שֶׁעֲדַיִן לֹא יָדַעְתִּי אָז כְּלָל מַה שֶּׁאָמַר בְּלֵיל ב' דְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה הַנַּ"ל שֶׁהַזְּהִיר לְבִלְתִּי לְהַנִּיחַ לָבוֹא אֶצְלוֹ דָּאקְטֶיר, אַף-עַל-פִּי שֶׁיְּצַוֶּה בְּעַצְמוֹ כַּנַּ"ל. כִּי אֲנִי בְּעַצְמִי לֹא הָיִיתִי אָז אֶצְלוֹ כְּשֶׁאָמַר זֹאת, אַף-עַל-פִּי-כֵן יָדַעְתִּי בְּעַצְמוֹ כְּפִי הַשִּׂיחוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁשָּׁמַעְנוּ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ מִקֹּדֶם, שֶׁבְּוַדַּאי בֶּאֱמֶת אֵין חָפֵץ בְּשׁוּם אֹפֶן אֶת הַדָּאקְטֶיר. רַק שֶׁהוּא מֻכְרָח לְהַסְכִּים לִקְרֹא דָּאקְטֶיר מֵחֲמַת הָעוֹלָם שֶׁאוֹמְרִים לְהָבִיא דָּאקְטֶיר וְאֵינוֹ יָכוֹל לִשְׁנוֹת דַּעְתָּם. כִּי כֵן הָיָה דַּרְכּוֹ, אַף-עַל-פִּי שֶׁהוּא יָדַע בְּעַצְמוֹ שֶׁדָּבָר זֶה אֵין טוֹב לְפָנָיו, אַף עַל-פִּי-כֵן אִם הָיוּ אֲנָשִׁים מַפְצִירִים לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ הַדָּבָר לֹא עָבַר עַל דַּעְתָּם. וְכֵן הָיָה בְּכַמָּה דְּבָרִים. וְהוּא בְּעַצְמוֹ חִשֵּׁב פַּעַם אֶחָד כַּמָּה דְּבָרִים שֶׁעָשָׂה בַּשְּׁבִיל רְצוֹן אֲנָשִׁים שֶׁהִפְצִירוּ בּוֹ לַעֲשׂוֹת, אַף-עַל-פִּי שֶׁיָּדַע בְּעַצְמוֹ שֶׁלֹּא יוֹעִיל כְּלָל וְכוּ', וְכֵן הָיָה בְּעִנְיַן הַדָּאקְטֶיר. וּמֵחֲמַת זֶה לֹא רָצִיתִי בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁיְּקָרְאוּ דָּאקְטֶיר, אֲבָל לֹא הָיָה אֶפְשָׁר לְהִתְגַּבֵּר לְבַטֵּל דַּעְתָּם, בִּפְרָט שֶׁגַּם הוּא זַ"ל הָיָה נִרְאֶה שֶׁמַּסְכִּים עִמָּהֶם, בִּפְרָט שֶׁהִתְגַּבֵּר הַחוֹלַאַת מְאֹד, עַל-כֵּן אַחַר-כָּךְ קָרְאוּ דָּאקְטֶיר בְּעֶרֶב סֻכּוֹת וְכוּ'. וְהַלְוַאי לֹא הָיוּ קוֹרְאִין אוֹתוֹ כִּי לֹא הוֹעִיל כְּלָל, וּכְפִי הַנִּרְאֶה קֶרֶב הִסְתַּלְקוּתוֹ.

וְאָז בְּלֵיל הַשֵּׁנִי דְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה בְּעֵת שֶׁהִתְגַּבֵּר עָלָיו הַחוֹלַאַת מְאֹד, עָנָה וְאָמַר לְהָאִישׁ שֶׁעָמַד לְפָנָיו אָז, הֲלֹא מִן הַמִּיתָה כְּבָר אֵין אֲנִי מִתְיָרֵא כְּלָל. עָנָה וְאָמַר: הֲלֹא אַף-עַל-פִּי-כֵן עֲשִׂינוּ אֵיזֶה דְּבָרִים בָּעוֹלָם (כְּלוֹמַר מַה שֶּׁתִּקֵּן וְהֶחֱזִיר בִּתְשׁוּבָה אֲלָפִים וְרִבְבוֹת נְפָשׁוֹת. הֵן נַפְשׁוֹת בְּנֵי אָדָם הַמְּלֻבָּשִׁים בְּגוּף וְהֵן נְשָׁמוֹת וְכוּ' אֲלָפִים אֲלָפִים וְרִבֵּי רְבָבוֹת וְכוּ' שֶׁעָסַק כַּמָּה שָׁנִים לְתַקְּנָם, וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה שְׁאָר תִּקּוּנִים עֶלְיוֹנִים וְנוֹרָאִים שֶׁתִּקֵּן, וְכַמָּה תּוֹרוֹת נוֹרָאוֹת וּמַעֲשִׂיּוֹת נִפְלָאוֹת פְּלָאֵי פְּלָאוֹת שֶׁגִּלָּה וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה וְכוּ' וְכוּ'). וְתָפַס אָז אִישׁ אֶחָד וְטָפַח לוֹ בִּכְתֵפָיו, וְאָמַר לוֹ בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "אַבְרֶמִיל (פֵּרוּשׁ כָּךְ הָיָה שֵׁם הָאִישׁ שֶׁדִּבֵּר עִמּוֹ כִּי הָיָה

שְׁמוֹ אַבְרָהָם) מִיר הָאבְּן זִיךְ פָּאִרְט עֶפֶּיס גִיטָאהן אוֹיף דֶעם וֶועלְט") [אַבְרָהָם, מִכָּל מָקוֹם עָשִׂינוּ מֹשֶׁהוּ בְּזֶה הָעוֹלָם] וְהָבֵן:

אות רכג

לח, סָמוּךְ לְהִסְתַּלְקוּתוֹ, בְּעֵת הִתְגַּבְּרוּת הַחוֹלַאַת שֶׁהָיָה לוֹ וְהָיָה חָלוּשׁ מְאֹד, וְכִמְעַט שֶׁנִּגְוַע בְּכָל עֵת, וְהָיִינוּ עוֹמְדִים לְפָנָיו, וְהוּא ז"ל הָיָה יוֹשֵׁב עַל הַכִּסֵּא חָלוּשׁ מְאֹד וְהָיָה מֻיָּסָר בְּיִסּוּרִים גְּדוֹלִים מְאֹד. וְהָיָה מְדַבֵּר עִמָּנוּ בְּדֶרֶךְ קַבָּלָה עַל גֹּדֶל יִסּוּרָיו. בְּתוֹךְ כָּךְ סָתַם יָדָיו בְּחָזְקָה, וְעָשָׂה אֶגְרוֹף, וְנִעְנַע בְּאֶגְרוֹף יָדָיו בְּכֹחַ, כְּאוֹמֵר, אַף-עַל-פִּי-כֵן כֹּחִי חָזָק בְּקִרְבִּי מְאֹד, וְאִי אֶפְשָׁר לְצַיֵּר זֹאת בִּכְתָב. וְהַמּוּבָן מִדְּבָרָיו, שֶׁגַּם בְּעֹצֶם חֳלִישַׁת הַגּוּף, עֲדַיִן כֹּחוֹ חָזָק וְאַמִּיץ, וַעֲדַיִן כֹּחוֹ הוֹלֵךְ וּמִתְגַּבֵּר לְגַמְרֵי הַכֹּל כִּרְצוֹנוֹ בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. סָמוּךְ לְהִסְתַּלְקוּתוֹ נִכְנַס אֵלָיו רַבִּי מֵאִיר, וּתְפָסוֹ בְּבִגְדוֹ שֶׁל צֶמֶר וְאָמַר בִּרְמִיזָה, אָהּ מַה חָזָק וְכוּ':

אות רכד

לט, כְּשֶׁהָיָה שׁוֹכֵב וְגוֹנֵחַ גְּנִיחוֹת הַרְבֵּה מְאֹד, אַחַר-כָּךְ עָנָה וְאָמַר: אֵין זֶה שַׁיָּךְ לִי כְּלָל רַק אֶחָד עוֹמֵד וּמַכֶּה, וְהוּא בַּמָּקוֹם שֶׁהוּא:

אות רכה

מ, כְּבָר הִבְטִיחַ רַבֵּנוּ זַ"ל בְּחַיָּיו וְיִחֵד שְׁנֵי עֵדִים כְּשֵׁרִים עַל-זֶה, שֶׁכְּשֶׁיִּסְתַּלֵּק כְּשֶׁיָּבוֹאוּ עַל קִבְרוֹ וְיִתְּנוּ פְּרוּטָה לִצְדָקָה (אָמַר הַמַּעְתִּיק: שָׁמַעְתִּי מֵהָרַב רַבִּי נַפְתָּלִי זַ"ל שֶׁהוּא הָיָה אֶחָד מִשְּׁנֵי הָעֵדִים שֶׁיִּחֵד רַבֵּנוּ זַ"ל עַל עִנְיָן זֶה, הַיְנוּ הָרַב מוֹרֵנוּ רַבִּי אַהֲרֹן זַ"ל וְהָרַב רַבִּי נַפְתָּלִי כַּנַּ"ל. וְאָמַר אָז רַבֵּנוּ זַ"ל בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: כְּשֶׁיָּבוֹאוּ עַל קִבְרִי וְיִתְּנוּ פְּרוּטָה לִצְדָקָה בַּעֲבוּרִי; רְצוֹנוֹ לוֹמַר בַּעֲבוּר הַזְכָּרַת נִשְׁמָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה כַּנַּהוּג. וּבִלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז: "אִין וֶועט גֶעבִּין אַפְּרוּטָה צְדָקָה פּוּן מַייְנֶיט וֶועגִין וְכוּ'"), וְיֹאמְרוּ אֵלּוּ הָעֲשָׂרָה קַפִּיטֶל תְּהִלִּים הַנִּרְשָׁמִים אֶצְלֵנוּ בִּשְׁבִיל תִּקּוּן לְמִקְרֶה לַיְלָה רַחֲמָנָא לִצְלָן, אָז יָנִיחַ רַבֵּנוּ עַצְמוֹ לָאֹרֶךְ וְלָרֹחַב, וּבְוַדַּאי יוֹשִׁיעַ לָזֶה הָאָדָם. וְאָמַר, שֶׁבְּהַהֶפְאוֹת יוֹצִיא אוֹתוֹ מֵהַגֵּיהִנֹּם, אֲפִלּוּ אִם יִהְיֶה אוֹתוֹ הָאָדָם אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, אֲפִלּוּ אִם עָבַר מַה שֶּׁעָבַר. רַק מֵעַתָּה יְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ שֶׁלֹּא יָשׁוּב לְאִוַּלְתּוֹ חַס וְשָׁלוֹם.

וּבַלַּיְלָה שֶׁקָּדַם הִסְתַּלְקוּתוֹ אָמַר: מַה לָּכֶם לִדְאֹג מֵאַחַר שֶׁאֲנִי הוֹלֵךְ לִפְנֵיכֶם. וּמָה אִם הַנְּשָׁמוֹת שֶׁלֹּא הִכִּירוּ אוֹתִי כְּלָל. הֵם מְצַפִּים עַל תִּקּוּנִים שֶׁלִּי מִכָּל-שֶׁכֵּן אַתֶּם וְכוּ' (וְכֵן אֲפִלּוּ אִלּוּ שֶׁלֹּא זָכוּ לְהַכִּיר אֶת רַבֵּנוּ זַ"ל בְּחַיָּיו, כְּשֶׁיָּבוֹאוּ עַל קִבְרוֹ הַקָּדוֹשׁ וְיִסְמְכוּ עָלָיו, וְיִלְמְדוּ סְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, וְיַרְגִּילוּ עַצְמָם לֵילֵךְ בְּדַרְכָיו הַקְּדוֹשִׁים הַנֶּאֱמָרִים בִּסְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, בְּוַדַּאי יֵשׁ לָהֶם עַל מַה שֶּׁיִּסְמְכוּ. אַשְׁרֵיהֶם אַשְׁרֵי חֶלְקָם, וְלֹא יֶאְשְׁמוּ כָּל

הַחוֹסִים בּוֹ, כִּי כְּבָר גִּלָּה דַּעְתּוֹ בְּכַמָּה לְשׁוֹנוֹת בְּפֵרוּשׁ וּבְרָמָז, שֶׁכָּל מַה שֶּׁעוֹסֵק עִמָּנוּ אֵינוֹ בִּשְׁבִילֵנוּ לְבַד, כִּי אִם אֶת אֲשֶׁר יֶשְׁנוֹ פֹּה וְאֶת אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ פֹּה, וְכַמְבֹאָר מִזֶּה לְקַמָּן) (ועין שיחות הר"ן ר"ט):

אות רכו

מא, שָׁמַעְתִּי מֵרַבִּי נַפְתָּלִי שֶׁאָמַר בְּאוּמַאן: כְּצֵאתִי אֶת הָעִיר אֶפְרֹשׂ אֶת כַּפַּי (שמות ט'):

אות רכז

מב, שָׁמַעְתִּי מֵרַבִּי נַפְתָּלִי שֶׁאָמַר לוֹ קֹדֶם רֹאשׁ-הַשָּׁנָה בְּאוּמַאן: הִנֵּה הוֹלֵךְ לִקְרָאתֵנוּ הַר גָּדוֹל וְנוֹרָא מְאֹד, אַךְ אֵינִי יוֹדֵעַ אִם אֲנַחְנוּ הוֹלְכִים אֶל הָהָר אִם הָהָר הוֹלֵךְ אֵלֵינוּ:

אות רכח

מג, פַּעַם אַחַת אָמַר: הֲלֹא שִׁבְּרוּ אוֹתָנוּ כַּחֶרֶס הַנִּשְׁבָּר. הֲלֹא הָיִיתִי סָבוּר שֶׁאַתֶּם כֻּלְּכֶם תִּהְיוּ צַדִּיקִים. צַדִּיקִים גְּדוֹלִים עִם שֵׂכֶל כָּזֶה, שֶׁבְּכַמָּה דּוֹרוֹת לֹא הָיָה שֵׂכֶל כָּזֶה. וְעַתָּה שִׁבְּרוּ אוֹתָנוּ כַּחֶרֶס הַנִּשְׁבָּר:

אות רכט

מד, פַּעַם אֶחָד שָׁאַלְתִּי אוֹתוֹ מַה יִּהְיֶה מֵהַדִּבּוּרִים שֶׁנִּדְבְּרוּ וְכוּ', הֵיכִנוּ מַה שֶּׁבִּתְחִלָּה שָׁמַעְנוּ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ כַּמָּה דִּבּוּרִים שֶׁהָיָה נִרְאֶה שֶׁיַּאֲרִיךְ יָמִים וְיִגְמֹר כְּחֻפְצוֹ וְכוּ'. עָנָה וְאָמַר: הַשְׁמַעְתֶּם מַה שֶּׁהוּא שׁוֹאֵל? גַּם אֶצְלִי בְּעַצְמִי קָשֶׁה עִנְיָן זֶה ("עֶס אִיז מִיר אוֹיךְ קָשֶׁה"). וְאַף-עַל-פִּי-כֵן אָמַר אֲנִי לֹא גָּמַרְתִּי [בִּלְשׁוֹן תַּמַּה] כְּבָר גָּמַרְתִּי וְאָגְמֹר ("אִיךְ הָאב נִיט אוֹיס גִּיפִּירְט [בְּתְמִיָּה] אִיךְ הָאב אוֹיס גִּיפִּירְט אוּן וָועל אוֹיס פִּירְן") כַּמּוּבָא בְּמָקוֹם אַחֵר (לקמן שכ"ב). גַּם כְּשֶׁנָּסַע לְאוּמַאן וַאֲנִי נָסַעְתִּי עִמּוֹ דִּבֵּר עִמִּי מֵעִנְיָן שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ גּוֹמֵר תָּמִיד כַּמּוּבָא לְעֵיל (סימן קפ"ח).

וּלְבָאֵר כָּל אֵלּוּ הָעִנְיָנִים צְרִיכִין לְסַפֵּר הָרְבֵּה, אֲשֶׁר לֹא יַסְפִּיקוּ כַּמָּה יְרִיעוֹת. וְהַכְּלָל, בְּתְחִלָּה עָלָה בַּמַּחֲשָׁבָה כְּשֶׁנִּתְקָרְבְנוּ אֵלָיו שֶׁיִּגְמֹר הַתִּקּוּן מִיָּד, וְכַמָּה דִּבּוּרִים שֶׁנִּדְבְּרוּ מֵעֵין זֶה, אַךְ אַחַר-כָּךְ בַּעֲוֹונוֹתֵינוּ הָרַבִּים וּבַעֲוֹונוֹת הַדּוֹר, וּמִגֹּדֶל הִתְגָּרוּת הַשָּׂטָן עַד שֶׁהִרְבָּה מַחֲלֹקֶת גָּדוֹל עָלָיו, עַל-יְדֵי כָּל זֶה נִתְבַּלְבֵּל הָעוֹלָם, וְלֹא הָיָה יָכוֹל לִגְמֹר בְּחַיָּיו מַה שֶּׁרָצָה. וְאַף-עַל-פִּי-כֵן אָמַר שֶׁגָּמַר וְיִגְמֹר כַּנַּ"ל, כִּי אַחַר שֶׁבָּא מִלְּעִמְבֶּרְג זָכָה לְדֶרֶךְ כָּזֶה, וְדִבֵּר דִּבּוּרִים כְּאֵלֶּה, שֶׁעַל יְדֵי זֶה לֹא יִכְבֶּה נֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד וְכַאֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "מַיין פַּייעֶרל וָועט שׁוֹין טְלוּאִין בֵּיז מָשִׁיחַ וָועט קוּמְען" [הָאֵשׁ שֶׁלִּי תּוּקַד עַד בִּיאַת מָשִׁיחַ] בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ אָמֵן:

חלק שני - ונקרא בשם שבחי מוהר"ן

הוא רבנו הקדוש האדם הגדול בענקים בוצינא קדישא אור האורות רבן של כל ישראל נחל נובע מקור חכמה איש אלקים וכו' מורנו הרב רבי נחמן זצוק"ל בעהמ"ח ספרי לקוטי מוהר"ן וספר המדות וסיפורי מעשיות ועוד שארי חיבורים והמה בכתובים נכד קדוש עליון וכו' מורנו רבי נחמן האריזענקער זצ"ל נין ונכד להתנא האלקי קדוש ישראל וכו' וכו' מורנו רבי ישראל בעש"ט זצוק"ל זכותם יגן עלינו ועל כל ישראל אמן:

בזה הספר יסופר מעט מחייו הקדושים מעוצם יגיעתו וטרחתו בעבודת הש"י במסירת נפש עצום ונשגב מימי ילדותו עד הסתלקותו עד שזכה לחיות חיים אמתיים הנקראים חיים באמת. ומעט משיחותיו הק' אשר נשמע מפיו הקדוש והעתים אשר עברו עליו כאשר עיניך תחזינה מישרים:

שיר ידידות לכבוד מורנו ורבנו

נִמְצָא בְּאַמְתַּחְתּוֹ שֶׁל אֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ

שִׁיר זֶה בַּסַּפִּירִים יְסָדְתִּיו. לִכְבוֹד אַדְמוֹ"ר רִפַּדְתִּיו. אֵין כָּבוֹד אֶלָּא מִכְּבוֹד תּוֹרוֹתָיו כִּבַּדְתִּיו.

זְעֵיר מִשָּׁם זְעֵיר מִשָּׁם קִבַּצְתִּיו. כִּי מֵעוֹלָם מִקְצָת שִׁבְחוֹ לְהָיוֹת עַל לְשׁוֹנִי חָמַדְתִּיו. יְגֵעָתִיו וּמְצָאתִיו שְׁמַרְתִּיו וְלֹא אִבַּדְתִּיו:

לַמְנַצֵּחַ אֲשֶׁר לָנֶצַח יְנַצֵּחַ. בְּמִזְמוֹר שִׁיר בִּנְגִינוֹת אֲנַצֵּחַ:

לַמְנַצֵּחַ לְמִדְתּוֹ נָצַח. כַּאֲשֶׁר פִּיו פָּצַח. הַאֲנִי לֹא נִצַּחְתִּי, נִצַּחְתִּי וַאֲנַצֵּחַ:

עַל-כֵּן נַחְמָן בְּשֵׁם יִקָּרֵא בְּפָצַח. כִּי מְנַחֵם וְיָנִיחַ לָנֶצַח. מְצוֹרֵר הַמְחָרֵף בְּרֶצַח:

שׁוֹשַׁנִּים שִׁפְתוֹתָיו מַעֲשֶׂה רוֹקֵחַ. כְּקִטֹּרֶת סַמִּים לְרֵיחַ נִיחוֹחַ. עֲצַת נֶפֶשׁ בְּמֶתֶק יְפַצַּח:

לִבְנֵי תְמוּתָה יַתִּיר קוֹחַ. לְאֵין אוֹנִים יִתֵּן כֹּחַ. לְדַלֹּת עַם הָאָרֶץ הָיָה מָנוֹחַ:

קֹרַח מֵאֲבַדּוֹן כַּתְּמָר יַפְרִיחַ. חַטַּאת יָרְבְּעָם יְרַפֵּא וְיִמְרִיחַ. חוֹסְיו מִשְּׁאוֹל יוֹצִיא וּמִתַּחְתִּיוֹת יָנִיחַ:

מַשְׂכִּיל אֶל עֲשׂוּקִים לְמַלְּטָם מִפַּח. בְּחָכְמָה נִשְׁפָּט אֶת אֲוִילִים וְעִם חֲכָמִים הִתְוַכַּח. חוֹשֵׁב מַחֲשָׁבוֹת לְבַל יִדַּח נִדָּח:

שִׁיר פָּשׁוּט יַכְפִּיל יְשַׁלֵּשׁ וִירַבַּע בְּנִגּוּן וְנִצּוּחַ. עֲלֵי עָ"שׁוּ"ר יַעֲלֶה ל"ע"ב אוֹר צַח וּמְצֻחָצָח. לְחַלֵּק גְּמוּל לְיִשָּׁרִים לְעֵת חַיֵּי נֶצַח:

יְדִידוֹת אוֹרוֹתָיו הוֹפִיעַ וְהִזְרִיחַ. עֲלֵי תַלְמִידוֹ הַקָּדוֹשׁ נ"ת"ן וְהִנִּיחַ. וַיָּנַח עָלָיו אֶת הָרוּחַ:

רָחַשׁ לִבִּי אֱנוֹשׁ מִמֶּנּוּ לֹא הִתְכַּחֵשׁ. בְּנַעְנוּעַ שְׂפָתַיִם הִכִּיר לַחֵשׁ.

לִבִּי וּמַצְפּוּנֶיהָ מִמֶּנּוּ לֹא אֲכַחֵשׁ. לְהוֹדוֹת לְפָנָיו אֲמַהֵר וְאָחִישׁ . . .

דִּבַּר אִישׁ וַעֲצָתוֹ יָבִין וְיִרְחַשׁ. כִּי פֶּלֶא יוֹעֵץ הוּא וּנְבוֹן לַחַשׁ . . . .

טוֹב הוּא וּמַצִּיל חוֹסָיו מֵעָצַת נָחָשׁ. יְרִיבָיו עָלָיו בָּדוּ כָּזָב וְכַחַשׁ:
אוֹמֵר אַבִּיעַ עָלַי מַתְחִיל וְגוֹמֵר. אוֹמֵר וְגוֹמֵר. לֹא יִכְבֶּה אִשּׁוֹ וְיִגְמֹר. אַךְ יְהִי עוֹלָה וּמְתַמֵּר:
אֲנִי הֶעָנִי הַנִּדְכֶּה הַמְשׁוֹרֵר. בַּאֲבַק רַגְלָיו אֲיַחֵל לְהִתְעַפֵּר. אוֹ כְּעָפָר תַּחַת רַגְלָיו לְהִתְפּוֹרֵר:
מַעֲשֵׂי הַטּוֹבִים יְבָרֵר וִיהַדֵּר. וְהָרָעִים יְכַפֵּר וִיגַדֵּר. צָרֵי נַפְשִׁי יְעַקֵּר וִימַגֵּר . . . .
לְמֶלֶךְ חֲמָתוֹ יַעֲצֹר. בַּעֲדֵי יַעְתִּיר וְיַפְצִיר. כָּל חֲמָתוֹ עָלַי לֹא יָעִיר:
לְשׁוֹנִי אֲלַמֵּד תָּמִיד לוֹמַר. אֵינִי יוֹדֵעַ שִׁבְחוֹ לִגְמֹר. בְּלַחַשׁ אֲרַחֵשׁ כַּעֲנָבִים בַּכּוֹמֶר:
עֵט עוֹפֶרֶת וּבַרְזֶל וְצִפָּרֶן שָׁמִיר. נֵעָרֹךְ לַחֲקֹק עַל לֵב קְשֵׁה כַּצּוּר. דִּבְרֵי תוֹרָתוֹ אֲשֶׁר גִּלָּה וְאָמַר:
סוֹפֵר צַעֲדֵי אִישׁ לְהַדְרִיכוֹ בְּאוֹרְחוֹת יֹשֶׁר. מְכֹחוֹ יִתֵּן בַּעֲדוֹ שׂוֹחַד וְכֹפֶר. לְהוֹצִיא מִמַּסְגֵּר אַסִּיר בַּכּוֹשָׁר:
מָהִיר בְּמִלְאכֶת מִקְדָּשׁ וְהָעִיר. לִפְנֵי מְלָכִים יִתְיַצֵּב לִשְׁאֹל וּלְהָעִיר. מַה זֶּה יְדַעְתֶּם וּמַה זֶּה הִשַּׁגְתֶּם מֵאוֹר הַבָּהִיר . . . .
יָפְיָפִיתְ יָפְיָפִיתְ. כִּי בְּעֵינֶיךְ מֶלֶךְ בְּיָפְיוֹ חָזִיתְ. עֵינָיו נָתַן לָךְ כִּי צַדִּיק אַתָּה. אֶרֶץ מַרְחַקִּים בְּעֵינֶיךְ רָאִיתְ.
מִבְּנֵי עֲלִיָּה נִתְעַלֵּיתְ. כִּי בֶּן יַקִּיר אַתָּה. וַעֲבוֹדַת עֶבֶד עָבַדְתְּ:
אָדָם לְשֶׁבֶת עַל הַכִּסֵּא נִהְיֵיתְ. אֶת אֲדוֹנֶיךְ בִּשְׁתֵּי עוֹלָמוֹת כִּבַּדְתְּ. מִשְׁפָּט לְבָאֵי עוֹלָם תִּתֵּן אַתָּה:
הוּצַק שֶׁמֶן רֹאשׁ עַל רֹאשְׁךְ אֲשֶׁר קִדַּשְׁתְּ. הִתְגַּדַּלְתְּ וְהִתְרוֹמַמְתְּ וְנִתְכַּבַּדְתְּ. כִּי חוֹתָם בְּרִית קֹדֶשׁ שָׁמַרְתְּ וְנָטַרְתְּ:
חֵן בְּעֵינֵי כֹּל נָשָׂאתָה. כִּי בִּתְפִלָּתְךְ לְכֹל הִשְׁפַּעְתְּ. לָעֲלִיּוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים מַלְוֶה נִהְיֵיתְ. בְּכֵן כָּל עַז פָּנִים בְּמַבָּטְךְ הִשְׁפַּלְתְּ:
בְּשִׁפְתוֹתֶיךְ רַבִּים רָעִיתְ. וּמַרְעִים טוֹבִים עָשִׂיתְ. כִּי צַדִּיק אַתָּה:
עַל כֵּן בְּחָכְמָתְךְ הֵיכַל קֹדֶשׁ בָּנִיתְ. בִּירוּשָׁלַיִם לְךְ יֵאָמֵר קָדוֹשׁ אַתָּה. בְּבֵית וְחוֹמָה יָד וָשֵׁם קָנִיתְ:
כֵּן בַּקֹּדֶשׁ שִׂיחוֹתֶיךְ אֲשֶׁר שַׂחְתְּ. כִּבְלִמּוּד תּוֹרָתְךְ פֶּה לְאֵלֶּם הִתַּרְתְּ. וּבַעֲלֵי תְרוּפוֹתֶיךְ פֶּה עֲקָרוֹת הִתַּרְתְּ:
בֵּרַכְךְ מִבָּנִים אֲשֶׁר כֵּן הֶלַדְתְּ, וּנְשָׁמוֹת מְצֻחְצָחוֹת לָהֶם הִמְשַׁכְתְּ. כִּבְנֵי רְחַבְיָה לְמַעְלָה רִבִּיתְ. אַךְ מֵחֲטָאֵי הַדּוֹר אוֹתָם לֹא גִדַּלְתְּ:
אֱלֹקִים יֵרָאתָ חֲלִיפוֹת הִשְׁאַרְתְּ. חָכְמוֹת אֲשֶׁר בְּפִיךְ דִּבַּרְתְּ. וּתְבוּנוֹת אֲשֶׁר בִּלְבָבְךְ הָגִיתְ. גַּם בָּנוֹת מְחֻטָּבוֹת צָמַח דָּוִד בָּהֶם נָטַעְתְּ:

לְעוֹלָם הָעֶלְיוֹן עָלֶיתָ. בִּצְרוֹר הַחַיִּים נִצְרַרְתָּ. חָכְמָתְךָ אַחֲרֶיךָ בָּרָכָה הִשְׁאִירָתָ. לְתַלְמִידְךָ הַקָּדוֹשׁ אֲשֶׁר נָתָן לְךָ וּבָזֶה אַתָּה כְּלֹא מַתָּה:

וּכְדָוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל חַי וְקַיָּם אָתָּה. נַחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חָכְמָה יָפוּצוּ חוּצָה מַעְיְנוֹתֶיךָ. חַיִּים אֲרֻכִּים חַיִּים טוֹבִים חַיִּים נִצְחִיִּים חָיִיתָ כָּל יָמֶיךָ:

מִדַּרְגָּא לְדַרְגָּא עָלִיתָ בְּכָל פַּעֲמֵי רָגְלֶיךָ. כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ לְכַף זְכוּת הִכְרַעְתָּ בְּכָל פְּסִיעוֹתֶיךָ:

נָטַע נֶעֱמָן נָטַעְתָּ בְּתוֹכֵנוּ זֶרַע קֹדֶשׁ יוֹצְאֵי חֲלָצֶיךָ הַיְקָרִים וְתַלְמִידֶיךָ הַקְּדוֹשִׁים וְחִדּוּשֵׁי תוֹרוֹתֶיךָ:

יְהִי שָׁלוֹם בְּחֵילֶךָ שַׁלְוָה בְּאַרְמְנוֹתֶיךָ:

יגיעתו וטרחתו בעבודת ה'

אות רל

א, סִפֵּר רַבִּי נַפְתָּלִי שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ ז"ל, שֶׁטּוֹב הָיָה שֶׁיִּהְיֶה לְאִישׁ כָּשֵׁר סוּסִים שֶׁיִּסַּע בְּכָל פַּעַם עִם בְּנֵי הַנְּעוּרִים לְתוֹךְ אֵיזֶה יַעַר וְכֵיוֹצֵא, וְשָׁם יְדַבְּרוּ יִרְאַת שָׁמַיִם וְיִהְיֶה לָהֶם הִתְבּוֹדְדוּת וְכוּ'. כִּי בְּשָׂדֶה וְיַעַר טוֹב מְאֹד לְהִתְבּוֹדְדוּת.

וְסִפֵּר אָז מֵעִנְיַן הַנְּהָגוֹתָיו בִּימֵי הַנְּעוּרִים, שֶׁהָיָה רָגִיל לִקַּח סוּס מִבֵּית חוֹתְנוֹ וְרָכַב עַל הַסּוּס לְאֵיזֶה יַעַר. וְשָׁם יָרַד מֵהַסּוּס וּקְשָׁרוֹ לְאֵיזֶה אִילָן, וְהוּא הָלַךְ לְתוֹךְ הַיַּעַר לַעֲשׂוֹת אֶת שֶׁלּוֹ, וְהִתְבּוֹדֵד שָׁם כְּדַרְכּוֹ. וְכַמָּה פְּעָמִים הִתִּיר עַצְמוֹ הַסּוּס וּבָרַח לִמְקוֹמוֹ לְבֵית חוֹתְנוֹ. וּכְשֶׁרָאוּ שָׁם שֶׁהַסּוּס בָּא לְבַדּוֹ הָיוּ דּוֹאֲגִים וּמִתְפַּחֲדִים מְאֹד, כִּי אָמְרוּ שֶׁבְּוַדַּאי נָפַל מֵהַסּוּס חַס וְשָׁלוֹם. וְכַמָּה פְּעָמִים נָפְלוּ עָלָיו גְּשָׁמִים גְּדוֹלִים בְּעֵת שֶׁהָיָה בַּיַּעַר, וְאַחַר-כָּךְ בָּא לְבֵיתוֹ שָׁעָה בַּלַּיְלָה אוֹ יוֹתֵר. וְשָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ כַּמָּה פְּעָמִים, שֶׁהָעִקָּר תְּלוּי רַק בִּיגִיעוֹת וַעֲבוֹדוֹת וְכוּ' וְעַל-יְדֵי-זֶה יָכוֹל כָּל אָדָם לָבוֹא לְמַדְרֵגוֹת גְּדוֹלוֹת וְכוּ'. וְאָמַר אֲנִי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת אִישׁ כְּשֵׁר שֶׁקּוֹרִין "גִּיטֶר יוּד" כְּמוֹנִי מַמָּשׁ:

אות רלא

ב, שָׁמַעְתִּי מֵאֶחָד שֶׁשָּׁמַע מֵרַבֵּנוּ ז"ל, שֶׁסִּפֵּר לוֹ מֵעַצְמוֹ הַקְּדֻשָּׁה שֶׁלּוֹ בְּיַלְדוּתוֹ. שֶׁבִּהְיוֹתוֹ יֶלֶד קָטָן רָצָה לִהְיוֹת יְרֵא שָׁמַיִם, וְהָיָה חָפֵץ לְקַבֵּל שַׁבָּת בִּקְדֻשָּׁה גְּדוֹלָה כָּרָאוּי, וְהָלַךְ לַמֶּרְחָץ וְטָבַל בְּזָרִיזוּת סָמוּךְ אַחַר חֲצוֹת מִיָּד. וְיָצָא מֵהַטְּבִילָה, וּבָא לְבֵיתוֹ, וְלָבַשׁ בִּגְדֵי שַׁבָּת וְנִכְנַס לְבֵית הַמִּדְרָשׁ וְהָלַךְ אָנֶה וָאָנָה , וְרָצָה לְהַמְשִׁיךְ עָלָיו קְדֻשַּׁת שַׁבָּת וּנְשָׁמָה יְתֵרָה. וְהָיָה חָפֵץ לִרְאוֹת אֵיזֶה דָּבָר, אַךְ לֹא רָאָה כְּלָל. וְהָיָה מִתְגַּעְגֵּעַ מְאֹד לִרְאוֹת. וּבְתוֹךְ זֶה הִתְחִילוּ לִכְנֹס אֲנָשִׁים לְבֵית הַמִּדְרָשׁ, וּבָא אֵיזֶה אִישׁ חָשׁוּב וְעָמַד עַל הַשְּׁטֶענְדֶיר [עַמּוּד] שֶׁלּוֹ, וְהִתְחִיל לוֹמַר שִׁיר הַשִּׁירִים וְהָלַךְ הוּא זַ"ל וְהִכְנִיס רֹאשׁוֹ לְמַטָּה בְּתוֹךְ הַשְּׁטֶענְדֶיר. וּמֵחֲמַת שֶׁהָיָה עֲדַיִן יֶלֶד קָטָן לֹא הִקְפִּידוּ עָלָיו. וְהוּא הָיָה מֻנָּח שָׁם וְהִתְחִיל לִבְכּוֹת, וּבָכָה

מְאֹד בְּדָמָעוֹת שָׁלִישׁ כַּמָּה שָׁעוֹת עַד הָעֶרֶב, עַד שֶׁעֵינָיו עָלוּ נְפוּחוֹת (שֶׁקּוֹרִין "גִּישְׁוָואלְן"). וְאַחַר-כָּךְ פָּתַח אֶת עֵינָיו, וְנִדְמָה לוֹ כְּאִלּוּ הוּא רוֹאֶה אֵיזֶה אוֹר מֻחְמָת שֶׁכְּבָר נִדְלְקוּ הַנֵּרוֹת. וְעֵינָיו הָיוּ סְתוּמִים כָּל כָּךְ בִּבְכִיָּה, וְאָז נִתְקָרֵר דַּעְתּוֹ קְצָת. וְכָל זֶה הָיָה בְּקַטְנוּתוֹ מַמָּשׁ. כִּמְדֻמֶּה שֶׁאָמַר שֶׁהָיָה אָז בֶּן שִׁשָּׁה שָׁנִים:

אות רלב

ג, אָמַר: אֲנִי הָיִיתִי מְבַקֵּשׁ וּמִתְפַּלֵּל מְאֹד שֶׁיְּזַמְּנוּ לִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נְסָיוֹן, כִּי הָיִיתִי תַּקִּיף בְּדַעְתִּי, אִם לֹא שֶׁתַּעֲשֶׂה אוֹתִי מְשֻׁגָּע. אֲבָל אִם הוּא בְּשִׂכְלוֹ וְכוּ':

אות רלג

ד, אָמַר אִם לֹא נִמְצָא מְפֹרָשׁ בְּדִבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל בְּפֵרוּשׁ שֶׁאָסוּר לוֹמַר "גֵּירָא בְּעֵינֵהּ דְּשִׁטְנָא" [חֵץ בְּעֵינֵי הַשָּׂטָן] (קדושין ל.) הָיִיתִי אוֹמֵר גֵּירָא בְּעֵינֵהּ דְּשִׁטְנָא. וְאֵינִי מֵבִין כְּלָל הַמַּעֲשִׂיּוֹת שֶׁנִּמְצָאִים בְּדִבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל מִתְנָאִים וְאָמוֹרָאִים שֶׁהָיָה קָשֶׁה וְכָבֵד בְּעֵינֵיהֶם מְאֹד תַּאֲוָה זוֹ. כַּמּוּבָא כַּמָּה מַעֲשִׂיּוֹת בַּגְּמָרָא. כִּי אָצְלִי אֵינוֹ כְּלוּם, כְּלָל כְּלָל לֹא, וְאֵינוֹ נֶחְשָׁב אֶצְלִי לְנִסָּיוֹן כְּלָל. וּבְוַדַּאי יֵשׁ סוֹד בְּמָה שֶׁנִּמְצָא בַּתּוֹרָה שֶׁתַּאֲוָה זוֹ הִיא נִסָּיוֹן, כִּי בֶּאֱמֶת אֵינוֹ נִסָּיוֹן כְּלָל. וּמִי שֶׁיּוֹדֵעַ מְעַט מִגְּדֻלַּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "כִּי אֲנִי יָדַעְתִּי כִּי גָדוֹל ה'" (תהלים קל"ה), אֲנִי יָדַעְתִּי דַּיְקָא, אֵינוֹ נֶחְשָׁב לְנִסָּיוֹן כְּלָל. וְאֵין חִלּוּק אֶצְלִי בֵּין זָכָר לִנְקֵבָה, אֲנִי רוֹאֶה הַתַּאֲוָה כְּמוֹ שֶׁאֲנִי רוֹאֶה אוֹתְךָ. הָיָה לִי נִסְיוֹנוֹת אֵין מִסְפָּר, אַךְ אֵינוֹ נִסָּיוֹן כְּלָל, אַךְ בְּעֵת שֶׁהָיָה נִסָּיוֹן, הָיָה לוֹ גַּם-כֵּן כַּמָּה נִסְיוֹנוֹת:

אות רלד

ה, לְעִנְיַן שְׁבִירַת תַּאֲוֹת וּמִדּוֹת רָעוֹת לְגַמְרֵי בְּתַכְלִית הַבִּטּוּל, שֶׁהִתְפָּאֵר אֶת עַצְמוֹ שֶׁזָּכָה לָזֶה, אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁיֵּשׁ צַדִּיקִים שֶׁשָּׁבְרוּ הַתַּאֲוֹת, אַךְ הוּא כְּמוֹ עוֹר שֶׁמְּעַבְּדִין אוֹתוֹ, וְאַף-עַל-פִּי שֶׁמְּעֻבָּד הָעוֹר אַךְ נִשְׁאָר בּוֹ קְצָת רֵיחַ שֶׁאֵינוֹ טוֹב. כְּמוֹ כֵן הַנִּמְשָׁל, שֶׁיֵּשׁ שֶׁשָּׁבְרוּ הַתַּאֲוֹת אֲבָל עֲדַיִן נִשְׁאָר קְצָת שֶׁמֶץ מֵהֶם, וַעֲדַיִן הַתַּאֲוֹת כְּרוּכִים אַחֲרֵיהֶם בְּמִקְצָת. גַּם אָמַר כְּבָר, שֶׁצְּרִיכִין לְנַקּוֹת הַגּוּף מִתַּאֲוֹת כְּמוֹ שֶׁמְּעַבְּדִין הָעוֹר וּמְהַפְּכִין אוֹתוֹ. כָּךְ צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה הַגּוּף נָקִי וּמְעֻבָּד לְגַמְרֵי מִתַּאֲוֹת, עַד שֶׁמַּמָּשׁ יִהְיוּ יְכוֹלִין לְהָפְכוֹ וְלִרְאוֹת שֶׁהוּא נָקִי לְגַמְרֵי מִכָּל הַתַּאֲוֹת וְהַמִּדּוֹת רָעוֹת, וְלֹא נִמְצָא בּוֹ שׁוּם שֶׁמֶץ וְרֵיחַ כְּלָל מִשּׁוּם תַּאֲוָה וּמִדָּה רָעָה שֶׁבָּעוֹלָם.

וְרַבֵּנוּ זַ"ל הָיָה מַפְשִׁט לְגַמְרֵי מִכָּל הַתַּאֲוֹת וְהַמִּדּוֹת רָעוֹת וְלֹא נִשְׁאָר בּוֹ שׁוּם שֶׁמֶץ כְּלָל מִשּׁוּם מִדָּה רָעָה וְשׁוּם תַּאֲוָה בָּעוֹלָם. וְכָל זֶה זָכָה בִּילְדוּתוֹ קֹדֶם שֶׁהִתְחִיל לֵילֵךְ בְּהַשָּׂגוֹת גְּבוֹהוֹת, וְהַרְבֵּה זְמַן קֹדֶם שֶׁנָּסַע לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. אַךְ אַחַר-כָּךְ זָכָה לַעֲלוֹת מַמַּעְלָה לְמַעְלָה וּמִמַּדְרֵגָה לְמַדְרֵגָה, עַד שֶׁעָלָה לַמָּקוֹם שֶׁעָלָה, וְזָכָה לְמָה שֶׁזָּכָה, לְמַדְרֵגָה עֶלְיוֹנָה שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְדַבֵּר מִזֶּה כְּלָל:

אות רלה

ו, אָמַר מֵהַנִּגְלוֹת שֶׁלִּי אֵין אַתֶּם צְרִיכִים לִלְמֹד, הַיְנוּ, אַף-עַל-פִּי שֶׁכְּפִי שֶׁאַתֶּם רוֹאִין מִמֶּנִּי נִדְמֶה לָכֶם שֶׁאֲנִי עַל-פִּי רֹב בְּעַצְבוּת, אֵין אַתֶּם צְרִיכִים לִלְמֹד מִזֶּה, רַק לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד. כִּי הַאִם אַתֶּם מְדַמִּים עַצְמְכֶם אֵלַי בְּכָל הַדְּבָרִים לַעֲשׂוֹת כָּמוֹנִי. גַּם בֶּאֱמֶת אֲנִי בְּשִׂמְחָה, רַק מֻחֶמֶת שֶׁאֲנִי צָרִיךְ תָּמִיד לְפַנּוֹת הַדֶּרֶךְ בְּמָקוֹם שֶׁהָיָה תֹּהוּ וּמִדְבָּר לַעֲשׂוֹת שָׁם דֶּרֶךְ, לְקַצֵּץ מִשָּׁם כָּל הַמַּעַכְּבִים שָׁם אֶת הַדֶּרֶךְ. וּצְרִיכִים לְקַצֵּץ שָׁם אִילָנוֹת הַגְּדֵלִים שָׁם מֵאֲלָפִים שָׁנִים, וְלִהְיוֹת הוֹלֵךְ וְשׁוֹב אֲנָה וָאָנָה לְקַצֵּץ וְלַחֲזֹר וּלְקַצֵּץ, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה הַדֶּרֶךְ כְּבוּשָׁה לָרַבִּים, שֶׁיּוּכְלוּ רַבִּים לֵילֵךְ בְּאוֹתוֹ הַדֶּרֶךְ. וּמֻחֶמֶת יְגִיעוֹת כָּאֵלּוּ הוּא בְּדָאֳגָה עַל-פִּי רֹב. וְאָמַר אָז שֶׁגַּם רַבִּי שִׁמְעוֹן שַׁיָּךְ לָזֶה, הַיְנוּ לִבְחִינַת פְּנוּי הַדֶּרֶךְ:

אות רלו

ז, גַּם כְּבָר שָׁמַעְנוּ שֶׁמֻּחֶמֶת שֶׁמִּשְׁפַּחְתּוֹ בָּאָה מִמַּלְכוּת בֵּית דָּוִד כַּיָּדוּעַ לְהָעוֹלָם. עַל-כֵּן עַל-פִּי הָרֹב הֵם הוֹלְכִים בְּלֵב נִשְׁבָּר וְאֵין רְגִילִים בְּפָנִים שׂוֹחֲקוֹת. כִּי דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם יָסַד סֵפֶר תְּהִלִּים שֶׁרֻבּוֹ הוּא דִּבְרֵי כִּבּוּשִׁים הַיּוֹצְאִים מִלֵּב נִשְׁבָּר. כִּי כָּל דְּבָרָיו הֵם רַק צְעָקוֹת וְתַחֲנוּנִים בְּלֵב נִשְׁבָּר מְאֹד. עַל-כֵּן גַּם זַרְעוֹ עַתָּה יֵשׁ לָהֶם לֵב נִשְׁבָּר עַל-פִּי הָרֹב. כִּי גַּם הָרַב רַבִּי בָּרוּךְ אֵין רָגִיל בְּפָנִים שׂוֹחֲקוֹת וְלֵב שָׂמֵחַ, רַק בְּלֵב נִשְׁבָּר. אֲבָל אָנוּ מֻזְהָרִים לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד:

אות רלז

ח, סֵפֶר שֶׁבִּימֵי יַלְדוּתוֹ כְּשֶׁהָיָה סוֹעֵד סְעֻדָּתוֹ, הָיָה אַחַר-כָּךְ נוֹתֵן שֶׂבַע וְהוֹדָיָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן אַשְׁכְּנַז עַל כָּל סֵדֶר אֲכִילָתוֹ, וְלֹא הָיָה מִסְתַּפֵּק עַצְמוֹ בְּבִרְכַּת הַמָּזוֹן שֶׁהָיָה מְבָרֵךְ. רַק מֵעַצְמוֹ נָתַן שֶׂבַע וְהוֹדָיָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן אַשְׁכְּנַז עַל כָּל סֵדֶר אֲכִילָתוֹ שֶׁנָּתְנוּ לוֹ בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם. כְּגוֹן שֶׁהָיוּ נוֹתְנִין לוֹ מִתְּחִלָּה מְעַט יֵין-שָׂרָף וַחֲתִיכָה לֶעקִיךְ [עוּגָה], וְאַחַר-כָּךְ צָנוֹן שֶׁקֹּדֶם הָאֲכִילָה וְכוּ', וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה כָּל סֵדֶר הַסְּעֻדָּה, הָיָה מְסַדֵּר שֶׂבַע וְהוֹדָיָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל כָּל דָּבָר וְדָבָר בִּפְרָט:

אות רלח

ט, אָמַר הַמַּעְתִּיק: שָׁמַעְתִּי, שֶׁפַּעַם אַחַת דָּחֲקָה אוֹתוֹ אִמּוֹ הַצַּדֶּקֶת זַ"ל, בַּאֲשֶׁר שֶׁהָעוֹלָם מְשַׁבְּחִין אוֹתוֹ וְאוֹמְרִים עָלָיו גְּדוֹלוֹת כְּאֵלֶּה, עַל-כֵּן יֹאמַר נָא לָהּ גַּם-כֵּן וִיסַפֵּר לָהּ מַה מַּדְרֵגָתוֹ בָּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם. הֵשִׁיב לָהּ: מָה אֹמַר לָךְ אֲנִי סָר מֹרַע בֶּאֱמֶת ("אִיךְ בִּין אַיין אֱמֶתיר סָר מֹרַע"). עוֹד שָׁמַעְתִּי מֵהָרַב רַבִּי נַפְתָּלִי זַ"ל, שֶׁפַּעַם אַחַת שְׁאָלָה אוֹתוֹ אִמּוֹ לָמָּה אֵינוֹ דּוֹחֵק אֶת עַצְמוֹ לֶאֱכֹל קְצָת, כִּי בְּמַה יִחְיֶה? וְהֵשִׁיב לָהּ: אֲנִי חַי עַכְשָׁו רַק עִם "הַחָכְמָה תְּחַיֶּה אֶת בְּעָלֶיהָ" (קוהלת ז'). וְאָמַר לָהּ עוֹד: יֵשׁ אֶצְלִי אֲנָשִׁים כָּאֵלּוּ, שֶׁיּוֹדְעִים דְּבָרִים כָּאֵלּוּ שֶׁיְּכוֹלִים לִחְיוֹת בָּהֶם בְּלֹא אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה (פֻּשׁוּט דִּרְצוֹנוֹ לוֹמַר אֲפִלּוּ אִם יֹּאכְלוּ מְעַט

דְּמֵעַט בְּתַכְלִית הַצִּמְצוּם יְכוֹלִים לִחְיוֹת בָּזֶה, כִּי עִקַּר חִיּוּתָם הוּא מִמָּזוֹן רוּחָנִי, וְכַמּוּבָא גַּם בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ):

אות רלט

י, שְׁמַעְתִּי מִפִּי הָרַב רַבִּי נָתָן זַ"ל, שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל מַאֲמַר "תְּעִיתִי כְּשֶׂה אוֹבֵד" וְכוּ' (סימן ר"ו בלקוטי מוהר"ן), אָמַר לוֹ, שֶׁזֶּה הָעִנְיָן הוּא הִתְבּוֹדְדוּת שֶׁלּוֹ בָּעִתִּים הַלָּלוּ. עָמֹד וְהִתְבּוֹנֵן עַל גֹּדֶל עִנְוָתָנוּתוֹ וּפְשִׁיטוּת וּתְמִימוּת שֶׁל עֲבוֹדָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה כָּל יְמֵי חַיָּיו. שֶׁאַף-עַל-פִּי שֶׁזְּכָה לְמַה שֶּׁזָּכָה, אַף-עַל-פִּי-כֵן הָיוּ הַתְּפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת שֶׁלּוֹ בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ בְּרוּחַ נְמוּכָה וְלֵב נִשְׁבָּר כָּזֶה. עוֹד שָׁמַעְתִּי מִמֶּנּוּ זַ"ל, שֶׁפַּעַם אַחַת שָׁאַל אוֹתוֹ אֶחָד מִבְּנֵי הַנְּעוּרִים הַקְּטַנִּים אֵיךְ לְהִתְבּוֹדֵד, וְלִמֵּד אוֹתוֹ, לוֹמַר לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם רַחֵם עָלַי וְכוּ' כִּי הֵיְתָכֵן שֶׁיַּעַבְרוּ יָמַי בְּהֶבֶל כָּזֶה, וְכִי בִּשְׁבִיל כָּךְ נוֹצָרְתִּי (וּבִלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז "כִּי הֵיְתָכֵן אַז סָע זָאל מִיר אַזוֹי אַוועק גֶעהין דִיא וועלְט בִּין אִיךְ דֶען פּוּן דֶעסְט וועגִין בַּאשַׁאפֶּען גִיוואָרן וְכוּ'"). אַחַר-כָּךְ בְּאֵיזֶה עֵת עָמַד זֶה הָאִישׁ אַחַר כְּתָלֵי רַבֵּנוּ זַ"ל, וְשָׁמַע שֶׁרַבֵּנוּ זַ"ל בְּעַצְמוֹ שָׁפַךְ אֶת לִבּוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּדִבּוּרִים כָּאֵלּוּ:

אות רמ

יא, שָׁמַעְתִּי שֶׁפַּעַם אַחַת הָיָה אִישׁ אֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ קוֹבֵל לְפָנָיו מְאֹד עַל חֶסְרוֹן פַּרְנָסָתוֹ. אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל: אֵינִי יוֹדֵעַ אֵיךְ יֵשׁ לָכֶם לֵב כָּזֶה לְבַלְבֵּל אוֹתִי בְּהַבְלֵי עוֹלָם הַזֶּה? הֲלֹא אֲנִי דּוֹמֶה כְּמִי שֶׁהוֹלֵךְ יוֹמָם וָלַיְלָה בַּמִּדְבָּר, וְחוֹתֵר וּמְבַקֵּשׁ לַעֲשׂוֹת מִמִּדְבָּר יִשּׁוּב. כִּי בְּכָל אֶחָד מִכֶּם בְּלִבּוֹ מִדְבַּר שְׁמָמָה מֵאֵין יוֹשֵׁב, וְאֵין שָׁם מָדוֹר לַשְּׁכִינָה וַאֲנִי חוֹתֵר וּמְבַקֵּשׁ בְּכָל עֵת לַעֲשׂוֹת אֵיזֶה תִּקּוּן וּמָקוֹם בִּלְבַבְכֶם לִהְיוֹת שָׁם מָדוֹר לַשְּׁכִינָה. הֲלֹא כַּמָּה יְגִיעוֹת צְרִיכִין לַעֲשׂוֹת מֵאֵילַן סָרָק עַב שֶׁקּוֹרִין "דֶּעמְבּ", לַעֲשׂוֹת מִמֶּנּוּ כֵּלִים יָפִים וּרְאוּיִים לְתַשְׁמִישׁ אָדָם. כַּמָּה יְגִיעוֹת צְרִיכִין לָזֶה עַד שֶׁמְּסַתְּתִין אוֹתוֹ וּמְנַסְּרִין אוֹתוֹ וּמְתַקְּנִין אוֹתוֹ בְּמַעֲצָד וּבְשָׁאָר כֵּלִים הַצְּרִיכִין לָזֶה. כְּמוֹ כֵן מַמָּשׁ יְגִיעוֹת כְּאֵלּוּ צָרִיךְ אֲנִי לְיַגֵּעַ אֶת עַצְמִי עִם כָּל אֶחָד מִכֶּם לַעֲשׂוֹת עִמּוֹ אֵיזֶה תִּקּוּן, וְאַתֶּם מְבַלְבְּלִין אוֹתִי בַּהֲבָלִים כָּאֵלֶּה.

שָׁמַעְתִּי שֶׁהָעֲבוֹדָה שֶׁלּוֹ וּקְדֻשָּׁתוֹ הַנּוֹרָאָה וְהַיִּרְאָה שֶׁהָיְתָה עַל פָּנָיו בְּלֵיל שַׁבַּת קֹדֶשׁ, וּבִפְרָט בִּימֵי נְעוּרָיו, הָיָה עַד בְּלִי שִׁעוּר וְעֵרֶךְ כְּלָל. וּפַעַם אַחַת נָטַל אֶת יָדָיו וּבֵרַךְ בִּרְכַּת הַמּוֹצִיא בְּסִעֻדַת לֵיל שַׁבַּת קֹדֶשׁ, וְגַם כָּל הַמְסֻבִּין עַל שֻׁלְחָנוֹ בֵּרְכוּ בִּרְכַּת הַמּוֹצִיא וְאָכְלוּ אֶת פִּתָּם. וְתֵכֶף אַחַר שֶׁאָכַל פְּרוּסַת הַמּוֹצִיא, עָלָה בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ לַמָּקוֹם שֶׁעָלָה, וְהִתְדַּבֵּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּדִבֵקוּת גָּדוֹל וּבִיְרָאָה נוֹרָאָה. וְיָשַׁב בִּשְׁתִיקָה וּבְעֵינַיִם פְּקוּחוֹת וּבִדְבֵקוּת עָצוּם וְנִפְלָא כָּל הַלַּיְלָה, וְלֹא הוֹשִׁיטוּ שׁוּם מַאֲכָל עַל הַשֻּׁלְחָן כִּי נִבְהֲלוּ מִפָּנָיו מְאֹד, וְהָיוּ מִתְיָרְאִין לְבַלְבֵּל אוֹתוֹ. וּבְתוֹךְ כָּךְ הֵאִיר הַשַּׁחַר וְתָנַץ הַחַמָּה וּבֵרְכוּ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן וְנִפְטְרוּ מֵעַל הַשֻּׁלְחָן.

וּפַעַם אַחַת בִּימֵי נְעוּרָיו בָּא אֵלָיו אָחִיו הָרַב רַבִּי יְחִיאֵל זַ"ל עַל שַׁבָּת, וְרָאָה אֶת הַהַנְהָגָה שֶׁלּוֹ בְּלֵיל שַׁבָּת וְהוּטַב בְּעֵינָיו, וּבְסָעֲדַת שַׁחֲרִית הָיוּ מְסַפְּרִין הָעוֹלָם לְפָנָיו זַ"ל אֵיזֶה שִׂיחוֹת חֻלִּין וְלֹא הוּטַב הַדָּבָר בְּעֵינֵי הָרַב רַבִּי יְחִיאֵל. וּבְמוֹצָאֵי שַׁבָּת נִכְנַס לְחַדְרוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ זַ"ל וְדִבֵּר עִמּוֹ מִזֶּה. וְאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל הַאַתָּה זוֹכֵר כָּל הַסִּפּוּרִים שֶׁהָיוּ עַל הַשֻּׁלְחָן בְּשַׁחֲרִית, וְלֹא הָיָה זוֹכֵר אֶת כֻּלָּם. וְאָמַר לוֹ רַבֵּינוּ זַ"ל אֲנִי זוֹכֵר אֶת כֻּלָּם. וְהָלַךְ וְנָעַל אֶת הַדֶּלֶת שֶׁל חַדְרוֹ וְהִתְחִיל לְסַדֵּר לְפָנָיו כָּל הַסִּפּוּרִים, וּלְהַסְבִּיר לוֹ קְצָת מָה הָיוּ עִנְיָנָם. וְדִבֵּר עִמּוֹ עַד אֵיזֶה שָׁעוֹת עַל הַיּוֹם, וְהַחֲלוֹנוֹת הָיוּ סְתוּמִים. וְאַחַר-כָּךְ הִבִּיט עַל הַמַּרְאֶה שָׁעוֹת וְרָאָה שֶׁהִגִּיעַ זְמַן קְרִיאַת-שְׁמַע שֶׁל שַׁחֲרִית מִכְּבָר וְהִפְסִיק הַדִּבּוּר. וְהָלַךְ הָרַב רַבִּי יְחִיאֵל מִמֶּנּוּ בִּבְכִיָּה גְּדוֹלָה וּבְצַעֲקוֹת גְּדוֹלִים וּבְהִתְעוֹרְרוּת נִפְלָא, עַד שֶׁעָבְרוּ כַּמָּה יָמִים שֶׁלֹּא הָיָה יָכוֹל לֶאֱכֹל וְלֹא לִישֹׁן וְכוּ', רַק יָשַׁב בִּבְכִיּוֹת גְּדוֹלוֹת מֻחֲמַת גֹּדֶל הַתְּשׁוּקָה וְהַגַּעֲגוּעִים וְהִתְעוֹרְרוּת נִפְלָא שֶׁנִּתְעוֹרֵר אָז מִדִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל. וּמֵאָז נִתְקָרֵב אֶל רַבֵּנוּ זַ"ל בְּהִתְקָרְבוּת אֲמִתִּי עָצוּם וְנִפְלָא מְאֹד:

גדלות נוראות השגתו

אות רמא

א, שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר, מָתַי יֵשׁ לִי הִתְבּוֹדְדוּת? וְאָמַר, שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁכָּל הָעוֹלָם עוֹמְדִים סְבִיבוֹ וְהוּא יוֹשֵׁב בְּתוֹכָם, אָז יֵשׁ לוֹ הִתְבּוֹדְדוּת. כִּי הוּא יָכוֹל לִצְעֹק בְּקוֹל דְּמָמָה דַּקָּה וְקוֹלוֹ נִשְׁמָע מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹפוֹ. וְגַם אָנֹכִי שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּעַצְמוֹ, שֶׁיֵּשׁ לוֹ קוֹל דְּמָמָה דַּקָּה, שֶׁיָּכוֹל לַעֲמֹד בֵּין הָעָם וַהֲמוֹן אֲנָשִׁים וְיִצְעַק בְּקוֹל דְּמָמָה דַּקָּה מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹפוֹ, וְכָל הָאֲנָשִׁים סְבִיבָיו לֹא יִשְׁמְעוּ כְּלָל. וְכֵן לְעִנְיַן רְקוּדִין, אָמַר, שֶׁכְּשֶׁהוּא יוֹשֵׁב בֵּין הָעוֹלָם הוּא יָכוֹל לְרַקֵּד רְקוּד נִפְלָא מְאֹד. וְגַם פַּעַם אַחַת שָׁמַעְתִּי בְּעַצְמִי שֶׁאָמַר, בְּשָׁעָה שֶׁיּוֹשֵׁב בֵּין הָעוֹלָם אֲנִי דּוֹמֶה כְּמִי שֶׁכָּל הָעוֹלָם עוֹמְדִים סְבִיבוֹ וְהוּא מְרַקֵּד מְאֹד, וּבְתוֹךְ כָּךְ בָּאוּ כְּלֵי זֶמֶר שֶׁל חֲתֻנָּה. אַחַר-כָּךְ בְּאֵיזֶה זְמַן דִּבֵּר עִמָּנוּ וְגִלָּה גַּם לָנוּ קְצָת עִנְיָן זֶה, שֶׁנּוֹכַל לַעֲמֹד בֵּין אֲנָשִׁים וְלִצְעֹק בְּקוֹל דְּמָמָה דַּקָּה וְכוּ' כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (שיחות הר"ן ט"ז):

אות רמב

ב, מֵעִנְיַן שֶׁיָּכוֹל לַעֲשׂוֹת אַנְדַאסְטַעְנְיֶא [עַרְעוּר] וְלִשְׁלֹחַ הַדָּבָר לְהַקֵּיסָר בְּעַצְמוֹ וְכוּ' (שיחות הר"ן קע"ה). וְאָמַר אָז, שֶׁזֶּה מַה שֶּׁאַתֶּם רוֹאִים שֶׁלִּפְעָמִים אֲנִי כּוֹתֵב אֵיזֶה דָּבָר וְשׁוֹרֵף, אֲנִי שׁוֹלֵחַ הַדָּבָר עַל-יְדֵי הָעֶשֶׁן. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי רִמֵּז קְצָת מִזֶּה בַּזֹּהַר וְכוּ':

אות רמג

ג, בְּעִנְיַן מִלֵּי דְעַלְמָא, וַאֲפִלּוּ מִלֵּי דִשְׁטוּתָא, שֶׁיָּכוֹלִין הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים לְהַעֲלוֹת אוֹתָן דִּבּוּרִים וְלַעֲשׂוֹת בְּסִפּוּרֵיהֶם מַעֲנְיָנִים שֶׁל חֹל עֲבוּדָה גְּדוֹלָה. וּכְמוֹ שֶׁמּוּבָן קְצָת מֵהַדְּרָכִים וְהַהַנְהָגוֹת שֶׁמְּסַפְּרִים מֵהַבַּעַל שֵׁם טוֹב זַ"ל וּמִשְּׁאָר צַדִּיקִים נוֹרָאִים שֶׁהָיוּ בַּדּוֹרוֹת

הַסְּמוּכִים. וְגַם בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ מְרֻמָּז קְצָת מֵעִנְיָן זֶה, כַּמּוּבָא שָׁם עַל רַב הַמְנוּנָא סָבָא שֶׁהָיָה מְסַדֵּר תְּלַת פִּרְקֵי מִלֵּי דִשְׁטוּתָא (תזריע מז:). אֲבָל הַפְּלָגַת גְּדֻלַּת חָכְמָתוֹ וְעֹצֶם קְדֻשָּׁתוֹ וְהַשָּׂגָתוֹ שֶׁהָיָה לְרַבֵּנוּ ז"ל בְּעִנְיָן זֶה, בְּעִנְיַן סִפּוּרֵי שִׂיחוֹת חֻלִּין וּמִילֵּי דִשְׁטוּתָא, הָיָה מֻפְלָג וְנִשְׂגָּב מְאֹד, וּקְצָת הָיָה מוּבָן וּמְרֻמָּז לְמִי שֶׁזָּכָה לַעֲמֹד לְפָנָיו וּלְדַבֵּר עִמּוֹ. כִּי כָּל הַמִּינֵי סִפּוּרִים שֶׁיֵּשׁ בָּעוֹלָם, וְכָל הַמִּינֵי שְׂטוּתִים שֶׁמְּסַפְּרִין הָעוֹלָם, הַכֹּל הָיָה בָּא לְפָנָיו. וְגַם כָּל הַמַּעֲשִׂיּוֹת שֶׁמְּסַפְּרִין הָעוֹלָם, וְכָל הַמַּעֲשִׂיּוֹת הַנִּדְפָּסִים הַכֹּל הָיָה לְפָנָיו. וְהָיָה חָפֵץ בְּכָל פַּעַם שֶׁיְּסַפְּרוּ לְפָנָיו חֲדָשׁוֹת מַעִסְקֵי הָעוֹלָם, כִּי הָיָה יָכוֹל לְהַעֲלוֹת וְלַעֲשׂוֹת עֲבוֹדָה נוֹרָאָה וְנָעֳלֶמֶת מְאֹד בְּכָל הַסִּפּוּרִים שֶׁבָּעוֹלָם. וּמִי שֶׁזָּכָה לַעֲמֹד לְפָנָיו בְּקֶבִיעוּת, אַף-עַל-פִּי שֶׁלֹּא הָיָה מִי שֶׁיָּבִין עִנְיְנֵי הַנְּהָגוֹתָיו אֲפִלּוּ כְּטִפָּה מִן הַיָּם, אַף-עַל-פִּי-כֵן הָיָה אֶפְשָׁר לְהָבִין אֵיזֶה רֶמֶז בְּעֶלְמָא עַד הֵיכָן מַגִּיעַ סוֹד שִׂיחָתוֹ בְּעִסְקֵי הָעוֹלָם וּבְמִלֵּי דִשְׁטוּתָא. כִּי כַּמָּה פְּעָמִים זָכִינוּ לִשְׁמֹעַ תּוֹרָה נִפְלָאָה מֵעֵין הַשִּׂיחָה וְהַסִּפּוּרִים שֶׁסִּפְּרָנוּ עִמּוֹ מִקֹּדֶם. וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר כָּל זֶה בִּכְתָב, בְּעִנְיַן הַשִּׂיחָה וְהַסִּפּוּר עִמּוֹ שִׂיחַת חֻלִּין. וּמִי שֶׁזָּכָה לַעֲמֹד לְפָנָיו רָאָה בָּזֶה חִדּוּשִׁים נִפְלָאִים וְנוֹרָאִים, וְכַמָּה וְכַמָּה צְרוּפִים שֶׁנִּתְגַּלּוּ עַל-יְדֵי-זֶה, מִלְּבַד הַנִּסְתָּרוֹת. כִּי לֹא גִּלָּה אֲפִלּוּ כְּטִפָּה מִן הַיָּם. כִּי הָיָה סָתוּם וְנֶעְלָם מְאֹד בְּתַכְלִית הַהֶעְלֵם, וַעֲדַיִן אוֹרוֹ הַגָּדוֹל סָתוּם וְנֶעְלָם מְאֹד מִן הָעוֹלָם עַד שֶׁיָּבוֹא מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ, אָז יֵדְעוּ גְּדֻלָּתוֹ וְתִפְאַרְתּוֹ.

וּבְיוֹתֵר וְיוֹתֵר קֹדֶם הִסְתַּלְּקוּתוֹ כְּשֶׁבָּא מֵלֶאמְבֶּרְג עַד שֶׁנִּסְתַּלֵּק, שֶׁהָיָה מֻשָּׁךְ שְׁתֵּי שָׁנִים וְיוֹתֵר שֶׁאָז הָיָה לוֹ הַחוֹלַאַת הַכָּבֵד שֶׁלּוֹ, אָז הָיוּ מְסַפְּרִין לְפָנָיו יוֹתֵר וְיוֹתֵר מֵעִסְקֵי הָעוֹלָם. וּבִקֵּשׁ שֶׁיְּסַפְּרוּ לְפָנָיו בְּכָל פַּעַם חֲדָשׁוֹת, וְאָמַר, שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵיךְ אֶפְשָׁר לִחְיוֹת בְּלֹא חֲדָשׁוֹת. וְהָיָה דִּרְכּוֹ עַל-פִּי רֹב, שֶׁרֹּב הַיּוֹם הָיָה סָגוּר וּמְסֻגָּר. וְאַחַר-כָּךְ הָיָה מְדַבֵּר עִם הָעוֹלָם, הֵן מַה שֶּׁהָיָה צָרִיךְ אֵיזֶה אָדָם לְדַבֵּר עִמּוֹ אֵיזֶה עֵצָה בְּאֵיזֶה עֵסֶק, וּבִפְרָט עֲצוֹת בְּיִרְאַת שָׁמַיִם וּבַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם שֶׁזֶּה הָיָה רֹב עִסְקוֹ עִם מְקֹרָבָיו, וְהֵן שְׁאָר שִׂיחוֹת וְסִפּוּרִים כָּל מַה שֶּׁנִּזְדַּמֵּן לְתוֹךְ פִּינוּ. וְרֹב רֹב, הָיָה בָּא מִתּוֹךְ הַשִּׂיחָה הַנַּ"ל לְשִׂיחוֹת נִפְלָאוֹת שֶׁל תּוֹרָה וּתְפִלָּה וְיִרְאַת שָׁמַיִם.

וְדַרְכּוֹ הָיָה תָּמִיד, שֶׁאֲפִלּוּ כְּשֶׁהָיָה מְדַבֵּר עִם בְּנֵי אָדָם שִׂיחוֹת חֻלִּין, הָיָה רַגְלָיו וְרֹב גּוּפוֹ מְרֻתְּתִין מְאֹד. וְהָיָה רַגְלוֹ מְזַדַּעְזַע מַמָּשׁ מְאֹד. וּכְשֶׁהָיָה נִסְמָךְ עַל הַשֻּׁלְחָן, הָיָה הַשֻּׁלְחָן עִם כָּל שְׁאָר אֲנָשִׁים הַנִּסְמָכִים עַל הַשֻּׁלְחָן גַּם-כֵּן מְרֻתְּתִין מֵחֲמָתוֹ, כִּי הָיָה רַגְלוֹ וְגוּפוֹ מְרֻתֶּת וּמְזַדַּעְזַע תָּמִיד. וּמִי שֶׁלֹּא זָכָה לִרְאוֹת הַיִּרְאָה שֶׁהָיְתָה מֻנַּחַת עַל פָּנָיו תָּמִיד לֹא רָאָה יִרְאָה מֵעוֹלָם. וְהָיָה עָלָיו כָּל מִינֵי חֵן שֶׁבָּעוֹלָם. וְהָיָה מָלֵא יִרְאָה וְאַהֲבָה וּקְדֻשָּׁה נִפְלָאָה וְנוֹרָאָה בְּכָל אֵבֶר וְאֵבֶר. וְהָיָה מֻפְשָׁט מִכָּל הַמִּדּוֹת וְהַתַּאֲווֹת רָעוֹת בְּתַכְלִית הַפְּשִׁיטוּת וּבְתַכְלִית

הַבְּטוּל, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְמֹחַ אֱנוֹשִׁי לְשַׁעֵר כְּלָל אֲשֶׁר לֹא נִמְצָא דֻּגְמָתוֹ בָּעוֹלָם כְּלָל. וְהָיָה חִדּוּשׁ נִפְלָא וְנוֹרָא מְאֹד מַה שֶּׁאֵין הַפֶּה יָכוֹל לְדַבֵּר וְהַלֵּב לַחֲשֹׁב:

אות רמד

ד, פַּעַם אַחַת סִפֵּר רַבֵּנוּ ז"ל לְפָנַי בְּדַרְכּוֹ קָבְלָנָא עַל גֹּדֶל הַיִּסּוּרִים שֶׁיֵּשׁ לוֹ, שֶׁאָמַר, שֶׁהוּא מֻכְרָח לַחֲשֹׁב בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ בְּכָל יוֹם אֶת בִּלְעָם בְּתוֹךְ תְּפִלָּתוֹ, וְלֹא סִפֵּר יוֹתֵר. וְהַמּוּבָן מִדְּבָרָיו בְּפִשְׁיטוּת, שֶׁהוּא צָרִיךְ בְּכָל יוֹם בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה לְהַכְנִיעַ אֶת בִּלְעָם הָרָשָׁע לְבַטֵּל טָמְאָתוֹ מִן הָעוֹלָם:

אות רמה

ה, שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בֵּימֵי חֲנֻכָּה תקס"ג, עָנָה וְאָמַר: אֲנִי אֵילָן נָאֶה וְנִפְלָא מְאֹד עִם עֲנָפִים נִפְלָאִים מְאֹד, וּלְמַטָּה אֲנִי מֻנָּח בָּאָרֶץ מַמָּשׁ:

אות רמו

ו, פַּעַם אַחַת הָיָה אָצְלוֹ מְחֻתָּנוֹ רַבִּי לֵיב מִדַּאבְּרָאוְונָע, וְנִפְטַר מִמֶּנּוּ וְקִבֵּל רְשׁוּת כַּנָּהוּג. עָנָה וְאָמַר: "יֵשׁ לִי בַּת בִּקְרִימִינְטְשַׁאק לְאָזְט זִי גְּרִיסְן זְאגְט אִיר אַז זִי הָאט אֵיין טַאטְן וְואס אַזוֹי אַחְדּוּשׁ אִיז נִיט גִּיוֶוען אוּן וֶוועט נִיט זַיין" [תִּפְרֹס בִּשְׁלֹמָה, תֹּאמְרוּ לָהּ שֶׁיֵּשׁ לָהּ אַבָּא שֶׁהוּא כָּזֶה חִדּוּשׁ, לֹא הָיָה וְלֹא יִהְיֶה]. אִם הָיִיתִי רוֹצֶה לְגַלּוֹת מֵאוֹתִי הָיוּ כָּל הָעוֹלָם רָצִין אַחֲרַי, אַךְ שֶׁאֵינִי רוֹצֶה. וְכֵן פַּעַם אַחַת אֲנִי שָׁמַעְתִּי מִמֶּנּוּ בְּעַצְמוֹ ז"ל שֶׁאָמַר בְּרֶתֶת וְזִיעַ: הֲלֹא אַתֶּם יוֹדְעִים מַהוּת הָעוֹלָם עַתָּה, הֲלֹא אִם לֹא הָיָה עוֹלָם כָּזֶה הָיִיתִי חִדּוּשׁ. כְּלוֹמַר שֶׁאִם לֹא הָיָה גַּשְׁמִיּוּת וְעֲבִיּוּת שֶׁל מַעֲשֵׂי הָעוֹלָם שֶׁל עַכְשָׁו מַעֲלִימִין וּמַסְתִּירִין אוֹתוֹ כָּל כָּךְ, הָיוּ הַכֹּל רוֹאִין הַפְלָגַת נוֹרָאוֹת שֶׁלּוֹ שֶׁהוּא חִדּוּשׁ נִפְלָא נוֹרָא וְנִשְׂגָּב:

אות רמז

ז, פַּעַם אַחַת יָשַׁב יַחַד עִם הָרַב הַקָּדוֹשׁ הַמַּגִּיד מִטְּשֶׁרְנאוֹבִּיל, כִּמְדֻמֶּה שֶׁהָיָה בְּסָעֲדָה שְׁלִישִׁית שֶׁל שַׁבָּת, וְתָפַס בִּזְקָנוֹ שֶׁל הַמַּגִּיד הַנַּ"ל בְּדַרְכּוֹ חִבָּה, וְאָמַר לוֹ: חִדּוּשׁ כָּמוֹנִי עֲדַיִן לֹא הָיָה בָּעוֹלָם.

(אָמַר הַמַּעְתִּיק: אַל תִּתְפַּלֵּא, כִּי הֲלֹא הָיוּ הָאָבוֹת וּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם וְכוּ' וְכוּ'. כִּי מִי יוּכַל לְהָבִין כַּוָּנָתוֹ הַקָּדוֹשָׁה בָּזֶה. וּבְפִשְׁיטוּת יֵשׁ לוֹמַר, דִּרְצוֹנוֹ לוֹמַר שֶׁחִדּוּשׁ נוֹרָא וְנִשְׂגָּב כָּזֶה, וּבְאֹפֶן כָּזֶה, וּבְהִתְגַּלּוּת כָּזֶה בְּהַעֲלָמָה כָּזֹאת וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה, בְּוַדַּאי עֲדַיִן לֹא הָיָה בָּעוֹלָם):

אות רמח

ח, פַּעַם אַחַת אָמַר: הָעוֹלָם הָיוּ צְרִיכִין לְהַעְתִּיר הַרְבֵּה עֲבוּרִי, כִּי הָעוֹלָם הֵם צְרִיכִים אוֹתִי מְאֹד מְאֹד, כִּי הָעוֹלָם אֵין יְכוֹלִין לִהְיוֹת בִּלְעָדַי כְּלָל:

אות רמט

ט, אָמַר בִּקְרִימִינְטְשַׁאק: עוֹד יֹאמְרוּ בַּיָּמִים הַבָּאִים "מֶען וֶועט אַמָאהל זָאגָן אַיי אִיז דָאס גְוֶוען אַ ר' נַחְמָן" [אַיי, הָיָה כָּזֶה ר' נַחְמָן], כִּי יִתְגַּעְגְּעוּ מְאֹד אַחֲרַי. גַּם אָמַר שֶׁבַּיָּמִים הַבָּאִים יִהְיֶה חִדּוּשׁ גָּדוֹל עַל שֶׁחָלְקוּ עָלָיו, וְיֹאמְרוּ בְּדַרְכּוֹ תְּמִיָּהּ: עַל זֶה הָיוּ חוֹלְקִים? בִּתְמִיהָה. גַּם אָמַר שֶׁכְּשֶׁיַּחְלוֹקוּ עַל אֶחָד יֹאמְרוּ, הֲלֹא גַּם עָלָיו הָיוּ חוֹלְקִים? כְּלוֹמַר, עַל-כֵּן אֵין רְאָיָה מִן מַחֲלֹקֶת:

אות רנ

י, אָמַר: אוֹתִי צְרִיכִים כָּל הָעוֹלָם. לֹא מִבָּעְיָא אַתֶּם, כִּי אַתֶּם יוֹדְעִים בְּעַצְמְכֶם אֵיךְ אַתֶּם צְרִיכִים אוֹתִי, אֶלָּא אֲפִלּוּ כָּל הַצַּדִּיקִים צְרִיכִים אוֹתִי, כִּי גַּם הֵם צְרִיכִים לְהַחֲזִיר אוֹתָם לְמוּטָב. וְגַם אֲפִלּוּ אֻמּוֹת הָעוֹלָם צְרִיכִין אוֹתִי. אַךְ "דַּיּוֹ לְעֶבֶד לִהְיוֹת כְּרַבּוֹ" (ברכות נח:):

אות רנא

יא, כְּשֶׁנָּסַע לְנָאווְרִיטְשׁ, בְּהֵיוֹתוֹ יוֹשֵׁב עַל הָעֲגָלָה אָמַר: יֵשׁ לְאֵל יָדִי לְהַחֲזִיר כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ לְמוּטָב. וְלֹא בִּלְבַד אֲנָשִׁים פְּשׁוּטִים, אֶלָּא אֲפִלּוּ צַדִּיקִים וַאֲנָשִׁים גְּדוֹלִים אֲנִי יָכוֹל לְהַחֲזִירָם לְמוּטָב. כִּי גַּם הַצַּדִּיקִים צְרִיכִים לְהַחֲזִירָם לְמוּטָב. וְלֹא מִבָּעְיָא יִשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים, אֶלָּא כָּל הָאֻמּוֹת הָעוֹלָם כֻּלָּם אֲנִי יָכוֹל לְהַחֲזִירָם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְהָיִיתִי יָכוֹל לִהְיוֹתְכֶם סָמוּךְ לְדַת יִשְׂרָאֵל. אַךְ דַּיּוֹ לְעֶבֶד לִהְיוֹת כְּרַבּוֹ:

אות רנב

יב, אָמַר שֶׁאֲצִלּוֹ הָרְצוֹא אֵינוֹ שׁוּם עֲבוֹדָה אֲצִלּוֹ, וְעִקַּר הָעֲבוֹדָה וְהַיְגִיעָה אֲצִלּוֹ הִיא בְּחִינַת הַשּׁוֹב. כְּלוֹמַר, כִּי בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יֵשׁ בְּחִינַת "רָצוֹא וְשׁוֹב" (יחזקאל א'), וְזֹאת הַבְּחִינָה הִיא אֵצֶל כָּל אָדָם, אֲפִלּוּ אֵצֶל הַפְּחוּתִים שֶׁבַּפְּחוּתִים. כִּי כָּל אָדָם מִתְעוֹרֵר לִפְעָמִים לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, בְּפֹרָט בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה שֶׁלִּפְעָמִים מִתְלַהֵב לִבּוֹ מְאֹד, וְאוֹמֵר אֵיזֶה דִּבּוּרִים בְּהִתְלַהֲבוּת גָּדוֹל, וְזֹאת הַבְּחִינָה הִיא בְּחִינַת "רָצוֹא". וְאַחַר-כָּךְ נִפְסָק הַהִתְעוֹרְרוּת וְהַהִתְלַהֲבוּת וְלֹא נִשְׁאָר לוֹ רַק הָרְשִׁימוּ, וְזֶה בְּחִינַת "וָשׁוֹב". וְאֵצֶל רֹב בְּנֵי אָדָם עִקַּר הָעֲבוֹדָה וְהַיְגִיעָה הוּא שֶׁיִּזְכֶּה לִבְחִינַת רָצוֹא, דְּהַיְנוּ שֶׁיָּרוּץ לִבּוֹ וְיִתְעוֹרֵר לַעֲבוֹדָתוֹ וְכוּ' אֲבָל הַשּׁוֹב הוּא קַל אֶצְלוֹ, כִּי זֶה טִבְעוֹ. אֲבָל אֶצְלוֹ ז"ל הִיא לְהֶפֶךְ, מֵחֲמַת שֶׁכְּבָר שִׁבֵּר וּבִטֵּל גּוּפוֹ לְגַמְרֵי, וּמֵחֲמַת זֶה הָרְצוֹא בִּטְבָעוֹ, וְעִקַּר הַיְגִיעָה שֶׁלּוֹ הִיא בְּחִינַת וָשׁוֹב. כִּי בֶּאֱמֶת הוּא בְּהֶכְרֵחַ שֶׁיִּהְיֶה הַשּׁוֹב גַּם-כֵּן כָּל זְמַן שֶׁהוּא צָרִיךְ לִחְיוֹת, כִּי אִם לָאו חַס וְשָׁלוֹם יִסְתַּלֵּק בְּלֹא עִתּוֹ. וְעַל-כֵּן בְּהֶכְרֵחַ שֶׁיִּהְיֶה רָצוֹא וָשׁוֹב:

אות רנג

יג, אָמַר: כָּל מַה שֶּׁרוֹצִין לַעֲשׂוֹת בִּשְׁבִילִי יֵשׁ עַל זֶה כַּמָּה וְכַמָּה מְנִיעוֹת. כִּי כַּמָּה וְכַמָּה עוֹמְדִים וְאוֹרְבִים עַל-זֶה לְקַלְקֵל אוֹתוֹ הַדָּבָר שֶׁרוֹצִין לַעֲשׂוֹת בִּשְׁבִילִי. כִּי לְהֶפֶךְ כְּשֶׁנַּעֲשֶׂה

אוֹתוֹ הַדָּבָר מְקַבְּלִים וְיוֹנְקִים מִזֶּה כַּמָּה וְכַמָּה, וְהֵם עוֹמְדִים וּמְצַפִּים שֶׁיִּהְיֶה נִגְמָר וְנַעֲשֶׂה הַדָּבָר, וְזֶה לְעֻמַּת זֶה וְכוּ'. וְזֶה נֶאֱמַר אֲפִלּוּ עַל דְּבָרִים קְטַנִּים, יִהְיֶה הַדָּבָר מַה שֶּׁיִּהְיֶה, מֵאַחַר שֶׁהוּא בִּשְׁבִילוֹ יֵשׁ עַל זֶה כַּמָּה מְנִיעוֹת:

אות רנד

יד, שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר: עוֹד יִהְיֶה זְמַן שֶׁיִּתְמְהוּ אִישׁ לְרֵעֵהוּ וְיֹאמְרוּ אֶחָד לַחֲבֵרוֹ: הַאִתָּה הִכַּרְתָּ אֶת ר' נַחְמָן? אַתָּה הָיִיתָ בְּבֵיתוֹ? אַתָּה הִכַּרְתָּ אֶת אֶחָד מֵאֲנָשָׁיו אֶת זֶה אוֹ אֶת זֶה? וְיִהְיֶה פֶּלֶא גָּדוֹל בָּעוֹלָם מַה שֶּׁזָּכָה אָדָם לְהַכִּיר אוֹתוֹ. וַאֲפִלּוּ מִי שֶׁיִּהְיֶה מַכִּיר אֶת אֲנָשָׁיו יִהְיֶה גַּם-כֵּן חִדּוּשׁ גָּדוֹל (כִּי כָּל-כָּךְ יִגְדַּל שְׁמוֹ וַחֲשִׁיבוּתוֹ הָאֱמִתִּי וְיֵדְעוּ הַכֹּל אֱמִתַּת הַפְּלָגַת גְּדֻלָּתוֹ הָעֲצוּמָה עַד אֵין סוֹף עַד שֶׁיִּהְיֶה חִדּוּשׁ בְּעֵינֵיהֶם מִי שֶׁזָּכָה לְהַכִּירוֹ וְכוּ' כַּנַּ"ל).

אות רנה

טו, אַחַר שֶׁאָמַר הַתּוֹרָה "בְּטַח בַּה' וַעֲשֵׂה טוֹב" (בסימן ע"ט בלקוטי א'), הָיָה הוֹלֵךְ בְּבֵיתוֹ אָנָה וָאָנָה כְּדַרְכּוֹ וְאָחַז מַטֶּה בְּיָדוֹ וְאָמַר "וּמַטֵּה אֱלֹקִים בְּיָדִי" (שמות י"ז). הֵינוּ שֶׁזָּכָה לִכְבֹּשׁ אֶת בְּחִירָתוֹ בִּשְׁלֵמוּת כַּמְבֹאָר בַּשִּׂיחוֹת לְעֵיל (סימן ל"ו):

אות רנה-ב

טו-ב, שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר, שֶׁהוּא יִלְמֹד תּוֹרָה בְּיַחַד עִם הַשִּׁבְעָה רוֹעִים (אָמַר הַמַּעְתִּיק: עַיֵּן בְּאֵגֶרֶת הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, הַנִּדְפָּס בְּסוֹף סֵפֶר 'פּוֹרֶת יוֹסֵף', מוּבָא שָׁם שֶׁמְּשִׁיחַ לוֹמֵד תּוֹרָה עִם הַשִּׁבְעָה רוֹעִים) [וּכְבָר מוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל כַּמָּה פְּעָמִים שֶׁהוּא בְּחִינַת מָשִׁיחַ, אַךְ שֶׁאֵין הַדּוֹר רָאוּי לְכָךְ]:

אות רנו

טז, שָׁמַעְתִּי בְּלִיפְּוויץ שֶׁאָמַר: אֲנִי אִישׁ פֶּלֶא וְנִשְׁמָתִי הוּא פֶּלֶא גָּדוֹל:

אות רנז

יז, שָׁמַעְתִּי שֶׁאָמַר: יֵשׁ לִי הַשְׁגָּה כָּזוֹ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ שֶׁהָיִיתִי יָכוֹל לְהָבִיא עַל יָדָהּ אֶת מָשִׁיחַ, אֲבָל סִלַּקְתִּי הַכֹּל וְלָקַחְתִּי עַצְמִי אֶצְלָכֶם לְהַחֲזִיר אֶתְכֶם לְמוּטָב, כִּי זֶה גָּדוֹל מִן הַכֹּל, כִּי "זַכָּאָה מָאן דְּאַחַד בִּידָא דְחַיָּבָא" (זוהר תרומה קכח:). וְאָז הוֹכִיחַ אֶת אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ מְאֹד וְאָמַר: כַּמָּה יְגִיעוֹת הָיוּ לִי בִּשְׁבִילְכֶם, כַּמָּה פְּעָמִים נִחַר גְּרוֹנִי וְנִתְיַבֵּשׁ הַלַּחְלוּחִית בְּפִי מֵרִבּוּי הַדִּבּוּרִים שֶׁהִרְבֵּיתִי לְדַבֵּר עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִכֶּם בִּפְרָטִיּוּת. וְעַתָּה מַה פָּעַלְתִּי, אַף-עַל-פִּי שֶׁאַתֶּם אֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים אֲבָל לֹא כָּךְ רָצִיתִי [כִּי כְּבָר מְבֹאָר שֶׁרָצָה לַעֲשׂוֹת מֵאִתָּנוּ צַדִּיקִים גְּמוּרִים מֻפְלָגִים בַּמַּעֲלָה] (לעיל רכ"ח). וְאֵיךְ אָבוֹא לִפְנֵי כִּסֵּא הַכָּבוֹד. אַךְ אֲנִי מְנַחֵם עַצְמִי בְּמִעַט אֲנָשִׁים שֶׁיֵּשׁ לִי שָׁם בָּעוֹלָם הַבָּא. הֵינוּ אוֹתָן אֲנָשִׁים מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁכְּבָר נִפְטְרוּ, שֶׁאֵלּוּ כְּבָר הֵם מֵאֲנָשָׁיו בְּוַדַּאי. וְכֵן שָׁמַעְתִּי בְּעַצְמִי שֶׁאוֹתָן שֶׁנִּפְטְרוּ כְּבָר

הֵם בְּוַדַּאי מֵאֲנָשָׁיו. כִּי אוֹתָן שֶׁהֵם בַּחַיִּים עֲדַיִן הֵם בְּסַכָּנָה גְּדוֹלָה, אֲבָל אֵלּוּ שֶׁנִּפְטְרוּ כְּבָר הֵם מֵאֲנָשָׁיו בְּוַדַּאי:

אות רנח

יח, פַּעַם אַחַת אָמַר: הָיִיתִי סָבוּר שֶׁהַיֵּצֶר הָרָע שֶׁלִּי אוֹמֵר לִי שֶׁאֵין מִי שֶׁיּוּכַל לְהַנְהִיג אֶת בְּנֵי הַנְּעוּרִים כָּמוֹנִי, עַכְשָׁו אֲנִי יוֹדֵעַ בְּבֵרוּר שֶׁאֲנִי מַנְהִיג הַדּוֹר יְחִידִי בָּעוֹלָם ("אַז אֵיךְ בִּין אַיין מַנְהִיג") וְאֵין מַנְהִיג כָּמוֹנִי:

אות רנט

יט, אָמַר לְאֶחָד שֶׁעוֹלֶה עַל דַּעְתּוֹ שֶׁיְּקַח אֶת אִשְׁתּוֹ וְיִסַּע לְמֶרְחַקִּים, וְיִהְיֶה שָׁם בְּהֶעְלֵם גָּדוֹל מִן הָעוֹלָם, וְהוּא יֵלֵךְ לוֹ לִפְעָמִים לַחוּץ בַּשּׁוּק וְיִסְתַּכֵּל עַל הָעוֹלָם וְיִשְׂחַק מִכָּל הָעוֹלָם. גַּם אָמַר לִי עוֹד יִהְיֶה זְמַן שֶׁתִּהְיוּ מִתְנַעְגְּעִים מְאֹד עַל שֶׁהָיָה בְּיֶדְכֶם חִדּוּשׁ נִפְלָא כָּזֶה וַעֲזַבְתֶּם אוֹתוֹ וְכוּ':

אות רס

כ, אָמַר מָשָׁל, שֶׁפַּעַם אַחַת נָסַע סוֹחֵר גָּדוֹל עִם יַיִן טוֹב אוּנְגַרִישֶׁער [אוּנְגָרִי]. פַּעַם אַחַת אָמַר הַמְּשָׁרֵת וְהַבַּעַל-עֲגָלָה לְהַבַּעַל הַבַּיִת: הֲלֹא אָנוּ נוֹסְעִים בַּדֶּרֶךְ הַזֶּה עִם הַיַּיִן הַזֶּה, וְאָנוּ סוֹבְלִים הַצַּעַר כָּל כָּךְ, תְּנוּ לָנוּ לִטְעֹם מְעַט. וְנָתַן לָהֶם לִטְעֹם מִזֶּה הַיַּיִן הַטּוֹב. לְאַחַר יָמִים נִתְגַּלְגֵּל שֶׁזֶּה הַמְּשָׁרֵת נִתְוַעֵד יַחַד עִם שׁוֹתֵי יַיִן בְּעִיר קָטַנָּה, וְשָׁתוּ יַיִן וְשִׂבְּחוּ אוֹתוֹ מְאֹד, וְאָמְרוּ שֶׁהוּא יַיִן אוּנְגַרִישֶׁער. אָמַר הַמְּשָׁרֵת הַנַּ"ל: תְּנוּ לִי לִטְעֹם. וְנָתְנוּ לוֹ. וְאָמַר: אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁאֵין זֶה יַיִן טוֹב אוּנְגַרִישֶׁער כְּלָל, וְנֶעֱרוּ בּוֹ וְדָחֲפוּ אוֹתוֹ. וְהוּא אָמַר: הֲלֹא אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁאֵין זֶה יַיִן אוּנְגַרִישֶׁער כְּלָל, כִּי הֲלֹא אֲנִי הָיִיתִי אֵצֶל יוֹתֵר גָּדוֹל כָּזֶה וְכוּ' וְהֵם לֹא הִשְׁגִּיחוּ עָלָיו. וְאָמַר: אֲבָל לֶעָתִיד כְּשֶׁיָּבוֹא מָשִׁיחַ אָז יֵדְעוּ. כְּשֶׁיִּתְּנוּ יַיִן הַמְשֻׁמָּר, אָז לַאֲחֵרִים יוּכְלוּ לְהַטְעוֹת, וְיִתְּנוּ לָהֶם יַיִן וָוּאלִיחְשִׁין סְטָרָאוִויצֶטֶיר וְיֹאמְרוּ לָהֶם שֶׁהוּא יַיִן הַטּוֹב הַמְשֻׁמָּר, אֲבָל לְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ לֹא יוּכְלוּ לְהַטְעוֹת כִּי אֲנַחְנוּ טְעַמְנוּ הַיַּיִן הַטּוֹב וְכוּ':

אות רסא

כא, בַּלַּיְלָה קֹדֶם הַבְּרִית מִילָה שֶׁל בְּנוֹ שְׁלֹמֹה אֶפְרַיִם זַ"ל, אָז יָשַׁב עִמָּנוּ הַרְבֵּה וְדִבֵּר עִמָּנוּ הַרְבֵּה מֵעִנְיַן גְּדֻלָּתוֹ וַאֲמִתַּת הַפְּלָגַת מַעֲלָתוֹ, וְשָׁמַעְנוּ אָז כַּמָּה דְּבָרִים. וְאָמַר אָז שֶׁקָּשֶׁה לְהַכְנִיס בַּלֵּב עִנְיַן גְּדֻלָּתוֹ, וְאִי אֶפְשָׁר לְדַבֵּר מִזֶּה, כִּי גַּם אֲחֵרִים אוֹמְרִים כָּךְ לְשׁוֹנוֹת כְּאֵלּוּ. וְכָל מַה שֶׁהַפֶּה יָכוֹל לְדַבֵּר אוֹמֵר הַשֵּׁנִי גַּם-כֵּן כָּךְ, אֲבָל רַק כָּל חַד כְּפוּם מַה דְּמִשְׁעַר בְּלִבֵּהּ יָכוֹל לְהָבִין קְצָת הֵיכָן נְקֻדַּת הָאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ וְהֶבֵן:

אות רסב

כב, כַּמָּה פְּעָמִים חָזַר בְּעַצְמוֹ דִּבְרֵי הָעוֹלָם שֶׁאוֹמְרִים עָלָיו שֶׁאֵין כָּאן מְמֻצָּע, רַק אוֹ שֶׁהוּא חַס וְשָׁלוֹם כְּמוֹ שֶׁהַמִּתְנַגְּדִים בּוֹדִים עָלָיו וְכוּ' הַדּוֹבְרִים עַל צַדִּיק עָתֵק רַחֲמָנָא לִצְלָן וְכוּ',

אוֹ אִם הוּא לְהֶפֶךְ שֶׁהוּא צַדִּיק אֲמִתִּי, אֲזַי הוּא חִדּוּשׁ נִפְלָא וְנוֹרָא וְנִשְׂגָּב שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְשַׁעֵר בְּמֹחַ אֱנוֹשִׁי כְּלָל. כִּי כָּךְ הָיוּ רְגִילִים רַב הָעוֹלָם לוֹמַר עָלָיו זַ"ל. וְהוּא זַ"ל חָזַר בְּעַצְמוֹ דִּבּוּרִים אֵלּוּ כַּמָּה פְּעָמִים, וְרָמַז לָנוּ שֶׁהָאֱמֶת הוּא כֵּן, שֶׁאֵין כָּאן מְמֻצָּע. וְהַבּוֹחֵר יִבְחַר לוֹ הָאֱמֶת כִּי הָאֱמֶת הוּא אֶחָד (ועיין בסימן נ"א בלקוטי א'). וּמִזֹּאת הַשִּׂיחָה בְּעַצְמוֹ יוּכַל לְהָבִין מְעַט גְּדֻלָּתוֹ, כִּי עַל-יְדֵי עֹצֶם הַהִתְנַגְּדוּת וְהַמַּחֲלֹקֶת יוּכַל לְהָבִין הָאֱמֶת בְּהֶפֶךְ מַמָּשׁ, וְיִתְפַּלֵּא עַל עֹצֶם גְּדֻלָּתוֹ בְּלִי שִׁעוּר, כִּי אֵין כָּאן מְמֻצָּע כַּנַּ"ל. וְהַבֵּן הֵיטֵב הָאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ:

אות רסג

כג, בִּשְׁנַת תקס"ג, שֶׁהוּא רֹאשׁ-הַשָּׁנָה הָרִאשׁוֹן שֶׁהָיָה בְּכָאן בִּבְרֶסְלֶב, אָז הָיִיתִי אֶצְלוֹ עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה וְכָל עֲשֶׂרֶת-יְמֵי-תְּשׁוּבָה עַד אַחַר יוֹם-כִּפּוּר. וְאַחַר יוֹם-כִּפּוּר נָסַעְתִּי לְבֵיתִי, וְרַבִּי יוּדְל וְרַבִּי שְׁמוּאֵל אַייזִיק נִשְׁאֲרוּ בְּכָאן עַל חַג הַסֻּכּוֹת. וְשָׁמַעְתִּי כַּמָּה דִּבּוּרִים יְקָרִים מֵרַבִּי יוּדְל מַה שֶּׁשָּׁמַע אָז, וְאֵינִי זוֹכֵרָם הֵיטֵב. פַּעַם אַחַת בְּיוֹם הוֹשַׁעְנָא רַבָּא אָמַר בִּפְנֵי הָעוֹלָם: וּמָה אֶעֱשֶׂה שֶׁשְּׁנֵי רוֹצְחִים עוֹמְדִים עָלַי וְאוֹמְרִים אַף-עַל-פִּי-כֵן שֶׁאֲנִי מַנְהִיג (שֶׁקּוֹרִין "גִּיטֶר יהוּד"). וְהֶרְאָה בְּיָדוֹ עַל רַבִּי יוּדְל וְרַבִּי שְׁמוּאֵל אַייזִיק בְּעֵת שֶׁאָמַר שְׁנֵי רוֹצְחִים, הַיְנוּ שֶׁעֲלֵיהֶם הָיָה נִתְכַּוֵּן מֲחֻמַּת שֶׁהֵם הָיוּ כְּרוּכִים אַחֲרָיו מְאֹד. וּמִי יִזְכֶּה לְהָבִין פֵּרוּשׁ דְּבָרִים אֵלּוּ, כִּי הָאֲנָשִׁים הַנַּ"ל הָיוּ יְקָרִים בְּעֵינָיו מְאֹד מִגְּדוֹלֵי מְקֹרָבָיו.

וּבְיוֹם שְׁמִינִי עֲצֶרֶת דִּבֵּר עִמָּהֶם מֵעִנְיַן רְקוּדִין וְהַמְּחָאַת כַּף, וּמַה שֶּׁמְּהַפְּכִין אֶת עַצְמוֹ שֶׁזֶּה בְּחִינַת "וּמֹשֶׁה עָלָה אֶל הָאֱלֹקִים וַיֵּרֶד ה' עַל הַר סִינַי" (שמות י"ט) (כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר; שיחות הר"ן פ"ו), וְעִנְיַן הַפְּרִיסְטַקִּיט שֶׁעוֹשִׂין וְכוּ'. וְדִבֵּר עִמָּהֶם דְּבָרִים נִפְלָאִים. אַחַר-כָּךְ הִתְחִילוּ לִכְנֹס הֲמוֹן עָם מֵאַנְשֵׁי הָעִיר שֶׁבָּאוּ אֵלָיו בְּנִגּוּן וְשִׂמְחָה כַּנָּהוּג בְּיוֹם שְׂמִינִי-עֲצֶרֶת. וְאָז אָמַר לְרַבִּי יוּדְל וּלְרַבִּי שְׁמוּאֵל אַייזִיק לְכוּ לָכֶם, כִּי אֲנִי צָרִיךְ לַעֲסֹק עִמָּהֶם וְאֵין זֶה שַׁיָּךְ לָכֶם. וְהָלְכוּ לָהֶם מִמֶּנּוּ. וְאַחַר-כָּךְ נַעֲשָׂה שָׁם שִׂמְחָה גְּדוֹלָה בְּקוֹל רַעַשׁ גָּדוֹל שֶׁל שִׁיר וְשִׂמְחָה. וְאָז רָקַד רַבֵּנוּ זַ"ל בְּעַצְמוֹ הַרְבֵּה מְאֹד מִן אֵיזֶה זְמַן קֹדֶם הַלַּיְלָה עַד אֵיזֶה שָׁעוֹת בְּתוֹךְ הַלַּיְלָה שֶׁל שִׂמְחַת תּוֹרָה. וּכְבָר יָדוּעַ גֹּדֶל נִפְלְאוֹת עֲרֻבּוּת נְעִימוּת קְדֻשַּׁת הָרִקּוּד רַבֵּנוּ זַ"ל הָרַבֵּה (לעיל קט"ז). הַיְנוּ בִּשְׁמִינִי-עֲצֶרֶת הַנַּ"ל, וּבְשַׁבַּת חֲנֻכָּה בְּהַסְעֻדָּה שְׁלִישִׁית אַחַר שֶׁאָמַר הַתּוֹרָה הַנּוֹרָאָה "רָאִיתִי מְנוּחַת זָהָב" (בלקוטי א' סימן ח'), וּבְפוּרִים, וְאַחַר-כָּךְ בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ נִיסָן הָיְתָה הַחֲתָנָה שֶׁל בִּתּוֹ שָׂרָה, וְרָקַד הַרְבֵּה עִם בִּתּוֹ הַכַּלָּה בְּהַסְעֻדָּה שְׁלִישִׁית שֶׁל הַשַּׁבָּת חֲתָנָה אַחַר שֶׁאָמַר הַתּוֹרָה הַנּוֹרָאָה "וְהוּא כְּחָתָן יֹצֵא מֵחֻפָּתוֹ" (בלקוטי א' סימן מ"ט). כִּי בְּעֵת אֲמִירַת הַתּוֹרָה הִתְחִיל בְּקוֹל נִפְלָא מֵאֵלּוּ הַתֵּבוֹת: "וְהוּא כְּחָתָן יֹצֵא מֵחֻפָּתוֹ", רַק כְּשֶׁמָּסַר לָנוּ הַתּוֹרָה הַזֹּאת בִּכְתַב-יָדוֹ הַקָּדוֹשׁ

הִתְחִיל מִפָּסוּק "לַשֶּׁמֶשׁ שָׂם אֹהֶל בָּהֶם" כַּנִּדְפָּס (בלקוטי א' סימן מ"ט הנ"ל). וְאַחַר שֶׁאָמַר הַתּוֹרָה הַנַּ"ל רָקַד הָרַבִּי עִם בִּתּוֹ, אַשְׁרֵי עַיִן רָאֲתָה זֹאת. וְשָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁאָמַר בְּעַצְמוֹ: בַּשָּׁנָה הַזֹּאת רָקַדְתִּי הַרְבֵּה מֵחֲמַת שֶׁנִּשְׁמַע אָז שֶׁיּוֹצְאִין גְּזֵרוֹת שִׁקּוּרִין "פּוּנְקְטִין" עַל יִשְׂרָאֵל, כִּי עַל-יְדֵי רִקּוּדִין וְהַמְחָאוֹת כַּף מַמְתִּיקִין הַדִּינִים וּמְבַטְּלִין הַגְּזֵרוֹת, כַּמְבֹאָר בְּהַתּוֹרָה "וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים" (בסימן י' לקוטי א') שֶׁנֶּאֱמַר לְעִנְיָן זֶה, כַּנִּרְשָׁם בְּמָקוֹם אַחֵר (שיחות הר"ן קל"א):

אות רסד

כד, אָמַר: הִתְפַּלְּלוּ עָלַי שֶׁאָשׁוּב לִבְרִיאוּתִי, וְאוֹלִיךְ אֶתְכֶם בְּדֶרֶךְ חָדָשׁ שֶׁלֹּא הָיָה מֵעוֹלָם. אַף-עַל-פִּי שֶׁהוּא בַּדֶּרֶךְ הַיָּשָׁן מִכְּבָר, אַף-עַל-פִּי-כֵן הוּא חָדָשׁ לְגַמְרֵי:

אות רסה

כה, פַּעַם אַחַת סִפֵּר שֶׁזֶּה סָמוּךְ הִתְחִיל לִלְמֹד אֶת הַחֹשֶׁן מִשְׁפָּט עִם הַשַּׁ"ךְ (שפתי כהן) וְהַסְּמַ"ע (ספר מאירת עינים), וְלָמַד בְּזֶמֶן מוּעָט עַד סִימָן צ"א שֶׁהוּא בְּעֶרֶךְ מֵאתַיִם דַּפִּין. וְאָמַר, שֶׁהוּא יוֹדֵעַ וְזוֹכֵר כָּל סָעִיף קָטָן מֵהֵיכָן הוּא מַתְחִיל. וְאָז הָיָה לְפָנָיו רַב אֶחָד וְהִתְחִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ בְּשְׁאֵלוֹת וְדִינִים וְלֹא יָדַע אוֹתוֹ הָרַב לְהֵשִׁיבוֹ. וְאַחַר-כָּךְ הָיָה לְפָנָיו דְּאִקְּטֶיר אֶחָד וְדִבֵּר עִמּוֹ וְלֹא יָדַע גַּם-כֵּן כְּלָל. וְאָמַר אֵיךְ לוֹקְחִין וְכוּ'. וְאֵינִי זוֹכֵר כָּל זֶה הֵיטֵב.

וְכַמָּה פְּעָמִים סִפֵּר עִם אֲנָשִׁים מִכַּמָּה דִּינִים מֵהָאַרְבָּעָה שֻׁלְחָן-עָרוּךְ הַגְּדוֹלִים בְּעַל-פֶּה, וְהָיָה בָּקִי בְּכָל הַדִּינִים בִּבְקִיאוּת גָּדוֹל מְאֹד. וַאֲפִלּוּ מִי שֶׁלָּמַד אוֹתוֹ הַפּוֹסֵק בְּסָמוּךְ לֹא הָיָה יָכוֹל לַעֲמֹד נֶגְדּוֹ נֶגֶד בְּקִיאוּתוֹ הַגְּדוֹלָה, כִּי תָּמִיד נִתְבַּטְּלוּ לְפָנָיו כָּל הַלּוֹמְדִים שֶׁהָיָה מְדַבֵּר עִמָּהֶם בִּבְקִיאוּת הָאַרְבָּעָה שֻׁלְחָן-עָרוּךְ הַגְּדוֹלִים. גַּם שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר, אִם הָיִיתִי אוֹמֵר פְּשָׁטִים בגמפ"ת [בְּגֶמָרָא פֵּרוּשׁ רַשִׁ"י תּוֹסָפוֹת] הָיוּ כָּל הַלּוֹמְדִים וְהַגְּדוֹלִים מְנֻחִים תַּחַת כַּפּוֹת רַגְלַי, אַךְ עֲדַיִן אֵין לִי חֵשֶׁק לָזֶה. וְעַיֵּן בְּמָקוֹם אַחֵר שֶׁאָמַר שֶׁבַּבְּנִגְלֶה קַל יוֹתֵר לְחַדֵּשׁ וְכוּ' (לקמן שמ"ג). וּמִי שֶׁמְּעַיֵּן הֵיטֵב בִּדְבָרָיו יוּכַל לְהָבִין מֵאֵלָיו עֹצֶם גְּדֻלַּת חָכְמָתוֹ עַד אֵין סוֹף וְאֵין תַּכְלִית:

אות רסו

כו, אָמַר כָּל מַה שֶּׁמְּשִׂיחַ יַעֲשֶׂה טוֹבוֹת לְיִשְׂרָאֵל אֲנִי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת, רַק שֶׁהַחִלּוּק הִיא שֶׁמְּשִׂיחַ יִגְזֹר אֹמֶר וְיָקוּם, אָבָל אֲנִי (וּפָסַק וְלֹא דִּבֵּר יוֹתֵר):

אות רסו-ב

כו-ב, אָמַר: אֲנִי אָשִׁיר שִׁיר לָעֲתִיד שֶׁזֶּה יִהְיֶה הָעוֹלָם הַבָּא שֶׁל כָּל הַצַּדִּיקִים וְהַחֲסִידִים [אָמַר הַמַּעְתִּיק: עַיֵּן בְּלִקּוּטֵי מוֹהֲרַ"ן בְּהַתּוֹרָה "בֹּא אֶל פַּרְעֹה" (חלק א' סימן ס"ד), וּבְלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא בְּהַתּוֹרָה "תִּקְעוּ תּוֹכָחָה" (סימן ח')]:

אות רסו-ג

כו-ג, פַּעַם אַחַת הֵרִים יָדָיו עַד כְּתֵפָיו וְהוֹרִידָם מִכְּתֵפָיו וּלְמַטָּה, וְאָמַר: כָּל הַצַּדִּיקִים הֵם אֶצְלִי מִכָּאן וְעַד כָּאן, הַיְנוּ מִכְּתֵפָיו וּלְמַטָּה, וְאַחַר-כָּךְ הֵרִים יָדָיו לְמַעְלָה מֵרֹאשׁוֹ וְהוֹרִידָם מִשָּׁם סָמוּךְ לְרֹאשׁוֹ עַד הַכְּתֵפַיִם וְאָמַר: וַאֲנִי מִכָּאן וְעַד כָּאן, הַיְנוּ מֵהָרֹאשׁ וְעַד הַכְּתֵפַיִם. וְהַדְּבָרִים עַתִּיקִים. וְעַיֵּן בְּכִתְבֵי הָאֲרִיזַ"ל וְהָבֵן אִם עֵינַי שֹׂכֶל לָךְ לְהָבִין מִשָּׁם גְּדֻלַּת הָאָדָם כְּשֶׁזּוֹכֶה לַעֲשׂוֹת רְצוֹן יוֹצְרוֹ עַד שֶׁיַּשִּׂילִים הַצֶּלֶם אֱלֹקִים בִּשְׁלֵמוּת:

אות רסז

כז, שְׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר, שֶׁהִשִּׂיג יְחִידָה בְּתַכְלִית מַדְרֵגָה עֶלְיוֹנָה. כִּי זֶה יָדוּעַ, שֶׁנֶּפֶשׁ דִּנְשָׁמָה גָּבוֹהַּ יוֹתֵר מִיְחִידָה דְּרוּחַ, וְכֵן כַּיּוֹצֵא בָּזֶה בְּכֻלָּם. וְהוּא הִשִּׂיג יְחִידָה בְּתַכְלִית מַדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה. וְאָמַר: נִמְצָא, שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ "מְעַט", וַאֲנִי עוֹמֵד בְּמַדְרֵגָה גָּבוֹהַּ, אַף-עַל-פִּי-כֵן עֲדַיִן אֲנִי רוֹצֶה יוֹתֵר, כִּי מִי יוֹדֵעַ, אוּלַי יֵשׁ עוֹד וְכוּ' וְכוּ'.

אות רסח

כח, אָמַר אֲנִי יָכוֹל לְקַבֵּל מָמוֹן הַרְבֵּה בְּלִי שִׁעוּר, וְלֹא יִהְיֶה אֶצְלִי שׁוּם שִׁנּוּי. כִּי דֶּרֶךְ הָאָדָם כְּשֶׁיַּגִּיעַ לְיָדוֹ מָמוֹן, בִּפְרָט מָמוֹן הַרְבֵּה, נִשְׁתַּנֶּה פָּנָיו וְנַעֲשִׂין אֶצְלוֹ שִׁנּוּיִים. אֲבָל אֶצְלִי, אֲפִלּוּ אִם אֲקַבֵּל סַךְ עָצוּם בְּפַעַם אֶחָד, אֵין אֶצְלִי שׁוּם שִׁנּוּי כְּלָל. וְשָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר, שֶׁקַּבָּלַת מָמוֹן שֶׁלּוֹ הוּא חִדּוּשׁ אֵצֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בֵּין הַחִדּוּשִׁים שֶׁיֵּשׁ לוֹ יִתְבָּרַךְ. כִּי יֵשׁ אֵצֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כַּמָּה חִדּוּשִׁים, וְקַבָּלַת מָמוֹן שֶׁלּוֹ הוּא חִדּוּשׁ אֵצֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בֵּין הַחִדּוּשִׁים שֶׁלּוֹ:

אות רסט

כט, יוֹם ד' דֶּאֱלוּל תקס"ט בְּרֶסְלֶב. אָמַר: אֲנִי עָנִו מִכָּל הַמְפֻרְסָמִים, כִּי כָּל אֶחָד יֵשׁ לוֹ עֲבוֹדָתוֹ, וַאֲנִי עָנִו, הַיְנוּ כִּי אֵינָם נֶחְשָׁבִים אֶצְלִי כְּלָל. כִּי מִדַּת עֲנָוָה הִיא לְבַלִּי לְהַחֲזִיק עַצְמוֹ לְשׁוּם דָּבָר וְלִהְיוֹת בְּעֵינָיו אַיִן וָאֶפֶס, וּמֵאַחַר שֶׁאֵינָם נֶחְשָׁבִים אֶצְלִי כְּלָל, נִמְצָא שֶׁאֲנִי עָנִו שֶׁלָּהֶם. פֵּרוּשׁ שֶׁמִּכָּל הַמְפֻרְסָמִים אֲנִי הֶעָנִו. שֶׁזֶּה עוֹשֶׂה זֹאת וְזֶה זֹאת, וַאֲנִי אֵינִי מַחֲזִיק מֵהֶם כְּלָל. נִמְצָא, שֶׁבְּצֵרוּף כֻּלָּם יֵשׁ לִי מִדַּת הָעֲנָוָה בֵּינֵיהֶם. אַךְ אֶת מִי אֲנִי מַחֲזִיק יוֹתֵר לְאַיִן, אֶת עַצְמִי אוֹ אוֹתָם וְכוּ'. וְאַף-עַל-פִּי-כֵן הַנִּרְאֶה שֶׁאֶת עַצְמוֹ הוּא מַחֲזִיק יוֹתֵר לְאַיִן וָאֶפֶס. וְכֵן בְּמשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם, אֵינוֹ מְיֻשָּׁב אֶצְלִי מַה שֶּׁכָּתוּב בּוֹ שֶׁהָיָה עָנָו מְאֹד מִכָּל הָאָדָם, אֵיךְ שַׁיָּךְ זֹאת, מֵאַחַר שֶׁכֻּלָּם הָיוּ תַּלְמִידָיו אֵיךְ הָיָה עָנָו כְּנֶגְדָּם. אַךְ צָרִיךְ לוֹמַר גַּם-כֵּן כַּנַּ"ל שֶׁהָיָה עָנָו מִכָּל הָאָדָם, שֶׁהָיָה לוֹ מִדַּת הָעֲנָוָה שֶׁל כָּל הָאָדָם, הַיְנוּ שֶׁאֶצְלוֹ הָיְתָה הָעֲנָוָה שֶׁל כֻּלָּם, כִּי כֻּלָּם הָיוּ אֶצְלוֹ בְּחִינַת עֲנָוָה בִּבְחִינַת אַיִן וָאֶפֶס כַּנַּ"ל, אַךְ אֶת עַצְמוֹ הָיָה מַחֲזִיק יוֹתֵר לְאַיִן וָאֶפֶס יוֹתֵר מִבְּחִינַת אַיִן וָאֶפֶס שֶׁהָיָה מַחֲזִיק אוֹתָם, וְהָבֵן הֵיטֵב.

אָמַר הַמַּעְתִּיק: נִרְאֶה לַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי, דִּרְצוֹנוֹ לוֹמַר כִּי הִשִּׂיג כָּל-כָּךְ בִּגְדֻלַּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, עַד אֲשֶׁר הָעֲבוֹדָה שֶׁל כָּל אָדָם הָיָה אֶצְלוֹ בִּבְחִינַת אַיִן וָאֶפֶס נֶגֶד גְּדֻלָּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְהוּא בְּעַצְמוֹ, אַף-עַל-פִּי שֶׁהָיָה רַבָּן שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל, כִּי הִשִּׂיג יוֹתֵר מִכֻּלָּם, אַף-עַל-פִּי-כֵן הָיָה מַחֲזִיק אֶת עַצְמוֹ לְאַיִן וָאֶפֶס יוֹתֵר מִכֻּלָּם. כִּי דַּיְקָא עַל-יְדֵי שֶׁהָיְתָה הַשָּׂגָתוֹ גְּבוֹהָה כָּל-כָּךְ, עַל-יְדֵי-זֶה הִשִּׂיג שֶׁכְּפִי מַדְרֵגָתוֹ וְהַשָּׂגָתוֹ אֵין עֲבוֹדָתוֹ נֶחֱשֶׁבֶת כְּלוּם בְּיוֹתֵר נֶגֶד גְּדֻלָּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְקַל לְהָבִין:

אות ער

ל, צִוָּה לִקְרוֹת אֶחָד לְבַדֹּק תְּפִלָּיו. עָנָה וְאָמַר: מֵחֲמַת שֶׁהָרַב מִבַּרְדִּיטְשׁוֹב הוּא נוֹסֵעַ וְסוֹבֵב עַתָּה עַל הַמְּדִינָה, מֵחֲמַת זֶה אֲנִי מְצַוֶּה לִבְדֹּק הַתְּפִלִּין שֶׁלִּי. כִּי בֶּאֱמֶת אַף עַל פִּי שֶׁאֲמִרְתִּי שֶׁאֵינִי מַחֲזִיק מֵהֶם, הֵינוּ שֶׁהֵם אֶצְלִי אַיִן וָאֶפֶס כַּנַּ"ל, אַף-עַל-פִּי-כֵן הָרַב מִבַּרְדִּיטְשׁוֹב הוּא גָּדוֹל בְּעֵינַי מְאֹד. וּכְשֶׁגָּדוֹל וּמְפֻאָרְסָם כָּזֶה הוּא הוֹלֵךְ וְסוֹבֵב, זֶה בְּחִינַת פֻּגַם הַהִתְפָּאֲרוּת חַס וְשָׁלוֹם כִּבְיָכוֹל. כִּי יִשְׂרָאֵל הֵם הִתְפָּאֲרוּת שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְהַגָּדוֹל בְּיִשְׂרָאֵל הוּא עִקַּר הַהִתְפָּאֲרוּת. כִּי הוּא חָשׁוּב וּמְפֹאָר בְּיִשְׂרָאֵל, וּכְשֶׁהוּא יוֹשֵׁב בְּבֵיתוֹ אֲזַי הוּא בְּחִינַת "כְּתִפְאֶרֶת אָדָם לָשֶׁבֶת בַּיִת" (ישעיה מ"ד), הֵינוּ שֶׁבְּחִינַת הַהִתְפָּאֲרוּת הוּא יוֹשֵׁב בְּבֵיתוֹ בְּחִינַת הַבָּתִּים שֶׁל תְּפִלִּין. אֲבָל כְּשֶׁהוּא נוֹסֵעַ וְסוֹבֵב וּמִתְבַּזֶּה בֵּין הַחַיִּים, כִּי עַל הַדֶּרֶךְ בְּוַדַּאי הָאָדָם מִתְבַּזֶּה כַּמּוּבָא, בְּפָרָט אִישׁ כָּזֶה שֶׁיֵּשׁ לוֹ בִּזְיוֹנוֹת בְּוַדַּאי לְפִי עֶרְךְ כְּבוֹדוֹ וְגָדְלוֹ, שֶׁלִּפְעָמִים אֵין נוֹתְנִין לוֹ כָּבוֹד כָּרָאוּי לוֹ לְפִי כְּבוֹד הַתּוֹרָה שֶׁלּוֹ, וְלִפְעָמִים יֵשׁ לוֹ אֵיזֶה בִּזְיוֹנוֹת בְּעִנְיַן קַבָּלַת הַמָּמוֹן שֶׁאֵינוֹ כָּרָאוּי לְפִי כְּבוֹדוֹ וְכַיּוֹצֵא. וּמֵאַחַר שֶׁבְּחִינַת הַהִתְפָּאֲרוּת נִפְגָּם וְנִתְבַּזֶּה וְיוֹצֵא מִן הַבָּתִּים, עַל-כֵּן יֵשׁ חֲשָׁשׁ עַל הַתְּפִלִּין שֶׁהֵם בְּחִינַת הִתְפָּאֲרוּת כַּיָּדוּעַ כִּי הֵם נִקְרָאִים פְּאֵר כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל (ברכות יא.):

אות רעא

לא, גָּדַל הַמַּעֲלָה שֶׁל הַמִּתְקָרְבִים אֲלֵיהֶם אִי אֶפְשָׁר לְשַׁעֵר. כִּי כְּבָר נִתְפַּשְּׁטוּ דִּבּוּרִים כָּאֵלּוּ בֵּין הָעוֹלָם שֶׁהֵם מִתְפָּאֲרִין גַּם-כֵּן בְּדִבּוּרִים כָּאֵלּוּ, אֲבָל בֶּאֱמֶת הַמְקֹרָבִין שֶׁלִּי, הַהִתְקָרְבוּת לְבַד הוּא דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד. כִּי אַף-עַל-פִּי שֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ, הֵינוּ הַמְקֹרָב, אֵינוֹ כְּלוּם, וְאֵינוֹ מִתְנַהֵג בְּדַרְכֵי יֹשֶׁר כָּרָאוּי, אַף-עַל-פִּי-כֵן מֵאַחַר שֶׁהוּא בְּתוֹךְ אֲנָשִׁים כָּאֵלּוּ שֶׁהֵם מְקֹרָבִים לְצַדִּיק, לִקְדֻשָּׁה כָּזֶה, זֶה בְּעַצְמוֹ מוֹעִיל לוֹ מְאֹד, וּבְמֶשֶׁךְ הַזְּמַן יִתְעוֹרֵר גַּם-כֵּן וְיַחֲזֹר בְּתְשׁוּבָה. וּרְאֵה בְּעֵינֶיךָ, כִּי אַתֶּם זוֹכִים לִשְׁמֹעַ דְּבָרִים כָּאֵלּוּ. וַאֲפִלּוּ אִם אֵינָם שׁוֹמְעִים הַחִדּוּשׁ, רַק שֶׁזּוֹכִים לַעֲמֹד בְּעֵת שֶׁנִּתְחַדֵּשׁ חִדּוּשׁ כָּזֶה, גַּם-כֵּן אַשְׁרֵי לוֹ. מִכָּל-שֶׁכֵּן כְּשֶׁזּוֹכִין לִשְׁמֹעַ. וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר אִם זוֹכִין לִשְׁמֹעַ חִדּוּשׁ כָּזֶה פַּעַם אַחַת בַּשָּׁנָה. אֲפִלּוּ אִם לֹא הָיוּ זוֹכִין לִשְׁמֹעַ חִדּוּשׁ כָּזֹאת רַק פַּעַם אַחַת כָּל יְמֵי חַיָּיו, גַּם-כֵּן דַּי לָכֶם. כִּי אִלְמָלֵא לֹא בָּאתֶם לְעָלְמָא אֶלָּא לְמִשְׁמַע דָּא דַּי, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (בראשית ב. קסח: ועוד) (מִכָּל-שֶׁכֵּן

וְכָל-שֶׁכֵּן שֶׁאָנוּ זוֹכִין לִשְׁמֹעַ כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים בַּשָּׁנָה חִדּוּשִׁים נִפְלָאִים וְנוֹרָאִים אֲשֶׁר לֹא נִשְׁמְעוּ מֵעוֹלָם).

וְאָמַר לִי אָז בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "הָאָט הֶערְט דַיין נְשָׁמָה וְכוּ'" [הִנֵּה שׁוֹמַעַת נִשְׁמָתְךָ], דְּהַיְנוּ הַחִדּוּשׁ הַנַּ"ל מֵעִנְיַן הַתְּפִלִּין, שֶׁבִּשְׁבִיל שֶׁהָרַב נוֹסֵעַ וּמְטַלְטֵל הוּא צָרִיךְ לְבַדֵּק תְּפִלִּין שֶׁלּוֹ. וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁמֻּנָּחִים בְּשִׁפְלוּת גָּדוֹל מְאֹד, אַף-עַל-פִּי-כֵן צָעֲקָה בְּעָלְמָא שֶׁנּוֹתְנִין, אַף-עַל-פִּי שֶׁתֵּכֶף וּמִיָּד נִפְסָק, גַּם זֶה אֵינוֹ נֶאֱבָד, וַאֲפִלּוּ הַצָּעֲקָה מִבֶּטֶן שְׁאוֹל גַּם-כֵּן אֵינוֹ נֶאֱבָד. וּכְמוֹ שֶׁאִיתָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ: "בְּשׁוֹא גַלָּיו אַתָּה תְשַׁבְּחֵם" (תהלים פ"ט), שֶׁמַּה שֶּׁהָאָדָם מְנַשֵּׁא עַצְמוֹ וּמַמְשִׁיךְ עַצְמוֹ לְאֵיזֶה מַדְרֵגָה, אַף-עַל-פִּי שֶׁאֵינוֹ מַגִּיעַ אֵלֶיהָ, זֶה בְּעַצְמוֹ שֶׁהוּא מִתְיַגֵּעַ וְרוֹדֵף לְהַשִּׂיג וּלְגַלּוֹת לְאֵיזֶה קְדֻשָּׁה, הִיא "שִׁבְחָא דִּילֵהּ וִיקָרָא דִּילֵהּ", עַיֵּן שָׁם (שם סט:):

אות ערב

לב, פַּעַם אַחַת יָצָא מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ עַל עַצְמוֹ, וְאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: אֲנִי סָבָא דְסָבִין. וְאִם תִּסְתַּכֵּל וְתָבִין בְּהַמַּעֲשֶׂה הַנּוֹרָאָה שֶׁל שִׁבְעָה בֶּעטְלֶירס בְּהַסִּפּוּר שֶׁל הַבֶּעטְלֶיר הָרִאשׁוֹן שֶׁהָיָה עִוֵּר, שֶׁאָמַר לוֹ הַנֶּשֶׁר הַגָּדוֹל שֶׁהוּא זָקֵן מְאֹד, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן הוּא יַנִּיק וְלֹא הִתְחִיל לְחִיּוֹת כְּלָל וְכוּ', וְהָיָה זָקֵן נֶגֶד כָּל הַזְּקֵנִים הַנִּזְכָּרִים שָׁם, תָּבִין קְצָת עִנְיָן זֶה. וְכֵן מִשְּׁאָר עִנְיְנֵי הַמַּעֲשֶׂה הַנַּ"ל תּוּכַל לְהָבִין קְצָת גְּדֻלַּת רַבֵּנוּ זַ"ל. וּלְחַכִּימָא בִּרְמִיזָא:

אות רעג

לג, רַבֵּנוּ זַ"ל הִתְפָּאֵר שֶׁלֹּא הִתְחִיל לַעֲשׂוֹת שׁוּם דָּבָר בָּעוֹלָם קֹדֶם שֶׁיָּדַע הַסּוֹד שֶׁיֵּשׁ בּוֹ. וַאֲפִלּוּ מַה שֶּׁנּוֹהֲגִין לְהַעֲלוֹת עֲשָׂן הַטִּיטוּן עַל-יְדֵי לִילְקָע וְצִבֶּעלְךְ (שֶׁקּוֹרִין "לוּלְקָא רָעחֶרִין") [עִשּׂוּן טַבַּק], לֹא הִתְחִיל בָּזֶה עַד שֶׁיָּדַע סוֹד בְּהַנְהָגָה זוֹ. וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה בִּשְׁאָר הַנְהָגוֹת, לֹא הִתְחִיל שׁוּם דָּבָר לַעֲשׂוֹת עַד שֶׁיָּדַע סוֹד הַדָּבָר. וְאַף-עַל-פִּי שֶׁהוּא זַ"ל יָדַע סוֹד בְּעִנְיַן עֲשַׁן הַטִּיטוּן, אַף-עַל-פִּי-כֵן הִזְהִיר אוֹתָנוּ הַרְבֵּה לְהִתְרַחֵק מִזֶּה מְאֹד. וּפַעַם אַחַת דִּבֵּר הַרְבֵּה מֵעִנְיַן זֶה שֶׁנּוֹהֲגִין הָעוֹלָם לְהַעֲשִׁין טִיטוּן, וְאָמַר שֶׁהוּא שְׁטוּת גָּדוֹל, וּלְעִנְיַן נְקִיּוּת אֵינוֹ מוֹעִיל כְּלָל. וְכֵן הֵרִיחַ טַבַּק שֶׁהוּא גְּרוּעַ עוֹד יוֹתֵר, כַּמְבֹאָר שִׂיחָה זֹאת בְּמָקוֹם אַחֵר (לקמן תע"ב):

אות רעד

לד, אָמַר מַה שֶּׁיִּהְיֶה נַעֲשֶׂה עִמִּי אֵינִי יוֹדֵעַ, אֲבָל זֶה פָּעַלְתִּי אֵצֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁהַגּוֹאֵל צֶדֶק יִהְיֶה מִיּוֹצְאֵי חֶלְצַי. וְאָמַר זֹאת בְּרַבִּים. וְהִזְהִיר מְאֹד לְכַבֵּד וּלְהַחֲזִיק בַּחֲשִׁיבוּת גָּדוֹל אֶת בָּנָיו כִּי הֵם אֵילָנוֹת יְקָרִים מְאֹד, וְיִהְיוּ גְּדֵלִים מֵהֶם פֵּרוֹת טוֹבִים וְנִפְלָאִים מְאֹד. גַּם אָמַר שֶׁיּוֹצְאֵי חֶלְצָיו לְקַח מֵעוֹלָם הָאֲצִילוּת:

אות רעד-ב

לד-ב, אֶפְשָׁר כָּךְ הוּא הַפֵּרוּשׁ: אֵין בֶּן דָּוִד בָּא אֶלָּא בְּהֵיסֵח הַדַּעַת, הַיְנוּ שֶׁלֹּא יָבוֹא עַל דַּעְתָּם שְׁכְּבַר הוּא, וּבֶאֱמֶת כְּבָר הוּא בָּא וְהִנֵּה הוּא וְכוּ'. וְהוֹדָה לְדִבְרֵי, וְאָמַר שֶׁכָּךְ כָּתוּב "וְהָיָה אַדִּירוֹ מִמֶּנּוּ" (ירמיה ל'). אַחַר-כָּךְ נִתְעוֹרֵר וְאָמַר: זֶה אָמַר רַב נַחְמָן בְּמַסֶּכֶת סַנְהֶדְרִין: "אִי מִן חַיֵּי אֲנָא הוּא", שֶׁנֶּאֱמַר "וְהָיָה אַדִּירוֹ מִמֶּנּוּ". בְּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ אָמֵן.

(אָמַר הַמַּעְתִּיק: מַאֲמַר זֶה הַנַּ"ל אָמַר מוֹרֵנוּ מוֹהֲרַנַ"ת זַ"ל אֶל אַדְמוֹ"ר זַ"ל אַחַר שֶׁאָמַר הַמַּאֲמַר הַמּוּבָא "דַּע שֶׁיֵּשׁ חִלּוּקִים בֵּין הַתּוֹרוֹת וְכוּ'" (בלקוטי מוהר"ן תנינא סימן כ"ח). וּמוֹרֵנוּ מוֹהֲרַנַ"ת זַ"ל מֵעֹצֶם הָרְגָשָׁתוֹ בְּזִכּוּת לִבּוֹ אֶת עֹמֶק נוֹרָאוֹת דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים עַד כִּי בָּעֲרוּ בְקִרְבּוֹ כְּשַׁלְהֶבֶת מַמָּשׁ, לֹא יָכוֹל לְהִתְאַפֵּק וַיִּתֵּן אֶת קוֹלוֹ בִּפְנֵי כָל הַנִּצָּבִים עָלָיו אֶת הַמַּאֲמָר הַנַּ"ל, אֶפְשָׁר כָּךְ הוּא הַפֵּרוּשׁ וְכוּ'):

אות ערה

לה, הָעוֹלָם סוֹבְרִים שֶׁכְּשֶׁיָּבוֹא מָשִׁיחַ לֹא יָמוּתוּ. לֹא כֵן הוּא, אֶפְלּוּ מָשִׁיחַ בְּעַצְמוֹ גַּם הוּא יָמוּת. וְאָמַר זֹאת בָּרַבִּים:

אות רעו

לו, שְׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר שֶׁהוּא מַרְגִּישׁ צָרוֹת יִשְׂרָאֵל רַחֲמָנָא לִצְלָן קֹדֶם מִכָּל הַצַּדִּיקִים. כִּי הוּא יוֹדֵעַ הַגְּזֵרָה וְהַצָּרָה חַס וְשָׁלוֹם כְּשֶׁהוּא עֲדַיִן בְּשׁוֹרֶשׁ, וְאַחַר-כָּךְ מַגִּיעַ הַדָּבָר לִשְׁאָר הַצַּדִּיקִים. וְאָמַר שֶׁזֶּה מֻחֲמַת שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שִׁפְלוּתִי בֶּאֱמֶת, וּמֵחֲמַת זֶה אֲנִי יוֹדֵעַ גֹּדֶל מַעֲלַת קְדֻשַּׁת יִשְׂרָאֵל כַּמָּה הֵם יְקָרִים וּגְבוֹהִים מְאֹד, כִּי הֵם נִמְשָׁכִים וְנִלְקָחִים מִמָּקוֹם עֶלְיוֹן וְנוֹרָא וְנִשְׂגָּב מְאֹד. עַל-כֵּן אֲנִי יוֹדֵעַ הַכֹּל מִקֹּדֶם כַּנַּ"ל. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְרַחֵם עָלֵינוּ בִּזְכוּתוֹ וִיבַטֵּל כָּל הַגְּזֵרוֹת, וְיַהֲפֹךְ הַכֹּל לְטוֹבָה:

אות רעז

לז, וּכְבָר מְבֹאָר שֶׁהַיָּה מַקְפִּיד עַל הַגְּדוֹלִים שֶׁלֹּא רָצוּ לָשִׂים לֵב עַל הַגְּזֵרוֹת שֶׁנִּשְׁמְעוּ עַל יִשְׂרָאֵל חַס וְשָׁלוֹם, וְאָמְרוּ שֶׁבְּוַדַּאי לֹא יַעֲשֶׂה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ זֹאת (לעיל ו'). וְהוּא זַ"ל אָמַר שֶׁשּׁוֹגִים בָּזֶה הַרְבֵּה, כִּי הֲלֹא רְאִינוּ כְּבָר שֶׁהָיוּ צָרוֹת וּגְזֵרוֹת עַל יִשְׂרָאֵל הַרְבֵּה, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִשְׁמְרֵנוּ מֵעַתָּה. וְהוּא זַ"ל הָיָה מִתְיָרֵא מֵהֶם מְאֹד, וְדִבֵּר הַרְבֵּה מֵהֶם וְעָסַק הַרְבֵּה בְּכָל כֹּחוֹתָיו וּבִמְסִירַת נֶפֶשׁ לְהַמְתִּיקָם וּלְבַטְּלָם. וּרְצוֹנוֹ הָיָה חָזָק שֶׁכָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, מִכָּל-שֶׁכֵּן הַגְּדוֹלִים יַרְבּוּ לְהִתְפַּלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עֲלֵיהֶם כַּאֲשֶׁר עָשׂוּ אֲבוֹתֵינוּ מֵעוֹלָם, וּכְמוֹ שֶׁעָשָׂה מָרְדְּכַי כְּשֶׁעָמַד עֲלֵיהֶם הָמָן הָרָשָׁע יִמַּח שְׁמוֹ, כֵּן אֲנַחְנוּ חַיָּבִים בְּכָל דּוֹר לִצְעֹק מְאֹד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל כָּל הַגְּזֵרוֹת הַנִּשְׁמָע חַס וְשָׁלוֹם, וַה' הַטּוֹב יִשְׁמַע שַׁוְעָתֵנוּ וִיבַטְּלֵם וְיַהֲפְכֵם לְטוֹבָה:

אות רעח

לח, אָמַר שֶׁפָּעַל אֵצֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁכְּשֶׁבָּאִין לְפָנָיו לְהִתְפַּלֵּל עַל מַקָּשָׁה לֵילֵד, שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָהּ הַקְּשׁוּי לֵילֵד כִּי-אִם עַד אוֹתָהּ הַשָּׁעָה שֶׁבָּאִין לְפָנָיו, וְתֵכֶף שֶׁבָּאִין לְפָנָיו תֵּלֵד מִיָּד:

אות רעט

לט, שְׁמַעְתִּי בְּשֵׁמוֹ שֶׁאָמַר: מִן רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי, שֶׁהָיָה חִדּוּשׁ כַּמְפֹרָשׁ, הָיָה הָעוֹלָם שָׁקֵט עַד הָאֲרִיזַ"ל. הֵינוּ, שֶׁמֵּרַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי עַד הָאֲרִיזַ"ל לֹא נִתְגַּלּוּ חָדָשׁוֹת כְּמוֹ שֶׁנִּתְגַּלּוּ עַל-יְדֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי, עַד שֶׁבָּא הָאֲרִיזַ"ל שֶׁהָיָה חִדּוּשׁ כַּמְפֹרָשׁ, וְהוּא גִּלָּה חָדָשׁוֹת לְגַמְרֵי שֶׁלֹּא נִמְצָא מִי שֶׁיְּגַלֶּה חָדָשׁוֹת כָּאֵלֶּה עַד הָרַשְׁבִּ"י זַ"ל. וּמִן הָאֲרִיזַ"ל עַד הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל, הָיָה גַּם-כֵּן הָעוֹלָם שָׁקֵט בְּלִי חִדּוּשׁ, עַד שֶׁבָּא הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל שֶׁהָיָה חִדּוּשׁ נִפְלָא וְגִלָּה חָדָשׁוֹת. וּמִן הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל עַד עַתָּה הָיָה גַּם-כֵּן הָעוֹלָם שָׁקֵט בְּלִי חִדּוּשׁ כָּזֶה, וְהָיָה הָעוֹלָם מִתְנַהֵג רַק עַל-פִּי הַהִתְגַּלּוּת שֶׁגִּלָּה הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל עַד הֵנָּה, עַד שֶׁבָּאתִי אָנֹכִי. וְעַתָּה אֲנִי מַתְחִיל לְגַלּוֹת חָדָשׁוֹת נִפְלָאוֹת לְגַמְרֵי וְכוּ':

אות רפ

מ, יוֹם א' כ"ה נִיסָן תק"ע הָיָה מְדַבֵּר עִמִּי מֵחִדּוּשֵׁי הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל שֶׁגִּלָּה חָדָשׁוֹת בָּעוֹלָם. כִּי הַסִּפּוּר שֶׁל הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל הוּא עִנְיָן חָדָשׁ מַה שֶּׁלֹּא נִתְגַּלָּה מִקֹּדֶם סִפּוּר כָּזֶה. רַק בִּכְתְבֵי הָאֲרִיזַ"ל נִמְצָא גַּם-כֵּן בְּאֵיזֶה מְקוֹמוֹת מֵעֵין זֶה. וְאַחַר-כָּךְ הָיָה מְשֻׁבָּח מְאֹד מְאֹד אֶת כִּתְבֵי הָאֲרִיזַ"ל שֶׁגִּלָּה חִדּוּשִׁים נִפְלָאִים כַּמְפֹרָשׁ לְכָל הָעוֹלָם. כִּי הָיָה מְעַיֵּן בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן בַּסֵּפֶר לִקּוּטֵי תּוֹרָה שֶׁל הָאֲרִיזַ"ל, וְשָׁם יֵשׁ חִדּוּשִׁים נִפְלָאִים כַּמְפֹרָשׁ. וְתָפַס לְדַגְמָא הַפָּסוּק "שְׁמוֹנָה אֵלֶּה יֻלְּדָה מִלְכָּה" (בראשית כ"ב), שֶׁגִּלָּה שָׁם הָאֲרִיזַ"ל חִדּוּשׁ נִפְלָא, כִּי שְׁמוֹנָה פְּעָמִים אֵלֶּה וְכוּ', עַיֵּן שָׁם:

אַחַר-כָּךְ עָנָה וְאָמַר שֶׁעַל זֶה אֵין שׁוּם אֶחָד מִסְתַּכֵּל, שֶׁכָּל מַה שֶּׁגִּלּוּ לֹא הָיָה רַק בְּחֵלֶק אַזְיָא, כִּי כָּל הָעִנְיָנִים הַנַּ"ל לֹא הָיוּ שָׁם רַק בְּחֵלֶק אַזְיָא [אַסְיָה]. וּבֶאֱמֶת בְּהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה מְבֹאָר הַכֹּל. כִּי הַתּוֹרָה מְסֻפֶּרֶת מִכֻּלָּם, כְּגוֹן אַשְׁכְּנַז מְבֹאָר בְּהַתּוֹרָה, רַק שֶׁאֵין הַתּוֹרָה עוֹשָׂה סִפּוּר גָּמוּר מִכֻּלָּם. רַק שֶׁהִיא מְדַבֶּרֶת מֵהֶם וּמַשְׁלִיכָה אוֹתָם, וּבְמָקוֹם שֶׁהִיא רוֹצָה עוֹשָׂה סִפּוּר גָּמוּר כְּגוֹן מִלְבָן וְכַיּוֹצֵא שֶׁהִיא עוֹשָׂה מֵהֶם אֵיזֶה סִפּוּר. אֲבָל אַף עַל-פִּי-כֵן בְּהַתּוֹרָה מְרֻמָּזִים כֻּלָּם. אֲבָל גְּדוֹלֵי הַקַּדְמוֹנִים לֹא גִּלּוּ רַק מֵחֵלֶק אַזְיָא. וּבֶאֱמֶת הָיוּ מְדִינוֹת רַבּוֹת גַּם בְּשְׁאָר חֶלְקֵי הָעוֹלָם גַּם קֹדֶם מַתַּן תּוֹרָה. כִּי בְּשָׁעַת מַתַּן תּוֹרָה כְּבָר הָיוּ מְדִינוֹת רְחוֹקוֹת מִשָּׁם שֶׁהִגִּיעַ לָהֶם הַיְדִיעָה מִמַּתַּן-תּוֹרָה עַל-יְדֵי הַבֵּי דַּאר, כְּגוֹן מְדִינוֹת זַאקְסִין הָיְתָה מְדִינָה מִכְּבָר מִקֹּדֶם יְמֵי אַבְרָהָם אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם, גַּם מְדִינַת אוּנְגַרִין הִיא גַּם-כֵּן מְדִינָה יְשָׁנָה מְאֹד, וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה שְׁאָר מְדִינוֹת שֶׁאֵינָם בְּחֵלֶק אַזְיָא רַק בִּשְׁאָר חֶלְקֵי הָעוֹלָם. וּמֵאֵלּוּ הַחֲלָקִים לֹא דִּבְּרוּ כְּלָל, רַק מֵחֵלֶק אַזְיָא. כִּי כָּל הַמְּדִינוֹת שֶׁהֵם מְדַבְּרִים מֵהֶם כְּגוֹן

מִצְרַיִם וְכַיּוֹצֵא וּכְגוֹן שְׁמוֹנָה אֵלֶּה הַנַּ"ל, כֻּלָּם הֵם רַק בְּחֵלֶק אַוִּיא. רַק בְּהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה מְרֻמָּז הַכֹּל, כִּי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם יָדַע מִכֻּלָּם.

וְאָמַר, שֶׁכָּל אֵלּוּ הַמַּעֲשִׂיּוֹת שֶׁנַּעֲשִׂים בְּכָל הָעוֹלָם, שֶׁכֻּלָּם מְרֻמָּזִים בְּוַדַּאי עַל דְּבָרִים עֶלְיוֹנִים, כִּי אֵין שׁוּם דָּבָר רֵיק בָּעוֹלָם. כִּי הָעוֹלָם אֵינוֹ נָח כְּלָל אֶפְלּוּ רֶגַע אַחַת. וְהֵם עוֹשִׂים תָּמִיד. וּבְוַדַּאי כָּל מַעֲשֵׂה הָעוֹלָם מְרֻמָּז לְמַה שֶּׁמְּרֻמָּז. אֲבָל הִיא רַק רְמָזִים בְּעָלְמָא נֶגֶד אֵין סוֹף וְאֵין תַּכְלִית. הַיְנוּ שֶׁהַכֹּל הִיא רַק רְמָזִים נֶגֶד מַה שֶּׁיִּהְיֶה נַעֲשָׂה לֶעָתִיד. כִּי יִהְיֶה חִדּוּשׁ הָעוֹלָם. וְאָמַר בָּזֶה הַלָּשׁוֹן: שֶׁכָּל מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה הוּא רַק "דְּרָאט אַרְבֵּיט" [עֲבוֹדַת חוּט בְּרֶזֶל] נֶגֶד וְכוּ'. וְהַדְּבָרִים עַתִּיקִים. וְעוֹד סִפֵּר בָּזֶה הַרְבֵּה, וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר בִּכְתָב. כִּי אֵלּוּ הַדְּבָרִים הֵם דְּבָרִים גְּבוֹהִים וַעֲמֻקִּים וְנִסְתָּרִים מְאֹד, סִתְרֵי הַנְהָגוֹתָיו יִתְבָּרַךְ. וּמִי שֶׁשָּׁמַע דְּבָרִים אֵלּוּ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ, הָיָה יָכוֹל בְּדַעְתּוֹ קְצָת לְשַׁעֵר עַד הֵיכָן אֵלּוּ הַדְּבָרִים מַגִּיעִים, אַף-עַל-פִּי שֶׁלֹּא הָיָה מִי שֶׁיְּבִינֵם, אַף-עַל-פִּי-כֵן כְּפוּם מָה דְּמִשַּׁעֵר בְּלִבֵּהּ הָיוּ יְכוֹלִים לְשַׁעֵר קְצָת וְכוּ':

אות רפא

מא, שְׁנַת תקס"ט בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת, עָנָה וְאָמַר: אִם הָיָה בָּא אֶצְלֵנוּ נְשָׁמָה גְּדוֹלָה, אַף-עַל-פִּי-כֵן הָיִינוּ נִרְאִים כַּחֲשׁוּבִים. וּבֶאֱמֶת אֵינָם חוֹלְקִים עָלַי וְכוּ' וְכוּ', וְהוּא יוֹשֵׁב בְּבֵיתוֹ (עיין שיחות הר"ן קפ"ב). וּכְבָר הָיָה כֵּן, שֶׁהָיוּ חוֹלְקִים עַל אֶחָד, וּבָנָה לוֹ מִגְדָּל גָּבוֹהַּ וְיָשַׁב בְּתוֹכוֹ. וְהֵם הָיוּ נִלְחָמִים עָלָיו וְהָיוּ שׁוֹלְחִים וְרוֹבִים לוֹ חִצִּים וְאֵשׁ. אֲבָל לֹא הָיוּ יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת כְּלוּם. אַךְ שֶׁיֵּשׁ אֲבָנִים טוֹבוֹת שֶׁהֵם גְּדֹלִים מֵאֲוִירִים וְאֲדִים. וְהָיָה אֶבֶן טוֹב שֶׁהָיָה גָּדֵל בָּאֲוִיר, אַךְ עֲדַיִן לֹא הָיָה לוֹ כָּל הַשְׁלֵמוּת לְגַמְרֵי, וְעַל-יְדֵי שֶׁהָיוּ רוֹבִים הַחִצִּים אֵלָיו כַּנַּ"ל, עַל-יְדֵי-זֶה הִשְׁלִיכוּ הָאֶבֶן טוֹב וְנָפַל עַל הַמִּגְדָּל. וְהָאֶבֶן הַטּוֹב הַזֶּה הָיָה שֶׁל חֵן, וְתֵכֶף שֶׁנָּפַל עַל הַמִּגְדָּל אָזַי תֵּכֶף נָפְלוּ לְפָנָיו וְאָמְרוּ יְחִי הַמֶּלֶךְ יְחִי הַמֶּלֶךְ. אַךְ הַנְּשָׁמוֹת קְטַנּוֹת כְּמוֹתְכֶם שֶׁנּוֹפְלִים עַל-יְדֵי הַמִּלְחָמוֹת הֵם בִּבְחִינַת: "תִּשְׁתַּפְּכֶנָּה אַבְנֵי קֹדֶשׁ" (איכה ד'). וְנִקְרָא שְׁפִיכָה מֵחֲמַת שֶׁעֲדַיִן אֵין לָהֶם כָּל הַשְׁלֵמוּת וְנוֹפְלִים קֹדֶם שֶׁנִּשְׁלָמִים. אֲבָל הַנְּשָׁמָה גְּדוֹלָה הַנַּ"ל, אֶבֶן הַטּוֹב הַנַּ"ל, הַבְּחִינָה שֶׁל חֵן הָיוּ לוֹ בִּשְׁלֵמוּת. אַךְ שְׁאָר הַשְׁלֵמוּת עֲדַיִן לֹא הָיוּ לוֹ וְעַל יְדֵי הֶחָכָם נִשְׁלַם:

אות רפב

מב, אַחַר פֶּסַח תקס"ה סִפֵּר עִמָּנוּ, וְאָמַר, שֶׁנּוֹדַע לוֹ עַכְשָׁו שְׁנֵי דְּבָרִים, אַךְ אֵינִי יָכוֹל לֶאֱמָרָם כִּי נִרְאִים כִּפְשׁוּטִים. כִּי גַּם פְּשׁוּטוֹ שֶׁל דָּבָר הִיא כְּדְּ לְכְאוֹרָה, אַךְ אַף-עַל-פִּי-כֵן נוֹדַע לוֹ עַכְשָׁו אֵלּוּ הַדְּבָרִים. הַיְנוּ כִּי נוֹדַע לוֹ מַה שֶּׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל: "אָדָם עוֹבֵר עֲבֵרָה אוֹמֵר שֶׁלֹּא יִרְאֵנִי אָדָם" (ברכות כח:). וְלֹא אָמַר כְּלוּם, רַק דָּחַק בְּתֵבוֹת: "שֶׁלֹּא יִרְאֵנִי אָדָם",

וְלֹא בֵּאֵר כְּלוּם מַה נוֹדַע לוֹ בָּזֶה. כִּי כְּבָר הִקְדִּים שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְבָאֵר בִּדְבָרִים כִּי נִרְאֶה פְּשׁוּטוֹ שֶׁל דָּבָר כָּךְ. אַךְ עַל-פִּי-כֵן רַק עַכְשָׁו נוֹדַע לוֹ זֶה הַסּוֹד.

וְהַשֵּׁנִי, נוֹדַע לוֹ מַה שֶּׁאִיתָא "תַּכְלִית הַיְדִיעָה אֲשֶׁר לֹא נֵדַע", אֲשֶׁר לֹא נֵדַע מַמָּשׁ (וְלֹא בֵּאֵר גַּם-כֵּן כְּלוּם, רַק דָּחַק גַּם-כֵּן הַתֵּבוֹת "אֲשֶׁר לֹא נֵדַע, לֹא נֵדַע מַמָּשׁ"). וְאַף עַל פִּי שֶׁפְּשׁוּטוֹ שֶׁל דָּבָר כָּךְ, אַף-עַל-פִּי-כֵן רַק עַכְשָׁו נוֹדַע לִי זֶה הַדָּבָר, שֶׁתַּכְלִית הַיְדִיעָה הִיא אֲשֶׁר לֹא נֵדַע לֹא נֵדַע מַמָּשׁ. וְאָמַר, מֵאַחַר שֶׁעַכְשָׁו יוֹדֵעַ שֶׁתַּכְלִית הַיְדִיעָה הִיא אֲשֶׁר לֹא נֵדַע לֹא נֵדַע מַמָּשׁ, אִם-כֵּן הוּא יוֹדֵעַ מֵאַחַר שֶׁזָּכָה לְתַכְלִית הַיְדִיעָה, אַךְ אַף-עַל-פִּי-כֵן אֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלוּם, כִּי הֲלֹא כְּבָר נִדְמֶה לִי שֶׁאֲנִי אֵצֶל זֶה הַתַּכְלִית הַיְדִיעָה אֲשֶׁר לֹא נֵדַע, וְעַכְשָׁו אֲנִי רוֹאֶה אֵיךְ הָיִיתִי רָחוֹק מִזֶּה הַתַּכְלִית (וְאָמַר אָז בִּלְשׁוֹן גְּנַאי עַל עַצְמוֹ, כִּי הֶחֱזִיק עַכְשָׁו לְכִסִּילוּת זֶה הַתַּכְלִית שֶׁל זְמַן הַקּוֹדֵם שֶׁנִּדְמֶה לוֹ אָז שֶׁזָּכָה לְתַכְלִית הַיְדִיעָה אֲשֶׁר לֹא נֵדַע). כִּי עַכְשָׁו נוֹדַע לִי שֶׁתַּכְלִית הַיְדִיעָה אֲשֶׁר לֹא נֵדַע מַמָּשׁ. וְדָבָר זֶה גַּם-כֵּן אֵינוֹ יָכוֹל לְאָמְרוֹ וּלְבָאֲרוֹ כִּי נִרְאֶה כְּפְשׁוּטוֹ, אַךְ בֶּאֱמֶת רַק עַכְשָׁו נוֹדַע לוֹ זֹאת, וְכֵן הַדָּבָר הָרִאשׁוֹן:

אות רפג

מג, אַחַר זְמַן רַב, בְּקֵרְיַת תק"ע, בְּעֵת שֶׁנָּסַע לְאוּמַאן, חָזַר וְסִפֵּר קְצָת מִעִנְיָן הַנַּ"ל וְאָמַר: שֶׁאֵין יוֹדְעִים כְּלוּם, הַיְנוּ שֶׁאֵין יוֹדְעִים כְּלָל כְּלָל לֹא. וְהִפְלִיג מְאֹד בְּגֹדֶל הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר, וְאָמַר שֶׁאֵין יוֹדְעִים כַּנַּ"ל. וְשָׁאַלְתִּי אוֹתוֹ: הֲלֹא כְּבָר אֲמַרְתֶּם כָּל זֹאת, וְסִפַּרְתֶּם מִזֶּה מֵעִנְיַן תַּכְלִית הַיְדִיעָה אֲשֶׁר לֹא נֵדַע, וּכְבָר בֵּאַרְתֶּם כָּל זֶה, שֶׁאַף-עַל-פִּי שֶׁזּוֹכִין לָזֶה הַיְדִיעָה "אֲשֶׁר לֹא נֵדַע", אַף-עַל-פִּי-כֵן עֲדַיִן אֵין יוֹדְעִים כְּלוּם, כִּי כְּבָר נִדְמֶה לָכֶם שֶׁזְּכִיתֶם לָזֶה הַתַּכְלִית וְכוּ' וְכַנַּ"ל. עָנָה וְאָמַר: מִי יוֹדֵעַ בְּאֵיזֶה יְדִיעָה הָיָה זֶה הַתַּכְלִית. הַיְנוּ, כִּי גַּם אָז בְּעֵת שֶׁסִּפֵּר זֹאת אַחַר פֶּסַח, לֹא זָכָה לִבְחִינַת לֹא נֵדַע מַמָּשׁ כִּי-אִם בְּאֵיזֶה יְדִיעָה, הַיְנוּ שֶׁבְּאוֹתָהּ הַיְדִיעָה זָכָה לְהַתַּכְלִית אֲשֶׁר לֹא נֵדַע. וְכַוָּנָתוֹ, כִּי יֵשׁ יְדִיעָה לְמַעְלָה מִיְּדִיעָה, הַשָּׂגָה לְמַעְלָה מֵהַשָּׂגָה, גְּבוֹהַּ מֵעַל גָּבוֹהַּ. וְאֵצֶל כָּל יְדִיעָה וְהַשָּׂגָה עַד לְמַעְלָה לְמַעְלָה, הַתַּכְלִית הִיא אֲשֶׁר לֹא נֵדַע. וְאָמַר אָז: גַּם מֵעֵת שֶׁיָּצָא מִבֶּרֶסְלֶב עַד עַכְשָׁו (שֶׁהָיָה בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם וְלֹא שָׁהָה רַק בְּעֵרֶךְ אֵיזֶה שָׁעוֹת, כִּי אָז לֹא נָסַע עֲדַיִן רַק בְּעֵרֶךְ שָׁלֹשׁ פַּרְסָאוֹת), שׁוּב אֵינוֹ יוֹדֵעַ. הַיְנוּ שֶׁגַּם בְּאֵלּוּ הַשָּׁעוֹת זָכָה לִבְחִינַת אֵינוֹ יוֹדֵעַ. וְהֵבֵן דְּבָרִים אֵלּוּ, כִּי הֵם דְּבָרִים עֲמֻקִּים וְעֶלְיוֹנִים וּגְבוֹהִים מְאֹד, אַשְׁרֵי יְלוּד אִשָּׁה שֶׁזָּכָה לְהַשָּׂגוֹת כָּאֵלּוּ לְתַכְלִית הָאֱמֶת.

וְעַיֵּן לְעֵיל מִזֶּה, שֶׁבְּעִנְיָן זֶה בִּבְחִינַת "אֵינִי יוֹדֵעַ" הָיָה חִדּוּשׁ מֻפְלָג מְאֹד כַּאֲשֶׁר נִשְׁמַע מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ. וְאַף-עַל-פִּי שֶׁאֵין מִי שֶׁיָּבִין עִנְיָן זֶה כִּי עוֹלֶה לְמַעְלָה לְמַעְלָה, אַף-עַל-פִּי-כֵן לֹא מָנַעְתִּי לְכָתְבוֹ, שֶׁאִם יִזְכֶּה יָבִין וְיִבְחִין קְצָת כָּל חַד וְחַד לְפוּם מָה דְּמִשַּׂעֵר בְּלִבֵּהּ, וְיוּכַל לְהָבִין עַל-יְדֵי-זֶה מְעַט דְּמְעַט גְּדֻלַּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ:

אות רפד

מד, פַּעַם אַחַת שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁאָמַר, שֶׁעַל יָדוֹ יְכוֹלִין לְהָבִין קְצָת גְּדֻלָּתוֹ יִתְבָּרַךְ. הַיְנוּ, עַל-יְדֵי שֶׁרוֹאִין גְּדֻלַּת הַשָּׂגָתוֹ עַד הֵיכָן עַד הֵיכָן זָכָה לְהַשִּׂיג פְּלָאִי פְּלָאוֹת גְּדוֹלוֹת וְנוֹרָאוֹת וְכוּ', וְאַף-עַל-פִּי-כֵן מָה אֲנִי, הֲלֹא אַף-עַל-פִּי-כֵן אֲנִי רַק חֻתִּיכַת אָדָם. מִזֶּה יְכוֹלִין לְהָבִין וְלִלְמֹד אֲלָפִים קַל וָחֹמֶר לְגָדְלַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ. וּבֶאֱמֶת, מִי שֶׁזָּכָה לְהַכִּיר אֶת גְּדֻלַּת רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא זָכָר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה הָיָה מִשְׁתּוֹמֵם וּמִתְבַּהֵל מְאֹד מִגְּדֻלַּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ. כִּי עַל-יְדֵי גְּדֻלַּת רַבֵּנוּ ז"ל הָיָה יָכוֹל לְהָבִין קְצָת כְּפוּם מָה דְּמִשַּׁעֵר בְּלִבֵּהּ אֶת גְּדֻלָּתוֹ יִתְבָּרַךְ:

אות רפה

מה, פַּעַם אַחַת דִּבֵּר עִמִּי, וְאָמַר כְּמִתְגַּעְגֵּעַ: אֵיךְ לוֹקְחִין חֶבְרַיָּא כְּמוֹ שֶׁהָיָה אֵצֶל רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי וְכֵיוֹצֵא, וַאֲנִי הָיִיתִי גַּם-כֵּן תּוֹחֵב רֹאשִׁי בֵּינֵיהֶם. עָנָה וְאָמַר: מִן הַסְּתָם, אֵיךְ שֶׁהָיָה נִמְצָא חֶבְרַיָּא הָיִיתִי אֲנִי הָרַבִּי שֶׁלָּהֶם ("מִן הַסְּתָם וויא סָע גִיוֶוואלְט גִיוֶוועהְן אַחֶבְרַיָּא וָואלְט אִיךְ גִיוֶוועהִין זַיִיעֶהר רֶבִּי"):

אות רפו

מו, אָמַר: כְּבָר תָּמַהְתִּי עַל הָעוֹלָם, שֶׁהֵיכָן שֶׁנִּמְצָא אֵיזֶה טוֹב אֲמִתִּי רָאוּי שֶׁיִּתְקָרֵב אֵלֵינוּ ("וּוי סָע גִיפִּינְט זִיךְ עֶפִּיס רֶעכְטס אִיז מְחַיֵּב צוּ מִיר מְקוּרֵב צוּ וֶוערְן"):

אות רפו-ב

מו-ב, אָמַר: אֵין צָרִיךְ לוֹמַר אֵיזֶה מֶלֶךְ יִכְבֹּשׁ זֶה אֲנִי יוֹדֵעַ בְּוַדַּאי, אַף גַּם אֲנִי יוֹדֵעַ מָה שֶׁצַּדִּיק אַחֵר אֵינוֹ יוֹדֵעַ:

אות רפז

מז, שָׁמַעְתִּי מִמֶּנּוּ בְּחֹרֶף תקס"ג, בִּתְחִלַּת הַהִתְקָרְבוּת, שֶׁאָמַר שֶׁיּוֹדֵעַ שָׁרְשֵׁי הַתּוֹרָה מִמָּקוֹם שֶׁהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה בָּאָה. כִּי יֵשׁ שָׁרְשֵׁי הַתּוֹרָה שֶׁהִיא לְמַעְלָה מֵהַתּוֹרָה שֶׁמִּשָּׁם נִמְשָׁךְ כָּל הַתּוֹרָה, וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהִתְלַבֵּשׁ כְּלָל בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה, וְיֵשׁ שֶׁהִיא בִּבְחִינַת אִסְתַּכְתָּא, שֶׁהִיא רַק בְּדֶרֶךְ אִסְתַּכְתָּא בְּעָלְמָא נִסְמָךְ עַל הַמִּקְרָא, מֵחֲמַת שֶׁהוּא גָּבוֹהַּ וּמְרוֹמָם מְאֹד. גַּם שָׁמַעְתִּי, שֶׁאִסְתַּכְתָּא פֵּרוּשׁוֹ סְמִיכָה, שֶׁהֶעְנְיָן נִסְמָךְ עַל הַמִּקְרָא, כְּמוֹ שֶׁסּוֹמְכִין עַל אֵיזֶה דָּבָר בְּוַדַּאי הַסּוֹמֵךְ גָּבוֹהַּ מִן הַנִּסְמָךְ וְהוּא כַּנַּ"ל, וְהָבֵן:

אות רפח

מח, אָמַר: "בּוֹאוּ וְנַחֲזִיק טוֹבָה לְרַמָּאִים" (כתובות סח.) שֶׁעַל-יְדֵי הַמַּחֲלֹקֶת שָׁחוֹלְקִים עָלֵינוּ בָּאנוּ לִדְבָרִים גְּדוֹלִים, וְהֵם עוֹשִׂים לָנוּ טוֹבָה גְּדוֹלָה. כִּי כֵן הַדָּבָר, שֶׁעַל-יְדֵי הַמַּחֲלֹקֶת בָּאִים וּמַשִּׂיגִים דְּבָרִים גְּדוֹלִים. כְּמוֹ שֶׁמָּצִינוּ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל: "שֶׁבִּימֵי אָבְלוֹ שֶׁל מֹשֶׁה נִשְׁתַּכְּחוּ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת הֲלָכוֹת" וְכוּ', וְשָׁאַל יְהוֹשֻׁעַ לְהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא וְאָמַר לוֹ, "לְאָמְרָן לְךָ אִי אֶפְשָׁר צֵא וּטוֹרְדַן בְּמִלְחָמָה. וְעָתְנִיאֵל בֶּן קְנַז הֶחֱזִירָן בְּפִלְפּוּלוֹ" (תמורה טז.).

וְעָתְנִיאֵל הָיָה אִישׁ מִלְחָמָה, כְּמוֹ שֶׁמָּצִינוּ שֶׁאָמַר כָּלֵב: "אֲשֶׁר יִלְכֹּד אֶת חֶבְרוֹן וְנָתַתִּי לוֹ אֶת עַכְסָה בִתִּי, וַיִּלְכְּדָהּ עָתְנִיאֵל בֶּן קְנַז" (יהושע ט"ו). נִמְצָא שֶׁעַל יְדֵי הַמִּלְחָמָה זָכָה לְהַחֲזִיר הַהֶלְכוֹת שֶׁנִּשְׁתַּכְּחוּ:

אות רפט

מט, שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁאָמַר: אֲנִי "קַנְקַן חָדַשׁ מָלֵא יָשָׁן" (אבות ד' משנה כ'). גַּם נִמְצָא בִּכְתַב-יָדוֹ הַקָּדוֹשָׁה: אֲנִי זָקֵן שֶׁבְּקְדֻשָּׁה וְכוּ' שֶׁמְּגֻלֶּה דְּבָרִים שֶׁכִּסָּה עַתִּיק יוֹמִין וְכוּ' וְכוּ':

אות רצ

נ, שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁאָמַר: אֲנִי יָכוֹל עַכְשָׁו לוֹמַר כָּל חָכְמֵי יִשְׂרָאֵל דּוֹמִין עָלַי כְּקִלְפַּת הַשּׁוּם. רַק שֶׁאֵין לִי הַחוּץ, וַחֲצִי דָּבָר אֵינִי רוֹצֶה לוֹמַר. פֵּרוּשׁ, כִּי בֶּן עַזַּאי אָמַר "כָּל חָכְמֵי יִשְׂרָאֵל דּוֹמִין עָלַי כְּקִלְפַּת הַשּׁוּם חוּץ מִן הַקֶּרַח הַזֶּה" (בכורות נח.), וְאָמַר הוּא זַ"ל שֶׁיֵּשׁ לוֹ כֹּחַ לוֹמַר זֹאת, שֶׁהֵם דּוֹמִין לְפָנָיו כַּנַּ"ל, רַק שֶׁאֵין לוֹ הַחוּץ לוֹמַר עֲלֵיהֶם חוּץ מִזֶּה, וְהָבֵן. גַּם נִרְאֶה מִכַּוָּנָתוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ בְּזֶה עִנְיָן. רַק שֶׁאֵין יָכוֹל לְגַמֵּר הַמַּאֲמָר הַנַּ"ל בִּשְׁלֵמוּת, עַל כֵּן אֵינוֹ רוֹצֶה לְאָמְרוֹ:

אות רצ-ב

נא, סִפֵּר שֶׁהָיָה אֶחָד מֵהַבַּדְחָנִים שֶׁהָיָה נִקְרָא ר"ש זָקֵן, וְהוּא מְפָרְסָם, וְהָיָה אוֹמֵר: אֲנִי כְּבָר אָמַרְתִּי זֹאת. וְעַכְשָׁו אָמַר לְא: בְּזוֹ הַשָּׁעָה בָּא וְדָפַק בְּאֵיזֶה חַלּוֹן וְאָמַר: מ' בָּזֶה ש' וא' א"מ:

אות רצ-ג

נב, אָמַר הַמַּעְתִּיק: שָׁמַעְתִּי שֶׁסִּפֵּר הָרַב רַבִּי נִיסָן קָאוֶלִיר, אֶחָד מִגְּדוֹלֵי הַמְקֹרָבִים שֶׁל הָרַב הַצַּדִּיק הַקָּדוֹשׁ רַבִּי בָּרוּךְ זַ"ל, לִפְנֵי הַמַּגִּיד מִטְּרִיסְקְהאוויצֶע זַ"ל, אֵיךְ שֶׁהָיָה פַּעַם אַחַת לִפְנֵי הָרַב רַבִּי בָּרוּךְ זַצַ"ל וְרָאָה אוֹתוֹ נֶעֱצָב מְאֹד, וְשָׁאַל אוֹתוֹ מַה זֹּאת. וְהֵשִׁיב לוֹ, שֶׁזֶּה כַּמָּה זְמַנִּים שֶׁלֹּא רָאָה אֶת הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה, וְכָל אֵימַת שֶׁבָּא עַל קִבְרוֹ אֵינוֹ מוֹצֵא אוֹתוֹ, וְאוֹמֵר שֶׁהוּא אֵצֶל רַבִּי נַחְמָן. וְאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "עֶר הָאט זִיךְ פַּאר קְלָאבִּין צוּא ר' נַחְמָ"ן" [הוּא בָּחַר עַצְמוֹ אֵצֶל ר' נַחְמָן]:

אות רצ-ד

נג, אָמַר לְר' לֵיפָּא: "קוּק מִיךְ אָן" [תִּסְתַּכֵּל בִּי]. וּמַה שֶּׁאֵינִי אוֹמֵר זֹאת לָהֶם (וְהֶרְאָה בְּיָדוֹ עַל ר' נָתָן וְר' נַפְתָּלִי זַ"ל), כִּי הֵם רוֹאִים אוֹתוֹ בְּכָל פַּעַם. עוֹד אָמַר לוֹ: "דָּאס זֶעהסְטוּ מִיךְ אִיטְסָעֶר זָאלְסְט מִיךְ זֶעהן רֹאשׁ-הַשָּׁנָה" וְכוּ'" [זֶה אַתָּה רוֹאֶה אוֹתִי עַכְשָׁו, שֶׁתִּרְאֵנִי גַּם בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה]:

אות רצ-ה

נד, אָמַר: כְּשֶׁבָּא אֶחָד לְפָנַי, אָז תֵּכֶף כְּשֶׁאֲנִי רוֹאֶה אוֹתוֹ, אֲנִי מַכִּיר אוֹתוֹ מִכּוֹבַע הָעֶלְיוֹן וְעַד רַגְלָיו (וּבִלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז אָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "וּוי בַּאלְד אִיךְ טוּא אַ קוּק אוֹיף אִים, אַזוֹי קֶען אִיךְ אִיהם פּוּן דֶעם סְפָּאדִיק בִּיז אוּן דִיא פִּיס"):

אות רצ-ו

נה, פַּעַם אַחַת קִבֵּל אֶחָד לְפָנָיו בְּדֶרֶךְ נְסִיעָתוֹ עַל פַּרְנָסָה. וְהָאִישׁ הַהוּא הָיָה בַּעַל אַכְסַנְיָא שֶׁלּוֹ, וְהָיָה לְרַבֵּנוּ ז"ל רַחְמָנוּת גָּדוֹל עָלָיו, כִּי הָיָה לוֹ בָּנוֹת לְהַשִּׂיאָן וְהָיָה עָנִי גָּדוֹל. וְנַעֲשָׂה לוֹ נֵס נִפְלָא, שֶׁבָּא אָדוֹן אֶל אַכְסַנְיָא הַהִיא וְאִבֵּד שָׁם כִּיס רֶעְנְדְלִיךְ (שֵׁם מַטְבֵּעַ), וּמְצָאוֹ הָאִישׁ הַהוּא. בְּתוֹךְ כָּךְ הִרְגִּישׁ הָאָדוֹן, שֶׁנֶּאֱבַד לוֹ הַכִּיס עִם הָרֶעְנְדְלִיךְ, וְהִתְחִיל לְהַשְׁגִּיחַ וּלְחַפֵּשׂ, וְהָיָה יָכוֹל לָבֹא לִידֵי עֲלִילָה וּמִשְׁפָּט מֵהָאָדוֹן. וְהוֹדָה הָאִישׁ הַהוּא, שֶׁהוּא מָצָא אֶת הַכִּיס עִם הָרֶעְנְדְלִיךְ, וְהֶחֱזִיר לְהָאָדוֹן. וְהִפְלִיא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נֵס נִפְלָא בְּתוֹךְ נֵס, וּבְתוֹךְ-כָּךְ חָזַר הָאָדוֹן וְאִבֵּד אֶת הַכִּיס, וְחָזַר וּמְצָאוֹ הָאִישׁ הַנַּ"ל, וְאָז אָמַר הָאָדוֹן, שֶׁבְּוַדַּאי אֵינוֹ חוֹשֵׁד אֶת הָאִישׁ הַנַּ"ל, כִּי הוּא אִישׁ נֶאֱמָן, שֶׁכְּבָר הֶחֱזִיר לוֹ פַּעַם אַחַת. וְנִפְטַר מִמֶּנּוּ הָאִישׁ הַנַּ"ל, וְהָאָדוֹן חָזַר לְבֵיתוֹ רֵיקָם. וְהָאִישׁ הַנַּ"ל הִשִּׂיא בְּנוֹתָיו וְנִתְפָּרְנֵס בְּנָקִיּוּת.

(אָמַר הַמַּעְתִּיק: מִזֶּה הַמַּעֲשֶׂה יָכוֹל אָדָם לְהָבִין, אֵיךְ שֶׁצְּרִיכִין לְסַפֵּר לִפְנֵי הַתַּלְמִיד-חָכָם צַעֲרוֹ, וְכַמָּה גָּדוֹל כֹּחַ הַצַּדִּיקִים כְּשֶׁמְּעוֹרְרִין רַחֲמֵיהֶם עַל הָאָדָם, שֶׁבָּזֶה לְבַד יוֹכַל הָאָדָם לְהִוָּשַׁע יְשׁוּעָה שְׁלֵמָה):

מעלת המתקרבים אליו

אות רצא

א, אָמַר לְרַבִּי יוּדְל וְרַבִּי שְׁמוּאֵל אַייזִיק זַ"ל, כְּשֶׁהָיוּ נוֹסְעִים אֵלָיו מַדְאוֹשִׁיב לְמֶעדְוֶועדְוִוקֶע, וּפַעַם אַחַת הָיוּ רוֹצִים לָצֵאת לִסְבִיבוֹת מֶעדְוֶועדְוִוקֶע כְּדֵי לִהְיוֹת סְמוּכִים אֵלָיו תָּמִיד, וְכֵן עָשׂוּ אָז, אָמַר שֶׁהוּא מִתְגַּעְגֵּעַ מְאֹד אַחַר הַדְּרָכִים שֶׁלָּהֶם שֶׁהָיוּ נוֹסְעִים בָּהֶם אֵלָיו. וְאָמַר שֶׁבְּכָל פְּסִיעָה וּפְסִיעָה שֶׁלָּהֶם כְּשֶׁנָּסְעוּ אֵלָיו נִבְרָא מַלְאָךְ מִכָּל פְּסִיעָה וּפְסִיעָה. וְאָמְרוּ לוֹ: הֲלֹא גַּם כַּמָּה יְגִיעוֹת יֵשׁ לָנוּ וְכַמָּה פְּסִיעוֹת אָנוּ הוֹלְכִין קֹדֶם שֶׁשּׁוֹכְרִין הָעֲגָלָה לְנָסֹעַ. הֵשִׁיב: בְּוַדַּאי גַּם זֶה בִּכְלָל, כִּי גַּם מֵאֵלּוּ הַפְּסִיעוֹת נִבְרָא מַלְאָךְ מִכָּל פְּסִיעָה וּפְסִיעָה. וּבְעֶרֶב רֹאשׁ-הַשָּׁנָה הָאַחֲרוֹן בְּאוּמַאן דִּבֵּר מִזֶּה, וְאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "אִיךְ וּוִינְשׁ מִיר אַז אִיךְ זָאל זוֹכֶה זַיין צוּ זֶעהן דָאס לֶעכְטִיקַייט פּוּן דִיא וֶועגִן וָואס אִיר פָּארְט אוֹיף זַייא צוּ מִיר" [וַאֲחַלַי, שֶׁאֶזְכֶּה לִרְאוֹת אוֹר בְּהִירוּת הַדֶּרֶךְ שֶׁאַתֶּם נוֹסְעִים עָלָיו אֵלַי]:

אות רצב

ב, עָנָה וְאָמַר: הָעוֹלָם רָאוּי שֶׁיִּתְמְהוּ עַצְמָן עַל הָאַהֲבָה שֶׁבֵּינֵינוּ:

אות רצב-ב

ב-ב, אָמַר: עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ אוֹמֵר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ: "יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר" (ישעיה מ"ט):

אות רצג

ג, שְׁמַעְתִּי שֶׁפַּעַם אַחַת אָמַר לַאֲנָשָׁיו: מַה לָּכֶם לַחֲשֹׁב מַחֲשָׁבוֹת, אֵין אַתֶּם צְרִיכִים כִּי-אִם לָתֵת אֲבָנִים וְסִיד וַאֲנִי בּוֹנֶה מֵהֶם בְּנָיִנִים נִפְלָאִים וְנוֹרָאִים (כְּלוֹמַר שֶׁאָנוּ צְרִיכִין רַק לַעֲסֹק בַּעֲבוֹדַת ה' בְּפָשִׁיטוּת, בְּתוֹרָה וּבִתְפִלָּה וּבְמִצְוֹות, וְהוּא עוֹשֶׂה בָּזֶה מַה שֶּׁעוֹשֶׂה) ("אִיר דַארְפְט נָאר צוּ טְרָאגְן שְׂטֵיינֶער אוּן וָואפְנֶע אוּן אִיךְ בָּאוֶועט דֶער פּוּן בְּנָיְנִים") (וּמָשָׁךְ הַרְבֵּה תֵּבַת "בְּנָיְנִים", כְּמַפְלִיג בְּשֶׁבַח נִפְלְאוֹת תִּפְאֶרֶת הַבְּנָיְנִים הַנּוֹרָאִים שֶׁבּוֹנֶה מִזֶּה):

אות רצד

ד, שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר, שֶׁאִם הָיָה רוֹצֶה לְגַלּוֹת וּלְהַרְאוֹת הַיִּרְאָה שֶׁלּוֹ לֹא הָיוּ יְכוֹלִים לַעֲמֹד אַרְבַּע אַמּוֹת סָמוּךְ לְבֵיתוֹ, אַךְ הוּא מַעְלִים הַיִּרְאָה שֶׁלּוֹ בְּכַוָּנָה. וְגַם אָנֹכִי שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁאָמַר: אֲנִי אוֹצָר שֶׁל יִרְאַת-שָׁמַיִם שֶׁכָּל מִי שֶׁרוֹצֶה יָכוֹל לְקַבֵּל מִמֶּנִּי. וּבֶאֱמֶת הָיָה נִרְאֶה בְּחוּשׁ, שֶׁכָּל שֶׁנִּתְקָרֵב אֵלָיו נִתְמַלֵּא תֵּכֶף יִרְאָה גְּדוֹלָה וַעֲצוּמָה, וְנִתְלַהֵב מְאֹד לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֲשֶׁר לֹא נִרְאָה כָּזֹאת. וְגַם עַכְשָׁו עֲדַיִן יִרְאָתוֹ הַגְּדוֹלָה גְּנוּזָה בִּסְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, וְכָל מִי שֶׁעוֹסֵק בָּהֶם בֶּאֱמֶת וּבְתָמִימוּת בָּא עָלָיו יִרְאָה גְּדוֹלָה וּמִתְעוֹרֵר מְאֹד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי כָּל דְּבָרָיו כְּגַחֲלֵי אֵשׁ:

אות רצה

ה, שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר: אִלּוּ הָיִינוּ רוֹאִין אוֹצָר הָיִינוּ רָצִים בְּוַדַּאי אֵלָיו, וְהָיִינוּ חוֹפְרִים וּמְלַכְלְכִים עַצְמֵנוּ בְּרֶפֶשׁ וָטִיט בִּשְׁבִיל לַחְתֹּר אַחֲרָיו וּלְמוֹצְאוֹ. וְהֲלֹא אֲנִי אוֹצָר שֶׁל יִרְאַת שָׁמַיִם, וּמַדּוּעַ לֹא יִהְיוּ לְהוּטִים וְרָצִים אַחֲרַי לְקַבֵּל. וְשָׁאֲלוּ אוֹתוֹ: אֵיךְ אֶפְשָׁר לְקַבֵּל? וְהֵשִׁיב: עִם הַפֶּה וְהַלֵּב צְרִיכִין לַחְתֹּר וּלְבַקֵּשׁ ("מִיטְן פִּיסְק אוּן מִיטְן הַארְץ"). "בְּפִיךָ וּבִלְבָבְךָ לַעֲשׂתוֹ" (דברים ל'):

אות רצו

ו, שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר, שֶׁאִיתָא בַּזֹּהַר: "אִית יִרְאָה וְאִית יִרְאָה" וְכוּ' (דף י"א:). אֲנִי רוֹצֶה לְגַלּוֹת וּלְהַכְנִיס יִרְאָה בָּאֲנָשַׁי, יִרְאָה נִפְלָאָה שֶׁעֲדַיִן לֹא הָיְתָה יִרְאָה כָּזֹאת בָּעוֹלָם:

אות רצז

ז, אָמַר לְאֶחָד: הַשַּׁבָּתִים שֶׁשּׁוֹבְתִים אֶצְלִי הֵם גְּדוֹלִים וְטוֹבִים יוֹתֵר מִשִּׁבְעָה פְּעָמִים תַּעֲנִית מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת (נ"א: מִמִּתְעַנֶּה שִׁבְעָה פְּעָמִים מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת):

אות רחצ

ח, אָמַר לְאֶחָד, שֶׁהַכֹּחַ שֶׁהָיָה לְדָוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם לוֹמַר שְׁמוֹנֶה פְּעָמִים "אַבְשָׁלוֹם בְּנִי בְנִי", וְעַל-יְדֵי-זֶה הֶעֱלָה אוֹתוֹ מִשִּׁבְעָה מְדוֹרֵי גֵיהִנֹּם וְהִכְנִיסוֹ לְגַן-עֵדֶן, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ

רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל (סוטה י:), זֶה הַכֹּחַ יֵשׁ לוֹ גַּם-כֵּן. שֶׁהוּא יָכוֹל זֹאת גַּם-כֵּן, לְהַעֲלוֹת בְּדִבּוּרוֹ בְּעָלְמָא אֶת הָאָדָם מִכָּל הַשִּׁבְעָה מְדוֹרֵי גֵיהִנָּם וּלְהַכְנִיסוֹ לְגַן-עֵדֶן:

אות רצט

ט, פַּעַם אַחַת דִּבֵּר עִמִּי מֵעִנְיַן שֶׁאִי אֶפְשָׁר לִהְיוֹת אִישׁ כָּשֵׁר בֶּאֱמֶת כִּי-אִם כְּשֶׁמִּתְקָרְבִין לְהַצַּדִּיק הָאֱמֶת שֶׁבַּדּוֹר (נ"א: שֶׁבְּדוֹרוֹ). עָנָה וְאָמַר: קֹדֶם שֶׁנִּמְצָא הַצַּדִּיק הָאֱמֶת בָּעוֹלָם יְכוֹלִים לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מֵעַצְמוֹ. אֲבָל אַחַר שֶׁכְּבָר נִמְצָא הַצַּדִּיק הָאֱמֶת בָּעוֹלָם אִי אֶפְשָׁר לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת בְּשׁוּם אֹפֶן, כִּי-אִם כְּשֶׁזּוֹכִין לְהִתְקָרֵב אֵלָיו. וְאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "אַיי סָע אִיז פַּאר הַאנְדֶין עֶפֶּעס אַזאךְ קֶען מָען פַּארְט נִיט לִשְׁמוֹר אַז סָע אִיז שׁוֹין פַּאר הַאנְדֶין קֶען מָען אַנְדֶערְשׁ נִיט זַיין אַיין יְהוּד סַיידֶן מָען אִיז זִיךְ צוּ אִים מְקָרֵב". וְיֵשׁ לִי בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם שִׂיחָה נָאָה בָּזֶה, וְאִם יִהְיֶה רְצוֹן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְכָתְבָהּ יִתְבָּאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר (עיין בלקוטי הלכות הלכות הפקר ונכסי הגר הלכה ג'):

אות ש

י, בְּעֵת שֶׁנָּסַע מֵעִיר אַחַת, בְּעֵת שֶׁנִּפְטַר שָׁם אֶחָד שֶׁהָיָה מְקֹרָב אֵלָיו קְצָת, כִּי לֹא הָיָה נוֹסֵעַ אֵלָיו לִבֶּרְסֶלֶב כְּלָל, רַק בִּזְלַאטִיפֶלֶ הָיָה מְקֹרָב אֵלָיו מְעַט. וְזֶה הָאִישׁ שֶׁנִּפְטַר שָׁם בְּאוֹתוֹ הָעִיר הֲנַי"ל הִנִּיחַ שָׁם שֵׁם טוֹב מְאֹד. אָז אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל: הֲלֹא גַּם מִי שֶׁנּוֹגֵעַ (נ"א: שֶׁנָּגַע) בִּי אֲפִלּוּ בְּאֶצְבַּע קְטַנָּה אֵין לְשַׁעֵר מַעֲלָתוֹ. כִּי הֲלֹא זֶה הָאִישׁ לֹא הָיָה מְקֹרָב אֲלַי כָּל כָּךְ כִּי-אִם מְעַט דְּמְעַט, כַּאֲשֶׁר אַתֶּם יוֹדְעִים וּמְבִינִים כִּי לֹא נָסַע אֵלַי כְּלָל. אַף-עַל-פִּי-כֵן, הַרְאִיתֶם גֹּדֶל הַשֵּׁם טוֹב שֶׁהִנִּיחַ אַחֲרָיו, וְהַכֹּל מְשַׁבְּחִים וּמְפָאֲרִים אוֹתוֹ שֶׁהָיָה זוֹכֵר אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַד סוֹף הִסְתַּלְקוּתוֹ, וּשְׁאָר שְׁבָחִים נָאִים בֶּאֱמֶת שֶׁסִּפְּרוּ עָלָיו. כִּי אֲפִלּוּ מִי שֶׁנּוֹגֵעַ בִּי מְעַט, מַה יִּקָּרֵה מַעֲלָתוֹ לְעוֹלְמֵי עַד וּלְנֶצַח נְצָחִים:

אות שא

יא, שָׁמַעְתִּי מֵאִישׁ אֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁסִּפֵּר שֶׁפַּעַם אַחַת אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל עַל עַצְמוֹ הִתְגַּבְּרוּת הַיֵּצֶר הָרָע עָלֵינוּ רַחֲמָנָא לִצְלָן. עָנָה וְאָמַר: אֲנִי יָדַעְתִּי הַיֵּצֶר הָרָע שֶׁלָּכֶם, אֲלוּ הָיוּ לוֹקְחִין מִכָּם הַיֵּצֶר הָרָע הָיוּ הוֹלְכִין וּמְקַלְּחִין צִנּוֹרוֹת מְלֵאִים דָּם וְכָל הָעוֹלָם הָיָה מָלֵא דָּם. אֲפִלּוּ כְּשֶׁתִּהְיוּ אֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים צָרִיךְ לָכֶם זְכִיָּה גְּדוֹלָה שֶׁתֵּדְעוּ עַצְמְכֶם הַיֵּצֶר הָרָע שֶׁלָּכֶם שֶׁהָיָה לָכֶם, רַק אֲנִי יָדַעְתִּי אוֹתוֹ:

אות שא-ב

יא-ב, שָׁמַעְתִּי בְּשֵׁמוֹ, שֶׁפַּעַם אַחַת דִּבְּרוּ מִגְּדֻלַּת הָרַב הַמְפֻרְסָם מוֹרֵנוּ הָרַב ר' שָׁלוֹם זַ"ל מִפָּארוֹאבִישְׁט. עָנָה רַבֵּנוּ זַ"ל וְאָמַר: לֶעָתִיד לָבוֹא יִרְאוּ הַחֲלוּק בֵּין גְּדֻלָּתוֹ וּבֵין גְּדֻלַּת ר' שְׁמוּאֵל אַיְזִיק זַ"ל. אַחַר-כָּךְ שָׁמַעְתִּי זֶה הָעִנְיָן בְּנֶסַח אַחֵר מִפִּי ר' נַפְתָּלִי זַ"ל, שֶׁאָמַר זֹאת

לְעִנְיַן ר' יוּדְל וְר' שְׁמוּאֵל אַיְזִיק זַ"ל, שֶׁדִּבְּרוּ מֵהַנַּ"ל וּמֵהֶם, וְאַחַר-כָּךְ עָנָה וְאָמַר: לֶעָתִיד לָבוֹא יִרְאוּ הַחִלּוּק בֵּינוֹ וּבְנֵיהֶם:

אות שב

יב, שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר, שֶׁכָּל אֶחָד מֵאֲנָשָׁיו בְּוַדַּאי יִזְכֶּה בַּסּוֹף לָבוֹא בְּזֶה הָעוֹלָם לְמַה שֶּׁצָּרִיךְ. וְאָמַר: שֶׁאֵין הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא עוֹשֶׂה לִי זֹאת חַס וְשָׁלוֹם בְּשׁוּם פַּעַם (נ"א: בְּשׁוּם אֹפֶן), לְקַח מִמֶּנִּי אֵיזֶה אִישׁ מֵאֲנָשַׁי בָּאֶמְצַע. כְּלוֹמַר, רַק כָּל אֶחָד בְּוַדַּאי יִחְיֶה וְיַאֲרִיךְ יָמִים וְשָׁנִים, וְיִתְיַגֵּעַ וְיִחְתֹּר חֲתִירָה אַחַר חֲתִירָה, עַד אֲשֶׁר יִזְכֶּה לָבוֹא לְעִנְיָנוֹ וּלְמַדְרֵגָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁהוּא צָרִיךְ לָבוֹא בְּזֶה הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בִּשְׁבִיל זֶה נִבְרָא. אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן:

אות שג

יג, אָמַר לְעִנְיַן מִי שֶׁזָּכָה לִהְיוֹת (נ"א: שֶׁיִּזְכֶּה לִהְיוֹת) אֶצְלוֹ: שֶׁבְּכָל פַּעַם וְפַעַם שֶׁזָּכָה הָאָדָם לִהְיוֹת בְּבֵיתוֹ, וְכָל הִסְתַּכְּלוּת וְהִסְתַּכְּלוּת שֶׁזָּכוּ לְהִסְתַּכֵּל עָלָיו הַכֹּל אֵינוֹ נֶאֱבָד לְעוֹלָם:

אות שד

יד, שָׁמַעְתִּי בְּקָהִלַּת בְּלִיפֶּוִיץ שֶׁהָיָה מְדַבֵּר עִם אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ דְּשָׁם, וְאָמַר: מָה אַתֶּם יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, וְכִי מִסְפִּיקִים יְמֵיכֶם וְכֹחֲכֶם כֻּלְּכֶם לְתַקֵּן פְּגָם אֶחָד מִמַּה שֶׁקִּלְקַלְתֶּם, רַק אֲנִי עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה בִּשְׁבִילְכֶם. וְיֵשׁ לָאֵל יָדִי לְתַקֵּן הַכֹּל כָּל מַה שֶׁקִּלְקַלְתֶּם עַד הֵנָּה, רַק הָעִקָּר מֵעַתָּה לֹא תַעֲשׂוּ עוֹד. וַאֲפִלּוּ מֵהַיּוֹם וָהָלְאָה אֵינִי מַקְפִּיד עַל הַשְׁגָּגוֹת שֶׁתַּעַבְרוּ חַס וְשָׁלוֹם, רַק הָעִקָּר שֶׁעַל-כָּל-פָּנִים תִּשְׁמְרוּ עַצְמְכֶם מִמֵּזִיד. וְעוֹד דִּבֵּר מִזֶּה הַרְבֵּה:

אות שה

טו, שָׁמַעְתִּי, שֶׁפַּעַם אַחַת עָמַד בְּעֶרֶב-רֹאשׁ-הַשָּׁנָה אַחַר הַסְּלִיחוֹת וְאָמַר: אֲנָשִׁים אֲחֵרִים הָיוּ מְרֻצִּים שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם רֹאשׁ-הַשָּׁנָה כְּמוֹ עֶרֶב-רֹאשׁ-הַשָּׁנָה שֶׁהָיָה לָכֶם. וְאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "אַנְדֶערֶע וואלְטֶן זִיךְ גִיוויסְנְטְשֶׁן אַזוֹי אַ רֹאשׁ-הַשָּׁנָה וְכוּ":

אות שו

טז, שָׁמַעְתִּי מֵאִישׁ אֶחָד שֶׁשָּׁמַע מֵרַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "מַיִין פַּייעֶרְל וָועט שׁוֹין טְלוּאִין בֵּיז מָשִׁיחַ וָועט קוּמֶען" [הָאֵשׁ שֶׁלִּי תּוּקַד עַד שֶׁיָּבוֹא מָשִׁיחַ]:

אות שז

יז, שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר: אֲנִי אֵין לִי מַה לַּעֲשׂוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם כְּלָל, כִּי בִּשְׁבִילִי אֵינִי צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת כְּלָל. רַק בָּאתִי לָהָעוֹלָם לְקָרֵב נְפָשׁוֹת יִשְׂרָאֵל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. אֲבָל אֵינִי יָכוֹל לְקָרֵב כִּי-אִם מִי שֶׁבָּא אֶצְלִי וּמְסַפֵּר לִי חֶסְרוֹנוֹ, אֲנִי יָכוֹל לְתַקְּנוֹ וְכוּ':

אות שח

יח, דִּבֵּר עִם אֶחָד שֶׁהָיָה אִישׁ פָּשׁוּט לְגַמְרֵי, וְאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁיֵּשׁ לְךָ כֹּחַ לְעוֹרֵר אֲפִלּוּ אָדָם גָּדוֹל לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, כִּי עֵץ קָטָן יָכוֹל לְהַדְלִיק וּלְהַבְעִיר עֵץ גָּדוֹל מְאֹד. וְאָמַר בְּזֶה

הַלָּשׁוֹן: "אַשְׁפֶּעְנְדַאלֶע קֶען אַקְלָאץ אוּנְטֶער צִינְדֶן". וְכֵן אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל: "לָמָּה נִמְשְׁלוּ דִּבְרֵי תּוֹרָה כָּעֵץ? לוֹמַר לְךָ, מָה עֵץ קָטָן מַדְלִיק אֶת הַגָּדוֹל, אַף דִּבְרֵי תוֹרָה" וְכוּ' (תענית ז'.):

אות שט

יט, אָמַר: הַצַּדִּיק הָאֱמֶת יָכוֹל לַעֲשׂוֹת טוֹבָה גְּדוֹלָה לְהָאָדָם גַּם אַחַר פְּטִירָתוֹ לָעוֹלָם הַבָּא [לְמִי שֶׁזּוֹכֶה לָבוֹא אֲלָיו בִּשְׁבִיל תִּקּוּן]. וְדַע, שֶׁעִקַּר הַמְּנִיעָה שֶׁמּוֹנְעִין אֶת מִי שֶׁאֵינוֹ זוֹכֶה, שֶׁאֵין מַנִּיחִין אוֹתוֹ לֵילֵךְ לְהַצַּדִּיק הָאֱמִיתִּי לְקַבֵּל תִּקּוּן, הוּא רַק מַה שֶּׁמַּדִּיחִין וּמְסִיתִין אוֹתוֹ מִזֶּה, וּמְבַלְבְּלִין אוֹתוֹ בְּכָפִירוֹת וַהֲסָתוֹת שֶׁאֵין בְּהַצַּדִּיק מַמָּשׁ. כִּי גַּם שָׁם בֵּין הַמַּלְאָכֵי חֲבָלָה וְהַקְּלִפּוֹת יֵשׁ מִתְנַגְּדִים גְּדוֹלִים כְּמוֹ בָּזֶה הָעוֹלָם. עַל-כֵּן הָעִקָּר לִזָּקֵחַ זֹאת בְּדַעְתּוֹ לְבִלְתִּי לְהַנִּיחַ עַצְמוֹ לְפַתּוֹת וּלְהָסִית אוֹתוֹ שָׁם, רַק יַעֲמֹד עַל דַּעְתּוֹ שָׁם בְּחָזָק לֵילֵךְ דַּוְקָא לְהַצַּדִּיק הָאֱמֶת, וְאָז בְּוַדַּאי יַנִּיחוּהוּ. וְשָׁמַעְתִּי שֶׁאָמַר, גַּם שָׁם צְרִיכִין חִזּוּק אֱמוּנָה בְּהַצַּדִּיק. וְסִפֵּר מַעֲשֶׂה עַל-זֶה מַה שֶּׁאֵרַע בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל אֵצֶל הַצַּדִּיק רַבִּי מֶעְנְדִיל מִוּוִיטֶפְסְק עִם אֶחָד מֵאֲנָשָׁיו שְׁמוֹ רַבִּי נֹחַ שֶׁנִּפְטַר עַל הַסְּפִינָה וְכוּ' נִכְתַּב בְּמָקוֹם אַחֵר (לעיל ק"א):

(יש גורסים זה כאן (כפול לעיל סימן ק"א): גַּם שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר עֵצָה לָזֶה שֶׁיּוּכַל לָבוֹא אַחַר פְּטִירָתוֹ לְהַצַּדִּיק, לִשְׁבֹּעַ עַל זֶה בִּנְקִיטַת חֵפֶץ. וְלֹא שָׁמַעְתִּי זֹאת מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּעַצְמוֹ רַק מִפִּי אֲנָשִׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁשָּׁמְעוּ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ):

אות שי

כ, אָמַר: כַּמָּה צָלָם אֱלֹקִים הָיוּ מֻנָּחִים בָּרֶפֶשׁ שֶׁאֲנִי הוֹצֵאתִים מֵהָרֶפֶשׁ וְכוּ' וְכוּ'. כִּי נִרְאֶה בְּחוּשׁ שֶׁהַמִּתְקָרְבִים אֵלַי נִשְׁתַּנֶּה פְּנֵיהֶם, וּבָא עֲלֵיהֶם פָּנִים שֶׁל יְהוּדִי בְּחִינַת צֶלֶם אֱלֹקִים. הֲלֹא יֵשׁ אֶצְלִי אֲנָשִׁים שֶׁאֵינִי יוֹדֵעַ אִם הַשְּׁאוֹל תַּחְתִּיּוֹת הָיָה דַּי לָהֶם, כִּי גַּם הַשְּׁאוֹל תַּחְתִּיּוֹת הָיָה קָטָן לִפְנֵיהֶם, שֶׁאִם הָיָה אֶפְשָׁר לָהֶם לַחְתֹּר תַּחַת שְׁאוֹל תַּחְתִּית הָיוּ חוֹתְרִים, וְעַל יָדֵי נִתְקָרְבוּ וְכוּ':

אות שיא

כא, אָמַר: אֲנִי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת כֵּלִים נִפְלָאִים מְאֹד, רַק הַחִסָּרוֹן שֶׁאֲנִי בְּעַצְמִי מֻכְרָח לַעֲשׂוֹת בְּעַצְמִי אֶת הַכְּלִי אֻמָּנוּת שֶׁקּוֹרִין "גִּיצַיִיג":

אות שיב

כב, עִם הַקָּטָן שֶׁבְּאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ יִהְיֶה נַעֲשָׂה עִמּוֹ בָּעוֹלָם מַה שֶּׁלֹּא נַעֲשָׂה עִם הַגָּדוֹל שֶׁבַּמְפֻרְסָמִים שֶׁל עַכְשָׁו:

אות שיג

כג, מַעֲשֶׂה שֶׁל הַצַּדִּיק מוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק אַייזִיק זַצַ"ל, שֶׁרִבֵּנוּ זַ"ל רָאָה בְּמָקוֹם שֶׁרָאָה שֶׁהָיוּ אֲגֻדּוֹת אֲגֻדּוֹת, וְדָחֲקוּ עַצְמָן לִשְׁמֹעַ תּוֹרָה, וְאָמְרוּ לְאֶחָד, אֱמֹר אַתָּה לָנוּ תּוֹרָה, וְאָמַר לָהֶם. וְשָׁמַע הוּא זַ"ל וְהוּטַב בְּעֵינָיו מְאֹד. וְהוּא מֵבִין עַל תּוֹרָה, כִּמְדֻמֶּה שֶׁאָמַר שֶׁלֹּא שָׁמַע כָּזֹאת

מֵעוֹלָם. וְשָׁאַל אִם אוֹתָהּ הַנְּשָׁמָה בְּזֶה הָעוֹלָם, וְהֶרְאוּ לוֹ. וְשָׁלַח אַחֲרָיו, וַהֲוָה מָה דְּהַוָּה. וְקִדֵּם פֻּסַח חָלַם לְמוֹרֵנוּ הָרַב ר' יִצְחָק אַייזִיק הַנַּ"ל כָּל הַתּוֹרָה הַנַּ"ל שֶׁשָּׁמַע הוּא, וּבָא וְסִפֵּר לוֹ בְּאֵימָה גְּדוֹלָה וְרָתֵת וְזִיעַ גְּדוֹלָה מְאֹד. וְהָלַךְ הוּא מִשָּׁם, וְנִשְׁאַר מוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק אַייזִיק הַנַּ"ל חֻלְשׁוּת. וְאַחַר-כָּךְ בְּסָמוּךְ נִפְטַר הַנַּ"ל.

אָמַר הַמַּעְתִּיק: שָׁמַעְתִּי שֶׁפַּעַם אַחַת הָיוּ מְקוֹנְנִים וּמְצַעֲרִים אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ לִפְנֵי רַבֵּנוּ זַ"ל מְאֹד עַל פְּטִירַת הָרַב רַבִּי יִצְחָק אַייזִיק הַנַּ"ל, וְנִחֵם אוֹתָם רַבֵּנוּ זַ"ל, וְהֵשִׁיב לָהֶם: אֶבֶל עַכְשָׁו יֵשׁ לָנוּ הָרַב רַבִּי נָתָן:

אות שיד

כד, שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר: הַפְּחוּת שֶׁבַּאֲנָשַׁי אֲנִי מוֹלִיךְ אוֹתוֹ בְּדֶרֶךְ שֶׁל צַדִּיק גָּדוֹל מְאֹד וְכוּ'. אָמַר: הַמְפֻרְסָמִים יִתְקָרְבוּ גַּם כֵּן אֵלַי, וְצָרִיךְ לָהֶם מָמוֹן הַרְבֵּה. וְהֵם בְּחִינַת גֵּרִים גְּרוּרִים שֶׁנִּתְגַּיְּרוּ מֵחֲמַת גְּזֵרַת שְׁמָד.

אָמַר: תְּצַיֵּר לְעַצְמְךָ הַגָּדוֹל שֶׁבַּמְפֻרְסָמִים (נ"א: בַּדּוֹר) שֶׁל עַכְשָׁו, ע"כ לְסוֹף בְּוַדַּאי יַעֲמוֹד אֵצֶל הַפֶּתַח וְיִקַּנֵּא מְאֹד אֶת הַמְקֹרָבִים אֵלָיו. מִכָּל שֶׁכֵּן, מִכָּל שֶׁכֵּן מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהוֹשִׁיט לוֹ אֵשׁ לְהַמַּעֲלָה עָשָׁן, הֵינוּ לוּלְקֵע.

כְּשֶׁאֶהְיֶה זָקֵן כְּמוֹ ר' בָּרוּךְ אֵשֵׁב בְּבֵית שֶׁל זָהָב, שֶׁל כֶּסֶף, בְּוַדַּאי!:

אות שטו

כה, הוֹכִיחַ אֶת אֶחָד שֶׁהָיָה מִקָּרֹב וְנִתְרַחֵק, וְאַחַר-כָּךְ חָזַר וּבָא אֵלָיו בְּחֹל-הַמּוֹעֵד פֶּסַח תקס"ט. עָנָה וְאָמַר: אֶפְלוּ אִם עוֹבְרִים כַּמָּה שָׁנִים וְאֵינוֹ נֶעְתָּק וְעוֹלֶה מִמַּדְרֵגָתוֹ לְמַדְרֵגָה עֶלְיוֹנָה מִמֶּנָּה בְּיִרְאַת שָׁמַיִם, רַק הוּא עוֹמֵד בְּמַדְרֵגָתוֹ הָרִאשׁוֹנָה כְּבַתְּחִלָּה, וְאֶפְלוּ אִם הוּא גָּרוּעַ יוֹתֵר מִבַּתְּחִלָּה, אִם הוּא מִקָּרֹב לַצַּדִּיק הָאֱמִתִּי, הַהִתְקָרְבוּת בְּעַצְמוֹ הוּא טוֹב מְאֹד בְּלִי שִׁעוּר וְעֵרֶךְ כְּלָל (וְאִם לֹא הָיָה מִקָּרֹב לְהַצַּדִּיק הָיָה גָּרוּעַ עוֹד יוֹתֵר וְיוֹתֵר).

הַדְּרָכִים מְבַקְּשִׁים אֶת תַּפְקִידָם, כִּדְאִיתָא בַּמִּדְרָשׁ (איכה א', אות ל"א) עַל פָּסוּק "דִּרְכֵי צִיּוֹן אֲבֵלוֹת" (איכה א'), שֶׁהֵם מִתְאַבְּלִים עַל שֶׁפָּסְקוּ עוֹלֵי רְגָלִים שֶׁהָיוּ עוֹבְרִים עֲלֵיהֶם. וְכֵן אֵלּוּ בְּנֵי אָדָם שֶׁהֵם נוֹסְעִים וְהוֹלְכִים לְצַדִּיק הָאֱמֶת, כְּשֶׁחַס וְשָׁלוֹם נִפְסָק אֶחָד מֵהֶם וְנִמְנָע מִלִּנְסֹעַ, אֲזַי גַּם הַדְּרָכִים מִתְאַבְּלִים וּמְבַקְּשִׁים אֶת תַּפְקִידָם. כִּי הַדְּרָכִים תְּאֵבִים שֶׁיִּסַּע עוֹד אֶחָד עֲלֵיהֶם לְהַצַּדִּיק הָאֱמֶת. תָּמֵהַּ אֲנִי, אֵיךְ מַשְׂלִיכִים חֲבוּרָה אֲהוּבָה וַחֲבִיבָה כָּזוֹ. מִמָּה נַפְשָׁךְ, אִם בְּאוֹתָן הַשָּׁנִים לֹא הָלַכְתָּ בְּדַרְכֵי ה' כָּרָאוּי, בְּוַדַּאי הִפְסַדְתָּ מַה שֶּׁהִפְסַדְתָּ, וְאִם הָיִיתָ עוֹבֵד אֶת הַשֵּׁם כָּרָאוּי, הֲלֹא טוֹב הָיָה אִם הָיִיתָ מַטִּיל אֶת הָעֲבוֹדוֹת וְהַיַּהֲדוּת שֶׁלְּךָ גַּם-כֵּן לְתוֹךְ הַשִּׁתְפוּת שֶׁל הַחֲבֵרִים הָאֲהוּבִים, וְהָיוּ אֲחֵרִים יְכוֹלִין לְהַרְחִיב יְדֵיהֶם וּלְהַצְלִיחַ עַל-יְדֵי הָעֲבוֹדוֹת שֶׁלְּךָ. וְיֶתֶר מִזֶּה לְהַגִּיד לְךָ מָה אֲנִי, וּמַה שֶּׁהִפְסַדְתָּ זֶה אִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיד לְךָ. אִם תִּסַּע מֵעַתָּה אָז תִּתְחָרֵט עַל הֶעָבָר:

אות שטז

כו, הוֹכִיחַ אֶת אֶחָד שֶׁלֹּא הָיָה אֶצְלוֹ כַּמָּה שָׁנִים, וְעָנָה וְאָמַר לוֹ: הֲלֹא "כָּל הָעוֹלָם לֹא נִבְרָא אֶלָּא לְצַוּוֹת לָזֶה" (שבת ל:), וְעַל-כֵּן כָּל אֶחָד וְאֶחָד צָרִיךְ לִתֵּן אֵיזֶה כֹּחַ וְסִיּוּעַ לָזֶה הַצַּדִּיק לִהְיוֹת לוֹ צַוָּתָא וְכוּ'. וְיֵשׁ שֶׁהֵם נַעֲשִׂים לוֹ בְּחִינַת צַוָּתָא עַל-יְדֵי תְּפִלָּתָם אוֹ עַל-יְדֵי יִרְאַת-שָׁמַיִם שֶׁלָּהֶם, שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה נוֹתְנִין כֹּחַ וְסִיּוּעַ לָזֶה הַצַּדִּיק. וְיֵשׁ שֶׁנּוֹתְנִים לוֹ מָמוֹן אוֹ כְּיוֹצֵא בָּזֶה, מַה שֶּׁכָּל אֶחָד עוֹשֶׂה אֵיזֶה דָּבָר שֶׁבִּקְרֻבָּתָהּ שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה נַעֲשָׂה צַוָּתָא לָזֶה. אֲבָל כְּפִי מַה שֶּׁאֲנִי רוֹאֶה ("וּוי אִיךְ זֶעה") אֵין אַתֶּם נִצְרָכִים כְּלָל לְהָעוֹלָם, כִּי אֵין מַגִּיעַ מִכֶּם שׁוּם צַוָּתָא לָזֶה:

אות שיז

כז, שָׁמַעְתִּי בְּשֵׁמוֹ שֶׁאָמַר, שֶׁהוֹלְכִים שְׁלוּחִים (שֶׁקוֹרִין "שְׁטָאפֶּעטְן") מֵאֶחָד לַשֵּׁנִי, וּמֵהַשֵּׁנִי לְהַלָּן יוֹתֵר עַד שֶׁהַדָּבָר מַגִּיעַ לְהַצַּדִּיק. הַיְנוּ, כִּי מִכָּל הָאִילָנוֹת וְהָעֲשָׂבִים וּמִכָּל הַדְּבָרִים שֶׁבָּעוֹלָם מִכֻּלָּם הוֹלְכִים שְׁלוּחִים מֵאֶחָד לַחֲבֵרוֹ וּמֵחֲבֵרוֹ לַחֲבֵרוֹ, עַד שֶׁמִּתְגַּלְגֵּל וּמַגִּיעַ הַדָּבָר לְאָזְנָן הַצַּדִּיק הָאֱמִתִּי, וְהוּא מְקַבֵּל וּמֵבִין מֵהֶם עֲצוֹת לַעֲבוֹדָתוֹ. וְזֶה בְּחִינַת "כָּל הָעוֹלָם לֹא נִבְרָא אֶלָּא לְצַוּוֹת לָזֶה" (שבת ל:), הַיְנוּ בְּחִינַת עֲצוֹת, לִתֵּן לוֹ עֲצוֹת כַּנַּ"ל. כִּי תֵּרְיָ"ג מִצְוֹוֹת נִקְרָאִין "תַּרְיָ"ג עֲטִין דְּאוֹרַיְתָא" (זוהר יתרו פב:), וְזֶה: "לְצַוּוֹת", לְשׁוֹן עֲצוֹת כַּנַּ"ל. וְאָמַר שֶׁכָּל זֶה הוּא רַק בְּחִינַת עֲצוֹת, אֲבָל הָעֲבוֹדָה בְּעַצְמָהּ שֶׁל הַצַּדִּיק הָאֱמִתִּי זֶה גָּבוֹהַּ וְנָעֱלָם מְאֹד, וַאֲפִלּוּ מַלְאָךְ וְשָׂרָף אֵינוֹ יוֹדֵעַ זֹאת, כִּי אִם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְבַדּוֹ וְכוּ'. וְכָל זֶה יֵשׁ לָהֶם אֵיזֶה שַׂיָּכוּת עִם הַצַּדִּיק מִצַּד שֶׁהוּא מְלֻבָּשׁ בְּגוּף, אֲבָל מִצַּד הַנְּשָׁמָה הוּא עִנְיָן אַחֵר לְגַמְרֵי, גָּבוֹהַּ מֵעַל גָּבוֹהַּ וְכוּ' וְכוּ'. וְעוֹד יֵשׁ בְּעִנְיָן שִׂיחָה זוֹ דְּבָרִים נִפְלָאִים:

אות שיח

כח, אָמַר: לְכִנּוֹס אֶצְלִי וּלְהִתְקָרֵב אֲלַי הוּא דָּבָר קָשֶׁה מְאֹד, וַאֲפִלּוּ בְּנֵי עַצְמָם. וְכִי יֵשׁ יוֹתֵר מְקֹרָב מִבָּנִים? אֲפִלּוּ הֵם כָּל אֵימַת שֶׁרוֹצִים לִכְנֹס אֶצְלִי, יֵשׁ עַל זֶה כַּמָּה בִּלְבּוּלִים וּמַחֲשָׁבוֹת הַטּוֹרְדוֹת וְכַיּוֹצֵא. וְהָעִקָּר בִּשְׁעַת הַהִתְחָלָה. וְכָל זְמַן שֶׁנִּקְרָא הַתְחָלָה אָז הוּא קָשֶׁה מְאֹד לְהִתְקָרֵב, וְגַם אַחַר-כָּךְ נַעֲשָׂה מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה, אַךְ בַּהַתְחָלָה, כָּל זְמַן שֶׁנִּקְרָא הַתְחָלָה, הוּא דָּבָר נִמְנָע וְקָשֶׁה וְכָבֵד מְאֹד לִכְנֹס וּלְהִתְקָרֵב:

אות שיט

כט, אָמַר לְאֶחָד: אֲנִי אֶעֱשֶׂה מִכֶּם כִּתּוֹת כִּתּוֹת:

אות שכ

ל, אָמַר: כָּל מִי שֶׁיִּצְיֵת אוֹתִי וְיקַיֵּם כָּל מַה שֶּׁאֲנִי מְצַוֶּה, בְּוַדַּאי יִהְיֶה צַדִּיק גָּדוֹל יִהְיֶה מַה שֶּׁיִּהְיֶה. וְהָעִקָּר לְהַשְׁלִיךְ שֶׁכֶל עַצְמוֹ לְגַמְרֵי, רַק כַּאֲשֶׁר יֹאמַר הוּא יְקַיֵּם הַכֹּל כְּמַאֲמָרוֹ.

וְאָמַר אָז עִנְיָן "עַם נָבָל וְלֹא חָכָם" (כַּמְבֹאָר בְּסֵפֶר לִקּוּטֵי א' בְּסִימָן קכ"ג). מִן הַסְּתָם מִי שֶׁיָּכוֹל לִלְמֹד בְּיוֹתֵר מְסֻגָּל בְּיוֹתֵר:

אות שכא

לא, אָמַר: יֵשׁ לִי מַזָּל שֶׁמְּצַיְּתִין אוֹתִי מַה שֶּׁאֲנִי מְצֻוֶּה לַעֲשׂוֹת, וְכַמָּה אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בְּקָשׁוּ אוֹתִי וְכוּ':

אות שכב

לב, אָמַר לְאֶחָד מֵאֲנָשָׁיו שֶׁסִּפֵּר עִמּוֹ מֵעִנְיַן עֲבוֹדַת הַשֵּׁם, אָמַר: הֲלֹא כְּבָר עֵינַי כָּלוֹת כָּל הַיּוֹם, וַאֲנִי עוֹמֵד וּמְצַפֶּה וּמְקַוֶּה וּמְיַחֵל וּמְחַכֶּה בְּכָל עֵת שֶׁיְּזַכֵּנִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁאֶזְכֶּה לִרְאוֹת בָּכֶם מַה שֶּׁאֲנִי חָפֵץ, שֶׁתִּהְיוּ עוֹבְדֵי הַשֵּׁם בֶּאֱמֶת כִּרְצוֹנִי, וַאֲנִי מְקַוֶּה בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁבְּוַדַּאי יִהְיֶה כָּךְ. וְלֹא בִּלְבַד אֲנָשַׁי שֶׁיִּהְיוּ מְקֹרָבִים אֵלַי, אֶלָּא אֲפִלּוּ מִי שֶׁיִּתְקָרֵב לְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמִי, וַאֲפִלּוּ מִי שֶׁרַק יִגַּע בָּהֶם, בְּוַדַּאי יִהְיֶה אִישׁ כָּשֵׁר בֶּאֱמֶת. וְלֹא אִישׁ כָּשֵׁר בִּלְבַד, כִּי-אִם אֲפִלּוּ צַדִּיק גָּדוֹל מְאֹד יִהְיֶה מִי שֶׁיִּזְכֶּה לְהִתְקָרֵב לַאֲנָשִׁים שֶׁלִּי. וְשָׁמַעְתִּי שֶׁאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "אִיךְ הָאב מִיךְ שׁוֹין מַיינָע אוֹיגָן אוֹיס גִיקוּקְט אוֹיף אִיטְלִיכְן בַּאזוּנְדֶער" [בְּעֵינַי כְּבֵר הִסְתַּכַּלְתִּי עַל כָּל אֶחָד בְּנִפְרָד], וַאֲנִי מְקַוֶּה לַה' וְכוּ' כַּנַּ"ל. וְאָמַר גַּם אָז: כְּבָר גָּמַרְתִּי וְאָגְמַר ("אִיךְ הָאב אוֹיס גִיפִירְט אוּן וָועל אוֹיס פִירְן"):

אות שכג

לג, פַּעַם אַחַת דִּבֵּר עִמָּנוּ, וְהָיָה מַתְמִיהַּ אֶת עַצְמוֹ, אֵיךְ אָנוּ רְאוּיִים וְזוֹכִים לִשְׁמֹעַ מִפִּיו הַקְּדוֹשׁ תּוֹרוֹת גְּבוֹהוֹת נוֹרָאוֹת וּקְדוֹשׁוֹת וְכוּ' וְכוּ' כָּאֵלּוּ. אַךְ אָמַר: "אַכָּל בֵּי עֲשָׂרָה שְׁכִינְתָּא שַׁרְיָא" (סנהדרין לט.):

אות שכג-ב

לד, שָׁמַעְתִּי שֶׁאָמַר כְּשֶׁקֵּרֵב אוֹתִי, שֶׁקָּשָׁה מְאֹד וְכוּ' מֵחֲמַת בָּעַל מַחֲשָׁבָה, שֶׁהוּא אֶחָד מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה דְּבָרִים הַמְעַכְּבִים וְכוּ' (עיין רמב"ם הלכות תשובה פרק ד'.), אֲבָל אַף-עַל-פִּי-כֵן אֲנַסֶּה אֶת עַצְמִי:

אות שכד

לד-ב, אָמַר לִפְנֵי רַבִּי יִצְחָק מִטְּשִׁרְהאוֿוִיצָע עָלַי, שֶׁלְּעִנְיַן אֲמִירַת תּוֹרָה הוּא חָד בְּדָרָא:

אות שכה

לה, אָמַר לִי כְּשֶׁשְּׁאַלְתִּיו אִם אֲדַבֵּר עִם בְּנֵי אָדָם, הֵשִׁיב לִי: "שְׁמוּס יָא". שְׁאַלְתִּיו: "אִיךְ וַוייס הָאבֶּער נִיט וָואס יֶענֶעם גֵייט אָפּ". הֵשִׁיב לִי: "דוּא דַארְפְסְט נִיט וויסִין". שְׁאַלְתִּיו: "וָואס הֶעלְף אִיךְ אִים". הֵשִׁיב: "וָואס הָאט דָאס צוּ דִיר" [דַּבֵּר כֵּן. שְׁאַלְתִּיו: אֲבָל אֵינִי יוֹדֵעַ מַה חָסֵר לוֹ. הֵשִׁיב לִי: אֵינְךָ צָרִיךְ לָדַעַת. שְׁאַלְתִּיו: מַה אֲנִי עוֹזֵר לוֹ. הֵשִׁיב: מַה זֶּה שַׁיָּךְ אֵלֶיךָ]. וְהֵבַנְתִּי כַּוָּנָתוֹ שֶׁרְצוֹנוֹ לוֹמַר: "דוּא פּוֹעֶלְסְט יָא" [אַתָּה כֵּן פּוֹעֵל]:

אות שכו

לו, אָמַר לִי: "אַשְׁטִיק עֹל מַלְכוּת וְעֹל דֶּרֶךְ אֶרֶץ הָאב אִיךְ שׂוֹין פּוּן דִיר אַוועק גִינוּמֶען" [חָתִיכַת עֹל מַלְכוּת וְעֹל דֶּרֶךְ אֶרֶץ כְּבָר לָקַחְתִּי מִמְּךָ]. גַּם אָמַר לִי: "דִיךְ הָאב אִיךְ שׂוֹין אַוועק גִינוּמֶען פּוּן דֶּער וֶועלְט" [אוֹתְךָ כְּבָר לָקַחְתִּי מֵהָעוֹלָם הַזֶּה]:

אות שכז

לז, אָמַר שֶׁיְּסַפְּרוּ כַּמָּה מַעֲשִׂיּוֹת מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ, וּמִכָּל אֶחָד וְאֶחָד יִהְיוּ כַּמָּה מַעֲשִׂיּוֹת:

אות שכז-ב

לז-ב, רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּעַל אֵצֶל רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁיִּזְכֶּה לְשַׁמֵּשׁ אוֹתוֹ אַחַר מוֹתוֹ כְּמוֹ שֶׁשִּׁמֵּשׁ אוֹתוֹ בְּחַיָּיו. וְיֵשׁ בָּזֶה מַעֲשֶׂה לְסַפֵּר וִיבאַר בְּמָקוֹם אַחֵר:

אות שכח

לח, כְּשֶׁהָיִיתִי בְּנֶעְמִרוֹב וְהָיָה דַּרְכִּי לִנְסֹעַ אֵלָיו זַ"ל לִבְּרֶסְלֶב. פַּעַם אַחַת סִפְּרוּ לִי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר וְהִקְפִּיד עַל שֶׁנּוֹסְעִים אֵלָיו בַּעֲגָלוֹת, וְאֵין הוֹלְכִים אֵלָיו רַגְלִי. וְנִכְנַס בְּלִבִּי אוֹתוֹ הַדָּבָר הַרְבֵּה, כִּי יָדַעְתִּי שֶׁבְּוַדַּאי כָּךְ רָאוּי וְיָפֶה לָנוּ לֵילֵךְ אֵלָיו רַגְלִי דַּיְקָא, וְהָיִיתִי מִשְׁתּוֹקֵק לָזֶה. וְסִבֵּב הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְזָכִיתִי לֵילֵךְ אֵלָיו זַ"ל בְּרַגְלִי שָׁלֹשׁ פְּעָמִים, וְאֵלּוּ הַשָּׁלֹשָׁה פְּעָמִים הָרְוָחִתִּים עַל יְדֵי מַה שֶּׁהָלַכְתִּי בָּרַגְלַיִם כַּאֲשֶׁר אֲנִי יוֹדֵעַ בְּעַצְמִי. שֶׁבְּאֵלּוּ הַשָּׁלֹשָׁה פְּעָמִים אִם לֹא הָיִיתִי מִתְגַּבֵּר לֵילֵךְ רַגְלִי, לֹא הָיִיתִי כְּלָל אֶצְלוֹ בְּאֵלּוּ הַשָּׁלֹשׁ פְּעָמִים. בָּרוּךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב לָרָעִים וְלַטּוֹבִים שֶׁזִּיכָנוּ לָזֶה. וּמַה שֶּׁהִרְוַחְתִּי בִּיחוּד בְּאֵלּוּ הַשָּׁלֹשׁ פְּעָמִים, מְעַט מִזֶּה אֲנִי יוֹדֵעַ בְּעַצְמִי, כִּי אֲנִי זוֹכֵר עֲדַיִן מַה שֶּׁשָּׁמַעְתִּי אָז, וְיֶתֶר מִזֶּה אִם אֶזְכֶּה אַבְחִין לֶעָתִיד לָבוֹא.

וְכֵן חֲבֵרִי רַבִּי נַפְתָּלִי הָלַךְ גַּם-כֵּן בְּרַגְלָיו מַחֲמַת שֶׁשָּׁמַע דְּבָרִים הַנּ"ל. וּשְׁאָר הַחֲבֵרִים הָיוּ בָּהֶם כַּמָּה עֲנִיִּים שֶׁהָלְכוּ כַּמָּה פְּעָמִים אֵלָיו בְּרַגְלֵיהֶם דֶּרֶךְ רָחוֹק, אַשְׁרֵיהֶם אַשְׁרֵי חֶלְקָם, אֲבָל אֲנַחְנוּ תְּהִלָּה לְאֵל הָיוּ לָנוּ עַל הוֹצָאוֹת, כִּי הָיִינוּ אָז בְּנֵי עֲשִׁירִים, רַק מִגֹּדֶל הַהִשְׁתּוֹקְקוּת עֲזָרָנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁגַּם אֲנַחְנוּ הָלַכְנוּ בָּרַגְלֵינוּ דַּיְקָא אֵיזֶה פְּעָמִים כַּנַּ"ל. וְעַיֵּן בְּהִלְכוֹת יְבוּם וַחֲלִיצָה בְּלִקּוּטֵי הֲלָכוֹת מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי בָּזֶה (הלכות גיטין הלכה ד'):

אות שכט

לט, שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר עַל אֶחָד שֶׁבָּא אֵלָיו רַגְלִי שֶׁאָמַר אָז: וּמָה אִם נְבוּכַדְנֶאצַּר הָרָשָׁע שֶׁבִּשְׁבִיל שֶׁהָלַךְ שָׁלֹשׁ פְּסִיעוֹת בְּרַגְלָיו זָכָה לִמְלוּכָה וּמֶמְשָׁלָה גְּדוֹלָה מֻפְלֶגֶת כָּזֹאת (עיין סנהדרין צו.), כְּשֶׁאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל הוֹלֵךְ לְהַצַּדִּיק פַּרְסָה וְיוֹתֵר, כַּמָּה וְכַמָּה יִזְכֶּה עַל-יְדֵי-זֶה, "עַיִן לֹא רָאֲתָה" וְכוּ' (ישעיהו ס"ד). כְּמַדֶּמֶה שֶׁאָמַר זֹאת עַל אִישׁ אֶחָד מִטִּירָהאוויצָע שֶׁהָיָה דַּרְכּוֹ בְּכָל עֵת לָבוֹא אֵלָיו רַגְלִי מִטִּירָהאוויצָע לִבְּרֶסְלֶב, שֶׁהֵם אַרְבַּע עֶשְׂרֵה פַּרְסָאוֹת שֶׁלָּנוּ הַגְּדוֹלִים. וּפַעַם אַחַת עָמַדְתִּי לְפָנָיו זַ"ל בְּעֵת שֶׁבָּא אֵלָיו רַגְלִי הָאִישׁ הַנַּ"ל

מִטִּירְאוּוִיצָע, וְסִפֵּר לִי הוּא זַ"ל שֶׁבְּעֵת שֶׁצִּוּוּ לְזֶה הָאִישׁ הַנַּ"ל בַּעֲבוֹדַת ה', הוּא הוֹלֵךְ בְּרַגְלָיו מִשָּׁם לְכָאן. וְהֵבַנְתִּי שֶׁהוּטַב זֹאת בְּעֵינָיו זַ"ל מְאֹד מְאֹד. וְכֵן פַּעַם אַחַת נִפְטַר לְעוֹלָמוֹ אֶחָד מִבְּנֵי הַנְּעוּרִים מִנֶּעְמְרוֹב שֶׁהָיָה מִמְּקֹרָבָיו, וְסִפֵּר הוּא זַ"ל גַּם-כֵּן בְּשִׁבְחוֹ וְאָמַר עָלָיו, שֶׁדַּרְכּוֹ הָיָה שֶׁתָּכֵף כְּשֶׁהָיָה צַר לוֹ בְּאֵיזֶה דָּבָר בְּיַהֲדוּתוֹ, הָלַךְ בְּרַגְלָיו מִשָּׁם לְכָאן, אַשְׁרֵי לָהֶם:

אות של

מ, אָמַר: אֲנִי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת מִכֻּלְּכֶם צַדִּיקִים גְּמוּרִים נוֹרָאִים, אֲבָל מַה יִּהְיֶה, אִם-כֵּן יֵעָבֵד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ אֶת עַצְמוֹ (כְּלוֹמַר, שֶׁרְצוֹנוֹ הוּא שֶׁאֲנַחְנוּ בְּעַצְמֵנוּ נִתְיַגֵּעַ בְּכֹחוֹ וְעֵצוֹתָיו הַקְּדוֹשִׁים לְהַשִּׂיג עֲבוֹדַת הַשֵּׁם, אֲבָל לֹא שֶׁהוּא יִתֵּן הַכֹּל לְגַמְרֵי). וְכֵן שָׁמַעְתִּי עוֹד בְּכַמָּה לְשׁוֹנוֹת שֶׁאָמַר: אֲנִי יָכוֹל לִתֵּן יִרְאָה לְאָדָם עַד שֶׁיֵּצֵא מֵחַיָּיו וְיִתְבַּטֵּל בִּמְצִיאוּת.

וּפַעַם אַחַת בִּקֵּשׁ מֵאִתּוֹ אֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ הָרַבֵּה בְּעִנְיָן זֶה שֶׁיִּתֵּן לוֹ יִרְאָה [כִּמְדֻמֶּה לִי הַכּוֹתֵב שֶׁזֶּה הָיָה ר' שִׁמְעוֹן הַמְשַׁמֵּשׁ (נ"א: הַגַּבַּאי) שָׁלוֹן]. וְדִבֵּר עִמּוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל דְּבָרִים כְּעֵין הַנַּ"ל, שֶׁבְּוַדַּאי יָכוֹל לִתֵּן יִרְאָה עֲצוּמָה, רַק שֶׁאֵין זֶה הַתְכְלִית, כִּי אִם-כֵּן יִתְבַּטֵּל בִּמְצִיאוּת. וְהָאִישׁ הַנַּ"ל הָיָה מִשְׁתּוֹקֵק אַף-עַל-פִּי-כֵן שֶׁיֵּאִיר עָלָיו יִרְאָה עֲצוּמָה, וְאַחַר-כָּךְ יָצָא הָאִישׁ מִלְּפָנָיו, וְנָפַל עָלָיו יִרְאָה עֲצוּמָה וּמֻפְלֶגֶת מְאֹד, וְהִתְחִיל לִצְעֹק לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּקוֹלוֹת מְשֻׁנּוֹת מַה שֶּׁלֹּא הָיָה רָגִיל בְּכָךְ עַד שֶׁכִּמְעַט יָצָא מֵחִיּוּתוֹ, וְנִמְשַׁךְ כָּךְ עַד לְמָחָרָתוֹ. וְלַמָּחֳרָת נִכְנַס אֶצְלוֹ, וְשָׁאַל אוֹתוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל אִם הִגִּיעַ אֵלָיו יִרְאָה, הֵשִׁיב לוֹ הָאִישׁ הַנַּ"ל: שׁוּב אֵינִי רוֹצֶה בָּזֶה, וּבִקֵּשׁ מֵאִתּוֹ שֶׁיִּסַּח מִמֶּנּוּ זֹאת, וְחָזַר וְלָקַח מִמֶּנּוּ וְשָׁב לְקַדְמוּתוֹ.

וְכֵן אָמַר לְאֶחָד: אִם הָיִיתִי מַעֲבִיר יָדִי עַל עֵינֶיךָ הָיִיתָ רוֹאֶה גְּדוֹלוֹת וְנִפְלָאוֹת, אֲבָל אֵינִי רוֹצֶה בָּזֶה, רַק שֶׁאַתָּה בְּעַצְמְךָ תְּיַגֵּעַ בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם עַד שֶׁתִּזְכֶּה לְמַה שֶּׁתִּזְכֶּה. וְכֵן אָמַר לִי פַּעַם אַחַת בְּעִנְיָן זֶה: אִם הָיָה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ רוֹצֶה שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ יַעֲבֹד אֶת עַצְמוֹ, אִם-כֵּן לֹא הָיָה צָרִיךְ אוֹתְךָ (כְּלוֹמַר שֶׁהַצַּדִּיק יָכוֹל לְהַמְשִׁיךְ רְצוֹן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיַּעְזְרֵהוּ בַּעֲבוֹדָתוֹ אַף-עַל-פִּי שֶׁעֲשָׂה מַה שֶּׁעָשָׂה וְרָאוּי לְרַחֲקוֹ, אַף-עַל-פִּי-כֵן יָכוֹל הַצַּדִּיק לְעוֹרֵר רַחֲמֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עָלָיו שֶׁיְּקָרְבֵהוּ לַעֲבוֹדָתוֹ, אֲבָל לֹא שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַעֲשֶׂה הַכֹּל בְּעַצְמוֹ כַּנַּ"ל). גַּם אָמַר לִי: אַתָּה בִּלְעָדַי אֵינְךָ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת (הַיְנוּ שֶׁאֵינִי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת וְלַעֲסֹק בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם בִּלְעָדֶי כֹּחוֹ וַעֲצוֹתָיו), אֲבָל אֲנִי בִּלְעָדֶיךָ גַּם-כֵּן אֵינִי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת כְּלָל (כְּלוֹמַר לַעֲשׂוֹת לִי טוֹבָה כָּל זְמַן שֶׁלֹּא אֶשְׁתַּדֵּל בְּעַצְמִי לְקַבְּלָהּ, כִּי מַה שֶּׁאֲנִי צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת, הוּא בְּעַצְמוֹ אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת הַכֹּל בִּלְעָדַי, אַף-עַל-פִּי שֶׁבֶּאֱמֶת הַכֹּל מִמֶּנּוּ זַ"ל):

אות שלא

מא, דִּבְרֵי הַמַּעְתִּיק: אָמַר עַל דְּבַר הַמִּנְיָן מְיֻחָד שֶׁהָיָה לָהֶם לְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּנֶעְמְרוֹב לְהִתְפַּלֵּל שָׁם בְּיַחַד וְאַחַר-כָּךְ נִתְבַּטֵּל, אָמַר: מִי יוֹדֵעַ מֶה הָיָה אִם הָיָה מִתְקַיֵּם דְּבַר הַמִּנְיָן שֶׁלָּכֶם, הַמִּנְיָן שֶׁלָּכֶם הָיָה בּוֹקֵעַ רְקִיעִים. גַּם פַּעַם אַחַת הָיָה רַבִּי נַפְתָּלִי זַ"ל מְנַגֵּן אֵיזֶה

מִזְמוֹר בְּבֵית-הַמִּדְרָשׁ בַּלַּיְלָה עִם עוֹד אֲנָשִׁים מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ, וְרַבֵּנוּ זַ"ל שָׁכַב כְּבָר עַל מִטָּתוֹ, וְקָם רַבֵּנוּ זַ"ל מִמִּטָּתוֹ וְנִכְנַס אֲלֵיהֶם לִשְׁמֹעַ אֶת נְגִינָתָם. וְאַחַר-כָּךְ אָמַר לָהֶם: תֵּדְעוּ שֶׁהַנְּגִינָה שֶׁלָּכֶם הָיְתָה בּוֹקַעַת רְקִיעִים וְכוּ', תּוּכְלוּ לְשַׁעֵר עַצְמְכֶם אֲשֶׁר כְּבָר שָׁכַבְתִּי עַל מִטָּתִי, וְהַנְּגִינָה שֶׁלָּכֶם מָשְׁכָה אוֹתִי מִמִּטָּתִי לִכְנֹס אֲלֵיכֶם וְכוּ':

אות שלב

מב, אָמַר: אֲנִי נָהָר הַמְטַהֵר מִכָּל הַכְּתָמִים:

אָמַר הַמַּעְתִּיק: פַּעַם אַחַת הִתְפָּאֵר עַצְמוֹ, וְאָמַר בְּדֶרֶךְ צַחוּת בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "ווער סָ'ע רִירְט זִיךְ אָן אִין מִיר מִיט אַפִּינְגָער, וָועט עֶר זִיךְ שׁוֹין מִיט גֵיין זִיבֶּען וואסֶערְן נִיט אָפּ וואשִׁין" [מִי שֶׁנָּגַע עַצְמוֹ בִּי אֶפִּלּוּ בְּאֶצְבַּע, הוּא כְּבָר יַעֲבֹר אֶפִּלּוּ שִׁבְעָה מֵימוֹת מִבְּלִי לְהֶרְטֵב]:

אות שלג

מג, אָמַר עַל רַבִּי נָתָן וְרַבִּי נַפְתָּלִי: "זַייא זָעטָען זִיךְ נָאר דִימִיטָן" [הֵם יַהֲלוֹמִים]. גַּם פַּעַם אַחַת אָמַר לְאֶחָד שֶׁהָיָה אוֹמֵר לְפָנָיו זַ"ל עַל הָרַב רַבִּי נָתָן זַ"ל שֶׁיּוֹדֵעַ בְּבֵרוּר שֶׁבְּוַדַּאי יִהְיֶה צַדִּיק גָּמוּר "גוּטָער יוּד", וְהִקְפִּיד עָלָיו רַבֵּנוּ זַ"ל וְאָמַר לוֹ: אֲנִי אוֹמֵר לְךָ שֶׁהוּא כְּבָר צַדִּיק ("עֶר אִיז שׁוֹין אַ גוּטָער יוּד"). גַּם אָמַר לְהָרַב רַבִּי נָתָן וְהָרַב רַבִּי נַפְתָּלִי זַ"ל בְּעֵת שֶׁנִּתְקָרְבוּ אֵלָיו, הֲלֹא יֵשׁ לִי עִמָּכֶם הֶכֵּרוּת מִכְּבָר, רַק שֶׁזֶּה זְמַן כַּבִּיר אֲשֶׁר לֹא הִתְרָאִינוּ פָּנִים זֶה עִם זֶה, וְעַכְשָׁו אָנוּ רוֹאִין עַצְמֵנוּ זֶה עִם זֶה ("מִיר קֶעֶנֶען זִיךְ שׁוֹין פּוּן לַאנְג, נָאר סָע שׁוֹין אַלַאנְגְע צַייט אַז מִיר הָאבֶּן זִיךְ שׁוֹין נִיט גִּיזֶעהֶן, אוּן הַיינְט זָעהֶן מִיר זִיךְ").

אָמַר הַמַּעְתִּיק: שָׁמַעְתִּי שֶׁפַּעַם אַחַת הָיָה הָרַב הַצַּדִּיק הַקָּדוֹשׁ מִבַּרְדִיטְשׁוֹב בְּטִירְהאוּוִיצָע, וּבְשָׁעָה שֶׁהָיָה מֻסָּב עַל הַסְּעֻדָּה עִם קָהָל עָם וְעֲדָה גְּדוֹלָה, הִפְלִיג מְאֹד בְּמַעֲלַת קְדֻשַּׁת רַבֵּנוּ זַ"ל מִצַּד עַצְמוֹ, לְבַד מִגֹּדֶל קְדֻשַּׁת זְכוּת אֲבוֹתָיו זַ"ל. וְאַחַר-כָּךְ הִפְלִיג מְאֹד בְּמַעֲלַת הַמְקֹרָבִים שֶׁל רַבֵּנוּ זַ"ל, וְאָמַר, שֶׁהוּא יוֹדֵעַ שֶׁרֻבָּם כְּכֻלָּם הֵם לוֹמְדִים מֻפְלָגִים, יְרֵאִים וּשְׁלֵמִים וְאַנְשֵׁי-מַעֲשֶׂה וְכוּ'. וְאָז אָמַר עַל הָרַב רַבִּי נָתָן זַ"ל, שֶׁהוּא צַדִּיק. וְאַחַר-כָּךְ בְּנָסְעוֹ מִשָּׁם וְיָשַׁב עִמּוֹ בַּעֲגָלָה שֶׁלּוֹ הָרַב רַבִּי שְׁמוּאֵל יִצְחָק זַ"ל מִטְּשֶׁעהרִין, וְאָז אָמַר לוֹ הָרַב הַקָּדוֹשׁ הַנַּ"ל: תַּאֲמִין לִי, אִם הָיִיתִי יוֹדֵעַ שֶׁהָעוֹלָם יִשְׁמְעוּ בְּקוֹלִי, אָז הָיִיתִי צוֹעֵק בְּקוֹל גָּדוֹל מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹפוֹ, שֶׁכָּל מִי שֶׁרוֹצֶה לִהְיוֹת אִישׁ כָּשֵׁר וְצַדִּיק וְעוֹבֵד הַשֵּׁם בֶּאֱמֶת, יִהְיֶה זָהִיר וְזָרִיז לְהִתְקָרֵב לְהָרַב הַקָּדוֹשׁ הָרַב רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב. אַךְ יָדַעְתִּי נֶאֱמָנָה כִּי לֹא דַּי לִי שֶׁלֹּא יִשְׁמְעוּ בְּקוֹלִי, אַף גַּם יִתְעוֹרֵר עַל-יְדֵי-זֶה מַחֲלֹקֶת גָּדוֹל גַּם עָלַי. וְאוּלַי יֵשׁ אֶחָד שֶׁמְּהַרְהֵר בִּתְשׁוּבָה עַל-יָדִי, וְאַפְסִיד גַּם אֶת זֹאת, עַל-כֵּן אֲנִי מֻכְרָח לִשְׁתֹּק בְּעִנְיָן זֶה:

אות שלד

מד, שֶׁמַּעְתִּי שֶׁפַּעַם אַחַת סִפֵּר רַבֵּנוּ זַ"ל מִמַּעֲלַת הַמִּתְקָרְבִים אֲלֵיו זַ"ל, שֶׁאֲפִלּוּ כְּשֶׁנִּשְׁתַּבֵּשׁ וְנִתְבַּלְבֵּל לְאֶחָד דַּיְתּוֹ קְצָת רַחֲמָנָא לִצְלָן, אַף-עַל-פִּי-כֵן הֵם חֲזָקִים בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה בּוֹ זַ"ל. וְסִפֵּר מֵאִישׁ אֶחָד מֵאֲנָשָׁיו שֶׁהָיָה צַדִּיק גָּדוֹל, וְאָמַר עָלָיו רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁהָאִישׁ הַזֶּה הָיָה לוֹ תְּשׁוּבַת סֵפֶר הַקְּנָה. וְהִנֵּה מְבֹאָר בַּסְּפָרִים שֶׁמִּי שֶׁעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה זוֹ מֻבְטָח לוֹ שֶׁלֹּא יֶחֱטָא (תשובת הקנה י"ב.). וּבַעֲדוֹ, הַיְנוּ בְּעַד הָאִישׁ הַזֶּה, אֲנִי עֵרֶב שֶׁבְּוַדַּאי לֹא יֶחֱטָא. וַיְהִי הַיּוֹם, וְנִתְבַּלְבֵּל דַּעַת הָאִישׁ הַנַּ"ל קְצָת, וְגָבְרָה עָלָיו הַמָּרָה שְׁחוֹרָה מְאֹד, וְהֵבִיאוּ אוֹתוֹ לְפָנָיו זַ"ל. וְסִפֵּר לוֹ הָאִישׁ הַנַּ"ל, שֶׁעִקַּר הָעַצְבוּת שֶׁלּוֹ הוּא מִמַּה שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל: "הִלֵּל מְחַיֵּב אֶת הָעֲנִיִּים" (יומא לב:), אִם-כֵּן אֲבָדָה תִּקְוָתָם חַס וְשָׁלוֹם. רַק שֶׁהוּא מְחַיֶּה וּמְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּמַה שֶׁהוּא מְקָרֵב אֵלָיו זַ"ל שֶׁכֹּחוֹ גָּדוֹל וְכוּ' וְהוּא יְזַכֶּה אוֹתוֹ:

אות שלה

מה, פַּעַם אַחַת דִּבֵּר רַבֵּנוּ זַ"ל עִם אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ וְאָמַר לָהֶם: הֲלֹא כָּל הַנַּחַת רוּחַ וְהַתַּעֲנוּג שֶׁלִּי הוּא רַק כְּשֶׁאֲנִי רוֹאֶה אֵיזֶה דִּבְרֵי יַהֲדוּת וַעֲבוֹדַת ה' בְּאֶחָד מֵאֲנָשַׁי. הֲלֹא הִפְקַרְתִּי אֶת עַצְמִי וְאִשְׁתִּי וּבָנַי הַיְקָרִים, וְרַק בִּשְׁבִיל זֶה. הַאִם לֹא הָיִיתִי יָכוֹל לִהְיוֹת מְפֻרְסָם וּמַנְהִיג שֶׁקּוֹרִין "גוּטֶער יוּד" כְּמוֹ כָּל הַמַּנְהִיגִים שֶׁנּוֹסְעִים הַחֲסִידִים אֲלֵיהֶם וְאֵינָם יוֹדְעִים עַל מָה נוֹסְעִים, וְחוֹזְרִים וְשָׁבִים וּבָאִים וְאֵינָם יוֹדְעִים מַה בָּאִים. אֲבָל אֲנִי לֹא רָצִיתִי בְּכָל זֶה, רַק לְקָחְתִּי עַצְמִי לַעֲסֹק בָּזֶה לְהַחֲזִיר אֶתְכֶם לַמּוּטָב. הֲלֹא כְּשֶׁאֲנִי רוֹאֶה אֵיזֶה עֲבוֹדַת ה' בְּעָנִי שֶׁבַּעֲנִיִּים שֶׁהוֹלֵךְ בְּכוֹבַע קָרוּעַ וּמַלְבּוּשִׁים קְרוּעִים וּמְנֻעָלִים קְרוּעִים הוּא יָקָר אֶצְלִי וְכוּ'. בַּקַּשְׁתִּי מְאֹד מִכֶּם, הֱיוּ אֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים, כִּי זֶה כָּל יִשְׁעִי וְכָל חֶפְצִי:

אות שלו

מו, סִפֵּר עִם אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ וְאָמַר, שֶׁזֶּה יוֹם שְׁלִישִׁי שֶׁעָמַד עַל דָּבָר אֶחָד, הַיְנוּ עַל אֵיזֶה הַשָּׂגָה, וְלֹא הָיִיתִי יָכוֹל לְהַשְׁתַּמֵּשׁ עַד שֶׁהִשְׁתַּמַּשְׁתִּי בְּאֵיזֶה עֲבֵדָא מֵאֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ, וְעַל-יְדֵי-זֶה עָמַדְתִּי עַל הַדָּבָר וְהִשַּׂגְתִּי הַהַשָּׂגָה. וְכִי יֵשׁ חִדּוּשׁ שׁוּב עַל הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל שֶׁהִשִּׂיג הַשָּׂגוֹת כָּאֵלּוּ מֵאַחַר שֶׁהָיוּ לוֹ תַּלְמִידִים גְּדוֹלִים וְצַדִּיקִים כָּאֵלֶּה שֶׁעָשׂוּ עֲבֵדוֹת גְּדוֹלוֹת כָּאֵלֶּה.

פַּעַם אַחַת אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל קֹדֶם שֶׁבּוּעוֹת תקס"ז כְּשֶׁנּוֹדַע לוֹ מִפְּטִירַת אִישׁ אֶחָד שֶׁהָיָה קְצָת מִמְּקָרְבָיו, עָנָה וְאָמַר: מִי יוֹדֵעַ מַה נַּעֲשָׂה עִמּוֹ שָׁם. אֲבָל אִם הָיָה זוֹכֶה לְהִתְקָרֵב כְּמוֹ הַמְּקָרְבִים אֲמִתִּיִּים שֶׁלִּי, וְעַכְשָׁיו הוֹלֵךְ לִקְרַאת שַׁבּוּעוֹת, מִסְתָּמָא הָיָה נִדְמֶה לוֹ שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בְּעָנְיַן הַנְּסִיעָה אֵלַי עַל שַׁבּוּעוֹת בִּשְׁכִירוּת עֲגָלָה וְכַיּוֹצֵא, וְהָיוּ מֻכְרָחִין לְהוֹדִיעַ לוֹ מַה לְּךָ לְהִשְׁתַּדֵּל בָּזֶה הֲלֹא כְּבָר אַתָּה מֵת וְנִפְטָר. וּמִמֵּילָא הָיְתָה טוֹבָה לְפָנָיו, כִּי עַל-כָּל-פָּנִים הָיָה נוֹדָע לוֹ שֶׁכְּבָר מֵת. אֲבָל עַכְשָׁו אֶפְשָׁר שֶׁנִּדְמֶה לוֹ שֶׁמַּחֲזִיק אֵיזֶה בְּרַאוֶוער (הַיְנוּ מַה

שֶׁמְּבַשְּׁלִין בּוֹ שְׁעוֹרִים וְעוֹשִׂין שֵׁכָר) וְקוֹנֶה שְׁעוֹרִים וְכַיּוֹצֵא, וְטָרוּד בַּעֲסָקָיו הַמְדֻמִּים לוֹ. וְאַף-עַל-פִּי-כֵן, אַחַר שֶׁבּוּעוֹת אָמַר רַבֵּנוּ ז"ל שֶׁהָאִישׁ הַנַּ"ל הָיָה אָצְלוֹ עַל שֶׁבּוּעוֹת:

אות שלז

מז, קֹדֶם שֶׁבּוּעוֹת הַנַּ"ל עָמְדוּ לְפָנָיו אַנְשֵׁי זַאסְלַאב, וְסִפְּרוּ לְפָנָיו מַעֲשִׂיר אֶחָד שֶׁנָּתַן מָעוֹת הַרְבֵּה לְהָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי בָּרוּךְ ז"ל, וְעָמַד אָז לְפָנָיו גַּם-כֵּן אִישׁ אֶחָד מִנֶּעֱמְרוֹב וְהָיָה עָנִי גָּדוֹל. עָנָה רַבֵּנוּ ז"ל וְאָמַר לָהֶם: הֶעָנִי הַזֶּה נָתַן לִי יוֹתֵר מִזֶּה כְּפִי בְּחִינָתוֹ וּמַדְרֵגָתוֹ. כִּי הוּא הָיָה מְפַרְנֵס עַצְמוֹ מִמְּלַמְּדוּת, וְכַאֲשֶׁר שָׁמַע בֵּימֵי הַפֶּסַח הַקְּדוֹשִׁים (שֶׁאָז זְמַן שְׂכִירוּת מְלַמְּדִים) שֶׁרַבֵּנוּ ז"ל הוּא בְּזַאסְלַאב, וּמִי יוֹדֵעַ אוּלַי יִתְעַכֵּב שָׁם עַד אַחַר שָׁבוּעוֹת, וְאִם יַשְׂכִּיר אֶת עַצְמוֹ לְמְלַמֵּד לֹא יוּכַל לִהְיוֹת אָצְלוֹ עַל שָׁבוּעוֹת מֵחֲמַת בְּטוּל הַתַּלְמִידִים זְמַן רַב. וְעַל-כֵּן לֹא רָצָה לְהַשְׂכִּיר עַצְמוֹ לְמְלַמֵּד, וְיָשַׁב כָּל הַקַּיִץ הַנַּ"ל בְּלִי שׁוּם עֵסֶק וּפַרְנָסָה. נִמְצָא שֶׁהִתְנַדֵּב לִבּוֹ בְּשִׁבִיל הִתְקָרְבוּתוֹ אֵלַי יוֹתֵר מֵהֶעָשִׁיר הַנַּ"ל:

אות שלח

מח, כְּשֶׁנִּתְקָרֵב אֵלָיו הָרַב רַבִּי נָתָן ז"ל, סִפֵּר רַבֵּנוּ ז"ל עִם בִּתּוֹ אָדֶל מֵעִנְיָן זֶה וְהִפְלִיג בְּשִׁבְחוֹ. וְאָמַר לָהּ, מָה אֹמַר לָךְ מֵחָכְמָתוֹ, כְּשֶׁיֵּבִיט עַל בֵּית הַכְּנֶסֶת זוֹ בְּהִסְתַּכְּלוּת בְּעָלְמָא יֹאמַר לָךְ כַּמָּה אַמּוֹת הִיא מַחְזֶקֶת בְּגוֹבָהָהּ. גַּם בָּעִתִּים הַלָּלוּ סִפֵּר עִם הָרַב רַבִּי יִצְחָק ז"ל חֲתַן הָרַב הַמַּגִּיד ז"ל מִטִּירָהאוּוִיצָע, וְהִפְלִיג בְּשֶׁבַח מַעֲלַת הָרַב רַבִּי נָתָן ז"ל [וְרַבִּי יִצְחָק הַנַּ"ל לֹא רָאָה אוֹתוֹ וְלֹא הָיָה מַכִּירוֹ עֲדַיִן, וְאָז אָמַר לוֹ אִם תִּסְתַּכֵּל עָלָיו תִּרְאֶה בּוֹ שֶׁהוּא שָׁפַל בֶּרֶךְ כָּל-כָּךְ עַד אֲשֶׁר הוּא כֶּעָפָר וְטִיט מַמָּשׁ] (וּבִלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז: "דוּא זָאלְסְט אִים אֵן קוּקֶן אִיז עֶר אַגְלַאט שְׁטִיקְל בְּלַאטָע וְכוּ"). וְכֵן הָיָה שֶׁהָלַךְ רַבִּי יִצְחָק הַנַּ"ל וּפָגַע בּוֹ שֶׁהוּא עוֹבֵר בַּשּׁוּק בִּזְרִיזוּת גָּדוֹל כְּדַרְכּוֹ, וּמְלֻבָּשׁ בְּמַלְבּוּשֵׁי כָבוֹד כְּדֶרֶךְ בְּנֵי הָעֲשִׁירִים, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן הִכִּיר בּוֹ מִיָּד כִּי זֶה הוּא הָאִישׁ אֲשֶׁר אָמַר עָלָיו רַבֵּנוּ ז"ל שֶׁהוּא בְּעֵינֵי עַצְמוֹ כְּעָפָר וְטִיט מַמָּשׁ כַּנַּ"ל:

אות שלט

(נִשְׁמַט)

מט, אָמַר שֶׁלֶּעָתִיד יִהְיֶה כָּל הָעוֹלָם אַנְשֵׁי בְּרֶסְלֶב. וּבִלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז אָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "לֶעָתִיד לָבוֹא וֶוועט דִּיא גַאנְצֶע וֶועלְט זַיין בְּרֶסְלֶבִיר חֲסִידִים". דְּאִיתָא בַּמִּדְרָשׁ עַל פָּסוּק: "וְנָתַתִּי לָכֶם לֵב בָּשָׂר" (יחזקאל ל"ו) אַל תִּקְרֵי בָּשָׂר אֶלָּא בֹּסֶר, שֶׁיִּהְיֶה כָּל אֶחָד בּוֹסֵר בְּחֵלֶק שֶׁל חֲבֵרוֹ (בְּרֵאשִׁית רַבָּה ל"ד, כ"א). "לֵב בֹּסֶר" אוֹתִיּוֹת בְּרֶסְלֶב. גַּם כְּשֶׁיֵּצֵא מִזַּלַאטִפּאלְיֶע לִבְּרֶסְלֶב, חָלַם לוֹ לְהַמַּגִּיד מִטִּירָהאוּוִיצָע בַּסַּכָּה עִנְיַן יְצִיאָתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ ז"ל מִזַּלַאטִיפּאלְיֶע לִבְּרֶסְלֶב, מְרֻמָּז בַּפָּסוּק הַנַּ"ל: "וַהֲסִירוֹתִי לֵב הָאֶבֶן מִבְשַׂרְכֶם". לֵב הָאֶבֶן הוּא בְּחִינַת "וַיִּתֵּן

שְׁלֹמֹה אֶת הַכֶּסֶף כַּאֲבָנִים" (מלכים-א' י'). כִּי שֵׁם הָעִיר זְלַאטִיפָּלְע עַל שֵׁם רִבּוּי הַכֶּסֶף וְהַמָּמוֹן. "וְנָתַתִּי לָכֶם לֵב בָּשָׂר" אוֹתִיּוֹת בְּרֶסְלֶב כַּנַּ"ל:

מעלת תורתו וספריו הקדושים

אות שמ

א, אָמַר: הָעוֹלָם לֹא טָעֲמוּ אוֹתִי כְּלוּם עֲדַיִן. אֶלּוּ הָיוּ שׁוֹמְעִין רַק תּוֹרָה אַחַת שֶׁאֲנִי אוֹמֵר עִם הַנִּגּוּן וְהָרִקּוּד שֶׁלָּהּ, הָיוּ כֻּלָּם בְּטֵלִים בְּבִטּוּל גָּמוּר. הֵינוּ כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, אֲפִלּוּ חַיּוֹת וַעֲשָׂבִים וְכָל מַה שֶּׁיֵּשׁ בָּעוֹלָם, הַכֹּל הָיוּ מִתְבַּטְּלִין בִּכְלוּת הַנֶּפֶשׁ מִגֹּדֶל עֹצֶם הַתַּעֲנוּג הַמֻּפְלָא וְהַמֻּפְלָג מְאֹד מְאֹד. וְאֶפְשָׁר לַהֲבִינוֹ, כִּי מִי שֶׁהוּא יוֹדֵעַ נִגּוּן וְרִקּוּד, הִנֵּה מִי שֶׁמְּנַגֵּן, מִטֶּבַע הַנִּגּוּן שֶׁנִּמְשָׁךְ נֶפֶשׁ הַשּׁוֹמֵעַ אַחַר הַנִּגּוּן וּמִתְבַּטֵּל בִּכְלוּת הַנֶּפֶשׁ אַחַר תְּנוּעוֹת הַנִּגּוּן, כְּפִי כָּל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שֶׁל הַנִּגּוּן, כְּפִי מַה שֶּׁיֵּשׁ כֹּחַ לְאוֹתָהּ הַתְּנוּעָה לְשַׁבֵּר וּלְעוֹרֵר הַנֶּפֶשׁ לְהַמְשִׁיכָהּ אַחֲרֶיהָ. מִכָּל-שֶׁכֵּן מִי שֶׁיָּכוֹל לְרַקֵּד שֶׁיִּהְיֶה הָרִקּוּד מְכֻוָּן מַמָּשׁ כְּפִי תְּנוּעַת הַנִּגּוּן. כִּי יֵשׁ תְּנוּעוֹת בְּכָל אֵיבָר וְאֵיבָר שֶׁשַּׁיָּךְ לִתְנוּעוֹת הַנִּגּוּן, שֶׁאֵצֶל זֹאת הַתְּנוּעָה צְרִיכִין לְנַעְנֵעַ בְּרֹאשׁוֹ אוֹ לְכִפֹּל עַצְמוֹ, וְכַיּוֹצֵא בִּשְׁאָר אֵיבָרִים וּבְרַגְלַיִם, שֶׁצְּרִיכִין לַעֲשׂוֹת תְּנוּעָה בְּנוּפוֹ וּבְרַגְלָיו כְּפִי תְּנוּעוֹת הַנִּגּוּן מְכֻוָּן מַמָּשׁ. וּבִפְרָט מִי שֶׁמְּנַגֵּן נִגּוּן עִם דִּבּוּרִים וְשִׁיר, שֶׁמְּסַדֵּר שִׁיר וְדִבּוּרִים עִם תְּנוּעַת הַנִּגּוּן, שֶׁהַשִּׁיר וְהַדִּבּוּרִים שַׁיָּכִים בְּכִוּוּן גָּדוֹל לְהַנִּגּוּן שֶׁמִּשְׁקַל הַשִּׁיר מְכֻוָּן מַמָּשׁ כְּפִי נְעִימוּת הַנִּגּוּן, וְגַם הָרִקּוּד מְכֻוָּן מַמָּשׁ כְּפִי נְעִימוּת הַנִּגּוּן וּמִשְׁקַל הַשִּׁיר כִּי כֻּלּוֹ אֶחָד מַמָּשׁ. כְּשֶׁזּוֹכִין לִשְׁמֹעַ נִגּוּן כָּזֶה, עִם שִׁיר וְדִבּוּרִים וְעִם רִקּוּד כָּזֶה שֶׁכֻּלָּם שַׁיָּכִים זֶה לָזֶה בְּכִוּוּן גָּדוֹל מַמָּשׁ, כִּי הַדִּבּוּרִים דְּהַיְנוּ הַשִּׁיר וְהַנִּגּוּן וְהָרִקּוּד כֻּלּוֹ אֶחָד מַמָּשׁ, כְּשֶׁזּוֹכִין לִשְׁמֹעַ זֹאת, אֲזַי מִתְבַּטְּלִים מַמָּשׁ בִּכְלוּת הַנֶּפֶשׁ מִגֹּדֶל עֹצֶם הַתַּעֲנוּג הַמֻּפְלָא. וְזֶהוּ הַתַּעֲנוּג הַגָּדוֹל מִכָּל הַתַּעֲנוּגִים וְאֵין תַּעֲנוּג גָּדוֹל מִזֶּה. וּמִי שֶׁלֹּא טָעַם זֹאת אֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלָל מִתַּעֲנוּג. אַשְׁרֵי עַיִן רָאֲתָה זֹאת, כִּי גַּם בָּעוֹלָם הַבָּא אֵין הַכֹּל זוֹכִין לִשְׁמֹעַ וְלִרְאוֹת זֹאת רַק "מִי שֶׁטָּרַח בְּעֶרֶב שַׁבָּת" וְכוּ' (עבודה זרה ג.). וְאֵלּוּ הָעוֹמְדִים סְבִיבוֹ אֵין יְכוֹלִין וְיוֹדְעִין מַה לַּעֲשׂוֹת, רַק יֵשׁ לָהֶם כְּלוֹת הַנֶּפֶשׁ וְהִשְׁתּוֹקְקוּת נִפְלָא מֵעֹצֶם הַתַּעֲנוּג, וְהוּא עוֹמֵד בָּאֶמְצַע וְעוֹשֶׂה כַּנַּ"ל (וְהֶבֵן הָעִנְיָן הֵיטֵב כִּי אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר זֹאת בִּכְתָב. וּמִי שֶׁהוּא יוֹדֵעַ נִגּוּן וְרִקּוּד יוּכַל לִשְׁמֹעַ מִמַּט בְּלִבּוֹ עֹצֶם נְעִימוּת עֹנֶג וְהִשְׁתּוֹקְקוּת הַנַּ"ל בִּכְלוֹת הַנֶּפֶשׁ מַמָּשׁ עַד שֶׁמִּתְבַּטְּלִים לְגַמְרֵי וְהָבֵן).

גַּם כָּל מִי שֶׁסָּמוּךְ וּמְקֹרָב יוֹתֵר נַעֲשֶׂה אֶצְלוֹ כָּל הַתְּנוּעוֹת מְמֵילָא, כַּנִּרְאֶה בְּחוּשׁ בַּמָּשָׁל הַנַּ"ל, שֶׁמִּי שֶׁסָּמוּךְ יוֹתֵר אֶל הַנִּגּוּן וְהָרִקּוּד וּמֵבִין בְּיוֹתֵר, נַעֲשִׂין אֶצְלוֹ מְמֵילָא כָּל הַתְּנוּעוֹת שֶׁל הַנִּגּוּן וְהָרִקּוּד מֵחֲמַת גֹּדֶל הַתַּעֲנוּג. כַּנִּרְאֶה בְּחוּשׁ, שֶׁכְּשֶׁאָדָם שׁוֹמֵעַ נִגּוּן וְרִקּוּדִים, מֵחֲמַת הַתַּעֲנוּג שֶׁנִּמְשָׁךְ אַחַר הַנִּגּוּן הוּא עוֹשֶׂה אֵחֲרָיו גַּם-כֵּן אוֹתָן הַתְּנוּעוֹת וְהוּא מְנַגֵּן

וּמְרַקֵּד גַּם-כֵּן קְצָת, כִּי נַעֲשָׂה אֶצְלוֹ מִמֵּילָא תְּנוּעוֹת הַנִּגּוּן וְהָרִקּוּד. כְּמוֹ כֵן כְּשֶׁמְּקָרֵב יוֹתֵר אֶל הַקְּדֻשָּׁה, כָּל מַה שֶּׁסָּמוּךְ יוֹתֵר אֶל הַתּוֹרָה וְהַנִּגּוּן וְהָרִקּוּד הַנַּ"ל, נַעֲשָׂה גַּם-כֵּן אֶצְלוֹ הַתְּנוּעוֹת שֶׁל כָּל הַנַּ"ל שֶׁל הַקְּדֻשָּׁה מִמֵּילָא. כָּל זֶה שָׁמַעְתִּי בְּעַצְמִי.

אַחַר-כָּךְ שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה הָאַחֲרוֹן: יֵשׁ לִי נִגּוּן לְזַמֵּר לֶעָתִיד לָבוֹא, שֶׁהוּא יִהְיֶה הָעוֹלָם הַבָּא שֶׁל כָּל הַצַּדִּיקִים וְהַחֲסִידִים (כנ"ל סימן רסו-ב). וְזֶה יֵשׁ לוֹ שַׂיָּכוּת לַשִּׂיחָה הַנַּ"ל שֶׁשָּׁמַעְתִּי בְּעַצְמִי. וְעַיֵּן בְּהַתּוֹרָה "תִּקְעוּ תּוֹכָחָה" בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא (סימן ח') שֶׁאָמַר סָמוּךְ לְהִסְתַּלְּקוּתוֹ, שָׁם מְדַבֵּר מֵהַנִּגּוּן שֶׁל שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם נִימִין וְכוּ'. וְעַיֵּן בְּהַמַּעֲשֶׂה שֶׁל יוֹם הַשִּׁשִּׁי מֵהַשִּׁבְעָה בָּעטֶלְיִרס.

וּבִלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז שָׁמַעְתִּי שֶׁאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "זַיי זָאלְן מִיךְ הֶערְן אַיין תּוֹרָה מִיט דֶעם נִגּוּן אִין מִיט אַיין טַאנְץ וָואלְט דִי גַאנְצֶע וֶועלְט אוֹיס גִיגַאנְגֶען" [אִלּוּ הָיוּ שׁוֹמְעִין רַק תּוֹרָה אַחַת שֶׁאֲנִי אוֹמֵר עִם הַנִּגּוּן וְהָרִקּוּד שֶׁלָּהּ הָיוּ כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ מִתְבַּטְּלִין בְּכְלוּת הַנֶּפֶשׁ]. וְחָזַר וְשָׁאַל "וָואס הָאבּ אִיךְ גִיזָאגְט" [מָה אָמַרְתִּי] וְהֵשִׁיב לוֹ הָרַב רַבִּי נָתָן זַ"ל שֶׁאָמַר כְּכָל הַנַּ"ל. וְאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל "וָואס מֵיינְסְטוּ דוּא" [מָה אַתָּה סוֹבֵר] אֲפִלּוּ חַיּוֹת וַעֲשָׂבִים וְכוּ' כְּכָל הַנַּ"ל:

אות שמא

ב, אָמַר מַה שֶּׁאֵין יָכוֹל לוֹמַר תּוֹרָה לִפְרָקִים זֶהוּ חִדּוּשׁ יוֹתֵר. שֶׁכְּבָר מוּכָן וּמְזֻמָּן אֶצְלִי כַּמָּה חִדּוּשִׁים גְּדוֹלִים, וּבְתוֹךְ כָּךְ הַכֹּל נִשְׁכָּח מֵאִתִּי וְאֵינִי זוֹכֵר כְּלוּם, וְאֵינִי יוֹדֵעַ כְּלָל מִשּׁוּם סֵפֶר בָּעוֹלָם, וַאֲפִלּוּ נִגּוּן אֵינִי יוֹדֵעַ, רַק הַכֹּל כַּאֲשֶׁר לַכֹּל נִשְׁכָּח וְנֶעְלָם מִמֶּנִּי, וְזֶהוּ פֶּלֶא גָּדוֹל בֶּאֱמֶת. וְכַמָּה פְּעָמִים שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ עִנְיָן זֶה, כִּי זֶה רָגִיל אֶצְלוֹ שֶׁכַּמָּה פְּעָמִים הוּא אוֹמֵר עַתָּה אֵינִי יוֹדֵעַ כְּלָל כְּלָל לֹא, אַף-עַל-פִּי שֶׁבַּשָּׁעָה הַקּוֹדֶמֶת גִּלָּה חִדּוּשִׁים נִפְלָאִים וְנוֹרָאִים.

בְּשַׁבָּת שֶׁקּוֹדֶם רֹאשׁ חֹדֶשׁ אָב שְׁנַת תקס"ג שָׁמַעְתִּי גַּם כֵּן בְּעִנְיָן זֶה, כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר:

אות שמב

ג, אָמַר: בְּדִבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל מָצִינוּ שֶׁכָּל אֶחָד מַתְחִיל מִן הַמִּקְרָא שֶׁלּוֹ. כְּגוֹן מַה שֶּׁמָּצִינוּ שֶׁמֹּר מַפִּיק לָהּ מִזֶּה הַמִּקְרָא, וּמֹר מֵאִידָךְ מִקְרָא. כִּי כָּל אֶחָד יֵשׁ לוֹ מָקוֹם שֶׁמִּשָּׁם מַתְחִיל הַלִּמּוּד וְהַתּוֹרָה שֶׁלּוֹ. וּכְפִי אוֹתָהּ הַהַתְחָלָה מִזֶּה הַמִּקְרָא, כֵּן עַל-פִּי סֵדֶר זֶה הוֹלֵךְ כָּל הַתּוֹרָה אֶצְלוֹ. וְהַשֵּׁנִי שֶׁמַּתְחִיל מִמִּקְרָא אַחֵר יֵשׁ לוֹ סֵדֶר אַחֵר לְפִי הַהַתְחָלָה שֶׁלּוֹ. כִּי כָּל אֶחָד לְפִי הַתְחָלָתוֹ מֵאֵיזֶה מָקוֹם שֶׁהוּא, כֵּן מִשְׁתַּנֶּה וְהוֹלֵךְ כָּל הַסֵּדֶר שֶׁל כָּל הַתּוֹרָה שֶׁלּוֹ. וְאִם הָיָה זֶה הַתַּנָּא בָּא לְמִקְרָא אַחֵר שֶׁל הַתַּנָּא הַשֵּׁנִי לֹא יוּכַל לְקַח מִשָּׁם, כִּי כָּל אֶחָד צָרִיךְ רַק לְקַבֵּל וְלִקַּח וּלְהַתְחִיל מִמָּקוֹם שֶׁלּוֹ. אֲבָל אֲנִי יָכוֹל לְהַתְחִיל מִכָּל מָקוֹם שֶׁאֲנִי רוֹצֶה, וְהָבֵן הַדָּבָר:

אות שמג

ד, אָמַר: אִלּוּ לֹא הָיָה יוֹצֵא זֶה הַסֵּפֶר לָעוֹלָם, הַיְנוּ הַסֵּפֶר לִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן, הָיָה נַעֲשֶׂה עִנְיָן אַחֵר. כִּי כְּבָר הָיָה לוֹ חֵשֶׁק כַּמָּה פְּעָמִים לַעֲשׂוֹת הֲלָכוֹת פְּסוּקוֹת עַל הַשֻּׁלְחָן-עָרוּךְ לְבָאֵר כָּל דִּין וְדִין בְּהֲלָכָה פְּסוּקָה אוֹ לְהַצִּיג הֲלָכָה כְּדִבְרֵי מִי מֵהַפּוֹסְקִים אֵצֶל כָּל דִּין וְדִין. אַךְ עַכְשָׁו שֶׁיָּצָא זֶה הַסֵּפֶר לָעוֹלָם לֹא יִהְיֶה עִנְיָן הַנַּ"ל. וּבֶאֱמֶת חִדּוּשִׁים שֶׁל גְּמָרָא פְּרוּשׁ תּוֹסָפוֹת הֵם קַלִּים בְּיוֹתֵר. וְאֵין אֶחָד מֵהֶם יוֹדֵעַ הַדֶּרֶךְ כְּלָל שֶׁל אוֹתָן הַחִדּוּשִׁים וּמִי שֶׁיּוֹדֵעַ הֵם קַלִּים מְאֹד וְצָרִיךְ לָזֶה לִהְיוֹת בָּקִי בִּשְׁלֹשׁ-עֶשְׂרֵה מִדּוֹת שֶׁהַתּוֹרָה נִדְרֶשֶׁת בָּהֶם:

אות שדמ

ה, יוֹם ד' תְּרוּמָה תק"ע, נִכְנַסְתִּי אֶצְלוֹ וְאָמַר לִי זֶה הַסִּפּוּר: בַּיָּמִים הַלָּלוּ לֹא הָיָה נִיחָא לִי כְּלָל לִחְיוֹת. אַךְ לִהְיוֹת שֶׁזֶּה כַּמָּה חֲדָשִׁים וְאֵינִי יוֹדֵעַ כַּמָּה, שֶׁאֲנִי מְצַפֶּה וּמִתְגַּעְגֵּעַ לָדַעַת אֵיזֶה דָּבָר. כִּי נוֹדַע לִי דָּבָר אֶחָד, אַךְ לֹא יָדַעְתִּי אֶת הַדָּבָר בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה, וְהָיִיתִי מִתְגַּעְגֵּעַ לָדַעַת זֹאת כַּמָּה חֲדָשִׁים כַּנַּ"ל. כִּי בֶּאֱמֶת בְּוַדַּאי אֵיךְ אֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיֶה דָּבָר שֶׁלֹּא יִהְיֶה מָרָמְז בְּהַתּוֹרָה, וְעַכְשָׁו מְצָאתִיו מְבֹאָר בַּתּוֹרָה. וּמִתְּחִלָּה הָיָה סָתוּם מְאֹד מִמֶּנִּי. וּבֶאֱמֶת יֵשׁ דְּבָרִים שֶׁהֵם מְרֻמָּזִים בְּרֶמֶז בְּעִלְמָא. גַּם יֵשׁ כַּמָּה הֲלָכוֹת עַל כָּל קוֹץ וְקוֹץ כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל שֶׁ"עַל כָּל קוֹץ וְקוֹץ יֵשׁ תִּלֵּי תִלִּים שֶׁל הֲלָכוֹת" (מנחות כט:). אֲבָל עַכְשָׁו מְצָאתִיו מְבֹאָר בְּפֵרוּשׁ בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה וְכוּ'. גַּם יֵשׁ דְּבָרִים שֶׁהֵם לְמַעְלָה מִן הַתּוֹרָה. וְסֵיֵם: וּמֻחְמָת זֶה (הַיְנוּ מֻחְמַת שֶׁנּוֹדַע לוֹ עִנְיָן הַנַּ"ל) עַתָּה נִיחָא לִי הַחַיִּים. כִּי אִם כְּבָר הָיִיתִי מִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם, אֶפְלוּ אִם הָיִיתִי זוֹכֶה לֵידַע זֹאת שָׁם, הָיוּ חוֹשְׁבִין לִי זֹאת לָעוֹלָם הַבָּא, אֲבָל עַכְשָׁו אַדְרַבָּא וְכוּ'. וְכַוָּנָתוֹ הָיְתָה שֶׁעַכְשָׁו שֶׁזָּכָה לָזֶה בְּזֶה הָעוֹלָם, אַדְרַבָּא, יַגִּיעַ לִי עוֹד בִּשְׁבִיל זֶה עוֹד שָׂכָר הַמַּפְלֶא בְּכַפְלֵי כְּפָלַיִם:

אות שמה

ו, עָנָה וְאָמַר: אֲנַחְנוּ אֵינֶנּוּ כְּלָל מִזֶּה הָעוֹלָם שֶׁל עַכְשָׁו, וּמֻחְמַת זֶה אֵין הָעוֹלָם יְכוֹלִים לִסְבֹּל אוֹתָנוּ. וְרֹאשׁוּת (הַיְנוּ רֹאשׁ וּמַנְהִיג), אֵין שַׁיָּךְ לִי כְּלָל, כִּי אֵין מַגִּיעַ לִי שׁוּם רָאשׁוּת בְּהָעוֹלָם שֶׁל עַכְשָׁו. וְגַם מְעַט הָרָאשׁוּת שֶׁיֵּשׁ לִי, בֶּאֱמֶת אֵין זֶה רָאשׁוּת כְּלָל, אַדְרַבָּא זֶהוּ חוֹבָא וְאִטְלוּלָא [שְׁחוֹק וְלֵיצָנוּת] מַמָּשׁ. וְגַם אוֹתוֹ הַמְּעַט שֶׁיֵּשׁ לִי הוּא רַק מֻחְמַת (נ"א: נֶגֶד) הַטֶּבַע שֶׁכָּפִיתִי אֶת טִבְעִי לָזֶה, אֲשֶׁר מֻחְמַת זֶה יָכוֹל לָבוֹא אֵיזֶה דִּבּוּר מִמֶּנִּי בְּתוֹךְ הָעוֹלָם. וְכָל הַשִּׂיחוֹת וְהַסִּפּוּרִים (הַיְנוּ הַתּוֹרוֹת וְהַמַּאֲמָרִים שֶׁהוּא אוֹמֵר) שֶׁלָּנוּ אִם לֹא הָיָה לִי גַּם זֶה הַמְּעַט הָרָאשׁוּת, גַּם אֵלּוּ הַדִּבּוּרִים לֹא הָיוּ בָּאִים בְּתוֹךְ הָעוֹלָם. וּבֶאֱמֶת אִם לֹא הָיָה דּוֹר כָּזֶה, אִם הָיוּ דְּבָרִים אֵלּוּ (הַיְנוּ הַתּוֹרוֹת שֶׁהוּא אוֹמֵר) נֶאֱמָרִים בְּדוֹרוֹ שֶׁל הָאֲרִיזַ"ל אוֹ אֶפְלוּ בְּדוֹרוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי זַ"ל הָיָה רַעַשׁ גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד:

אות שמו

ז, נִשְׁמַע מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁאָמַר, שֶׁהַסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ שֶׁלּוֹ לִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן שֶׁיָּצָא בָּעוֹלָם הוּא אַתְחַלְתָּא דִּגְאֻלָּה. וְאָמַר מֵאַחַר שֶׁיָּצָא בָּעוֹלָם אֲנִי חָפֵץ מְאֹד שֶׁיִּלְמְדוּ אוֹתוֹ, כִּי צְרִיכִים לִלְמֹד אוֹתוֹ הַרְבֵּה עַד שֶׁיִּהְיֶה שָׁגוּר בְּפִי כֻּלָּם. כִּי הוּא מָלֵא מוּסָר וְהִתְעוֹרְרוּת גָּדוֹל מְאֹד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֲשֶׁר אֵין עֶרֶךְ אֵלָיו. וּמִי שֶׁעוֹסֵק בְּזֶה הַסֵּפֶר אֵין צָרִיךְ עוֹד סֵפֶר מוּסָר אַחֵר. כָּךְ אָמַר בְּפֵרוּשׁ. וְאָמַר, שֶׁהַלִּמּוּד בְּחִבּוּרָיו הַקְּדוֹשִׁים הוּא אַתְחַלְתָּא דִּגְאֻלָּה בְּמַהֵרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן. וְאָמַר שֶׁטּוֹב לִקְבֹּעַ לְעַצְמוֹ שְׁנֵי שִׁעוּרִים לִלְמֹד סְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, שִׁעוּר אֶחָד פָּשׁוּט לִלְמֹד בְּמַהִירוּת הַרְבֵּה מְאֹד כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה שָׁגוּר בְּפִיו בְּעַל-פֶּה, וְשִׁעוּר אֶחָד לִלְמֹד בְּעִיּוּן גָּדוֹל. כִּי יֵשׁ עֲמָקוּת גָּדוֹל וְנִפְלָא בְּסְפָרָיו. וְעַיֵּן בְּמָקוֹם אַחֵר מִזֶּה, מֵעִנְיַן עֹצֶם הָעֲמָקוּת הַגָּדוֹל שֶׁיֵּשׁ בְּתוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה וְהַנּוֹרָאָה מְאֹד מְאֹד עַד אֵין סוֹף וְאֵין תַּכְלִית (לקמן שמ"ח):

אות שמז

ח, פַּעַם אֶחָד הָיָה מְזֻרָז אֶת אֶחָד לִלְמֹד אֶת סִפְרוֹ. וְאָמַר שֶׁהוּא מִצְוָה גְּדוֹלָה לִלְמֹד סִפְרוֹ הַרְבֵּה. וְאָמַר לוֹ שֶׁיְּכוֹלִין לִהְיוֹת נַעֲשֶׂה בַּעַל מֹחַ גָּדוֹל עַל-יְדֵי סִפְרוֹ, כִּי יֵשׁ בּוֹ שֵׂכֶל גָּדוֹל וְעֲמָקוּת נִפְלָא מְאֹד עַל-פִּי פְּשׁוּטָן שֶׁל דְּבָרִים. וְגַם אִם יַתְמִידוּ בְּסִפְרָיו יְכוֹלִין לִזְכּוֹת לִהְיוֹת נַעֲשֶׂה אִישׁ כָּשֵׁר בֶּאֱמֶת, וְאָז יִזְכֶּה לִרְאוֹת הַפְּנִימִיּוּת שֶׁיֵּשׁ בְּסִפְרָיו הַקְּדוֹשִׁים כִּי יֵשׁ בָּהֶם פְּנִימִיּוּת הַרְבֵּה מַה שֶּׁאֵין נִרְאֶה עַל-פִּי פְּשׁוּטוֹ כְּלָל. אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לִלְמֹד וּלְהַתְמִיד בָּהֶם הַרְבֵּה:

אות שמח

ט, אָמַר בְּהַתּוֹרָה שֶׁלִּי יֵשׁ עֲמָקוּת. וְעַיֵּן בְּמַה שֶׁנִּרְשַׁם בְּמָקוֹם אַחֵר, שֶׁמַּה שֶׁנִּכְתַּב בִּלְשׁוֹנוֹ צְרִיכִין לְדַקְדֵּק בּוֹ כְּמוֹ בַּמִּקְרָא (לקמן שס"ב). כִּי הוּא חוֹזֵר בְּכָל פַּעַם דְּבָרָיו שֶׁנִּרְאֶה לִכְאוֹרָה שִׁפַּת יֶתֶר, וְהוּא בְּכַוָּנָה גְּדוֹלָה. וּצְרִיכִין לְדַקְדֵּק בּוֹ מְאֹד כַּנַּ"ל. וּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֵינַיִם וְיָשִׂים דַּעְתּוֹ וְלִבּוֹ הֵיטֵב לְדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל, יָבִין מְעַט מִזְּעַר מֵעֹצֶם הָעֲמָקוּת הַנִּפְלָא שֶׁיֵּשׁ בְּסְפָרָיו, אֲשֶׁר לֹא נִמְצָא דֻּגְמָתָם בְּשׁוּם סֵפֶר שֶׁיִּהְיֶה בִּדְבָרָיו עֲמָקוּת נִפְלָא וְנָעִים כְּמוֹ בְּסְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים:

אות שמט

י, פַּעַם אֶחָד הָיָה מְשַׂבֵּחַ אֶת הַסֵּפֶר שֶׁלּוֹ מְאֹד, וְאָמַר שֶׁיְּכוֹלִין לִהְיוֹת נַעֲשֶׂה בַּעַל תְּשׁוּבָה גָּמוּר עַל-יְדֵי לִמּוּד הַסֵּפֶר שֶׁלּוֹ. וְהָיָה חָפֵץ וּמִשְׁתּוֹקֵק מְאֹד שֶׁיַּדְפִּיסוּ סִפְרוֹ עוֹד כַּמָּה פְּעָמִים וְיִתְפַּשְּׁטוּ בָּעוֹלָם. וְאָמַר שֶׁיִּהְיוּ בְּנֵי אָדָם שֶׁיִּלְמְדוּ וְיִתְפַּלְּלוּ עַל-יְדֵי הַסֵּפֶר הַזֶּה. וְאָמַר שֶׁמִּי שֶׁיֵּשֵׁב וְיַעֲסֹק בְּסִפְרָיו, רַק בְּלִי קִנְטוּר וְנִצָּחוֹן, וְיִסְתַּכֵּל בּוֹ בֶּאֱמֶת, אָז בְּוַדַּאי יִהְיוּ נִבְקָעִין אֲצִלּוֹ כָּל גִּידֵי קַשְׁיוּת לְבָבוֹ. וְאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "סָע וועט אים אַלֶע אָדערן טְרֵעפֶן".

וְאָמַר, שֶׁכָּל אָדָם צָרִיךְ לְהִשְׁתַּדֵּל לִקְנוֹת הַסֵּפֶר שֶׁלּוֹ. וּמִי שֶׁאֵין לוֹ בְּמַה לִקְנוֹת יִמְכֹּר כָּל סְפָרָיו שֶׁיֵּשׁ לוֹ וְיִקְנֶה זֶה הַסֵּפֶר שֶׁלּוֹ. וּמִי שֶׁאֵין לוֹ סְפָרִים לִמְכּוֹר יִמְכֹּר כַּר מִתַּחַת רֹאשׁוֹ וְיִקְנֶה הַסֵּפֶר שֶׁלּוֹ. וְעוֹד סִפֵּר מִזֶּה. וְעַיֵּן בְּמָקוֹם אַחֵר עוֹד מִזֶּה (לקמן סימן שנ"ה).

וְאָמַר: שֶׁהַסֵּפֶר שֶׁלּוֹ יִהְיֶה חָשׁוּב מְאֹד, וִיבַקְּשׁוּהוּ וִיחַפְּשׂוּהוּ מְאֹד וְיֶדְפַּס וְיֵחָזֵר וְיֶדְפַּס כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים וְיִהְיֶה חָשׁוּב מְאֹד, רַק נִכְסַפְתִּי לִרְאוֹת זֹאת. וְאֶהְיֶה אֲנִי עוֹמֵד וּמִסְתַּכֵּל וְכוּ'. וְאָמַר שֶׁהַמַּאֲמָרִים שֶׁכָּתַב בְּעַצְמוֹ גַּם הַלָּשׁוֹן לְבַד הוּא מְסֻגָּל מְאֹד כִּי הֵם כְּלָלִים:

אות שנ

יא, שְׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁאָמַר שֶׁהַתּוֹרָה שֶׁלִּי הִיא כֻּלָּהּ בְּחִינוֹת (עיין שיחות הר"ן סימן ר'):

אות שנא

יב, בְּשָׁעָה שֶׁכָּרְכוּ הַסֵּפֶר לִקּוּטֵי מוֹהַר"ן הָרִאשׁוֹן, בְּעֵת שֶׁהָיוּ הַקּוּנְטְרֵסִים בְּכָתָב אָמַר: לָכֶם נִדְמֶה שֶׁזֶּה דָּבָר פָּשׁוּט. הֲלֹא כַּמָּה עוֹלָמוֹת תְּלוּיִים בָּזֶה. וּצְרִיכִין לְהַרְחִיב הַדִּבּוּר בָּזֶה כָּל מַה שֶׁעָבַר בְּאוֹתוֹ הָעֵת. וְאִם יִרְצֶה ה' יִתְבָּאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם (עיין לעיל קפ"ד):

אות שנב

יג, אָמַר: הַבַּעַל דָּבָר יָכוֹל לְחַפּוֹת וּלְכַסּוֹת אֶת הָעֵינַיִם מְאֹד, אֲבָל בִּלְאָ זֶה הָיָה הַסֵּפֶר עוֹשֶׂה הִתְעוֹרְרוּת גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד בָּעוֹלָם. וְאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "דֶּער בַּעַל דָּבָר קֶען זַייֶע�ר פַּאר שְׁטֶעלִין, אֲבֶער זוּסְט וָואלְט דָאס סֵפֶר מְחַיֶּב גִּיוֶוען אַ גְּרוֹיסְן בְּרַאךְ צוּ טָאהן אוֹיף דֶער וֶועלְט":

אות שנג

יד, אָמַר שֶׁיּוֹדֵעַ כָּל הַצַּדִּיקִים שֶׁהָיוּ מֵאָדָם הָרִאשׁוֹן עַד עַכְשָׁו, מֵאַיזֶה מָקוֹם הָיוּ, וּמֵאֵיזֶה מָקוֹם הֵם אוֹמְרִים תּוֹרָה, וּבְאֵיזֶה מָקוֹם נִשְׁאֲרוּ בִּשְׁעַת הִסְתַּלְקוּתָם. וְהִתְחִיל לַחֲשֹׁב: הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל מִבִּינָה, וְהַמַּגִּיד זַ"ל מֹחָכְמָה, אַף-עַל-פִּי שֶׁבִּינָה לְמַטָּה מֵחָכְמָה, אַף-עַל-פִּי-כֵן הָיָה אוֹמֵר תּוֹרָה מֵאוֹתָהּ הַבִּינָה שֶׁהִיא לְמַעְלָה מֵחָכְמָה. רַבִּי בָּרוּךְ זַ"ל מִבִּינָה שֶׁהִיא לְמַטָּה מֵאוֹתָהּ הַחָכְמָה, אֲבָל אֲנִי אוֹמֵר תּוֹרָה מִמָּקוֹם שֶׁהוּא לְמַעְלָה מֵאֵלּוּ הַמְּקוֹמוֹת. וַאֲפִילּוּ אִם בָּא אֶצְלִי תּוֹרָה מֵאֵלּוּ הַמְּקוֹמוֹת, אֵינִי רוֹצֶה בָּהֶם, כִּי אֲנִי רוֹצֶה רַק חֲדָשׁוֹת. וְאָמַר שֶׁהוּא מְקַבֵּל תּוֹרָה מִמָּקוֹם שֶׁלֹּא קִבֵּל מִשָּׁם שׁוּם אָדָם בָּעוֹלָם (נ"א: מֵעוֹלָם). כֵּן שָׁמַעְתִּי בְּשֵׁם אֲחֵרִים בִּשְׁמוֹ. וְגַם בְּעַצְמִי שָׁמַעְתִּי שֶׁפַּעַם אַחַת שֶׁהִתְפָּאֵר בְּשֶׁבַח גְּדֻלַּת תּוֹרָתוֹ, וְאָמַר אָז בְּתוֹךְ דִּבְרֵי הִתְפָּאֲרוּתוֹ: הֲלֹא אֲנִי יוֹדֵעַ מֵהֵיכָן אֲנִי לוֹקֵחַ אוֹתָם. וְהַמּוּבָן מִדְּבָרָיו וּמִתְּנוּעוֹתָיו הַקְּדוֹשִׁים אָז הָיָה, שֶׁהוּא לוֹקֵחַ תּוֹרָתוֹ מִמָּקוֹם גָּבוֹהַּ וְעֶלְיוֹן נוֹרָא וְנִשְׂגָּב מְאֹד מְאֹד:

אות שנד

טו, אָמַר הַסּוּר מֵרָע שֶׁלִּי הוּא חִדּוּשׁ נִפְלָא, וְגַם הָעֲשֵׂה טוֹב שֶׁלִּי הוּא נִפְלָא מְאֹד, כִּי אֲנִי עוֹשֶׂה טוֹב הַרְבֵּה בֶּאֱמֶת, וְהַתּוֹרָה שֶׁלִּי עוֹשָׂה הַרְבֵּה מְאֹד בָּעוֹלָם (נ"א: בְּזֶה הָעוֹלָם). כִּי עַל-יְדֵי הַתּוֹרָה שֶׁלִּי נִמְשָׁכִין כָּל הַהַשְׁפָּעוֹת שֶׁבָּעוֹלָם. וְדַבֵּר עִם אֶחָד, מָה הַמַּשָּׂא-וּמַתָּן שֶׁלְּךָ? עִם חִטִּים אַתָּה נוֹשֵׂא וְנוֹתֵן, גַּם זֶה נִמְשָׁךְ עַל-יְדֵי הַתּוֹרָה שֶׁלִּי.

עָנָה וְאָמַר: עַל שְׁנֵי כִּתּוֹת אֲנָשִׁים יֵשׁ לִי רַחֲמָנוּת גָּדוֹל עֲלֵיהֶם, עַל אֵלּוּ אֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ יְכוֹלִים לְהִתְקָרֵב אֵלַי וְאֵינָם מִתְקָרְבִים, וְעַל אֵלּוּ הַמִּקָּרְבִים אֵלַי וְאֵינָם מְקַיְּמִים אֶת דְּבָרַי. כִּי אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁיִּהְיֶה עֵת בְּעֵת שֶׁיִּהְיֶה הָאָדָם מֻנָּח עַל הָאָרֶץ עִם רַגְלָיו אֶל הַדֶּלֶת, אֵז יִסְתַּכֵּל עַל עַצְמוֹ הֵיטֵב וְיִתְחָרֵט מְאֹד מְאֹד עַל שֶׁלֹּא זָכָה לְהִתְקָרֵב אֵלַי, אוֹ שֶׁלֹּא קִיֵּם אֶת דְּבָרַי. כִּי אָז יֵדְעוּ שֶׁאִם הָיוּ מְקָרְבִים אֵלַי וּמְקַיְּמִים אֶת דְּבָרַי לֹא הָיָה שׁוּם דַּרְגָּא בָּעוֹלָם שֶׁלֹּא הָיִיתִי מְבִיאָם לְאוֹתָהּ הַמַּדְרֵגָה. אֲבָל לֹא יוֹעִיל אָז. עָנָה וְאָמַר אִם חַס וְשָׁלוֹם לֹא יָבוֹא מָשִׁיחַ בְּמְהֵרָה, יִהְיוּ הָעוֹלָם מִתְגַּעְגְּעִים אַחֲרֵי הַרְבֵּה מְאֹד, הַרְבֵּה יוֹתֵר מִמַּה שֶׁמִּתְגַּעְגְּעִים אַחֲרֵי הַבַּעַל שֵׁם טוֹב זַ"ל:

אות שנה

טז, סִפֵּר לִי אֶחָד שֶׁהָיָה מְשַׁבֵּחַ מְאֹד אֶת תּוֹרָתוֹ לְפָנָיו וְהִפְלִיג מְאֹד בִּגְדֻלַּת נִפְלְאוֹת תּוֹרָתוֹ. וְאָמַר שֶׁצְּרִיכִין לְהִשְׁתַּדֵּל מְאֹד לִקְנוֹת סְפָרָיו. כִּי אֶפְלוּ כְּשֶׁעוֹמְדִין בְּתֹהֶבָה וּמִגְדָּל הֵם טוֹבָה גְּדוֹלָה, כִּי סְפָרָיו הֵם שְׁמִירָה גְּדוֹלָה בַּבַּיִת לִשְׁמֹר גַּם הָעֲשִׁירוּת וּמָמוֹן הָאָדָם מִכָּל הַהֶזֵּקוֹת. וְהִזְכִּיר אָז עָשִׁיר אֶחָד שֶׁהָיָה יוֹדְעוֹ וּמַכִּירוֹ, וְאָמַר שֶׁגַּם אֵלָיו הִיא טוֹבָה גְּדוֹלָה שֶׁיִּהְיֶה הַסֵּפֶר שֶׁלּוֹ בְּבֵיתוֹ, כִּי יִהְיֶה לוֹ שְׁמִירָה גְּדוֹלָה לְכָל דָּבָר וְשֶׁתִּתְקַיֵּם עֲשִׁירוּתוֹ. וְהִזְהִיר אֶת הָאִישׁ שֶׁדִּבֵּר עִמּוֹ מִזֶּה, שֶׁיְּזָרֵז אֶת הֶעָשִׁיר הַנַּ"ל שֶׁיִּרְאֶה לִקְנוֹת סְפָרָיו. וְעַיֵּן בְּמָקוֹם אַחֵר מִזֶּה, כַּמָּה הָיָה מִשְׁתּוֹקֵק שֶׁיִּתְפַּשְׁטוּ סְפָרָיו בְּקֶרֶב כָּל יִשְׂרָאֵל, וְלֹא לִכְבוֹדוֹ חַס וְשָׁלוֹם (עיין ימי מוהרנ"ת א' כ"ט):

אות שנו

יז, אַחַר שֶׁמָּסַר הַתּוֹרָה "פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן" (לקוטי א' סימן ס'), אָמַר שֶׁהָיְתָה חֲתֻנָּה יָפָה ("סֵע גִּיוֶּועִן אַשֵּׁיין חֲתֻנָּקְלָע"), וְהָיָה רָאוּי לְבַקֵּשׁ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִם הַפָּמַלְיָא שֶׁל מַעְלָה עַל הַחֲתֻנָּה. אָמַרְתִּי לוֹ בְּוַדַּאי הָיָה בְּכָאן. הֵשִׁיב מִן הַסְּתָם (נ"א: הֵשִׁיב בְּוַדַּאי מִן הַסְּתָם) (אָמַר הַמַּעְתִּיק שָׁמַעְתִּי שֶׁאָמַר אָז לְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, שֶׁהָיָה יָכוֹל לְהַחֲזִיק אוֹתָם בְּעִנְיַן אֱמִירַת הַתּוֹרָה הַנַּ"ל שְׁלֹשָׁה יָמִים וּשְׁלֹשָׁה לֵילוֹת וְלֹא יֵדְעוּ בֵּין יוֹם לְלַיְלָה כְּלָל, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ וְכוּ' (שמות טו.

:

אות שנז

יח, אָמַר, שֶׁכָּל הַתּוֹרוֹת שֶׁגִּלָּה קֹדֶם שֶׁהָיָה בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, אֵינוֹ רוֹצֶה כְּלָל שֶׁיִּהְיוּ כְּתוּבִים בְּסִפְרָיו, רַק מַה שֶּׁחִדֵּשׁ אַחַר שֶׁהָיָה בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל צְרִיכִין לִכְתֹּב הַכֹּל, אֲפִלּוּ כָּל שִׂיחָה וְשִׂיחָה הַכֹּל צְרִיכִין לִכְתֹּב. וְכַמָּה פְּעָמִים הִזְהִיר מְאֹד לִכְתֹּב כָּל שִׂיחָה וְשִׂיחָה שֶׁשּׁוֹמְעִין מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ. וְאָמַר: בִּשְׁלָמָא דִּבְרִים הַנִּכְתָּבִים בְּסֵפֶר, אִם לֹא יִזְכֹּר אוֹתָם עַכְשָׁו יוּכַל לִרְאוֹתָם וְלִלְמֹד בָּהֶם בְּפַעַם אַחֵר, אֲבָל כָּל הַדִּבְרִים שֶׁאַתֶּם שׁוֹמְעִים מִפִּי, שׁוּב לֹא תִּשְׁמְעוּ עוֹד פַּעַם אַחֶרֶת לְעוֹלָם. עַל כֵּן בְּוַדַּאי אַתֶּם צְרִיכִין לִזְכֹּר מְאֹד כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר, וְלִכְתֹּב הַכֹּל כָּל שִׂיחָה וְסִפּוּר (וּמֵחֲמַת זֶה הִתְחַלְתִּי לִכְתֹּב קְצָת שִׂיחוֹת שֶׁשָּׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּעַצְמוֹ אוֹ עַל-יְדֵי אֲחֵרִים, אֲבָל לֹא נִכְתַּב חֵלֶק מֵאֶלֶף):

אות שנח

יט, וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל בְּפֵרוּשׁ, שֶׁבְּכָל שִׂיחָה וְשִׂיחָה שֶׁהָיָה מְשִׂיחַ וּמְדַבֵּר עִמָּנוּ יְכוֹלִים לִהְיוֹת עַל יָדָהּ אִישׁ כָּשֵׁר, וַאֲפִלּוּ צַדִּיק גָּמוּר כָּל יְמֵי חַיָּיו כְּמוֹ שֶׁאֲנִי רוֹצֶה ("אַזוֹי וויא אִיךְ מַיין אַיין גוּטֶער יְהוּד"), אִם יִרְצֶה לֵילֵךְ עִמָּהּ לְקַיֵּם כְּפִי שִׂיחָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה. וּמִי שֶׁזָּכָה לִשְׁמֹעַ שִׂיחָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ הוּא יוֹדֵעַ זֹאת בֶּאֱמֶת וּבְבֵרוּר. וְגַם אֲפִלּוּ עַכְשָׁו כְּשֶׁלּוֹמְדִין דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, יֵשׁ לָהֶם גַּם-כֵּן כֹּחַ גָּדוֹל לְעוֹרֵר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לִזְכוּת לְדַרְכֵי ה' בֶּאֱמֶת, לְמִי שֶׁיָּשִׂים לִבּוֹ הֵיטֵב לִדְבָרָיו וּלְשִׂיחוֹתָיו הַקְּדוֹשִׁים הַנֶּאֱמָרִים בָּזֶה הַסֵּפֶר, וּבִשְׁאָר סְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים. כִּי כָּל שִׂיחָה וְשִׂיחָה שֶׁלּוֹ הִיא הִתְעוֹרְרוּת נִפְלָא וְנוֹרָא מְאֹד מְאֹד, וְדֶרֶךְ יְשָׁרָה וּנְכוֹנָה מְאֹד לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְכָל אֶחָד לְפִי מַדְרֵגָתוֹ, יִהְיֶה בְּאֵיזֶה מַדְרֵגָה שֶׁיִּהְיֶה. אֲפִלּוּ מִי שֶׁהוּא בְּמַדְרֵגָה עֶלְיוֹנָה מְאֹד יָכוֹל לְקַבֵּל דֶּרֶךְ יְשָׁרָה וְעֵצוֹת נִפְלָאוֹת מִכָּל שִׂיחָה וְשִׂיחָה שֶׁלּוֹ. וְכֵן לְהֵפֶךְ, מִי שֶׁהוּא בְּתַכְלִית מַדְרֵגָא הַתַּחְתּוֹנָה עַד לְמְאֹד חַס וְחָלִילָה חַס וְשָׁלוֹם, בְּאֵיזֶה מָקוֹם שֶׁהוּא, יָכוֹל לְקַבֵּל דֶּרֶךְ יְשָׁרָה וְעֵצוֹת נְכוֹנוֹת מִכָּל שִׂיחָה וְשִׂיחָה שֶׁלּוֹ לְמַלֵּט נַפְשׁוֹ מִנִּי שַׁחַת, וְלָשׁוּב אֶל הַשֵּׁם בֶּאֱמֶת, אִם יָשִׂים לִבּוֹ לִדְבָרָיו הֵיטֵב, וְיקַיֵּם אוֹתָם בֶּאֱמֶת וּבְתָמִימוּת בְּלִי שׁוּם חָכְמוֹת. אַשְׁרֵי מִי שֶׁיֹּאחַז בָּהֶם:

אות שנט

כ, (שיחה זו מקומה לקמן שסד-ג)

אות שס

כא, אָמַר: אֵינִי אוֹמֵר לָכֶם מִתּוֹרָתִי כִּי-אִם הַפְּסֹלֶת, וְהִיא נְמוּכָה אַלְפֵּי אֲלָפִים וְרִבֵּי רִבְבוֹת מַדְרֵגוֹת מִכְּפִי מַה שֶּׁאֲנִי מַשִּׂיגָהּ, וְאֵינִי יָכוֹל לוֹמַר נָמוּךְ יוֹתֵר. וּכְבָר נִרְשַׁם מִזֶּה בְּמָקוֹם אַחֵר:

אות שסא

כב, שֶׁמַּעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר כְּבָר שֶׁיֵּשׁ לוֹ תּוֹרוֹת בְּלִי לְבוּשִׁים. פֵּרוּשׁ, שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהַלְבִּישׁ אוֹתָהּ בְּשׁוּם לְבוּשׁ. וְאָמַר: קְרָא אַסְמַכְתָּא בְּעָלְמָא הוּא, שֶׁסּוֹמֵךְ הַתּוֹרָה עַל הַמִּקְרָא, כְּמוֹ שֶׁסּוֹמְכִין עַל אֵיזֶה דָּבָר, שֶׁבְּוַדַּאי הַסּוֹמֵךְ גָּדוֹל יוֹתֵר מִן הַנִּסְמָךְ, כֵּן הַתּוֹרָה שֶׁלּוֹ גְּבוֹהָּ מְאֹד, עַד שֶׁאֵינָהּ יְכוֹלָה לְהִתְלַבֵּשׁ אֲפִילּוּ בְּהַמִּקְרָא כִּי-אִם דֶּרֶךְ אַסְמַכְתָּא בְּעָלְמָא, וְהָבֵן.

וְאָמַר שֶׁמַּה שֶּׁמִּתְיַגֵּעַ כָּל-כָּךְ קֹדֶם הַתּוֹרָה הוּא מֵחֲמַת שֶׁקָּשֶׁה לוֹ מְאֹד לְהוֹרִיד הַשָּׂגוֹת הַתּוֹרָה שֶׁלּוֹ בִּלְבוּשִׁים וְדִבּוּרִים שֶׁיּוּכַל לְאוֹמְרָהּ וּלְגַלּוֹתָהּ, עַל-כֵּן צָרִיךְ יְגִיעוֹת גְּדוֹלוֹת לָזֶה, וְעַיֵּן בְּמָקוֹם אַחֵר מִזֶּה (לעיל ט"ו). כִּי דַּרְכּוֹ זַ"ל הָיָה קֹדֶם הַתּוֹרָה שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב עִמָּנוּ כְּמוֹ שָׁעָה וּשְׁתַּיִם, וְהָיָה מִתְיַגֵּעַ מְאֹד בְּכַמָּה תְּנוּעוֹת וּנְנִיחוֹת. וְאַף-עַל-פִּי שֶׁיָּשַׁב בִּשְׁתִיקָה הָיָה נִכָּרִים מִתְּנוּעוֹתָיו שֶׁיֵּשׁ לוֹ יְגִיעוֹת גְּדוֹלוֹת מְאֹד. וְאַחַר-כָּךְ פָּתַח פִּיו וְהִתְחִיל לוֹמַר. וּפַעַם אַחַת רָאִיתִי בְּעֵינַי בְּשָׁעָה שֶׁהִתְחִיל לוֹמַר הַתּוֹרָה "תִּשְׁעָה תִּקּוּנִין יַקִּירִין אִתְמְסָר לְדִיקְנָא" (סימן כ' בלקוטי מוהר"ן), שֶׁהָיָה כּוֹפֵל אֵלּוּ הַתֵּבוֹת "תִּשְׁעָה תִּקּוּנִין" וְכוּ' כַּמָּה פְּעָמִים, וּבְכָל פַּעַם תָּפַס בְּכֹחַ בִּזְקָנוֹ בִּשְׁתֵּי יָדָיו בִּשְׁנֵי צְדָדֵי זְקָנוֹ שֶׁעַל הַלְּחָיַיִם, וְכִמְעַט שֶׁהָיָה תּוֹלְשָׁם מִגֹּדֶל הַיִּרְאָה וְהַמְּסִירוּת נֶפֶשׁ הֶעָצוּם עַד אֵין סוֹף שֶׁהָיָה לוֹ אָז. וּכְבָר נִרְשַׁם שֶׁאָמַר שֶׁכָּל דָּבָר שֶׁעוֹשֶׂה בָּרַבִּים קָשֶׁה עָלָיו מְאֹד מְאֹד, וּכְשֶׁאוֹמֵר תּוֹרָה נִדְמֶה לוֹ שֶׁתֵּכֶף שֶׁיּוֹצִיא מִפִּיו הַדִּבּוּר הָרִאשׁוֹן מִיָּד תֵּצֵא נַפְשׁוֹ, וְכֵן בְּהַקְדּוּשׁ נִדְמֶה לוֹ גַּם-כֵּן שֶׁתֵּכֶף שֶׁיּוֹצִיא מִפִּיו וְיֹאמַר הַדִּבּוּר הָרִאשׁוֹן תֵּצֵא נַפְשׁוֹ (עיין שיחות הר"ן ר"י):

אות שסב

כג, הַתּוֹרוֹת וְהַמַּאֲמָרִים שֶׁבִּסְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים הֵם כְּלָלִיּוּת, וְכָל מַה שֶּׁאַתָּה מְמַשְׁמֵשׁ בָּהֶם אַתָּה מוֹצֵא בָּהֶם טַעַם נִפְלָא וְחָדָשׁ וּמָתוֹק לַחֵךְ וּמֵאִיר עֵינַיִם מְאֹד, וְיֵשׁ בָּהֶם עֲמָקוּת גָּדוֹל בְּדֶרֶךְ פְּשָׁט וּבְדֶרֶךְ סוֹד וְנִסְתָּר. כִּי כָּל הַתּוֹרוֹת יֵשׁ בָּהֶם סוֹדוֹת נִסְתָּרִים וְנִפְלָאִים וְנוֹרָאִים מְאֹד מְאֹד. וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר זֹאת. גַּם בְּכָל מַאֲמָר יֵשׁ כַּוָּנוֹת שֶׁל מִצְווֹת, שֶׁכָּל מַאֲמָר שַׂיָּךְ לְאֵיזֶה כַּוָּנוֹת הַמְבֹאָרִים בַּכְּתָבִים בְּ"עֵץ-חַיִּים" וּ"פְּרִי-עֵץ-חַיִּים". כְּגוֹן הַתּוֹרָה שֶׁל "מִי הָאִישׁ הֶחָפֵץ חַיִּים" (לקוטי א' סימן ל"ג) יֵשׁ בּוֹ סוֹד כַּוָּנוֹת לוּלְב, אַף-עַל-פִּי שֶׁלֹּא נִזְכָּר בּוֹ דָּבָר מִמִּצְוַת לוּלְב. וְכֵן "בִּקְרֹב עָלַי מְרֵעִים" (שם ק"א) כְּמִדָּמֶה לִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כַּוָּנוֹת קִדּוּשׁ (עיין לקמן סימן שפ"ז), וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה שְׁאָרֵי הַמַּאֲמָרִים.

וְשָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁאָמַר, שֶׁרָצָה לַעֲשׂוֹת פֵּרוּשׁ עַל הָ"עֵץ-חַיִּים", אַךְ פֵּרוּשׁ פָּשׁוּט אֵינוֹ נִצְרָךְ, רַק צְרִיכִין לוֹמַר תּוֹרָה שֶׁיִּהְיֶה פֵּרוּשׁ, וּכְבָר אָמַרְתִּי כַּמָּה תּוֹרוֹת הַשַּׁיָּכִים לָ"עֵץ-חַיִּים". גַּם שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר, שֶׁזֶּה סָמוּךְ גָּמַר הָעֵץ-חַיִּים וְרָאָה שֶׁהוּא כֻּלּוֹ מוּסָר. וְכֵן כַּמָּה תּוֹרוֹת יֵשׁ בְּהַסֵּפֶר, כְּגוֹן "מַרְכָּבוֹת פַּרְעֹה" (לקוטי מוהר"ן סימן ל"ח), "בַּחֲצוֹצְרוֹת" (סימן ה'), "אָנֹכִי ה' אֱלֹקֶיךָ" (סימן ד') "אַשְׁרֵי הָעָם-זַרְקָא" (לקוטי א' סימן

ל"ה) וְעוֹד כַּמָּה תּוֹרוֹת שֶׁאָמַר בְּאוֹתָן הָעִתִּים, וְכֻלָּם הֵם סוֹד כַּוָּנוֹת תְּפִלִּין. וּבִפְרָט הַתּוֹרוֹת שֶׁנִּכְתְּבוּ בִּלְשׁוֹנוֹ הַקָּדוֹשָׁה בְּעַצְמוֹ אָמַר שֶׁיְּכוֹלִים לְדַקְדֵּק בָּהֶם כְּמוֹ בַּמִּקְרָא, כִּי יֵשׁ שָׁם כַּוָּנוֹת הַרְבֵּה. כִּי לִפְעָמִים הוּא חוֹזֵר וְכוֹפֵל הַדְּבָרִים שֶׁנִּדְמֶה שֶׁהוּא לְלֹא צֹרֶךְ, וּבֶאֱמֶת יֵשׁ שָׁם לְדַקְדֵּק בָּזֶה, כִּי יֵשׁ שָׁם כַּוָּנָה גְּדוֹלָה. גַּם אָמַר שֶׁהַתּוֹרוֹת שֶׁנִּכְתְּבוּ בִּלְשׁוֹנוֹ הַקְּדוֹשָׁה, הַלָּשׁוֹן בְּעַצְמוֹ הוּא מְסֻגָּל כִּי הוּא כְּלָלִיּוּת. וְעִקַּר הוּא הַמּוּסָר וְהַהַנְהָגוֹת טוֹבוֹת וְעֵצוֹת טוֹבוֹת הַיּוֹצֵא מֵהֶם מִכָּל מַאֲמָר וּמַאֲמָר, מִלְּבַד הַנִּסְתָּרוֹת שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם וְכוּ' וְכוּ' כַּנַּ"ל. וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר יוֹתֵר בִּכְתָב, כִּי אִם כָּל חַד כְּפוּם מָה דְּמִשַּׁעַר בְּלִבֵּהּ:

אות שסג

כד, שָׁמַעְתִּי בְּשֵׁמוֹ שֶׁאָמַר בַּיָּמִים הַקּוֹדְמִים קֹדֶם שֶׁנִּתְקָרְבְתִּי אֵלָיו, שֶׁהוּא מִשְׁתּוֹקֵק שֶׁיִּתְקָרֵב אֵלָיו אִישׁ לַמָּדָן וּבַעַל לָשׁוֹן נִפְלָא, וְאָז הָיָה יָכוֹל לְבָאֵר כִּתְבֵי הָאַרִיזַ"ל, עַד שֶׁאֲפִלּוּ נְעָרִים יוֹדְעֵי סֵפֶר הָיוּ יְכוֹלִין לִלְמֹד וּלְהָבִין כָּל כִּתְבֵי הָאַרִיזַ"ל:

אות שסד

כה, פַּעַם אַחַת דִּבַּרְתִּי עִמּוֹ מֵעִנְיַן קַבָּלַת הָאַרִיזַ"ל, וְאָמַר שֶׁקַּבָּלַת הָאַרִיזַ"ל הוּא לְגַמְרֵי אֶחָד עִם קַבָּלָה שֶׁחִבֵּר מוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי מֹשֶׁה קוֹרְדוֹבֵּירוֹ זַ"ל. אַחַר כָּךְ אַחַר אֵיזֶה שָׁנִים שׁוּב נִזְדַּמֵּן שֶׁדִּבַּרְתִּי עִמּוֹ מֵעִנְיַן הַקַּבָּלָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁגִּלָּה הָאַרִיזַ"ל, וְאָמַר שֶׁהַקַּבָּלָה שֶׁלּוֹ הִיא רָחוֹק וְנִשְׂגָּב מְאֹד מְאֹד מֵהַקַּבָּלָה שֶׁל בַּעַל הַפְּרִדֵּס זַ"ל. וְעָמַדְתִּי מַרְעִיד וְשָׁאַלְתִּי אוֹתוֹ בְּאֵימָה: הֲלֹא שָׁמַעְתִּי מִפִּיכֶם פַּעַם אֶחָד שֶׁבֶּאֱמֶת הַכֹּל אֶחָד. הֵשִׁיב: מִסְתָּמָא אִם אָמַרְתִּי כָּךְ יָדַעְתִּי מַה שֶּׁאָמַרְתִּי. וְהַדְּבָרִים סְתוּמִים וַחֲתוּמִים לְכֹאוֹרָה. אַךְ מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ לֵב לְהָבִין, יָכוֹל לְהָבִין מֵרָחוֹק שֶׁהַכֹּל נָכוֹן, וּדְבָרָיו חַיִּים וְקַיָּמִים וְהַכֹּל אֱמֶת וְיַצִּיב וְנָכוֹן וְקַיָּם וְיָשָׁר. כִּי בֶּאֱמֶת בְּוַדַּאי הַכֹּל אֶחָד בִּפְנִימִיּוּת הָאֱמוּנָה בֶּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ. אַךְ אַף-עַל-פִּי-כֵן דַּרְכֵי הִתְגַּלּוּת הַסּוֹדוֹת שֶׁל הָאַרִיזַ"ל הוּא רָחוֹק וְנִשְׂגָּב מְאֹד מְאֹד מִדַּרְכֵי הַפְּרִדֵּס, אַף-עַל-פִּי שֶׁבֶּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ הַכֹּל אֶחָד. וְאִי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ בְּעִנְיָן זֶה, כִּי "כְּבוֹד אֱלֹקִים הַסְתֵּר דָּבָר" (משלי כ"ה) וְהַמַּשְׂכִּילִים יָבִינוּ:

אות שסד-ב

כו, סֵפֶר שֶׁיֵּדַע כָּל דִּבְרֵי הָעֵץ חַיִּים וּפְרִי עֵץ חַיִּים וְכָל כִּתְבֵי הָאַרִיזַ"ל מִסֵּפֶר הַזֹּהַר, וְהָעִקָּר מִן הַתִּקּוּנִים. וְהַמּוּבָן מִדְּבָרָיו הָיָה שֶׁזֶּה הָיָה בִּימֵי נְעוּרָיו. וְהִפְלִיג מְאֹד כַּמָּה פְּעָמִים בְּשִׁבְחַ גְּדֻלַּת קְדֻשַּׁת הַתִּקּוּנֵי זֹהַר. וְהָיָה רָגִיל לַעֲסֹק בּוֹ בְּיוֹתֵר גַּם בְּכָל הַשָּׁנָה, אֲפִלּוּ שֶׁלֹּא בִּימֵי אֱלוּל. וְאָמַר שֶׁבְּסֵפֶר הַתִּקּוּנִים כְּלוּלִים כָּל הַחָכְמוֹת שֶׁבָּעוֹלָם (נדפס בשיחות הר"ן סימן קכח):

אות שסד-ג

כו-ב, פַּעַם אַחַת אָמַר כְּמַתְמִיהַּ: אֵצֶל הָעוֹלָם הַכֹּל שָׁוִין סֵפֶר הַזֹּהַר וְהַתִּקּוּנִים? וְהַמּוּבָן מִזֶּה הָיָה, שֶׁבֶּאֱמֶת יֵשׁ חִלּוּק גָּדוֹל וְעָצוּם בֵּין סֵפֶר הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ וּבֵין סֵפֶר הַתִּקּוּנִים. אַף-עַל-פִּי שֶׁסֵּפֶר הַזֹּהַר הוּא קָדוֹשׁ וְנוֹרָא מְאֹד, אַף עַל פִּי כֵן אֵין לוֹ שׁוּם עֵרֶךְ נֶגֶד קְדֻשַּׁת וְסוֹדוֹת שֶׁל סֵפֶר הַתִּקּוּנִים:

אות שסה

כז, אָמַר: הַמַּעְיְנִים בְּסִפְרָיו שֶׁיֵּשׁ לָהֶם שֵׂכֶל קָצָת, סְבוּרִים שֶׁדְּרָכֵי הַקַּבָּלָה שֶׁל הָאֲרִיזַ"ל וְכַיּוֹצֵא, מְרֻמָּז גַּם-כֵּן בְּסִפְרָיו. וְחוֹשְׁבִין זֹאת לְמַעֲלָה לִסְפָרָיו שֶׁנּוֹגֵעַ עַד לְשָׁם, וְהֵם אֵינָם יוֹדְעִים שֶׁהוּא לְהֶפֶךְ. אַדְרַבָּא, גַּם דַּרְכֵי הַקַּבָּלָה שֶׁל הַקְּדָמוֹנִים זַ"ל נִכְלָל גַּם-כֵּן בִּדְבָרָיו זַ"ל. וְלֹא סִיֵּם בְּפֵרוּשׁ. רַק הָיָה מְבֹאָר כַּוָּנָתוֹ מִמֵּילָא, כְּלוֹמַר אֲבָל כַּוָּנָתוֹ בְּעֶצֶם תּוֹרָתוֹ גָּבוֹהַּ לְמַעְלָה לְמַעְלָה יוֹתֵר וְיוֹתֵר, רַק שֶׁגַּם דִּבְרֵיהֶם הַקְּדוֹשִׁים כְּלוּל גַּם-כֵּן בִּדְבָרֵי תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה. וְהָבֵן הַדְּבָרִים:

אות שסו

כח, שְׁאַל וְאָמַר בְּחֹל-הַמּוֹעֵד סֻכּוֹת תקס"ט (נ"א: תקס"ו) וְהֵיכָן אָנוּ עוֹמְדִין בַּתְּפִלָּה? וּבֵאֵר אַחַר-כָּךְ שֶׁכָּל סֵדֶר הַתּוֹרוֹת הֵם עַל סֵדֶר הַתְּפִלָּה. וְזֹאת הַתּוֹרָה שַׁיָּכָה לְמָקוֹם זֶה שֶׁל הַתְּפִלָּה וְכֵן כָּל הַתּוֹרוֹת. וַעֲדַיִן אָנוּ עוֹמְדִים קֹדֶם בָּרוּךְ שֶׁאָמַר וְאַחַר הוֹדוּ, שֶׁהוּא קֹדֶם לְבָרוּךְ שֶׁאָמַר כְּנֶסֶת סְפָרַד. וְאָמַר שֶׁיִּהְיֶה מִסְתָּמָא אֶחָד שֶׁיּוֹכַל לְהִתְפַּלֵּל כָּךְ, שֶׁיִּהְיֶה תְּפִלָּתוֹ עִם כָּל הַתּוֹרוֹת כַּנַּ"ל. וְצָרִיךְ שֶׁיַּאֲרִיךְ יָמִים וְשָׁנִים הַרְבֵּה שֶׁיּוּכַל לִגְמֹר כָּל הַתְּפִלָּה, דְּהַיְנוּ לוֹמַר תּוֹרָה עַל-פִּי סֵדֶר הַתְּפִלָּה עַד גְּמַר הַתְּפִלָּה:

אות שסז

כט, סִפְּרוּ (נ"א: סִפֵּר) לִי שֶׁכְּשֶׁנִּתְקָרַבְתִּי אֵלָיו, אָמַר בִּפְנֵי אֲנָשִׁים אֲחֵרִים שֶׁלֹּא בְּפָנַי: בָּרוּךְ הַשֵּׁם שֶׁהֶחְזִירַנִי לִי רַךְ בַּשָּׁנִים אֶחָד שֶׁאֲפִלּוּ דִּבּוּר אֶחָד מִדִּבּוּרַי (נ"א: מִדִּבּוּרָיו) לֹא יִהְיֶה נֶאֱבָד עוֹד. וְכַוָּנָתוֹ הָיְתָה עָלַי, שֶׁאֶזְכֶּה לִכְתֹּב כָּל דְּבָרָיו הַיּוֹצְאִים מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ, הֵן תּוֹרוֹת, הֵן שִׂיחוֹת שֶׁגַּם הֵם תּוֹרָה, וַאֲפִלּוּ דִּבּוּר אֶחָד בְּעָלְמָא לֹא יִהְיֶה נֶאֱבָד עוֹד:

אות שסח

ל, פַּעַם אַחַת נִכְנַס בְּבֵיתוֹ וְשָׁאַל עָלַי, וְהָיָה צַר לוֹ עָלַי שֶׁאֵינִי נִמְצָא אָז, וְאָמַר שֶׁאֵין לוֹ בְּפָנַי מִי לוֹמַר מַה שֶּׁהוּא צָרִיךְ לְגַלּוֹת. וְאָמַר: הֲלֹא אֲנִי יָכוֹל לְהַחֲזִיק אֶצְלִי הַרְבֵּה מְאֹד, וְאֵינִי אוֹמֵר כִּי-אִם כְּשֶׁהַמַּיִם כְּבָר עוֹלִים עַל כָּל גְּדוֹתָיו עַד שֶׁיּוֹצֵא לַחוּץ בְּעַל כָּרְחוֹ (וְאָמַר בְּלָשׁוֹן אַשְׁכְּנַז: "נָאר אַז סָע גֵייט אִיבֶּער דִיא זְאסְטַאוְוקֶעס"). וְעַכְשָׁו גַּם זֶה אֵין לִי בִּפְנֵי מִי לוֹמַר. גַּם אָמַר לִי כְּבָר בְּעֵת שֶׁנִּתְקָרַבְתִּי אֵלָיו, אִם תִּהְיֶה אִישׁ כָּשֵׁר תּוּכַל לִשְׁמֹעַ מַמָּנִי הַרְבֵּה, כִּי אֲנִי צָרִיךְ אִישׁ אֶחָד לוֹמַר לְפָנָיו. כִּי כַּמָּה פְּעָמִים אֲנִי צָרִיךְ לְהוֹצִיא דִּבּוּרִים,

עַל-כֵּן אֲנִי צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה לִי אִישׁ אֶחָד שֶׁאוּכַל לוֹמַר לְפָנָיו וְכוּ'. וְכַמָּה פְּעָמִים הָיָה מְדַבֵּר וּמְגַלֶּה תּוֹרָה בִּפְנֵי מִי שֶׁנִּזְדַּמֵּן אֶצְלוֹ אָז. וְאָמַר לִי פַּעַם אַחַת עַל עִנְיָן כְּזֶה, שֶׁאָמַר פַּעַם אַחַת תּוֹרָה בִּפְנֵי אִישׁ אֶחָד שֶׁלֹּא הֵבִין דְּבָרָיו כְּלָל. וְאָמַר לִי אַחַר-כָּךְ הֱיוֹת שֶׁאֲנִי צָרִיךְ לְדַבֵּר וּלְגַלּוֹת, וּבָא זֶה הָאִישׁ וְאָמַרְתִּי לְפָנָיו. אֲבָל רְצוֹנוֹ שֶׁיִּשְׁמַע מִפִּיו מִי שֶׁיָּכוֹל לִתְפֹּס קְצָת וְכוּ' כַּנַּ"ל:

אות שסט

לא, עָנָה וְאָמַר לִי: וְעִם זֶה אֵין אַתָּה רַשַּׁאי לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמְךָ [בִּלְשׁוֹן תֵּמַהּ], שֶׁיֵּשׁ לְךָ חֵלֶק גָּדוֹל בְּהַסֵּפֶר? הֵינוּ בְּהַסֵּפֶר לִקּוּטֵי מוֹהַר"ן שֶׁלּוֹ שֶׁנִּדְפַּס אָז בְּאוֹתוֹ הָעֵת. וְהֶאֱרִיךְ בְּשִׂיחָה זֹאת קְצָת, וְאָמַר, שֶׁכָּל הַסֵּפֶר הוּא שֶׁלִּי, שֶׁאִם לֹא הָיִיתִי לֹא הָיָה הַסֵּפֶר בָּעוֹלָם. וְהִסְבִּיר לִי הַדָּבָר, שֶׁכֵּן הוּא, שֶׁכָּל הַסֵּפֶר נַעֲשָׂה עַל יָדִי וְכוּ'. וְאָמַר לִי מְעַט אַתָּה יוֹדֵעַ מֵעֹצֶם מַעֲלַת גְּדֻלַּת הַסֵּפֶר וּקְדֻשָּׁתוֹ, וְיוֹתֵר מִזֶּה רָאוּי לְךָ לְהַאֲמִין בְּעֹצֶם גְּדֻלַּת הַסֵּפֶר הַזֶּה וְכוּ' וְכוּ'. וְאָמַר לִי, הֲלֹא נִדְפְּסוּ אֶלֶף סְפָרִים, וְכָל סֵפֶר בָּא לְיַד כַּמָּה אֲנָשִׁים. הֵינוּ שֶׁרָאוּי לִי לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמִי שֶׁזָּכִיתִי לְזֹאת אֶת הָרַבִּים בִּזְכוּת כָּזֶה וְכוּ' וְכוּ' כַּנַּ"ל. גַּם שֶׁלֹּא בִּפְנֵי דִּבֵּר עִם כַּמָּה אֲנָשִׁים מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ, שֶׁיֵּשׁ לִי חֵלֶק גָּדוֹל בְּהַסֵּפֶר ("טַאקֶע גְּאר") [אֲכֵן הַרְבֵּה], וְאָמַר לָהֶם שֶׁרָאוּי לְהַחֲזִיק לִי טוֹבָה, כִּי אִם לֹא הָיִיתִי עוֹסֵק בָּזֶה לֹא הָיָה נִשְׁאָר אֲפִלּוּ עֶלֶה אֶחָד מִסְּפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים:

אות שע

לב, אָמַר: כָּל אֶחָד מִכֶּם יֵשׁ לוֹ חֵלֶק בְּהַתּוֹרָה שֶׁלִּי. אֲבָל נָתַן יֵשׁ לוֹ חֵלֶק גָּדוֹל יוֹתֵר מִכֻּלְּכֶם. עָנָה וְאָמַר אַתֶּם יוֹדְעִים זֹאת, שֶׁאִם לֹא הָיָה הוּא לֹא הָיָה לָכֶם אֲפִלּוּ עֶלֶה אֶחָד מֵהַסֵּפֶר (וְאָמַר בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז: "וְוען ניט עָר, וואלְט איר ניט גִיהַאט אַבְּלֶעטְל שֵׂמוֹת"):

אות שעא

לג, אָמַר לִי: הַאַתָּה תִּהְיֶה בְּמָרָה שְׁחוֹרָה? אַתָּה מְחֻיָּב תָּמִיד לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד [בְּפֵרוּשׁ אָמַר לִי כֵּן] ("דוּ זָאלְסְט נָאךְ זַיין אין דֶעם מָרָה שְׁחוֹרָה, דוּ בִּיסְט מְחֻיָּב מְשֻׂנֶּה פְֿרַייליךְ צוּ זַיין"). גַּם אָמַר לִי: "דוּ זָאלְסְט זִיךְ לָאזְן אַרָאפּ וַוארְפְֿן" [תַּרְשֶׁה לְהַפִּיל אֶת עַצְמְךָ?] [בְּתָמִיהָ]. גַּם אָמַר לִי: "סָע וועט זִיךְ נָאךְ טָאן בְּרוּדֶעֶר הַאלְט זִיךְ" [אָחִי עוֹד יַעֲבֹר אֵחוֹז עַצְמְךָ]. גַּם אָמַר לִי, ה' עִמְּךָ וְכוּ' ("שְׁטֶרְעק זִיךְ ניט") [אַל תְּפַחֵד]. (מַה שֶּׁאָמַר לְר' נָתָן, כְּבָר טוֹב לוֹ כָּל-כָּךְ שֶׁרַשַּׁאי לִהְיוֹת בְּמָרָה שְׁחוֹרָה רַחֲמָנָא לִצְלָן. שָׁמַעְתִּי מֵרַבִּי יִצְחָק לִיבּ זַ"ל מִטֶּעפְּלִיק שֶׁשָּׁמַע מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁאָמַר, שֶׁאִם הָיָה מִסְפָּר עִמּוֹ הַחֲצִי שִׂיחוֹת מִמַּה שֶׁסִּפֵּר עִם רַבִּי נָתָן וְרַבִּי נַפְתָּלִי, לֹא הָיָה לְךָ קִיּוּם כְּלָל, וְגַם כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ לֹא הָיָה לוֹ קִיּוּם):

אות שעב

לד, אָמַר, שֶׁאֵין שׂוּם אֵיבָר בָּאָדָם שֶׁלֹּא אָמַר עָלָיו תּוֹרָה. כִּי כְּבָר אָמַר תּוֹרָה עַל כָּל אֵיבָר וְאֵיבָר שֶׁיֵּשׁ לְהָאָדָם, כִּי יָדוּעַ שֶׁקּוֹמַת הָאָדָם מְרַמֵּז לְמַה שֶׁמְּרַמֵּז וְכוּ':

אות שעג

לה, אָמַר: הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל וְכַמָּה צַדִּיקִים עָשׂוּ וְתִקְּנוּ בָּעוֹלָם מַה שֶּׁתִּקְּנוּ, וְאַחַר-כָּךְ כְּשֶׁנִּפְטְרוּ וְנִסְתַּלְּקוּ, נִפְסַק הַדָּבָר, דְּהַיְנוּ הַהֶאָרָה שֶׁהֵאִירוּ בְּתַלְמִידֵיהֶם וְהֶחֱזִירוּם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, לֹא נִמְשַׁךְ מִדּוֹר לְדוֹר רַק נִפְסַק. עַל-כֵּן צְרִיכִין לַעֲשׂוֹת דָּבָר שֶׁיִּהְיֶה לוֹ קִיּוּם לָעַד. וְכֵן דִּבֵּר עוֹד פַּעַם אַחַת שֶׁצְּרִיכִין לְהַשְׁאִיר תַּלְמִידִים, שֶׁאֵלּוּ הַתַּלְמִידִים יַעֲשׂוּ תַּלְמִידִים אֲחֵרִים (נ"א: לַאֲחֵרִים), וְכֵן הַתַּלְמִידֵי תַּלְמִידִים יָאִירוּ לְהַלָּן יוֹתֵר וְיוֹתֵר וְכֵן לְדוֹרֵי דוֹרוֹת (ועין בשיחות מוהר"ן סימן ר"ט):

אות שעד

לו, שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר, שֶׁכָּל הַהַשָּׂגוֹת הַגְּבוֹהוֹת שֶׁהוּא מַשִּׂיג אֵינָם חֲשׁוּבִים אֶצְלוֹ כָּל-כָּךְ, רַק הָעִקָּר הוּא כְּשֶׁזּוֹכֶה לְהַכְנִיס אֵיזֶה דִּבּוּר בְּתוֹךְ הָעוֹלָם. כִּי בְּכָל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁהוּא מְדַבֵּר בְּפָנֵי הָעוֹלָם תְּלוּיִים בּוֹ כָּל הָעוֹלָמוֹת עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים (בשיחות הר"ן סימן ר"י המשך לשיחה זו):

אות שעה

לז, פַּעַם אַחַת עָמְדְנוּ לְפָנָיו בַּלַּיְלָה וְדִבַּרְנוּ עִמּוֹ הַרְבֵּה מִכַּמָּה וְכַמָּה תּוֹרוֹת שֶׁגִּלָּה לְפָנֵינוּ [אֲשֶׁר עַתָּה כְּבָר נִדְפְּסוּ כֻּלָּם אֲבָל אָז עֲדַיִן לֹא נִדְפְּסוּ סְפָרָיו], וְהָיִיתִי מַזְכִּיר לְפָנָיו אֵיזֶה תּוֹרָה וְהָיִיתִי מַפְלִיג לְפָנָיו עִצֻּם שֶׁבַח הַפְלָגַת חִדּוּשָׁיו. וְכֵן כַּמָּה וְכַמָּה תּוֹרוֹת, כִּי כָּל תּוֹרָה וְתוֹרָה הִיא חִדּוּשׁ נִפְלָא וּמֻפְלָג מְאֹד מְאֹד אֲשֶׁר תְּכֻלָּה הַנֶּפֶשׁ מֵעֹצֶם עֲרֵבוּת וְהַפְלָגַת הַחִדּוּשׁ, לְמִי שֶׁזּוֹכֶה לְעַיֵּן בָּהֶם בֶּאֱמֶת. וְהָיֵינוּ מְדַבְּרִים הַרְבֵּה מִזֶּה. אַחַר-כָּךְ לָמָּחֳרָתוֹ בַּבֹּקֶר נָסַעְתִּי עִמּוֹ לְלַוּוֹתוֹ בַּדֶּרֶךְ. עָנָה וְאָמַר: אֶתְמוֹל הִנַּחְנוּ וְסִדַּרְנוּ הַסְּחוֹרָה שֶׁלָּנוּ (שֶׁקּוֹרִין "קֶרַאס"), בָּרוּךְ הַשֵּׁם הִיא סְחוֹרָה יָפָה מְאֹד מְאֹד. וְטוֹב הָיָה שֶׁיִּהְיֶה לַחֲנוּת זֶה מְשֻׁרֶת טוֹב וְיָפֶה שֶׁיָּכוֹל לְהַנִּיחַ וְלִקְפֹּל וּלְסַדֵּר כָּל חֲתִיכָה סְחוֹרָה יָפֶה יָפֶה עִם הַקָּצָה לַחוּץ (כְּדֶרֶךְ הַמְּשָׁרְתִים הַמַּבְחָרִים שֶׁמְּקַפְּלִין הַסְּחוֹרָה וּמַנִּיחִין קְצָת לַחוּץ כְּדֵי שֶׁיִּרְאֶה הַקּוֹנֶה בְּבוֹאוֹ תֵּכֶף מַהוּת יוֹפִי הַסְּחוֹרָה), וּכְשֶׁיָּבוֹא אֶחָד לִקְנוֹת אֵיזֶה סְחוֹרָה, יוּכַל הַמְּשֻׁרֶת לַחֲטֹף מִיָּד בְּזְרִיזוּת אוֹתוֹ הַמִּין סְחוֹרָה שֶׁצָּרִיךְ הַקּוֹנֶה, וְיִפְתַּח אוֹתוֹ בְּמְהִירוּת לִפְנֵי הַקּוֹנֶה וְיִהְיֶה מַרְאֶה לוֹ מִיָּד הוֹד יוֹפִי פְּאֵר הַסְּחוֹרָה הַטּוֹבָה הַזֹּאת. וְהַנִּמְשָׁל מוּבָן, שֶׁצְּרִיכִין אֶחָד שֶׁיִּהְיֶה בָּקִי הֵיטֵב מְאֹד בְּכָל תּוֹרוֹתָיו שֶׁגִּלָּה שֶׁיּוּכַל לְסַדֵּר כָּל תּוֹרָה יָפֶה יָפֶה עִם הַקָּצָה לַחוּץ. וּכְשֶׁיָּבוֹא אֶחָד וְיִרְצֶה לְהִתְקָרֵב וּלְדַבֵּר מִתּוֹרָתוֹ, יוּכַל לְהוֹשִׁיט לוֹ מִיָּד אֵיזֶה תּוֹרָה שֶׁהוּא צָרִיךְ אָז כְּפִי עִנְיָנוֹ. כִּי כָּל תּוֹרוֹתָיו הֵם כְּלָלִיּוּת גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד, שֶׁיְּכוֹלִין לִמְצֹא בָּהֶם מַה

שֶׁצָּרִיךְ כָּל אֶחָד וְאֶחָד, רַק צְרִיכִין אֶחָד שֶׁיִּהְיֶה בָּקִי בָּהֶם הֵיטֵב הֵיטֵב שֶׁיּוּכַל לְהוֹשִׁיט לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מַה שֶּׁצָּרִיךְ בְּאוֹתוֹ הָעֵת. וְהָבֵן הַשְּׁאָר מֵאֵלֶיךָ:

אות שעו

לח, סִפֵּר עִמִּי וְאָמַר, שֶׁיֵּשׁ לוֹ דְּבָרִים גְּבוֹהִים וְנַעֲלָמִים מְאֹד בְּעִנְיַן שִׂיחָתוֹ שֶׁמְּשִׂיחַ עִם בְּנֵי אָדָם, אַף אִי אֶפְשָׁר לִי לְגַלּוֹת זֹאת. כִּי הֲלֹא אֲנִי צָרִיךְ לְדַבֵּר גַּם עִמְּךָ, וְאִם יִגָּלֶה דַּרְכֵי שִׂיחָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה שׁוּב לֹא יוּכַל לְדַבֵּר וְלִפְעֹל מַה שֶּׁרוֹצֶה. גַּם אָמַר לְהָרַב דִּפּה בְּרֶסְלֶב מוֹרֵנוּ הָרַב אַהֲרֹן זַ"ל: הֲלֹא אֲנִי אוֹהֵב אוֹתְךָ (נ"א: אֶתְכֶם) מְאֹד מְאֹד וַאֲנִי מְבָרֶכְךָ, הַלְוַאי שֶׁתִּזְכֶּה בָּעוֹלָם הַבָּא לְהָבִין שִׂיחוֹת חֶלְיִן שֶׁלִּי. וְזֶה הָיָה קֹדֶם שֶׁהָיָה בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל:

אות שעז

לט, שָׁמַעְתִּי בְּשֵׁם מוֹרֵנוּ הָרַב יְחִיאֵל זַ"ל, אָחִיו שֶׁל רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ זַ"ל, שֶׁסִּפֵּר בְּשֵׁם רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ, שֶׁפַּעַם אַחַת שָׁאַל אוֹתוֹ עַל עִנְיָן שֶׁהוּא זַ"ל הִזְהִיר אֶת אָחִיו מוֹרֵנוּ הָרַב יְחִיאֵל זַ"ל שֶׁיִּהְיֶה רָגִיל לְדַבֵּר עִם בְּנֵי אָדָם כְּדֵי לְקָרְבָם עַל-יְדֵי-זֶה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְשָׁאַל אוֹתוֹ שֶׁכַּמָּה פְּעָמִים מֻכְרָחִים לְדַבֵּר עִם בְּנֵי אָדָם דְּבָרִים בְּטֵלִים וְשִׂיחַת חֶלְיִן. הֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל: מֵאַחַר שֶׁעַל-כָּל-פָּנִים נִכְנָסִין בְּתוֹךְ הַדִּבּוּרִים שֶׁמְּסַפְּרִין עִמָּהֶם אֵיזֶה דְּבָרִים מִדִּבְרֵי תּוֹרָה, עַל-יְדֵי-זֶה נִתְתַּקְּנִין כָּל הַדִּבּוּרִים וּכְעֵין מַה שֶּׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל: "בִּקְּשׁוּ לִגְנֹז סֵפֶר קֹהֶלֶת, וּמִפְּנֵי מָה לֹא גְּנָזוּהוּ, מִפְּנֵי שֶׁתְּחִלָּתוֹ דִּבְרֵי תוֹרָה וְסוֹפוֹ דִּבְרֵי תוֹרָה" (שבת ל:). וּכְבַר מְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר שֶׁמִּי שֶׁבָּקִי בִּסְפָרָיו הֵיטֵב יְכוֹלִין לִמְצֹא כָּל שִׂיחוֹת הָעוֹלָם בְּתוֹךְ תּוֹרָתוֹ וְכוּ'. וְאִי אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא יִהְיֶה שִׂיחָה בָּעוֹלָם שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָהּ שַׁיְכוּת לְתוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה(עיין שיחות הר"ן סימן ר"ד):

אות שעח

מ, לְעִנְיַן כְּתִיבַת סְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁהָרְבֵּה תּוֹרוֹת כָּתַב בְּעַצְמוֹ זַ"ל, וּקְצָת כְּתָבוּהוּ הַחֲבֵרִים, וְהַשְּׁאָר כָּתַבְתִּי. אָמַר, שֶׁהַלָּשׁוֹן שֶׁלִּי הוּא סָמוּךְ לְהַמְכָּוָן. וְהוּטַב בְּעֵינָיו הַלָּשׁוֹן שֶׁלִּי, וְאָמַר שֶׁאַחֲרָיו אָנֹכִי. הֵינוּ לְעִנְיַן צַחוּת הַלָּשׁוֹן שֶׁל הַתּוֹרוֹת, הַלָּשׁוֹן שֶׁלִּי הִיא מְעֻלֶּה מִכֻּלָּם הַרְבֵּה. אֶפֶס הַלָּשׁוֹן שֶׁלּוֹ בְּעַצְמוֹ, טוֹב וּמְעֻלֶּה בְּיוֹתֵר בְּוַדַּאי, אֲבָל אַחַר הַלָּשׁוֹן שֶׁלּוֹ הוּא הַלָּשׁוֹן שֶׁלִּי תֵּיכֶף בַּמַּדְרֵגָה שֶׁאַחֲרָיו נֶגֶד הַלָּשׁוֹן שֶׁל שְׁאָר הַחֲבֵרִים. כִּי לֹא הוּטַב בְּעֵינָיו לְשׁוֹנָם כְּלָל בְּכַמָּה אוֹפַנִּים, כִּי עַל פִּי רֹב לֹא עָמְדוּ עַל הַמְכָּוָן כְּלָל. וְגַם הַמְעַט שֶׁהֵבִינוּ, לֹא הָיוּ יְכוֹלִים לִכְתֹּב עַל הַסֵּפֶר כָּל אֲשֶׁר הֵבִינוּ בְּלִבָּם. וַ"ה' אֱלֹקִים נָתַן לִי לְשׁוֹן לִמּוּדִים" (ישעיהו נ'), וְהוּטַב בְּעֵינָיו הַלָּשׁוֹן שֶׁלִּי בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ:

אות שעט

מא, פַּעַם אַחַת הָיָה סֵפֶר הָאֶלֶף-בֵּית (ספר המידות) בְּכְתַב אֱצֶל חֲבֵרֵנוּ רַבִּי נַפְתָּלִי, וְרַבִּי נַפְתָּלִי יָשַׁב עִמּוֹ עַל הָעֲגָלָה, כִּי הָיָה מְלַוֶּה אוֹתוֹ כְּשֶׁנָּסַע לְנָאוְורִיטְשׁ. עָנָה וְאָמַר עַל

סֵפֶר הָאָלֶף-בֵּית שֶׁרָאָהוּ בְּיַד רַבִּי נַפְתָּלִי הַנַּ"ל: "מַיִן לִיבֶּער הַרְצִיקֶער חָבֵר, מַיִן לִיבֶּער גִּיטְרַייעֶר חָבֵר. הָאט דָאס הָאט מִיךְ גִּימַאכְט פַּאר אֵיין יְהוּד" [אַהוּבִי וְרֵעִי הַמָּסוּר זֶה עָשָׂה אוֹתִי לִיהוּדִי] . הַיְנוּ שֶׁעַל-יְדֵי אֵלּוּ הַדְּבָרִים הַנֶּאֱמָרִים בְּסֵפֶר הָאָלֶף-בֵּית עַל כָּל מִדָּה וּמִדָּה, עַל-יְדֵי-זֶה הִתְגַּבֵּר לְשַׁבֵּר כָּל מִדָּה וּמִדָּה עַד שֶׁזָּכָה לְמַה שֶׁזָּכָה:

אות שפ

מב, אָמַר שֶׁהָיָה לוֹ בְּהָאָלֶף-בֵּית אוֹת ר' עַל רְפוּאָה, שֶׁהָיָה כָּתוּב שָׁם כָּל הָרְפוּאוֹת, וְלֹא הָיָה חוֹלַאַת בָּעוֹלָם שֶׁלֹּא הָיָה כָּתוּב שָׁם רְפוּאָתוֹ, אַךְ לֹא רָצָה לְהַעְתִּיקוֹ וּשְׁרָפוֹ:

אות שפא

מג, שַׁיָּךְ לְהַסִּפּוּר הַמּוּבָא בְּשִׂיחוֹת הָר"ן אוֹת רי"א, הַמַּתְחִיל: 'הָיָה מִתְלוֹצֵץ' וְכוּ', וְנֶחְסָר שָׁם זֶה הַמַּעֲט תֵּיבוֹת: וְאָחַר כָּךְ אָמַר, אִם הָיָה זָקֵנִי ר' נַחְמָן שׁוֹמֵעַ תּוֹרָתִי, הָיָה אֶצְלוֹ גַּם-כֵּן חִדּוּשׁ. וְאַחַר-כָּךְ סִיֵּם: וְאִם הָיָה הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב שׁוֹמֵעַ תּוֹרָתוֹ (נ"א: תּוֹרָתִי) הָיָה אֶצְלוֹ גַּם-כֵּן חִדּוּשׁ, וְאִם הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי שׁוֹמֵעַ תּוֹרָתוֹ (נ"א: תּוֹרָתִי) הָיָה גַּם-כֵּן חִדּוּשׁ גַּם אָז:

אות שפב

מד, כְּשֶׁרָצִיתִי לִהְיוֹת בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל אָמַרְתִּי תּוֹרָה אַחֶרֶת, אַחַר-כָּךְ כְּשֶׁהִתְחַלְתִּי לִנְסֹעַ נִשְׁתַּנָּה גַּם-כֵּן הַתּוֹרָה לְמַעְלָה. כְּשֶׁהָיִיתִי בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל אָמַרְתִּי גַּם-כֵּן תּוֹרָה אַחֶרֶת, כְּשֶׁחָזַרְתִּי אָמַרְתִּי גַּם-כֵּן תּוֹרָה אַחֶרֶת. וְעִקַּר הַשְׁגָּתוֹ הַתּוֹרָה הַנִּפְלָאָה וְהַנּוֹרָאָה מְאֹד מְאֹד הִתְחִיל אַחַר שֶׁהָיָה בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, עַד שֶׁהוּא מִתְבַּיֵּשׁ עַתָּה בְּהַתּוֹרָה שֶׁאָמַר קֹדֶם אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. וְכָל הַסֵּפֶר רֻבּוֹ כְּכֻלּוֹ הוּא מֵהַתּוֹרָה שֶׁאַחַר אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. רַק מְעַט דִּמְעַט מֵהַקֹּדֶם, שְׁלֹשָׁה אוֹ אַרְבָּעָה דַּפִּין אוֹ פָּחוֹת, וְהֵם בְּאֶמְצַע הַסֵּפֶר:

אות שפג

מה, שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ, שֶׁפַּעַם אַחַת דִּבֵּר מֵהַסֵּפֶר שֶׁלּוֹ שֶׁנִּדְפַּס. עָנָה וְאָמַר, וְהָיָה שׂוֹחֵק קְצָת אָז, וְאָמַר, שֶׁיִּדְפִּיסוּ סְפָרָיו וְיִכְתְּבוּ עַל כָּל סֵפֶר וְסֵפֶר שֶׁלּוֹ בַּעַל הַמְחַבֵּר סֵפֶר פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי וְכוּ' כְּדֶרֶךְ שֶׁכּוֹתְבִין עַל הַמְחַבְּרִים שֶׁחִבְּרוּ סְפָרִים הַרְבֵּה. וְרִמֵּז לָנוּ בָּזֶה שֶׁיִּשְׁאֲרוּ מִמֶּנּוּ סְפָרִים הַרְבֵּה, וְכֵן נִתְקַיֵּם כְּבָר קְצָת בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ:

אות שפג-ב

מה-ב, אָ?מַר: הָיִיתִי סָבוּר שֶׁתָּבִיא לִי סוּס בְּעַד הַתּוֹרָה שֶׁלִּי. וְסִפֵּר מִזֶּה בְּלֵיל שַׁבָּת, שֶׁחָפֵץ בְּסוּס מֻבְחָר עִם "זָאטִיל" [אֻכָּף] טוֹב וּמֻבְחָר שֶׁיִּהְיֶה (נ"א: שֶׁהָיָה) חָשׁוּב בִּפְנֵי מְלָכִים וְכוּ'. אַף-עַל-פִּי שֶׁכָּתוּב "שֶׁקֶר הַסּוּס לִתְשׁוּעָה" (תהלים ל"ג), אַף-עַל-פִּי-כֵן סוּס מוּכָן לַמִּלְחָמָה, וְלַה' הַתְּשׁוּעָה:

אות שפד

מו, אָמַר: לָא מִבָּעְיָא דִּבּוּר שֶׁאֵינוֹ יוֹצֵא מִפִּי בְּלִי הִתְחַדְּשׁוּת, אֶלָּא אֲפִלּוּ הֶבֶל אֵינוֹ יוֹצֵא מִפִּי בְּלִא הִתְחַדְּשׁוּת:

אות שפה

מז, פַּעַם אֶחָד דִּבַּרְתִּי עִמּוֹ ז"ל, וְאָמַרְתִּי לְפָנָיו שֶׁשִּׂיחָתוֹ הוּא תּוֹרָה מַמָּשׁ, וְהוֹדָה לִדְבָרַי. וְאָמַר, שֶׁכְּמוֹ שֶׁלַּמְּדָן אִי אֶפְשָׁר לוֹ לְדַבֵּר בְּלִי שֶׁיָּבוֹא בְּתוֹךְ דְּבָרָיו (נ"א: דִּבּוּרוֹ) דִּבְרֵי תּוֹרָה, אֵיזֶה דִּבּוּר שֶׁל הֶגְמָרָא וְכַיּוֹצֵא כְּדֶרֶךְ הַלּוֹמְדִים, כְּמוֹ כֵן בְּכָל דְּבָרָיו מֻכְרָח שֶׁיָּבוֹא בְּתוֹכָם עִנְיְנֵי תּוֹרָה כְּדַרְכּוֹ. כַּאֲשֶׁר רָאִינוּ בְּעֵינֵינוּ כַּמָּה פְּעָמִים שֶׁנַּעֲשׂוּ כַּמָּה תּוֹרוֹת מִשִּׂיחָתוֹ, שֶׁמֵּאוֹתוֹ הַשִּׂיחָה מַמָּשׁ נַעֲשָׂה אַחַר-כָּךְ תּוֹרָה נִפְלָאָה. וְזֶה מַה שֶּׁרָאִינוּ בְּעֵינֵינוּ, מִלְּבַד הַנִּסְתָּרוֹת רַבּוֹת שֶׁיֵּשׁ בָּזֶה שֶׁאִי אֶפְשָׁר לֵידַע לַאֲנָשִׁים כְּעֶרְכֵּנוּ:

אות שפו

מח, סִפֵּר שֶׁדַּרְכּוֹ הָיָה, שֶׁהָיָה מְדַבֵּר תְּחִנּוֹת וּבַקָּשׁוֹת הַרְבֵּה מְאֹד לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּישִׁיבָתוֹ עַל הַשֻּׁלְחָן בְּסִעֻדָּה שְׁלִישִׁית בְּחַדְרוֹ בֵּינוֹ לְבֵין עַצְמוֹ. וְהָיָה מַרְבֶּה לְדַבֵּר מְאֹד לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַד שֶׁהִתְחִיל לְדַבֵּר מֵאֵלָיו תּוֹרָה בְּלִי כַּוָּנָה כְּלָל. וְהִטָּה אָזְנוֹ לִדְבָרֵי תּוֹרָתוֹ שֶׁיָּצְאוּ מִפִּיו אָז, וְרָאָה שֶׁהֵם דְּבָרִים יָפִים וּרְאוּיִים לְאָמְרָם. וְהֵן הֵן הַדְּבָרִים שֶׁאָמַרְתִּי לְפָרָקִים בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת אַחַר הַבְּדָלָה, הַיְנוּ שֶׁאֵלּוּ הַדְּבָרִים הֵם מֵהַתּוֹרָה שֶׁאָמַר בְּסִעֻדָּה שְׁלִישִׁית מֵאֵלָיו כַּנַּ"ל:

אות שפז

מט, שַׁיָּךְ לְעִנְיַן מַה שֶּׁאָמַר (לעיל שס"ב), שֶׁבַּמַּאֲמָר "בִּקְרֹב" (סימן ל"ו) יֵשׁ שָׁם כַּוָּנַת קְדוּשׁ. אַחַר-כָּךְ שָׁמַעְתִּי שֶׁכַּוָּנוֹת שֶׁל קְדוּשׁ הֵם בֶּאֱמֶת בַּמַּאֲמָר "בִּקְרֹב עָלַי" הַשֵּׁנִי (סימן ק"א):

אות שפח

נ, אָמַר שֶׁגַּם בְּנֵי אָדָם הַשּׁוֹמְעִים הַתּוֹרָה שֶׁל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת וְאֵינָם מְבִינִים אוֹתָהּ, לֶעָתִיד בָּעוֹלָם הַבָּא יָבִינוּ. כִּי הָעִקָּר תּוֹרָה שֶׁלּוֹ הִיא לְהַנְשָׁמוֹת שֶׁלָּנוּ, שֶׁכְּשֶׁנִּבְוֹא לָעוֹלָם הַבָּא יִהְיוּ הַנְּשָׁמוֹת שֶׁלָּנוּ בְּקִיאִים בְּאוֹתָן הַתּוֹרוֹת הַגְּבוֹהִים מְאֹד. גַּם בָּעוֹלָם הַזֶּה צָרִיךְ לְקַיְּמָם בִּפְשִׁיטוּת עַל-כָּל-פָּנִים לַיְלֵךְ בָּהֶם. כַּאֲשֶׁר שָׁמַעְנוּ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ כַּמָּה פְּעָמִים שֶׁצְּרִיכִין לֵילֵךְ עִם אוֹתָם הַתּוֹרוֹת, דְּהַיְנוּ לֵילֵךְ אֵיזֶה זְמַן עִם זֹאת הַתּוֹרָה. וְכָל הָעֲבוֹדוֹת שֶׁלּוֹ מִבֹּקֶר עַד עֶרֶב יִהְיוּ עִם הִלּוּךְ שֶׁל אוֹתָהּ הַתּוֹרָה שֶׁהוּא הוֹלֵךְ בָּהּ בָּעֵת הַהוּא. וְאַחַר-כָּךְ יֵלֵךְ אֵיזֶה זְמַן עִם תּוֹרָה מְמַאֲמָר אַחֵר, וְכֵן יִתְנַהֵג תָּמִיד, עַד אֲשֶׁר יַעֲבֹר וְיֵלֵךְ עִם כָּל הַתּוֹרוֹת שֶׁאָמַר, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַעְזֹר לָזֶה. וְהָעִקָּר, לְבַל יִהְיֶה מְבֹהָל וּמְבֻלְבָּל שֶׁלֹּא יִרְצֶה לַחֲטֹף הַכֹּל בְּבַת

אַחַת, וְרַק צָרִיךְ לְהִתְנַהֵג בְּהַדְרָגָה מְעַט מְעַט וְכוּ'. וְעַל-יְדֵי-זֶה יוּכַל לִזְכּוֹת לְמַה שֶׁיִּזְכֶּה עַד שֶׁיִּזְכֶּה לְקַיֵּם הַכֹּל:

אות שפט

נא, הַקֶּשֶׁר וְהַחִבּוּר שֶׁל הַתּוֹרוֹת שֶׁלּוֹ הוּא כְּעֵין בִּנְיָן וַאֲרִיגָה מַמָּשׁ, שֶׁבְּתְחִלָּה מְקַשֵּׁר וּמְחַבֵּר אֵלּוּ שְׁנֵי דְּבָרִים יַחַד. וְאַחַר-כָּךְ קוֹשֵׁר וּמְחַבֵּר דָּבָר שְׁלִישִׁי לְהַשְּׁנֵי בְּכַמָּה קְשָׁרִים חֲזָקִים, וְכֵן מִשְּׁלִישִׁי לִרְבִיעִי וְכֵן לְהַלְּן וְכוּ'. אַף עַל-פִּי רֹב חוֹזֵר בְּכָל פַּעַם לַחֲזֹר וּלְקַשֵּׁר אֵלּוּ הָאַרְבָּעָה דְּבָרִים יַחַד. כִּי מִתְּחִלָּה אֵין הַקֶּשֶׁר שֶׁלָּהֶם יַחַד, רַק מִזֶּה לָזֶה, דְּהַיְנוּ מֵהָרִאשׁוֹן לַשֵּׁנִי וּמֵהַשֵּׁנִי לַשְּׁלִישִׁי וּמִשְּׁלִישִׁי לִרְבִיעִי, אֲבָל עֲדַיִן אֵין קֶשֶׁר לְהָרְבִיעִי בְּהָרִאשׁוֹן, אֲבָל אַחַר-כָּךְ מֵבִיא פָּסוּק אוֹ מַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל אוֹ שְׁאָר רְאָיָה אַחֶרֶת שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה מְקַשְּׁרָם יַחַד עַד שֶׁמְּחֻבָּר בְּקֶשֶׁר הָדֵק הֵיטֵב כָּל אֵלּוּ הָאַרְבָּעָה דְּבָרִים יַחַד. וְאַחַר-כָּךְ חוֹזֵר וּמְקַשֵּׁר עוֹד כַּמָּה דְּבָרִים זֶה לָזֶה. וְיַחַד כֻּלָּם הוּא מְקַשֵּׁר לְהַחִבּוּר וְהַקֶּשֶׁר הָרִאשׁוֹן. וּבְתְחִלָּה אֵין קֶשֶׁר לִשְׁנֵי הַחֲבִילוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת הָאֵלּוּ, כִּי אִם עַל-יְדֵי אֵיזֶה קֶשֶׁר שֶׁיֵּשׁ בֵּין דָּבָר אֶחָד מֵהַחֲבִילָה הַשְּׁנִיָּה לְדָבָר אֶחָד מֵהַחֲבִילָה הָרִאשׁוֹנָה. אֲבָל אַחַר-כָּךְ הוּא חוֹזֵר לְקַשְּׁרָם בִּרְאָיוֹת וּדְרָכִים נִפְלָאִים, שֶׁמַּמְשִׁיךְ קוֹרוֹת לְקֶשֶׁר הַבִּנְיָן מִשְּׁלִישִׁי שֶׁבָּרִאשׁוֹן לְרְבִיעִי שֶׁבַּשֵּׁנִי, וּמִשָּׁם לַשֵּׁנִי שֶׁבַּשְּׁלִישִׁי. וְאַחַר-כָּךְ מֵחֲבִילָה שְׁנִיָּה לִשְׁלִישִׁית גַּם-כֵּן כָּךְ, וְכֵן לְהַלְּן. וְאַחַר-כָּךְ מְקַשְּׁרָם כֻּלָּם יַחַד בְּדֶרֶךְ נִפְלָא. וְכָל זֶה הָעִנְיָן שָׁמַעְתִּי וְהֵבַנְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ לְמָחֳרַת יוֹם הַכִּפּוּרִים תקע"א שֶׁקֹּדֶם הִסְתַּלְקוּתוֹ, וְעַדַיִן צְרִיכִין לְהַרְחִיב הַדִּבּוּר בָּזֶה וּלְהָבִיא לָזֶה דֻּגְמָא מִכַּמָּה תּוֹרוֹת כִּדֵי שֶׁתְּבִין עִנְיָן זֶה הֵיטֵב, וְתָבִין מְעַט דַּרְכֵי הַסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה.

(וְעַיֵּן לְקַמָּן בְּהַשִּׂיחוֹת (סימן תקצ"ד) מְבֹאָר גַּם-כֵּן, מַה שֶּׁבֵּאֵר לִי פַּעַם אַחַת וְאָמַר לִי, כִּי הַתּוֹרוֹת שֶׁלּוֹ הֵם כְּמוֹ מִי שֶׁנִּכְנָס לְפָלְטִין שֶׁיֵּשׁ בּוֹ הֵיכָלוֹת וַחֲדָרִים וְאַכְסַדְּרָאוֹת וּפִשְׁפָּשִׁין נָאִים נִפְלָאִים וְנוֹרָאִים מְאֹד, וְעֲלִיּוֹת עַל גַּבֵּי עֲלִיּוֹת שׁוֹנוֹת בְּדַרְכֵי חִדּוּשִׁים נוֹרָאִים. וְתֵכֶף כְּשֶׁנִּכְנָסִין בְּחֶדֶר אֶחָד וּמַתְחִילִין לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ וּלְהִתְפַּלֵּא עַל נִפְלָאוֹת הַחִדּוּשִׁים אֲשֶׁר בּוֹ, בְּתוֹךְ כָּךְ רוֹאִין, שֶׁנִּפְתַּח לוֹ פֶּתַח נִפְלָא לְחֶדֶר אַחֵר. וְכֵן מֵחֶדֶר זֶה לְחֶדֶר עוֹד, וְכֵן מֵחֶדֶר לְחֶדֶר וּמֵחֶדֶר לַעֲלִיָּה וְכוּ', וְכֻלָּם פְּתוּחִים מִזֶּה לָזֶה פְּתָחִים וְחַלּוֹנוֹת, וּמְקֻשָּׁרִים וּמְשֻׁלָּבִים זֶה בָּזֶה בְּסֵדֶר נִפְלָא וּבְחָכְמָה עֲמֻקָּה וּבְתַכְלִית הַיֹּפִי וְהַנּוֹי. וְכָל זֶה אִי אֶפְשָׁר לְבַאֵר בִּכְתָב כִּי-אִם לְמִי שֶׁנִּכְנַס קְצָת בַּהֲבָנַת עִמְקָ דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל. אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לִטְעֹם נִעַם מְתִיקוּת עַמְקוּת תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה וְכוּ'):

אות שפט-ב

נא-ב, כָּל תּוֹרָה וְתוֹרָה שֶׁאָמַר, יֵשׁ בָּהֶם כַּמָּה וְכַמָּה מַעֲשִׂיּוֹת שֶׁהָיוּ אָז. בְּאוֹתוֹ הָעֵת שֶׁאָמַר הַתּוֹרָה "וַיְהִי הֵם מְרִיקִים שִׁקֻּיהֶם" (סימן י"ז), כָּל אֵלּוּ הַמַּעֲשִׂיּוֹת שֶׁהָיוּ אָז כֻּלָּם כְּאֶחָד נִכְלְלוּ בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה הַנַּ"ל, מִלְבַד הַנִּסְתָּרוֹת לַה' שֶׁיֵּשׁ בְּכָל מַאֲמָר. גַּם כָּל אֶחָד מֵהַשּׁוֹמְעִים

וְהָעוֹמְדִים, כָּל אֶחָד עִם כָּל עִנְיָנָיו וּמַחְשְׁבוֹתָיו וַעֲסָקָיו וְעִם כָּל מְאוֹרְעוֹתָיו וְהַרְפַּתְקָאוֹת שֶׁעָבְרוּ עָלָיו, כֻּלָּם כְּאֶחָד הָיוּ נִמְצָאִים בְּתוֹךְ דִּבְרֵי הַתּוֹרָה בְּפֵרוּשׁ מִלְּבַד הַנִּסְתָּרוֹת. כִּי בֶּאֱמֶת כָּל מַעֲשֵׂי הָעוֹלָם וְכָל הַמִּלְחָמוֹת שֶׁבָּעוֹלָם וְכָל מָה שֶׁנַּעֲשָׂה בִּכְלָלִיּוּת כָּל הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם, הַכֹּל הָיָה מְרֻמָּז בְּדִבְרֵי תּוֹרָתוֹ שֶׁהָיוּ כְּלָלִיּוּת גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד, מַתַּתָּא לְעֵלָּא וּמְעֵלָּא לְתַתָּא וְכוּ' וְכוּ', מָה שֶׁאֵין הַפֶּה יָכוֹל לְדַבֵּר וְהַלֵּב לַחֲשֹׁב. אַךְ גַּם מָה שֶׁרָאִינוּ בְּעֵינֵינוּ כַּמָּה וְכַמָּה מַעֲשִׂיּוֹת וְעִנְיָנִים שֶׁהָיוּ נִכְלָלִים בְּכָל תּוֹרָה וּמַאֲמָר שֶׁלּוֹ, הָיוּ גַּם כֵּן חִדּוּשִׁים נִפְלָאִים וְנוֹרָאִים מְאֹד, אֲשֶׁר לֹא נִשְׁמַע וְלֹא נִרְאָה כָּזֹאת:

אות שצ

נב, בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן ד', מַה שֶּׁמְּבֹאָר שָׁם מֵעִנְיַן רְפוּאַת הַמַּכָּה, וְלִכְאוֹרָה אֵין פֵּרוּשׁ לַדְּבָרִים הַלָּלוּ וּמַה עִנְיָנָם בְּמַאֲמָר זֶה. אָמַר הַמַּעְתִּיק: שָׁמַעְתִּי מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁקֹּדֶם שְׁבוּעוֹת הַזֶּה שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ הַמַּאֲמָר הַנַּ"ל חָלָה וְכוּ' אִישׁ חָשׁוּב אֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בְּלַאדִיזִין, הָיְנוּ שֶׁהָיְתָה לוֹ מַכָּה גְּדוֹלָה בְּפִי הַטַּבַּעַת רַחֲמָנָא לִצְלָן וְהָיָה חוֹלֶה מְאֹד. וְהָרוֹפְאִים מָשְׁכוּ יְדֵיהֶם מִמֶּנּוּ כִּי אָמְרוּ שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִחְיוֹת. כִּי אָפְלוּ אִם תִּפְתַּח הַמַּכָּה וְתִבָּקַע, אֵז צְרִיכִין לְנַקּוֹת אוֹתָהּ וּלְהַמְשִׁיךְ כָּל הַלֵּחוֹת הָרָעָה מִתּוֹכָהּ, וְכֵן שְׁאָר כָּל הַהִשְׁתַּדְּלוּת הַצְּרִיכִין לְרִפּוּאַת הַמַּכָּה, וְזֶה אִי אֶפְשָׁר מֵחֲמַת שֶׁהִיא בְּתוֹךְ הַכְּרֵכְשְׁתָּא וּבְוַדַּאי יָמוּת. וּבָאוּ אַנְשֵׁי לַאדִיזִין עַל שְׁבוּעוֹת וְסִפְּרוּ לָרַבֵּנוּ זַצַ"ל אוֹדוֹת כָּל הַנַּ"ל. אַחַר-כָּךְ בְּשָׁבוּעוֹת אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל הַמַּאֲמָר הַנַּ"ל וְשָׁם מְדַבֵּר מֵעִנְיַן רְפוּאוֹת הַמַּכָּה בְּפָרְטִיּוּת. וּכְשֶׁבָּאוּ לְבֵיתָם נוֹדַע לָהֶם שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל זֶה הַמַּאֲמָר נִבְקְעָה הַמַּכָּה וְתֵכֶף נָקַל לוֹ, רָצָה לוֹמַר מִכְּאֵבוֹ. וְאַחַר אֵיזֶה יָמִים נִגְמַר רְפוּאַת הַמַּכָּה בִּשְׁלֵמוּת.

וְהַכְּלָל אֲשֶׁר נִרְאֶה לָעֵינַיִם פְּעָמִים אֵין מִסְפָּר, אֲשֶׁר כָּל הָעִנְיָנִים שֶׁעָבְרוּ בָּעוֹלָם, בִּפְרָט הָעִנְיָנִים שֶׁעָבְרוּ עַל אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ, הַכֹּל הָיָה נִכְלָל בְּתוֹךְ דִּבְרֵי תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה. וְעַל-יְדֵי תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה הִמְשִׁיךְ רְפוּאוֹת וְתִקּוּנִים וְהַמְתָּקוֹת לְכָל הָעִנְיָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, בִּכְלָלִיּוּת וּבִפְרָטִיּוּת בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת:

אות שצא

נג, שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ זַ"ל שֶׁסִּפֵּר מָשָׁל נָאֶה, לְעִנְיַן מַה שֶּׁמַּרְבֶּה לְגַלּוֹת כָּל-כָּךְ תּוֹרוֹת נִפְלָאוֹת וּמַעֲשִׂיּוֹת וְשִׂיחוֹת נִפְלָאוֹת וְנוֹרָאוֹת, אַף-עַל-פִּי שֶׁאֵינוֹ נִרְאֶה עֲדַיִן שֶׁיַּעֲשׂוּ פְּעֻלָּתָם בִּשְׁלֵמוּת בְּאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ כְּמוֹ שֶׁהָיָה רָאוּי לָהֶם:

וְסִפֵּר לְעִנְיָן זֶה מִמֶּלֶךְ אֶחָד שֶׁחָלָה בְּנוֹ יְחִידוֹ בְּיוֹתֵר, עַד שֶׁכָּל הָרוֹפְאִים מָשְׁכוּ יְדֵיהֶם מִמֶּנּוּ וְנִתְיָאֲשׁוּ מֵרְפוּאָתוֹ. בְּתוֹךְ כָּךְ בָּא רוֹפֵא מֻפְלָג בְּחָכְמָה מְאֹד, וּבִקֵּשׁ הַמֶּלֶךְ מִמֶּנּוּ בְּתַחֲנוּנִים גְּדוֹלִים לְהִשְׁתַּדֵּל עִם בְּנוֹ. וְהֵשִׁיב לוֹ הָאֱמֶת, שֶׁרְפוּאָתוֹ קָשָׁה וּרְחוֹקָה מְאֹד. אַף-עַל-פִּי-כֵן, אִם יַעֲשׂוּ עוֹד תַּחְבּוּלָה אַחַת אֲזַי אֶפְשָׁר דְּאֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיֶה לוֹ רְפוּאָה. אַךְ אֵינִי

יוֹדֵעַ אִם לוֹמַר לְךָ זֹאת הַתַּחְבּוּלָה מֵחֲמַת שֶׁהִיא דָּבָר קָשֶׁה וְכָבֵד מְאֹד. וְהִפְצִיר בּוֹ הַמֶּלֶךְ מְאֹד לְגַלּוֹת לוֹ הַתַּחְבּוּלָה. וְאָמַר לוֹ: תֵּדַע שֶׁבִּנְךָ הוּא חוֹלֶה מְסֻכָּן מְאֹד בְּתַכְלִית, עַד שֶׁכְּבָר אִי אֶפְשָׁר לִתֵּן לוֹ לְתוֹךְ פִּיו אֲפִלּוּ טִפָּה אַחַת מִסַּמְמָנֵי הָרְפוּאוֹת. אַךְ אֵיךְ שֶׁיֵּשׁ סַמְמָנֵי רְפוּאוֹת יְקָרוֹת כָּאֵלֶּה, אֲשֶׁר צְלוֹחִית אַחַת קְטַנָּה מְאֹד עוֹלָה לְסַךְ אַלְפֵי אֲלָפִים, וּצְרִיכִין לְמַלְאֹת חֲבִיּוֹת מָלֵא מִסַּמְמָנִים הַיְקָרִים הָאֵלֶּה, וְלִקַּח בְּדָלְיִים מִלֵּאִים מִסַּמְמָנִים הָאֵלֶּה וְלִשְׁפֹּךְ עַל בְּנְךָ הַחוֹלֶה. וּמִמֵּילָא מוּבָן שֶׁכָּל הַסַּמְמָנִים הַיְקָרִים הָאֵלֶּה יֵלְכוּ לְאִבּוּד לְגַמְרֵי, אַךְ אַף-עַל-פִּי-כֵן יִתְחַזֵּק גּוּפוֹ מְעַט עַל-יְדֵי-זֶה. וְאוּלַי מִתּוֹךְ שֶׁיִּשְׁפְּכוּ עָלָיו הַרְבֵּה כָּל-כָּךְ, יִכָּנֵס לְתוֹךְ פִּיו גַּם-כֵּן אֵיזֶה טִפָּה עַל-כָּל-פָּנִים, עַל-יְדֵי-זֶה אֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיֶה לוֹ רְפוּאָה. וְתֵכֶף וּמִיָּד נִתְרַצָּה הַמֶּלֶךְ לָזֶה וְצִוָּה לַעֲשׂוֹת כֵּן, וְעַל-יְדֵי-זֶה נִתְרַפֵּא הַבֵּן מֶלֶךְ.

וְהַנִּמְשָׁל מוּבָן מִמֵּילָא, שֶׁדַּיְקָא מֵחֲמַת שֶׁאָנוּ חוֹלִים מְדֻכָּאִים בְּחֹלִי הַנֶּפֶשׁ כָּל-כָּךְ רַחֲמָנָא לִצְלָן. עַל-כֵּן מֻכְרָח הַצַּדִּיק הָרוֹפֵא נֶאֱמָן לִשְׁפֹּךְ עָלֵינוּ סַמְמָנִים יְקָרִים וְנוֹרָאִים מְאֹד. אַף-עַל-פִּי שֶׁלִּכְאוֹרָה נִרְאֶה שֶׁכְּמְעַט הַכֹּל הוֹלֵךְ לְאִבּוּד חַס וְשָׁלוֹם, אַף-עַל-פִּי-כֵן רֵיחַ טוֹב קוֹלֵט, וּבִרְבּוֹת הַיָּמִים אוּלַי נִזְכֶּה לַחֲטֹף מֵהֶם אֵיזֶה טִפָּה יְקָרָה וְנִפָּלְאָה לְתוֹךְ פִּינוּ וּפְנִימִיּוּתֵנוּ, עַד שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה אוּלַי יֵשׁ תִּקָּוָה לִזְכּוֹת לִרְפוּאָה שְׁלֵמָה בְּרוּחָנִיּוּת וְגַשְׁמִיּוּת, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן:

ענין המחלקת שעליו

אות שצב

א, אָמַר: אֵיךְ אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא יַחֲלֹקוּ עָלַי, מֵאַחַר שֶׁאֲנִי הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ חָדָשׁ שֶׁעֲדַיִן לֹא הָלַךְ אָדָם בּוֹ מֵעוֹלָם, וְגַם הַבַּעַל שֵׁם טוֹב לֹא (חסר) וְשׁוּם בְּרִיאָה לֹא (חסר). אַף-עַל-פִּי שֶׁהוּא דֶּרֶךְ יָשָׁן מְאֹד, אַף-עַל-פִּי-כֵן הוּא חָדָשׁ לְגַמְרֵי:

אות שצג

ב, אָמַר: אֲפִלּוּ אִם הָיָה וְכוּ' בָּעוֹלָם לֹא הָיָה יָכוֹל לְהִשְׁתַּוּוֹת עִמִּי ("וואלְט עֶר זִיךְ אוֹיךְ נִיט גִיקָאנְט אוֹיס גְלַייכָען מִיט מִיר. מִיט מִיר גְלַייךְ אוֹיס קוּמָען"):

אות שצד

ג, אָמַר: יֵשׁ בְּנֵי אָדָם שֶׁאֵין מַכִּירִים אוֹתִי כְּלָל וְחוֹלְקִין עָלַי. וְאָמַר, שֶׁאִיתָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (שמות י"ז) עַל פָּסוּק "הָבָה נִתְחַכְּמָה לוֹ" (שמות א'), וְכִי תַּעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁפַּרְעֹה הָלַךְ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד וְאָמַר לוֹ הָבָה נִתְחַכְּמָה, אֶלָּא שֶׁהִכְנִיס בְּתוֹךְ לִבָּם וְכוּ', עַיֵּן שָׁם:

אות שצה

ד, שָׁמַעְתִּי מֹרִי יוּדְל סִפּוּר דְּבָרִים שֶׁשָּׁמַע מֹרִי וְרַבֵּנוּ זַ"ל. עָנָה וְאָמַר: אַבְרָהָם אָבִינוּ הָיָה לוֹ גַּם-כֵּן יְסוּרִים גְּדוֹלִים מִמַּעֲשִׂיּוֹת כָּאֵלּוּ (כְּלוֹמַר כְּמוֹ עִנְיַן הַמַּעֲשִׂיּוֹת וְהַיְסוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו), כִּי אַבְרָהָם אָבִינוּ הָיָה גַּם-כֵּן מְקָרֵב בְּנֵי הַנְּעוּרִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. כִּי הָיָה מְגַיֵּר

גֵּרִים כַּיָּדוּעַ (בראשית רבה ל"ט, כ"א). וְדַרְכּוֹ הָיָה שֶׁהָיָה בָּא בְּתוֹךְ אֵיזֶה עִיר, וְהָיָה רָץ בְּתוֹךְ הָעִיר, וְהָיָה צוֹעֵק הוֹי הוֹי, גְּוַואלְד, גְּוַואלְד, וְהָיוּ רָצִים אַחֲרָיו כְּמוֹ שֶׁרוֹדְפִים אַחַר הַמְשֻׁגָּע. וְהוּא הָיָה טוֹעֵן עִמָּהֶם הַרְבֵּה שֶׁהֵם כֻּלָּם בְּטָעוּתִים גְּדוֹלִים, כִּי הָיָה בָּקִי בְּכָל הַשִּׂכְלִיּוֹת וְהַסְּבָרוֹת שֶׁל דַּרְכֵי הָעֲבוֹדָה-זָרָה שֶׁלָּהֶם. כִּי הָעֲבוֹדָה-זָרָה שֶׁל הַקַּדְמוֹנִים הָיָה לָהֶם בָּזֶה כַּמָּה סְבָרוֹת וְשִׂכְלִיּוֹת שֶׁל טָעוּת. וְאַבְרָהָם אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם הָיָה בָּקִי מְאֹד בְּכָל סְבָרוֹתֵיהֶם וְדַרְכֵי טָעוּתֵיהֶם. וְהָיָה מוֹכִיחָם וּמַרְאֶה לָהֶם שֶׁהַכֹּל טָעוּת, וְגִלָּה לָהֶם הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה הָאֲמִתִּיִּת. וְנִמְשְׁכוּ אַחֲרָיו קְצָת בְּנֵי הַנְּעוּרִים, כִּי זְקֵנִים לֹא הָיָה מִקֶּרֶב, כִּי הַזְּקֵנִים כְּבָר נִשְׁרְשׁוּ בְּטָעוּתֵיהֶם הַרְבֵּה וְקָשֶׁה לַהֲשִׁיבָם מִדַּרְכָּם עוֹד, רַק בְּנֵי הַנְּעוּרִים נִמְשְׁכוּ וְרָצוּ אַחֲרָיו. וְהָיָה הוֹלֵךְ מֵעִיר לְעִיר וְהֵם רָצוּ אַחֲרָיו. וְהָיוּ אֲבִיהֶם וּנְשׁוֹתֵיהֶם וְכוּ' חוֹלְקִים עֲלֵיהֶם, עַל אֵלּוּ בְּנֵי הַנְּעוּרִים, כִּי אָמְרוּ עֲלֵיהֶם שֶׁיָּצְאוּ לְתַרְבּוּת רָעָה וְנִשְׁתַּמְּדוּ, עַד שֶׁהָיוּ מְרַחֲקִים אוֹתָם מְאֹד. עַד שֶׁקְּצָת בְּנֵי הַנְּעוּרִים חָזְרוּ לְסוּרָם מֵחֲמַת הַיִּסּוּרִים שֶׁהָיוּ לָהֶם מִבֵּיתָם מֵחוֹתָנָם וּמֵאֲבִיהֶם וּמִנְּשׁוֹתֵיהֶם וְכַיּוֹצֵא, וּקְצָתָם נִשְׁאֲרוּ אֲצָלוֹ וְנִתְדַּבְּקוּ בּוֹ. וְהָיָה אַבְרָהָם אָבִינוּ עוֹסֵק בְּעִנְיָן זֶה הַרְבֵּה לְגַלּוֹת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בָּעוֹלָם. וְהָיָה מְחַבֵּר סְפָרִים הַרְבֵּה מְאֹד עַל זֶה, אֶלְפִּים סְפָרִים. וְהָיוּ לוֹ בָּנִים הַרְבֵּה, וּמִסְתָּמָא מֵאַחַר שֶׁהָיוּ בָּנָיו, הָיוּ כֻּלָּם הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר, כִּי אֲפִלּוּ יִשְׁמָעֵאל עָשָׂה תְּשׁוּבָה (בבא בתרא טז:). אַךְ אַחַר-כָּךְ כְּשֶׁרָצָה אַבְרָהָם אָבִינוּ לְהַשְׁאִיר סְפָרָיו וְחָכְמָתוֹ בָּעוֹלָם, הָיָה חוֹקֵר וּמִתְבּוֹנֵן בְּעַצְמוֹ לְמִי מִבָּנָיו יַנִּיחַ סְפָרָיו וְחָכְמָתוֹ, עַד שֶׁנִּסְכַּם אֶצְלוֹ לְהַנִּיחַ הַכֹּל לְיִצְחָק אָבִינוּ, וּמָסַר לוֹ הַכֹּל.

וְאַחַר-כָּךְ הָיָה יִצְחָק גַּם-כֵּן הוֹלֵךְ בְּדַרְכּוֹ זֶה, וְהָיָה מְגַיֵּר גַּם-כֵּן גֵּרִים הַרְבֵּהכ וְחִבֵּר גַּם-כֵּן סְפָרִים הַרְבֵּה מְאֹד בְּעִנְיַן חִזּוּק הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה. וְהָיָה מִתְבּוֹנֵן גַּם כֵּן לְמִי מִבָּנָיו יַנִּיחַ סְפָרָיו וְחָכְמָתוֹ, כִּי גַּם עֵשָׂו הוּטַב בְּעֵינָיו וְהִטְעָה אוֹתוֹ עַד שֶׁהָיָה אוֹהֲבוֹ, כַּמְבֹאָר בַּמִּקְרָא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "וַיֶּאֱהַב יִצְחָק אֶת עֵשָׂו כִּי צַיִד בְּפִיו" (בראשית כ"ה). כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַשִׁ"י שָׁם שֶׁהָיָה מְרַמֶּה אֶת אָבִיו בְּדִבְרָיו, וְהָיָה שׁוֹאֲלוֹ אַבָּא אֵיךְ מְעַשְּׂרִין אֶת הַמֶּלַח וְכוּ'. אֲבָל אַף-עַל-פִּי-כֵן הִתְבּוֹנֵן יִצְחָק בְּדַעְתּוֹ עַד שֶׁנִּתְבָּרֵר לוֹ שֶׁהָעִקָּר הוּא יַעֲקֹב וּמָסַר לוֹ הַכֹּל.

וְכֵן יַעֲקֹב הָיָה גַּם-כֵּן עוֹסֵק בָּזֶה לְקָרֵב בְּנֵי הַנְּעוּרִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְחִבֵּר כַּמָּה אֲלָפִים סְפָרִים בְּעִנְיַן הָאֱמוּנָה. כִּי הוּא חִבֵּר סְפָרִים הַרְבֵּה מְאֹד בְּעִנְיַן הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, גְּזֵמָאוֹת סְפָרִים. וְהוּא לָמַד עִם כָּל בָּנָיו דַּרְכֵי הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, כִּי הָיוּ כֻּלָּם צַדִּיקִים. אַךְ אַף-עַל-פִּי-כֵן חָקַר בְּדַעְתּוֹ לְמִי לִמְסֹר כָּל חָכְמָתוֹ, עַד שֶׁמָּסַר כָּל חָכְמָתוֹ לְלֵוִי, וּלְכֻלָּם מָסַר רָאשֵׁי פְּרָקִים. וְעַל-כֵּן שֵׁבֶט לֵוִי הָיוּ דְּבוּקִים וַחֲזָקִים בְּהָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה יוֹתֵר מִכֻּלָּם.

וְעַל-כֵּן שַׁבָּט לֵוִי לֹא טָעוּ בָּעֵגֶל, וְגַם לֹא הָיָה עֲלֵיהֶם שׁוּם עֲבוֹדַת מִצְרַיִם, כִּי שֵׁבֶט לֵוִי הָיוּ חֲזָקִים בְּהֶאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה יוֹתֵר מִכֻּלָּם.

וְאַחַר-כָּךְ דִּבֵּר מֵעִנְיַן עֲצָה לְהָאָדָם שֶׁיִּזְכֶּה לָבוֹא אֵלָיו אַחַר מִיתָתוֹ וְכוּ', וּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (לעיל סימן ק"א):

אות שצו

ה, בְּאוּמַאן דִּבֵּר מֵעִנְיַן הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁעָלָיו, שֶׁדּוֹבְרִין עָלָיו כְּזָבִים. עָנָה וְאָמַר בְּדֶרֶךְ קוּבְלָנָא: "וְאָנֹכִי אֶפְקֹד". הַיְנוּ הַפְּסוּק הַנֶּאֱמָר בְּהוֹשֵׁעַ ז' שֶׁקּוֹבֵל הַנָּבִיא עַל יִשְׂרָאֵל שֶׁרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת לָהֶם טוֹבוֹת, וְהֵם דּוֹבְרִים עָלָיו כְּזָבִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "וְאָנֹכִי אֶפְקֹד וְהַמָּה דִּבְּרוּ עָלַי כְּזָבִים". אֲבָל הוּא זַ"ל לֹא הִזְכִּיר אָז כִּי-אִם שְׁתֵּי תֵּבוֹת אֵלּוּ "וְאָנֹכִי אֶפְקֹד". וַאֲמָרָם בְּנִעְיָמָה בַּנִּגּוּן הַשַּׁיָּךְ לְאוֹתוֹ הַפְּסוּק כַּמּוּבָן לַבָּקִי בַּמִּקְרָא וּפֵרוּשׁוֹ:

אות שצז

ו, פַּעַם אַחַת סִפֵּר מֵעִנְיַן אֱמִתַּת מַעֲלָתוֹ הַמְּפֻלֶּגֶת וְהַנּוֹרָאָה מְאֹד. בְּתוֹךְ דְּבָרָיו עָנָה וְאָמַר: "אַחֲרֵי הַדְּבָרִים וְהָאֱמֶת הָאֵלֶּה בָּא סַנְחֵרִיב" וְכוּ'. פְּסוּק הוּא בְּדִבְרֵי הַיָּמִים ב' (ל"ב) שֶׁמְּסַפֵּר שָׁם מַעֲשֵׂה צִדְקַת יְחִזְקִיָּהוּ הַמֶּלֶךְ. וְאַחַר-כָּךְ מַתְחִיל הַמִּקְרָא: "אַחַר הַדְּבָרִים וְהָאֱמֶת הָאֵלֶּה בָּא סַנְחֵרִיב". וְהֶבֶן הַדְּבָרִים, הַאֵיךְ מְבֹאָר הֵיטֵב בְּזֶה הַפְּסוּק שֶׁדִּיְקָא אַחַר גְּדֶל אֱמִתַּת צִדְקָתוֹ שֶׁל יְחִזְקִיָּהוּ הַמֶּלֶךְ, בָּא עָלָיו סַנְחֵרִיב, וְהָיָה לוֹ צַעַר גָּדוֹל מִמֶּנּוּ. וּמֵעַתָּה אֵין לְתָמֵהַּ עַל גֹּדֶל הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁיֵּשׁ עַל הַצַּדִּיקִים הָאֱמִתִּיִּים:

אות שצח

ז, לְעִנְיַן הַגְּזֵרוֹת שֶׁנִּשְׁמְעוּ בְּיָמָיו שֶׁרוֹצִין לִגְזֹר עַל יִשְׂרָאֵל [אֲשֶׁר בַּעֲוֹונוֹתֵינוּ הָרַבִּים כְּבָר יָצְאוּ בְּיָמֵינוּ הַמָּקוֹם יְרַחֵם], שָׁמַעְתִּי שֶׁפַּעַם אַחַת דִּבֵּר מִזֶּה וְאָמַר, שֶׁהָיָה אֶפְשָׁר לִתֵּן לְעַצְמוֹ אֵיזֶה עֵצָה לַעֲסֹק בָּזֶה לְבַטְלָם, אַךְ מַה לַּעֲשׂוֹת שֶׁאֵין מַסְכִּימִין עִמּוֹ וְחוֹלְקִין עָלָיו. וְהֵבִיא רְאָיָה מִדִּבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל שֶׁמֻּחֲמַת שֶׁלֹּא הָיוּ מֻסְכָּם וְכוּ' (תענית יד:):

אות שצט

ח, פַּעַם אַחַת דִּבַּרְנוּ עִמּוֹ מֵעִנְיַן חֲרוּזִים (שֶׁקּוֹרִין "גְּרַאם"), וְאָמַר שֶׁיֵּשׁ בָּזֶה דָּבָר כִּי כָּל הָעוֹלָם וְכוּ'. וְאֵינִי זוֹכֵר הֵיטֵב הַלָּשׁוֹן שֶׁאָמַר, אִם אָמַר שֶׁכָּל הָעוֹלָם מִתְנַהֵג בָּזֶה אוֹ אָמַר שֶׁכָּל הָעוֹלָם (חסר) אוֹ אֵיזֶה לָשׁוֹן אַחֵר מֵעִנְיַן (נ"א מֵעֵין) זֶה. וְהֵבִיא רְאָיָה מִפְּסוּק, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בִּישַׁעְיָה ה': "וַיְקַו לְמִשְׁפָּט וְהִנֵּה מִשְׂפָּח לִצְדָקָה וְהִנֵּה צְעָקָה", לָשׁוֹן נוֹפֵל עַל לָשׁוֹן. וּמַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה אָז, שֶׁאֲנַחְנוּ הָיִינוּ אוֹמְרִים "גְּרַאם" עַל הַזָּקֵן הַיָּדוּעַ, וְהִקְפִּיד עָלֵינוּ וְאָמַר שֶׁלֹּא נֹאחָא לִי בָּזֶה וְכוּ'. וְסִפֵּר שֶׁחָלַם לוֹ, שֶׁהָיָה אֶחָד אוֹמֵר "גְּרַאם" וְהָיָה מְשַׁבֵּחַ אוֹתוֹ מְאֹד, וְהָיָה מְגַנֶּה מְאֹד אֶת הַזָּקֵן הַמִּתְנַגֵּד הַנַּ"ל, וְהַפֵּךְ עַצְמוֹ אֵלֵינוּ זֶה שֶׁהָיָה אוֹמֵר "גְּרַאם" וְאָמַר לָנוּ "גְּרַאם", שֶׁאֲנַחְנוּ זָכִינוּ מְאֹד שֶׁנִּתְקָרְבְנוּ אֵלָיו, וְהָיָה מְאַשֵּׁר וּמְחַזֵּק וּמְשַׁבֵּחַ אוֹתָנוּ

מְאֹד בַּמֶּה שֶׁזְּכִינוּ לָזֶה, וְהַכֹּל בַּאֲמִירַת "גְּרָאם". וְסִפֵּר רַבֵּנוּ זַ"ל כַּמָּה דְּבָרִים מֵהַ"גְּרָאם" שֶׁשָּׁמַע בַּחֲלוֹם הַנַ"ל וְנִשְׁכַּח.

אָמַר הַמַּעְתִּיק: מַה שֶּׁכָּתוּב בְּסוֹף סִימָן רכ"א: "שִׁוִּיתִי ה' לְנֶגְדִּי תָּמִיד", בְּחִינַת מִתְנַגֵּד (לקוטי מוהר"ן חלק א'), שֶׁמַּעְתִּי שֶׁכָּךְ אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל אָז: "אֲבָל לַמִּתְנַגֵּד שֶׁלִּי אֵין שׁוּם עֵצָה, רַק הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִהְיֶה בְּעֶזְרִי לְהִנָּצֵל מִמֶּנּוּ. "שִׁוִּיתִי ה' לְנֶגְדִּי תָּמִיד", בְּחִינַת מִתְנַגֵּד:

אות ת

ט, שִׂיחָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁל רַבֵּנוּ זַ"ל:

בְּעִנְיַן הַהַנְהָגָה שֶׁמִּתְנַהֵג הָעוֹלָם עַכְשָׁו, כְּבָר הָיָה לְעוֹלָמִים כַּמָּה פְּעָמִים שֶׁהָיָה הָעוֹלָם מִתְנַהֵג בְּדֶרֶךְ זֶה, שֶׁהַקְּטַנִּים בְּמַעֲלָה הָיוּ גְּדוֹלִים וַחֲשׁוּבִים מְאֹד בָּעוֹלָם, וְלֹא הָיָה הָעוֹלָם מִתְנַהֵג בֶּאֱמֶת, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן הָיָה נִמְצָא אֶחָד שֶׁהָיָה מֻנָּח בְּמָקוֹם שָׁפֵל, וְהָיָה שׂוֹחֵק מִכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וְהוּא הָיָה מְחַיֶּה וּמְפַרְנֵס כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ בִּזְכוּתוֹ. וְהָיָה לוֹ שַׁעֲשׁוּעִים גְּדוֹלִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא הָיָה חַי חַיִּים גְּמוּרִים שֶׁנִּקְרָאִים בֶּאֱמֶת חַיִּים. כִּי יֵשׁ כַּמָּה מִינֵי חַיִּים כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (עיין לעיל סימן ח' וראה לעיל בהקדמה). וּכְמוֹ שֶׁנִּמְצָאִים בְּנֵי אָדָם שֶׁחַיִּים חַיֵּי צַעַר וְאֵין נִכָּר לְהָעוֹלָם כְּלָל, וּבֶאֱמֶת חַיֵּיהֶם הוּא חַיֵּי צַעַר. וְגַם בְּחַיֵּי צַעַר יֵשׁ חִלּוּקִים כִּי אֵין צַעַר שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד שָׁוֶה. וְגַם מִי שֶׁאֵינוֹ חַי חַיֵּי צַעַר מַמָּשׁ, גַּם-כֵּן אֵין הַחַיִּים שָׁלּוֹ שָׁוֶה לְשֶׁל אַחֵר, כִּי אֵין כָּל הַחַיִּים שָׁוִין. כְּמוֹ שֶׁאָנוּ רוֹאִים שֶׁבְּוַדַּאי אֵין שָׁוֶה הַחַיִּים שֶׁל הַסּוּס לְחַיִּים שֶׁל אָדָם (כַּוָּנָתוֹ כְּמוֹ שֶׁבְּנַשְׁמִיּוּת יֵשׁ חִלּוּקִים גְּדוֹלִים בֵּין הַחַיִּים, כְּמוֹ כֵן בְּרוּחָנִיּוּת, בַּחַיִּים אֲמִתִּיִּים לְשַׁעֲשֵׁעַ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, יֵשׁ מִי שֶׁגַּם בָּעוֹלָם הַזֶּה זוֹכֶה לְחַיִּים אֲמִתִּיִּים, וְיֵשׁ לְהֶפֶךְ, וְיֵשׁ גַּם-כֵּן כָּל הַחִלּוּקִים הַנַ"ל) וְאֵינִי מְקַנֵּא כְּלָל הַגְּדֻלָּה שֶׁל הַגְּדוֹלִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם עַכְשָׁו:

אות תא

י, אָמַר: כָּל הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים הִגִּיעוּ לַמַּעֲלָה וְלַמַּדְרֵגָה שֶׁהִגִּיעוּ, אֲבָל עָמְדוּ בָּזֶה, וַאֲנִי בָּרוּךְ הַשֵּׁם בְּכָל רֶגַע וְרֶגַע נַעֲשֶׂה אִישׁ אַחֵר. וְנָתַן טַעַם לָזֶה שֶׁחוֹלְקִין עָלָיו, כִּי הַצַּדִּיק נִקְרָא אִילָן, וְיֵשׁ לוֹ שָׁרָשִׁים וַעֲנָפִים וְכוּ', וְכָל צַדִּיק קֹדֶם שֶׁמַּגִּיעַ לְמַדְרֵגָתוֹ יֵשׁ עָלָיו מַחֲלֹקֶת. כִּי אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל: "הַאי תִּגְרָא דַּמְיָא לְבִדְקָא דְּמַיָּא" (סנהדרין ז.), נִמְצָא שֶׁהַמַּחֲלֹקֶת הוּא בְּחִינַת מַיִם, וְהַמַּיִם הָיְנוּ הַמַּחֲלֹקֶת מְרִימִין אוֹתוֹ. אֲבָל אֲנִי צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה עָלַי מַחֲלֹקֶת תָּמִיד, כִּי אֲנִי הוֹלֵךְ בְּכָל פַּעַם וּבְכָל רֶגַע מִדַּרְגָּא לְדַרְגָּא. אִלּוּ הָיִיתִי יוֹדֵעַ שֶׁאֲנִי עוֹמֵד עַכְשָׁו כְּמוֹ בַּשָּׁעָה הַקּוֹדֶמֶת, לֹא הָיִיתִי רוֹצֶה אֶת עַצְמִי כְּלָל בָּזֶה הָעוֹלָם:

אות תב

יא, שְׁמַעְתִּי מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ גַּם-כֵּן כְּעֵין זֶה וּבְסִגְנוֹן אַחֵר קְצָת: פַּעַם אַחַת הָיוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ קוֹבְלִים לְפָנָיו שֶׁקָּשֶׁה לָהֶם לִסְבֹּל עִנְיַן הַמַּחֲלֹקֶת וְהָרְדִיפוֹת וְכוּ'. עָנָה וְאָמַר

לָהֶם: תַּאֲמִינוּ לִי שֶׁיֵּשׁ בְּיָדִי כֹּחַ לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם עִם כָּל הָעוֹלָם שֶׁלֹּא יִהְיֶה שׁוּם חוֹלֵק עָלַי, אֲבָל מַה אֶעֱשֶׂה שֶׁיֵּשׁ מַדְרֵגוֹת וְהֵיכָלוֹת כָּאֵלּוּ שֶׁאִי אֶפְשָׁר לָבֹא אֲלֵיהֶם רַק עַל-יְדֵי מַחֲלֹקֶת. וְהָרְאָיָה, כִּי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם בְּוַדַּאי הָיָה לוֹ כֹּחַ הַמּוֹשֵׁךְ לְהַמְשִׁיךְ אֶת כָּל יִשְׂרָאֵל אֵלָיו, כְּדִכְתִיב: "וַיְקַהֵל מֹשֶׁה אֶת כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (שמות ל"ה). כִּי הוּא הָיָה הַדַּעַת שֶׁל כְּלַל יִשְׂרָאֵל, וְהָיָה בְּכֹחוֹ לְהַקְהִיל וּלְהַמְשִׁיךְ אֶת כֻּלָּם אֵלָיו. וְאַף-עַל-פִּי-כֵן מַה כְּתִיב: "וְהִבְּיטוּ אַחֲרֵי מֹשֶׁה" (שם ל"ג). וְדָרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל מַה שֶּׁדָּרְשׁוּ וְכוּ' (קידושין לג:), וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה עוֹד. וְכָל זֶה, כִּי יֵשׁ דְּבָרִים כְּאֵלּוּ שֶׁאִי אֶפְשָׁר לָבוֹא אֲלֵיהֶם רַק עַל-יְדֵי מַחֲלוֹקֶת שֶׁחוֹלְקִין עָלָיו וְכוּ'. וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל: "הַאי תִּגְרָא דַּמְיָא לְבִדְקָא דְמַיָּא" (סנהדרין ז.) שֶׁנֶּאֱמַר: "פּוֹטֵר מַיִם רֵאשִׁית מָדוֹן" וְכוּ' (משלי י"ז). וּכְתִיב: "כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה" (דברים כ'), וְעֵץ הַשָּׂדֶה (שֶׁקּוֹרִין "בֵּיימְל") כָּל מַה שֶּׁשּׁוֹפְכִין מַיִם סְבִיבוֹ בְּיוֹתֵר, הוּא גָּדֵל בְּיוֹתֵר:

גדל יקרת ראש השנה שלו

אות תג

א, אָמַר: הָרֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁלִּי עוֹלֶה עַל הַכֹּל. וְהָיָה פֶּלֶא אֶצְלִי, מֵאַחַר שֶׁהַמְקֹרָבִים שֶׁלִּי מַאֲמִינִים לִי, וְלָמָּה לֹא יִזְדָּרְזוּ כָּל הָאֲנָשִׁים הַמְקֹרָבִין אֵלַי שֶׁיִּהְיוּ כֻּלָּם עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, אִישׁ לֹא יֵעָדֵר. כִּי כָּל עִנְיָן שֶׁלִּי הוּא רַק רֹאשׁ-הַשָּׁנָה. וְהִזְהִיר לַעֲשׂוֹת כְּרוּז, שֶׁכָּל מִי שֶׁסָּר אֶל מִשְׁמַעְתּוֹ וּמְקֹרָב אֲלָיו יִהְיֶה עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה אָצְלוֹ, לֹא יֶחְסַר אִישׁ. וּמִי שֶׁזּוֹכֶה לִהְיוֹת עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה רָאוּי לוֹ לִשְׂמֹחַ מְאֹד מְאֹד. "אִכְלוּ מַעֲדָנִים וּשְׁתוּ מַמְתַקִּים כִּי חֶדְוַת ה' הִיא מָעֻזְכֶם" (נחמיה ח'), וְזֶה נֶאֱמַר עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה (המשך השיחה בשהר"ן סימן רי"ד):

אות תד

ב, אֶחָד אָמַר לְפָנָיו שֶׁהָיָה נִיחָא לוֹ יוֹתֵר לִהְיוֹת אָצְלוֹ עַל שַׁבַּת תְּשׁוּבָה וְלֹא עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, כִּי אֵין לוֹ מָקוֹם לַעֲמֹד שָׁם בְּבֵית-הַמִּדְרָשׁ, וְגַם אֵין לוֹ אַכְסַנְיָא טוֹבָה לֶאֱכֹל וְלָלוּן, וּמֵחֲמַת זֶה דַּעְתּוֹ מְבֻלְבָּל מְאֹד וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה, עַל-כֵּן הָיָה טוֹב לְפָנָיו יוֹתֵר לִהְיוֹת אָצְלוֹ בְּזֶמֶן אַחֵר וְלֹא בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה. הֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל בְּזֶה הַלְּשׁוֹן: אִם לֶאֱכֹל אִם שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל, אִם לִישֹׁן אִם שֶׁלֹּא לִישֹׁן , אִם לְהִתְפַּלֵּל אִם שֶׁלֹּא לְהִתְפַּלֵּל (רְצוֹנוֹ לוֹמַר שֶׁלֹּא לְהִתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה כָּרָאוּי), אַךְ וְרַק שֶׁתִּהְיוּ אָצְלִי עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה (וְאָמַר בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז בָּזֶה הַלָּשׁוֹן: "יָא עֶסִין נִיט עֶסִין, יָא שְׁלָאפִין נִיט שְׁלָאפִין, יָא דַאוּוינֶען נִיט דַאוּוינֶען, אַבִּי דוּ זָאלְסְט בֵּיי מִיר זַיין אוֹיף רֹאשׁ-הַשָּׁנָה"). וּבֶאֱמֶת כָּל דְּבָרִים אֵלּוּ הַנַּ"ל הֵם רַק דְּמְיוֹנוֹת וּפְתוּיִים שֶׁל הַבַּעַל דָּבָר, כִּי תּוֹדָה לָאֵל נִרְאֶה בְּחוּשׁ שֶׁעַל-פִּי הָרֹב מִתְפַּלְּלִין יוֹתֵר בְּכַוָּנָה בְּכֹלֶל הַקִּבּוּץ הַקָּדוֹשׁ עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, מִמַּה שֶׁהָיָה מִתְפַּלֵּל בְּבֵיתוֹ:

אות תה

ג, עָנָה וְאָמַר: הָרֹאשׁ-הַשָּׁנָה שֶׁלִּי הוּא חִדּוּשׁ גָּדוֹל, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ יוֹדֵעַ שֶׁאֵין הַדָּבָר הַזֶּה בִּירֻשָּׁה מֵאֲבוֹתַי, רַק הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ נָתַן לִי זֹאת בְּמַתָּנָה שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ מַהוּ רֹאשׁ-הַשָּׁנָה. לֹא מִבָּעְיָא אַתֶּם כֻּלְּכֶם בְּוַדַּאי תְּלוּיִין בָּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה שֶׁלִּי, אֶלָּא אֲפִלּוּ כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ תָּלוּי בָּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה שֶׁלִּי:

אות תו

ד, בְּעֶרֶב רֹאשׁ-הַשָּׁנָה הָאַחֲרוֹן בְּאוּמַאן עָמַדְנוּ לְפָנָיו בְּעֵת שֶׁנָּתַנוּ לוֹ הַצָּעטְלִיךְ [קְוִיטְלַאךְ] שֶׁלָּנוּ וּמָעוֹת עַל פִּדְיוֹן. אָז שָׁאַל עַל אִישׁ אֶחָד מִנֶּעמִרִיב שֶׁלֹּא בָּא עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה. וְהִתְחִיל רַבִּי נַפְתָּלִי לְתָרְצוֹ, וְלֹא קִבֵּל הַדְּבָרִים וְהִקְפִּיד עָלָיו מְאֹד.

וְאַחַר-כָּךְ דִּבֵּר עוֹד מֵאֶחָד שֶׁלֹּא בָּא עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה מֵחֲמַת רִבּוּי מְנִיעוֹת, וּמֵחֲמַת זֶה נָסַע לְרַבֵּנוּ זַ"ל קֹדֶם רֹאשׁ-הַשָּׁנָה וְסִפֵּר לוֹ הַמְּנִיעוֹת. וְצִוָּה לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל בְּעַצְמוֹ לָשׁוּב לְבֵיתוֹ וְלֹא יִהְיֶה אֶצְלוֹ עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה. וְזֶה הָאִישׁ הָיָה מִגְּדוֹלֵי הַחֲשׁוּבִים, וְהָיָה צַר לוֹ מְאֹד מַה שֶּׁלֹּא יִזְכֶּה לִהְיוֹת נִמְנֶה עִמָּנוּ בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה. וְהִתְחִיל לְהִתְעַקֵּשׁ לְפָנָיו זַ"ל שֶׁלֹּא יָשׁוּב לְבֵיתוֹ רַק יִשָּׁאֵר אֶצְלוֹ עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה. וְלֹא נִתְרַצָּה הוּא זַ"ל בִּדְבָרָיו וְגֵרְשׁוֹ לְבֵיתוֹ. וְאָז אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל: אֵינִי יָכוֹל לְצַיֵּר לְעַצְמִי הַצַּעַר הַזֶּה מַה שֶּׁאַתָּה לֹא תִּהְיֶה אֶצְלִי עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה. וְאָמַר לוֹ הָאִישׁ הַנַּ"ל: אִם-כֵּן אֶשָּׁאֵר בְּכָאן. וְלֹא הִסְכִּים, וְשָׁב לְבֵיתוֹ. אַחַר-כָּךְ בְּעֶרֶב-רֹאשׁ-הַשָּׁנָה דִּבֵּר עִמָּנוּ מִזֶּה, וְאָמַר שֶׁעָלָיו יֵשׁ רַחֲמָנוּת גָּדוֹל כִּי רָצָה בֶּאֱמֶת לִהְיוֹת כָּאן עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, אַךְ נִמְנַע מֵחֲמַת הַנַּ"ל. אַחַר-כָּךְ עָנָה הוּא זַ"ל וְאָמַר בְּקוֹל חָזָק מֵעֹמֶק הַלֵּב: וּמָה אֹמַר לָכֶם אֵין דָּבָר גָּדוֹל מִזֶּה (הַיְנוּ מִלִּהְיוֹת אֶצְלוֹ עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה). וְאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן בְּקוֹל זִיעַ סַגִּיא: "וּוי אַזוֹי זָאל אִיךְ אַייךְ זָאגִין, קַיין גְּרֶעסֶערְס דֶּער פּוּן אִיז נִיט פַּאר הָאנְדֶין. אַיי אַנְדֶערְע גוּטָע יוּדִין זָאגִין נִיט אַזוֹי, אִיז נָאךְ אַקַשְׁיָא" [מָה אֹמַר לָכֶם, דָּבָר גָּדוֹל מִזֶּה אֵין בְּנִמְצָא. אַיי, צַדִּיקִים אֲחֵרִים אֵינָם אוֹמְרִים כָּךְ -זֶה עוֹד קַשְׁיָא] (כְּלוֹמַר הֲלֹא בְּלֹא זֶה כְּבָר מַקְשִׁין עָלָיו קַשְׁיוֹת הַרְבֵּה וְיִהְיֶה קָשֶׁה עוֹד גַּם קַשְׁיָא זֹאת גַּם-כֵּן מַה שֶּׁהִקְפִּיד כָּל כָּךְ לִהְיוֹת אֶצְלוֹ עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה דַּיְקָא).

וּמִכְּלַל דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁדִּבֵּר אָז עִמָּנוּ לְמַדְנוּ כַּמָּה דְּבָרִים:

לְמַדְנוּ עוֹד הַפַּעַם עֹצֶם גֹּדֶל הַחִיּוּב לִהְיוֹת אֶצְלוֹ עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה. כִּי אַף-עַל-פִּי שֶׁיָּדַעְנוּ זֹאת מִכְּבָר, אַף-עַל-פִּי-כֵן מֵרִבּוּי דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים אָז בָּזֶה, וּמִתְּנוּעוֹתָיו הַנּוֹרָאוֹת אָז הֵבִינוּ עֹצֶם הַחִיּוּב יוֹתֵר וְיוֹתֵר, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר זֹאת בִּכְתָב. וְגַם אָז לָמַדְנוּ שֶׁרְצוֹנוֹ חָזָק לִהְיוֹת אֶצְלוֹ בְּאוּמַאן עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה תָּמִיד לְאַחַר הִסְתַּלְּקוּתוֹ, וְשֶׁאֵין דָּבָר גָּדוֹל מִזֶּה.

וְגַם לָמַדְנוּ כַּמָּה צְרִיכִין לְחַזֵּק לְשַׁבֵּר הַמְּנִיעוֹת מִדָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, בִּפְרָט הַמְּנִיעוֹת מִלִּהְיוֹת אֶצְלוֹ עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה שֶׁצְּרִיכִים לְשָׁבְרָם בְּיוֹתֵר וְלִהְיוֹת דַּיְקָא עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, עַד שֶׁאֲפִלּוּ

אִם הוּא זַ"ל בְּעַצְמוֹ מְצַוֶּה וּמַסְכִּים לִבְלִי לִהְיוֹת אֶצְלוֹ עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, חָלִילָה לְהִסְתַּכֵּל עַל זֶה (וְכַמְבֹאָר לְעֵיל מִזֶּה), וּצְרִיכִין לִזָּהֵר מְאֹד לִבְלִי לִשְׁאֹל אוֹתוֹ שׁוּם שְׁאֵלָה עַל זֶה, כִּי הוּא יָשִׁיב בְּוַדַּאי לִבְלִי לִהְיוֹת, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן בִּנְקֻדַּת הָאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ צְרִיכִין לִהְיוֹת דַּיְקָא [וְכֵן הוּא נוֹהֵג לְדוֹרוֹת].

וְעִנְיַן זֶה נוֹגֵעַ לְמַה שֶּׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל: "בַּדֶּרֶךְ שֶׁאָדָם רוֹצֶה לֵילֵךְ מוֹלִיכִין אוֹתוֹ" (מכות י:) כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַשְׁ"י. וְהוּא מִדִּבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל עַל פָּסוּק: "לֵךְ עִם הָאֲנָשִׁים" וְכוּ' (במדבר כ"ב). וְכֵן בְּשִׁלּוּחַ מְרַגְּלִים שֶׁהֵכִרַח מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם בְּעַצְמוֹ לְשַׁלְּחָם, אַף-עַל-פִּי שֶׁבֶּאֱמֶת רְצוֹנוֹ לֹא הָיָה כְּלָל בָּזֶה. וְעִנְיַן זֶה רָאִינוּ מֵרַבֵּנוּ זַ"ל כַּמָּה פְּעָמִים, בִּפְרָט בְּעִנְיַן רֹאשׁ-הַשָּׁנָה שֶׁהָיוּ אֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ לָהֶם מְנִיעוֹת מִלִּהְיוֹת אֶצְלוֹ עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, וְשָׁאֲלוּ אוֹתוֹ בְּעַצְמוֹ וְהֵשִׁיב לָהֶם שֶׁלֹּא יִהְיוּ עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה. וְהִתְחִילוּ לְהִתְעַקֵּשׁ: הֲלֹא שָׁמַעְנוּ מִכָּם גַּדֶּל הָאַזְהָרָה לִהְיוֹת אֶצְלְכֶם עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, וְעָשָׂה עַצְמוֹ כְּמַקְפִּיד עֲלֵיהֶם וְגָעַר בָּהֶם שֶׁלֹּא יְדַבְּרוּ יוֹתֵר, וְכֵן עָשׂוּ וְלֹא בָּאוּ עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה. וְאַף-עַל-פִּי-כֵן אֲנַחְנוּ זָכִינוּ לִהְיוֹת רְגִילִים לַעֲמֹד לְפָנָיו. וְשָׁמַעְנוּ וְהֵבַנּוּ בְּרֶמֶז וּבְפֵרוּשׁ שֶׁפְּנִימִיּוּת רְצוֹנוֹ אֵינוֹ נוֹחָה בָּזֶה כְּלָל, רַק הוּא מֻכְרָח לוֹמַר לָהֶם כָּךְ מֵחֲמַת שֶׁשּׁוֹאֲלִים אוֹתוֹ עַל זֶה. וְיֵשׁ בָּזֶה הַרְבֵּה לְסַפֵּר, וּמִעֵט מִזֶּה יִתְבָּאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר (עיין שיחות הר"ן ריי"ד). וְכֵן הוּא נוֹהֵג לְדוֹרוֹת, שֶׁכְּשֶׁשּׁוֹאֲלִין לְהָרַב וְהַמַּנְהִיג עַל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כְּעֵין מְסִירַת נֶפֶשׁ צָרִיךְ לְהַשִׁיב לָאו. אַף-עַל-פִּי שֶׁבֶּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ רְצוֹנוֹ שֶׁיִּמְסֹר נַפְשׁוֹ וְיִשַּׁבֵּר כָּל הַמְּנִיעוֹת. עַל-כֵּן מִי שֶׁרוֹצֶה לְהִתְקָרֵב וּלְשַׁבֵּר הַמְּנִיעוֹת בֶּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ, צָרִיךְ לִזָּהֵר מְאֹד לִבְלִי לִשְׁאֹל אוֹתוֹ בָּזֶה כְּלָל. וְעוֹד תָּבִין עִנְיַן זֶה בְּמָקוֹמוֹת אֲחֵרִים שֶׁמְּדַבְּרִים מֵעִנְיָנִים כָּאֵלֶּה וְהֶבֵן מְאֹד.

(נִשְׁמַט מִלְּעֵיל)

לְעִנְיַן רֹאשׁ-הַשָּׁנָה שֶׁצְּרִיכִין לִהְיוֹת אֶצְלוֹ עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה דַּיְקָא, אָמַר, שֶׁיְּכוֹלִין אָז אֲנָשִׁים לְקַבֵּל תִּקּוּנִים מַה שֶּׁבְּכָל הַשָּׁנָה לֹא הָיָה בְּאֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם תִּקּוּן בְּשׁוּם אֹפֶן, אַף-עַל-פִּי-כֵן בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה יְכוֹלִין אֲפִלּוּ הֵם לְקַבֵּל תִּקּוּן. אַף-עַל-פִּי שֶׁבְּכָל הַשָּׁנָה אֲפִלּוּ הוּא בְּעַצְמוֹ זַ"ל לֹא הָיָה יָכוֹל לְתַקְּנָם, אֲבָל בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה גַּם הֵם יְכוֹלִים לְקַבֵּל תִּקּוּנִים. כִּי אָמַר שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה עִנְיָנִים וְתִקּוּנִים מַה שֶּׁבְּכָל הַשָּׁנָה גַּם הוּא אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת:

להתרחק מחקירות ולהתחזק באמונה

אות תז

א, מִסֵּפֶר מוֹרֶה נְבוֹכִים סִפֵּר הַרְבֵּה מְאֹד כַּמָּה פְּעָמִים, וְאָסַר עָלֵינוּ מְאֹד מְאֹד לִבְלִי לְעַיֵּן בּוֹ וּלְהַבִּיט בּוֹ כְּלָל חַס וְשָׁלוֹם. וְהִפְלִיג מְאֹד בְּגֹדֶל הָאִסּוּר, כִּי הוּא מְבַלְבֵּל דַּעַת הָאָדָם

מְאֹד בְּדֵעוֹת זָרוֹת שֶׁאֵינָם מַסְכִּימִים כְּלָל לְדַעַת תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה. גַּם אֵינוֹ מַאֲמִין בְּשֵׁדִים אֲשֶׁר בְּכָל דִּבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל מְבֹאָר הַהֶפֶךְ. בִּפְרָט כְּפִי מַה שֶּׁזָּכִינוּ לְסִפְרֵי הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ וְסִפְרֵי הָאֲרִיזַ"ל וְהַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל וְכֵיוֹצֵא, שֶׁהֵם כֻּלָּם מְיֻסָּדִים עַל-פִּי רוּחַ-הַקֹּדֶשׁ, וּמְעוֹרְרִים אֶת הָאָדָם מְאֹד מְאֹד לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת. עַל-כֵּן כָּל מִי שֶׁרוֹצֶה לָחוּס עַל עַצְמוֹ הוּא צָרִיךְ לְהִתְרַחֵק מְאֹד מְאֹד בְּתַכְלִית הָרִחוּק מִסֵּפֶר מוֹרֶה נְבוֹכִים, וְכֵן מִשְּׁאָר סִפְרֵי הַמְחַקְּרִים שֶׁחִבְּרוּ קְצָת הַקְּדָמוֹנִים, כְּגוֹן סִפְרֵי הַמְפָרְשִׁים עַל הַמִּקְרָא הַנִּדְפָּסִים אֵצֶל הַמִּקְרָאוֹת גְּדוֹלוֹת הַהוֹלְכִים בְּדַרְכֵי הַחֲקִירוֹת וְכֵיוֹצֵא בָּהֶם, וְאֵין צְרִיכִים לְפוֹרְטָם. וְגַם עַל סֵפֶר הָעֲקֵידָה אָמַר גַּם-כֵּן שֶׁלֹּא לִלְמֹד אוֹתוֹ. וְאָמַר כִּי סֵפֶר הָעֲקֵידָה הוּא סֵפֶר כָּשֵׁר, רַק מֵחֲמַת שֶׁמֵּבִיא דִּבְרֵי הַמְחַקְּרִים וְהַקַּשְׁיוֹת שֶׁלָּהֶם. וְכֵן שַׁעַר הַיִּחוּד בְּסֵפֶר חוֹבַת הַלְּבָבוֹת, וְסֵפֶר הָעִקָּרִים, וּמִלַּת הַהִגָּיוֹן לְהָרַמְבַּ"ם, וְכֵן שְׁאָר סִפְרֵי הַמְחַקְּרִים, הַכֹּל כַּאֲשֶׁר לַכֹּל הֵם אִסּוּר גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד לִלְמֹד אוֹתָם, כִּי הֵם פּוֹגְמִים וּמְבַלְבְּלִים מְאֹד אֶת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה. אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ מֵהֶם כְּלָל וְהוֹלֵךְ בִּתְמִימוּת, כִּי "לֹא בְּאֵלֶּה חֵלֶק יַעֲקֹב" וְכוּ' (ירמיה י').

וּכְבָר מְבֹאָר מִזֶּה כַּמָּה פְּעָמִים, אַךְ צְרִיכִין לְכָפֹל וְלִשְׁנוֹת אַזְהָרָה זוֹ כַּמָּה פְּעָמִים לְגֹדֶל עִצֻּם אִסּוּר הַמַּכְשֵׁלָה הַזֹּאת הַנּוֹגֵעַ בֶּאֱמוּנָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה. וְרַבֵּנוּ זַ"ל הָיָה כּוֹפֵל בְּאַזְהָרָה זוֹ כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים בְּלִי שִׁעוּר. וּבְכָל פַּעַם שֶׁהָיָה מְדַבֵּר מֵאֵלּוּ הַסְּפָרִים הָיָה מַפְלִיג מְאֹד מְאֹד בְּגֹדֶל הָאִסּוּר לִלְמֹד אֵלּוּ הַסְּפָרִים שֶׁל חֲקִירוֹת. וְהִזְהִיר מְאֹד לְהִתְרַחֵק מֵהֶם בְּתַכְלִית הָרִחוּק לְבִלְי לְהַבִּיט בָּהֶם כְּלָל. בִּפְרָט אֵלּוּ הַחִבּוּרִים שֶׁחִבְּרוּ הַמְחַקְּרִים שֶׁבְּיָמֵינוּ, אֵין צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁצָּרִיךְ לִבְרֹחַ מֵהֶם לְמַלֵּט נַפְשׁוֹ מִנִּי שַׁחַת לָבַל יֶאֱבַד עוֹלְמוֹ לְגַמְרֵי חַס וְשָׁלוֹם. וּמַרְגְּלָא בְּפוּמֵהּ דְּרַבֵּנוּ זַ"ל לוֹמַר: כִּי טוֹב לְהוֹדוֹת לַה' עַל אֲשֶׁר שָׁלַח לָנוּ אֶת נָאֱמָן בֵּיתוֹ הוּא מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם, שֶׁהוֹצִיא אוֹתָנוּ מִכָּל הַמְּבוּכוֹת, וְנָתַן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה וְצִוָּה עָלֵינוּ לְהַאֲמִין בַּה' בְּלִי שׁוּם חֲקִירוֹת כְּלָל, וּלְקַיֵּם אֶת כָּל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה וְהַמִּצְווֹת כִּפְשׁוּטָן. אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לֵילֵךְ בְּתִמִּימוּת וְכוּ'.

(גַּם מַה שֶּׁמּוּבָא בְּהָרַמְבַּ"ם בְּסֵפֶר הַיָּ"ד קְצָת חֲקִירוֹת כְּגוֹן בְּהִלְכוֹת יְסוֹדֵי הַתּוֹרָה וּבְהִלְכוֹת דֵּעוֹת, וּבְתַחִלַּת הִלְכוֹת עֲבוֹדָה זָרָה, צָרִיךְ גַּם-כֵּן לִבְרֹחַ מֵהֶם וְלִבְלִי לְהִסְתַּכֵּל שָׁם כְּלָל. וּבְכָל מָקוֹם שֶׁהוּא מְדַבֵּר מֵחֲקִירוֹת צָרִיךְ לִבְרֹחַ מִשָּׁם מְאֹד).

וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁמַּה שֶּׁמּוּבָא בְּסֵפֶר הַגִּלְגּוּלִים שֶׁהָרַמְבַּם הָיָה פְּאַת שְׂמֹאל שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, אֵינוֹ יוֹדֵעַ אִם יָצְאוּ דִּבּוּרִים אֵלּוּ מִפִּי הָאָר"י זַ"ל, וּלְדַעְתּוֹ אֵינוֹ מִפִּי הָאָר"י זַ"ל. וּפַעַם אֶחָד חָלַם לוֹ שֶׁהָיָה מִתְקוֹטֵט עִם הָרַמְבַּ"ם עַל שֶׁכָּתַב דְּבָרִים כָּאֵלּוּ וְכוּ' וְכַנַּ"ל.

וְאָמַר, שֶׁלְּפִי דִּבְרֵיהֶם הַמַּטְעִים אֵין הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא יָכוֹל לְשַׁנּוֹת חַס וְשָׁלוֹם בְּרִיָּה קַלָּה וַאֲפִלּוּ זְבוּב. כָּל-כָּךְ נִתְעוּ וְנָבוֹכוּ בִּשְׁטוּת חָכְמָתָם. וְאָמַר מָה שֶׁכָּתוּב שָׁם בְּסֵפֶר מוֹרֶה נְבוֹכִים: "וְכִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיֶה נַעֲשֶׂה מֵהַמְשֻׁלָּשׁ מְרֻבָּע", אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל: אֲנִי מַאֲמִין שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת מֵהַמְשֻׁלָּשׁ מְרֻבָּע, כִּי דַּרְכֵי הַשֵּׁם נֶעְלָמִין מֵאִתָּנוּ, וְהוּא כֹּל יָכוֹל וְלֹא יִבָּצֵר מִמֶּנּוּ מְזִמָּה. וְאָסוּר לִכְנֹס בַּחֲקִירוֹת כְּלָל, רַק לְהַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה לְבַד, כַּמְבֹאָר כְּבָר כַּמָּה פְּעָמִים:

אות תח

ב, וְהָיָה מִתְלוֹצֵץ מְאֹד מִמַּה שֶּׁכָּתַב שָׁם מֵעִנְיַן הָאוֹמְרִים עַל עִנְיַן קַבָּלַת הַתּוֹרָה, שֶׁחַס וְשָׁלוֹם מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם עָשָׂה תַּחְבּוּלוֹת בְּחָכְמָתוֹ וְכוּ', וְאָסוּר לַחֲזוֹר דְּבָרִים כָּאֵלּוּ אֲפִלּוּ בְּדֶרֶךְ לֵיצָנוּת כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (עיין שיחות הר"ן סימן רל"ז). רַחֲמָנָא לִצְלָן רַחֲמָנָא לְשֵׁזְבַן מִדֵּעוֹת זָרוֹת מְשֻׁבָּשׁוֹת כָּאֵלּוּ. אוֹי לְמִי שֶׁנִּכְנַס בּוֹ מַחֲשָׁבָה אַחַת מֵאֵלּוּ הַמַּחֲשָׁבוֹת. וְאֵין צְרִיכִין לִסְתֹּר שְׁטוּתִים כָּאֵלּוּ.

וּכְבָר מְבֹאָר בְּכַמָּה סִפְרֵי קְדָמוֹנִים הַרְבֵּה שֶׁצָּוְחוּ כְּכַרּוּכְיָא עַל סֵפֶר מוֹרֶה נְבוֹכִים הַנַּ"ל כַּמְפֹרָסָם. וְאַף-עַל-פִּי שֶׁנִּמְצְאוּ הַרְבֵּה שֶׁחִפּוּ עָלָיו, כְּבָר יָדוּעַ שֶׁלֹּא עָשׂוּ כִּי-אִם לְמַעַן כְּבוֹד הַתּוֹרָה, מֵחֲמַת שֶׁחִבֵּר סְפָרִים נִפְלָאִים עַל כָּל הַהֲלָכוֹת כְּגוֹן סֵפֶר הַיָּד. וְגַם רַבֵּנוּ זַ"ל אָמַר שֶׁבְּסִפְרֵי הַיָּד בְּמָקוֹם שֶׁמְּדַבֵּר מֵהֲלָכוֹת הֵיטֵיב לַעֲשׂוֹת, אֲבָל בְּסֵפֶר מוֹרֶה נְבוֹכִים הַנַּ"ל יִמְחֹל לוֹ ה' מַה שֶּׁעִוּוּת בָּזֶה עִוּוּתִים שֶׁאֵין כְּמוֹתָם הַנּוֹגְעִים בְּעִקְּרֵי תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה כַּמְפֹרָסָם. וְאֵיךְ אֶפְשָׁר לְהַכְחִישׁ הַחוּשׁ, כִּי כָּל מִי שֶׁמַּעַיֵּן שָׁם רוֹאֶה בְּחוּשׁ הָרְאוּת שֶׁדְּבָרָיו הֵם כְּנֶגֶד הַתּוֹרָה, וּכְנֶגֶד דִּבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל. וְגַם בְּסֵפֶר הַיָּד בְּמָקוֹם שֶׁמְּדַבֵּר מֵחֲקִירוֹת קִלְקֵל הַרְבֵּה, כַּמְבֹאָר בִּסְפָרִים שֶׁצּוֹעֲקִים מָרָה עַל שֶׁאָמַר שֶׁבְּאַרְבָּעָה פְּרָקִים הָרִאשׁוֹנִים שֶׁלּוֹ מְבֹאָר כָּל מַעֲשֵׂה מֶרְכָּבָה וּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית. אוֹי לְעֵינַיִם שֶׁכָּךְ רוֹאוֹת, אוֹי לַלֵּב שֶׁנִּכְנַס בּוֹ שׁוּם סְבָרָא רָעָה כְּזֹאת שֶׁהִיא כְּנֶגֶד כָּל סִפְרֵי אֱמֶת שֶׁקִּבַּלְנוּ מֵהַתַּנָּא הָאֱלֹקִי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי וְהָאֲרִ"י זצוק"ל וְכַנַּ"ל.

וְאַתָּה הַמְעַיֵּן, אִם אַתָּה מִתְפַּחֵד וּמִתְיָרֵא לִגַּע בִּכְבוֹדוֹ גַּם אֲנִי אוֹדְךָ, אֲבָל חָלִילָה שֶׁתַּבִּיט בִּמְקוֹמוֹת כָּאֵלֶּה שֶׁמְּדַבֵּר מֵחֲקִירוֹת שֶׁלֹּא תְּאַבֵּד עוֹלָמְךָ, כַּאֲשֶׁר נָאֶבְדוּ כַּמָּה וְכַמָּה מֵהַכְּתוֹת הָרָעוֹת הַמְצוּיִים עַכְשָׁו, שֶׁסּוֹמְכִים דִּבְרֵיהֶם הָרָעִים עַל דְּבָרִים כָּאֵלֶּה, וּמַעֲמִידִים לִפְנֵיהֶם לְמָגֵן וּלְמַחֲסֶה אֶת הַסְּפָרִים הַנַּ"ל. וְשִׂים לִבְּךָ וְהָבֵן מִפְּנֵי מִי רָאוּי לְךָ לְהִתְיָרֵא יוֹתֵר, אִם מִסֵּפֶר מוֹרֶה נְבוֹכִים הַבָּנוּי עַל-פִּי סְבָרוֹת אֲרִיסְטוֹ הַיָּוֵן יַמַּח שְׁמוֹ וְנִמַּח זִכְרוֹ, אִם לְהַבְדִּיל מִסֵּפֶר הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ וְהָאֲרִיזַ"ל שֶׁחִבְּרוּ הָרַשְׁבִּ"י וְהַחֶבְרִיָּא זַ"ל בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ וְעַל-פִּי אֵלִיָּהוּ זַ"ל, וְכָל דִּבְרֵיהֶם רַבָּם מְקֻבָּלִים אִישׁ מִפִּי אִישׁ עַד מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם. וּמַה שֶּׁחִדְּשׁוּ

בָּהֶם הָיָה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ בְּמַדְרֵגָה גְּבוֹהָה מְאֹד, וּמְחַזְּקִין וּמְקַיְּמִין מְאֹד אֶת אֱמוּנָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁהִתְחִילָה מֵאַבְרָהָם אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם וְכוּ', וּמְזָרְזִים מְאֹד לְקַיֵּם תּוֹרַת מֹשֶׁה בְּכָל פְּרָטֶיהָ וְדִקְדּוּקֶיהָ, וּלְהַבְדִּיל הַסְּפָרִים הַנַּ"ל הֵם בְּהֶפְךְ מִכָּל זֶה כַּיָּדוּעַ וּמְפֻרְסָם. אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ בָּהֶם (נ"א: שֶׁיֹּאחַז אֶת עַצְמוֹ), וּבוֹחֵר בֶּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ:

אות תט

ג, וְאָמַר, שֶׁיְּכוֹלִין לְהַכִּיר בְּהַפָּנִים שֶׁל הָאָדָם אִם לָמַד מוֹרֶה נְבוֹכִים. כְּלוֹמַר שֶׁהַפָּנִים שֶׁל זֶה הַלּוֹמֵד זֶה הַסֵּפֶר נִשְׁתַּנֶּה לְהָרַע. כִּי בְּוַדַּאי הוּא אוֹבֵד צֶלֶם אֱלֹקִים פָּנִים דִּקְדֻשָּׁה עַל-יְדֵי-זֶה. וּכְמוֹ שֶׁרוֹאִין בְּחוּשׁ, שֶׁרֻבָּם כְּכֻלָּם שֶׁעָסְקוּ בְּזֶה הַסֵּפֶר בַּדּוֹרוֹת הַלָּלוּ, נַעֲשׂוּ אֲפִיקוֹרְסִים גְּמוּרִים, וְהֵם חֲשׁוּדִים עַל כָּל עֲבֵרוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה. כִּי זֶה הַסֵּפֶר, וְכֵן שְׁאָר סִפְרֵי הַמְחַקְּרִים עוֹקְרִים אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי מֵאֱמוּנַת יִשְׂרָאֵל, וּמִתּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה וּמֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְאַחֲרִיתוֹ עֲדֵי אֹבֵד. גַּם אֲנִי דִּבַּרְתִּי עִם כַּמָּה אֲנָשִׁים שֶׁהֵם כְּשֵׁרִים קְצַת שֶׁלּוֹמְדִים (נ"א: שֶׁלָּמְדוּ) מִכְּבָר סֵפֶר מוֹרֶה נְבוֹכִים, וְכֻלָּם אָמְרוּ בְּפֶה מָלֵא שֶׁהֵם מִתְחָרְטִים מְאֹד עַל זֶה שֶׁלָּמְדוּ אוֹתוֹ, וְהַלְוַאי שֶׁלֹּא הָיוּ יוֹדְעִים מִמֶּנּוּ. וְהֵעִידוּ בְּעַצְמָן שֶׁרָאוּי לְהִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ מְאֹד מְאֹד בְּתַכְלִית הָרִחוּק. אַשְׁרֵי מִי שֶׁבּוֹרֵחַ מֵהֶם וּמְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה לְבַד, כְּפִי מַה שֶּׁקִּבַּלְנוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ כְּמוֹ שֶׁכְּלַל יִשְׂרָאֵל מַאֲמִינִים בְּלִי שׁוּם חֲקִירוֹת שֶׁל שְׁטוּת וַהֶבֶל שֶׁלָּהֶם:

אות תי

ד, וּפַעַם אַחַת בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה דִּבֵּר רַבֵּנוּ זַ"ל גַּם-כֵּן מִזֶּה, מִגֹּדֶל הָאִסּוּר לִלְמֹד אֵלּוּ הַסְּפָרִים הַמְפָרְשִׁים אֶת הַתּוֹרָה עַל-פִּי דַּרְכֵי הַמְחַקְּרִים, כְּגוֹן סִפְרֵי הָאֶבֶן עֶזְרָא, וּבְפָרָט הַפֵּרוּשׁ הָרֵעַ שֶׁעָלָיו הַנִּקְרָא מַרְגָּלִיּוֹת רָעָה, וְסִפְרֵי הָרַלְבַּ"ג שֶׁמְּפָרְסָם לְכֹל מַה שֶּׁכָּתוּב בּוֹ כְּנֶגֶד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁחַיָּב אָדָם לִקְרֹעַ כְּשִׁשּׁוֹמֵעַ חַס וְשָׁלוֹם דִּבּוּר אֶחָד מִדְּבָרִים כְּאֵלֶּה. וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה שְׁאָר סְפָרִים הַהוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ הַזֶּה אֲשֶׁר כָּל הַהַקְדָּמוֹת שֶׁלָּהֶם לְקַחוּ מֵאֲרִיסְטוֹ הַיָּוָן יִמַּח שְׁמוֹ וְנִמַּח זִכְרוֹ, וּשְׁאָר הָאֶפִּיקוֹרְסִים הַמְפָרְסָמִים שֶׁהָיוּ קְצָתָם קֹדֶם חָכְמֵי הַתַּלְמוּד וּקְצָתָם בִּימֵיהֶם, אֲשֶׁר כָּל כַּוָּנַת בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה וְהַגְּמָרָא הַקְּדוֹשִׁים שֶׁאָסְרוּ לִלְמֹד סִפְרֵי חָכְמוֹת יְוָנִית הָיָה עַל סְפָרִים הַלָּלוּ שֶׁל אֵלּוּ הָאֶפִּיקוֹרְסִים, שֶׁכֻּלָּם הָיוּ אָז אֵצֶל הַיְוָנִים. וְכָל מָקוֹם שֶׁזָּכְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל אֶפִּיקוֹרְסִים, כַּוָּנָתָם עַל מִי שֶׁנִּמְשָׁךְ לְדַרְכֵיהֶם וְלִסְבָרוֹתֵיהֶם. אֲשֶׁר עַל-כֵּן גַּם שְׁאָר רְשָׁעִים גְּמוּרִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם כְּפִירָה כָּל שֶׁהוּא קָרְאוּ גַּם-כֵּן אֶפִּיקוֹרֹס. כִּי תּוֹלִין הַקַּלְקָלָה בַּמְקַלְקֵל, כִּי הָיָה פִּילוֹסוֹף כּוֹפֵר אֶחָד שֶׁשְּׁמוֹ הָרַע הָיָה אֶפִּיקוֹרֹס, כְּשְׁמוֹ כֵּן הוּא יִמַּח שְׁמוֹ וְזִכְרוֹ, וְדַעְתּוֹ הָרָעָה מְפֻרְסָם בְּסִפְרֵיהֶם הָרָעִים. וְאֵיךְ יַעֲלֶה עַל הַדַּעַת מִי שֶׁרוֹצֶה לִהְיוֹת יְהוּדִי לְעַיֵּן בְּסְפָרִים כָּאֵלּוּ הַבְּנוּיִים עַל יְסוֹדוֹת רָעִים שֶׁל אֶפִּיקוֹרְסִים מְפֻרְסָמִים שֶׁמֵּהֶם נִמְשָׁכִין כָּל הָאֶפִּיקוֹרְסִים וְהַכּוֹפְרִים שֶׁבָּעוֹלָם.

וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר בִּכְתָב כָּל מַה שֶּׁדִּבֵּר רַבֵּנוּ זַ"ל בְּעִנְיַן הָאִסּוּר הֶעָצוּם הַזֶּה לִלְמֹד בְּאֵלּוּ הַסְּפָרִים חַס וְשָׁלוֹם. וְאָז דִּבֵּר רַבֵּנוּ זַ"ל עִמָּנוּ, וְאָמַר, שֶׁאֵין לִלְמֹד סְפָרִים שֶׁל דְּרוּשִׁים וּמוּסָר כִּי-אִם אוֹתָם הַהוֹלְכִים עַל-פִּי דִּבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל בַּגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְסִפְרֵי הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ וְסִפְרֵי הָאֲרִיזַ"ל, וְכֵן כָּל הַסְּפָרִים שֶׁחִבְּרוּ הַצַּדִּיקִים הַסְּמוּכִים לְדוֹרוֹתֵינוּ שֶׁהֵם בְּנוּיִים עַל יְסוֹדוֹת הַרְרֵי קֹדֶשׁ עַל-פִּי דִּבְרֵי הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זצוק"ל, שֶׁהֵם סִפְרֵי הָרַב הַקָּדוֹשׁ מִפּוֹלְנָאָה, וְסֵפֶר לִקּוּטֵי אֲמָרִים [מהמגיד ממעזריטש]. וְחִשֵּׁב עוֹד כַּמָּה סְפָרִים כָּאֵלֶּה שֶׁטּוֹב לִלְמֹד. וְהַמַּשְׂכִּיל יָבִין מֵאֵלָיו עַל-פִּי דְּבָרִים הָאֵלֶּה מַאֵיזֶה סְפָרִים לָרַחֵק, וּבְאֵיזֶה סְפָרִים יִתְחַזֵּק וְיֹאחַז בָּהֶם. הַיְנוּ, אוֹתָם שֶׁהֵם בְּנוּיִים רַק עַל-פִּי הַגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְסִפְרֵי הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ וְהָאֲרִיזַ"ל וְהַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל, אֲשֶׁרֵי שֶׁיֹּאחַז בָּהֶם:

אות תיא

ה, וְהִתְלוֹצֵץ מְאֹד מִטַּעֲמֵי הַמִּצְוֹות שֶׁבְּסֵפֶר מוֹרֶה נְבוֹכִים, וְאָמַר: אֵיךְ יַעֲלֶה עַל הַדַּעַת לוֹמַר טַעֲמֵי הֶבֶל כָּאֵלּוּ עַל קָרְבָּנוֹת וּקְטֹרֶת, הֲלֹא כַּמָּה תִּקּוּנִים נוֹרָאִים עֲצוּמִים נַעֲשִׂים בְּכָל הָעוֹלְמוֹת לְמַעְלָה לְמַעְלָה עַד אֵין סוֹף עַל-יְדֵי אֲמִירַת הַקְּטֹרֶת לְבַד [הַיְנוּ שֶׁאִם חַס וְשָׁלוֹם כְּדִבְרֵיהֶם הַמְּטֹעִים, מֶה הָיָה מוֹעִיל אֲמִירַת הַקְּטֹרֶת וְהַקָּרְבָּנוֹת]. וְאֵיךְ יָבוֹא אֶחָד לוֹמַר שְׁטוּת כָּזֶה עַל טַעַם הַקְּטֹרֶת שֶׁמַּגִּיעִים עַד מָקוֹם שֶׁמַּגִּיעִים, שֶׁאֲפִלּוּ הָאֲמִירָה לְבַד פּוֹעֵל מַה שֶּׁפּוֹעֵל לְמַעְלָה לְמַעְלָה כַּמְבֹאָר בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (בראשית ק: במדרש הנעלם ועוד) וּבְכִתְבֵי הָאֲרִיזַ"ל (שער הכונות דרושי תפלת השחר דרוש ג' דף י"ב ע"ג פרי עץ חיים שער התפלה פרק ה' ועוד). אַךְ בֶּאֱמֶת טַעַם הַקְּטֹרֶת וְהַקָּרְבָּנוֹת אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג כְּלָל, רַק אָנוּ מַאֲמִינִים לְדִבְרֵי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם. וּבְוַדַּאי יֵשׁ בָּזֶה טְעָמִים נוֹרָאִים שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג בְּשׁוּם שֵׂכֶל אֱנוֹשִׁי כְּלָל. וּמֵעִצָּם גְּדֻלָּתָם, גַּם אֲמִירַת פָּרְשִׁיּוֹת הַקָּרְבָּנוֹת וְהַקְּטֹרֶת מְסֻגָּל מְאֹד, וְנַעֲשֶׂה מִזֶּה תִּקּוּנִים נוֹרָאִים בְּכָל הָעוֹלְמוֹת. וְכֵן טַעֲמֵי כָּל הַמִּצְוֹות הַקְּדוֹשִׁים גְּבוֹהִים וְנִשְׂגָּבִים מְאֹד וְנֶעֱלָמִים מֵעַיִן כָּל חַי, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "וְנֶעֱלָמָה מֵעֵינֵי כָל חָי" וְכוּ' (איוב כ"ח). וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב: "פְּלָאוֹת עֵדוֹתֶיךָ" (תהלים קי"ט). וְעַיֵּן בְּמָקוֹם אַחֵר מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ בָּזֶה.

גַּם שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁכְּשֶׁעוֹסְקִים בִּסְפָרִים אֵלּוּ הוּא כְּמוֹ מִי שֶׁהוֹלֵךְ בְּמִדְבָּר שֶׁמֵּם שֶׁאֵין לוֹ עִם מִי לִפְגֹּעַ, כָּךְ כְּשֶׁנִּכְנָסִין בִּסְפָרִים אֵלּוּ הַנַּ"ל אֵין מוֹצְאִין בָּהֶם דְּבַר קְדֻשָּׁה, וְהוּא כְּמוֹ הוֹלֵךְ בְּמִדְבָּר שֶׁמֵּם שֶׁאֵין מוֹצְאִין עִם מִי לִפְגֹּעַ (המשך השיחה בסימן רט"ז בשהר"ן):

אות תיב

ו, וְזֶה שֶׁהוּא זַ"ל בְּעַצְמוֹ הָיָה מְעַיֵּן לִפְעָמִים בְּאֵלּוּ הַסְּפָרִים, הוּא בְּחִינַת סוֹד שֶׁהָלְכוּ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר שֶׁהוּא מָקוֹם הַסִּטְרָא-אָחֳרָא. וְאִיתָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ שֶׁבִּשְׁבִיל זֶה הָלְכוּ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר, כִּי הֵם דָּרְכוּ עַל הַסִּטְרָא-אָחֳרָא בַּהֲלִיכָתָם שָׁם (תרומה קנ"ז.). וּבְכַוָּנָה זוֹ הוּא

מְעַיֵּן בָּהֶם בִּסְפָרִים אֵלּוּ שֶׁהֵם בְּחִינַת מִדְבָּר, וְהָבֵן. אֲבָל לָנוּ הוּא אִסּוּר גָּדוֹל מְאֹד לְהַבִּיט בִּסְפָרִים שֶׁל חֻקִירוֹת כַּנַּ"ל. גַּם עַיֵּן בְּהַתּוֹרָה "בֹּא אֶל פַּרְעֹה" שֶׁמְּבֹאָר שָׁם גֹּדֶל הָאִסּוּר לְכָנֵס בַּחֻקִירוֹת, כִּי נִמְשָׁכִין מֵחָלָל הַפָּנוּי וְכוּ', וְשָׁם מְבֹאָר שֶׁהַצַּדִּיק הַגָּדוֹל מְאֹד צָרִיךְ דַּיְקָא לְעַיֵּן בָּהֶם כְּדֵי לְהַעֲלוֹת מִשָּׁם הַנִּשְׁמוֹת שֶׁנִּפְלוּ לְשָׁם, עַיֵּן שָׁם (סימן ס"ד בלקוטי א') (המשך בסימן רי"ז בשהר"ן):

אות תיג

ז, פַּעַם אַחַת סִפֵּר מִבַּדְחָן אֶחָד שֶׁהָיָה בְּלֶעמְבֶּרג, שֶׁבְּתוֹךְ דִּבְרֵי בְּדִיחָתוֹ בַּחֲרוּזִים וְנִגּוּנִים כְּדַרְכּוֹ הַבַּדְחָנִים, עָנָה וְאָמַר: "דֶּער אַלְטֶער אַלְטֶער אַלְטֶער אַלְטֶער אַלְטֶער אַלְטֶער אַלְטֶער אַלְטֶער גָאט" [הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הָעַתִּיק עַתִּיק עַתִּיק]. וְחָזַר רַבֵּנוּ זַ"ל תֵּבַת אַלְטֶער כַּמָּה פְּעָמִים כְּמוֹ הַבַּדְחָן שֶׁהָיָה רָגִיל לְהַזְכִּיר תֵּבַת "אַלְטֶער אַלְטֶער" כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים. וְכֵן סִפֵּר רַבֵּנוּ זַ"ל מִשְּׁמוֹ, וְהִזְכִּיר גַּם-כֵּן תֵּבַת "אַלְטֶער" כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים עַד שְׁסָיֵם "אַלְטֶער גָאט". וְכַוָּנַת רַבֵּנוּ זַ"ל הָיְתָה מְבֹאָרֶת, שֶׁרָצָה לְהַכְנִיס בָּנוּ אֱמוּנָה בִּפְשִׁיטוּת, שֶׁצְּרִיכִין לְהַאֲמִין בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁהוּא קַדְמוֹן לְכָל הַקַּדְמוֹנִים עַתִּיק דְּעַתִּיקִין, וֶאֱמוּנָתוֹ יְרֻשָּׁה לָנוּ מִזְּקֵנֵי זְקֵנֵינוּ אֲבוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, וְהַדְּבָרִים מוּבָנִים קְצָת לְמִי שֶׁזָּכָה לִשְׁמֹעַ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ, וְגַם עַכְשָׁו יְכוֹלִין לְהָבִין מֵהֶם קְצָת. וְהָיָה דֶּרֶךְ רַבֵּנוּ זַ"ל לְסַפֵּר עִנְיָן זֶה שֶׁל הַבַּדְחָן כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים לִפְנֵי כַּמָּה אֲנָשִׁים. וּבְכָל פַּעַם כְּשֶׁסִּפֵּר זֹאת הָיָה חוֹזֵר תֵּבַת "אַלְטֶער אַלְטֶער" כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים. וְהַדְּבָרִים עַתִּיקִים.

וְהַכְּלָל, אַף-עַל-פִּי שֶׁרַבֵּנוּ זַ"ל גִּלָּה תּוֹרוֹת נוֹרָאוֹת וְנִפְלָאוֹת שֶׁלֹּא נִשְׁמְעוּ דֻּגְמָתָם בָּעוֹלָם, וְגַם סִפֵּר מַעֲשִׂיּוֹת נִפְלָאוֹת וְנוֹרָאוֹת אֲשֶׁר לֹא נִשְׁמַע כָּזֹאת וְכוּ' כוּ', עוֹד הוֹסִיף לְדַבֵּר עִמָּנוּ פֶּה אֶל פֶּה הַרְבֵּה בְּדַרְכֵי שִׂיחוֹת וְסִפּוּרֵי הָעוֹלָם. וְהַכֹּל כְּדֵי לְהַכְנִיס בָּנוּ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה וְקִיּוּם הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת הָעוֹמֵד עָלֶיהָ. וּבְכַמָּה דְּרָכִים גִּלְגֵּל עִמָּנוּ כְּאָב הַמְחַנֵּךְ אֶת בְּנוֹ הַקָּטָן, שֶׁהוּא צָרִיךְ לְהוֹרִיד אֶת עַצְמוֹ אֵלָיו כְּדֵי לְהַרְגִּילוֹ בְּנַחַת בִּלְמוּד הַתּוֹרָה וְקִיּוּם הַמִּצְוֹת, כְּמוֹ כֵן יוֹתֵר וְיוֹתֵר אֲלָפִים פְּעָמִים הוֹרִיד אֶת עַצְמוֹ אֵלֵינוּ וְהִלְבִּישׁ אֶת עַצְמוֹ בְּכַמָּה לְבוּשִׁים שׁוֹנִים, וְדִבֵּר עִמָּנוּ כָּל מִינֵי שִׂיחוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, וּמִכֻּלָּם נִתְגַּלְגֵּל אַחַר-כָּךְ שִׂיחָה הַנּוֹגַעַת לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ. וּבֶאֱמֶת גַּם כָּל הַדִּבּוּרִים שֶׁדִּבֵּר מִקֹּדֶם בְּעִסְקֵי הָעוֹלָם הָיוּ גַּם כֵּן כֻּלָּם תּוֹרָה, כַּאֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁכָּל שִׂיחָתוֹ הִיא כֻּלָּהּ תּוֹרָה (לעיל סִימָן שפ"ה). רַק שֶׁבַּתְּחִלָּה לֹא זָכִינוּ לְהָבִין בִּפְשִׁיטוּת הָעֲבוֹדָה וְהַתּוֹרָה הַיּוֹצֵאת מִדִּבּוּרָיו הַקְּדוֹשִׁים, וְאַחַר-כָּךְ יָצָאנוּ מֵעִנְיָן לְעִנְיָן עַד שֶׁתָּמִיד נִתְגַּלְגֵּל מִתּוֹכָם שִׂיחָה הַנּוֹגַעַת לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ בִּפְשִׁיטוּת. וְהָעִקָּר הָיָה לְהַכְנִיס אֱמוּנָה בָּעוֹלָם כַּנַּ"ל. אַשְׁרֵי אֲנָשָׁיו הָעוֹמְדִים לְפָנָיו לִשְׁמֹעַ חָכְמָתוֹ וּתְמִימוּתוֹ, כִּי בְּכָל דִּבּוּר וְדִבּוּר, וּבְכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה מִדִּבּוּרָיו וּתְנוּעוֹתָיו

הַקְּדוֹשִׁים וְהַטְּהוֹרִים וְהַנּוֹרָאִים מְאֹד מְאֹד, הָיָה כָּלוּל בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד חָכְמָה נִפְלָאָה וַעֲמֻקָּה, וּתְמִימוּת גָּמוּר בְּתַכְלִית הַפְּשִׁיטוּת בֶּאֱמֶת. כִּי תְּמִימוּת וְחָכְמָה אֲמִתִּית כֻּלּוֹ חָד כַּמּוּבָן לְמַשְׂכִּיל בֶּאֱמֶת:

אות תיד

ח, אֶחָד שָׁאַל אוֹתוֹ עַל עִנְיַן מַה שֶּׁנֶּאֱמַר בַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ לְכֻוֵּן בִּשְׁעַת אֲמִירַת ה' וְכוּ' (אורח חיים סימן ה'). הֵשִׁיב לוֹ: וּמָה חָסֵר לְךָ? כְּפִשׁוּטוֹ: אד' גָּאט. כִּי עַל-יְדֵי הָאֲמִירָה בְּכַוָּנָה פְּשׁוּטָה זֹאת מְחֻיָּבִים לִרְעֹד יָדָיו וְרַגְלָיו וְכָל רְמַ"ח אֵיבָרָיו וּשְׁסָ"ה גִּידָיו שֶׁל הָאָדָם.

גַּם אָנֹכִי שָׁמַעְתִּי מִמֶּנּוּ גַּם-כֵּן בְּבֵית ר' נַחְמָן נָתָן בְּאוּמַאן אַחַר סְעֻדַּת עַרְבִית, וְנִשְׁאַרְתִּי עִמּוֹ לְבַדּוֹ אַחַר בְּרִכַּת הַמָּזוֹן, וְיָשַׁב בִּשְׁתִיקָה. אַחַר-כָּךְ עָנָה וְאָמַר בְּאֵימָה וּבְיִרְאָה: "גָּא גָא גָא גָא גָאט". דְּהַיְנוּ שֶׁבַּתְּחִלָּה דִּבֵּר כִּמְרַתֵּת וּמְזַדְּעְזֵעַ לְהוֹצִיא שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ בִּשְׁלֵמוּת, וְאָמַר רַק חֶצִי הַתֵּבָה מֵחֲמַת הֶרְתֵּת וְהַזִּיעַ. וְאַחַר-כָּךְ יָצָא מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּאֵימָה וּבְיִרְאָה גְּדוֹלָה תֵּבַת "גָאט" בִּשְׁלֵמוּת כְּחֵץ מִיַּד גִּבּוֹר. וְכַוָּנָתוֹ הַפְּשׁוּטָה הָיָה לְהַכְנִיס בָּנוּ עֹצֶם אֵימַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, שֶׁרָאוּיִין לִרְעֹד וְלָחִיל מֵאֵימַת שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ הַמָּלֵא כָּל הָעוֹלָם וְעוֹמֵד עָלֵינוּ תָּמִיד. וְאִי אֶפְשָׁר לְצַיֵּר עִנְיָן זֶה בִּכְתָב, אַף הַמֵּבִין וְחָפֵץ בֶּאֱמֶת יָבִין מִדַּעְתּוֹ רְמָזִים הָרְבֵּה עַל-יְדֵי-זֶה לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה בִּפְשִׁיטוּת, לְהַאֲמִין שֶׁמְּלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִמָּנוּ וְאָצְלֵנוּ בְּכָל עֵת. שִׂים לִבְּךָ הֵיטֵב לַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בֶּאֱמֶת, עַד שֶׁיִּמְשַׁךְ אֵימָתוֹ וּפַחְדָּתוֹ עָלֶיךָ:

אות תטו

ט, בְּעִנְיַן הַקֻּשְׁיָא שֶׁל הַיְדִיעָה וְהַבְּחִירָה, כְּבָר מְבֹאָר בְּהַסֵּפֶר לִקּוּטֵי א' בְּהַתּוֹרָה "בְּהַעֲלֹתְךָ" (סימן כ"א) שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת שֵׂכֶל הַמַּקִּיף שֶׁאֵינוֹ נִכְנָס לְתוֹךְ הַשֵּׂכֶל הַזֶּה עַד לֶעָתִיד וְכוּ', עַיֵּן שָׁם. וְסִפֵּר רַבֵּנוּ ז"ל, שֶׁכְּבָר הָיָה לוֹ תֵּרוּץ נָכוֹן עַל זֹאת הַקֻּשְׁיָא. וְהַתֵּרוּץ הָיָה בְּבֵרוּר גָּמוּר, כְּדַרְכּוֹ תָּמִיד שֶׁאֵינוֹ אוֹמֵר דָּבָר שֶׁיִּשָּׁאֵר בּוֹ פְּקָפּוּק, רַק דְּבָרִים הַבְּרוּרִים וּמְחֻוָּרִין כַּשֶּׁמֶלָה. וּכְבָר כָּתַב אֶת עִנְיַן הַתֵּרוּץ בִּכְתָב, אַף נֶאֱבַד מִמֶּנּוּ הַכְּתָב, וְעַתָּה נִשְׁכַּח מִמֶּנּוּ (כְּדַרְכּוֹ תָּמִיד שֶׁכָּל מַה שֶּׁכְּבָר חִדֵּשׁ, הִסְיחַ דַּעְתּוֹ מִמֶּנּוּ וְאֵינוֹ עוֹסֵק עוֹד בָּזֶה, רַק הוּא רוֹצֶה בְּכָל פַּעַם חֲדָשׁוֹת לְגַמְרֵי וְכוּ', כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (לעיל סימן שנ"ג. פַּעַם אַחַת שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁאָמַר, שֶׁזֶּה אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג אֵיךְ הַבְּחִירָה הִיא בְּתוֹךְ הַיְדִיעָה בְּעַצְמָהּ:

אות תטז

י, פַּעַם אַחַת דִּבַּרְנוּ עִמּוֹ וְגִלָּה לָנוּ שֶׁיֵּשׁ מוֹפֵת עַל חִדּוּשׁ הָעוֹלָם, כִּי אִם לֹא כֵן חַס וְשָׁלוֹם הֵיכָן הָיָה מָקוֹם לְהַחֲזִיק אֶת כָּל בָּאֵי עוֹלָם. כִּי זֶה רוֹאִין בְּחוּשׁ, שֶׁבְּכָל פַּעַם נִתְרַבִּין בְּנֵי אָדָם. כִּי מֵאָדָם אֶחָד יוֹצְאִין דּוֹרֵי דּוֹרוֹת אֲלָפִים וְרִבְבוֹת נְפָשׁוֹת, וְכֵן מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד. וְאִם-כֵּן (רְצוֹנוֹ לוֹמַר אִם הָעוֹלָם קַדְמוֹן וּבְלִי גְּבוּל וּזְמַן חַס וְשָׁלוֹם, כְּדַעַת הַכּוֹפְרִים יִמַּח

שְׁמָם), כְּבָר הָיָה רָאוּי שֶׁיִּתְמַלֵּא כָּל הָעוֹלָם וְלֹא הָיָה מָקוֹם הָעוֹלָם, שֶׁהוּא בְּמִדָּה וּגְבוּל, יָכוֹל לְהַחֲזִיק מֵאַחַר שֶׁמִּתְרַבִּין בְּכָל פַּעַם מְאֹד מְאֹד.

שׁוּב פַּעַם אֶחָד? גִּלָּה מוֹפֵת שֵׁנִי מִן הַמֵּתִים. כִּי כְּשֶׁאֶחָד מֵת וְקוֹבְרִין אוֹתוֹ בָּאָרֶץ, וְנִתְרַבֶּה עַל-כָּל-פָּנִים מַשֶּׁהוּ עַל הָאָרֶץ. וַאֲפִלּוּ אַחַר שֶׁנִּרְקָב וְנַעֲשָׂה מִמֶּנּוּ תַּרְוַד רָקָב, עַל-כָּל-פָּנִים נִתְוַסֵּף מְעַט עַל הָאָרֶץ וְעַל הֶעָפָר. וְאִם-כֵּן (רְצוֹנוֹ לוֹמַר גַּם-כֵּן כַּנַּ"ל), כְּבָר הָיָה רָאוּי שֶׁתִּתְגַּדֵּל הָאָרֶץ עַד לָרָקִיעַ וְיוֹתֵר וְיוֹתֵר לְפִי דַּעְתָּם הַסְּכָלָה וְהַמְשֻׁבָּשֶׁת שֶׁל הַכּוֹפְרִים. אִם-כֵּן אֵיךְ הָיָה מָקוֹם בָּעוֹלָם שֶׁתַּחֲזִיק מַה שֶּׁנִּתְוַסֵּף בְּכָל פַּעַם בְּלִי שִׁעוּר וּמִסְפָּר לְפִי דַּעְתָּם, כִּי עַל-כָּל-פָּנִים מַשֶּׁהוּ נִתְוַסֵּף כַּנַּ"ל, וְהַמֵּתִים הֵם בְּלִי שִׁעוּר וּמִסְפָּר לְפִי דַּעְתָּם הַסְּכָלָה (שֶׁאֵין זְמַן לִבְרִיאַת הָעוֹלָם), אִם כֵּן אֵין מָקוֹם שֶׁתַּחֲזִיק אוֹתָם, וְהֶבֶן. כִּי הֵם מוֹפְתִים בְּרוּרִים לְמִי שֶׁרוֹצֶה לְהוֹדוֹת עַל הָאֱמֶת וְאֵינוֹ מִתְעַקֵּשׁ לְהַכְחִישׁ לְהַכְעִיס חַס וְשָׁלוֹם. הָרִאשׁוֹן מִן הַחַיִּים וְהַשֵּׁנִי מִן הַמֵּתִים.

אֲבָל בֶּאֱמֶת אֵין אָנוּ צְרִיכִין לִכְנֹס כְּלָל בַּחֲקִירוֹת וּמוֹפְתִים, רַק אָנוּ מַאֲמִינִים בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁבָּרָא אֶת הָעוֹלָם בְּשִׁשֶּׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה בְּלִי שׁוּם חֲקִירוֹת כְּלָל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹקִים אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ" (בראשית א'). וְלֹא רָשַׁמְתִּי זֹאת רַק הוֹאִיל וְיָצָא הַדָּבָר מִפִּי רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ זַ"ל, כִּי אֵין רָאוּי שֶׁיֹּאבַד דְּבוּר אֶחָד מִדִּבּוּרָיו הַקְּדוֹשִׁים, עַל-כֵּן לֹא יָכֹלְתִּי לְהִתְאַפֵּק וְרָשַׁמְתִּי זֹאת כְּדֵי לְנַקֵּר עֵינֵי הַכּוֹפְרִים לְהַרְאוֹת לָהֶם כְּסִילוּתָם וְטָעוּתָם. כִּי אִם יִרְצוּ לְשׁוּם עַיִן בֶּאֱמֶת עַל שְׁנֵי מוֹפְתִים אֵלּוּ יִרְאוּ וְיָבִינוּ שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְסוֹתָרָם, אוּלַי יִרְאוּ וְיָשׁוּבוּ אֶל הָאֱמֶת. אֲבָל אֲנַחְנוּ אֵין אָנוּ צְרִיכִים לָזֶה לְשׁוּם מוֹפֵת שֶׁבָּעוֹלָם, אֲפִלּוּ לַמּוֹפְתִים הַנַּ"ל, כִּי אֲנַחְנוּ מַאֲמִינִים בְּנֵי מַאֲמִינִים זֶרַע אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב, וְאָנוּ מַאֲמִינִים בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּבְתוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה בְּלִי שׁוּם חֲקִירוֹת, רַק בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה לְבַד. וְזֶה יְסוֹד כָּל הַתּוֹרָה כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל: "בָּא חֲבַקּוּק וְהֶעֱמִידָן עַל אַחַת, וְצַדִּיק בֶּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה" (מכות כ"ד) (ועין בשיחות הר"ן סימן קי"ח שייך לכאן):

אות תיז

יא, פַּעַם אַחַת נִשְׁמַע שֶׁהַקֵּיסָר"ה שָׁלַח רוֹצֶה לִגְזֹר חַס וְשָׁלוֹם כַּמָּה גְּזֵרוֹת עַל יִשְׂרָאֵל חַס וְשָׁלוֹם (שֶׁקּוֹרִין "פּוּנְקְטָן"). וְנִשְׁמַע אָז, שֶׁגְּזֵרָה אַחַת מֵהֶם הוּא רוֹצֶה שֶׁיִּהְיוּ חַס וְשָׁלוֹם יִשְׂרָאֵל מֻכְרָחִין לִלְמֹד בְּנֵיהֶם חָכְמוֹת וּלְשׁוֹנוֹת. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁעַל גְּזֵרָה זֹאת צְרִיכִין לִגְזֹר תַּעֲנִית, וְלִצְעֹק וְלִזְעֹק לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹתֵר מֵעַל כָּל הַגְּזֵרוֹת. כִּי גְּזֵרָה זֹאת הִיא צָרָה גְּדוֹלָה מִכָּל הַצָּרוֹת וְרָעוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי עַל-יְדֵי-זֶה חַס וְשָׁלוֹם מַעֲבִירִין עַל דָּת לְגַמְרֵי. כְּמוֹ שֶׁרוֹאִין בְּחוּשׁ בַּעֲוֹונוֹתֵינוּ הָרַבִּים, שֶׁכָּל מִי שֶׁנִּכְנָס בַּדֶּרֶךְ הַזֶּה יוֹצֵא מִן הַדָּת לְגַמְרֵי. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יָחוּס עַל עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל וְיַצִּיל פְּלֵטָה הַנִּשְׁאֶרֶת מֵהֶם וּמֵהֲמוֹנָם.

פַּעַם אַחַת אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל: אוֹי וַאֲבוֹי שֶׁאֵין אָנוּ חוֹשְׁבִין כְּלָל בִּשְׁבִיל בָּנֵינוּ וְדוֹרוֹתֵינוּ אֵיךְ לְהַצִּילָם מִמַּיִם הַזֵּידוֹנִים הָרָעִים הָאֵלֶּה הָרוֹצִים לִשְׁטֹף אֶת הָעוֹלָם חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁהֵם דַּרְכֵי הַלִּמּוּדִים הָרָעִים שֶׁל חָכְמוֹת וּלְשׁוֹנוֹת וּפִילוֹסוֹפְיָה הַמִּתְפַּשְּׁטִים עַכְשָׁו בַּעֲוֹונוֹתֵינוּ הָרַבִּים וְכוּ':

אות תיח

יב, שָׁמַעְתִּי שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל בְּזֶה הַלְּשׁוֹן: "אֵיין "דַּע מַה שֶּׁתְּשִׁיב לְאֶפִּיקוֹרוֹס" בֵּין אִיךְ" [אֲנִי הוּא ה"דַּע מַה שֶּׁתְּשִׁיב לְאֶפִּיקוֹרוֹס"] (אבות ב'). וְעוֹד שָׁמַעְתִּי שֶׁאָמַר עַל עִנְיָן הַנַּ"ל: אֲנִי וַאֲנָשַׁי:

אות תיט

יג, אָמַר לִי: יֵשׁ כַּמָּה דְּבָרִים שֶׁהֵם בִּתְחִלָּה סוֹד, וְאַחַר-כָּךְ שׁוּב אֵינוֹ סוֹד. כְּגוֹן קְצָת סוֹדוֹת הַקַּבָּלָה שֶׁקֹּדֶם הָרַשְׁבַּ"י וְהָאֲרִיזַ"ל הָיוּ אֲלוּ הַדְּבָרִים בְּסוֹד גָּדוֹל, וְלֹא הָיוּ מְדַבְּרִים מִזֶּה כִּי-אִם בְּסוֹד גָּדוֹל מְאֹד, וְאַחַר-כָּךְ, בִּימֵי הָרַשְׁבַּ"י וְהָאֲרִיזַ"ל, שׁוּב לֹא הָיָה סוֹד, וְהִתִּירוּ לְגַלּוֹת הַסּוֹד קְצָת. וְכֵן יֵשׁ כַּמָּה דְּבָרִים שֶׁהֵם עַכְשָׁו סוֹד, וְאַחַר-כָּךְ בַּיָּמִים הַבָּאִים לֹא יִהְיוּ סוֹד. גַּם בְּעִנְיַן סִפְרֵי הַמְחַקְּרִים שֶׁיֵּשׁ קְצָת שֶׁחִבְּרוּ אֵיזֶה גְּדוֹלִים שֶׁהָעוֹלָם מַחֲזִיקִים אוֹתָם לְגַ' וְכוּ', וּבְפָרָט סֵפֶר מוֹרֶה נְבוֹכִים וְכוּ' וְכוּ', וְהוּא הִזְהִיר מְאֹד מִלְּבָלְבִּי לְהִסְתַּכֵּל בָּהֶם כְּלָל, כִּי הֵם הֲפָכִים מַמָּשׁ מִתּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה וְכוּ' וְכוּ' כַּמְבֹאָר בִּדְבָרֵינוּ כַּמָּה פְּעָמִים. וְאָמַרְתִּי לוֹ: וְאֶפְשָׁר יָכוֹל לִהְיוֹת וְכוּ' כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ עַכְשָׁו וְכוּ' וּבְרִבּוֹת הַיָּמִים נִשְׁכַּח. וְהֵשִׁיב לִי: זֶה אֲנִי יוֹדֵעַ וְכוּ'. וְאָמַר שֶׁגַּם זֶה הוּא עַכְשָׁו סוֹד וְאַחַר כָּךְ לֹא יִהְיֶה זֶה הַדָּבָר סוֹד:

אות תכ

יד, שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר שֶׁטּוֹב מְאֹד מִי שֶׁזּוֹכֶה לִכְנֹס וּלְטַיֵּל עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה, וְשָׁם יֵשׁ הֵיכָלוֹת וַחֲדָרִים וְהוּא נִכְנָס וּמְטַיֵּל עַצְמוֹ מֵחֶדֶר לְחֶדֶר וּמִפָּלָטִין לְפָלָטִין. וְיֵשׁ שָׁם דְּרָכִים כְּבוּשִׁים נִפְלָאִים מְאֹד, וּמִשָּׁם נִכְנָסִין וּמְטַיְּלִין בִּבְטָחוֹן וְכוּ', וְאַחַר-כָּךְ נִכְנָסִין יוֹתֵר וְיוֹתֵר. אַשְׁרֵי הַנִּכְנָס וּמְטַיֵּל שָׁם:

אות תכא

טו, אָמַר: הַצַּדִּיקִים, אֲפִלּוּ אֲלוּ הַצַּדִּיקִים שֶׁל עַכְשָׁו, הֵם יְקָרִים גַּם-כֵּן מְאֹד מְאֹד בְּעֵינֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְאֶלְמָלֵא לֹא הָיָה בָּהֶם רַק מַה שֶּׁמְּרַחֲקִים מִמִּנְהֲגֵי הַקַּלֵּי עוֹלָם, הַהוֹלְכִים וּמַנְהִיגִים עַצְמָם דַּיְקָא בְּדַרְכֵי הָעַכּוּ"ם, וְהוֹלְכִים בְּדַרְכֵי הַחֲקִירוֹת וְחָכְמוֹת, וְכַוָּנָתָם דַּיְקָא לְהַדְּמוֹת עַצְמָם בְּמַהֲלָכָן וּבְמַלְבּוּשֵׁיהֶם וּבְמִנְהֲגֵיהֶם כְּמִנְהֲגֵי הָעַכּוּ"ם, כַּאֲשֶׁר נִתְפַּשֵּׁט עַכְשָׁו בַּעֲוֹונוֹתֵינוּ הָרַבִּים. וְאִם לֹא הָיוּ פּוֹעֲלִים הַצַּדִּיקִים כִּי-אִם מַה שֶּׁמְּרַחֲקִין מֵהֶם גַּם-כֵּן דַּיָּם. כִּי כָּל מַנְהִיג וּמַנְהִיג אֵיךְ שֶׁהוּא מִתְנַהֵג בַּעֲבוּרָתוֹ, עַל-כָּל-פָּנִים הוּא רָחוֹק מִדַּרְכֵיהֶם, וְכֵן הַמִּקָּרְבִים אֲלֵיהֶם. כִּי מֵאַחַר שֶׁמְּדַקְדְּקִין לְבָלְבִּי לְהַנִּיחַ שֵׂעָר אֶחוֹרֵי פֵּאוֹת

הָרֹאשׁ, מִמֵּילָא אֵינָם מְגַדְּלִים בְּלוֹרִית שֶׁקּוֹרִין "בַּיי הָאר", וּמִמֵּילָא הֵם רְחוֹקִין מִמִּנְהֲגֵי הָעַכּוּ"ם וּמִכַּת הַפִּילוֹסוֹפִים וְהַמְחַקְרִים שֶׁמַּנְהִיגִים עַצְמָם בִּדְרָכִים כָּאֵלּוּ. וְזֶהוּ דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד, כִּי דַּרְכֵי הַחֲקִירוֹת וְהַפִּילוֹסוֹפְיָה הוּא הָרָעָה הַגְּדוֹלָה שֶׁבְּכָל הָרָעוֹת וְאֵין רַע מִזֶּה, אַשְׁרֵי מִי שֶׁרָחוֹק מֵהֶם.

שׁוּב אָמַר: שֶׁגַּם הַצַּדִּיקִים שֶׁל עַכְשָׁו הֵם גַּם-כֵּן בִּבְחִינַת הִתְעָרְבוּת עַמָּהֶם, כִּי הֵם מַנְהִיגִים בְּבֵיתָם כְּמוֹ מְנַהֲגֵי הַשָּׂרִים וְהָאֲדוֹנִים. כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים עַכְשָׁו עַל הַצַּדִּיקִים שֶׁהֵם מַנְהִיגִים עַכְשָׁו כְּמוֹ שָׂרִים, וְעַל-יְדֵי בְחִינָה זוֹ נֶחְשָׁב גַּם-כֵּן שֶׁהֵם מְעֹרָבִים עִמָּהֶם, וְעַל-יְדֵי-זֶה אֵינָם יְכוֹלִים לוֹמַר תּוֹרָה. אַף-עַל-פִּי שֶׁאוֹמְרִים קְצָת מַה שֶּׁשַּׁיָּךְ לְהָעוֹלָם, אַף-עַל-פִּי-כֵן תּוֹרָה גְּמוּרָה אֵין יְכוֹלִין לוֹמַר. וּמֵאַחַר שֶׁאֵין יוֹדְעִים תּוֹרָה אֵין יוֹדְעִים כְּלָל. כִּי אֶפְלּוּ נְבוּאָה הוּא גַּם-כֵּן קְטַנָּה מֵהַתּוֹרָה, כִּי הַתּוֹרָה גְּדוֹלָה מִן הַכֹּל וְכוֹלֶלֶת הַכֹּל. וְזֶה תָּלוּי בָּזֶה, מֵאַחַר שֶׁמַּנְהִיגִים בְּדַרְכֵי הַשָּׂרִים אֵינָם יוֹדְעִים תּוֹרָה. וּמֵאַחַר שֶׁאֵינָם יוֹדְעִים תּוֹרָה, עַל-יְדֵי-זֶה הֵם מַנְהִיגִים עַצְמָם בְּמִנְהֲגֵי הַשָּׂרִים. כִּי מֵאַחַר שֶׁאֵינָם יוֹדְעִים תּוֹרָה, הֵם מֻכְרָחִים עַל-כָּל-פָּנִים לִנְהֹג עַצְמָם בַּמִּנְהָגִים הַנַּ"ל. (כִּי בְּלֹא זֶה בַּמֶּה יִהְיֶה נִכָּר מַעֲלָתָם וַחֲשִׁיבוּתָם מֵאַחַר שֶׁאֵינָם בְּנֵי תּוֹרָה. וְהֲבֵן?) וְזֶהוּ בְּחִינַת: "מַלְכָּהּ וְשָׂרֶיהָ בַגּוֹיִם אֵין תּוֹרָה, גַּם נְבִיאֶיהָ לֹא מָצְאוּ חָזוֹן מֵה'" (איכה ב'):

אות תכב

טז, עָנָה וְאָמַר: זֶה אֵין אַתָּה יוֹדֵעַ, שֶׁבְּאַשְׁכְּנַז אֵינָם נִמְצָאִים סִפְרֵי הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ, וְאַף-עַל-פִּי שֶׁנִּדְפְּסוּ שָׁם סִפְרֵי הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ, עִם כָּל זֶה אֵינָם מְצוּיִים שָׁם רַק נִמְכְּרוּ לְמִדִּינָתֵנוּ. וּמֵחֲמַת שֶׁאֵין שָׁם סִפְרֵי הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ, עַל-כֵּן הֵם הוֹלְכִים מְלֻבָּשִׁים בְּמַלְבּוּשֵׁי דַּייטְשׁ [גֶּרְמַנְיָה]. כִּי הַמַּלְבּוּשִׁים הֵם בְּחִינַת מַקִּיפִים, וּמֵחֲמַת זֶה צְרִיכִים לְדַקְדֵּק מְאֹד לְהַחֲזִיק הַמַּלְבּוּשִׁים בְּנְקִיּוּת וּלְכַבְּדָם כָּרָאוּי [וּפָסַק בָּאֶמְצַע וְלֹא גִּלָּה יוֹתֵר]. וְלֹא גִּלָּה כְּלָל מַה שֶּׁיְּכוּת יֵשׁ לְמַלְבּוּשֵׁי דַּייטְשׁ לְמַה שֶּׁאֵין נִמְצָאִים שָׁם סִפְרֵי הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ:

אות תכג

יז, לְעִנְיַן חֲקִירַת הַמְחַקְּרִים שֶׁהִזְהִיר מְאֹד לְהִתְרַחֵק מְאֹד מֵהֶם בְּכָל מִינֵי הַרְחָקוֹת כַּנַּ"ל, וְאָמַר: שֶׁהַמְחַקְּרִים חָקְרוּ בְּגָדֶלֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְרוֹמְמוּתוֹ כְּמוֹ שֶׁהוּא בֶּאֱמֶת. כִּי חָקְרוּ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְרוֹמָם וּמְנֻשָּׂא מְאֹד מְאֹד מִכָּל מִינֵי מַחֲשָׁבוֹת, כַּאֲשֶׁר הוּא בֶּאֱמֶת. אֲבָל אֵינָם יְכוֹלִים לְהָבִין וּלְהַשִּׂיג בַּחֲקִירָתָם שׁוּם מְצִוָּה מִמִּצְוֹוֹת הַתּוֹרָה. כִּי הַמִּצְוֹוֹת אֵינָם יְכוֹלִין לְהַשִּׂיג וּלְהָבִין בַּחֲקִירָתָם בְּשׁוּם אֹפֶן, וּמֵחֲמַת זֶה הֵם כּוֹפְרִים גְּדוֹלִים. עַל-כֵּן צְרִיכִים לְהִתְרַחֵק מֵהֶם מְאֹד וְכַנַּ"ל:

אות תכד

יח, בְּעִנְיַן הַשְׁמִטּוֹת שֶׁיֵּשׁ סִפְרֵי מְקֻבָּלִים שֶׁסּוֹבְרִים עִנְיַן זֶה כַּמְבֹאָר בִּסְפָרִים, אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁאֵינוֹ כֵּן, וְכָל פַּעַם שֶׁסִּפֵּר מֵעִנְיַן זֶה לֹא הָיָה מַסְכִּים לְדֵעָה זוֹ כְּלָל. וְהַסֵּפֶר שַׁעֲרֵי גַּן-עֵדֶן שֶׁיָּצָא מֵחָדָשׁ בְּיָמֵינוּ, הָיָה לְמַרְאֵה עֵינֵי רַבֵּנוּ זַ"ל, וְלֹא הוּטַב בְּעֵינָיו מֵחֲמַת זֶה, מֵחֲמַת שֶׁכָּל יְסוֹדוֹ עַל פִּי עִנְיַן הַשְׁמִיטּוֹת. וּפַעַם אַחַת אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל בֶּפֶרוּשׁ עַל עִנְיַן זֶה שֶׁאֵינוֹ כֵּן, וְאָנוּ חָפַצְנוּ (נ"א: וְהָיִינוּ חֲפֵצִים) לִשְׁמֹעַ מִפִּיו יוֹתֵר. עָנָה וְאָמַר: מַה יִּהְיֶה אִם אֲגַלֶּה לָכֶם זֹאת גַּם-כֵּן, וְכִי לֹא אָמַרְתִּי לָכֶם עֲדַיִן מַה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דַּי, וְלֹא רָצָה לְגַלּוֹת. אֲבָל זֹאת אָמַר בְּפֶרוּשׁ, שֶׁאֵינוֹ כֵּן כְּמוֹ הַסּוֹבְרִים עִנְיַן הַשְׁמִיטּוֹת כַּנַּ"ל. וְגַם דַּעַת הָאַרִיזַ"ל אֵינוֹ מַסְכִּים כְּלָל לְעִנְיַן הַשְׁמִטּוֹת.

וְהַקֻּשְׁיָא שֶׁהִקְשָׁה בְּסֵפֶר שַׁעֲרֵי גַּן-עֵדֶן הַנַּ"ל בִּתְחִלַּת הַסֵּפֶר, אֵינוֹ מְיֻשָּׁב כְּלָל בְּתֵרוּצוֹ שֶׁמְּיֻשָּׁב עַל-פִּי הַשְׁמִיטּוֹת, כִּי סוֹף כָּל סוֹף צְרִיכִין לְהִשָּׁאֵר רַק בָּאֱמוּנָה וְאָסוּר לַחְקֹר כְּלָל מַה לְּפָנִים וְכוּ' (חגיגה יא:), עַל-כֵּן טוֹב אִם אֵינָם מַתְחִילִים לְכָנוֹס כְּלָל בַּחֲקִירָה וְקֻשְׁיָא בְּעִנְיָן זוֹ וְסוֹמְכִין מִיָּד עַל הָאֱמוּנָה. כִּי בֶּאֱמֶת בְּכָל עִנְיְנֵי קֻשְׁיוֹת וַחֲקִירוֹת כָּאֵלּוּ שֶׁיֵּשׁ בְּעִנְיָן בְּהַנְהָגָתוֹ יִתְבָּרַךְ וְיִתְעַלֶּה וּבְעִנְיַן בְּרִיאַת הָעוֹלָם, בְּכָל עִנְיָנִים אֵלּוּ אָסוּר לִכְנֹס בָּהֶם כְּלָל בַּחֲקִירוֹת וְקֻשְׁיוֹת רַק לִסְמֹךְ עַל הָאֱמוּנָה כַּמְבֹאָר בִּדְבָרָיו (נ"א: בִּדְבָרֵינוּ) כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים. וְעַיֵּן בְּסֵפֶר "שִׁבְחֵי הָאַרִיזַ"ל" הַגָּדוֹל הַמְחֻבָּר לְסֵפֶר לִקּוּטֵי הַשַּׁ"ס, וְזֶה לְשׁוֹנוֹ שָׁם: (בסוף דף ל"א) "וּלְאַפּוּקֵי מֵהַסּוֹבְרִים שֶׁיֵּשׁ שְׁמִיטּוֹת, וּמִקֹּדֶם הָיָה שְׁמִיטַת הַחֶסֶד וְעַתָּה הִיא שְׁמִיטַת הַפַּחַד, כָּל זֶה אֵינוֹ אֱמֶת. וְשָׁמְעוּ מֵרַבָּם וְכוּ', וְהוֹסִיפוּ הֵם מִדַּעְתָּם סְבָרַת הַשְׁמִטּוֹת, וְהָאֱמֶת אֵינוֹ כֵּן" וְכוּ' כַּנַּ"ל:

אות תכה

יט, פַּעַם אַחַת אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל בְּזֶה הַלָּשׁוֹן:"דּוּרְךְ אֱמוּנָה קֶען מֶען קוּמֶען צוּ אַזוֹי אַ רָצוֹן אַז מֶע זָאל נִיט וויסֶן וָואס מֶע וויל, מֶע זָאל שְׁרַייעֶן גֶיוַואלְד בִּינְט מִיךְ וָוארֶן אִיךְ וֶוער וְכוּ' וכו' וְכוּ'" [עַל יְדֵי אֱמוּנָה אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ לְכָזוֹ רָצוֹן שֶׁלֹּא יֵדַע מַה רוֹצֶה, שֶׁיִּצְעַק: אֲהָהּ קְשׁוֹר אוֹתִי אֲנִי רוֹצֶה וְכוּ']:

אות תכה-ב

כ, פַּעַם אַחַת סִפֵּר רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁהַמְחַקְּרִים חוֹלְקִים זֶה עִם זֶה: כַּת אַחַת אוֹמֶרֶת שֶׁהַגַּלְגַּלִּים חוֹזְרִים וְסוֹבְבִים וְהוֹלְכִים, וְכַת אַחֶרֶת אוֹמֶרֶת שֶׁהַגַּלְגַּלִּים עוֹמְדִים בִּמְקוֹמָם וְהָאָרֶץ מְסֻבֶּבֶת וְחוֹזֶרֶת, וְזֶה שֶׁלֹּא נוֹפֵל הָעוֹלָם בְּהַסְּבִיבָה, הִיא מֵחֲמַת הַמְּהִירוּת שֶׁמְּסֻבֶּבֶת בִּמְהִירוּת מְאֹד. וְהָא רְאָיָה, כְּשֶׁזִּקּוּק אָדָם דָּבָר עָגֹל וְיַעֲמוֹד בְּתוֹכוֹ כִּלְי מָלֵא מַיִם, וִיסֻבֵּב אוֹתוֹ הָעָגוּל בִּמְהִירוּת, אֲזַי יַעֲמֹד הַכְּלִי כְּמוֹ שֶׁהָיָה וְלֹא יִפֹּל לָאָרֶץ אֲפִלּוּ טִפָּה אַחַת מִן הַמַּיִם. כֵּן הוּא זֶה, מֵחֲמַת שֶׁהָאָרֶץ מְסֻבֶּבֶת בִּמְהִירוּת גָּדוֹל, עוֹמֵד הָעוֹלָם בִּמְקוֹמוֹ. וְאָמַר

רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁאֵינוֹ כֵּן בֶּאֱמֶת, רַק הֶאֱמֶת הוּא כַּדַּעָה הָרִאשׁוֹנָה. וְאָמַר הַפָּסוּק: "וְהָאָרֶץ לְעוֹלָם עֹמֶדֶת" (קוהלת א'):

אות תכה-ג

כא, יֵשׁ עוֹף אֶחָד בָּעוֹלָם, שֶׁאֵינוֹ נִבְרָא בָּעוֹלָם אֶלָּא אֶחָד. וּכְשֶׁהוּא מַזְקִין, אָזַי הוּא נֶחְלָשׁ מִכֹּחוֹ, וּכְשֶׁרוֹאֶה שֶׁהוּא חָלוּשׁ, אָזַי הוּא פּוֹרֵחַ עַל הַר אֶחָד, וְלוֹקֵט לוֹ עֲשָׂבִים שֶׁל כָּל מִינֵי בְּשָׂמִים, וְעוֹשֶׂה לוֹ קֵן מֵהֶם, וְיוֹשֵׁב בַּקֵּן עַד שֶׁהוּא מַרְגִּישׁ בְּעַצְמוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ כֹּחַ, וּמַתְחִיל לָעוּף וְלִפְרֹחַ לְמַעְלָה לְמַעְלָה, עַד שֶׁהוּא בָּא תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ, וְשׂוֹרֵף אוֹתוֹ הַשָּׁמֶשׁ, וְנוֹפֵל לַיָּם וְנִטְבָּע, וְנִבְרָא מִיַּד אַחֵר תַּחְתָּיו:

אות תכה-ד

כב, יֵשׁ תּוֹלַעַת אַחַת, שֶׁנִּבְרָא עַל אִילָן, וְיוֹשֵׁב תָּמִיד עַל הָאִילָן. וְיֵשׁ לָזֶה הַתּוֹלַעַת כְּמוֹ בַּיִת שֶׁל רֶפֶשׁ וְטִיט שֶׁקּוֹרִין בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז "בְּלָאטָע". וְחָקְרוּ הַמְחַקְּרִים מֵהֵיכָן בָּא זֶה הַבַּיִת שֶׁיֵּשׁ לוֹ. וְאָמְרוּ, שֶׁזֶּה אֵינוֹ אֶלָּא מַעֲשֵׂה שֵׁדִים, שֶׁהַשֵּׁדִים עוֹשִׂים לוֹ הַבַּיִת. וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁאֵינוֹ כֵּן, אֶלָּא שֶׁהַתּוֹלַעַת יֵשׁ לוֹ בְּטֶבַע קְרִירוּת, וּמֵהַקְּרִירוּת בָּא לַחְלוּחִית, וּמֵחֲמַת הָעַפְרִירוּת שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁנּוֹפֵל עָלָיו תָּמִיד עַל הַלַּחְלוּחִית, נַעֲשֶׂה עָלָיו כְּמוֹ בַּיִת:

דברי צחות שלו

אות תכו

א, אָמַר: בַּקֵּשׁ שָׁלוֹם בִּמְקוֹמְךָ, וְרָדְפֵהוּ מִמָּקוֹם אַחֵר (תהלים לד). כְּלוֹמַר שֶׁלִּפְעָמִים צָרִיךְ דַּיְקָא שֶׁיִּהְיֶה לוֹ שָׁלוֹם עִם שׁוֹנְאֵי ה', וְעַל-יְדֵי-זֶה דַּיְקָא יִרְדְּפֵהוּ מִמָּקוֹם אַחֵר וְהָבֵן:

אות תכז

ב, שָׁמַעְתִּי בְּשֵׁמוֹ שֶׁאָמַר, שֶׁחָלַם לוֹ דִּבְרֵי צַחוּת וְהֵם אֵלּוּ: "זוֹנוֹת מְפַרְכְּסוֹת זוֹ אֶת זוֹ, תַּלְמִידֵי חֲכָמִים לֹא כָּל-שֶׁכֵּן" (שבת לד.). הַיְנוּ שֶׁמַּקְשֶׁה: זוֹנוֹת מְפַרְכְּסוֹת זוֹ אֶת זוֹ, תַּלְמִידֵי-חֲכָמִים לֹא? הַיְנוּ מֵאַחַר שֶׁזּוֹנוֹת מְפַרְכְּסוֹת זוֹ אֶת זוֹ, מִפְּנֵי מָה תַּלְמִידֵי-חֲכָמִים לֹא יְכַבְּדוּ זֶה אֶת זֶה. וְהַתֵּרוּץ הוּא, כָּל-שֶׁכֵּן. הַיְנוּ בִּשְׁבִיל כָּל-שֶׁכֵּן, בִּשְׁבִיל הַמָּמוֹן הַנִּקְרָא "כָּל-שֶׁכֵּן" כִּי "כָּל-שֶׁכֵּן עֹשֶׁר וְכָבוֹד", כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל עַל פָּסוּק: "אֹרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ" (משלי ג'), וְכָל שֶׁכֵּן עֹשֶׁר וְכָבוֹד (שם סג.).

עוֹד בְּעִנְיָן אַחֵר: "זוֹנוֹת מְפַרְכְּסוֹת זוֹ אֶת זוֹ", בִּשְׁבִיל זֶה "תַּלְמִידֵי-חֲכָמִים לֹא כָּל-שֶׁכֵּן". הַיְנוּ בִּשְׁבִיל זֶה אֵין לְהַתַּלְמִידֵי-חֲכָמִים מָעוֹת שֶׁנִּקְרָא "כָּל-שֶׁכֵּן". וְזֶה תַּלְמִידֵי-חֲכָמִים לֹא כָּל-שֶׁכֵּן, הַיְנוּ שֶׁאֵין לָהֶם מָעוֹת הַנִּקְרָא "כָּל-שֶׁכֵּן", וְזֶה מֵחֲמַת שֶׁזּוֹנוֹת מְפַרְכְּסוֹת. כִּי הַתַּלְמִידֵי-חֲכָמִים הֵם נִקְרָאִים רוֹעִים, וּכְשֶׁיֵּשׁ זוֹנוֹת הֵם נִקְרָאִים חַס וְשָׁלוֹם "רוֹעֶה זוֹנוֹת", וְ"רוֹעֶה זוֹנוֹת יְאַבֵּד הוֹן" (משלי כ"ט).

עוֹד בְּאֹפֶן שְׁלִישִׁי: "זוֹנוֹת מְפַרְכְּסוֹת זוֹ אֶת זוֹ תַּלְמִידֵי-חֲכָמִים". הַיְנוּ מָתַי יִהְיוּ תַּלְמִידֵי-חֲכָמִים מְפַרְכְּסִין זֶה אֶת זֶה – "לֹא כָל-שֶׁכֵּן", כְּשֶׁלֹּא יִהְיֶה לָהֶם תַּאֲוַת מָמוֹן כְּלָל:

אות תכח

ג, שָׁמַעְתִּי דִּבְרֵי צַחוּת בְּשֵׁם רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁאָמַר, מִיּוֹם שֶׁכָּבַשׁ הַקֵּיסָר"ה מֵרוּסְיָא אֶת הַמְּדִינָה נַעֲשָׂה הַמָּעוֹת וְהַכֶּסֶף סִיג, וְהַמַּשְׁקֶה פָּאנְטְש. "כַּסְפֵּךְ הָיָה לְסִיגִים סָבְאֵךְ מָהוּל בַּמָּיִם" (ישעיה א'), וְהָבֵן:

אות תכט

ד, הֲלָצָה עַל הַחַזָּן דִּפֹּה בְּרֶסְלֶב שֶׁנָּסַע לְטָמְשְׁפִּיל עַל שַׁבַּת שִׁירָה וְלֹא הִגִּיעַ לְשָׁם וְשָׁבַת בְּכְפָר אֶחָד, אָמַר: מֵחֲמַת שֶׁהָיָה הַפָּרָשָׁה "בְּשַׁלַּח" נָסַע לְשָׁם "וְלֹא נָחָם אֱלֹקִים דֶּרֶךְ אֶרֶץ תְּ'מְ'שְׁ'פִּ'ל" (שמות י"ג).

אות תכט-ב

ה, עַל שִׁדּוּךְ יְדוּעַ אָמַר: קָשֶׁה לְזַוְּגָן כִּקְרִיעַת יַם-סוּף (סוטה ב.). כִּי שָׁם הָיָה קָשֶׁה לְפָנָיו, כִּי הָיָה "הַלְלוּ עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה וְהַלְלוּ עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה" (מדרש תהלים ט"ו אות ה'):

אות תכט-ג

ו, עַל אֶחָד שֶׁחָלָה וְהָיָה נֶעְצָר, אָמַר: "אַל תִּהְיֶה רָשָׁע בִּפְנֵי עַצְמֶךָ" ("פַּאר זיך") (אבות ב'):

שלא להתעקש על שום דבר ואין לדחק את השעה

אות תל

א, אֵין דַּרְכּוֹ לְיַעֵץ אֶת הָאָדָם וְלִגְזֹר עָלָיו בְּדָוְקָא שֶׁיַּעֲשֶׂה דָּוְקָא כְּמוֹ שֶׁהוּא מְצַוֶּה, רַק הוּא מְיַעֲצוֹ בְּדֶרֶךְ עֵצָה טוֹבָה אִם יַעֲשֶׂה יַעֲשֶׂה וְאִם לְאוֹ לְאוֹ. אַף-עַל-פִּי שֶׁרְצוֹנוֹ שֶׁיַּעֲשֶׂה כָּךְ, אַף-עַל-פִּי-כֵן אֵין דַּרְכּוֹ לְדָחֹק עַל שׁוּם דָּבָר שֶׁיִּהְיֶה דָּוְקָא כָּךְ, אֶלָּא אִם יִהְיֶה יִהְיֶה וְאִם לְאוֹ לְאוֹ. וְיֵשׁ לִי כַּמָּה טְעָמִים עַל זֶה. גַּם אֲנִי יוֹדֵעַ, שֶׁכָּל טוֹבוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה אֵין טוֹבָתָן שְׁלֵמָה, וְכָל טוֹבָה מְטוֹבוֹת עוֹלָם הַזֶּה מֻכְרָח שֶׁיִּתְגַּלְגֵּל מִמֶּנָּה אֵיזֶה דָּבָר שֶׁאֵינוֹ טוֹב. כִּי אִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיוּ טוֹבוֹת עוֹלָם הַזֶּה שְׁלֵמוֹת לְגַמְרֵי, עַל-כֵּן אֵינוֹ רוֹצֶה לִגְזֹר וְלִדְחֹק אֶת הָאָדָם שֶׁיַּעֲשֶׂה דָּוְקָא כִּרְצוֹנוֹ, פֶּן בַּסּוֹף כְּשֶׁיִּתְגַּלְגֵּל אֵיזֶה דָּבָר לֹא טוֹב מִזֶּה, יִתְרַעֵם עָלָיו שֶׁעַל-יָדֵי עֲצָתוֹ בָּא לוֹ זֹאת. וְכֵן בְּכָל דָּבָר אֵינוֹ דּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה שֶׁיִּהְיֶה דָּוְקָא כָּךְ. וַאֲפִלּוּ עַל הַמִּשְׁרֶת אֵינוֹ יָכוֹל לְדוֹחֲקוֹ שֶׁיַּעֲשֶׂה דָּוְקָא תֵּכֶף אֶת מַה שֶּׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת.

וְאָמַר אָז בְּתִחִלַּת שִׂיחָה זֹאת, אֲנִי חָזָק בְּכָל הַדְּבָרִים שֶׁלִּי. כִּי בְּכָל דָּבָר וְדָבָר מֵהַדְּבָרִים שֶׁלִּי יֵשׁ לִי כַּמָּה טְעָמִים. וְגַם בָּזֶה אֲנִי חָזָק מְאֹד, מַה שֶּׁאֵינִי גּוֹזֵר עַל הָאָדָם שֶׁיַּעֲשֶׂה דָּוְקָא וְכוּ' כַּנַּ"ל, כִּי יֵשׁ לִי כַּמָּה טְעָמִים עַל זֶה, וְגַם אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁכָּל טוֹבוֹת עוֹלָם הַזֶּה וְכוּ' כַּנַּ"ל:

אות תלא

ב, מִי שֶׁרוֹצֶה לִישֹׁן וְאֵינוֹ יָכוֹל לִישֹׁן, הָעֵצָה לָזֶה לָבֹא לְהַכְרִיחַ עַצְמוֹ כָּל כָּךְ לִישֹׁן. כִּי כָּל מַה שֶּׁמַּכְרִיחַ עַצְמוֹ יוֹתֵר לִישֹׁן, מִתְגַּבֵּר עָלָיו בְּיוֹתֵר מְנִיעוֹת הַשֵּׁנָה. וְעִנְיָן זֶה גַּם בְּכָל הַדְּבָרִים שֶׁבָּעוֹלָם לְבָלִי לְהַכְרִיחַ עַצְמוֹ בְּיוֹתֵר. כִּי כָּל מַה שֶּׁמַּכְרִיחִין עַצְמוֹ בְּיוֹתֵר לְאֵיזֶה דָּבָר, מִתְגַּבֵּר עָלָיו בְּיוֹתֵר הַהֶפֶךְ דַּיְקָא.

וַאֲפִלּוּ בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם צְרִיכִין לְפָעָמִים זֹאת לְבָלִי לְהַכְרִיחַ עַצְמוֹ יוֹתֵר מִדַּי. אַף-עַל-פִּי שֶׁבֶּאֱמֶת צְרִיכִין לִהְיוֹת זְרִיז גָּדוֹל מְאֹד לְקַדֵּשׁ עַצְמוֹ כָּרָאוּי, וְלִזְכּוֹת לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם בִּשְׁלֵמוּת בְּמְהִירוּת גָּדוֹל, וְאָסוּר לְהָנִיחַ מִיּוֹם לַחֲבֵרוֹ כְּלָל, כִּי אֵין הָעוֹלָם עוֹמֵד כְּלָל אֲפִלּוּ כְּהֶרֶף עַיִן, וְעַל-כֵּן כָּל מַה שֶּׁיְּכוֹלִין לְהִתְגַּבֵּר לַעֲשׂוֹת אֵיזֶה דָּבָר בַּעֲבוֹדַת ה' צְרִיכִין לַעֲשׂוֹתוֹ מִיָּד דַּיְקָא בְּלִי אִחוּר וְעִכּוּב כְּלָל, אֲפִלּוּ רֶגַע אַחַת. כִּי מִי יוֹדֵעַ כַּמָּה מְנִיעוֹת וְעִכּוּבִים וְהֶרְהוּרִים (נ"א: וְסִכְסוּכִים) יִהְיֶה לוֹ בַּשָּׁעָה הָאַחֶרֶת, כִּי אֵין לְהָאָדָם בָּעוֹלָמוֹ כִּי-אִם אוֹתָהּ הַשָּׁעָה וְאוֹתָהּ הָרֶגַע בִּלְבַד. אַף-עַל-פִּי-כֵן, לִפְעָמִים כְּשֶׁרוֹאִין שֶׁמִּתְגַּבְּרִין וּמַכְרִיחִין עַצְמוֹ לְאֵיזֶה דָּבָר וְאֵינוֹ עוֹלֶה בְּיָדוֹ, צְרִיכִין לִפְעָמִים לְהַמְתִּין וְלִבְלִי לִפֹּל בְּדַעְתּוֹ מִזֶּה, וְלִבְלִי לְבַלְבֵּל דַּעְתּוֹ כְּלָל בַּמֶּה שֶׁאֵינוֹ זוֹכֶה לְאוֹתוֹ הַדָּבָר. וְיִמְתִּין קְצָת עַד שֶׁיָּבוֹא עִתּוֹ. וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר דָּבָר זֶה בִּכְתָב כְּלָל.

וְרַבֵּנוּ זַ"ל הָיָה בְּדָבָר זֶה חָדוּשׁ נִפְלָא מְאֹד, כִּי הָיָה זְרִיז בְּתַכְלִית הַזְּרִיזוּת שֶׁלֹּא הָיָה דֻּגְמָתוֹ בָּעוֹלָם, וְכָל דָּבָר שֶׁהָיָה צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת אֲפִלּוּ בְּעִנְיְנֵי עֲבוֹדוֹת גַּשְׁמִיּוֹת (נ"א: חִיצוֹנִיּוֹת) שֶׁהֵם צָרְכֵי הָאָדָם, הָיָה עוֹשֵׂהוּ בִּזְרִיזוּת נִפְלָא מְיֻד דַּיְקָא, מִכָּל-שֶׁכֵּן בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם. וְאַף-עַל-פִּי-כֵן הָיָה מָתוּן גָּדוֹל, כְּשֶׁרָאָה שֶׁאֵינוֹ עוֹלֶה בְּיָדוֹ הָיָה מָתוּן מָתוּן. רַק שֶׁצְּרִיכִין לְהִתְנַעְנֵעַ וְלִכְסֹּף וּלְהִשְׁתּוֹקֵק לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ תָּמִיד גַּם בְּעֵת שֶׁאֵין עוֹלֶה בְּיָדוֹ עֲבוֹדַת הַשֵּׁם כָּרָאוּי. וְלִבְלִי לְיַאֵשׁ עַצְמוֹ כְּלָל מִשּׁוּם דָּבָר. וְתֵכֶף כְּשֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹזֵר וְהוּא יָכוֹל לַחֲטֹף אֵיזֶה דָּבָר שֶׁבְּקֻדֻּשָּׁה, יַעֲשֶׂהוּ מִיָּד בִּזְרִיזוּת גָּדוֹל. וְאִי אֶפְשָׁר לָבֹא דָּבָר זֶה בִּכְתָב. וְהַמַּשְׂכִּיל הֶחָפֵץ בֶּאֱמֶת יָבִין מִזֶּה קְצָת עֵצוֹת לַעֲבוֹדַת ה' יִתְבָּרַךְ:

אות תלב

ג, אָמַר שֶׁמַּה שֶּׁהַמְלַמְּדִים דּוֹחֲקִים אֶת הַתִּינוֹק בְּיוֹתֵר, עַל-יְדֵי-זֶה אֵינוֹ יוֹדֵעַ הַתִּינוֹק כְּלָל, רַק צְרִיכִין לִהְיוֹת אֻמָּן גָּדוֹל בָּזֶה לִלְמֹד אֶת הַתִּינוֹק בְּהַדְרָגָה בְּלִי אֵימָה הַרְבֵּה בְּלִי דְּחַק יוֹתֵר, וְעַל-יְדֵי-זֶה יִתְפֹּס יוֹתֵר בָּנָקֵל. כִּי אָמַר שֶׁהַמְלַמֵּד חוֹזֵר עִם הַתִּינוֹק וְאוֹמֵר לוֹ זְכֹר זְכֹר. (בְּלָשׁוֹן אַשְׁכְּנַז: "גִּידֶענְק זָ"ע גִּידֶענְק זָ"ע"). וְאִם הָיָה חוֹזֵר עִמּוֹ מְעַט בָּנָקֵל, בְּוַדַּאי הָיָה תּוֹפֵס הַדָּבָר הֵיטֵב וְהָיָה זוֹכְרוֹ. אַךְ אַחַר-כָּךְ חוֹזֵר עִמּוֹ כָּל-כָּךְ, וְאוֹמֵר לוֹ כַּמָּה פְּעָמִים זְכֹר זְכֹר, עַד שֶׁאַחַר-כָּךְ כְּשֶׁשּׁוֹאֲלִין הַתִּינוֹק אֶת הַפֵּרוּשׁ שֶׁל אוֹתוֹ הַמִּקְרָא יוּכַל לִהְיוֹת שֶׁיָּשִׁיב הַתִּינוֹק שֶׁפֵּרוּשׁוֹ גִּידֶענְק זָ"ע. כִּי הַתִּינוֹק סוֹבֵר שֶׁאֵלּוּ הַתֵּבוֹת הֵם הַלַּעַז שֶׁל הַמִּקְרָא. כִּי

בָּזֶה שֶׁדּוֹחֲקִין אֶת הַתִּינוֹק הַרְבֵּה, בָּזֶה מְבַלְבְּלִין אוֹתוֹ לְגַמְרֵי. וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר הַדָּבָר הַזֶּה וְהוּא בָּרוּר לַמַּשְׂכִּיל, וְנִצְרָךְ מְאֹד לַמְלַמְּדִים וְכֵן לְכַמָּה עִנְיָנִים. כִּי זֶה הוּא כְּלָל גָּדוֹל שֶׁלֹּא לְדָחֹק עַצְמוֹ בְּיוֹתֵר עַל שׁוּם דָּבָר, רַק בְּהַדְרָגָה וּבְמִתּוֹן וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר כָּל זֶה כְּלָל.

וּמַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה כָּךְ הָיָה: שֶׁתִּינוֹק אֶחָד הוֹלִיכוֹ אָבִיו לְרַבֵּנוּ זַ"ל, וְלִמֵּד אוֹתוֹ בְּכָל הַדֶּרֶךְ שֶׁכַּאֲשֶׁר יִתְּנוּ לוֹ מַשְׂקֶה לִשְׁתּוֹת שֶׁיֹּאמַר סַבְרִי מָרָנָן וְרַבָּנָן וְכוּ', וְחָזַר עִמּוֹ הַרְבֵּה הַרְבֵּה מְאֹד לְמַעַן יִזְכֹּר הֵיטֵב וְלֹא יִתְבַּלְבֵּל. אַחַר-כָּךְ כְּשֶׁבָּא הַתִּינוֹק לְרַבֵּנוּ זַ"ל וְהִתְחִיל לוֹמַר סַבְרִי לֹא הָיָה יָכוֹל לוֹמַר כְּלָל וְנִתְבַּלְבֵּל מְאֹד. עָנָה רַבֵּנוּ זַ"ל וְאָמַר לְאָבִיו: אַתֶּם בְּוַדַּאי לְמַדְתֶּם עִמּוֹ הַרְבֵּה וְהִכְבַּדְתֶּם עָלָיו מְאֹד שֶׁיִּזְכֹּר לוֹמַר סַבְרִי וְכוּ' כַּסֵּדֶר, וּבִשְׁבִיל זֶה אֵינוֹ יָכוֹל עַכְשָׁו לוֹמַר כְּלוּם, אִם לֹא הֱיִיתֶם חוֹזְרִים (נ"א: עִמּוֹ) כָּל-כָּךְ, בְּוַדַּאי הָיָה יָכוֹל לוֹמַר כַּסֵּדֶר כָּרָאוּי. וְאָז אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל עִנְיַן הַשִּׂיחָה הַנַּ"ל:

אות תלג

ד, מֵעִנְיַן הַהוּסְט, שֶׁהָיָה רוֹצֶה לְהַעֲלוֹת לֵחָה בְּשָׁעַת הַהוּסְט, וְלֹא הָיָה יָכוֹל. וְלֹא הִכְרִיחַ עַצְמוֹ לָזֶה הַרְבֵּה. אַחַר-כָּךְ לְאַחַר אֵיזֶה שָׁעָה קָלָה הֶעֱלָה הַלֵּחָה מֵאֵלָיו בְּנָקֵל. וְאָנֹכִי עָמַדְתִּי לְפָנָיו. עָנָה וְאָמַר אֵלַי: אֲפִלּוּ מִזֹּאת יְכוֹלִין לִרְאוֹת שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַכְרִיחַ עַצְמוֹ הַרְבֵּה עַל שׁוּם דָּבָר. כִּי הֲלֹא בְּתַחְלָה לֹא יָכֹלְתִּי לְהַעֲלוֹת הַלֵּחָה, אֲבָל הָיִיתִי שׁוֹקֵט וְנָח וְלֹא הִכְרַחְתִּי עַצְמִי לְהַעֲלוֹת דַּיְקָא, וְאַחַר-כָּךְ עָלְתָה מֵאֵלֶיהָ. וְרָמַז לִי בְּתְנוּעוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁכְּמוֹ כֵן הוּא בְּכָל דָּבָר, שֶׁאֵין צְרִיכִין לְעָמֹד עַל שׁוּם דָּבָר שֶׁיִּהְיֶה דַּיְקָא כֵּן כְּמוֹ שֶׁרוֹצֶה, אַף-עַל-פִּי שֶׁרוֹצֶה דָּבָר שֶׁבְּקֻדָּשָׁה בֶּאֱמֶת. רַק אִם יָכוֹל לַעֲשׂוֹת תֵּכֶף וּמִיָּד מַה טּוֹב לַעֲשׂוֹת דַּיְקָא תֵּכֶף, כִּי דָּבָר שֶׁבְּקֻדָּשָׁה אָסוּר לְדָחוֹת אֲפִלּוּ רֶגַע אַחַת, רַק לְזָרֵז עַצְמוֹ לַעֲשׂוֹת בְּזְרִיזוּת גָּדוֹל תֵּכֶף וּמִיָּד דַּיְקָא, אַךְ אִם אַף-עַל-פִּי-כֵן לֹא יָכֹל לַעֲשׂוֹת תֵּכֶף אַל יְבַהֲלוּהוּ רַעְיוֹנָיו וְיִשְׁקֹט וְיָנוּחַ וְיִצַּפֶּה לִישׁוּעוֹת ד', וְיִתְלֶה עֵינָיו לַמָּרוֹם אוּלַי יִזְכֶּה לָזֶה. וְעַל-פִּי רֹב יַעְזְרֵהוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אַחַר-כָּךְ לִגְמֹר בְּנָקֵל מַה שֶּׁרוֹצֶה. וְיֵשׁ בְּעִנְיָן זֶה שִׂיחוֹת קְדוֹשׁוֹת הַרְבֵּה, אַךְ אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר זֹאת בִּכְתָב הֵיטֵב:

אות תלד

ה, כְּשֶׁכָּתַבְתִּי לְפָנָיו סֵפֶר הָאֶלֶף-בֵּית הָרִאשׁוֹן, וּמִפִּיו יִקְרָא אֵלַי מִתּוֹךְ כְּתָבָיו וַאֲנִי כּוֹתֵב עַל הַסֵּפֶר בְּדִיּוֹ, וְנִמְשַׁךְ הַדָּבָר זְמַן רַב. כִּי בִּתְחִלָּה כָּתַבְתִּי לְפָנָיו קְצָת בָּעֶרֶךְ חֲצִי בּוֹיְגֶן [גְּלְיוֹן], וְאַחַר-כָּךְ לֹא נִזְדַּמֵּן פְּנַאי לִכְתֹּב לְפָנָיו, וְנִמְשַׁךְ בְּעֶרֶךְ שְׁלֹשָׁה אוֹ אַרְבָּעָה חֳדָשִׁים, וְאָז כָּתַבְתִּי לְפָנָיו עוֹד מְעַט. אַחַר-כָּךְ נִתְבַּטֵּל הַדָּבָר לְעֶרֶךְ שְׁתֵּי שָׁנִים. וּפַעַם אֶחָד קֹדֶם חֲנֻכָּה נִתְעַכַּבְתִּי בְּבֶרְסְלֶב בְּעֶרֶךְ שְׁלֹשָׁה שְׁבוּעוֹת אֶצְלוֹ וְאָז כָּתַבְתִּי לְפָנָיו כָּל הָאֶלֶף-בֵּית. וְאָז כָּתַבְתִּי לְפָנָיו בְּכָל יוֹם וְיוֹם כַּמָּה שָׁעוֹת רְצוּפִים, עַד שֶׁנִּגְמַר בִּשְׁלֵמוּת תְּהִלָּה לְאֵל. וְהָיָה כָּבֵד הַדָּבָר עָלָיו מְאֹד, אַךְ מֵאַהֲבַת יִשְׂרָאֵל מָסַר נַפְשׁוֹ עַל כָּל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ זְכוּת

וְטוֹבָה לְהַכְלֵל. וּפַעַם אַחַת כָּתַבְתִּי לְפָנָיו כִּמְעַט כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ, וְאַחַר-כָּךְ לְעֵת עֶרֶב עָנָה וְאָמַר: בּוֹא לְחֶשְׁבּוֹן עִמִּי עַל אוֹתוֹ הַיּוֹם מָה עָשִׂינוּ בּוֹ. וְאָמַר: הֲלֹא הִתְפַּלַּלְנוּ וְגַם לָמַדְנוּ מְעַט וְאַחַר-כָּךְ כָּתַבְנוּ. וְגַם זֶה הוּא לְמוּד, הַיְנוּ מַה שֶּׁכּוֹתְבִין דִּבְרֵי תוֹרָה נֶחְשָׁב גַּם-כֵּן לְלִמּוּד. וְאָמַר אָז: כָּל מַה שֶּׁאֲנִי צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת אֲנִי חָפֵץ מְאֹד לַעֲשׂוֹתוֹ וּלְגָמְרוֹ תֵּכֶף וּמִיָּד דַּיְקָא, וְלֹא לְהַשְׁהוֹתוֹ לִזְמַן אַחֵר. וְאָמַר: אִם הָיָה אֶפְשָׁר לִגְמֹר כְּתִיבַת סֵפֶר הָאֶלֶף-בֵּית בְּיוֹם אֶחָד הָיִיתִי חָפֵץ מְאֹד בָּזֶה.

וּבְעִנְיָן זֶה יֵשׁ כַּמָּה שִׂיחוֹת הַצְּרִיכִים מְאֹד אֵיךְ הָיָה זָרִיז בְּכָל דָּבָר וְדָבָר הַצָּרִיךְ וּמַכְרָח שֶׁהָיָה מְזֻדָּרז מְאֹד לַעֲשׂוֹתוֹ תֵּכֶף וּמִיָּד בְּלִי עִכּוּב, אֲפִלּוּ דִּבְרֵי חֹל, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִצְטָרֵךְ לְבַלְבֵּל בָּזֶה אַחַר-כָּךְ, כִּי אִם לֹא הָיָה עוֹשֶׂה אוֹתוֹ מִיָּד לֹא הָיָה יוֹדֵעַ אִם יַעֲשֶׂה עוֹד לְעוֹלָם. כִּי אַחַר-כָּךְ לֹא הָיָה רוֹצֶה עוֹד לְבַלְבֵּל דַּעְתּוֹ עוֹד כְּלָל בָּזֶה. כִּי מֹחוֹ הָיָה דָּבוּק תָּמִיד בַּמֶּה שֶׁהָיָה צָרִיךְ לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם. עַל-כֵּן הָיָה חָפֵץ בְּכָל דָּבָר הַמַּכְרָח לַעֲשׂוֹתוֹ אֲפִלּוּ בְּדִבְרֵי חֹל לַעֲשׂוֹתוֹ תֵּכֶף וּמִיָּד בְּלִי עִכּוּב כְּלָל. וַאֲפִלּוּ אִם צָרִיךְ לִלְמֹד אוֹ לַעֲסֹק בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, וְהִגִּיעַ אֵלָיו עֵסֶק שֶׁהָיָה מֻכְרָח לַעֲשׂוֹתוֹ, אַף-עַל-פִּי שֶׁזֶּה הָעֵסֶק לֹא הָיָה דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה מַמָּשׁ, אַף-עַל-פִּי-כֵן, מֵאַחַר שֶׁמֻּכְרָח לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ הַדָּבָר, הָיָה רָגִיל עַל-פִּי רֹב לִפְטֹר עַצְמוֹ מִקֹּדֶם לַעֲשׂוֹת בְּזְרִיזוּת מִיָּד מַה שֶּׁצָּרִיךְ וּמֻכְרָח לַעֲשׂוֹת, כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה דַּעְתּוֹ פְּנוּיָה אַחַר-כָּךְ. אַךְ אִם לֹא הָיָה אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹתוֹ מִיָּד לֹא הָיָה מְבַלְבֵּל דַּעְתּוֹ כְּלָל בָּזֶה. רַק אִם הָיָה אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹתוֹ אַחַר-כָּךְ לְמֻחֶרְתּוֹ אוֹ לִזְמַן אַחֵר הָיָה עוֹשֵׂהוּ, וְאִם לְאוֹ לְאוֹ. וְלֹא הָיָה טָרוּד וּמְבֻלְבָּל כְּלָל לְעוֹלָם בְּשׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם. וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר עִנְיָנִים כָּאֵלּוּ בִּכְתָב כְּלָל:

אות תלה

ו, כְּשֶׁהִכְנִיס אוֹתִי בְּהַתְמָדַת הַלִּמּוּד, וְצִוָּה עָלַי וְקִבֵּעַ לִי שִׁעוּרִים גְּדוֹלִים בְּכָל יוֹם, וְהִזְהִיר אוֹתִי שֶׁבְּכָל יוֹם אֶרְאֶה לְדַבֵּר עִם בְּנֵי אָדָם אֵיזֶה שִׂיחוֹת וְסִפּוּרִים כְּדֵי לְפַקֵּחַ דַּעְתִּי. וְאַף-עַל-פִּי שֶׁלֹּא הָיָה הַיּוֹם מַסְפִּיק לִי לִגְמֹר הַשִּׁעוּרִים שֶׁצִּוָּה עָלַי, אַף-עַל-פִּי-כֵן אָמַר שֶׁזֶּה מֻכְרָח לְפַקֵּחַ דַּעְתִּי [אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הָיָה הַיּוֹם מַסְפִּיק יוֹתֵר] בְּכָל יוֹם עַל-יְדֵי שִׂיחָה עִם בְּנֵי אָדָם אֵיזֶה שָׁעָה בְּיוֹם. וּכְבָר מְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר שֶׁהַשִּׂיחָה עִם בְּנֵי אָדָם הִיא כְּמוֹ שָׁנָה שֶׁהִיא נַיְחָא לַמֹּחִין. גַּם אָמַר לִי, שֶׁגַּם בְּתוֹךְ הַלִּמּוּד בְּעַצְמוֹ צְרִיכִין לִפְעָמִים לַעֲמֹד לָפוּשׁ וְלָנוּחַ (נ"א: וּלְהַנִּיחַ) לְפַקֵּחַ דַּעְתּוֹ, לְהַנִּיחַ דַּעְתּוֹ לְחֻרּוּת אֵיזֶה שָׁעָה קַלָּה, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא תֵּצֵא מַחֲשַׁבְתּוֹ לַחוּץ לְגַמְרֵי חַס וְשָׁלוֹם לַחֲשֹׁב מַחֲשָׁבוֹת רָעוֹת אוֹ הִרְהוּרִים רָעִים חַס וְשָׁלוֹם.

וְאָז הָיָה רְצוֹנוֹ הַקָּדוֹשׁ שֶׁאֶגְמֹר כָּל הָאַרְבָּעָה שֻׁלְחָן-עָרוּךְ הַגְּדוֹלִים בְּשָׁנָה אֶחָת. וְקִבֵּעַ לִי שִׁעוּר לִלְמֹד חֲמִשָּׁה דַּפִּין בְּכָל יוֹם, וְכֵן קִיַּמְתִּי כְּמוֹ חֲצִי שָׁנָה וְגָמַרְתִּי כָּל הָאֹרַח-חַיִּים

עִם הַמָּגֵן-אַבְרָהָם וְטוּרֵי-זָהָב וְהַיּוֹרֶה-דֵּעָה עַד סָמוּךְ לְסוֹפוֹ. אַחַר-כָּךְ הִתְגַּבְּרוּ עָלַי מְאֹד הַמְּנִיעוֹת וְהַבִּלְבּוּלִים וְלֹא יָכֹלְתִּי לִלְמֹד בְּכָל יוֹם שִׁעוּר הַנַּ"ל. וְאָז צִוָּה עָלַי לִלְמֹד קַבָּלָה וְכוּ'. וְאָז נִמְשַׁךְ גְּמַר הַלִּמּוּד שֶׁל הָאַרְבָּעָה שֻׁלְחָן-עָרוּךְ עוֹד אֵיזֶה שָׁנִים וְהָיָה לִי צַעַר מִזֶּה. פַּעַם אַחַת דִּבַּרְתִּי עִמּוֹ מֵעִנְיָן זֶה, וְאָמַר לִי דִּבְרֵי נִחוּמִים לְיַשֵּׁב דַּעְתִּי.

עָנָה וְאָמַר: הֲלֹא זֶה הַדָּבָר הוּא רַק אֲצִלֵּנוּ שֶׁאָנוּ רוֹצִים לִגְמֹר הַכֹּל בִּזְרִיזוּת, אֲבָל אֵצֶל הָעוֹלָם יְכוֹלִים לַעֲבֹר שָׁלֹשׁ אוֹ אַרְבַּע שָׁנִים לַהֶבֶל וְלָרִיק, וּמְאוּמָה לֹא יִשְׁאוּ בַּעֲמָלָם. וְכַוָּנָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה הָיָה עִנְיַן הַנַּ"ל, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לִדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה בְּשׁוּם דָּבָר. אַף-עַל-פִּי שֶׁרְצוֹנוֹ מְאֹד לִגְמֹר מְיָד, אַף-עַל-פִּי-כֵן אִם רוֹאִין שֶׁאִי אֶפְשָׁר, וְהַבִּלְבּוּלִים מִתְגַּבְּרִין בְּיוֹתֵר, חָלִילָה לְהִתְבַּלְבֵּל מִזֶּה. רַק יַעֲשֶׂה בְּמִתְינוּת מַה שֶּׁיּוּכַל, וִיצַפֶּה וְיִחַכֶּה לִישׁוּעַת ה' עַד שֶׁיִּגְמֹר. וְאִם אָמְנָם כָּתַבְתִּי עַל זֶה לְעֵיל כְּבָר כַּמָּה פְּעָמִים שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר דְּבָרִים אֵלּוּ בִּכְתָב, אַף-עַל-פִּי-כֵן רָשַׁמְתִּי מִזֶּה מְעַט. כִּי הַחָפֵץ בָּאֱמֶת יָבִין מִזֶּה עֵצוֹת וְהִתְחַזְּקוּת לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, לְהִיוֹת זָרִיז מְאֹד בְּכָל דָּבָר הַנּוֹגֵעַ לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן לֹא יִהְיֶה דּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה. מִכָּל-שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא יִתְבַּלְבֵּל לְגַמְרֵי חַס וְשָׁלוֹם מֵחֲמַת זֶה, וְיֵאָרִיךְ אַפּוֹ לְהַמְתִּין וּלְהַמְתִּין וּלְהַמְתִּין עַד יַשְׁקִיף וְיֵרֶא ה' מִשָּׁמַיִם. וּתְהִלָּה לְאֵל בְּחַסְדּוֹ הַגָּדוֹל הוֹעִילוּ לִי הַרְבֵּה דְּבָרִים כָּאֵלּוּ, וְעַדַיִן אֲנִי עוֹמֵד וּמְצַפֶּה לִישׁוּעוֹת ה'. ה' יִגְמֹר בַּעֲדִי:

מעלת ההתבודדות

אות תלו

א, כְּשֶׁהוֹדִיעַ לִי רַבֵּנוּ זַ"ל עִנְיַן הַהִתְבּוֹדְדוּת וְהַשִּׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, דִּבַּרְתִּי עִמּוֹ: הֲלֹא הָאָדָם הוּא בַּעַל בְּחִירָה? וְלֹא הַשִּׁיב לִי בְּפֵרוּשׁ, רַק כְּלָאַחַר יָד, כְּאוֹמֵר אַף-עַל-פִּי-כֵן. כְּלוֹמַר אַף-עַל-פִּי שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר לְךָ הָעִנְיָן בִּשְׁלֵמוּת, אַף-עַל-פִּי-כֵן צְרִיכִין לִנְהֹג כָּךְ. וְאָנֹכִי לֹא יָכֹלְתִּי לִשְׁאֹל יוֹתֵר, כִּי יָדַעְתִּי כִּי קָשְׁיָא זוֹ יְכוֹלִין לְהַקְשׁוֹת גַּם עַל כָּל הַתְּפִלּוֹת שֶׁסִּדְּרוּ לָנוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל מִכְּבָר עַל עִנְיַן תְּשׁוּבָה וְהִתְקָרְבוּת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כְּגוֹן בִּרְכַּת הֲשִׁיבֵנוּ וְכִיּוֹצֵא (וְעַיֵּן בָּזֶה בִּלְקוּטֵי הֲלָכוֹת הִלְכוֹת פִּקָּדוֹן הֲלָכָה ג'):

אות תלז

ב, (ההתחלה בשיחות הר"ן סימן רכ"ז) עוֹד מִכְּתָב יַד הַחֲבֵרִים. אָמַר: שֶׁטּוֹב שֶׁיֹּאמַר הָאָדָם בִּשְׁעַת הַהִתְבּוֹדְדוּת כְּשֶׁמִּתְבּוֹדֵד בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, יֹאמַר: הַיּוֹם אֲנִי מַתְחִיל לְדַבֵּק בְּךָ, וְיַעֲשֶׂה בְּכָל פַּעַם הַתְחָלָה. כִּי כָּל הַמַּשְׂכוֹת הוֹלְכִין אַחַר הַהַתְחָלוֹת. וַאֲפִלּוּ הַמְחַקְּרִים אוֹמְרִים שֶׁהַהַתְחָלָה הִיא כְּמוֹ חֲצִי דָּבָר שֶׁל כָּל הַמַּעֲשֶׂה. נִמְצָא, מִמָּה נַפְשָׁךְ יַעֲשֶׂה בְּכָל פַּעַם הַתְחָלָה וְיֹאמַר כַּנַּ"ל. כִּי מִמָּה נַפְשָׁךְ, אִם הָיָה מִקֹּדֶם טוֹב, עַכְשָׁו יִהְיֶה טוֹב יוֹתֵר, וְאִם חַס וְשָׁלוֹם מִקֹּדֶם לֹא הָיָה טוֹב, בְּוַדַּאי צָרִיךְ וּמֻכְרָח לַעֲשׂוֹת הַתְחָלָה חֲדָשָׁה כַּנַּ"ל:

אות תלח

ג, וּפַעַם אַחַת הָיָה מְדַבֵּר עִמָּנוּ, וְהָיָה מַרְבֶּה לְדַבֵּר אָז מֵעִנְיַן מַעֲלַת הַהִתְבּוֹדְדוּת, וְהָיָה מַפְלִיג מְאֹד בְּשֶׁבַח מַעֲלַת גְּדֻלַּת הַהַנְהָגָה זוֹ. וְאָמַר: שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְצַוּוֹת לַאֲנָשִׁים שֶׁיְּנַהֲגוּ הַנְהָגָה זוֹ כִּי-אִם שָׁעָה אַחַת בַּיּוֹם, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהַכְבִּיד עֲלֵיהֶם יוֹתֵר. אֲבָל בֶּאֱמֶת הָיוּ צְרִיכִים שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם כָּל הַיּוֹם הִתְבּוֹדְדוּת (נ"א: הָיוּ צְרִיכִים לִהְיוֹת כָּל הַיּוֹם בְּהִתְבּוֹדְדוּת). וְדִבֵּר אָז מְאֹד בְּעִנְיָן זֶה, וְכַמָּה שִׂיחוֹת נָאוֹת וְיָפוֹת נִשְׁמַע אָז מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ מֵעִנְיַן מַעֲלַת הַהִתְבּוֹדְדוּת הָעוֹלָה עַל הַכֹּל. וְאָמַר אָז: הֲלֹא יְכוֹלִים לִלְחֹשׁ עַל קָנֵי שְׂרֵפָה שֶׁקּוֹרִין "בִּיקְס" [רוֹבָה] שֶׁלֹּא תִּהְיֶה מוֹרָה ("מָעַן קָאן פַארְשִׁפְּרֶעכְן אַ בִּיקְס זִי זָאל נִיט שִׂיסְן"). כִּי הַדִּבּוּר יֵשׁ לוֹ כֹּחַ גָּדוֹל, וְהֶבֶל הַיֵּטֶב. וְהָיָה מַאֲרִיךְ בְּשִׂיחָה זוֹ כָּל הַיּוֹם, אַשְׁרֵי שֶׁיֹּאחַז בָּזֶה:

אות תלט

ד, בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה הָאַחֲרוֹן בְּאוּמַאן הָיָה אֶצְלוֹ נָכְדּוֹ הֶחָכָם כְּמַר יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּחְיֶה בֶּן חֲתָנוֹ הַנָּגִיד הָרַבָּנִי מוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק אַיְיזִיק מִקְּרִימִינְטְשַׁאק. וְנָכְדּוֹ הָיָה עֲדַיִן נַעַר קָטָן בֶּן שָׁלֹשׁ אוֹ אַרְבַּע שָׁנִים (נ"א: ד' אוֹ ה' שָׁנִים), וְרִבֵּנוּ ז"ל הָיָה כָּבֵד עָלָיו הַחוֹלַאַת שֶׁלּוֹ כִּי הָיָה סְמוּךְ לְהִסְתַּלְּקוּתוֹ. עָנָה וְאָמַר לְנָכְדּוֹ הַנַּ"ל: יִשְׂרָאֵל, הִתְפַּלֵּל עָלַי לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁאֶשּׂוּב לִבְרִיאוּתִי. הֵשִׁיב: תֵּן לִי הַזֵּייגֶירִיל [שְׁעוֹן] שֶׁלְּךָ וְאֶתְפַּלֵּל עָלֶיךָ. עָנָה וְאָמַר רִבֵּנוּ ז"ל: הַרְאִיתֶם שֶׁכְּבָר הוּא צַדִּיק שֶׁקּוֹרִין "גוּטֶער יוּד", כִּי הוּא מְצַוֶּה שֶׁאֶתֵּן לוֹ חֵפֶץ בִּשְׁבִיל שֶׁיִּתְפַּלֵּל. וְלָקַח רִבֵּנוּ ז"ל הַזֵּייגֶירִיל וְנָתַן לוֹ. וְלָקַח הַנַּעַר הַזֵּייגֶירִיל וְהָלַךְ לוֹ וְאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "גָּאט גָאט לָאז דֶּער זַיידֶע זַיין גִּיזוּנְד" [ה' ה' הַנַּח שֶׁהַסַּבָּא יִהְיֶה בָּרִיא], וְהִתְחִילוּ לִשְׂחֹק הָעוֹמְדִים שָׁם. עָנָה רִבֵּנוּ ז"ל וְאָמַר: כָּךְ צְרִיכִין לְבַקֵּשׁ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְכִי אֵיךְ מִתְפַּלְּלִין לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעִנְיָן אַחֵר? כְּלוֹמַר שֶׁכָּךְ עִקַּר הַתְּפִלָּה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּפְשִׁיטוּת גָּמוּר כְּתִינוֹק לִפְנֵי אֲבִיו, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ:

אות תמ

ה, אָמַר: אֲפִילוּ כְּשֶׁאֵין יְכוֹלִין לְדַבֵּר בְּהִתְבּוֹדְדוּת רַק תִּבַּת רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם גַּם-כֵּן טוֹב מְאֹד. אָמַר שֶׁיְּכוֹלִין לְהַכִּיר בְּאַחֵר אִם יֵשׁ לוֹ הִתְבּוֹדְדוּת:

אות תמא

ו, לְאֶחָד צִוָּה רִבֵּנוּ ז"ל שֶׁיִּהְיֶה לוֹ הִתְבּוֹדְדוּת פַּעַם אֶחָד בַּיּוֹם וּפַעַם אֶחָד בַּלַּיְלָה. פַּעַם אַחַת שָׁאַל רִבֵּנוּ ז"ל לְאִישׁ אֶחָד מֵאֲנָשָׁיו, אִם הוּא רָגִיל לִהְיוֹת גּוֹנֵחַ וּמִתְאַנֵּחַ שֶׁקּוֹרִין "קְרֶעכְצִין" בִּשְׁעַת הִתְבּוֹדְדוּת, וְהֵשִׁיב לוֹ: אֵין [כֵּן]. וְשָׁאַל אוֹתוֹ עוֹד: אִם הוּא גּוֹנֵחַ וּמִתְאַנֵּחַ מֵעֹמֶק הַלֵּב? עָנָה וְאָמַר לוֹ רִבֵּנוּ ז"ל: כְּשֶׁאֲנִי עוֹשֶׂה גְּנִיחָה וַאֲנָחָה, אֲזַי אִם אֲנִי אוֹחֵז יָדַי עַל הַשֻּׁלְחָן אָז בִּשְׁעַת הָאֲנָחָה, אֲזַי אִי אֶפְשָׁר לִי אַחַר-כָּךְ לְהָרִים וְלִטֹּל אֶת יָדַי מֵעַל הַשֻּׁלְחָן, וְצָרִיךְ אֲנִי לְהַמְתִּין אֵיזֶה שָׁעָה עַד שֶׁחוֹזֵר בִּי כֹּחִי.

פַּעַם אַחַת אָחַז רַבֵּנוּ זַ"ל אֶת הָרַב רַבִּי שְׁמוּאֵל אַיְיזִיק כְּנֶגֶד לִבּוֹ וְאָמַר לוֹ: בִּשְׁבִיל מְעַט דָּם כָּזֶה, הַיְנוּ שֶׁבַּחֲלַל הַלֵּב, תֹּאבַד אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא (וּבִלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז: "אִיבֶּער אַבִּיסְעלֶע בְּלוּט זָאלְסְטוּ אָן וָוערִין דִּיא וָועלְט אִין יֶענֶע וָועלְט, קְרֶעכְטְץ זִי אוֹס"). הֶוֶה רָגִיל לְהִתְאַנֵּחַ הַרְבֵּה עַד שֶׁתִּפְטֹר אוֹתוֹ וְתַכְנִיעַ הָרַע שֶׁבּוֹ, וְתִזְכֶּה לִבְחִינַת: "וְלִבִּי חָלַל בְּקִרְבִּי" (תהלים ק"ט).

פַּעַם אַחַת דִּבֵּר רַבֵּנוּ זַ"ל עִם רַבִּי יַעֲקֹב יוֹסֵף מֵעִנְין עֲבוֹדַת ה' כְּדַרְכּוֹ תָּמִיד, וְסִפֵּר לוֹ מָשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁשָּׁלַח אֶת בְּנוֹ לַמֶּרְחַקִּים לִלְמֹד חָכְמוֹת. אַחַר-כָּךְ בָּא הַבֵּן לְבֵית הַמֶּלֶךְ מְלֻמָּד בְּכָל הַחָכְמוֹת כָּרָאוּי. פַּעַם אַחַת צִוָּה הַמֶּלֶךְ עַל הַבֵּן לִקַּח אֵיזֶה אֶבֶן גָּדוֹל מְאֹד כְּמוֹ אֶבֶן הָרֵחַיִם, וְלִטֹּל וְלִשָּׂא אוֹתוֹ עַל עֲלִיּוֹת בֵּיתוֹ. וּמִסְתָּמָא לֹא הָיָה יְכוֹל הַבֵּן הַנַּ"ל לִשָּׂא וְלָרוּם אֶת הָאֶבֶן כִּי הָיָה אֶבֶן גָּדוֹל וְכָבֵד מְאֹד. וְנִצְטַעֵר הַבֵּן מְאֹד עַל שֶׁאִי אֶפְשָׁר לוֹ לְמַלְאוֹת רְצוֹן אָבִיו הַמֶּלֶךְ, עַד שֶׁגִּלָּה לוֹ הַמֶּלֶךְ דַּעְתּוֹ אַחַר-כָּךְ, וְאָמַר לוֹ: הֲיַעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁאֲנִי אֲצַוֶּה עָלֶיךָ דָּבָר כָּבֵד כָּזֶה, לָקַחַת אֶת הָאֶבֶן כְּמוֹ שֶׁהוּא וְלִשָּׂא וְלָרוּם אוֹתוֹ, הֲתוּכַל לַעֲשׂוֹת דָּבָר זֶה עַל-פִּי חָכְמָתְךָ הַגְּדוֹלָה? אַךְ אֵין כַּוָּנָתִי לָזֶה כְּלָל, רַק כַּוָּנָתִי הָיָה שֶׁתִּתְקַח פַּטִּישׁ חָזָק וְתַכֶּה וּתְפוֹצֵץ אֶת הָאֶבֶן לַחֲתִיכוֹת דַּקּוֹת וּקְטַנּוֹת, וּבָזֶה תּוּכַל לְהַעֲלוֹת אוֹתוֹ עַל הָעֲלִיָּה. כְּמוֹ כֵן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ צִוָּה עָלֵינוּ שֶׁנִּשָּׁא לְבָבֵנוּ אֶל אֵל בַּשָּׁמַיִם, וּלְבָבֵנוּ הוּא לֵב הָאֶבֶן. וְהוּא אֶבֶן גָּדוֹל וְכָבֵד מְאֹד, וְאִי אֶפְשָׁר לְהָרִים אוֹתוֹ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּשׁוּם אֹפֶן, רַק עַל-יְדֵי שֶׁנִּנַּקֵּחַ פַּטִּישׁ וְנִשַּׁבֵּר וְנִפּוֹצֵץ אֶת לֵב הָאֶבֶן, וְאָז נוּכַל לְהָרִים אוֹתוֹ. וְהַפַּטִּישׁ הוּא הַדִּבּוּר. עַד כַּאן הַמָּשָׁל, וְהָבֵן.

פַּעַם אַחַת דִּבֵּר רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁצְּרִיכִין לַעֲסֹק הַרְבֵּה בַּאֲמִירַת תְּהִלִּים וּתְחִנּוֹת וּבַקָּשׁוֹת וְהִתְבּוֹדְדוּת וְכוּ'. וְשָׁאַל אוֹתוֹ הָרַב רַבִּי יוּדְל זַ"ל: אֵיךְ לוֹקְחִין לֵב (רְצוֹנוֹ לוֹמַר אֵיךְ זוֹכִין שֶׁיִּהְיוּ הַדִּבּוּרִים בְּהִתְעוֹרְרוּת הַלֵּב)? הֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל: תֹּאמְרוּ לִי אֵצֶל אֵיזֶה צַדִּיק קִבַּלְתֶּם הִתְעוֹרְרוּת הַלֵּב? הָעִקָּר הוּא הָאֲמִירָה בַּפֶּה. רְצוֹנוֹ לוֹמַר לְהַרְבּוֹת בְּדִבּוּרִים שֶׁל תְּחִנּוֹת וּבַקָּשׁוֹת בַּפֶּה, וְהִתְעוֹרְרוּת הַלֵּב בָּא מֵאֵלָיו.

אות תמב

ז, לְאֶחָד מִגְּדוֹלֵי מְקֹרָבָיו זַ"ל, צִוָּה לוֹ בִּימֵי נְעוּרָיו שֶׁל הַמְקֹרָב הַנַּ"ל, שֶׁבְּשָׁעַת הִתְבּוֹדְדוּת יְדַבֵּר הַרְבֵּה בִּפְרָטִיּוּת עִם כָּל אֲבָרֵי גּוּפוֹ וְיַסְבִּיר לָהֶם שֶׁכָּל תַּאֲוֹת הַגּוּף הֶבֶל. כִּי הָא סוֹף כָּל אָדָם לָמוּת, וְהַגּוּף לִקְבָרוֹת יוּבָל וְכָל הָאֲבָרִים יִבְלוּ וְיִתְרַקְּבוּ וְכוּ', וְעוֹד דִּבּוּרִים כַּיּוֹצֵא בָּאֵלּוּ. וְהִתְנַהֵג כָּךְ אֵיזֶה זְמַן. וְאַחַר כָּךְ סִפֵּר עִם רַבֵּנוּ זַ"ל, וְהִתְנַצֵּל לְפָנָיו בַּאֲשֶׁר שֶׁהַגּוּף אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ וּמַרְגִּישׁ כְּלָל כָּל דְּבָרָיו וְטַעֲנוֹתָיו עִמּוֹ. אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל: הִתְחַזֵּק בְּעִנְיָן זֶה, וְאַל תַּרְפֶּה יָדְךָ מִזֶּה, וְתִרְאֶה אַחַר-כָּךְ מַה שֶּׁיִּהְיֶה מֵהַדִּבּוּרִים הַלָּלוּ.

וְשָׁמַע לַעֲצָתוֹ וְקִיֵּם דְּבָרָיו, עַד שֶׁזָּכָה אַחַר-כָּךְ שֶׁכָּל אֵיבָר וְאֵיבָר שֶׁדִּבֵּר עִמּוֹ בִּפְרָטִיּוּת נִמְשָׁךְ אַחַר דְּבָרָיו כָּל-כָּךְ, עַד שֶׁיָּצָא מִמֶּנּוּ הַחִיּוּת מַמָּשׁ וְנִשְׁאַר בְּלֹא כֹחַ וְהַרְגָּשָׁה כְּלָל. וְזֶה רָאָה בְּחוּשׁ בָּאֵיבָרִים הַחִיצוֹנִים, כְּגוֹן אֶצְבְּעוֹת יָדָיו וְרַגְלָיו וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה, עַד שֶׁאֵיבָרִים הַפְּנִימִיִּים שֶׁהַחִיּוּת תָּלוּי בָּהֶם כְּגוֹן הַלֵּב וְכֵיוֹצֵא הָיָה צָרִיךְ לְצַמְצֵם דְּבָרָיו מְאֹד בִּכְדֵי שֶׁלֹּא תֵּצֵא מִמֶּנּוּ הַחִיּוּת מַמָּשׁ רַחֲמָנָא לִצְלָן. וְשָׁמַעְתִּי שֶׁפַּעַם אַחַת דִּבֵּר הָאִישׁ הַנַּ"ל עִם הַמְקֹרָבִים אֵלָיו מֵעִנְיַן אֵיךְ שֶׁעוֹלָם הַזֶּה אֵינוֹ כְּלוּם וּמַה הוּא הַתַּכְלִית מִכָּל עִנְיְנֵי הַגּוּף וְכוּ' כַּנַּ"ל, וּבְתוֹךְ דְּבָרָיו נִתְעַלֵּף וְהִתְחִיל לְגַוֹּעַ (וּבִלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז שֶׁנִּשְׁאַר חַלְשׁוֹת), וּבִיגִיעוֹת גְּדוֹלוֹת עַד שֶׁשָּׁב וְנִתְעוֹרֵר בּוֹ חִיּוּתוֹ. וְאָמַר אָז, שֶׁזָּכָה עַל-יְדֵי קְדֻשַּׁת רַבֵּנוּ זַ"ל לְמַדְרֵגָה כָּזוֹ, אֲשֶׁר בְּכָל עֵת שֶׁמַּזְכִּיר עַצְמוֹ הֵיטֵב מִיְּרָאַת הָעֹנֶשׁ וְהַסּוֹף וְהַתַּכְלִית שֶׁל כָּל עִנְיְנֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, אָז מַרְגִּישִׁין כָּל אֵיבָרָיו, אֲפִלּוּ אֶצְבַּע הַקָּטָן שֶׁבְּרַגְלָיו, מַמָּשׁ כְּמוֹ שֶׁשּׁוֹכְבִין כְּבָר בַּקֶּבֶר וּמַרְקִיבִין כוּ', עַד שֶׁצָּרִיךְ הִתְחַזְּקוּת גָּדוֹל לְהַחֲזִיק חִיּוּתוֹ בְּקִרְבּוֹ, שֶׁלֹּא תֵּצֵא נַפְשׁוֹ מַמָּשׁ רַחֲמָנָא לִצְלָן:

אות תמג

ח, וְשָׁמַעְתִּי בְּשֵׁם רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁאָמַר גַּם לְכַמָּה אֲנָשִׁים אֲחֵרִים: מֻחֲמֶת שְׁהַגּוּף שֶׁלְּכֶם עֵב מְאֹד וְעֵז וְחָזָק וְכוּ', עַל-כֵּן דַּאֲרְפְט אִיהר אִיהם אַסַאךְ אֵן דוּלְעָן [צְרִיכִים אַתֶּם לְהַלְעִיט אוֹתוֹ] עִם דִּבּוּרִים קְדוֹשִׁים מֵעִנְיַן הַתַּכְלִית וְכַנַּ"ל. וּמִמֵּילָא מוּבָן כִּי צְרִיכִין לְדַבֵּר עִם עַצְמוֹ גַּם-כֵּן דִּבּוּרִים הַרְבֵּה מֵעִנְיַן הִתְחַזְּקוּת לְחַזֵּק אֶת נַפְשׁוֹ, בִּכְדֵי שֶׁלֹּא יִרְפּוּ יָדָיו לְגַמְרֵי חַס וְשָׁלוֹם. וְכַמּוּבָא בְּהַשִּׁירִים וְהַחֲרוּזִים שֶׁל רַבֵּנוּ זַ"ל, וּבְמָקוֹמוֹת הַרְבֵּה מִדְּבָרָיו זַ"ל. וּכְמוֹ שֶׁאָנוּ אוֹמְרִין בְּכָל יוֹם בַּבֹּקֶר: מָה אָנוּ מָה חַיֵּינוּ וְכוּ' לְבַד הַנְּשָׁמָה וְכוּ' אֲבָל אֲנַחְנוּ עַמְּךָ וְכוּ' אַשְׁרֵינוּ וְכוּ' וְכַמּוּבָא בִּדְבָרָיו זַ"ל בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן קכ"ה, עַיֵּן שָׁם:

עבודת השם

אות תמד

א, פַּעַם אַחַת דִּבֵּר עִמִּי, וְהָיָה רָצוֹנוֹ קְצָת לַעֲשׂוֹת אוֹתִי אַב-בֵּית-דִּין בְּאֵיזֶה קְהִלָּה. וְשָׁאַלְתִּי אוֹתוֹ כִּי יֵשׁ לִי מָרָה שְׁחוֹרָה וַחֲשָׁשׁוֹת רַבּוֹת בְּעִנְיַן הוֹרָאוֹת אִסּוּר וְהֶתֵּר, וַאֲנִי מִתְיָרֵא וּמִתְפַּחֵד מֵעִנְיַן הַהוֹרָאָה מְאֹד מְאֹד. הֵשִׁיב לִי מַה לַּחֲשֹׁשׁ וְלִדְאֹג? מֵאַחַר שֶׁיֵּשׁ לְךָ עַל מִי לִסְמֹךְ, שׁוּב אֵין אַתָּה מִתְיָרֵא כְּלָל. פֵּרוּשׁ, מֵאַחַר שֶׁיֵּשׁ דֵּעָה שֶׁמַּכְשִׁיר וְאַתָּה סוֹמֵךְ עַל אוֹתָהּ דֵּעָה אֵין לְהִתְיָרֵא עוֹד כְּלָל (אָמַר הַמַּעְתִּיק זֶה פָּשׁוּט, שֶׁעַל דֵּעָה שֶׁאֵינָהּ מַסְכֶּמֶת לַהֲלָכָה, בְּוַדַּאי אֵין לִסְמֹךְ. רַק רְצוֹנוֹ לוֹמַר, שֶׁלֹּא לַחֲשֹׁשׁ חֲשָׁשׁוֹת יְתֵרוֹת בְּעִנְיָן זֶה):

אות תמה

ב, כַּמָּה אֲנָשִׁים שֶׁבָּאוּ לְפָנָיו, שֶׁהָיוּ חוֹלִים גְּדוֹלִים וְהוּא רָאָה שֶׁמַּכְרָחִין לָמוּת, וְהָיָה מְדַבֵּר עַל לִבָּם, מַה לָּכֶם לִדְאֹג מִן הַמִּיתָה? הֲלֹא שָׁם הוּא עוֹלָם נָאֶה בְּיוֹתֵר מִכָּאן וְכוּ':

אות תמו

ג, פַּעַם אַחַת עָמַדְנוּ לְפָנָיו בְּיוֹם רִאשׁוֹן אַחַר שַׁבַּת-נַחֲמוּ תקס"ט, וְהוֹלִיכוּ מֵת לִפְנֵי חֲלוֹנוֹת בֵּיתוֹ, וְהָיוּ הוֹלְכִין אַחֲרָיו וּבוֹכִין וּמַסְפִּידִין עָלָיו כְּדֶרֶךְ הָעוֹלָם. עָנָה וְאָמַר: "דֶּרֶך מֵת קֶרַע לַאכְן", הַמֵּת מִסְתָּמָא שׂוֹחֵק בְּלִבּוֹ עַל שֶׁבּוֹכִין אַחֲרָיו. כִּי בּוֹכִין עַל שֶׁנִּפְטַר מִן הָעוֹלָם, כְּאִלּוּ אוֹמְרִים לוֹ: הֲלֹא טוֹב אִם הָיִיתָ מַאֲרִיךְ עוֹד יָמִים בָּזֶה הָעוֹלָם, וְסָבַלְתָּ עוֹד צָרוֹת רַבּוֹת בָּזֶה הָעוֹלָם וְהָיִתָה לְךָ עוֹד מְרִירוּת הָעוֹלָם ("אֲמֶעֶר וּואלְסְט נָאךְ פַּאר שְׁוַוארְצְט גִיוָוארְן אוֹיף דֶעֶר וֶועלְט"). שְׁאַלְתִּי אוֹתוֹ: הֲלֹא גַּם שָׁם לֹא יְנוּחַ מְיַסְּרִים, כִּי לֹא הָיָה צַדִּיק גָּדוֹל כָּל כָּךְ שֶׁלֹּא יִסְבֹּל שׁוּם צַעַר גֵּיהִנֹּם וְחִבּוּט הַקֶּבֶר, וְאִם כֵּן גַּם שָׁם יֵשׁ לוֹ יִסּוּרִים. הֵשִׁיב: עַל-כָּל-פָּנִים עַתָּה יִהְיֶה הַקֵּץ וְהַגְּמָר מֵהַיִּסּוּרִים וְצָעָרוֹ. כִּי יִסְבֹּל מַה שֶּׁיִּסְבֹּל וְאַחַר-כָּךְ יִזְכֶּה לְמַה שֶּׁפָּעַל בָּזֶה הָעוֹלָם אֵיזֶה שְׂכַר עוֹלָם הַבָּא, עַל מַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים. חָזַרְתִּי וְשָׁאַלְתִּי אוֹתוֹ: הֲלֹא יֵשׁ גִּלְגּוּלִים, וְאוּלַי יִצְטָרֵךְ לוֹ לְהִתְגַּלְגֵּל עוֹד פַּעַם אַחַת בָּזֶה הָעוֹלָם, וְאִם-כֵּן מַה פָּעַל בַּמֶּה שֶׁנִּפְטַר עַכְשָׁו מִצָּרוֹת עוֹלָם הַזֶּה. הֵשִׁיב: אִם יִרְצֶה יוּכַל לְהִתְעַקֵּשׁ וְלִטְעֹן שָׁם שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה בְּשׁוּם אֹפֶן לְהִתְגַּלְגֵּל וְלֵילֵךְ עוֹד הַפַּעַם בָּזֶה הָעוֹלָם. שְׁאַלְתִּי אוֹתוֹ: וְכִי יוֹעִיל זֶה מַה שֶּׁלֹּא יִרְצֶה לְהִתְגַּלְגֵּל. הֵשִׁיב: בְּוַדַּאי יוֹעִיל, אִם יִתְעַקֵּשׁ וְיִטְעֹן: עֲשׂוּ עִמִּי מַה שֶּׁתִּרְצוּ כָּאן וַעֲשׂוּ עִמִּי הַגְּמָר וְהַסּוֹף כָּאן כִּרְצוֹנְכֶם, רַק בָּזֶה הָעוֹלָם אַל אֶחֱזֹר עוֹד לְהִתְגַּלְגֵּל חַס וְשָׁלוֹם (וְאָמַר בָּזֶה הַלָּשׁוֹן: "עֶקְט מִיט מִיר דָּא"). בְּוַדַּאי יָכוֹל לִפְעֹל זֹאת. וְכָפַלְתִּי וְשָׁנִיתִי בְּדַבְּרִי עִמּוֹ זַ"ל כַּמָּה פְּעָמִים אִם יוֹעִיל זֹאת, וְאָמַר שֶׁבְּוַדַּאי יוֹעִיל אִם יִהְיֶה חָזָק בְּדַעְתּוֹ לִטְעֹן כָּךְ. וְלָקַחְתִּי זֹאת בְּדַעְתִּי הֵיטֵב, וְקִשַּׁרְתִּי אוֹתוֹ בְּמֹחִי לִזְכֹּר זֹאת הֵיטֵב הֵיטֵב, אוּלַי אֶזְכֶּה לִזְכֹּר זֹאת בְּעָלְמָא דְּאָתֵי לִטְעֹן כָּךְ לִפְנֵי הַבֵּית-דִּין שֶׁלְּמַעְלָה לְמַעַן אוּכַל לְהִנָּצֵל מִגִּלְגּוּלִים. כִּי אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה עִמִּי חַס וְשָׁלוֹם, כִּי אֵינִי יוֹדֵעַ בְּאֵיזֶה דֶּרֶךְ מוֹלִיכִין אוֹתִי, אַף-עַל-פִּי-כֵן עַל-כָּל-פָּנִים טוֹב יוֹתֵר מִלְּהִתְגַּלְגֵּל חַס וְשָׁלוֹם, וְלִהְיוֹת חַס וְשָׁלוֹם בְּסַכָּנָה גְּדוֹלָה שֶׁל הַבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה חַס וְשָׁלוֹם. הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ יְזַכֵּנוּ מֵעַתָּה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנָיו כִּרְצוֹנוֹ הַטּוֹב (אָמַר הַמַּעְתִּיק עַיִן בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ פָּרָשַׁת מִשְׁפָּטִים דַּף ק"ט:):

בְּאוֹתוֹ הָעֵת הנ"ל שֶׁעָמַדְנוּ לְפָנָיו בְּיוֹם הַנַּ"ל, אָז צִוָּה עָלַי לַחֲזֹר וְלוֹמַר הַתּוֹרָה שֶׁאָמַר בַּחֹרֶף הֶעָבַר בְּשַׁבָּת פָּרָשַׁת יִתְרוֹ, לִפְנֵי חֲבֵרֵנוּ הַוָּתִיק מוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק סָגַ"ל חֲתַן הָרַב הַמַּגִּיד מִטִּירְהָאוויצָע. דְּהַיְנוּ הַתּוֹרָה הַמַּתְחֶלֶת: "יֵשׁ צַדִּיקִים גְּנוּזִים" וְכוּ' (לקוטי תנינא סימן ל"ב). וְצִוָּה עָלַי לַחֲזֹר וְלוֹמַר הַתּוֹרָה הַזֹּאת לִפְנֵי הַנַּ"ל בְּעוֹדֵינוּ עוֹמְדִים לְפָנָיו. וְהֶכְרַחְתִּי לַעֲשׂוֹת כֵּן, וְאָמַרְתִּי כָּל הַתּוֹרָה הַזֹּאת לְמוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק הַנַּ"ל וּשְׁאָר אֲנָשִׁים שֶׁעָמְדוּ שָׁם, וְהַכֹּל הָיָה בְּפָנָיו. אַחַר-כָּךְ עָנָה וְאָמַר: "סַלְקָלֶה וּתְרוֹמְמֶךָּ" (משלי ד'), הֲנִמְצָא כָּזֶה עוֹד

אֵצֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אִישׁ אֲשֶׁר יְסַלְסֵל וִיחַפֵּשׂ כָּל כָּךְ בְּהַתּוֹרָה כָּמוֹנִי. וְעוֹד הֶאֱרִיךְ בִּדְבָרִים נְעִימִים וְצַחִים, וְהִפְלִיג מְאֹד בְּשֶׁבַח מַעֲלַת תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה:

אות תמז

ד, מָשָׁל עַל עִנְיַן שֶׁהַזְהִיר לְהִתְפַּלֵּל עַל צָרַת חֲבֵרוֹ, שֶׁשָּׁמַעְתִּי בְּשֵׁם רַבִּי יוּדְל שֶׁשָּׁמַע מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ מָשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁהִרְחִיק אֶת בְּנוֹ.

אָמַר הַמַּעְתִּיק: שָׁמַעְתִּי מִפִּי רַבִּי יִצְחָק דֹּב מִטִּירְהאוויצָע, שֶׁשָּׁמַע מִפִּי רַבִּי יוּדְל מָשָׁל עַל עִנְיַן הַנַּ"ל. וּכְפִי הַנִּרְאֶה שֶׁלְּזֶה הַמָּשָׁל כִּוֵּן הַמְחַבֵּר זַ"ל עַל-כֵּן רָאִיתִי לְהַצִּיגוֹ כָּאן וְכָךְ שָׁמַעְתִּי:

רַבֵּנוּ זַ"ל אָמַר לְר' יוּדְל שֶׁסְּגֻלָּה לְגַדְלוּת שֶׁיִּתְפַּלֵּל עַל צָרַת חֲבֵרוֹ. וְשָׁאַל אוֹתוֹ רַבִּי יוּדְל, אַדְרַבָּה לְכְאוֹרָה מִזֶּה יִתְוַסֵּף לִי גַּדְלוּת, שֶׁאֲנִי מִתְפַּלֵּל בְּעַד חֲבֵרִי מִסְתָּמָא אֲנִי חָשׁוּב יוֹתֵר מֵחֲבֵרִי.

הֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל בְּדֶרֶךְ מָשָׁל, לְמֶלֶךְ שֶׁכָּעַס עַל בְּנוֹ וְהִרְחִיק אוֹתוֹ מִמֶּנּוּ. אַחַר-כָּךְ הָלַךְ הַבֵּן וּפִיֵּס אֶת אָבִיו וְחָזַר וְקֵרְבוֹ. אַחַר אֵיזֶה זְמַן חָזַר וְחָטָא הַבֵּן לִפְנֵי אָבִיו, וְחָזַר הַמֶּלֶךְ וְגֵרְשׁוֹ מִפָּנָיו, וְחָזַר הַבֵּן וּפִיְּסוֹ עוֹד הַפַּעַם. וְכֵן הָיָה כַּמָּה פְּעָמִים, שֶׁהַבֵּן מֶלֶךְ כְּשֶׁחָטָא לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ גֵּרְשׁוֹ מִפָּנָיו, וּכְשֶׁפִּיְּסוֹ חָזַר הַמֶּלֶךְ וְקֵרְבוֹ. פַּעַם אַחַת חָזַר וְחָטָא הַבֵּן מֶלֶךְ לִפְנֵי אָבִיו, וְכַעַס הַמֶּלֶךְ עָלָיו מְאֹד מְאֹד. וְנִתְיַשֵּׁב הַמֶּלֶךְ מַה יִּהְיֶה הַתַּכְלִית שֶׁאֲנִי אֲגָרְשׁוֹ, וְאַחַר-כָּךְ כְּשֶׁיֵּלֵךְ הַכַּעַס מִמֶּנִּי אֲזַי יָבוֹא וִיפַיְּסֵנִי אוֹתִי עוֹד. אֵינִי רוֹצֶה בְּכָךְ, רַק אֲנִי רוֹצֶה לְגָרְשׁוֹ בְּתַחְבּוּלָה כָּזוֹ שֶׁלֹּא יוּכַל עוֹד לָבוֹא לְפָנַי לְפַיְּסֵנִי אוֹתִי עוֹד. מָה עָשָׂה הַמֶּלֶךְ, הֶעֱמִיד שַׂר אֶחָד מֵהַשָּׂרִים שֶׁלּוֹ בֵּינוֹ וּבֵין הַבֵּן מֶלֶךְ, וְצִוָּה לְהַשַּׂר כְּשֶׁיָּבוֹא הַבֵּן מֶלֶךְ לַיְלֵךְ אֶצְלִי לְרָצוֹת וּלְפַיְּסֵנִי אוֹתִי, אֲזַי לֹא תַּנִּיחַ אוֹתוֹ לַיְלֵךְ אֶצְלִי. וְכֵן הָיָה, שֶׁבָּא הַבֵּן מֶלֶךְ כַּמָּה פְּעָמִים, וְרָצָה לַיְלֵךְ לְפַיֵּס אֶת אָבִיו, וְלֹא הִנִּיחוֹ הַשַּׂר כִּי כֵן צִוָּה עָלָיו הַמֶּלֶךְ. וְכֵן הָיָה כַּמָּה פְּעָמִים.

אַחַר-כָּךְ רָאָה הַשַּׂר הַנַּ"ל גֹּדֶל הַכִּסּוּפִים וְהַגַּעְגּוּעִים וְהַהִשְׁתּוֹקְקוּת נִמְרָץ שֶׁיֵּשׁ לְהַבֵּן מֶלֶךְ אֶל אָבִיו, וְשֶׁיֵּשׁ לוֹ יִסּוּרִים גְּדוֹלִים מְאֹד מְאֹד בְּלִי שִׁעוּר מִזֶּה, מַה שֶּׁאֵינוֹ יָכוֹל לָבוֹא לִפְנֵי אָבִיו אֲפִלּוּ לְפַיְּסוֹ. וְהָיָה לְהַשַּׂר הַנַּ"ל רַחֲמָנוּת גָּדוֹל עָלָיו, אַף הוּא אֵינוֹ רַשַּׁאי לְהַנִּיחוֹ לָבֹא לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ. וְנִתְיַשֵּׁב הַשַּׂר מֵאַחַר שֶׁהוּא מִתְנַעְנֵעַ כָּל-כַּךְ אֶל אָבִיו, מִסְתָּמָא יֵשׁ לְהַמֶּלֶךְ גַּם-כֵּן יִסּוּרִים גְּדוֹלִים שֶׁאֵין הַבֵּן יָכוֹל לָבוֹא לְפָנָיו. כִּי כְּפִי גֹּדֶל כֹּחַ הַחֵשֶׁק שֶׁל הַחוֹשֵׁק, כֵּן הוּא מְעוֹרֵר חֵשֶׁק גָּדוֹל בְּהַנֶּחְשָׁק (נ"א: כֵּן גַּם כֵּן הוּא גָּדוֹל כֹּחַ הַנֶּחְשָׁק). וְהָיָה לוֹ רַחֲמָנוּת גָּדוֹל עֲלֵיהֶם. וְגַם הָיוּ לוֹ [וַהֵינוּ לְהַשַּׂר הַנַּ"ל] יִסּוּרִים גְּדוֹלִים מִזֶּה, כִּי אָמַר בְּדַעְתּוֹ: כִּי הֲלֹא אֲנִי הוּא הַגּוֹרֵם לָזֶה, כִּי אֲנִי הוּא הַמָּסָךְ הַמַּבְדִּיל בֵּינֵיהֶם וַאֲנִי גּוֹרֵם יִסּוּרִים לְהַמֶּלֶךְ וּלְהַבֵּן מֶלֶךְ. וְנִתְיַשֵּׁב הַשַּׂר בְּדַעְתּוֹ, מִסְתָּמָא בְּוַדַּאי יֵשׁ אֵיזֶה תַּחְבּוּלָה שֶׁיּוּכַל לְהִתְפַּיֵּס הַבֵּן מֶלֶךְ

עִם הַמֶּלֶךְ, כִּי בְּוַדַּאי לֹא יַעֲשֶׂה הַמֶּלֶךְ דָּבָר כָּזֶה שֶׁיִּהְיֶה לִבְנוֹ יְסוּרִים תָּמִיד שֶׁלֹּא יוּכַל לָבוֹא לְפָנָיו תָּמִיד, וְגַם לְהַמֶּלֶךְ בְּעַצְמוֹ יֵשׁ גַּם-כֵּן יְסוּרִים כַּנַּ"ל. עַל-כֵּן נִתְיַשֵּׁב זֶה הַשֹּׁר, בְּוַדַּאי זֶה הַדָּבָר אֵינוֹ תָּלוּי אֶלָּא בִּי, שֶׁאֲנִי בְּעַצְמִי אֵלֵךְ אֶל הַמֶּלֶךְ לְבַקֵּשׁ בְּעַד הַבֵּן מֶלֶךְ שֶׁיִּמְחֹל לוֹ עוֹד וְיקָרֵב אוֹתוֹ לְפָנָיו. וְכָךְ עָשָׂה הַשֹּׁר הַנַּ"ל, וְהָלַךְ לְהַמֶּלֶךְ וְסִפֵּר לְהַמֶּלֶךְ גֹּדֶל תְּשׁוּקָתוֹ שֶׁיֵּשׁ לְהַבֵּן מֶלֶךְ, וּבִקֵּשׁ מֵהַמֶּלֶךְ שֶׁיִּמְחֹל לוֹ. וְתֻכַּף נִתְרַצָּה הַמֶּלֶךְ וְלָקַח הַבֵּן מֶלֶךְ וְהֶחֱזִירוֹ לִמְקוֹמוֹ הָרִאשׁוֹן.

וְהַנִּמְשָׁל מוּבָן מִמֵּילָא, כִּי כָּל אָדָם צָרִיךְ לוֹמַר כָּל הָעוֹלָם לֹא לֹא נִבְרָא אֶלָּא בִּשְׁבִילִי, עַל כֵּן אֲנִי צָרִיךְ לַעֲסֹק (נ"א: לְעַיֵּן) בְּתִקּוּן הָעוֹלָם. וְעַל כֵּן כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ לַחֲבֵרוֹ חַס וְשָׁלוֹם אֵיזֶה יְסוּרִים הֵן בְּגַשְׁמִיּוּת הֵן בְּרוּחָנִיּוּת, צָרִיךְ כָּל אֶחָד לוֹמַר (נ"א: לֵידַע) שֶׁזֹּאת בְּוַדַּאי עַל יָדַי, עַל יְדֵי עֲוֹונוֹתַי, וַאֲנִי הוּא הַמָּסָךְ הַמַּבְדִּיל בֵּין הַמֶּלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא וּבֵין הָעוֹלָם. כִּי הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא רוֹצֶה תָּמִיד לְהַשְׁפִּיעַ כָּל טוּב לְבָנָיו, אַךְ אֲנִי, הֵינוּ עֲוֹונוֹתַי, הֵם הַמָּסָךְ הַמַּבְדִּיל לָזֶה. וְהָעִקָּר הָעֵצָה לָזֶה שֶׁאֲנִי בְּעַצְמִי אֲבַקֵּשׁ לְהַמֶּלֶךְ בְּעַד חֲבֵרִי, וּבְוַדַּאי לֹא יִהְיֶה לוֹ גְּדֻלּוֹת, כִּי עִקַּר הַגְּדֻלּוֹת מַה שֶּׁאֶחָד מִתְגָּאֶה עַל חֲבֵרוֹ הֵיא שֶׁיֵּשׁ לוֹ מַעֲלָה יְתֵרָה מַה שֶּׁאֵין בַּחֲבֵרוֹ, אֲבָל כְּשֶׁיַּחֲשֹׁב מַה שֶּׁאֵין בַּחֲבֵרוֹ הַמַּעֲלָה זוֹ הֵן בְּגַשְׁמִיּוּת וְהֵן בְּרוּחָנִיּוּת, הֵיא רַק מֻחֶמֶת שֶׁאֲנִי הַמָּסָךְ הַמַּבְדִּיל בֵּינוֹ וּבֵין הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא שֶׁרוֹצֶה לְהַשְׁפִּיעַ תָּמִיד כָּל טוּבוֹ, בְּוַדַּאי לֹא יִהְיֶה לוֹ עוֹד גְּדֻלּוֹת, אַדְרַבָּא, עַל-יְדֵי-זֶה יְשַׁבֵּר גַּאֲוָתוֹ וְיִזְכֶּה לַעֲנָוָה בֶּאֱמֶת. וְגַם חֲבֵרוֹ יִזְכֶּה לְכָל טוּב עַל יָדוֹ דַּיְקָא. כָּךְ נִמְשָׁל בֶּאֱמֶת הַמָּשָׁל.

עוֹד שָׁמַעְתִּי מֵהָאִישׁ הַנַּ"ל שֶׁשָּׁמַע בְּשֵׁם רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ זַצַ"ל, שֶׁסִּפֵּר מָשָׁל לְעִנְיַן מַה שֶּׁצְּרִיכִין לְדַבֵּר עִם אֲנָשִׁים בְּיִרְאַת שָׁמַיִם וְזֶהוּ:

פַּעַם אֶחָד הָיָה גְּבִיר (נ"א: עָשִׁיר) גָּדוֹל שֶׁהָיוּ לוֹ כַּמָּה אֲלָפִים וּרְבָבוֹת. עָשָׂה הֶעָשִׁיר הַנַּ"ל פְּקֻדָּה וְאָמַר, שֶׁכָּל מִי שֶׁצָּרִיךְ לִלְווֹת מָעוֹת יָבוֹא אֶצְלוֹ וְהוּא יַלְוֵהוּ. מִסְתָּמָא הָיוּ עַל זֶה בַּעֲלֵנִים [קוֹפְצִים] הַרְבֵּה, וּבָאוּ אֶצְלוֹ אֲנָשִׁים הַרְבֵּה וְלָוָה אֶצְלוֹ מָעוֹת. וְהַגְּבִיר הַנַּ"ל הָיָה אֶצְלוֹ פִּנְקָס עַל כָּל הַנַּ"ל. פַּעַם אַחַת לָקַח הַפִּנְקָס בְּיָדוֹ וְהִתְחִיל לְעַיֵּן בּוֹ, וְרָאָה שֶׁהוֹצִיא הַרְבֵּה מָעוֹת מְאֹד עַל עֵסֶק הַהַלְוָאוֹת וְאֵין אִישׁ שָׁם עַל לֵב שֶׁיָּבוֹא לְהַחֲזִיר וְלִפְרַע לוֹ מַה שֶּׁלָּוָה מִמֶּנּוּ. מִסְתָּמָא חָרָה לוֹ עַל זֶה, וְהָיָה לוֹ לְעָגְמַת נָפֶשׁ.

בְּתוֹךְ הַלְּווִים הַנַּ"ל הָיָה אִישׁ אֶחָד שֶׁלָּוָה גַּם-כֵּן אֵצֶל הַגְּבִיר, וְאָבַד וְהִפְסִיד הַמָּעוֹת בְּאֵיזֶה מַשָּׂא-וּמַתָּן עַד שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ מַמָּה לִפְרֹעַ חוֹבוֹ וְהָיוּ לוֹ יְסוּרִים גְּדוֹלִים מִזֶּה. הֵינוּ שֶׁהָאִישׁ הַנַּ"ל הָיָה לוֹ יְסוּרִים גְּדוֹלִים מִזֶּה שֶׁאֵין לוֹ לִפְרֹעַ חוֹבוֹ. וְהִתְיַשֵּׁב הָאִישׁ הַנַּ"ל בְּדַעְתּוֹ, שֶׁעַל-כָּל-פָּנִים צָרִיךְ לְהִתְרָאוֹת פָּנִים עִם הַגְּבִיר וּלְסַפֵּר לוֹ כָּל לִבּוֹ, בַּאֲשֶׁר שֶׁהוּא אָנוּס בְּדָבָר וְכוּ'. וּבָא אֵצֶל הַגְּבִיר וְהִתְחִיל לְסַפֵּר לְפָנָיו לִבּוֹ, בַּאֲשֶׁר שֶׁאֵיךְ שֶׁקִּבֵּל אֶצְלוֹ מָעוֹת בְּהַלְוָאָה

וְהִגִּיעַ זְמַן פֶּרְעוֹן וְאֵין לוֹ מִמָּה לְשַׁלֵּם כִּי הִפְסִיד הַמָּעוֹת, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלָל לְשִׁית עֵצוֹת בְּנַפְשׁוֹ מַה לַּעֲשׂוֹת בָּזֶה. וְעָנָה הַגְּבִיר וְאָמַר לוֹ: מָה אִכְפַּת לִי הַמָּעוֹת הַמַּגִּיעַ אֶצְלְךָ, כִּי מַה נֶּחְשָׁב אֶצְלִי סַךְ קְטָן כָּזֶה שֶׁאַתָּה חַיָּב לִי כְּשֶׁתְּסַלֵּק אוֹ לְהֶפֶךְ, נֶגֶד סַךְ הַכּוֹלֵל מֵהַהֶלְוָאוֹת אֲשֶׁר עוֹלֶה לַאֲלָפִים וְלִרְבָבוֹת. עַל-כֵּן רְצוֹנִי שֶׁתֵּלֵךְ אֵצֶל כָּל הַלּוֹוִים שֶׁלִּי וְתִתְבַּע אוֹתָם, וְתַזְכִּיר אוֹתָם שֶׁהֵם חַיָּבִים לִי כָּל כָּךְ מָעוֹת, וְלָמָה אֵין מְסַלְּקִים לִי. וַאֲפִלּוּ אִם לֹא יִפְרְעוּ וִיסַלְּקוּ אֶת הַכֹּל רַק כָּל אֶחָד יִתֵּן וִיסַלֵּק מְעַט מֵחוֹבוֹ, גַּם-כֵּן יַעֲלֶה אֲלָפִים וּרְבָבוֹת פְּעָמִים כְּמוֹ סַךְ כָּל הַחוֹב וְהַלְוָאָה שֶׁלְּךָ. וְהַנִּמְשָׁל מוּבָן מִמֵּילָא וְהֶבֵן. (אָמַר הַמַּעְתִּיק שִׁמַּעְתִּי אַחַר-כָּךְ שֶׁיֵּשׁ אוֹמְרִים שֶׁזֶּה הַמָּשָׁל הוּא מִדִּבְרֵי הָרַב יִצְחָק זַ"ל חֲתַן הַמַּגִּיד מִטִּירָהאוויצָע).
עוֹד שָׁמַעְתִּי מֵהָאִישׁ הַנַּ"ל. שֶׁפַּעַם אַחַת דִּבֵּר רַבִּי גֵּרְשׁוֹן מִטִּירָהאוויצָע עִם רַבֵּנוּ זַ"ל וְקִבֵּל לְפָנָיו מְאֹד עַל אֶשֶׁר צַר לוֹ בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם. עָנָה רַבֵּנוּ זַ"ל וְאָמַר: אַתָּה עָשֶׂה טוֹב וַעֲסֹק בַּעֲבוֹדָתוֹ בֶּאֱמֶת. וּכְשֶׁתַּעֲסֹק וְתַתְמִיד בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרֵךְ אֲזַי הַטּוֹב יִשָּׁאֵר וְהָרַע מִמֵּילָא יִתְבַּטֵּל ("דוּא טוּא אִין יוּדִישְׁקַייט, גִּיטְס וֶוועט בְּלַייבֶּן אוּן שְׁלֶעכְטְס וֶוועט מִמֵּילָא אַוֶועק פַּאלְן"):

אות תמח

ה, שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ מֵהָרַב דְּפֹה בְּרֶסְלֶב, שֶׁפַּעַם אַחַת הָיָה בַּדֶּרֶךְ וְהִתְפַּלֵּל שַׁחֲרִית, וְנָפַל עַל פָּנָיו עַל יְמִינוֹ כַּנָּהוּג עַכְשָׁו. וּבָא אֵלָיו רַב סְעַדְיָה גָּאוֹן וְאָמַר לוֹ שֶׁגַּם בְּשַׁחֲרִית צְרִיכִין לִפֹּל עַל שְׂמאל:

אות תמט

ו, אָמַר לְאֶחָד עַל מַה שֶּׁסִּפֵּר לְפָנָיו שֶׁהָיָה מֻרְגָּל בַּעֲבֵרוֹת גְּדוֹלוֹת רַחֲמָנָא לִיצְלָן, עַד שֶׁכְּמַעַט לֹא הָיָה בְּיָד עַצְמוֹ לִמְנֹעַ עַצְמוֹ מִלַּעֲשׂוֹתָם. הֵשִׁיב לוֹ שֶׁיֵּשׁ בְּחִינַת הִתְקַשְּׁרוּת, לְקַשֵּׁר וּלְחַבֵּר עַצְמוֹ יַחַד בְּהִתְקַשְּׁרוּת חָזָק, וְעַל-יְדֵי-זֶה יְכוֹלִין לְהִתְגַּבֵּר וּלְהִנָּצֵל. וְלֹא בְּאֵר הֵעְנָיְן. וְאַף-עַל-פִּי-כֵן אֶפְשָׁר לְהָבִין הֵעְנָיְן קְצָת וְהִיא עֵצָה נִפְלָאָה עַד לְמְאֹד (וְעַיֵּן בְּלִקּוּטֵי הֲלָכוֹת הִלְכוֹת רֹאשׁ חֹדֶשׁ הֲלָכָה ו'):

אות תנ

ז, תקס"ט לפ"ק, אַחַר שְׁבוּעוֹת בְּסָמוּךְ סִפֵּר זֹאת: מַעֲשֶׂה, אֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ הָיָה הוֹלֵךְ כַּמָּה שָׁנִים עִם מַחֲשָׁבָה שֶׁל עוֹלָם הַבָּא, וְהָיָה רוֹצֶה לְדַבֵּר עִמּוֹ מְזֶה וְלֹא אִסְתַּיָּעָא מִלְּתָא. וּמִי יָדַע מִזֶּה, כִּי מִי הוּא נָבִיא שֶׁיֵּדַע מַחֲשַׁבְתּוֹ. וְהוּא הָיָה הוֹלֵךְ עִם מַחֲשָׁבָה זוֹ כַּמָּה שָׁנִים. בְּשָׁבוּעוֹת הַזֶּה, וְהוּא הָיָה בְּכָאן עַל שָׁבוּעוֹת, וַאֲזַי בְּשָׁבוּעוֹת חָלַם לוֹ שֶׁבָּאוּ שְׁנֵי אֲנָשִׁים וְהָיָה נִרְאֶה שֶׁאֶחָד הוּא עִקָּר וְהַשֵּׁנִי אֵינוֹ עִקָּר, רַק מֻחְמָת הָאֶחָד הֶעִקָּר בָּא הוּא גַּם כֵּן. וְשָׁאֲלְתִּי לָהֶם מַה הֵם עוֹשִׂין כָּאן, הֵשִׁיב לִי אוֹתוֹ הֶעִקָּר הַנַּ"ל, שֶׁאוֹתוֹ הָאִישׁ מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ הִכְרִיחַ אוֹתוֹ שֶׁיִּשְׁבַּע בְּסֵפֶר-תּוֹרָה בִּזְרוֹעַ עַל-זֶה שֶׁיָּבוֹא לְכָאן, וְנִשְׁבַּע לוֹ.

וְסִפֵּר לִי אוֹתוֹ הָאִישׁ הַנַּ"ל שֶׁבָּא עַכְשָׁו, אֶת הַמַּחֲשָׁבָה שֶׁהוֹלֵךְ עִמָּהּ הָאִישׁ מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ הַנַּ"ל. אַחַר-כָּךְ כְּשֶׁבָּא אֶצְלִי הָאִישׁ מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ הַנַּ"ל לְקַבֵּל רְשׁוּת קֹדֶם נְסִיעָתוֹ כַּנָּהוּג, אָמַרְתִּי לוֹ אֶת הַמַּחֲשָׁבָה שֶׁלּוֹ שֶׁהוֹלֵךְ עִמָּהּ כַּנַּ"ל, וְכָלְתָה נַפְשׁוֹ מְאֹד וְנִתְמַלֵּא שִׂמְחָה עַל שֶׁכִּוַּנְתִּי מַחֲשַׁבְתּוֹ:

אות תנא

ח, מָצָאתִי כְּתַב-יַד הַחֲבֵרִים: אָמַר שֶׁטּוֹב יוֹתֵר לְסַפֵּר עִם חֲבֵרוֹ מֵעִנְיְנֵי עֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא. כִּי כְּמוֹ שֶׁיַּיִן מַגְבִּיהַּ אֶת הַלֵּב כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "תְּנוּ שֵׁכָר לְאוֹבֵד וְיַיִן לְמָרֵי נָפֶשׁ" (משלי ל"א), כָּךְ הַדְּבָרִים שֶׁמְּסַפֵּר עִם חֲבֵרוֹ מַגְבִּיהַּ לִבּוֹ שֶׁל אָדָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "דְּאָגָה בְלֵב אִישׁ יַשְׁחֶנָּה" וְכוּ' (שם י"ב), וְדָרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל "יְשִׂיחֶנָּה לַאֲחֵרִים" (יומא עה.). וּכְמוֹ שֶׁהַיַּיִן כְּשֶׁשּׁוֹתֶה מְעַט יַיִן מַגְבִּיהַּ לִבּוֹ, וּכְשֶׁשּׁוֹתֶה יַיִן הַרְבֵּה נַעֲשֶׂה שִׁכּוֹר וּמֵנַּח עַל מִשְׁכָּבוֹ. כָּךְ הַדְּבָרִים שֶׁמְּסַפְּרִים, אִם יֵשׁ בָּהֶם עַל-כָּל-פָּנִים קְצָת אֱמֶת, אַף-עַל-פִּי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ צְבִיעוּת וְגַדְלוּת, אַף-עַל-פִּי-כֵן הוּא מַגְבִּיהַּ אֶת לִבּוֹ כַּנַּ"ל. אֲבָל כְּשֶׁאֵין בְּהַדְּבָרִים שׁוּם אֱמֶת אֶלָּא מָלֵא צְבִיעוּת וְגַדְלוּת, וּכְשֶׁהוֹלֵךְ מֵאִתּוֹ עוֹשֶׂה כָּל הָעֲבֵרוֹת וְהַתַּאֲווֹת, הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֵינָם מַגְבִּיהִים אֶת הַלֵּב. כְּמוֹ הַיַּיִן כְּשֶׁשּׁוֹתֵהוּ הַרְבֵּה כַּנַּ"ל:

אות תנב

ט, אָמַר: הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ טוֹב תָּמִיד ("גָּאט אִיז תָּמִיד גוּט"):

אות תנג

י, אָמַר: הָאט וויא אִיר זָעהט מִיךְ, קֶען גִימָאלְט זַיין לְמ"ר שע"ו בש"ב (אָמַר הַמַּעֲתִיק: רָצָה לוֹמַר שֶׁהָיָה מִתְיָרֵא וְחוֹשֵׁשׁ שֶׁלֹּא יָבוֹא לְמִכְשׁוֹל כָּזֶה שֶׁאֵין בּוֹ שׁוּם צַד תַּאֲוָה וַהֲנָאָה, אֲבָל לֹא חַס וְשָׁלוֹם שֶׁבָּא לִידֵי כָּךְ).

אָמַר: כְּמוֹ שֶׁאַתֶּם רוֹאִים אוֹתִי, רְצוֹנִי לוֹמַר שֶׁבְּוַדַּאי אַתֶּם מַחֲזִיקִים אוֹתִי לְצַדִּיק גָּמוּר, אַף-עַל-פִּי-כֵן אִם הָיִיתִי עוֹבֵר חַס וְשָׁלוֹם עֲבֵרָה גְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר, אַף-עַל-פִּי-כֵן לֹא הָיְתָה הָעֲבֵרָה מַשְׁלֶכֶת אוֹתִי כְּלָל, רַק הָיִיתִי אַחַר הָעֲבֵרָה אִישׁ כָּשֵׁר כְּמוֹ קֹדֶם, רַק אַחַר-כָּךְ הָיִיתִי עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה ("הָאט וויא אִיר זָעהט מִיךְ אִיךְ זָאל חַס וְשָׁלוֹם עוֹבֵר זַיין דִּיא גְּרֶעסְטֶע עֲבֵרָה, וָואלְט דָאס מִיךְ נָאר נִיט אַראפּ גִיוואוֹרְפָן, אִיךְ וָואלְט נָאךְ דֶעם גִיוֶוען אַזוֹי אֵיין עֶרְלִיכֶער יוּד וויא פְּרִיר, דֶער נָאךְ וָואלְט אִיךְ תְּשׁוּבָה גִיטָאן"):

אות תנד

יא, אָמַר: עוֹד יִהְיֶה זְמַן שֶׁמִּי שֶׁיִּהְיֶה אִישׁ כָּשֵׁר פָּשׁוּט, יִהְיֶה חִדּוּשׁ גָּדוֹל כְּמוֹ הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב:

אות תנה

יב, בְּעִנְיַן הַמְפֻרְסָמִים שֶׁל שֶׁקֶר שֶׁנִּמְצָאִים עַכְשָׁו, שֶׁלִּפְעָמִים נִדְמֶה לָהֶם שֶׁהֵם פּוֹעֲלִים אֵיזֶה דָּבָר, כְּגוֹן כְּשֶׁבָּאִים אֶצְלָם בְּנִים וְכַיּוֹצֵא, וְאַחַר-כָּךְ נִפְקָד אוֹתוֹ הָאָדָם בְּבָנִים וְנִתְמַלֵּא מִשְׁאֲלֹתָו, אֲזַי הֵם תּוֹלִים בְּעַצְמָם שֶׁהֵם פָּעֲלוּ זֹאת. אָמַר מָשָׁל, כְּמוֹ שֶׁאָדָם אֶחָד הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ וּפָגַע בְּזֵאב וְהָיָה מִתְיָרֵא מִמֶּנּוּ, וְהוֹשִׁיט מַקְלוֹ וְעָשָׂה עִם מַקְלוֹ כְּדֶרֶךְ שֶׁעוֹשִׂין עִם קְנֵי שְׂרָפָה שֶׁקּוֹרִין "בִּיקְס", כְּאִלּוּ הוּא רוֹצֶה לִירוֹת אֶת הַזְּאֵב עִם מַקְלוֹ כְּדֵי שֶׁיִּתְיָרֵא הַזְּאֵב מִמֶּנּוּ. בְּתוֹךְ כָּךְ הָיָה מוֹרֶה אֶחָד עִם קְנֵי שְׂרָפָה בֶּאֱמֶת וְהָרַג אֶת הַזְּאֵב, וְנִדְמָה לָזֶה שֶׁהוֹשִׁיט מַקְלוֹ שֶׁהוּא הָרַגוֹ, וְהוּא אֵינוֹ יוֹדֵעַ שֶׁנֶּהֱרַג הַזְּאֵב עַל-יְדֵי-זֶה שֶׁהוֹשִׁיט קְנֵי שְׂרָפָה בֶּאֱמֶת, כִּי בְּוַדַּאי אֵינָם יְכוֹלִים לַהֲרֹג אֶת הַזְּאֵב בְּמַקֵּל.

כָּךְ הוּא מַמָּשׁ עִנְיַן הַנַּ"ל. כִּי יֵשׁ צַדִּיקִים אֱמִתִּיִּים בָּעוֹלָם בְּכָל דּוֹר וָדוֹר שֶׁהֵם פּוֹעֲלִים הַכֹּל בִּתְפִלָּתָם, וְכָל הַפְּקֻדּוֹת לְטוֹבָה וְכָל הַדְּבָרִים שֶׁבָּעוֹלָם הַכֹּל עַל יָדָם. וְאֵלּוּ הַמְפֻרְסָמִים שֶׁל שֶׁקֶר נִדְמֶה לָהֶם שֶׁהֵם פָּעֲלוּ זֹאת. וְהוּא מַמָּשׁ כְּמוֹ זֶה שֶׁאוֹמֵר שֶׁהָרַג אֶת הַזְּאֵב עִם מַקְלוֹ כַּנַּ"ל, כִּי בֶּאֱמֶת הַכֹּל רַק עַל-יְדֵי צַדִּיקִים אֱמִתִּיִּים כִּי הֵם פּוֹעֲלִים הַכֹּל וְכוּ':

אות תנו

יג, שְׁנַת תקס"ט בֵּין הַמְּצָרִים, נִסְעָה בְּתוֹ מִרְיָם לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל וַהֲוָה מָה דַּהֲוָה. וְסִפֵּר חֲלוֹם, שֶׁבָּא אֶחָד וְשָׁאַל אוֹתוֹ עַל חֲדָשׁוֹת אִם שָׁמַע. הֵשִׁיב לוֹ, שֶׁמִּיכָל נוֹסֵעַ לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. אָמַר לוֹ: מַה זֶּה חֲדָשׁוֹת, כִּי כְּבָר נִשְׁמַע זֹאת. וְהִתְחִיל לְבָרֵךְ אֶת בְּתוֹ שֶׁתַּעֲבֹר בְּשָׁלוֹם לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל שֶׁתַּעֲבֹר הַיָּם בְּשָׁלוֹם וְתָבוֹא בְּשָׁלוֹם לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, וּבֵרַךְ אוֹתָהּ בִּבְרָכוֹת הַרְבֵּה. וְאָמַר לוֹ, שֶׁזֶּה שֶׁהוֹדִיעוֹ הוּא גַּם-כֵּן מְרַמֵּז עַל זֶה. כִּי "מִיכָל" רָאשֵׁי-תֵבוֹת כִּ'י מַ'לְאָכָיו יְ'צַוֶּה לָ'ךְ לִשְׁמָרְךָ בְּכָל דְּרָכֶ'יךָ (תהלים צ"א):

אות תנז

יד, אֶחָד אָמַר שֶׁמַּה שֶׁחָלַם לוֹ שֶׁנָּפְלוּ שִׁנָּיו מְרַמֵּז עַל חָכְמוֹת שֶׁלּוֹ שֶׁיִּתְבַּטְּלוּ, וְאֲנִי אֲמַרְתִּי לוֹ אַדְרַבָּא הַשִּׁטּוּת שֶׁלְּךָ יִתְבַּטֵּל. כִּי שֵׁן הַסֶּלַע תַּרְגּוּמוֹ חֹזֶק וְכוּ' (אָמַר הַמַּעְתִּיק: עַיֵּן מִדְרַשׁ רַבָּה בְּמִדְבָּר פָּרָשָׁה ג' אֵין שֵׁן אֶלָּא לְשׁוֹן חֹזֶק וְכוּ'. רְצוֹנוֹ לוֹמַר בְּדֶרֶךְ צַחוּת וַהֲלָצָה, כִּי בְּמִדְרָשֵׁנוּ קוֹרְאִין לְאִישׁ שׁוֹטֶה "חוֹזֶק"):

אות תנח

טו, אָמַר מִי שֶׁבָּקִי בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ כָּל דִּבְרֵי הַזֹּהַר הֵם אֶחָד. הֵינוּ לְהַמְשִׁיךְ שֶׁפַע. לְהַמְשִׁיךְ מְשַׁח רְבוּת קֻדְשָׁא, וּלְקַשֵּׁר הָעוֹלְמוֹת. וְלִפְעָמִים מְחַבֵּר שְׁנֵי דְּבָרִים אֵלּוּ, וְלִפְעָמִים שְׁנֵי דְּבָרִים אֲחֵרִים כְּפִי הָעִנְיָן. וְיֵשׁ כַּמָּה דְּבָרִים שֶׁהָיוּ לָהֶם בְּקַבָּלָה אִישׁ מִפִּי אִישׁ. כִּי כָּל דִּבְרֵי הַקַּבָּלָה הֵם בְּקַבָּלָה אִישׁ מִפִּי אִישׁ עַד מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם. גַּם הָיָה לָהֶם סְפָרִים סְפָרָא דְּרַב הַמְנוּנָא וְכוּ'. גַּם יֵשׁ כַּמָּה וְכַמָּה דְּבָרִים שֶׁגִּלּוּ הֵם.

גַּם כָּל הָעִנְיָנִים הַמְבֹאָרִים בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ בַּמִּסְפָּר בְּמִנְיָן, כְּגוֹן בְּעִנְיְנֵי הַהֵיכָלוֹת וְכֵיוֹצֵא, שֶׁנֶּאֱמַר בַּזֹּהַר שֶׁיֵּשׁ כָּךְ וְכָךְ פְּתָחִים, וְכֵיוֹצֵא בְּאֵלּוּ הַדְּבָרִים הַנֶּאֱמָרִים בַּזֹּהַר בַּמִּסְפָּר בְּמִנְיָן, וּמְדֻקְדָּק בְּמִנְיָן בְּדִקְדּוּק גָּדוֹל, כְּגוֹן כָּךְ וְכָךְ אֲלָפִים וְשִׁבְעִים וְאַרְבַּע וְכֵיוֹצֵא, כָּל זֶה הָיָה עַל-פִּי שֵׁמוֹת שֶׁהָיָה קַבָּלָה בְּיָדָם שֶׁהָיוּ לָהֶם כְּלָלִים וְלִמּוּד יָדוּעַ עַל זֶה, כְּגוֹן שֵׁם שֶׁל מ"ב וְכוּ'. וְכָל אֵלּוּ הַמִּסְפָּרִים הַנֶּאֱמָרִים בַּזֹּהַר הֵם כְּפִי אוֹתוֹ הַבְּחִינָה שֶׁל אוֹתוֹ הָעִנְיָן שֶׁהָיוּ יוֹדְעִין שֶׁהוּא עַל-פִּי שֵׁם זֶה, אוֹ עַל-פִּי כְּלָלִיּוּת שֶׁלִּפְעָמִים נִכְלָלִין וְנִצְטָרְפִין הַשֵּׁמוֹת אֵלּוּ בְּאֵלּוּ, וְעַל-פִּי מִסְפַּר הַשֵּׁמוֹת וּכְלָלוּתָן הֵם הַמִּסְפָּרִים הַנַּ"ל:

אות תנט

טז, מִכְּבָר אָמַר: לִפְעָמִים יוֹצֵא חוֹלַאַת חַס וְשָׁלוֹם בָּעוֹלָם וַאֲזַי הוֹלֶכֶת וּמִתְפַּשֶּׁטֶת מֵאֶחָד לַחֲבֵרוֹ שֶׁקּוֹרִין "אוּנְטֶר גַאנְג". וְיֵשׁ חִלּוּק בְּעִנְיָן זֶה, כִּי יֵשׁ אֶחָד שֶׁמַּגִּיעַ לוֹ הַחוֹלַאַת מִן הַשָּׁמַיִם אֵלָיו בְּעַצְמוֹ, וְיֵשׁ אֶחָד שֶׁאֵין מַגִּיעַ לוֹ הַחוֹלַאַת בְּעַצְמוֹ, רַק שֶׁהוּא מְקַבֵּל חַס וְשָׁלוֹם הַחוֹלַאַת מֵחֲבֵרוֹ. וְיֵשׁ חִלּוּק בֵּינֵיהֶם, כִּי זֶה שֶׁשּׁוֹלְחִין לוֹ בְּעַצְמוֹ הַחוֹלַאַת יֵשׁ לוֹ זֹאת הַחוֹלַאַת עִם כָּל הַסִּימָנִים וְהַדִּקְדּוּקִים שֶׁל הַחוֹלַאַת הַזֹּאת. כִּי יֵשׁ כַּמָּה סִימָנִים לְכָל מִין חוֹלַאַת רַחֲמָנָא לִצְלָן, כְּגוֹן הַחוֹלַאַת שֶׁקּוֹרִין "קַאטָער" [נֶזֶל], הָעִקָּר הַחוֹלַאַת הוּא כְּאֵב הָרֹאשׁ, אֲבָל יֵשׁ עוֹד סִימָנִים, דְּהַיְנוּ חִכּוּךְ הַחֹטֶם וַעֲטִישׁוֹת וְעוֹד כַּמָּה סִימָנִים, וְכָל סִימָן וְסִימָן שֶׁל הַחוֹלַאַת הוּא גַּם-כֵּן חוֹלַאַת בִּפְנֵי עַצְמוֹ. וּמִי שֶׁנִּשְׁלַח אֵלָיו בְּעַצְמוֹ הַחוֹלַאַת, הַיְנוּ שֶׁהוּא מִן הָאֲנָשִׁים שֶׁאֶצְלָם הִתְחִילָה הַחוֹלַאַת מֵעַצְמָם וְלֹא קִבְּלוּ מֵחֲבֵרֵיהֶם, אֵלּוּ הָאֲנָשִׁים יֵשׁ לָהֶם הַחוֹלַאַת בִּשְׁלֵמוּת עִם כָּל הַדִּקְדּוּקִים וְהַסִּימָנִים הַנַּ"ל, אֲבָל אֵלּוּ הָאֲנָשִׁים שֶׁמְּקַבְּלִין הַחוֹלַאַת מֵחֲבֵרֵיהֶם אֵין לָהֶם כָּל הַחוֹלַאַת עִם כָּל הַסִּימָנִים. וְעוֹד דִּבֵּר מֵעִנְיָן זֶה:

אות תס

יז, בְּהַעֲבָרָה בְּעִלְמָא רָאִיתִי בִּכְתָבָיו מִי שֶׁאֵין לוֹ גְּבוּרוֹת אֲנָשִׁים יֹאמַר שִׁיר-הַשִּׁירִים מִשְׁלֵי קֹהֶלֶת, כִּי הֵם בְּחִינַת "תְּלַת טַפִּין" כַּמּוּבָא בַּתִּקּוּנִים, עַיֵּן שָׁם (תיקון י"ג כט:):

אות תסא

יח, אָמַר: מֶלֶךְ גָּדוֹל מִנְּבִיא עַל פִּי מִצְוֹוֹת הַתּוֹרָה (עיין הוריות יג.):

אות תסב

יט, אָמַר פַּעַם אַחַת: אֶתְמוֹל הָיָה אֶצְלִי הַתּוּגָּר [מוֹשֵׁל תּוּרְכִּי] בַּחֲלוֹם, וְקִבֵּל לְפָנַי מְאֹד עַל הַנִּלְחָמִים בּוֹ. וְהָיָה לִי רַחֲמָנוּת גָּדוֹל עָלָיו. וּבָאֱמֶת הוּא רַחֲמָנוּת עָלָיו, כִּי הוּא נִקְרָא עֲדַיִן בְּשֵׁמוֹ הָרִאשׁוֹן יִשְׁמָעֵאל, כִּי כֻּלָּם אֵין יָדוּעַ מִי הֵם כִּי נִתְבַּלְבְּלוּ, וְהוּא עֲדַיִן יֵשׁ לוֹ שְׁמוֹ הָרִאשׁוֹן. וְנָתַתִּי לוֹ עֵצָה, וְהָיוּ נִרְאִין הַדְּבָרִים שֶׁגַּם הוּא יוֹדֵעַ הָעֵצָה, אַךְ הוּא עוֹשֶׂה עַצְמוֹ כְּלֹא יָדַע. גַּם פַּעַם אַחַת דִּבֵּר מִמֶּנּוּ, וְאָמַר כְּשֶׁקּוֹרִין בְּרֵאשׁ-הַשָּׁנָה "וְגַם אֶת בֶּן הָאָמָה לְגוֹי אֲשִׂימֶנּוּ" וְכוּ' (בראשית כ"א), הַיְנוּ שֶׁבְּוַדַּאי יֵשׁ לוֹ כֹּחַ גָּדוֹל מֵאַחַר שֶׁאוֹמְרִים כָּךְ עָלָיו:

אות תסג

כ, בְּעִנְיַן הַמַּחֲלֹקֶת הַיְדוּעַ שֶׁהָיָה בַּדּוֹרוֹת שֶׁלְּפָנֵינוּ עַל הָרַב הַגָּאוֹן מוֹרֵנוּ הָרַב יוֹנָתָן זַ"ל, וְהָיָה לִפְנֵי רַבֵּנוּ זַ"ל הַסֵּפֶר שֶׁהָיָה כָּתוּב בּוֹ הַקְּמֵיעוֹת שֶׁנָּתַן הָרַב הַנַּ"ל. וְהָיָה כָּתוּב בָּהֶם: עַבְדּוֹ מביח"ו. וְהֵם הַחוֹלְקִים עָלָיו הָיוּ מְפָרְשִׁים שֶׁכַּוָּנָתוֹ עַבְדּוֹ מְשִׁיחוֹ, עַיֵּן שָׁם. וְסִפֵּר רַבֵּנוּ זַ"ל עִמָּנוּ בָּזֶה וְאָמַר שֶׁמִּזֶּה אֵין רְאָיָה. וְאָמַר , שֶׁאִלּוּ הָיָה הוּא כּוֹתֵב קְמֵיעוֹת וְהָיוּ מוֹצְאִים הָיוּ אוֹמְרִים בְּוַדַּאי וְכוּ', בְּפֶרֶט עַבְדּוֹ (הֵיְנוּ כִּי הָיוּ מְפָרְשִׁים בְּוַדַּאי שֶׁכַּוָּנָתוֹ לֹא טוֹבָה, בְּפֶרֶט עַבְדּוֹ כִּי אֵיךְ שַׁיָּךְ לִכְתֹּב בְּשֵׁמוֹת עַבְדּוֹ, עַל-כֵּן בְּוַדַּאי הָיוּ מְפָרְשִׁים כַּוָּנָתוֹ לְמַה שֶׁהָיוּ מְפָרְשִׁים) כִּי הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ הִיא שֵׁמוֹת. וְעִנְיַן הַשֵּׁמוֹת שֶׁבָּהֶם מַשְׁבִּיעִים, אוֹ שֶׁמְּבַקְּשִׁים וּמִתְפַּלְּלִים יְהִי רָצוֹן עִם זֶה הַשֵּׁם, הוּא שֶׁעַל-יְדֵי שֵׁמוֹת אֵלּוּ מְעוֹרְרִין הַמַּלְאָךְ הָרָאוּי לְאוֹתוֹ הַדָּבָר, וְאָז נוֹתְנִים לְהַמַּלְאָךְ אוֹתוֹ הַשֵּׁם. כִּי הַמַּלְאָךְ אֵין לוֹ שֵׁם, רַק שֶׁנּוֹתְנִין לוֹ שֵׁם לְפִי הַשְׁלִיחוּת כַּמּוּבָא. נִמְצָא שֶׁשַּׁפִּיר שַׁיָּךְ לִכְתֹּב בְּהַשְׁבָּעוֹת הַשֵּׁמוֹת עַבְדּוֹ מביח"ו, כִּי הוּא רֹאשֵׁי תֵּבוֹת שֶׁל פָּסוּק "וְנֹחַ מָ'צָא חֵ'ן בְּ'עֵינֵי ה'" (בראשית ו'):

אות תסד

כא, מֵעִנְיַן הַסִּפּוּר מִבַּרְדִּיטְשׁוֹב, שֶׁסִּפְּרוּ לְפָנָיו כַּמָּה מִינֵי מַעֲשִׂיּוֹת שֶׁל כַּמָּה מִינֵי בְּנֵי אָדָם, מַעֲשִׂירִים וּשְׁאָר אֲנָשִׁים וּמִמְּפֻרְסָמִים שֶׁל עַכְשָׁו וְכוּ'. עָנָה וְאָמַר: אִם נְצָרֵף יַחַד כָּל אֵלּוּ הַמַּעֲשִׂיּוֹת שֶׁל כַּמָּה מִינֵי בְּנֵי אָדָם הַנִּמְצָאִים בְּבַרְדִּיטְשׁוֹב עִם כָּל הַצַּדִּיקִים הַלָּלוּ, הֵיְנוּ הַמְּפֻרְסָמִים הַנַּ"ל, הַכֹּל אֵינוֹ כְּלוּם. וּכְמוֹ שֶׁיֵּשׁ אִילָן שֶׁגָּדֵל בְּפַרְדֵּס אוֹ בְּשָׂדֶה, וְשָׁם גְּדֵלִים כַּמָּה וְכַמָּה אִילָנוֹת, וְגַם בְּאִילָן אֶחָד יֵשׁ כַּמָּה שִׁנּוּיִים. יֵשׁ שֶׁנִּכְמְשׁוּ עָלָיו בְּאֵיזֶה עָנָף, וְיֵשׁ שֶׁנִּתְקַלְקֵל הַגַּרְעִין שֶׁנִּכְנַס תּוֹלַעַת שָׁם, וְיֵשׁ בְּאֵיזֶה עָנָף, שֶׁהַפְּרִי סָמוּךְ לְרֹאשׁ נִתְקַלְקֵל, וְכֵן כַּמָּה וְכַמָּה שִׁנּוּיִים וְקִלְקוּלִים כַּיּוֹצֵא בָּזֶה שֶׁנִּמְצָאִים בְּאִילָן אֶחָד בָּעֲלִין וּבַפֵּרוֹת וְכַיּוֹצֵא. וְאַף-עַל-פִּי-כֵן הָאִילָן הוּא אִילָן. מִכָּל שֶׁכֵּן הַפַּרְדֵּס כֻּלּוֹ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כַּמָּה וְכַמָּה אִילָנוֹת. וְהַנִּמְשָׁל מוּבָן קְצָת לַמֵּבִין. כִּי אַף-עַל-פִּי שֶׁנִּמְצָאִים עַכְשָׁו בָּעוֹלָם מַה שֶׁנִּמְצָאִים הַרְבֵּה שֶׁהֵם מְקֻלְקָלִים לְגַמְרֵי, וְיֵשׁ שֶׁהֵם כְּשֵׁרִים קְצָת וְאַף-עַל-פִּי-כֵן יֵשׁ בָּהֶם כַּמָּה וְכַמָּה מִינֵי קִלְקוּלִים, וּמֵהֶם הַמְּפֻרְסָמִים שֶׁל שֶׁקֶר, אֲבָל אַף-עַל-פִּי-כֵן הָאִילָן הַקָּדוֹשׁ הוּא אִילָן, מִכָּל-שֶׁכֵּן הַפַּרְדֵּס כֻּלּוֹ שֶׁגְּדֵלִים בּוֹ כַּמָּה וְכַמָּה אִילָנוֹת הַיְנוּ נְשָׁמוֹת. כִּי כָּל הַנַּ"ל אֵינָם נֶחְשָׁבִים לִכְלוּם כְּעִנְיַן הַמָּשָׁל הַנַּ"ל:

אות תסה

כב, אָמַר, רְצוֹנוֹ שֶׁכָּל אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ לֹא יִהְיֶה אֶחָד מֵהֶם מְלַמֵּד, וְכַמָּה פְּעָמִים דִּבֵּר מִזֶּה. גַּם אָמַר שֶׁטּוֹב לְעִנְיַן פַּרְנָסָה לְדוּר בְּעִיר גְּדוֹלָה.

וְאָמַר בְּדֶרֶךְ צַחוּת, שֶׁאֵין לְךָ אָדָם שֶׁאֵין לוֹ שָׁעָה, וְאֵין לְךָ דָּבָר שֶׁאֵין לוֹ מָקוֹם. נִמְצָא שֶׁכָּל אָדָם יֵשׁ לוֹ שָׁעָה, וּכְשֶׁעוֹסֵק בְּמַשָּׂא-וּמַתָּן יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁבְּאוֹתוֹ הַשָּׁעָה שֶׁיֵּשׁ לוֹ יַרְוִיחַ מָמוֹן

הַרְבֵּה מֵאַחַר שֶׁאוֹתָהּ הַשָּׁעָה הִיא שֶׁלּוֹ. עַל-כֵּן יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁיְּזַמִּין לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֵיזֶה הַצָּלָחָה גְּדוֹלָה בְּעֵסֶק שֶׁלּוֹ שֶׁהוּא עוֹסֵק, וְיָכוֹל לְהַרְוִיחַ בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה שֶׁלּוֹ רֶוַח גָּדוֹל. אֲבָל כְּשֶׁהוּא מְלַמֵּד, אָזַי כְּשֶׁמַּגִּיעַ לוֹ הַשָּׁעָה שֶׁלּוֹ שֶׁהוּא שְׁעַת הַצָּלָחָה שֶׁלּוֹ, אָזַי הַתַּלְמִיד מֵבִיא לוֹ פַּשְׁטִידָא טוֹבָה וְכַיּוֹצֵא, עִם זֶהָב מָעוֹת רֹאשׁ-חֹדֶשׁ וּבָזֶה יוֹצְאָה וְעוֹבֶרֶת שָׁעָה שֶׁלּוֹ שֶׁהוּא שְׁעַת הַצָּלָחָתוֹ בְּדָבָר שְׁטוּת כָּזֶה וְכַיּוֹצֵא בּוֹ. אֲבָל אָדָם אַחֵר יָכוֹל לְהַרְוִיחַ בְּהַשָּׁעָה שֶׁלּוֹ רֶוַח גָּדוֹל כַּנַּ"ל.

וְכֵן אֵין לְךָ דָּבָר שֶׁאֵין לוֹ מָקוֹם, וּכְשֶׁהוּא דָּר בְּעִיר גְּדוֹלָה שֶׁשָּׁם מְצוּיִים עֲסָקִים גְּדוֹלִים, אָזַי יָכוֹל לְהִזְדַּמֵּן לוֹ אֵיזֶה דָּבָר גָּדוֹל שֶׁיִּתְעַשֵּׁר בּוֹ כִּי שָׁם הוּא מְקוֹמוֹ, כִּי אֵין לְךָ דָּבָר שֶׁאֵין לוֹ מָקוֹם. אֲבָל בְּעִיר קְטַנָּה שָׁם יִזְדַּמֵּן אֵיזֶה דָּבָר שִׁבּוּשׁ וּפְחוּת לְהַרְוִיחַ בּוֹ, כִּי הַכֹּל לְפִי הַמָּקוֹם, כִּי אֵין לְךָ דָּבָר שֶׁאֵין לוֹ מָקוֹם כַּנַּ"ל:

אות תסו

כג, לֵיל שַׁבַּת חֲזוֹן תקס"ט, שֶׁסִּפְּרוּ לְפָנָיו מִגְדָּל הַצָּרוֹת וּמְמִיתוֹת מְשֻׁנּוֹת שֶׁמֵּתוּ בְּנֵי אָדָם בְּאוֹסְטְרָהָא רַחֲמָנָא לִצְלָן בְּשָׁעַת הַשְׁרָפָה שֶׁהָיְתָה שָׁם בְּעֶרֶב-שַׁבַּת-קֹדֶשׁ הֶעָבַר. אָמַר: לֹא אֶחָד שֶׁסּוֹבֵל צָרוֹת קָשׁוֹת עַל-יְדֵי הַנִּגּוּן. הַיְנוּ הַנִּגּוּן שֶׁמְּסַיְּמִין בְּסוֹף "וּנְתַנָּה תֹּקֶף", שֶׁקֹּדֶם מְנַגְּנִין בַּנִּגּוּן הַיָּדוּעַ: "מִי יָנוּחַ וּמִי יָנוּעַ", וּמְסַיְּמִין בְּנִגּוּן "מִי יִשְׁפָּל וּמִי יָרוּם", וְאַחַר-כָּךְ מְסַיְּמִין בְּנִגּוּן לְבַד בְּלִי תֵּבוֹת קֹדֶם שֶׁמַּתְחִילִין: "וּתְשׁוּבָה וּתְפִלָּה וּצְדָקָה" כַּיָּדוּעַ לְהָעוֹלָם. וְאוֹתוֹ הַנִּגּוּן הַנִּמְשָׁךְ אַחַר הַסִּיּוּם "וּמִי יָרוּם" הוּא מוֹרֶה גַּם-כֵּן עַל אֵיזֶה גְּזֵרוֹת חַס וְשָׁלוֹם. כִּי בַּתְּחִלָּה הוּא מְפָרֵשׁ בְּפֵרוּשׁ כַּמָּה גְּזֵרוֹת, "מִי יָנוּחַ מִי יִשָּׁפֵל" וְאוֹמְרִים בַּנִּגּוּן הַיָּדוּעַ, וְאַחַר-כָּךְ נִמְשָׁךְ הַנִּגּוּן לְבַד בְּלִי תֵּבוֹת כִּמְסַיֵּם בְּרֶמֶז הַשְּׁאָר בְּנִגּוּן לְבַד בְּלִי תֵּבוֹת בְּפֵרוּשׁ, וּמִזֶּה הַנִּגּוּן בָּאִים גְּזֵרוֹת חַס וְשָׁלוֹם שֶׁאֵינָם מְפֹרָשִׁים בְּפֵרוּשׁ בְּפִיּוּט "וּנְתַנָּה תֹּקֶף", רַק הַחַזָּן מְרַמְּזָם בְּנִגּוּן לְבַד כַּנַּ"ל. וְהָעִנְיָן מְבֹאָר לַבָּקִי בְּנִגּוּנִים שֶׁל יָמִים הַנּוֹרָאִים:

אות תסז

כד, פַּעַם אַחַת הָיָה מֵשִׂיחַ בְּעִנְיַן הַתְּפִלּוֹת שֶׁל יָמִים הַנּוֹרָאִים. אָמַר, שֶׁבְּתְחִלָּה הַבַּעַל תְּפִלָּה מַתְחִיל "הַמֶּלֶךְ", וְאָזַי הוּא הוֹלֵךְ מִקֹּדֶם וְהָעוֹלָם הוֹלְכִים אַחֲרָיו. כִּי הוּא אוֹמֵר תְּחִלָּה, וְהָעוֹלָם אוֹמְרִים אַחֲרָיו, וְכֵן מִתְנַהֵג עוֹד לְהַלָּן יוֹתֵר. וְאַחַר-כָּךְ הוּא מִסְתַּכֵּל בְּעַצְמוֹ, מִי אָנֹכִי לֵילֵךְ וּלְהַקְדִּים לִפְנֵי הָעוֹלָם, וְעַל-כֵּן אַחַר-כָּךְ הוּא מִתְנַהֵג לְהֶפֶךְ, שֶׁהָעוֹלָם אוֹמְרִים תְּחִלָּה וְהוּא אַחֲרֵיהֶם. כִּי כֵן מִתְנַהֵג אַחַר-כָּךְ בְּכַמָּה מִינֵי תְּפִלּוֹת, שֶׁהָעוֹלָם אוֹמְרִים תְּחִלָּה וְאַחַר-כָּךְ הַבַּעַל-תְּפִלָּה, כְּגוֹן "מֶלֶךְ עֶלְיוֹן אַמִּיץ הַמְנֻשָּׁא", וְכֵן "אַתָּה הוּא אֱלֹקֵינוּ בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ", וְכֵן "וּנְתַנָּה תֹּקֶף", וְכֵן בְּכָל הַתְּפִלּוֹת, שֶׁבְּכֻלָּם הָעוֹלָם אוֹמְרִים הַפִּיּוּטִים וְהַחֲרוּזִים קֹדֶם לְהַבַּעַל-תְּפִלָּה, וְהַבַּעַל-תְּפִלָּה אַחֲרֵיהֶם. וּבִתְחִלָּה הָיָה לְהֶפֶךְ כִּי הוּא מִסְתַּכֵּל בְּעַצְמוֹ וְכוּ' כַּנַּ"ל:

אות תסח

כה, עָנָה וְאָמַר: זֹאת הוּא קִנְאָה גְּדוֹלָה בְּוַדַּאי, שֶׁיֵּשׁ צַדִּיק גָּדוֹל שֶׁעוֹסֵק בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם בִּיגִיעוֹת וַעֲבוֹדוֹת גְּדוֹלוֹת כַּמָּה שָׁנִים בְּגוּף וָנֶפֶשׁ, וְלֹא יָנוּחַ כְּלָל מֵעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ וְסוֹבֵל כַּמָּה צָרוֹת וְיִסּוּרִין, וְאַחַר-כָּךְ בָּא רַךְ בְּשָׁנִים וְהִשִּׂיג בְּמֶעֱט זְמַן כָּל הַהַשָּׂגָה וְהַמַּדְרֵגָה שֶׁזָּכָה הַצַּדִּיק הַנַּ"ל שֶׁעָבַד כַּמָּה שָׁנִים. וּכְמוֹ שֶׁמָּצִינוּ בַּמִּדְרָשׁ שֶׁרַבִּי בּוּן עָבִיד לְשָׁלֹשִׁים שָׁנָה מַה שֶּׁעָבִיד תַּנָּא אַחֵר בְּכַמָּה שָׁנִים (שיר השירים רבה פרשה ה' אות ח'). (וְאֵין אֲנִי יוֹדֵעַ כַּוָּנַת הַדְּבָרִים. כִּי מִקֹּדֶם אָמַר שֶׁבְּוַדַּאי אִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיֶה פִּתְאוֹם נַעֲשֶׂה צַדִּיק גָּדוֹל בְּלִי יְגִיעוֹת וְטִרְחוֹת וַעֲבוֹדוֹת, אַף-עַל-פִּי שֶׁהוּא בֶּן צַדִּיק וּבֶן גְּדוֹלִים. וְסִפֵּר מָשָׁל נָאֶה עַל מְפֻרְסָם אֶחָד רַךְ בְּשָׁנִים שֶׁנִּתְפַּרְסֵם פִּתְאוֹם, וּבְוַדַּאי לֹא כָּל הָרוֹצֶה לִטֹּל אֶת הַשֵּׁם יִטֹּל. הַמָּשָׁל הָיָה מֵעִנְיַן הָאִישׁ שֶׁנִּתְגַּדֵּל בְּוָואלִיחַאי אֲצֶל הַיְּעִדְנִיראל שֶׁגִּדְּלוֹ פִּתְאוֹם, וְכַוָּנָתוֹ הָיָה לְהַכְעִיס לְהָאֲחֵרִים שֶׁהָיָה לָהֶם גְּדֻלָּה יְתֵרָה וְכוּ'):

אות תסט

כו, בְּעִנְיַן מַה שֶּׁהָיוּ מְשִׂיחִים לְפָנָיו מֵאַלְמָן אֶחָד קֹדֶם פֶּסַח, אָמַר, שֶׁגַּם פַּרְעֹה הָיָה אַלְמָן, כִּי נִשְׁאַר לְבַדּוֹ בְּלֹא הַחַיִל, כִּי: "אֶחָד מֵהֶם לֹא נוֹתָר" (תהלים ק"ו). וְהֻבְנוּ מִדְּבָרָיו שֶׁגְּלָה לָנוּ רֶמֶז כִּי "אֶחָד מֵהֶם לֹא נוֹתָר", רָאשֵׁי-תֵבוֹת: אַלְמָ"ן. וְהַדְּבָרִים סְתוּמִים:

אות תע

כז, אָמַר: עַכְשָׁו הַתַּאֲוָה שֶׁל מָמוֹן וְהַנְהָגוֹת הָעוֹלָם, הַיְנוּ הַתַּאֲוָה שֶׁיִּהְיֶה לוֹ מָמוֹן וְעֹשֶׁר וְיִנָּהֵג הָעוֹלָם בְּכָבוֹד, זֹאת הַתַּאֲוָה הִיא גְּדוֹלָה עַכְשָׁו מִתַּאֲוַת נְאוּף. וְזֶה שֶׁאָנוּ רוֹאִין בְּחוּשׁ, שֶׁגַּם הַקַּלֵּי-עוֹלָם, כְּגוֹן הָעוֹסְקִין בְּפִידְרָאד [תְּווּדְּ] שֶׁקּוֹרִין "פִּידְרַאצִיקֶעס" [סוֹכְנִים] וְכַיּוֹצֵא, עוֹשִׂים לְעַצְמָם גַּם-כֵּן תַּכְלִית מִן הַמָּמוֹן, וְכָל הַמָּמוֹן שֶׁמַּרְוִיחִין שׁוֹלְחִים לְבֵיתָם לְנַשּׂוֹתֵיהֶם כְּדֵי לַעֲשׂוֹת תַּכְלִית, וְאֵינָם מְפַזְּרִים הַמָּמוֹן בִּשְׁבִיל תַּאֲווֹתֵיהֶם (כְּמוֹ שֶׁנָּהֲגוּ מִקֹּדֶם). כִּי עַכְשָׁו זֹאת הַתַּאֲוָה שֶׁל מָמוֹן וְהַנְהָגוֹת הָעוֹלָם גְּדוֹלָה יוֹתֵר מִתַּאֲוָה הַנַּ"ל:

אות תעא

כח, גַּם אַהֲבָתָם אֵינָהּ כְּלוּם, הַיְנוּ הָאַהֲבָה שֶׁיֵּשׁ בֵּין הָרְשָׁעִים וְקַלֵּי עוֹלָם אֵינָהּ כְּלוּם. כִּי אֵינָהּ אַהֲבָה אֲמִתִּית, רַק כָּל אֶחָד מִתְכַּוֵּן לְטוֹבַת וְלַהֲנָאַת עַצְמוֹ, וְהַכֹּל בִּשְׁבִיל חֲנֻפָּה, וְכָל אֶחָד מִתְקַנֵּא בַּחֲבֵרוֹ. אֲבָל הָאַהֲבָה שֶׁיֵּשׁ בֵּין הַכְּשֵׁרִים וְהַיְרֵאִים, בִּפְרָט הָאַהֲבָה שֶׁיֵּשׁ בֵּין הַצַּדִּיק וַאֲנָשָׁיו, זֹאת הָאַהֲבָה אֵין לְשַׁעֵר וְהִיא אַהֲבָה אֲמִתִּית, אַהֲבָה עַצְמִיּוּת בֶּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ. כִּי הַצַּדִּיק אוֹהֵב אֶת אֲנָשָׁיו בְּאַהֲבָה גְּדוֹלָה וְרַבָּה מְאֹד, וְחָפֵץ בְּטוֹבָתָם מְאֹד בֶּאֱמֶת. אִם הָיָה אֶפְשָׁר לוֹ הָיָה נוֹתֵן לָהֶם כָּל הַטּוֹב שֶׁבְּכָל הָעוֹלָמוֹת. וְגַם בָּעוֹלָם הַזֶּה הוּא רוֹצֶה שֶׁיִּיטַב לָהֶם מְאֹד, אַף-עַל-פִּי שֶׁאֵין זֶה צָרְכּוֹ גָּדוֹל בֶּאֱמֶת, כִּי הָעִקָּר הוּא טוֹבַת הָעוֹלָם הַבָּא הַנִּצְחִי, אַף-עַל-פִּי-כֵן הוּא רוֹצֶה בְּטוֹבָתָם מְאֹד גַּם בָּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם כָּל טוּב,

חֲצֵרוֹת מְצֻיָּרוֹת וְגִנּוֹת וְכֵיוֹצֵא, לְהַכְעִיס לְהָרְשָׁעִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם כָּל זֶה. מִכָּל-שֶׁכֵּן אִם הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהֵם מִתְפַּלְּלִים בְּכַוָּנָה וְכֵיוֹצֵא שֶׁיֵּשׁ לְהַשֵּׂם יִתְבָּרַךְ נַחַת מֵהֶם, בְּוַדַּאי הָיָה לוֹ תַּעֲנוּג וְנַחַת רוּחַ גָּדוֹל מְאֹד מְזֶּה. וְכֵן גֹּדֶל הָאַהֲבָה שֶׁל אַנְשֵׁי הַצַּדִּיק לְהַצַּדִּיק הוּא גַּם-כֵּן גְּדוֹלָה מְאֹד, כִּי הֵם גַּם-כֵּן אוֹהֲבִים אוֹתוֹ מְאֹד אַהֲבָה אֱמִתִּית. וְהִנֵּה אֶצְלָם, הַיְנוּ אֵצֶל הַקְּלִי עוֹלָם וְהָרְשָׁעִים וְכֵן אֵצֶל אֻמּוֹת הָעוֹלָם, זֶה הוּא הָעִקָּר, שֶׁיִּהְיֶה אַהֲבָה וְרֵעוּת. כִּי זֶה עִקַּר אֶצְלָם בָּעוֹלָם. וְאַף-עַל-פִּי-כֵן אֵינָם זוֹכִים לָזֶה, כִּי אֵין לָהֶם אַהֲבָה אֱמִתִּיּוֹת כְּלָל. אֲבָל לְהַכְשֵׁרִים וְהַיְרֵאִים הַזּוֹכִים לְהִתְקָרֵב לְצַדִּיק אֱמִתִּי יֵשׁ לָהֶם אַהֲבָה אֱמִתִּיִּית וְכוּ':

אות תעב

כט, הַזְהִיר אוֹתָנוּ מְאֹד לִבְלִי לְהַרְגִּיל עַצְמֵנוּ לְהַעֲלוֹת עָשָׁן הַלּוּלְקֵי וּלְהָרִיחַ טַאבָּאקִי. וְהֶאֱרִיךְ בְּשִׂיחָה זוֹ, וְאָמַר, שֶׁרָאוּי לְאִישׁ כָּשֵׁר לִבְלִי לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ בָּזֶה, כִּי הֵם בִּטּוּל תּוֹרָה וּתְפִלָּה בְּחִנָּם, וְהוּא דָּבָר שֶׁאֵינוֹ נִצְרָךְ כְּלָל. וּלְעִנְיַן נְקִיּוּת אֵין מוֹעִיל עָשָׁן הַלּוּלְקֵי כְּלָל, בְּפֹרָט מִי שֶׁכְּבָר רָגִיל בַּעֲשַׁן הַלּוּלְקֵי, שֶׁבְּוַדַּאי אֵין מוֹעִיל לוֹ כְּלָל, כִּי דָּבָר הָרָגִיל אֵינוֹ מוֹעִיל כְּלָל כַּיָּדוּעַ בְּחוּשׁ. וּכְבָר מְבֹאָר שֶׁאֵין צְרִיכִין לְבַלְבֵּל עַצְמוֹ בִּשְׁבִיל נְקִיּוּת רַק בְּעֵת שֶׁנִּצְרָךְ לְנָקְבִיו מַמָּשׁ, וְחוּץ מִזֶּה אֵין צָרִיךְ לְהִסְתַּבֵּל עַל זֶה כְּלָל (שיחות הר"ן סימן ל'). וְאָמַר עַל עַצְמוֹ, אַף-עַל-פִּי שֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ רָגִיל בָּזֶה לְהַעֲלוֹת עָשָׁן הַלּוּלְקֵי, אַף-עַל-פִּי-כֵן קֹדֶם הַתְּפִלָּה אֵינוֹ לוֹקֵחַ הַלּוּלְקֵי בְּיָדוֹ כְּלָל. וּמִיָּמָיו לֹא הָיָה מַעֲלֶה עָשָׁן הַלּוּלְקֵי קֹדֶם הַתְּפִלָּה. וּלְהָרִיחַ טַאבָּקִי אָמַר שֶׁזֶּה מַזִּיק וּמְבַטֵּל יוֹתֵר מֵעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא. כִּי מִי שֶׁרָגִיל בָּזֶה אֵינוֹ יָכוֹל לְחִיּוֹת בְּלֹא זֶה אֲפִלּוּ שָׁעָה אַחַת, וְהִיא בִּלְבּוּל וּבִטּוּל גָּדוֹל מְאֹד בְּאֶמְצַע הַתּוֹרָה וְהַתְּפִלָּה, בִּפְרָט לִפְעָמִים כְּשֶׁאֵין לוֹ טַאבָּקִי, כַּיָּדוּעַ לְמִי שֶׁרָגִיל בָּזֶה. וְגַם קָשֶׁה לְהַשְׁלִיךְ אֶת עִנְיַן הַטַּאבָּקִי מִי שֶׁנִּתְרַגֵּל בָּזֶה. עַל-כֵּן טוֹב וְנָכוֹן מְאֹד לִבְלִי לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ בְּעִנְיַן הַנְהָגוֹת אֵלּוּ שֶׁל הַטִּיטוּן וְהַטַּאבָּקִי שֶׁאֵינָם נִצְרָכִים כְּלָל, רַק מַזִּיקִים וּמְבַטְּלִים אֶת הָאָדָם מִתּוֹרָה וּתְפִלָּה וְכֵיוֹצֵא:

אות תעג

ל, מָצָאתִי כָּתוּב אֶצְלוֹ: מִצְוָה שֶׁיִּכְתֹּב כָּל אֶחָד סֵפֶר תּוֹרָה לְעַצְמוֹ, שֶׁיִּכְתֹּב לוֹ סֵפֶר בַּתּוֹרָה, כָּל-שֶׁכֵּן סְתַ"ם:

אות תעד

לא, אָמַר: סֵפֶר רָזִיאֵל אֵינוֹ מֵאָדָם הָרִאשׁוֹן וְלֹא זֶהוּ הַסֵּפֶר שֶׁנָּתַן הַמַּלְאָךְ לְאָדָם הָרִאשׁוֹן, וְאֵין בּוֹ כֹּחַ לְהַצִּיל מִשְּׂרֵפָה, וּכְבָר אֹרַע שֶׁהַסֵּפֶר בְּעַצְמוֹ נִשְׂרַף. וְהֶאֱרִיךְ בָּזֶה בִּרְאָיוֹת בְּרוּרוֹת:

אות תעד-ב

לא-ב, אָמַר: כְּשֶׁנִּכְבֶּה נֵר בָּא חֹשֶׁךְ. וְשֶׁדּוֹלְקִין הַרְבֵּה נֵרוֹת, אָז כְּשֶׁנִּכְבִּין בָּא חֹשֶׁךְ גָּדוֹל בְּיוֹתֵר, כִּי כָּל מָה שֶׁהָאוֹר גָּדוֹל כֵּן נִגְדָּל הַחֹשֶׁךְ אַחַר-כָּךְ אַחַר הִסְתַּלְקוּת הָאוֹר. וְהִנֵּה כְּשֶׁנִּפְטַר הָרַב הֶחָסִיד וְכוּ' זַ"ל, וְהוּא הָיָה נֵר קָטָן שֶׁהֵאִיר רַק לְעִירוֹ, נַעֲשָׂה אַחַר כָּךְ חֹשֶׁךְ. וְאֵין הַחֹשֶׁךְ גָּדוֹל כָּל כָּךְ, כִּי אַף-עַל-פִּי-כֵן הֵם אֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים וְכוּ', וְגַם אֵינוֹ מְפֻרְסָם גָּדוֹל כָּל-כָּךְ. אֲבָל כְּשֶׁנִּפְטַר הָרַב הַקָּדוֹשׁ וְכוּ' זַ"ל, וְהוּא הֵאִיר קְצָת בָּעוֹלָם, כַּמָּה גָּדוֹל הַחֹשֶׁךְ שֶׁבָּא אַחַר הִסְתַּלְקוּתוֹ, הַיְנוּ כַּיָּדוּעַ. וְלֹא עַל חִנָּם הָיָה כּוֹאֵב לִי בִּטְנִי ג' יָמִים כְּשֶׁנִּסְתַּלֵּק וְכוּ', כִּי יָדַעְתִּי שֶׁיִּהְיֶה כָּךְ.

הוּא כְּמוֹ שְׁחוֹק שֶׁל אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ, שֶׁאָחַד מֵהֶם מָרְדְּכַי. וְקָשֶׁה לִי תָּמִיד: לָמָּה זֶה מָרְדְּכַי וְלָמָּה זֶה הַמָּן וְכַיּוֹצֵא? אַךְ שֶׁמַּכָּרַח לִהְיוֹת כָּךְ הַשְּׁחוֹק. כְּמוֹ-כֵן הוּא מַמָּשׁ, וְהָבֵן. עוֹד אָמַר: הוּא כְּמוֹ קוֹף, שֶׁלּוֹבְשִׁים אוֹתוֹ בְּמַלְבּוּשִׁים שֶׁל אָדָם וּמְכַנְסַיִם וְנוֹתְנִים לוֹ מָעוֹת, וְהוּא מְקַבֵּל הַמָּעוֹת, וְכָל הָעוֹלָם רָצִים אֶצְלוֹ לִרְאוֹת הַחִדּוּשׁ וְנוֹתְנִים לוֹ מָעוֹת, וְהוּא מְקַבֵּל הַמָּעוֹת וּמַנִּיחַ בְּמַלְבּוּשָׁיו, וְאַחַר-כָּךְ פּוֹשְׁטִים מִמֶּנּוּ הַמַּלְבּוּשֵׁי כָבוֹד, וְהָאֲנָשִׁים הַמּוֹלִיכִים אוֹתוֹ חוֹלְקִים עִם הַמָּעוֹת, וְהָבֵן.

אָמַר: זֶה אֲנִי יוֹדֵעַ מִכְּבָר, שֶׁעַכְשָׁו אִי אֶפְשָׁר לְהַמְשִׁיךְ הַשֶּׁפַע, הַיְנוּ עֲשִׁירוּת גָּדוֹל, כִּי אִם עַל-יְדֵי שֶׁמְּקָרְבִין עַצְמָן לְאֵיזֶה שְׁרָרָה, כְּמוֹ שֶׁרוֹאִין בְּחוּשׁ:

אות תעה

לב, "כִּי תִשָּׂא אֶת רֹאשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" - זֶה בְּחִינַת מַשָּׂא. "וְנָתְנוּ אִישׁ כֹּפֶר" - זֶה בְּחִינַת מַתָּן. הַיְנוּ בְּחִינַת מַשָּׂא וּמַתָּן (שמות ל'):

אות תעו

לג, שָׁמַעְתִּי מֵרַבִּי יִצְחָק חָתָן הַמַּגִּיד מִטִּירָהאוֹוִיצָע שֶׁאָמַר, שֶׁשָּׁמַע מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁאָמַר שֶׁצְּרִיכִין לִזָּהֵר בִּטְבִילַת מִקְוֶה, כִּי מִקְוֶה מְסֻגָּל לְהַנָּצַל מֵרוֹצְחִים:

אות תעז

לד, כַּוָּנַת הַשֻּׁלְחָן מִימֵי יַלְדוּתוֹ:

"שֻׁלְחָן" בְּגִימַטְרִיָּא: "קְלִפָּה נִדָּחָה פִּיהָ" עִם הַכּוֹלֵל. הַיְנוּ שֶׁיִּהְיֶה נִדָּחֶה הַקְּלִפָּה מֵהַשֻּׁלְחָן שֶׁלֹּא תִינַק מֵהַשֻּׁלְחָן. "שׁוּלְחָן" בְּגִימַטְרִיָּא: "יקו"ק יְקָרְבֵנוּ". כְּשֶׁהָיָה אֶחָד צָרִיךְ לִרְפוּאָה הָיָה מְכַוֵּן שֻׁלְחָן בְּגִימַטְרִיָּא צוּ רְפוּאָה [לִרְפוּאָה]. "שׁוּלְחָן" בְּגִימַטְרִיָּא: "ש"ך חֶסֶד", כִּי יֵשׁ אַרְבָּעָה מִינֵי חֲסָדִים. שֻׁלְחָן" בְּגִימַטְרִיָּא "חַשְׁמַ"ל" שֶׁמַּלְבִּישׁ הָעֶשֶׂר סְפִירוֹת הַיְנוּ חַשְׁמַל בְּגִימַטְרִיָּא שע"ח לְצָרֵף עֶשֶׂר הַנַּ"ל בְּגִימַטְרִיָּא שֻׁלְחָן. שֻׁלְחָן בְּגִימַטְרִיָּא ש"ע ח"י. כִּי יֵשׁ ש"ע נְהוֹרִין שֶׁל אוֹר הַפָּנִים, וּכְתִיב: "בְּאוֹר פְּנֵי מֶלֶךְ חַיִּים" (משלי ט"ז):

אות תעח

לה, מִכְּבָר קוֹדֶם אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל בִּקֵּשׁ אֶחָד אוֹתוֹ עַל בָּנִים וְאָמַר לוֹ שֶׁיִּתֵּן צְדָקָה, וְהֵשִׁיב שֶׁאֵין בִּיכָלְתּוֹ. וְאָמַר לוֹ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ אֱמוּנָה, כִּי אֱמוּנָה חָשׁוּב כִּצְדָקָה. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּאַבְרָהָם: "וְהֶאֱמִין בַּה' וַיַּחְשְׁבֶהָ לוֹ צְדָקָה" (בראשית ט"ו). וְאָמַר: שֶׁעַל-יְדֵי אֱמוּנָה זוֹכֶה לְבָנִים, כִּי "אֱמוּנָה" בְּגִימַטְרִיָּא "בָּנִים". וְכֵן הֲוָה, שֶׁנִּפְקַד זֶה הָאִישׁ וְהָיוּ לוֹ בָּנִים:

אות תעט

לו, אָמַר: שֶׁעַל יְדֵי שֶׁמְּסַפְּרִין מַעֲשִׂיּוֹת מְצַדִּיקִים וּמַגְדִּילִים וּמַפְלִיאִים אוֹתָם, עַל-יְדֵי-זֶה נִמְתָּק הַדִּין וְנִמְשָׁךְ חֶסֶד. וְזֶהוּ: "מַגְדִּיל יְשׁוּעוֹת מַלְכּוֹ (תהלים י"ח), מָאן מַלְכֵי רַבָּנַן" (גיטין סב.). הַיְנוּ מַה שֶּׁמְּסַפֵּר וּמַגְדִּיל הַנִּפְלָאוֹת וְהַיְשׁוּעוֹת שֶׁל הַצַּדִּיקִים שֶׁנִּקְרָאִים מְלָכִים, עַל-יְדֵי-זֶה "וְעוֹשֶׂה חֶסֶד לִמְשִׁיחוֹ", שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ עוֹשֶׂה חֶסֶד לְמִי שֶׁמְּשִׁיחַ וּמְסַפֵּר מִזֶּה. עוֹד שָׁמַעְתִּי עַל פָּסוּק: "קוּמִי שְׁאִי אֶת הַנַּעַר וְהַחֲזִיקִי אֶת יָדֵךְ בּוֹ כִּי לְגוֹי גָּדוֹל אֲשִׂימֶנּוּ" (בראשית כ"א). גַּם עַל פָּסוּק: "וַיַּסֵּב אֱלֹקִים אֶת הָעָם דֶּרֶךְ הַמִּדְבָּר יַם סוּף" (שמות י"ג). וְכֵן יֵשׁ עוֹד כַּמָּה תּוֹרוֹת אֵצֶל הַחֲבֵרִים שֶׁאָמַר קוֹדֶם שֶׁהָיָה בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, אֲבָל מֵחֲמַת שֶׁשָּׁמַעְתִּי הַקָּדוֹשׁ שֶׁאֵין בִּרְצוֹנוֹ שֶׁיְּדַפְּסוּ הַתּוֹרוֹת שֶׁאָמַר קוֹדֶם אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, וַאֲפִלּוּ עַל אֵלּוּ שֶׁכְּבָר הֻדְפְּסוּ הִקְפִּיד, רַק מַה שֶּׁאָמַר אַחַר אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל עַל-זֶה הִזְהִיר לִכְתֹּב אוֹתָם, וְאָמַר שֶׁאֲפִלּוּ שִׂיחוֹת פְּשׁוּטוֹת שֶׁלִּי שֶׁל אַחַר אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל צְרִיכִין לִכְתֹּב, עַל כֵּן אֵין רְצוֹנִי לְהַעֲתִּיקָם. אַף-עַל-פִּי שֶׁעַל-פִּי דַּעְתֵּנוּ גַּם אֵלּוּ הַתּוֹרוֹת שֶׁקָּדֶם אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל הֵם נִפְלָאוֹת הַשֵּׁם וְהֵם גְּבוֹהִים מְאֹד, כִּי גַּם קוֹדֶם אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל הָיָה חִדּוּשׁ נִפְלָא וְנוֹרָא מְאֹד, אַךְ מִי יָבֹא אַחַר הַמֶּלֶךְ, וּמִי יָכוֹל לֵידַע כַּוָּנָתוֹ בָּזֶה שֶׁלֹּא הָיָה רוֹצֶה שֶׁיְּדַפְּסוּ. וְאַף-עַל-פִּי-כֵן לֹא יָכֹלְתִּי לְהִתְאַפֵּק וְהֶעְתַּקְתִּי קְצָת לִפְרָקִים:

אות תפ

לז, שָׁמַעְתִּי בְּעַצְמִי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁכְּשֶׁבּוֹלְעִין הָרֹק הוּא מוֹעִיל לִנְקִיּוּת:

אות תפא

לח, הַלְּבָנָה בָּאָתָה בְּקֶבֶלָנָא לִפְנֵי הַחַמָּה, בַּאֲשֶׁר שֶׁהַחַמָּה מְשַׁמֶּשֶׁת עִקָּרָהּ בַּיּוֹם וּבִימוֹת הַחַמָּה, וְהִיא צְרִיכָה לְשַׁמֵּשׁ בַּחֹרֶף, וּבַלֵּילוֹת הָאֲרֻכִּים וּבַקֹּר, וְהָיְתָה הַחַמָּה מְפַיְּסָה שֶׁתַּעֲשֶׂה לָהּ מַלְבּוּשׁ. וְקָרְאוּ לְכָל הַחַיְטִים "בּוּלְשְׁבוּי גַלַאוּוּנָא", רְצוֹנוֹ לוֹמַר גְּדוֹלִים וַחֲשׁוּבִים, לַעֲשׂוֹת לָהּ מַלְבּוּשׁ, וְרָצוּ גַּם הַחַיְטִים הַקְּטַנִּים לֵילֵךְ. וְאָמְרוּ: מֵאַחַר שֶׁאֵין קוֹרְאִין אוֹתָנוּ אֵין לָנוּ לֵילֵךְ. וּבָאוּ הַחַיְטִים הַנַּ"ל וְהֵשִׁיבוּ שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְקַח לָהּ מַלְבּוּשׁ כִּי הִיא לִפְעָמִים קְטַנָּה וְלִפְעָמִים גְּדוֹלָה, עַל-כֵּן אִי אֶפְשָׁר לְכַוֵּן מִדָּתָהּ. וּבָאוּ הַחַיְטִים הַקְּטַנִּים וְאָמְרוּ שֶׁהֵם יְכַוְּנוּ מִדָּתָהּ וְיַעֲשׂוּ הַמַּלְבּוּשׁ. הֵשִׁיבוּ לָהֶם אִם הַחַיְטִים הַגְּדוֹלִים אֵין יְכוֹלִים אֵיךְ תּוּכְלוּ אַתֶּם:

אות תפב

לט, פַּעַם אַחַת סִפֵּר עִמִּי מֵעִנְיַן עֲנָוָה וְאֵיךְ הוּא הָאֱמֶת וְכוּ'. וְכֵן סִפֵּר עִמִּי מֵעִנְיַן עַל מְנָת שֶׁלֹּא לְקַבֵּל פְּרָס (אבות א'), וַהֲלֹא אַף-עַל-פִּי-כֵן בְּהֶכְרֵחַ שֶׁאֲנִי רוֹצֶה אֵיזֶה דָּבָר וְכוּ'. וְכֵן לִי מַחֲשָׁבְתִּי, כִּי אֵלּוּ הַקֻּשְׁיוֹת בְּעִנְיַן עֲנָוָה וּבְעִנְיַן זֶה הָיוּ עוֹלִים עַל דַּעְתִּי, וְהוּא זַ"ל בִּקֵּרְתָּנִי הַנִּפְלָאָה כֵּן לִי מַחֲשָׁבְתִּי. אַךְ לֹא אָמַר שׁוּם יִשּׁוּב וְתֵרוּץ עַל זֶה, רַק דִּבּוּרָיו הָיוּ כְּאוֹמֵר שֶׁהוּא יוֹדֵעַ כָּל מַחֲשָׁבוֹתַי שָׁעוֹלִים עַל הַלֵּב, אַךְ אִי אֶפְשָׁר עַתָּה לְיַשֵּׁב לִי כָּל זֶה. וְהֵבַנְתִּי מִדְּבָרָיו שֶׁצְּרִיכִין לָזֶה רַק יְגִיעָה גְּדוֹלָה בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם וּתְפִלָּה וְתַחֲנוּנִים הַרְבֵּה, אָז נִזְכֶּה לֵידַע דַּרְכֵי עֲנָוָה בֶּאֱמֶת, וְכֵן לִזְכּוֹת לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם שֶׁלֹּא עַל מְנָת לְקַבֵּל פְּרָס. יְהִי רָצוֹן שֶׁנִּזְכֶּה מְהֵרָה לְכָל זֶה בֶּאֱמֶת וּבִשְׁלֵמוּת:

אות תפג

מ, פַּעַם אַחַת הָיוּ יְסוּרִים בְּאֵיזֶה חֹדֶשׁ שֶׁלֹּא הָיְתָה הַלְּבָנָה, וְכִמְדֻמֶּה שֶׁלֹּא קִדְּשׁוּ אוֹתָהּ אָז כְּלָל. אַחַר-כָּךְ אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁצְּרִיכִין לִרְאוֹת לְהַקְדִּים אֶת עַצְמוֹ לְהַתְחִיל לְקַדֵּשׁ אֶת הַלְּבָנָה קֹדֶם שִׁבְעָה יָמִים. וְצִוָּה לְעַיֵּן בַּפּוֹסְקִים, וְרָאִינוּ שֶׁרֹב הַפּוֹסְקִים מַסְכִּימִים לְקַדְּשָׁהּ מִקֹּדֶם כְּפִי הַדִּין מִדִּינָא דִּגְמָרָא, כְּמוּבָא בְּטוּרֵי זָהָב (סק"ג) וּבְמָגֵן אַבְרָהָם (סקי"ג בסימן תכ"ו). וְעַיֵּן בְּמִשְׁבְּצוֹת זָהָב שָׁם. פַּעַם אַחַת נִתְאַחַרְתִּי בְּקִדּוּשׁ הַלְּבָנָה, וְצִוָּה עָלַי שֶׁכַּאֲשֶׁר אֶרְאֶה מִתּוֹךְ הֶעָנָנִים כְּפִי מַה שֶּׁהִיא, תֵּכֶף כְּשֶׁאֶרְאֶה אוֹתָהּ אֲקַדֵּשׁ אוֹתָהּ מִיָּד. וְכַוָּנָתוֹ שֶׁלֹּא אֲקַדֵּק עַל חֻמְרוֹת כְּלָל, כִּי כֵּיוָן שֶׁרוֹאִין אוֹתָהּ מִתּוֹךְ הֶעָנָנִים כְּפִי מַה שֶּׁהִיא, מִצְוָה לְקַדְּשָׁהּ.

(אָמַר הַמַּעְתִּיק פָּשׁוּט דִּרְצוֹנוֹ לוֹמַר מִתּוֹךְ עֲנָנִים דַּקִּים וּקְלוּשִׁים כַּדִּינָא. וְעַיֵּן סִדּוּר יַעְבֵּ"ץ):

אות תפד

מא, שְׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁאָמַר, שֶׁהוּא יֵצֶר הָרַע גָּדוֹל אֵצֶל הַלּוֹמְדִים לְהַמְצִיא חֲדָשׁוֹת, הַיְנוּ מַה שֶּׁכָּל אֶחָד רוֹצֶה לְהַמְצִיא דִּין חָדָשׁ:

אות תפה

מב, אָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "אַגִּיט קַפִּיטֶל תְּהִלִּים אַז מָע זָאגְט אִיז אַזוֹי וויא אַפָּאנְטש" [כְּשֶׁאוֹמְרִים מִזְמוֹר תְּהִלִּים טוֹב, הֲרֵי זֶה כִּשְׁתִיַּת פָּאנְטש]:

אות תפו

מג, אָמַר: הָעוֹלָם הַבָּא שַׁיָּיִשׁ לָנוּ בְּזֶה הָעוֹלָם כְּשֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹזֵר לִפְעָמִים, אֵין לְשַׁעֵר:

אות תפז

מד, אָמַר: הַצַּדִּיקִים שׁוֹנִים בָּזֶה בַּמָּה שֶׁמְּאַחֲרִים זְמַן תְּפִלָּה:

אות תפח

מה, "כַּף קֶלַע" בְּגִימַטְרִיָּא שִׁין [300] שָׁנָה שֶׁהָיָה הֶחָתָן נָע וָנָד. וְיֵשׁ בָּזֶה מַעֲשֶׂה מֵעִנְיַן הֶחָתָן, שֶׁכְּשֶׁיָּצָא מִבֵּית הַחֻפָּה נִתְעָה מִבֵּית לְבֵית וּמֵעִיר לְעִיר וְכוּ'. וְשָׁמַעְתִּי שֶׁמַּעֲשֶׂה זֹאת

סִפְּרָה בְּשֵׁם הַצַּדִּיקִים הַזְּקֵנִים, כִּמְדֻמֶּה שֶׁסִּפְּרָהּ בְּשֵׁם הָרַב הַקָּדוֹשׁ מוֹרֵנוּ הָרַב יַעֲקֹב יוֹסֵף זַ"ל, מַגִּיד-מֵישָׁרִים דִּקְהִלַּת אוֹסְטְרָהַא:

אות תפט

מו, שְׁמַעְתִּי שֶׁפַּעַם אַחַת נִכְנַס אֶחָד אֶצְלוֹ, וְאָמַר לוֹ: בְּזוֹ הַשָּׁעָה הָיָה אֶצְלִי הַשֵּׂר שֶׁל יָוָן וְהַשֵּׂר שֶׁל צָרְפַת וּבִקְּשׁוּ אוֹתִי, וְשָׁאֲלוּ מִי מֵהֶם יִכְבֹּשׁ. וְהֵשַׁבְתִּי לָהֶם: מִי שֶׁיַּחֲזִיק יוֹתֵר עִם יִשְׂרָאֵל הוּא יִכְבֹּשׁ:

אות תצ

מז, תִּינוֹק אֶחָד בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים הָיָה חוֹלֶה קְצָת שֶׁהָיָה לוֹ חוֹלַאַת שֶׁקּוֹרִין "שְׁטֶעכִינוּס" [דְּקִירוֹת], וּשְׁלָחוּ אֲבִיו לְרַבֵּנוּ זַ"ל, וְסִפֵּר עִמּוֹ הָרִבֵּה וְאָמַר לוֹ מוֹסָר נִפְלָא. כִּי הָיוּ לְהַתִּינוֹק פְּחָדִים גְּדוֹלִים. וְאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל מַדּוּעַ תִּפְחַד עַתָּה, זְכֹר נָא הַפַּחַד שֶׁיִּהְיֶה לְךָ בְּעֵת שֶׁיּוֹלִיכוּךָ לְהַבֵּית עָלְמִין וְתִשָּׁאֵר שָׁם לְבַדְּךָ, וְהַכֹּל יִפְרְדוּ מִמְּךָ וְתִהְיֶה נִשְׁאָר מֻנָּח בֵּין הַמֵּתִים. הֲלֹא עַכְשָׁו אַתָּה מִתְיָרֵא לָצֵאת יְחִידִי בַּלַּיְלָה, וּמַה תַּעֲשֶׂה אָז. וְכֵיוָצֵא מָזֶּה דְּבָרִים הָרִבֵּה שֶׁל מוּסָר. גַּם אָמַר לוֹ מִי הוּא זֶה שֶׁיִּרְצֶה לְהַכְווֹת אֶת עַצְמוֹ בְּעַצְמוֹ. כְּלוֹמַר, וַהֲלֹא כְּשֶׁאַתָּה חוֹטֵא אַתָּה מַכֶּוֶה אֶת עַצְמְךָ בְּיָדַיִם. כִּי סוֹף כָּל סוֹף תְּקַבֵּל עוֹנְשְׁךָ הַקָּשֶׁה וְהַמַּר, וְאֵיךְ לֹא תָחוּס עַל עַצְמְךָ וְאַתָּה מַכֶּוֶה אֶת עַצְמְךָ בְּיָדַיִם מַמָּשׁ. אַחַר-כָּךְ אָמַר לוֹ סְגֻלָּה לְחוֹלַאְתּוֹ הַנַּ"ל, שֶׁיִּקְחוּ עָפָר הַנִּדְרָס עַל גַּבֵּי הָאַסְקֻפָּה, וְיַנִּיחוּ אֶת הֶעָפָר בְּאֵיזֶה כְּלִי עַל הָאֵשׁ עַד שֶׁיִּתְלַבֵּן וְיוּחַם הֶעָפָר הֵיטֵב, וְאוֹתוֹ הֶעָפָר הַחַם יַנִּיחוּ עַל צִדּוֹ וְיִתְרַפֵּא. אַחַר-כָּךְ נִתְגַּדֵּל הַתִּינוֹק וְנִשְׁאֲרוּ הַדְּבָרִים שֶׁדִּבֵּר עִמּוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל תְּקוּעִים בְּלִבּוֹ, וַעֲדַיִן הוּא זוֹכֵר אוֹתָם. וְעוֹד דְּבָרִים הָרִבֵּה סִפֵּר עִמּוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל.

מִזֶּה אָנוּ רוֹאִין אֵיךְ רַבֵּנוּ זַ"ל הָיָה מִסְתַּכֵּל אָפִלּוּ עַל תִּינוֹק וְרָצָה לְהַכְנִיס בּוֹ יִרְאַת שָׁמַיִם לְמַעַן יַתְחִיל לְהִתְחַנֵּךְ בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְגַם יִזְכְּרֵם בְּגַדְלוּתוֹ. וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב: "חֲנוֹךְ לַנַּעַר עַל-פִּי דַּרְכּוֹ" וְכוּ' (משלי כ"ב).

וְעוֹד יֵשׁ דְּבָרִים הָרִבֵּה שֶׁסִּפֵּר עִם הַיֶּלֶד הַנַּ"ל כַּמָּה פְּעָמִים מֵעִנְיַן עֶרְלַת לֵב שֶׁצְּרִיכִין לְמוּלוֹ וְכוּ'. וְכֵן שָׁמַעְתִּי מִכַּמָּה אֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ קְטַנִּים בִּימֵי רַבֵּנוּ זַ"ל, וְסִפְּרוּ לִי כַּמָּה דְּבָרִים נִפְלָאִים וְשִׂיחוֹת יָפוֹת שֶׁשָּׁמְעוּ מִמֶּנּוּ בְּקַטְנוּתָם, וַעֲדַיִן הֵם זוֹכְרִים אוֹתָם, וּמְבִינִים עַכְשָׁו לְמַפְרֵעַ אֵיךְ הָיָה מְרַמֵּז לָהֶם דְּבָרִים שֶׁיֵּיטִיב לָהֶם בְּאַחֲרִיתָם:

אות תצא

מח, בִּשְׁנַת תקס"ו בֵּין כֶּסֶה לְעָשׂוֹר, יָצָא רַבֵּנוּ זַ"ל מֵהַמְּקוֹם וְאָמַר שֶׁנִּתְגַּלָּה לוֹ בְּעֵת הַזֹּאת מִן הַשָּׁמַיִם אֵיךְ יִתְנַהֲגוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בְּעִנְיְנֵי תַּעֲנִיתִים כָּל יְמֵי חַיֵּיהֶם. כַּמָּה תַּעֲנִיתִים צָרִיךְ כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ לְהִתְעַנּוֹת בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה, וְאֵיךְ וּמָתַי יִתְעַנּוּ. וְאַחַר הַיָּמִים טוֹבִים נִכְנְסוּ אֵלָיו כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּיִחוּד וּמָסַר לְכָל אֶחָד וְאֶחָד צֶעטֶל [פֶּתֶק] מָתַי יִתְעַנֶּה.

וְהָיָה כָּתוּב אֶצְלוֹ צֶעטֶל בִּכְתִיבַת יָדוֹ הַקְּדוֹשָׁה אֵיזֶה דְּבָרִים וְאֵינִי יוֹדֵעַ מָה, כִּי לֹא נָתַן לִרְאוֹת בְּתוֹךְ גּוּף הַצֶּעטֶל רַק כְּשֶׁיִּשַׁבְתִּי אֶצְלוֹ לְקַבֵּל הַצֶּעטֶל שֶׁל הַנְהָגַת הַתַּעֲנִיתִים שֶׁלִּי, אָז רָאִיתִי אוֹתוֹ יוֹשֵׁב עַל הַשֻּׁלְחָן וְצֶעטֶל כָּתוּב לְפָנָיו וְאֵינִי יוֹדֵעַ מָה הָיָה כָּתוּב בְּתוֹכוֹ. וְהָיָה יוֹשֵׁב וְחוֹשֵׁב וּמְעַיֵּן הַרְבֵּה עַל אוֹתוֹ הַצֶּעטֶל, וְהָיָה מְיַגֵּעַ עַצְמוֹ הַרְבֵּה קֹדֶם שֶׁזָּכִיתִי שֶׁיֵּצֵא הַדִּבּוּר מִפִּיו בְּאֵיזֶה יָמִים בַּשָּׁנָה אֲנִי צָרִיךְ לְהִתְעַנּוֹת. וְאַחַר-כָּךְ גִּלָּה לִי הַיָּמִים שֶׁאֲנִי צָרִיךְ לְהִתְעַנּוֹת בָּהֶם, וְצִוָּה לְכָתְבָם עַל הַנְּיָר לְזִכָּרוֹן. וְהִזְהִיר אוֹתִי מְאֹד לְזָכְרָם וְלִבְלִי לְאַבֵּד הַצֶּעטֶל שֶׁלִּי.

וְצִוָּה עָלֵינוּ שֶׁבְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה קֹדֶם שֶׁהוּא אוֹמֵר תּוֹרָה, בְּעֵת שֶׁהוּא מַכִּין עַצְמוֹ לוֹמַר תּוֹרָה, אָז נְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ הַתַּעֲנִיתִים שֶׁלָּנוּ שֶׁצִּוָּה עָלֵינוּ, וְאָז בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה בְּשָׁעַת הֲכָנָתוֹ לוֹמַר תּוֹרָה יִהְיֶה קַבָּלַת הַתַּעֲנִיתִים הַנַּ"ל עַל כָּל הַשָּׁנָה כֻּלָּהּ. וּמִי שֶׁלֹּא יִהְיֶה עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה לֹא יִתְעַנֶּה כְּלָל. וְכֵן הָיָה כְּשֶׁמָּסַר הַתַּעֲנִיתִים לִשְׁאָר אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ. כִּי כֻּלָּם סִפְּרוּ לִי שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב עַל צֶעטֶל, וְהָיָה יוֹשֵׁב וּמְשִׁתּוֹמֵם כְּשָׁעָה חֲדָא קֹדֶם שֶׁאָמַר הַצֶּעטֶל שֶׁל הַנְהָגַת הַתַּעֲנִיתִים לְכָל אֶחָד. וְהָיִינוּ מְבִינִים מִדְּבָרָיו שֶׁאֵלּוּ הַתַּעֲנִיתִים הֵם דְּבָרִים יְקָרִים וְהַנְהָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת מְאֹד מְאֹד, אֲשֶׁרֵי שֶׁזָּכִינוּ לְקַבְּלָם וְנִמְשָׁךְ הַדָּבָר בְּעֶרֶךְ שְׁתֵּי שָׁנִים.

אַחַר-כָּךְ כְּשֶׁבָּא מִלְּעִמְבֶּרְג צִוָּה עָלֵינוּ שֶׁלֹּא לְהִתְעַנּוֹת כְּלָל. וְאָמַר: הֲלֹא מִי שֶׁאֵינוֹ זוֹכֶה לִהְיוֹת אֶצְלִי עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה הוּא אֵין לוֹ לְהִתְעַנּוֹת כְּלָל כַּנַּ"ל, וּמִי שֶׁזּוֹכֶה לִהְיוֹת עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה הוּא בְּוַדַּאי אֵין צָרִיךְ לְהִתְעַנּוֹת כְּלָל מֵאַחַר שֶׁזּוֹכֶה לִהְיוֹת אֶצְלִי עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה, וְהַבֵּן. וְעַיֵּן בְּמָקוֹם אַחֵר מִזֶּה מַעֲלַת מִי שֶׁזּוֹכֶה לִהְיוֹת אֶצְלוֹ עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה (לעיל בחלק "גדל יקרת ראש השנה שלו" סימן ת"ג). אַחַר-כָּךְ אָמַר: אֵין אַתֶּם מַרְגִּישִׁין כְּלָל מַה שֶּׁעוֹשִׂין עִמָּכֶם. כִּי בַּתְּחִלָּה צִוִּיתִי אֶתְכֶם לְהִתְעַנּוֹת, וְאַחַר-כָּךְ צִוִּיתִי שֶׁלֹּא לְהִתְעַנּוֹת וְכוּ'. כְּלוֹמַר כִּי בָּזֶה הָיָה רָאוּי לָנוּ לְהָבִין מְעַט מִגְּדֻלָּתוֹ, כִּי זֶה הָעִנְיָן שֶׁצִּוָּה עָלֵינוּ לְהִתְעַנּוֹת יָמִים יְדוּעִים בַּשָּׁנָה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד יָמִים מְיֻחָדִים בִּפְנֵי עַצְמוֹ, זֶה הָעִנְיָן הוּא בְּוַדַּאי דָּבָר גָּדוֹל וְהַשָּׁנָה עֲצוּמָה מְאֹד שֶׁלֹּא נִשְׁמַע מִיָּמִים קַדְמוֹנִים, שֶׁזָּכָה אָדָם לְגַלּוֹת לְכָל אֶחָד וְאֶחָד בִּפְרוֹטְרוֹט הַנְהָגַת תַּעֲנִיתִים לְכָל יְמֵי חַיָּיו. וְאַף-עַל-פִּי שֶׁדָּבָר זֶה גָּדוֹל וְעָצוּם מְאֹד, זָכָה אַחַר-כָּךְ לְמַעְלָה וְהַשָּׁגָה יְתֵרָה, עַד שֶׁלְּפִי עִנְיָנֵנוּ קְדֻשַּׁת מַעֲלָתוֹ וּמַדְרֵגָתוֹ שֶׁזָּכָה אַחַר-כָּךְ, שׁוּב אֵין אָנוּ צְרִיכִים לְהִתְעַנּוֹת אֲפִלּוּ הַתַּעֲנִיתִים שֶׁגִּלָּה לָנוּ בְּתִקֻּף קְדֻשָּׁתוֹ. וּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מֹחַ בְּקִדְקֳדוֹ יָכוֹל לְהָבִין מְעַט מֵעִצָּם גְּדֻלָּתוֹ עַל-יְדֵי-זֶה וְהָבֵן. וְאֵלּוּ הֵן הַיָּמִים שֶׁהָיָה לִי: אִיִּיר ב' ט"ז, טֵבֵת ג' י"ט, סִיוָן ט' י"א, אַדָּר כ"ב. וְאָמַר שֶׁאִם יִהְיֶה חָל אֶחָד מִיָּמִים אֵלּוּ בְּשַׁבָּת אוֹ שְׁאָר יָמִים שֶׁאֵין מִתְעַנִּין בָּהֶם, יִהְיֶה נִדְחֶה הַתַּעֲנִית לְיוֹם שֶׁלְּאַחֲרָיו. וְצִוָּה עָלַי לִהְיוֹת נִזְהָר בְּאֵלּוּ הֶחֳדָשִׁים לְקַיֵּם מִצְווֹת מַעֲשֵׂר, וּלְהִשְׁתַּדֵּל וּלְהִתְאַמֵּץ בְּכָל עֹז בְּמִצְוָה זוֹ

בְּכָל מַה דְּאֶפְשָׁר. גַּם אַחַר שֶׁפָּטַר אוֹתִי מֵהַתַּעֲנִיתִים, דִּבַּרְתִּי עִמּוֹ מֵעִנְיַן מִצְוָה הַנַּ"ל וְאָמַר לִי שֶׁאֲנִי צָרִיךְ גַּם עַתָּה לִזְהֵר בָּזֶה בְּכָל עֹז, וַאֲפִלּוּ בְּכָל הַשָּׁנָה כֻּלָּהּ, רַק בְּאֵלּוּ הֶחֳדָשִׁים הַנַּ"ל יוֹתֵר וְיוֹתֵר:

אות תצב

מט, כְּשֶׁנִּתַּן הַצָּעטְלִיךְ הַנַּ"ל. פַּעַם אַחַת נָתַן לְאֶחָד הַצָּעטֶל, וְאָמַר לוֹ, זֶה שֶׁקִּבֵּל הַצָּעטֶל לְרַבֵּנוּ זַ"ל, הָעוֹלֶה עַל דַּעְתֵּנוּ לֹא הָיָה כָּךְ. כִּי הָיִינוּ סְבוּרִים שֶׁתִּצָּווּ לָנוּ לְהִתְעַנּוֹת הַרְבֵּה יָמִים בַּשָּׁנָה, וַעֲכְשָׁו אָנוּ רוֹאִים שֶׁאֵינָם רַק יָמִים מֻעָטִים מְאֹד בַּשָּׁנָה. הֵשִׁיב: הֲלֹא אֱלִישָׁע אָמַר לְנַעֲמָן: "רְחַץ וּטְהָר" וְלֹא רָצָה לְהַאֲמִין שֶׁבְּדָבָר הַקַּל הַזֶּה יִהְיֶה לוֹ רְפוּאָה, וְאָמַר: "הֲלֹא טוֹב אֲמָנָה וּפְרָפַר וְנַהֲרוֹת דַּמֶּשֶׂק הֲלֹא רָחַצְתִּי בָהֶם וְטָהָרְתִּי". עַד אֲשֶׁר אָמְרוּ לוֹ עֲבָדָיו: "אָבִי דָּבָר גָּדוֹל דִּבֶּר אֵלֶיךָ הֲלוֹא תַעֲשֶׂה אַף כִּי אָמַר אֵלֶיךָ רְחַץ וּטְהָר". וְאָז שָׁמַע לַעֲבָדָיו: "אָבִי דָּבָר גָּדוֹל דִּבֶּר אֵלֶיךָ הֲלוֹא תַעֲשֶׂה אַף כִּי אָמַר אֵלֶיךָ רְחַץ וּטְהָר". וְאָז שָׁמַע לַעֲבָדָיו וְרָחַץ בַּיַּרְדֵּן שֶׁבַע פְּעָמִים - "וַיָּשָׁב בְּשָׂרוֹ וַיִּטְהָר" (מלכים-ב' ה'). כֵּן אַתֶּם, נִדְמֶה לָכֶם שֶׁצְּרִיכִין דִּוּקָא לוֹמַר לִרְפוּאַתְכֶם דְּבָרִים כְּבֵדִים, וְאֵין אַתֶּם מַאֲמִינִים שֶׁבְּדָבָר קַל שֶׁאֲנִי מְצַוֶּה לָכֶם לַעֲשׂוֹת יִהְיֶה לָכֶם רְפוּאָה שְׁלֵמָה רְפוּאַת הַנֶּפֶשׁ בֶּאֱמֶת.

וְדָבָר זֶה נִצְרָךְ מְאֹד כַּמָּה פְּעָמִים. כִּי לִפְעָמִים אָדָם מוֹנֵעַ עַצְמוֹ מִלַּעֲשׂוֹת אֵיזֶה דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה מֵחֲמַת כְּבֵדוּת מֵחֲמַת רִבּוּי הַמְּנִיעוֹת שֶׁמּוֹנְעִים אוֹתוֹ מִלַּעֲשׂוֹתוֹ וְהוּא אֵינוֹ מִתְגַּבֵּר לְשַׁבְּרָם. וְלִפְעָמִים לְהֶפֶךְ, שֶׁהוּא נִמְנָע מִדָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה מֵעִצָּם קַלּוּתוֹ, שֶׁהַדָּבָר הַזֶּה קַל בְּעֵינָיו מְאֹד לַעֲשׂוֹתוֹ, וּמֵחֲמַת זֶה אֵינוֹ מַאֲמִין שֶׁחַיֵּי נַפְשׁוֹ יִהְיוּ תְּלוּיִים בְּדָבָר קַל כָּזֶה. וּבֶאֱמֶת צְרִיכִין לִזָּהֵר בְּמִצְוָה קַלָּה כְּבַחֲמוּרָה (אבות ב'), "וְאַרַח חַיִּים פֶּן תְּפַלֵּס" (משלי ה'), "וְכֹל אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ לַעֲשׂוֹת בְּכֹחֲךָ עֲשֵׂה" (קוהלת ט'). כִּי עִקַּר הֶסְתּוֹת וּמְנִיעוֹת הַבָּאִין דָּבָר הוּא רַק מִנִיעוֹת הַמּוֹחַ. שֶׁלִּפְעָמִים מַכְנִיס בְּמוֹחַ הָאָדָם שֶׁכָּבֵד עָלָיו מְאֹד לַעֲשׂוֹת הַדָּבָר, וּמֵחֲמַת זֶה רוֹצֶה לְמָנְעוֹ, וְלִפְעָמִים לְהֶפֶךְ, שֶׁמַּקֵּל עָלָיו וּמַקְטִין בְּעֵינָיו אוֹתוֹ הַדָּבָר מְאֹד, עַד שֶׁאֵינוֹ עוֹלֶה עַל לֵב הָאָדָם שֶׁחַיֵּי נַפְשׁוֹ תְּלוּיִים בָּזֶה, וְהַכֹּל כְּדֵי לְמָנְעוֹ חַס וְשָׁלוֹם. וְלִפְעָמִים זֹאת הַמְּנִיעָה גְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר מִמְּנִיעָה מַמָּשׁ. אֲבָל הוֹלֵךְ בְּתֹם יֵלֵךְ בֶּטַח, וְאֵינוֹ מִסְתַּכֵּל עַל שׁוּם מְנִיעָה וּבִלְבּוּל שֶׁבָּעוֹלָם כְּלָל. וְכָל אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ לַעֲשׂוֹת בְּכֹחֲךָ עֲשֵׂה:

אות תצג

נ, לְעִנְיַן הַקְּשָׁיוֹת שֶׁדָּרָךְ הָעוֹלָם לְהַקְשׁוֹת קְשָׁיוֹת הַרְבֵּה עַל הַצַּדִּיקִים, וּבִפְרָט עָלָיו שֶׁהָיוּ מַקְשִׁים קְשָׁיוֹת הַרְבֵּה. עָנָה וְאָמַר בָּרוּךְ צַחוּת: הֲלֹא עַל-יְדֵי הַקְּשָׁיוֹת שֶׁמַּקְשִׁים עָלֵינוּ יֵשׁ לָנוּ פַּרְנָסָה וַעֲשִׁירוּת. כִּי הָעֲשִׁירוּת וְהַפַּרְנָסָה שֶׁל הַצַּדִּיקִים הָעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה לִשְׁמָהּ הוּא רַק עַל-יְדֵי קְשָׁיוֹת. כִּי רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל אָמְרוּ: "אֹרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ בְּשִׂמְאֹלָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד" (משלי ג') וְהִקְשׁוּ: "בִּימִינָהּ אֹרֶךְ יָמִים אִיכָּא עֹשֶׁר וְכָבוֹד לֵיכָּא?". וְהֵשִׁיבוּ: "כָּל-שֶׁכֵּן עֹשֶׁר וְכָבוֹד" (שבת ס"ג). נִמְצָא, שֶׁעַל-יְדֵי הַקְּשָׁיָא דַּיְקָא נִמְשַׁךְ הָעֹשֶׁר וְהַכָּבוֹד

לְהַצַּדִּיקִים הַמַּיְמִינִים בַּתּוֹרָה לִשְׁמָהּ. כִּי אִם לֹא הָיוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל מַקְשִׁים קֻשְׁיָא, זוֹ לֹא הָיָה שׁוּם עִשָּׂר וְכָבוֹד לְהַצַּדִּיקִים כִּפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא, שֶׁנִּרְאֶה שֶׁבִּימֵינוּ הִיא רַק אֹרֶךְ יָמִים. אֲבָל עַל-יְדֵי הַקֻּשְׁיָא שֶׁהִקְשׁוּ: "אֹרֶךְ יָמִים אִיכָּא עֹשֶׁר לֵיכָּא?" עַל-יְדֵי-זֶה נִמְשַׁךְ הָעֹשֶׁר וְהַכָּבוֹד לְהַצַּדִּיקִים, כְּמוֹ שֶׁתִּרְצוּ שָׁם: "כָּל-שֶׁכֵּן עֹשֶׁר וְכָבוֹד". נִמְצָא שֶׁעַל-יְדֵי הַקֻּשְׁיוֹת דַּיְקָא יֵשׁ לְהַצַּדִּיקִים פַּרְנָסָה, כִּי עִקַּר הָעֹשֶׁר וְהַכָּבוֹד לְהַצַּדִּיקִים עַל-יְדֵי קֻשְׁיוֹת:

אות תצד

נא, וְאַף-עַל-פִּי שֶׁדְּבָרִים אֵלּוּ אָמַר בְּדֶרֶךְ צַחוּת שֶׁקּוֹרִין "וועִרְטְל", אֲבָל בֶּאֱמֶת דִּבְרִים בְּגוֹ, וְיֵשׁ בְּעִנְיָן זֶה עֲמָקוּת גָּדוֹל וְסוֹד עָמֹק מְאֹד. כִּי כָּל הַדְּבָרִים שֶׁלּוֹ, אֲפִלּוּ דִּבְרֵי צַחוּת שֶׁלּוֹ שֶׁאוֹמֵר שֶׁקּוֹרִין "וועִרְטְלִיךְ", יֵשׁ בָּכֶלָּם סוֹדוֹת עֲצוּמוֹת וְנוֹרָאוֹת וַעֲמֻקּוֹת מְאֹד. וַאֲפִלּוּ אָדָם פָּשׁוּט שֶׁיֵּשׁ לוֹ שֵׂכֶל אֲמִתִּי קְצָת יָכוֹל לְהָבִין בָּהֶם קְצָת רְמָזִים נִפְלָאִים וְנוֹרָאִים (אָמַר הַמַּעְתִּיק עַיֵּן בְּלִקּוּטֵי א' סִימָן י"ב בַּמַּאֲמָר "תְּהִלָּה לְדָוִד" וּבְלִקּוּטֵי הֲלָכוֹת הִלְכוֹת תַּלְמוּד-תּוֹרָה הֲלָכָה ג' וְתָבִין קְצָת דִּבְרֵי צַחוּת הַנַּ"ל):

אות תצה

נב, וּכְבָר סִפֵּר שֶׁהַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל אָמַר פַּעַם אַחַת וֶוועִרְטְל, וְהָיוּ מְחַיְכִין בְּעוֹלָם הָאֲצִילוּת. הֵינוּ שֶׁהֵבִיא שִׂמְחָה גַּם בְּעוֹלָם הָאֲצִילוּת, עַד שֶׁגַּם שָׁם הָיוּ מְחַיְכִין עַל יְדֵי הַוֶּועִרְטְל שֶׁלּוֹ:

אות תצו

נג, פַּעַם אַחַת הָיוּ מְדַבְּרִים לְפָנָיו בְּעִנְיַן גְּדֻלּוּת. עָנָה וְאָמַר: מָה אַתֶּם צְרִיכִין לְדַבֵּר מִגְּדֻלּוּת, הֲלֹא אֲנִי אֵין לִי גְּדֻלּוּת (כְּלוֹמַר וְאַתֶּם אֵיךְ יַעֲלֶה עַל דַּעְתְּכֶם שֶׁיִּהְיֶה לָכֶם אֵיזֶה גְּדֻלּוּת, מֵאַחַר שֶׁאֲפִלּוּ אֲנִי אֵין לִי גְּדֻלּוּת), כִּי כְּבָר הִתְפָּאֵר עַצְמוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל בָּזֶה שֶׁהוּא יָכוֹל לוֹמַר עַל עַצְמוֹ שֶׁאֵין לוֹ גְּדֻלּוּת, שֶׁזֶּה עִקַּר תַּכְלִית שְׁלֵמוּת הָעֲנָוָה, כְּמוֹ בְּחִינַת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ שֶׁכָּתַב עַל עַצְמוֹ: "וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עָנָו מְאֹד" (במדבר י"ב), וְכַמּוּבָא בַּגְּמָרָא שֶׁאָמַר רַב יוֹסֵף: "אַל תִּתְנֵי עֲנָוָה דְּאִיכָּא אֲנָא" (סוטה מט:):

אות תצז

נד, הוֹטָב בְּעֵינָיו מְאֹד מִי שֶׁזָּכָה לִרְאוֹת אוֹתוֹ בַּחֲלוֹם אֲפִלּוּ בְּחֵיָּיו. וְאָמַר, שֶׁיֵּשׁ אֲנָשִׁים מַאֲנָשָׁיו שֶׁהוּא נִרְאֶה לָהֶם בַּחֲלוֹם בִּדְמוּת זָקֵן גָּדוֹל. וְאָמַר, שֶׁאִם הָיֵינוּ אֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים כִּרְצוֹנוֹ הָיִנוּ יְכוֹלִים לִשְׁמֹעַ מִמֶּנּוּ דְּבָרִים גְּדוֹלִים וְנוֹרָאִים בַּחֲלוֹם. וְהָעִקָּר לִזְכּוֹת שֶׁלֹּא יִשְׁתַּכַּח מַה שֶּׁרוֹאִין וְשׁוֹמְעִין בַּחֲלוֹם, כִּי לִפְעָמִים רוֹאִין וְשׁוֹמְעִין אֵיזֶה דָּבָר וְאַחַר-כָּךְ נִשְׁכָּח (וְזֶה מֵחֲמַת שֶׁלּוֹקְחִין וְטוֹרְפִין מִמֶּנּוּ הַדָּבָר בַּחֲזִירָתוֹ כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (בראשית קצט::

אות תצח

נה, כְּבָר מְבֹאָר שִׂיחָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁהַזְהִיר לִבְלִי לְבַלְבֵּל הָאָדָם דַּעְתּוֹ כְּלָל בְּעִנְיַן הַנְּקִיּוּת וְלֹא יִסְתַּכֵּל עַל זֶה כְּלָל (שיחות הר"ן ל'). וְסִפֵּר בְּשֵׁם דָּאקְטוֹרִים גְּדוֹלִים שֶׁטּוֹב יוֹתֵר לִבְרִיאוּת הַגּוּף כְּשֶׁהוּא נֶעֱצָר קְצָת. אַף-עַל-פִּי שֶׁהַדָּאקְטוֹרִים הָרִאשׁוֹנִים הָיוּ אוֹמְרִים תָּמִיד שֶׁצְּרִיכִין לִהְיוֹת מְשֻׁלְשָׁל, וְכֵן לְכָל הַחוֹלָאוֹת הָיוּ אוֹמְרִים לִפְתֹּחַ הַנְּקָבִים, אֲבָל עַכְשָׁו חָקְרוּ בְּחָכְמָתָם לְהֶפֶךְ מַמָּשׁ, שֶׁאַדְרַבָּא טוֹב יוֹתֵר לִבְרִיאוּת הַגּוּף לִהְיוֹת נֶעֱצָר קְצָת. וּבִפְרָט הַחוֹלֶה טוֹב לוֹ יוֹתֵר לִהְיוֹת נֶעֱצָר קְצָת דַּוְקָא. וְסִפֵּר בְּשֶׁמָם, שֶׁמִּי שֶׁנִּצְרָךְ לְנָקְבָיו פַּעַם אַחַת בְּמֵעֵת לְעֵת הוּא גַּם-כֵּן חֲלִישׁוּת, כִּי טוֹב יוֹתֵר לְבַל יִהְיֶה נִפְתָּח כִּי-אִם פַּעַם אַחַת בִּשְׁנֵי יָמִים. רַק אִם לִפְעָמִים הָאָדָם נֶעֱצָר כַּמָּה יָמִים חַס וְשָׁלוֹם, אֲזַי הוּא צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת לוֹ אֵיזֶה דָּבָר לִפְתֹּחַ נְקָבָיו. אֲבָל פַּעַם אַחַת בִּשְׁנֵי יָמִים הוּא טוֹב יוֹתֵר לִבְרִיאוּת הַגּוּף. וְסִפֵּר הַרְבֵּה בָּזֶה וְגִלָּה דַּעְתּוֹ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁהוּא נוֹטֶה לְדֵעָה זוֹ. וְעַל-כָּל-פָּנִים אֵין לְהָאָדָם לְבַלְבֵּל שׁוּם זְמַן כְּלָל בִּשְׁבִיל נְקִיּוּת כַּמְבֹאָר שִׂיחָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה בָּזֶה בַּאֲרִיכוּת בַּסְּפָרִים הַנִּדְפָּסִים:

אות תצט

נו, פַּעַם אֶחָד סִפֵּר מֵעִנְיַן הַבִּטָּחוֹן, וְאָמַר, שֶׁיֵּשׁ צַדִּיקִים שֶׁאֵין מַנִּיחִים אֶצְלָם מָמוֹן מִיּוֹם לַחֲבֵרוֹ, כְּמוֹ שֶׁמְּסַפְּרִין מִכַּמָּה צַדִּיקִים גְּדוֹלִים שֶׁהָיוּ לְפָנֵינוּ, כְּגוֹן הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל, וְהַצַּדִּיק הַקָּדוֹשׁ מוֹרֵנוּ הָרַב אֱלִימֶלֶךְ זַ"ל וְכַיּוֹצֵא בָּהֶם, שֶׁבְּכָל יוֹם וְיוֹם הָיוּ מְפַזְּרִין כָּל הַמָּמוֹן שֶׁהָיָה בְּיָדָם וְלֹא הִנִּיחוּ אֶצְלָם שׁוּם מָמוֹן מִיּוֹם לְחֲבֵרוֹ. וְאָמַר, שֶׁצְּרִיכִין לִהְיוֹת לָזֶה "בְּרָיֶה" [אִישׁ חַיִל] גָּדוֹל לִהְיוֹת חָזָק בְּהַבִּטָּחוֹן וְלַעֲמֹד עַל עָמְדוֹ, כִּי אִם שׁוֹגִים בָּזֶה תְּנוּעָה קַלָּה בְּעָלְמָא לֹא טוֹב. אֲבָל יֵשׁ מַעֲלָה גְּבוֹהָה יְתֵרָה בִּיּוֹתֵר, דְּהַיְנוּ שֶׁהַצַּדִּיק הָאֱמִתִּי יַחֲזִיק אֶצְלוֹ הַמָּמוֹן, וְזֶה קָשֶׁה יוֹתֵר. הַיְנוּ כִּי עֲבוֹדָה זוֹ גְּבוֹהָה וּכְבֵדָה בְּיוֹתֵר. כִּי הוּא זַ"ל לֹא הָיָה מִתְנַהֵג הַנְהָגָה הַנַּ"ל. וְאָמַר כַּמָּה פְּעָמִים שֶׁזֶּה קָשֶׁה וְכָבֵד יוֹתֵר, הַיְנוּ לְהַחֲזִיק אֶצְלוֹ הַמָּמוֹן וְלִבְלִי לְפַזְּרוֹ בְּכָל יוֹם לִצְדָקָה וְכַיּוֹצֵא, זֶה קָשֶׁה וְכָבֵד יוֹתֵר הַרְבֵּה. וְהוֹכִיחַ וּבֵרַר לְעֵינֵינוּ שֶׁהָאֲבוֹת הָיוּ מַחֲזִיקִים אֶצְלָם מָמוֹן. כִּי אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב הָיוּ כֻּלָּם עֲשִׁירִים מֻפְלָגִים. וְיַעֲקֹב אָבִינוּ כְּשֶׁבָּא לִשְׁכֶם קָנָה מִיָּד חֶלְקַת הַשָּׂדֶה (בראשית ל"ג), וְהֵיכָן הָיָה לוֹ מָעוֹת כָּל כָּךְ. וְכֵן אַבְרָהָם כְּשֶׁקָּנָה מְעָרַת הַמַּכְפֵּלָה (בראשית כ"ג). וְכֵן מְבֹאָר עוֹד מֵהַפְּסוּקִים וּמִדְרָשִׁים שֶׁהָיָה מֻנָּח אֶצְלָם מָעוֹת. וְאָמַר שֶׁעֲבוֹדָה זוֹ גְּבוֹהָה וּכְבֵדָה יוֹתֵר אֵצֶל גְּדוֹלֵי הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים הַמַּפְלָגִים בְּמַעֲלָה גְּבוֹהָה בְּיוֹתֵר:

אות תק

נז, אֲבָל הִרְבֶּה לְדַבֵּר עִמָּנוּ מִשֶּׁבַח מַעֲלַת הַנְהָגָה הָרִאשׁוֹנָה הַנַּ"ל, הַיְנוּ לְפַזֵּר הַמָּעוֹת בְּכָל יוֹם לִצְדָקָה וְעַל הִצְטָרְכוּתוֹ הַמַּכְרָח, וְלֹא יַנִּיחַ כְּלָל מִיּוֹם לַחֲבֵרוֹ. כִּי לַאֲנָשִׁים פְּשׁוּטִים הָרוֹצִים לְזַכּוֹת לְנַפְשָׁם לָאֱחֹז בְּדַרְכֵי הַצַּדִּיקִים, בְּוַדַּאי טוֹב לִפְנֵיהֶם הַנְהָגָה הָרִאשׁוֹנָה

הַנַּ"ל. הַיְנוּ לִבְלִי לְהַנִּיחַ אֶצְלוֹ הַמָּמוֹן כְּלָל מִיּוֹם לַחֲבֵרוֹ. וְהִפְלִיג בְּשֶׁבַח מַעֲלַת הַנְּהָגָה זוֹ וְהֶאֱרִיךְ בְּשִׁיחָה זֹאת. וּכְפִי הַמּוּבָן מִדְּבָרָיו אָז הָיָה, שֶׁהָיָה חָפֵץ וּמִשְׁתּוֹקֵק לְזַכּוֹת אוֹתָנוּ לְהַגִּיעַ לַהַנְהָגָה הַקְּדוֹשָׁה הַזֹּאת לְמַדְרֵגַת בִּטָּחוֹן הַנַּ"ל לִבְלִי לְהַנִּיחַ שׁוּם מָמוֹן מִיּוֹם לַחֲבֵרוֹ:

אות תקא

נח, מִכְּבָר אָמַר שֶׁחָפֵץ מְאֹד שֶׁיִּהְיֶה לָנוּ פַּרְנָסָה. אַף-עַל-פִּי שֶׁבִּטָּחוֹן גַּם כֵּן טוֹב מְאֹד, אַף-עַל-פִּי-כֵן טוֹב מְאֹד כְּשֶׁזּוֹכִין שֶׁיֵּשׁ לוֹ מַעֲמָד פַּרְנָסָה, כִּי בְּמָקוֹם עֲבוֹדַת הַבִּטָּחוֹן בְּמָקוֹם זֶה יַעֲשֶׂה עֲבוֹדָה אַחֶרֶת. כְּלוֹמַר, כִּי אִם לֹא יִהְיֶה לוֹ מַעֲמַד פַּרְנָסָה וְיִהְיֶה לוֹ בִּלְבּוּל הַדַּעַת מֵהַפַּרְנָסָה וְיִצְטָרֵךְ בְּכָל פַּעַם לְחַזֵּק עַצְמוֹ בְּמִדַּת הַבִּטָּחוֹן, בְּמָקוֹם זֶה יַעֲסֹק בַּעֲבוֹדָה אַחֶרֶת וְהִתְחַזְּקוּת אַחֵר בִּשְׁאָר עִנְיְנֵי עֲבוֹדַת ה', וְהֶבֵן. וְאַף-עַל-פִּי-כֵן אָמַר שֶׁהָעִקָּר הוּא בִּטָּחוֹן, וְאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "נָאר בִּטָּחוֹן" [רַק בִּטָּחוֹן]:

אות תקב

נט, אָמַר: אֵינִי יוֹדֵעַ אֵיךְ הַמְקַבְּלִים מְבַקְּשִׁים: "וְאַל תַּצְרִיכֵנוּ לִידֵי מַתְּנַת בָּשָׂר וָדָם", מֵאַחַר שֶׁכָּל פַּרְנָסָתָם הוּא מִמַּה שֶּׁמְּקַבְּלִים מֵאֲחֵרִים. וְהַמּוּבָן מִדְּבָרָיו הָיָה שֶׁיֵּשׁ בָּזֶה עֲבוֹדָה וְשֶׁכָּל אֵיךְ לְקַבֵּל מָמוֹן מִיִּשְׂרָאֵל. וּמִי שֶׁזּוֹכֶה, יְכוֹל לְקַבֵּל מָמוֹן, וְכָל פַּרְנָסָתוֹ יִהְיֶה מִמַּה שֶּׁמְּקַבֵּל, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן לֹא יִהְיֶה מְקַבֵּל כְּלָל, וְלֹא יִהְיֶה נִצְרָךְ לְמַתְּנַת בָּשָׂר וָדָם כְּלָל חַס וְשָׁלוֹם. וּצְרִיכִין לְבַקֵּשׁ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לִזְכּוֹת לָזֶה הַשֵּׂכֶל, שֶׁלֹּא יִהְיֶה נִצְרָךְ לִידֵי מַתְּנַת בָּשָׂר וָדָם חַס וְשָׁלוֹם:

אות תקג

ס, שְׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר, שֶׁעַל-יְדֵי הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁחוֹלְקִין עַל הָאָדָם עוֹשִׂין לוֹ טוֹבָה, כִּי עַל-יְדֵי-זֶה יָכוֹל לִגְדֹּל וְלִצְמֹחַ. כְּמוֹ כְּשֶׁנּוֹטְעִין גַּרְעִין בָּאָרֶץ, אִם הָיְתָה כָּל הָאָרֶץ אֲדוּקָה יַחַד לֹא הָיָה בְּאֶפְשָׁר שֶׁיִּגְדַּל וְיִצְמַח מֵהַגַּרְעִין אִילָן, וּבְהֶכְרֵחַ שֶׁתֵּחָלֵק הָאָרֶץ קְצָת כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה מָקוֹם לְהָאִילָן לְהִתְגַּדֵּל. כְּמוֹ כֵן עַל-יְדֵי הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁחוֹלְקִין, עַל-יְדֵי-זֶה נוֹתְנִין לוֹ מָקוֹם לְהִתְגַּדֵּל וְלִצְמֹחַ:

אות תקד

סא, מֵעִנְיַן הַפְלָגַת גְּדֻלַּת הָאָדָם, אָמַר: כְּשֶׁהָאָדָם עוֹשֶׂה כֹּחַ בְּיָדָיו נַעֲשָׂה כֹּחַ בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וּכְשֶׁעוֹשֶׂה כֹּחַ בְּיָדָיו נַעֲשָׂה כֹּחַ בְּכָל הָעוֹלָמוֹת. וְאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "וּואס טַייטְש אַמֶּענְש אַז עֶר טוּט אַזוֹי אַמַאכְּ מִיט דֶער הַאנְד וֶוערְט אַזוֹי גִיטָאן אִין כָּל הָעוֹלָמוֹת, אִין אַז עֶר טוּט אַזוֹי אַמַאכְּ מִיט דֶער הַאנְד וֶוערְט אַזוֹי גִיטָאן אִין אַלֶע הָעוֹלָמוֹת":

אות תקה

סב, אָמַר: "אַז מָע זאל אִיבֶּער קֶערֶן אַמֶּענְשֶׁן וָואלְט מֶען גִיזֶעהן וויא אִין אִיטְלִיכְן אָדֶערִיל הֶעגֶענְען אַלְפֵי אֲלָפִים וְרִבֵּי רְבָבוֹת עוֹלָמוֹת". אִם הָיוּ מְהַפְּכִין אֶת הָאָדָם (רְצוֹנוֹ לוֹמַר לְרָאוֹת אֶת פְּנִימִיּוּתוֹ), הָיוּ רוֹאִין שֶׁבְּכָל גִּיד וָגִיד מִגִּידָיו תְּלוּיִים אַלְפֵי אֲלָפִים וְרִבֵּי רְבָבוֹת עוֹלָמוֹת:

אות תקו

סג, פַּעַם אַחַת דִּבַּרְתִּי עִמּוֹ מֵעִנְיַן מַחֲשָׁבוֹת רַבּוֹת הַמְבַלְבְּלוֹת אוֹתִי מֵעִנְיַן מָרָה שְׁחוֹרוֹת בַּעֲשִׂיַּת מִצְוֹות, כְּגוֹן בִּנְטִילַת יָדַיִם שֶׁהָיָה לִי בָּהֶם חֲשָׁשׁוֹת שֶׁהָיוּ מְבַלְבְּלִין אוֹתִי מְאֹד. וְהֵשִׁיב לִי, כְּבָר דִּבַּרְתִּי עִמְּךָ שֶׁאֵין אַתָּה צָרִיךְ לְהִסְתַּכֵּל עַל זֶה וְכוּ'.

וְדִבַּרְתִּי עִמּוֹ עוֹד הַרְבֵּה מֵעִנְיָנִים כָּאֵלּוּ, וְאָמַרְתִּי לוֹ גַּם זֹאת בְּעַצְמוֹ מְבַלְבֵּל אוֹתִי וְכוּ'. הֵשִׁיב לִי: אַל תַּתְחֵיל לַחֲשֹׁב כְּלָל. וְזֶה עֵצָה נִפְלָאָה לְכָל דָּבָר. כִּי כַּמָּה פְּעָמִים מְבַלְבְּלִין הַמַּחֲשָׁבוֹת מְאֹד, וְכָל מַה שֶּׁרוֹצִים לִדְחוֹתָם בְּאֵיזֶה דְּחִיּוֹת הֵם מְבַלְבְּלִין יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְעִקַּר הָעֵצָה לְבַלְּתִי לְהַתְחִיל לַחֲשֹׁב בָּהֶם כְּלָל, וּלְסַלֵּק דַּעְתּוֹ מֵהֶם לְגַמְרֵי, וְלַעֲשׂוֹת אֶת שֶׁלּוֹ בַּמֶּה שֶׁהוּא עוֹסֵק:

אות תקז

סד, פַּעַם אַחַת דִּבֵּר מֵעִנְיַן הַפֵּאוֹת שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם תַּלְתַּלִּים שֶׁקּוֹרִין "גִיקְרַייְזְלְטֶע פֵּאוֹת" [פֵּאוֹת מְסֻלְסָלִים] וְלֹא גָּלָה מְאוּמָה בָּזֶה. אַךְ הֵבַנְתִּי אֵיזֶה רְמָזִים בְּדָבָרָיו. עַכְשָׁו נִזְכַּרְתִּי מַה שֶּׁדִּבֵּרוּ אָז מִפָּסוּק: "קְוֻצּוֹתָיו תַּלְתַּלִּים" (שיר השירים ה') וְאָמַר שֶׁהִיא בְּחִינָה הַנַּ"ל:

אות תקח

סה, אָמַר: כְּשֶׁמִּתְיַגֵּעַ הָאָדָם בִּתְפִלָּתוֹ וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל, אָז מֻכְרָח לוֹמַר הַדִּבּוּרִים בְּפְשִׁיטוּת גְּמוּר "הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא", בְּפְשִׁיטוּת גְּמוּר בְּלִי חִיּוּת וְהִתְלַהֲבוּת כְּלָל. וְיֹאמַר כָּךְ כַּמָּה תֵּבוֹת וְעִנְיָנִים, וְאִם יִזְכֶּה יוּכַל לְהִתְעוֹרֵר אַחַר-כָּךְ לְהִתְלַהֲבוּת גָּדוֹל עַל-יְדֵי-זֶה. עַל-כֵּן אֲצֻלִּים אֲנָשִׁים פְּשׁוּטִים כְּשֶׁרוֹצִים לְהִתְפַּלֵּל בְּכַוָּנַת הַלֵּב, צְרִיכִין לְהִתְמַהְמֵהּ בִּתְפִלָּתָם כִּי נַעֲשֶׂה אֶצְלָם כַּמָּה עִנְיָנִים בַּתְּפִלָּה, כַּמָּה עֲלִיּוֹת וִירִידוֹת בִּתְפִלָּה אַחַת. כִּי בִּתְחִלָּה מִתְיַגֵּעַ עַצְמוֹ לְהִתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה, וְלִפְעָמִים אוֹ עַל-פִּי רֹב אֵינוֹ יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה וְאָז מֻכְרָח לוֹמַר בְּפְשִׁיטוּת לְגַמְרֵי "הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא" וְכֵיוָצֵא בָּזֶה. וְאַחַר-כָּךְ חוֹזֵר וּמִתְלַהֵב לִפְעָמִים, וְיָכוֹל לִהְיוֹת נַעֲשֶׂה כָּךְ כַּמָּה פְּעָמִים בִּתְפִלָּה אַחַת.

וְאָמַר אָז לְפָנֵינוּ אֵלּוּ הַדִּבּוּרִים: "הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא" כְּמוֹ מִי שֶׁמְּדַבֵּר בַּחֲלִישׁוּת כֹּחַ, בְּקָרִירוּת בְּלִי הִתְלַהֲבוּת כְּלָל, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן פְּנִימִיּוּת כַּוָּנָתוֹ קְשׁוּרָה בְּהַדִּבּוּרִים. וְאִי אֶפְשָׁר לְצַיֵּר זֹאת בִּכְתָב, אַךְ הַמַּשְׂכִּיל יָכוֹל לְהָבִין עֲצוּמוֹת מִזֶּה בִּתְפִלָּתוֹ כְּשֶׁאֵין יְכוֹלִים לְהִתְפַּלֵּל. עָנָה וְאָמַר: וְאִם אֵין אַתָּה יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל כְּלָל, אִם תּוּכַל תֹּאמַר אֵיזֶה דִּבּוּר הָגוּן

בֶּאֱמֶת בִּתְחִנּוֹת וּבַקָּשׁוֹת אֲחֵרוֹת, וְאִם גַּם זֶה לֹא תִּזְכֶּה, מַה לַּעֲשׂוֹת, אַף-עַל-פִּי-כֵן קַוֵּה אֶל ה':

אות תקט

סו, קֹדֶם אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל אָמַר לְהָרַב דְּפֹה בְּרֶסְלֶב: אֲנִי אוֹהֵב אוֹתְךָ מְאֹד, עַל-כֵּן אֲנִי מְבָרֶכְךָ (בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז: "וויִנטְש איךְ דִיר") שֶׁתִּזְכֶּה בָּעוֹלָם הַבָּא לְהָבִין הַשִּׂיחוֹת חֲלִין שֶׁלִּי:

אות תקי

סז, סִפֶּר לִי חָבֵרִי רַבִּי נַפְתָּלִי, שֶׁפַּעַם אַחַת סִפֵּר עִמּוֹ מִמִּצְוַת תְּפִלִּין וְהִפְלִיג מְאֹד בִּקְדֻשַּׁת הַתְּפִלִּין. וְאָמַר, שֶׁרָאוּי לָאָדָם לְהִתְלַהֵב מְאֹד בַּהֲנָחַת תְּפִלִּין, כִּי תְּפִלִּין הֵם קְדוֹשִׁים וְנוֹרָאִים מְאֹד, וְרָאוּי שֶׁיִּפֹּל עַל הָאָדָם פַּחַד וּרְעָדָה גְּדוֹלָה וְאֵימָה וְיִרְאָה עֲצוּמָה כְּשֶׁרוֹצֶה לְהָנִיחַ תְּפִלִּין, אֲשֶׁר קְדֻשָּׁתָם שְׂגֻבָה וְגָבְהָה מְאֹד. וְהֶאֱרִיךְ בָּזֶה הַרְבֵּה. וְגַם אָנֹכִי הֵבַנְתִּי מִדְּבָרָיו עֹצֶם הַפְלָגַת נוֹרָאוֹת קְדֻשַּׁת הַתְּפִלִּין. וְאָמַר, שֶׁכַּמָּה וְכַמָּה תּוֹרוֹת שֶׁלּוֹ רַבּוֹת מְאֹד, כֻּלָּם נֶאֶמְרוּ עַל מִצְוַת תְּפִלִּין. אַף-עַל-פִּי שֶׁלֹּא נִזְכַּר שָׁם תְּפִלִּין כְּלָל, אַף-עַל-פִּי-כֵן הֵם נֶאֶמְרוּ עַל עִנְיַן תְּפִלִּין. וְהֵם: "בַּחֲצוֹצְרוֹת" (בסימן ה'). "אָנֹכִי ה' אֱלֹקֶיךָ" (בסימן ד') ו"מִי הָאִישׁ הֶחָפֵץ חַיִּים" (בסימן ל"ג), וְ"אַשְׁרֵי הָעָם יוֹדְעֵי תְרוּעָה" (סימן ל"ה), ו"מַרְכְּבוֹת פַּרְעֹה" (בסימן ל"ח) כֻּלָּם בְּלִקּוּטֵי הֲרַאשׁוֹן. וְעוֹד מַאֲמָרִים רַבִּים אֲשֶׁר נֶאֶמְרוּ בְּאוֹתָן הַזְּמַנִּים, כֻּלָּם נֶאֶמְרוּ עַל תְּפִלִּין. וְכַנִּכְתָּב מִזֶּה קְצָת בְּמָקוֹם אַחֵר. וּמִזֶּה יוּכַל לְשַׁעֵר מְעַט עַד הֵיכָן גָּדְלוּ וְשָׂגְבוּ קְדֻשַּׁת הַתְּפִלִּין:

אות תקיא

סח, אָמַר שֶׁהוּא יוֹדֵעַ מִסּוֹפֵר אֶחָד שֶׁהוּא צַדִּיק גָּנוּז, וְרָצָה רַבֵּנוּ זַ"ל מְאֹד שֶׁיִּהְיֶה לָנוּ תְּפִלִּין מִמֶּנּוּ. וְאָמַר שֶׁהוּא רוֹצֶה לִנְסֹעַ אֵלָיו בְּעַצְמוֹ וְלִקַּח מִמֶּנּוּ כַּמָּה זוּגוֹת תְּפִלִּין. כִּי צְרִיכִין לִנְסֹעַ אֵלָיו בְּחָכְמָה בְּאֹפֶן שֶׁלֹּא יָבִין שֶׁבָּאוּ אֵלָיו בִּשְׁבִיל זֶה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה נִלְכָּד חַס וְשָׁלוֹם בְּאֵיזֶה צַד גַּאוּת, עַל-כֵּן הָיָה רְצוֹנוֹ לִנְסֹעַ אֵלָיו בְּעַצְמוֹ וְלִקַּח מִמֶּנּוּ כַּמָּה זוּגוֹת תְּפִלִּין וּלְחַלֵּק לְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, שֶׁנִּזְכֶּה כֻּלָּנוּ לְהָנִיחַ תְּפִלִּין קְדוֹשִׁים שֶׁלּוֹ.

וְגַם קֹדֶם שֶׁסִּפֵּר זֹאת דִּבֵּר עִמָּנוּ כַּמָּה פְּעָמִים שֶׁרְצוֹנוֹ שֶׁיִּהְיֶה לָנוּ תְּפִלִּין טוֹבִים מִסּוֹפֵר הָגוּן בֶּאֱמֶת. וּכְפִי הַנִּרְאֶה מִדְּבָרָיו הָיָה, שֶׁלֹּא הָיְתָה כַּוָּנָתוֹ עַל אֵלּוּ הַסּוֹפְרִים הַמְפֻרְסָמִים עַכְשָׁו, רַק שֶׁיִּהְיֶה סוֹפֵר הָגוּן בֶּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ. וְדִבֵּר מִזֶּה כַּמָּה פְּעָמִים מֵעִנְיַן תְּפִלִּין טוֹבִים כַּנַּ"ל. אַחַר-כָּךְ סִפֵּר הַנַּ"ל שֶׁיּוֹדֵעַ מִסּוֹפֵר וְכוּ' כַּנַּ"ל. אַךְ בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים לֹא זָכִינוּ לְהוֹצִיא הַדָּבָר לָאוֹר, וְלֹא גִּלָּה לָנוּ מִי הוּא הַסּוֹפֵר וְאֵיפֹה הוּא. וּבְתוֹךְ כָּךְ נִסְתַּלֵּק לְמַעְלָה לְמַעְלָה. וְאֵין אִתָּנוּ יוֹדֵעַ עַד מָה, אַיֵּה מְקוֹם כְּבוֹדוֹ שֶׁל הַסּוֹפֵר הֶהָגוּן בֶּאֱמֶת.

אֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ הָיָה קוֹבֵל לְפָנָיו שֶׁאַחַר אֲכִילָתוֹ הוּא מַנִּיחַ עַצְמוֹ לִישֹׁן, וּכְשֶׁשּׁוֹכֵב עַל מִטָּתוֹ קֹדֶם הַשֵּׁנָה הוּא רוֹצֶה לְדַבֵּר אָז אֵיזֶה דִּבּוּרִים שֶׁל הִתְבּוֹדְדוּת לְבַקֵּשׁ מֵהַשֵּׁם

יִתְבָּרַךְ שְׁיִקָּרְבוּ לַעֲבוֹדָתוֹ, כַּמְבֹאָר אֶצְלֵנוּ בְּמָקוֹם אַחֵר עַל פָּסוּק "אַשְׁחָה בְכָל לֵילָה מִטָּתִי" (תהלים ו'), שֶׁעִקַּר הִתְבּוֹדְדוּת שֶׁל דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם הָיָה עַל מִטָּתוֹ וְכוּ' (שיחות הר"ן סימן ס"ח), וְאֵינוֹ יָכוֹל לְפַתֵּחַ אָז פִּיו כְּלָל. הֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל: אִם כֵּן שׁוֹכְבִין עַצְמָן וְגוֹנְחִין גְּנִיחָה אַחַר גְּנִיחָה. וְעָשָׂה רַבֵּנוּ זַ"ל בְּעַצְמוֹ גְּנִיחוֹת תְּכוּפוֹת, כְּמָרַמֵּז שֶׁכָּךְ יַעֲשֶׂה:

אות תקיב

סט, אָמַר: "עֶס אִיז שׁוֹין אֵיין עֲבֵרָה אַז אִיר טִיט אֵיין עֲבֵרָה" [זֶה כְּבַר עֲבֵירָה כְּשֶׁאַתֶּם עוֹשִׂים עֲבֵירָה]. רְצוֹנוֹ לוֹמַר מֵעַתָּה:

אות תקיג

ע, שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר: עַל-יְדֵי אֱמוּנַת צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים זוֹכֶה לְמָמוֹן הַרְבֵּה. וְזֶה: "שְׂכָרוֹ הַרְבֵּה מְאֹד" (זמירות ליל שבת). 'מְאֹד' זֶה הַמָּמוֹן, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל: "וּבְכָל מְאֹדֶךָ - בְּכָל מָמוֹנְךָ" (ברכות נד.). "עַל פִּי פְּעָלוֹ". "פְּעָלוֹ" הֵם הַצַּדִּיקִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "אָתֵּן לְפֹעֲלִי צֶדֶק" (איוב ל"ו). וְזֶה: "עַל פִּי פְּעָלוֹ", הַיְנוּ עַל-יְדֵי אֱמוּנָה בְּהַצַּדִּיקִים, כִּי אֱמוּנָה תּוֹלָה בְּפֶה שֶׁל אָדָם כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "אוֹדִיעַ אֱמוּנָתְךָ בְּפִי" (תהלים פ"ט), וְעַל-יְדֵי-זֶה שְׂכָרוֹ הַרְבֵּה מְאֹד, שֶׁזּוֹכֶה לְמָמוֹן הַרְבֵּה:

אות תקיד

עא, שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁסִּפֵּר מִכַּמָּה צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים גְּדוֹלִים. וְאָמַר, שֶׁזֶּה יֵשׁ לוֹ קְצָת כֹּחַ לְהַנְהִיג הָעוֹלָם, רַק הַחִסָּרוֹן שֶׁהוּא אֵינוֹ בַּר אֲבָהָן. וְכֵן סִפֵּר עוֹד מֵאֵיזֶה צַדִּיקִים שֶׁאֵין יְכוֹלִין לְהַנְהִיג הָעוֹלָם. עָנָה וְאָמַר: שֶׁהָעִנְיָן הוּא כְּמוֹ שֶׁאֵיתָא בַּמִּדְרָשׁ לְעִנְיַן הָאוֹתִיּוֹת בִּשְׁעַת בְּרִיאַת הָעוֹלָם. שֶׁבָּאוּ הָאוֹתִיּוֹת לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְכָל אֶחָד רָצָה שֶׁיִּבְרָא בּוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֶת הָעוֹלָם. וְהֵשִׁיב הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד שֶׁבָּאוֹתִיּוֹת: נָאֶה אַתָּה וְיָפֶה אַתָּה מְאֹד, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן אֵינִי רוֹצֶה לִבְרֹא בְּךָ אֶת הָעוֹלָם וְכוּ' (הקדמת הזוהר). כְּמוֹ כֵן יֵשׁ לְעִנְיַן הַצַּדִּיקִים, שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם נָאִים וְיָפִים מְאֹד, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן אֵינָם יְכוֹלִים לְהַנְהִיג הָעוֹלָם:

אות תקטו

עב, הִזְהִיר שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל בְּהַלְעָטָה, הַיְנוּ בִּמְהִירוּת כְּדֶרֶךְ גַּרְגָּרָן, כִּי זֶהוּ בְּחִינַת: "הַלְעִיטֵנִי נָא" (בראשית כ"ה). רַק לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ לֶאֱכֹל בִּמְתִינוּת בְּיִשּׁוּב הַדַּעַת וּבְדֶרֶךְ אֶרֶץ. כְּדֶרֶךְ שֶׁאוֹכְלִין בְּדֶרֶךְ אֶרֶץ כְּשֶׁיּוֹשֵׁב אָדָם חָשׁוּב עַל הַשֻּׁלְחָן, כָּךְ יֹאכַל תָּמִיד אֲפִלּוּ כְּשֶׁאוֹכֵל לְבַדּוֹ:

אות תקטז

עג, אָמַר שֶׁלֶּעָתִיד יֹאמְרוּ הַצַּדִּיקִים "זֶה ה' קִוִּינוּ לוֹ" (תענית לא.), "זֶה" דַּיְקָא. וְאָמַר בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז שֶׁיֹּאמַר כָּל אֶחָד: "טַאקֶי צוּ דֶעם נָאט הָאבֶּן מִיר גִיהָאפְט" [בֶּאֱמֶת לַה' זֶה הָיִינוּ

מְקַוִּים]. כְּלוֹמַר שֶׁגַּם בָּעוֹלָם הַזֶּה זָכוּ לְהַשִּׂיג אוֹתוֹ כָּךְ, כְּמוֹ שֶׁהֵם רוֹאִין אוֹתוֹ עַתָּה, וְתָמִיד הָיוּ מְקַוִּים לִרְאוֹת אוֹתוֹ כָּךְ, וְעַכְשָׁו זָכוּ לָזֶה. וְעַל-כֵּן יֹאמְרוּ אָז זֶה ה' קִוִּינוּ לוֹ וְזֶה דִּיְקָא:

אות תקיז

עד, אָמַר: אֲנִי בָּטוּחַ בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁכָּל תִּינוֹק שֶׁיָּבוֹא לְפָנַי קֹדֶם שֶׁיַּגִּיעַ לְבֶן שֶׁבַע שָׁנִים, בְּוַדַּאי יִהְיֶה נָקִי מִן הַחֵטְא עַד יוֹם חֻתָּנָתוֹ:

אות תקיח

עה, שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר: יֵשׁ אֲצִלִי אֲנָשִׁים שֶׁלִּפְעָמִים הֵם מִתְלַהֲבִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּסְמוּכִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת. וְהֵם אָז בְּמַדְרֵגָה טוֹבָה שֶׁאֲפִלּוּ צַדִּיקִים גְּמוּרִים אֵינָם אוֹחֲזִים בָּזֶה. אֲבָל לִפְעָמִים נוֹפְלִים מִזֶּה וְכוּ'. מִי יִתֵּן וְהָיָה לָבָטַח זֶה בְּעֵת שֶׁהֵם אוֹחֲזִים בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, מִי יִתֵּן וְהָיוּ אוֹחֲזִים בְּמַדְרֵגָה זוֹ לְאֹרֶךְ יָמִים וְשָׁנִים הַרְבֵּה.

עוֹד שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ בְּעִנְיָן זֶה שֶׁאָמַר, שֶׁעִקַּר הוּא הַלֵּב שֶׁל הַהִתְחָלָה. כִּי אָז בְּהַתְחָלַת עֲבוֹדַת ה' מִתְלַהֵב הַלֵּב מְאֹד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְטוֹב מְאֹד לְהִשְׁתַּדֵּל וּלְהִתְאַמֵּץ שֶׁיַּאֲרִיךְ זְמַן הַרְבֵּה בְּהִתְלַהֲבוּת וְהִשְׁתּוֹקְקוּת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁל הַהַתְחָלָה. וְאָמַר שֶׁהַצַּדִּיק הַקָּדוֹשׁ רַבִּי זוּסְיָא זַ"ל הָיָה בְּעִנְיָן זֶה חִדּוּשׁ גָּדוֹל מְאֹד עֶגֶד כַּמָּה צַדִּיקִים גְּדוֹלִים, כִּי הָלַךְ עִם הַלֵּב שֶׁל הַהַתְחָלָה זְמַן רַב:

אות תקיט

עו, פַּעַם אַחַת אָמַר לִי: כָּל מַה שֶּׁאַתָּה רוֹאֶה בָּעוֹלָם הוּא רַק בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה, כִּי כָּל הָעוֹלָם וּמְלֹאוֹ לֹא נִבְרָא רַק בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה:

אות תקכ

עז, הָיָה אוֹהֵב מְאֹד אֶת הָעֲבוֹדוֹת הַפְּשׁוּטוֹת וְכוּ', וְהָיָה אוֹהֵב מְאֹד מִי שֶׁיָּכוֹל לוֹמַר הַרְבֵּה תְּחִנּוֹת וּבַקָּשׁוֹת בְּתוֹךְ הַסִּדּוּרִים הַגְּדוֹלִים וְכוּ' כַּנִּדְפָּס (בלקוטי תנינא סימן ק"ד). וְאָמַר: אֲנִי מְקַנֵּא אֶת ר"י חֲתַן ר"י שֶׁיָּכוֹל לוֹמַר הַרְבֵּה. הַיְנוּ שֶׁפֹּה בְּרֶסְלֶב הָיָה אִישׁ אֶחָד שֶׁהָיָה רָגִיל לוֹמַר הַרְבֵּה תְּחִנּוֹת וּתְהִלִּים וּמַעֲמָדוֹת בְּכָל יוֹם, וְאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁהוּא מְקַנֵּא אֶת הָאִישׁ הַזֶּה שֶׁיָּכוֹל לוֹמַר הַרְבֵּה. וְגַם הוּא בְּעַצְמוֹ זַ"ל קֹדֶם שֶׁהִגִּיעַ לוֹ הַחוֹלַאַת הַכָּבֵד שֶׁנִּסְתַּלֵּק עַל יָדוֹ, קֹדֶם לָזֶה כָּל יְמָיו הָיָה מְזַמֵּר זְמִירוֹת הַרְבֵּה בְּכָל שַׁבָּת וְשַׁבָּת וּבְמוֹצָאֵי שַׁבָּת. וּמִי שֶׁלֹּא שָׁמַע אוֹתוֹ כְּשֶׁהָיָה מְזַמֵּר בְּשַׁבָּת "אֲזַמֵּר בִּשְׁבָחִין" בְּלֵיל שַׁבָּת וַ"אֲסַדֵּר לִסְעֻדְּתָא" בַּבֹּקֶר, וְכֵן שְׁאָר הַזְּמִירוֹת "כָּל מְקַדֵּשׁ" וּ"מְנוּחָה וְשִׂמְחָה" וְכוּ' לֹא שָׁמַע טוֹב מֵעוֹלָם. אַשְׁרֵי אֹזֶן שָׁמְעָה זֹאת, וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁיִּשְׁמַע זֹאת לֶעָתִיד בָּעוֹלָם הַבָּא:

אות תקכא

עח, לְעִנְיַן מַעֲלַת הַמְחַדֵּשׁ בַּתּוֹרָה שֶׁהוּא תִּקּוּן גָּדוֹל לְהָרְהוּרִים כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (לקוטי תנינא סימן ק"ה). אָנֹכִי שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים שֶׁהִזְהִיר מְאֹד

לְחַדֵּשׁ בַּתּוֹרָה. וְאָמַר שֶׁהוּא תִּקּוּן גָּדוֹל מְאֹד עַל הֶעָבָר. וְאָמַר שֶׁאֶפְלוּ דִּבּוּר אֶחָד כְּשֶׁזּוֹכִין לְחַדֵּשׁ הוּא גַּם כֵּן טוֹב מְאֹד, כִּי הוּא תִּקּוּן גָּדוֹל מְאֹד. גַּם אָמַר שֶׁהוּא טוֹבָה לִנְשָׁמַת אֲבוֹתָיו שֶׁכְּבָר נִסְתַּלְּקוּ. וְאָמַר: כְּבָר נָתַתִּי לָכֶם כֹּחַ הַמְדַמֶּה כָּשֵׁר וְטוֹב, וְאַתֶּם רַשָּׁאִים לְחַדֵּשׁ בּוֹ בַּתּוֹרָה. וְאָמַר: אַתֶּם יְכוֹלִים לְהַשִּׂיג בְּכֹחַ הַמְדַמֶּה שֶׁלָּכֶם מַה שֶּׁאֲנִי יָכוֹל לְהַשִּׂיג בַּשֵּׂכֶל:

אות תקכב

עט, סִפֵּר לִי מִצַּדִּיק אֶחָד מִמְּדִינַת לִיטָא שֶׁקֹּדֶם מוֹתוֹ הִכָּה בְּאֶצְבַּע צְרָדָה, כְּדֶרֶךְ הָעוֹלָם שֶׁמַּכִּין בְּאֶצְבְּעוֹתֵיהֶם זוֹ עַל זוֹ אֲגוּדָל עַל אֶצְבַּע אַמָּה עַד שֶׁנִּשְׁמַע קוֹל מִבֵּינֵיהֶם, וְאָמַר בְּשִׂמְחָה בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "אִיבֶּער גִּישְׁפִּרִינְגִין". כְּלוֹמַר שֶׁהָיָה בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה עַל שֶׁקִּפֵּץ וְדִלֵּג עַל הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָבָלָיו, אַשְׁרֵי לוֹ. וְהָיָה רַבֵּנוּ זַ"ל מְשַׁבֵּחַ מְאֹד אֶת הַצַּדִּיק הַזֶּה שֶׁזָּכָה לוֹמַר כָּךְ קֹדֶם מוֹתוֹ. אַשְׁרֵי מִי שֶׁמְּדַלֵּג וְקוֹפֵץ עַל הַבְלֵי עוֹלָם הַזֶּה וְתַעֲנוּגָיו.

גַּם סִפֵּר בְּשֵׁם זֶה הַצַּדִּיק דִּבּוּר נָאֶה שֶׁהָיָה אוֹמֵר: "תְּהִלַּת ה' יְדַבֶּר פִּי" (תהלים קמ"ה), הַיְנוּ כְּשֶׁגַּם פִּי זוֹכֶה לְדַבֵּר תְּהִלּוֹת ה', אֲזַי בָּווַדַּאי "וִיבָרֵךְ כָּל בָּשָׂר שֵׁם קָדְשׁוֹ לְעוֹלָם וָעֶד". הַיְנוּ כִּי זֶה הַצַּדִּיק הָיָה עָנָו וְשָׁפָל בְּעֵינָיו מְאֹד, עַל-כֵּן הָיָה אוֹמֵר מֵאַחַר שֶׁשָּׁפָל כְּמוֹתִי זוֹכֶה לְדַבֵּר תְּהִלּוֹת ה', עַל-כֵּן בָּווַדַּאי וִיבָרֵךְ כָּל בָּשָׂר שֵׁם קָדְשׁוֹ וְכוּ'. הַיְנוּ שֶׁבָּווַדַּאי יֵשׁ רְשׁוּת לְכָל בָּשָׂר, לְכָל נִבְרָא שֶׁבָּעוֹלָם, לְבָרֵךְ שֵׁם קָדְשׁוֹ, כִּי בָּווַדַּאי אֵינָם גְּרוּעִים מִמֶּנִּי. וְזֶה: "תְּהִלַּת ה' יְדַבֶּר פִּי", עַל-כֵּן בָּווַדַּאי: "וִיבָרֵךְ כָּל בָּשָׂר שֵׁם קָדְשׁוֹ לְעוֹלָם וָעֶד" כַּנַּ"ל:

אות תקכג

פ, פַּעַם אַחַת עָמַדְתִּי לְפָנָיו כְּשֶׁתִּקְּנוּ מַלְבּוּשׁ שֶׁלּוֹ, הַיְנוּ שֶׁתָּפְרוּ תַּחַת מַלְבּוּשׁוֹ עוֹרוֹת אַרְנֶבֶת לִימֵי הַחֹרֶף. אָמַר לִי אָז, שֶׁבְּכָל עֵת שֶׁהָאָדָם לוֹבֵשׁ מַלְבּוּשׁ חָדָשׁ נָאֶה, נַעֲשֶׂה בּוֹ שִׁנּוּי שֶׁנִּשְׁתַּנָּה פָּנָיו בְּעֵת שֶׁנִּשְׁתַּנָּה לְבִישַׁת הַמַּלְבּוּשׁ. וַאֲפִלּוּ אִם יִהְיֶה אוֹתוֹ הָאָדָם חָכָם הַגָּדוֹל שֶׁבַּגְּדוֹלִים, וַאֲפִלּוּ אִם יִהְיֶה עָשִׁיר מֻפְלָג שֶׁאֵין הַמַּלְבּוּשׁ חָשׁוּב אֶצְלוֹ כָּל כָּךְ, וַאֲפִלּוּ מֶלֶךְ, אַף-עַל-פִּי-כֵן בְּכָל עֵת שֶׁלּוֹבֵשׁ מַלְבּוּשׁ חָדָשׁ בְּהֶכְרֵחַ שֶׁיִּהְיֶה בּוֹ שִׁנּוּי, שֶׁנִּשְׁתַּנָּה פָּנָיו וְנַעֲשֶׂה בּוֹ שִׁנּוּיִים בְּתִנּוּעוֹתָיו עַל-יְדֵי-זֶה:

אות תקכד

פא, שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁאָמַר: הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל כְּשֶׁהָיָה הַמַּלְבּוּשׁ שֶׁלּוֹ לֹא תָּפוּר כָּרָאוּי, כְּדֶרֶךְ הַחַיָּטִים שֶׁלִּפְעָמִים מְקַלְקְלִין הַמַּלְבּוּשׁ בִּתְפִירָתָם, הָיָה מְצַוֶּה לַעֲשׂוֹת לְעַצְמוֹ פִּדְיוֹן:

אות תקכה

פב, בָּעֵת שֶׁלָּבַשׁ זִיפִּיצֶל [מְעִיל עֶלְיוֹן מְיֻחָד] אֶחָד וְצִבְעוֹ הָיָה מַה שֶּׁקּוֹרִין "פָּאפִּילְאטֶע" [אָפוֹר], עָנָה וְאָמַר בְּלֵיל שַׁבָּת: "וְאָנֹכִי עָפָר וָאֵפֶר" (בראשית י"ח), בִּלְשׁוֹנָם "פָּאפִּיל":

אות תקכו

פג, אִישׁ אֶחָד עָמַד לְפָנָיו שֶׁהָיָה עוֹסֵק לִלְמֹד בְּסִפְרֵי קַבָּלָה, וּבֶאֱמֶת לֹא הָיָה רָאוּי לִלְמֹד קַבָּלָה. וְהוֹכִיחַ אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יִלְמֹד קַבָּלָה. וְאָמַר לוֹ: "קַבָּלָה" בְּגִימַטְרִיָּא "נוֹאַף". וְשׁוּב שָׁמַעְתִּי מֵאֶחָד, שֶׁהָיָה מְדַבֵּר עִם אִישׁ אֶחָד, וְהָיָה אוֹתוֹ הָאִישׁ קוֹבֵל לְפָנָיו שֶׁאֵין לוֹ לֵב, הַיְנוּ שֶׁאֵין לוֹ הִתְעוֹרְרוּת הַלֵּב לְתְפִלָּה וַעֲבוֹדָה. הֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁזֶּהוּ בְּשִׁבִיל שֶׁלּוֹמֵד קַבָּלָה, כִּי: "נֹאַף אִשָּׁה חֲסַר לֵב" (משלי ו'), וְ"קַבָּלָה" בְּגִימַטְרִיָּא "נוֹאַף". וְכָל זֶה לְמִי שֶׁאֵין רָאוּי לָזֶה, אֲבָל לְכַמָּה אֲנָשִׁים הִזְהִיר בְּעַצְמוֹ שֶׁיִּלְמְדוּ קַבָּלָה. וּצְרִיכִין לְהִתְפַּלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיּוֹלִיכוֹ בְּדֶרֶךְ הָאֱמֶת, אִם לִלְמֹד קַבָּלָה וְאִם לַחְדֹּל:

אות תקכז

פד, לְעִנְיַן הַקְּצִים, שֶׁיֵּשׁ כַּמָּה גְּדוֹלִים שֶׁמְּחַשְּׁבִין קְצִים וְאוֹמְרִים שֶׁרָאוּי שֶׁיָּבוֹא מָשִׁיחַ בְּאוֹתוֹ הַקֵּץ שֶׁהֵם אוֹמְרִים, כְּמוֹ שֶׁאֵרַע בִּזְמַנֵּנוּ שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים עַל כַּמָּה פְּרָטִים שֶׁאָז יָבוֹא מָשִׁיחַ, וְכֵן בַּדּוֹרוֹת שֶׁלְּפָנֵינוּ. וְרַבֵּנוּ זַ"ל לֹא הָיָה מַסְכִּים עַל-זֶה כְּלָל, וְאָמַר שֶׁבְּכָל זְמַן שֶׁאוֹמְרִים אֵיזֶה קֵץ אָז בְּוַדַּאי לֹא יָבוֹא מָשִׁיחַ בְּשׁוּם אֹפֶן בְּאוֹתוֹ הַקֵּץ שֶׁהֵם אוֹמְרִים. וּכְבָר מְבֹאָר בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ שֶׁמְּקַלֵּל מְאֹד כָּל הַמְחַשְּׁבֵי קְצִין (זוהר חדש בראשית יב.), כִּי "אֵין בֶּן דָּוִד בָּא אֶלָּא בְּהֶסַּח הַדַּעַת" (סנהדרין צז.). וְהִנֵּה עַכְשָׁו אוֹמְרִים הָעוֹלָם שֶׁיָּבוֹא מָשִׁיחַ בִּשְׁנַת ת"ר לפ"ק, וְנִרְמָה לָהֶם שֶׁיֵּשׁ רְמָזִים בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ עַל זֶה. וּבֶאֱמֶת אָז בְּוַדַּאי לֹא יָבוֹא בְּשׁוּם אֹפֶן, וְיָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁיָּבוֹא קֹדֶם לִשְׁנַת ת"ר אוֹ לְאַחֲרָיו, אֲבָל בִּשְׁנַת ת"ר לֹא יָבוֹא בְּשׁוּם אֹפֶן מֵאַחַר שֶׁהָעוֹלָם מְצַפִּין לְאוֹתוֹ הַזְּמַן. וְהַכְּלָל: בְּכָל עֵת וּזְמַן שֶׁנִּמְצָאִים מְחַשְּׁבֵי קְצִים שֶׁאוֹמְרִים שֶׁיָּבוֹא בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן, אָז דַּיְקָא לֹא יָבוֹא בְּשׁוּם אֹפֶן בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן. רַק "בּוֹא יָבוֹא לֹא יְאַחֵר" (חבקוק ב') בְּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ בְּהֶסַּח הַדַּעַת לְגַמְרֵי, הַיְנוּ שֶׁלֹּא יַחְשְׁבוּ כְּלָל עַל אוֹתוֹ הַקֵּץ שֶׁיָּבוֹא, וּפִתְאוֹם יָבוֹא בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ אָמֵן:

אות תקכח

פה, פַּעַם אַחַת דִּבְּרוּ לְפָנָיו מִדַּאֲגַת פַּרְנָסָה. גָּעַר בָּהֶם וְאָמַר: מַה לִּדְאֹג עַל פַּרְנָסָה? הֲלֹא לֶחֶם עִם אִיגֶּרְקֶיס [מְלָפְפוֹן] הוּא מַאֲכָל טוֹב:

אות תקכט

פו, אָמַר: בְּיוֹם הַתַּעֲנִית טוֹב לוֹמַר פָּרָשַׁת כָּל הַקָּרְבָּנוֹת:

אות תקל

פז, פַּעַם אַחַת דִּבֵּר עִמִּי מֵעִנְיַן הַרְחָקַת תַּאֲוָה הַכְּלָלִיּוֹת שֶׁהִיא תַּאֲוַת נְאוּף, וְהָיָה מִתְלוֹצֵץ מְאֹד מִתַּאֲוָה זוֹ כְּדַרְכּוֹ. עָנָה וְאָמַר: תָּמִיד קָשֶׁה אֶצְלִי מַה שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל שֶׁיִּהְיֶה דּוֹמֶה בְּעֵינָיו כְּאִלּוּ כָּפָאוּ שֵׁד (נדרים כ:), מִי כּוֹפֶה אוֹתְךָ? כְּלוֹמַר שֶׁאִם יִרְצֶה הָאָדָם לִכְבֹּשׁ תַּאֲוָתוֹ לְגַמְרֵי, אֵין מִי שֶׁיִּכְפֶּה אוֹתוֹ, וְהָבֵן:

אות תקל-ב

פז-ב, אָמַר: שֶׁאֲפִילוּ ע"פ חָכְמָה יָכוֹל לְהַכִּיר וּלְהָבִין אֶת עִנְיָנוֹ וּמַה שֶּׁעָבַר וְכוּ', כִּי מִדְּבָרָיו יְכוֹלִין וְכוּ'. גַּם יֵשׁ סִימָנִים: בְּהַחֹטֶם יָכוֹל לְהַכִּיר אֶת הַנּוֹאַף, וּבְהַחֲגוֹרָה יְכוֹלִין לְהַכִּיר אֶת אֱמוּנָה שֶׁלּוֹ (עיין שיחות הר"ן סימן קפ"ד בשנוי לשון קצת):

אות תקלא

פח, מִכְּבָר דִּבֵּר לְעִנְיַן שְׁמוּשׁ הַצַּדִּיקִים, שֶׁצְּרִיכִים אֲנָשָׁיו שֶׁל הַצַּדִּיק לְשַׁמֵּשׁ אֶת הַצַּדִּיק בְּכָל צָרְכָיו וְלַעֲשׂוֹת לוֹ כָּל מַה שֶּׁהוּא הָיָה צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת. וְאָמַר שֶׁזֶּה מְרֻמָּז בַּפָּסוּק: "צַדִּיק ה' בְּכָל דְּרָכָיו" (תהלים קמ"ה). הַיְנוּ מָתַי זוֹכֶה הַצַּדִּיק שֶׁיִּהְיֶה ה' בְּכָל דְּרָכָיו, בְּחִינַת "בְּכָל דְּרָכֶיךָ דָּעֵהוּ" (משלי ג'), מָתַי יוּכַל הַצַּדִּיק לְקַיֵּם שֶׁיִּהְיֶה ה' בְּכָל דְּרָכָיו - כַּד "וְחָסִיד בְּכָל מַעֲשָׂיו" כְּשֶׁהֶחָסִיד בְּכָל מַעֲשָׂיו. הַיְנוּ שֶׁאֲנָשָׁיו שֶׁל הַצַּדִּיק שֶׁהֵם נִקְרָאִים חֲסִידִים, כְּשֶׁהֵם עוֹסְקִים בְּכָל מַעֲשָׂיו שֶׁל הַצַּדִּיק. כִּי אֵין צָרִיךְ לִפְנוֹת לְשׁוּם דָּבָר, כִּי אֲנָשָׁיו עוֹשִׂין לוֹ מַה שֶּׁצָּרִיךְ:

אות תקלב

פט, "מְשֹׁךְ חַסְדְּךָ לְיוֹדְעֶיךָ אֵל קַנָּא וְנוֹקֵם" (זמירות ליל שבת). הַיְנוּ שֶׁאָנוּ מְבַקְּשִׁים שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַמְשִׁיךְ חֶסֶד לְיוֹדְעָיו לְהַכְעִיס לְהַשּׂוֹנְאִים. וְזֶה: "מְשֹׁךְ חַסְדְּךָ לְיוֹדְעֶיךָ אֵל קַנָּא וְנוֹקֵם" הַיְנוּ כְּדֵי לִנְקֹם בְּהַשּׂוֹנְאִים כְּדֵי שֶׁ"יִּרְאֶה רָשָׁע וְיִכְעָס" (תהלים קי"א). וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב: "לְמַעַן אֹיְבַי פְּדֵנִי" (שם ס"ט), וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב: "לְמַעַן שׁוֹרְרַי הַיְשַׁר לְפָנַי דַּרְכֶּךָ" (שם ה'):

אות תקלג

צ, אָמַר: כְּשֶׁהַמֹּחַ נִתְיַגֵּעַ מֵהַלִּמּוּד אָז צְרִיכִין לְשׂוֹחֵחַ וּלְדַבֵּר שִׂיחוֹת חֻלִּין עִם בְּנֵי אָדָם כְּדֵי לְפַקֵּחַ דַּעְתּוֹ, וְהַשִּׂיחָה הַזֹּאת הוּא כְּמוֹ שֵׁנָה, שֶׁהוּא נַיְחָא לְהַמּ?חִין. וְשִׂיחָה כָּזוֹ אֵינָהּ בִּכְלָל דְּבָרִים בְּטֵלִים חַס וְשָׁלוֹם כְּלָל, אַדְרַבָּא הוּא מִצְוָה גְּדוֹלָה. וְעַל זֶה אָמְרוּ רַז"ל: "בִּטּוּלָהּ שֶׁל תּוֹרָה זֶהוּ קִיּוּמָהּ" (מנחות צט:), כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב "עֵת לַעֲשׂוֹת לַה' הֵפֵרוּ תּוֹרָתֶךָ" (תהלים קי"ט). כִּי אִם לֹא יִתְבַּטֵּל קְצָת לְפַקֵּחַ דַּעְתּוֹ בְּשִׂיחָה כַּנַּ"ל, אָזַי חַס וְשָׁלוֹם יִתְבַּטֵּל מִכֹּל וָכֹל. וְעִנְיָן זֶה נִזְכָּר בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל בְּהַסֵּפֶר הָרִאשׁוֹן בְּהַתּוֹרָה "רַבִּי יוֹחָנָן מִשְׁתָּעֵי" (סימן ט"ז) "וַחֲזִינַן הַאי כַּוָּרָא" וְכוּ' עַיֵּן שָׁם, וּבְסֵפֶר לִקּוּטֵי תִּנְיָנָא בְּהַתּוֹרָה הַמַּתְחֶלֶת "בְּעִנְיַן הַנָּהָגַת הַפְּשִׁיטוּת שֶׁל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת" (סימן ע"ח) עַיֵּן שָׁם, שֶׁלִּפְעָמִים צְרִיכִין לִהְיוֹת אִישׁ פָּשׁוּט מַמָּשׁ, עַיֵּן שָׁם הֵיטֵב:

אות תקלד

צא, (שיחה זו לעיל שכז-ב)

אות תקלה

צב, לְזָכְרוֹן לִרְשֹׁם הַמַּעֲשֶׂה שֶׁהָיָה בְּעֵת שֶׁהָיָה בַּדֶּרֶךְ. שֶׁהָיָה יָשֵׁן בַּחוּץ עַל מִטָּה וְהִתְחִיל לִצְעֹק מְאֹד בְּתוֹךְ הַשֵּׁנָה, וְרָצוּ כֻּלָּם אֵלָיו, וְהֵקִיץ, וְנִכְנַס לַבַּיִת וּפָתַח סֵפֶר. וְאָמַר שֶׁמָּצָא שָׁם מִבְאָר אוֹתוֹ הָעִנְיָן. כִּי אוֹתוֹ הַבַּיִת, הַיְנוּ קְרֶעטְשְׁמָע [אַכְסַנְיָא], הָיָה בָּנוּי מֵחָדָשׁ מֵעֵצִים יוֹנְקִים שֶׁלֹּא נִזְקְנוּ עֲדַיִן. וְאָמַר שֶׁפָּתַח אֶת אוֹתוֹ הַסֵּפֶר, כִּמְדֻמֶּה שֶׁהָיָה מִדְרָשׁ, וְהָיָה כָּתוּב שָׁם: בְּמָקוֹם כְּשֶׁקּוֹצְצִין אִילָן קֹדֶם זְמַנּוֹ כְּאִלּוּ הוֹרְגִין נֶפֶשׁ.

וּמַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה כָּךְ הָיָה, שֶׁכְּשֶׁיָּשַׁן חָלַם לוֹ שֶׁמְּנַחִים סְבִיבָיו הֲרוּגִים, וְנִתְפַּחֵד מְאֹד. בְּתוֹךְ כָּךְ הִסְתַּכֵּל וְרָאָה שֶׁמְּנַחִים אֶצְלוֹ וְכוּ', וְהִתְחִיל לִצְעֹק מְאֹד עַד שֶׁנִּתְקַבְּצוּ כֻּלָּם אֵלָיו כַּנַּ"ל. גַּם אָמַר שֶׁצְּרִיכִין לְדַקְדֵּק עַל אֵיזֶה מִטָּה לִישֹׁן. וְסִפֵּר מַעֲשֶׂה שֶׁאִמּוֹ הָיְתָה עִמּוֹ בַּדֶּרֶךְ, וְנָתְנוּ לָהֶם שְׁנֵי מִטּוֹת לִישֹׁן. בַּבֹּקֶר סִפֵּר לְאִמּוֹ שֶׁחָלַם לוֹ שֶׁהוֹלִיכוּ אוֹתוֹ דֶּרֶךְ הַגֵּיהִנֹּם. וְאָמְרָה לוֹ אִמּוֹ אַף אֲנִי בַּחֲלוֹמִי שֶׁחָלַם לִי שֶׁהוֹלִיכוּ אוֹתִי דֶּרֶךְ כָּל הַגַּן-עֵדֶן. וְסִפֵּר לָהֶם הַמַּחֲזִיק הַכְּפָר שֶׁהַמִּטָּה שֶׁהִיא הָיְתָה יְשֵׁנָה עָלֶיהָ, אוֹתָהּ הַמִּטָּה הוּא מַחֲזִיק בִּשְׁבִיל אוֹרְחִים חֲשׁוּבִים, וּכְבָר הָיוּ יְשֵׁנִים עָלֶיהָ כַּמָּה וְכַמָּה צַדִּיקִים גְּדוֹלִים. וְהַמִּטָּה הַשֵּׁנִיָּה הָיוּ יְשֵׁנִים עָלֶיהָ פָּרִיצִים. וְגַם כָּאן אוֹתָהּ הַמִּטָּה הָיְתָה יְשֵׁנָה עָלֶיהָ וְכוּ'. וּמוּבָן פִּתְרוֹן הַחֲלוֹם מִמֵּילָא:

אות תקלו

צג, פַּעַם אַחַת עָמְדוּ לְפָנָיו אֲנָשָׁיו, וּבָא עֵרֶל אֶחָד מֵהָאֻמּוֹת חַיִל הָעַכּוּ"ם הָעוֹמְדִים בֵּינֵינוּ וְדָפַק עַל הַחַלּוֹן, וְשָׁאַל: יֵשׁ כָּאן אֶחָד מֵאַנְשֵׁי חַיִל? הֱשִׁיבוּהוּ: לָאו אֵין כָּאן אֶחָד מֵהֶם. וְהָלַךְ לוֹ. אַחַר-כָּךְ אַחַר אֵיזֶה שָׁעָה, חָזַר וּבָא וְדָפַק עַל הַחַלּוֹן יוֹתֵר, וְשָׁאַל אִם יֵשׁ כָּאן אֶחָד מֵאַנְשֵׁי הַחַיִל. עָנָה רַבֵּנוּ זַ"ל כָּךְ הוּא הַיֵּצֶר הָרָע שֶׁלָּכֶם, שֶׁבִּתְחִלָּה בָּא וְדוֹפֵק עַל הָאָדָם, וּכְשֶׁפּוֹנִין עֹרֶף מִמֶּנּוּ וּמְשִׁיבִין אֵין כָּאן אֶחָד מֵחֵילוֹתָיו וּמְסַלְּקִין אוֹתוֹ וְאָז הוֹלֵךְ לוֹ, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן אַחַר-כָּךְ חוֹזֵר וּבָא וְדוֹפֵק עַל הָאָדָם, אַף-עַל-פִּי שֶׁכְּבָר סִלְּקוּהוּ וְהֵשִׁיבוּהוּ אֵין כָּאן אֶחָד מֵחֵילוֹתָיו, שֶׁאֵין לוֹ וּלְחֵילוֹתָיו מָקוֹם כָּאן, אַף-עַל-פִּי-כֵן אֵינוֹ נִמְנָע לָבוֹא עוֹד פַּעַם אַחַר פַּעַם, וּצְרִיכִין לְגָרְשׁוֹ בְּכָל פַּעַם עַד שֶׁיִּסְתַּלֵּק לְנַמְרֵי. וְעַיֵּן בְּמָקוֹם אַחֵר מִזֶּה, שֶׁצְּרִיכִין לְהָיוֹת עַקְשָׁן גָּדוֹל כְּנֶגְדּוֹ כַּפַּעַם אַחַר פַּעַם וַאֲפִלּוּ מֵאָה פְּעָמִים וְיוֹתֵר, וְאָז אִם יִהְיֶה חָזָק כְּנֶגְדּוֹ כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים יִזְכֶּה לְסַלְּקוֹ לְנַמְרֵי (לקוטי מוהר"ן חלק ב' סימן מ"ח):

אות תקלז

צד, אָמַר לְעִנְיַן הַמְפָרְסָמִים שֶׁל שֶׁקֶר. כִּי עַל הַבַּעַל דָּבָר קָשֶׁה מְאֹד לִטְרֹחַ עִם כָּל הָעוֹלָם לְהַטְעוֹתָם מִדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר, עַל-כֵּן הֶעֱמִיד מְפָרְסָם אֶחָד בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי וּמְפָרְסָם אֶחָד בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי. וְאָמַר עַל מְפָרְסָם אֶחָד שֶׁהוּא עֶקֶר רֹאשׁ אֶלֶף אֲנָשִׁים, שֶׁבְּוַדַּאי לֹא יָקוּמוּ בִּתְחִיַּת הַמֵּתִים:

אות תקלח

צה, אָמַר עַל אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ, שֶׁקָּשֶׁה לָהֶם שֶׁיְּרִימוּ אֶת עַצְמָן לְהַנְהִיג בְּרַבָּנוּת וְהִתְנַשְּׂאוּת מֵחֲמַת שֶׁהִכְנִסְתִּי בָּהֶם אֱמֶת הַרְבֵּה יוֹתֵר מִדַּאי:

אות תקלט

צו, אָמַר שֶׁטּוֹב מְאֹד לִתֵּן בְּכָל עֵת עַל פִּדְיוֹנוֹת לְצַדִּיקִים, אֲפִלּוּ שֶׁלֹּא בְּעֵת צָרָה חַס וְשָׁלוֹם. וְסִפֵּר מִכַּמָּה אֲנָשִׁים מִמְּדִינַת קִיר"ה דֶּוווין שֶׁרָגִילִים מְאֹד לְהַרְבּוֹת בִּנְתִינַת פִּדְיוֹנוֹת תָּמִיד. וְאָמַר, שֶׁאִלּוּ הָיָה לוֹ אִישׁ צַדִּיק שֶׁהָיָה רָאוּי לַעֲשׂוֹת לוֹ פִּדְיוֹן, הָיָה נוֹתֵן לוֹ עַל פִּדְיוֹן בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת. וְדִבֵּר מְזֶּה הַרְבֵּה כִּי פִּדְיוֹנוֹת הֵם דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד:

אות תקמ

צז, לְעִנְיַן הַמַּרְאוֹת וְהַחֶזְיוֹנוֹת שֶׁרוֹאִין הַגְּדוֹלִים וְהַצַּדִּיקִים אֱמִתִּיִּים, אָמַר: כְּשֶׁרוֹצִין לְמַעְלָה שֶׁיִּרְאֶה אָדָם אֵיזֶה מַרְאֶה וְחִזָּיוֹן, אָזַי מַלְבִּישִׁין אוֹתוֹ בְּעִינַיִם כָּאֵלּוּ שֶׁיּוּכַל לִרְאוֹת בָּהֶם מַה שֶּׁיִּרְאֶה אָדָם אֵיזֶה מַרְאֶה וְחִזָּיוֹן, כְּגוֹן נִשְׁמַת מֵת אוֹ מַלְאָךְ וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה. וְעַיִן בְּמָקוֹם אַחֵר מַה שֶּׁמְּבֹאָר עַל פָּסוּק: "עֵינֵי ה' אֶל צַדִּיקִים" (תהלים ל"ד) שֶׁהַצַּדִּיקִים יֵשׁ לָהֶם עֵינֵי ה', עַל-כֵּן הֵם יְכוֹלִים לִרְאוֹת בְּעֵינֵי ה' שֶׁיֵּשׁ לָהֶם (שיחות הר"ן רנ"ז):

אות תקמ-ב

צז-ב, לְעִנְיַן הַמָּרָה-שְׁחוֹרוֹת שֶׁמְּבַלְבְּלִין אֶת הָאָדָם וּבִפְרָט בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה, וּמַכְנִיסִים סְפֵקוֹת וּבִלְבּוּלִים בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ בַּעֲבוּר שֶׁזֶּה הַדָּבָר עָשָׂה שֶׁלֹּא כַּהֹגֶן, וְנִכְשַׁל בְּאֵיזֶה אִסּוּר חַס וְשָׁלוֹם. סִפֵּר לִי רַבֵּנוּ זַ"ל מַעֲשֶׂה מֵהַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל:

שֶׁפַּעַם אַחַת עָמַד הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב לְהִתְפַּלֵּל וְלֹא הָיָה יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל, כִּי נָפַל בִּלְבּוּל בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ בַּאֲשֶׁר שֶׁהָיָה מְעַשְּׁן אֶת הַלּוּלְקָע [מקטרת] אֲצֶל נֵר שֶׁל חֶלֶב. נִמְצָא שֶׁנִּכְשַׁל בְּאִסּוּר חֶלֶב, וּמֵחֲמַת זֶה לֹא הָיָה יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל. וְכָל מַה שֶּׁרָצָה לְהִתְפַּלֵּל וּלְהִתְגַּבֵּר וְלִדְחוֹת מַחֲשָׁבָה זֹאת וּלְהַעֲבִירָהּ מִדַּעְתּוֹ לֹא הָיָה יָכוֹל בְּשׁוּם אֹפֶן, כִּי בִּלְבְּלוּ אוֹתוֹ בְּכָל פַּעַם בַּאֲשֶׁר שֶׁנִּכְשַׁל בְּאִסּוּר כָּזֶה, בְּאִסּוּר חֶלֶב, עַד שֶׁלֹּא הָיָה אֶפְשָׁר לוֹ לְהַתְחִיל לְהִתְפַּלֵּל. עָמַד הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב וְקָפַץ וְנִשְׁבַּע שֶׁיַּעֲשֶׂה לְעוֹלָם הַלּוּלְקָע אֵצֶל נֵר שֶׁל חֶלֶב. כִּי אֵין בָּזֶה שׁוּם אִסּוּר כְּלָל (ראה שיורי ברכה יורה דעה סימן צ"ב סק"ט), רַק שֶׁרָצוּ לְבַלְבֵּל אוֹתוֹ בְּמָרָה שְׁחוֹרוֹת, עַל כֵּן קָפַץ וְנִשְׁבַּע שֶׁדַּוְקָא יַעֲשֶׂה הַלּוּלְקָע בְּנֵר שֶׁל חֶלֶב. וְכֵן הָיָ?ה כַּאֲשֶׁר מְסַפְּרִים הָעוֹלָם שֶׁהַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל הָיָה מְעַשֵּׁן הַלּוּלְקָע אֵצֶל נֵר שֶׁל חֶלֶב:

אות תקמ-ג

צז-ג, שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: אֵין אַתָּה יוֹדֵעַ שֶׁחָסִיד שֶׁנָּפַל הוּא גָּרוּעַ מִמְּשֻׁמָּד רַחֲמָנָא לִצְלָן. וְאָמַר זֹאת לְעִנְיַן מָה שֶׁדִּבַּרְתִּי עִמּוֹ כְּשֶׁהָיִיתִי אֶצְלוֹ בְּמֶעְדְּוִוועדִיוְוקָע מֵחֲבֵרֵי הַיְדוּעַ, וְאָמַרְתִּי לוֹ: אַתֶּם עֲשִׂיתֶם לוֹ טוֹבָה בְּמַה שֶׁנִּתְקָרֵב אֲצִלְכֶם, כִּי כְּבָר הָיָה

נוֹפֵל רַחֲמָנָא לִצְלָן. וְאָמַר שֶׁעֲדַיִן לֹא יָצָא מִזֶּה, וְכֵן הֲוָה רַחֲמָנָא לִצְלָן. וְאַחַר כָּךְ אָמַר זֶה הַנַּ"ל (עיין שיחות הר"ן קי"ט התחלת שיחה זו והמשך שיחה זו שם סימן ק"כ ראה שם):

אות תקמא

צח, שְׁמַעְתִּי מִמֶּנּוּ שֶׁאָמַר, שֶׁבְּרָכָה שֶׁנּוֹהֲגִין לְבָרֵךְ אֶת עַצְמָן אֵצֶל גְּדוֹלִים וַחֲשׁוּבִים הוּא דָּבָר יָקָר מְאֹד, וְטוֹב לְהִשְׁתַּדֵּל לְבָרֵךְ אֶת עַצְמוֹ אֵצֶל כֻּלָּם:

אות תקמב

צט, אָמַר: טוֹב מְאֹד לִרְאוֹת פְּנֵי כָּל הַצַּדִּיקִים שֶׁבַּדּוֹר, כִּי צַדִּיקַיָּא אַנְפֵּי שְׁכִינְתָּא (זוהר הקדוש שמות קס"ג:):

אות תקמג

ק, כַּמָּה פְּעָמִים הָיָה מְדַבֵּר הַרְבֵּה עִמָּנוּ וְהִזְהִיר אוֹתָנוּ מְאֹד לְקָרֵב נְפָשׁוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, לְהִשְׁתַּדֵּל לְדַבֵּר הַרְבֵּה עִם בְּנֵי אָדָם כְּדֵי לְעוֹרְרָם וְלַהֲשִׁיבָם לְקָרְבָם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וּרְצוֹנוֹ הָיָה אֲפִלּוּ לְדַבֵּר עִם בְּנֵי הָעוֹלָם שִׂיחוֹת חֻלִּין בְּעִסְקֵי הָעוֹלָם, אוּלַי יִצְמַח וְיִתְגַּלְגֵּל מִזֶּה דִּבּוּרִים שֶׁיְּעוֹרְרוּ אוֹתָם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וַאֲפִלּוּ אִם לֹא יִפְעַל כִּי-אִם תְּנוּעָה קְטַנָּה בְּעָלְמָא, שֶׁיִּכְנֹס בָּהֶם אֵיזֶה הִרְהוּר תְּשׁוּבָה אוֹ הִתְעוֹרְרוּת לְפִי שָׁעָה, גַּם-כֵּן טוֹב מְאֹד. מִכָּל-שֶׁכֵּן שֶׁיָּכוֹל לִהְיוֹת שֶׁבִּרְבוֹת הַיָּמִים, כְּשֶׁיְּדַבֵּר עִמָּהֶם וְיַחֲזֹר וִידַבֵּר, אוּלַי יִזְכֶּה לְעוֹרְרָם בֶּאֱמֶת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּלְקָרְבָם לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר אֵין דָּבָר גָּדוֹל מִזֶּה, כַּמּוּבָא בְּכָל הַסְּפָרִים בְּפָרָט בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב שָׁם: "זַכָּאָה מָאן דְּאָחֵד בִּידָא דְחַיָּבָא וכו' וְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְשַׁתַּבַּח בֵּהּ בְּכָל עָלְמִין" (שמות קכח:).

וְהוּא זַ"ל הֶאֱרִיךְ לְדַבֵּר עִמָּנוּ כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים מִזֶּה, וְזֵרֵז אוֹתָנוּ לָזֶה מְאֹד בְּכַמָּה וְכַמָּה מִינֵי לְשׁוֹנוֹת. וְכַמָּה פְּעָמִים הָיָה מְבַזֶּה אוֹתָנוּ בְּבִזְיוֹנוֹת עַל שֶׁאָנוּ מִתְעַצְּלִים בָּזֶה, וּפַעַם אַחַת קָרָא אוֹתָנוּ עֲצֵים יְבֵשִׁים, עַל שֶׁאֵין אָנוּ מוֹלִידִים נְפָשׁוֹת שֶׁיִּתְקָרְבוּ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל יָדֵינוּ.

וּפַעַם אַחַת בְּלֵיל מוֹצָאֵי שַׁבָּת עָמַדְנוּ לְפָנָיו כַּמָּה אֲנָשִׁים מֵהַחֲשׁוּבִים שֶׁלּוֹ, וְהוֹכִיחַ אוֹתָנוּ מְאֹד כַּמָּה שָׁעוֹת עַל עִנְיָן זֶה, וְסִפֵּר אָז הַרְבֵּה מֵעִנְיָן זֶה. וְגַם הָיָה רְצוֹנוֹ שֶׁיִּסְעוּ נְסִיעוֹת בְּשָׁבִיל זֶה כְּדֵי לְדַבֵּר עִם בְּנֵי אָדָם, וְכַמּוּבָא בְּמָקוֹם אַחֵר מִזֶּה בְּעִנְיָן הַנְּסִיעוֹת. וְאָז כְּשֶׁדִּבֵּר מִזֶּה לְהִשְׁתַּדֵּל לְקָרֵב נְפָשׁוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כַּנַּ"ל, אָז הָיָה מִתְלוֹצֵץ מֵאֵלּוּ הַמִּשְׁתַּדְּלִים לְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ רַק הַפְּחוּתִים בַּמַּעֲלָה מְאֹד, כְּגוֹן עֲנִיִּים וְאֶבְיוֹנִים וְעַמֵּי הָאֲרָצוֹת וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה אֲנָשִׁים הַשְּׁפָלִים בַּמַּעֲלָה מְאֹד. כִּי הָעִקָּר הוּא לְהִשְׁתַּדֵּל לְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּנֵי הָאָדָם הַגְּדוֹלִים בַּמַּעֲלָה שֶׁיֵּשׁ לָהֶם אֵיזֶה חֲשִׁיבוּת. כִּי בְּנֵי-אָדָם כְּאֵלּוּ קָשֶׁה לְקָרְבָם מְאֹד, וּכְשֶׁזּוֹכֶה לְקָרְבָם אַשְׁרֵי לוֹ. כִּי הוּא דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד כְּשֶׁמְּקָרֵב נְפָשׁוֹת גְּדוֹלוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְאָז אֵלּוּ

הַקְּטַנִּים וְהַשְּׁפָלִים בְּמַעֲלָה נוֹפְלִים וְנִטְפָּלִים מְמֵילָא אֲלָיו וּמִתְקָרְבִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי מִתְבַּטְּלִים לְגַבֵּי הַגָּדוֹל מֵהֶם שֶׁנִּתְקָרֵב לְדָרָךְ הָאֱמֶת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.

וְשָׁאַלְתִּי אוֹתוֹ זַ"ל: מִי הוּא הַגָּדוֹל? הֵשִׁיב בְּחִפָּזוֹן בְּדַרְכּוֹ גְּעָרָה, עַל שֶׁאֲנִי שׁוֹאֵל דָּבָר פָּשׁוּט כָּזֶה: מִי שֶׁהוּא לְמָדָן יוֹתֵר חָשׁוּב יוֹתֵר, מִי שֶׁהוּא עָשִׁיר חָשׁוּב יוֹתֵר, מִי שֶׁהוּא מְיֻחָס חָשׁוּב יוֹתֵר. וְהַמּוּבָן מִדְּבָרָיו הָיָה שֶׁכָּל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֵיזֶה חֶשְׁיבוּת וּמַעֲלָה מִצַּד עֲשִׁירוּת אוֹ מִצַּד חָכְמָה וְיִחוּס, בְּוַדַּאי נִשְׁמָתוֹ גְּדוֹלָה וְגָבוֹהַּ יוֹתֵר. וּכְמוֹ כֵן יֵשׁ לוֹ יֵצֶר הָרַע גָּדוֹל בְּיוֹתֵר, וְגַם בּוֹ תְּלוּיִים כַּמָּה נְפָשׁוֹת בְּיוֹתֵר. וְעַל-כֵּן הָעִקָּר לְהִשְׁתַּדֵּל לְקָרֵב מִבְּנֵי הַנְּעוּרִים הַחֲשׁוּבִים שֶׁבָּעִיר, כְּגוֹן בְּנֵי הָעֲשִׁירִים וְאוֹתָן שֶׁמַּחְזִיקִים בְּלִמּוּד, וְאָז הַקְּטַנִּים מִתְקָרְבִים מְמֵילָא וְכַנַּ"ל.

וְגַם דַּרְכּוֹ הָיָה שֶׁלֹּא הָיָה מִשְׁתַּדֵּל לְקָרֵב זְקֵנִים, רַק בְּנֵי הַנְּעוּרִים. וְכַמּוּבָא בְּהָאֶלֶף-בֵּית שֶׁהַנְּעָרִים בְּקַל לְהָשִׁיב אוֹתָם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מֵהַזְּקֵנִים (תשובה חלק ב' אות ד'). וְכֵן סִפֵּר לִי זָקֵן אֶחָד עַל עַצְמוֹ, שֶׁפַּעַם אַחַת כְּשֶׁהָיָה אֶצְלוֹ עַל חַג הַשָּׁבוּעוֹת בְּקִהְלַת זַאסְלַאבּ, אָז אָמַר לְרַבֵּנוּ זַ"ל: רַבֵּנוּ קָרְבוּ אוֹתִי אֲלֵיכֶם. הֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ: אֵינִי יָכוֹל לְקָרֵב זְקֵנִים. אַחַר-כָּךְ שָׁתַק רַבֵּנוּ קְצָת וְאָמַר לוֹ: תֹּאמְרוּ שֶׁכָּךְ הוּא הָאֱמֶת שֶׁאֵינִי יָכוֹל, בְּוַדַּאי אֲנִי יָכוֹל לְקָרֵב גַּם זְקֵנִים. אֲבָל אַף-עַל-פִּי-כֵן לֹא נִתְקָרֵב זֶה הַזָּקֵן הֵיטֵב לְרַבֵּנוּ זַ"ל כְּמוֹ בְּנֵי הַנְּעוּרִים. וְכֵן מְבֹאָר בְּהַתּוֹרָה "תְּעִיתִי כְּשֶׂה אוֹבֵד" (לקוטי א' בסימן ר"ו) הַחִלּוּק שֶׁבֵּין עוֹל יָמִים לְזָקֵן, עַיֵּן שָׁם. וְכֵן שָׁמַעְנוּ וְרָאִינוּ כַּמָּה פְּעָמִים שֶׁקָּשֶׁה לְקָרֵב הַזְּקֵנִים:

אות תקמד

קא, אָמַר: מִי שֶׁמְּקָרֵב לְצַדִּיק אֱמִתִּי יָמִים וְשָׁנִים הַרְבֵּה וְעוֹמֵד וּמְשַׁמֵּשׁ לְפָנָיו וְשׁוֹמֵעַ דְּבָרָיו, אַף-עַל-פִּי שֶׁשּׁוֹמֵעַ מִפִּיו כַּמָּה דִּבּוּרִים וְסִפּוּרִים וְשִׂיחוֹת שֶׁאֵינוֹ מֵבִין בָּהֶם שׁוּם תּוֹעֶלֶת וְעֵצוֹת לְנַפְשׁוֹ, אַף-עַל-פִּי-כֵן אִם יִזְכֶּה יוּכַל אַחַר-כָּךְ בִּרְבוֹת הַיָּמִים לְהָבִין לְמַפְרֵעַ, לִלְמֹד וּלְהוֹצִיא מִכָּל הַסִּפּוּרִים שֶׁשָּׁמַע כְּבָר עֵצוֹת גְּדוֹלוֹת לַעֲבוֹדוֹת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְכָל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁשָּׁמַע מִקֹּדֶם לִפְנֵי כַּמָּה שָׁנִים יִהְיֶה לוֹ אַחַר-כָּךְ תּוֹעֶלֶת גָּדוֹל, וְיִחְיֶה עַצְמוֹ אַחַר-כָּךְ בְּכָל דִּבּוּר וְדִבּוּר. כִּי אַחַר-כָּךְ יִזְכֶּה לְהָבִין, וְיֹאמַר זֶה רָמַז לִי מוֹרִי אֲז בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן. וְכֵן בְּכָל פַּעַם וַפַּעַם יִצְמְחוּ לוֹ בְּדַעְתּוֹ רְמָזִים נִפְלָאִים וְעֵצוֹת גְּדוֹלוֹת מִכָּל מַה שֶּׁשָּׁמַע כְּבָר, אִם יִזְכֶּה לְשִׂים לִבּוֹ הֵיטֵב לְכָל מַה שֶּׁשָּׁמַע כְּבָר.

וְסִפֵּר מַעֲשֶׂה מַעְנְיָן זֶה, שֶׁכָּךְ אֵרַע אֵצֶל צַדִּיק אֶחָד מְפֻרְסָם, שֶׁהָיָה בְּבֵיתוֹ אִישׁ אֶחָד פָּשׁוּט לְגַמְרֵי שֶׁקּוֹרִין "פְּרָאסְטִיק". וְהָיָה עוֹמֵד וּמְשַׁמֵּשׁ תָּמִיד אֶת הַצַּדִּיק הַנַּ"ל וְהָיָה שׁוֹמֵעַ דִּבּוּרִים הָרְבֵּה מִפִּיו, וְלֹא הֵבִין מֵהֶם שׁוּם עִנְיָן וְתוֹעֶלֶת כְּלָל, רַק שֶׁהָיְתָה לוֹ אֱמוּנָה גְּדוֹלָה בְּהַצַּדִּיק וּבִדְבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, אַף-עַל-פִּי שֶׁלֹּא הָיָה מְבִינָם לַאֲשׁוּרָם. וְהָיָה עוֹמֵד וּמְשַׁמֵּשׁ

אוֹתוֹ תָּמִיד בֶּאֱמֶת. אַחַר-כָּךְ אַחַר שְׁנִים הַרְבֵּה נִסְתַּלֵּק הַצַּדִּיק לְעוֹלָמוֹ, וְאָז הִתְחִיל זֶה הָאִישׁ לִזְכֹּר, בְּכָל פַּעַם כְּשֶׁבָּא לְאֵיזֶה דָּבָר, נִזְכַּר בְּדִבְרֵי הַצַּדִּיק וְאָמַר בְּנַפְשׁוֹ זֶהוּ שֶׁכָּוַן הַצַּדִּיק, וְרָמַז לִי בִּדְבָרָיו אָז בְּאוֹתוֹ זְמַן פְּלוֹנִי. וְכֵן בְּכָל פַּעַם וָפַעַם הֵבִין אַחַר-כָּךְ לְמַפְרֵעַ כַּוָּנַת הַצַּדִּיק וּרְמָזָיו שֶׁרָמַז לוֹ בִּדְבָרָיו לִפְנֵי כַּמָּה שָׁנִים, וְהֵבִין הַדָּבָר. וְאַחַר-כָּךְ נַעֲשָׂה זֶה הָאִישׁ אִישׁ כָּשֵׁר וְיָרֵא ה', וְהָיָה חָשׁוּב מְאֹד בְּעֵירוֹ וְנַעֲשָׂה רֹאשׁ וּמַנְהִיג לְכָל הַכְּשֵׁרִים וְהַחֲפֵצִים לְיִרְאָה אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֲשֶׁר הָיוּ בְּעִיר הַצַּדִּיק הַנַּ"ל, וְכֻלָּם נִכְנְעוּ תַּחְתָּיו:

אות תקמה

קב, פַּעַם אַחַת הָיִיתִי קוֹבֵל לְפָנָיו עַל עִנְיָנַי, וְהָיִיתִי אוֹמֵר לְפָנָיו בְּדֶרֶךְ קֻבָּלָנָא: "יָגַעְתִּי בְקָרְאִי נִחַר גְּרוֹנִי כָּלוּ עֵינַי מְיַחֵל לֵאלֹקָי" (תהלים ס"ט). וְהֵרִים יָדָיו מֵעַט וְאָמַר בְּלָשׁוֹן רַכָּה: אִם-כֵּן מַה לַּעֲשׂוֹת. כְּלוֹמַר כִּי בְּוַדַּאי אָסוּר לְהַרְהֵר אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וּבְוַדַּאי צַדִּיק ה'. אַחַר-כָּךְ עָנָה וְאָמַר לִי: הֲלֹא אִם דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם אָמַר יָגַעְתִּי בְקָרְאִי נִחַר גְּרוֹנִי, הָיָה כְּפָשׁוּטוֹ, שֶׁכְּבָר קָרָא כָּל כָּךְ עַד שֶׁהָיָה עָיֵף וְיָגֵעַ מַמָּשׁ בְּקָרְאוֹ, וְנִחַר גְּרוֹנוֹ מַמָּשׁ בְּפָשִׁיטוּת, אֲבָל אַתָּה תְּהִלָּה לְאֵל עֲדַיִן אַתָּה בְּכֹחַךְ וְכוּ':

אות תקמו

קג, דִּבֵּר לְעִנְיַן מִלְחֲמוֹת הַמְּלָכִים שֶׁנִּלְחָמִים אֶחָד בַּחֲבֵרוֹ עַל אֵיזֶה נְצָחוֹן וְשׁוֹפְכִין דָּם הַרְבֵּה בְּחִנָּם. וְאָמַר, שֶׁכְּבָר נִתְבַּטְּלוּ כַּמָּה שְׁטוּתִים מִן הָעוֹלָם מַה שֶּׁהָיוּ תּוֹעִים וּנְבוֹכִים בַּדְּרוֹרוֹת הָרִאשׁוֹנִים, כְּגוֹן עִנְיְנֵי עֲבוֹדוֹת זָרוֹת שֶׁהָיוּ שׁוֹחֲטִים בְּנֵיהֶם לַמֹּלֶךְ וְכֵיוֹצֵא, עִנְיְנֵי שְׁטוּתִים הַרְבֵּה שֶׁהָיָה בַּדְּרוֹרוֹת הָרִאשׁוֹנִים, וְעַכְשָׁו נִתְבַּטְּלוּ הַרְבֵּה שְׁטוּתִים. וְעַדַיִן טָעוּת זֶה וּמְבוּכָה זוֹ שֶׁל מִלְחָמוֹת לֹא נִתְבַּטְּלוּ. וְהָיָה מִתְלוֹצֵץ מִן חַכְמֵיהֶם, וְאָמַר בִּלְשׁוֹן לֵיצָנוּת שֶׁהֵם חֲכָמִים גְּדוֹלִים, וְחוֹשְׁבִים וְחוֹקְרִים בְּחָכְמָתָם אֵיךְ לַעֲשׂוֹת כְּלֵי זַיִן נִפְלָא שֶׁיּוּכַל לְהָרֹג אֲלָפִים נְפָשׁוֹת בְּפַעַם אֶחָד. וְכִי יֵשׁ שְׁטוּת יוֹתֵר מִזֶּה לְאַבֵּד וְלְהָרֹג נְפָשׁוֹת בְּחִנָּם:

אות תקמז

קד, בְּעֵת שֶׁהָיְתָה הַשְּׁרָפָה פֹּה פַּעַם אַחַת בְּשַׁבָּת וּפַעַם אַחַת בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, הָיָה רְצוֹנוֹ שֶׁנְּקֵל מְאֹד בְּעִנְיַן הַצָּלַת מָמוֹנוֹ וְלִבְלִי לְהַחְמִיר בָּזֶה כְּלָל (פָּשׁוּט דִּסְבִירָא לֵיהּ בְּאֹפֶן הַמֻּתָּר עַל-פִּי דִּין בְּלִי חֻמְרוֹת יְתֵרוֹת). וְאַחַר יוֹם-כִּפּוּר דִּבֵּר מִזֶּה, וְאָמַר שֶׁיֵּשׁ כַּמָּה שׁוּ"ת [שְׁאֵלוֹת וּתְשׁוּבוֹת] שֶׁמְּקִלִּין וּמַתִּירִין הַרְבֵּה בָּזֶה. וְאָמַר שֶׁאֵין רָאוּי לְהַחְמִיר בְּעִנְיָן כָּזֶה. וְאָמַר: זֶה אֲנִי יוֹדֵעַ מִכְּבָר, שֶׁיֵּשׁ אֲנָשִׁים שֶׁבִּשְׁבִיל חֻמְרָא אַחַת מְבַטְּלִין הַרְבֵּה מְאֹד מֵעֲבוֹדַת ה' כְּמַעַט הַכֹּל. כִּי הֲלֹא כַּמָּה הָאָדָם מִיגַּע עַצְמוֹ בִּשְׁבִיל חֲפָצָיו וּמָמוֹנוֹ, וְנוֹסֵעַ לְדָרְכִים וּמְבַטֵּל עַצְמוֹ הַרְבֵּה מִתּוֹרָה וּתְפִלָּה וַעֲבוֹדַת ה' יְמִים הַרְבֵּה בִּשְׁבִיל לְהַרְוִיחַ מָמוֹן, וְאַחַר-כָּךְ בִּשְׁבִיל חֻמְרָא אַחַת יֹאבַד הַכֹּל חַס וְשָׁלוֹם, וְיִצְטָרֵךְ שֵׁנִית לְבַטֵּל עַצְמוֹ הַרְבֵּה.

וְאָמַר עַל עַצְמוֹ, שֶׁכְּשֶׁהוּא מוֹלִיךְ מָמוֹן אֶצְלוֹ בַּדֶּרֶךְ, הוּא מְדַקְדֵּק מְאֹד לְגַנְּזוֹ יָפֶה בַּבֶּגֶד שֶׁלּוֹ בְּתוֹךְ בֵּית יָד כְּנֶגֶד לִבּוֹ, וְשֶׁלֹּא יִהְיֶה בּוֹ שׁוּם קֶרַע וְנָקֶב. וְאַף-עַל-פִּי-כֵן בְּכָל עֵת שֶׁהוּא בַּדֶּרֶךְ הוּא מְמַשְׁמֵשׁ בְּכִיסוֹ בְּכָל שָׁעָה אִם יֵשׁ אֶצְלוֹ הַמָּמוֹן. וּבְכָל עֵת שֶׁנִּזְדַּמֵּן שֶׁאֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ נָאֶבַד אֶצְלוֹ אֵיזֶה סַךְ מָמוֹן בַּדֶּרֶךְ, וְהָיוּ בָּאִים בְּקֶבְלָנָא לְפָנָיו, הָיָה מְבַזֶּה וּמוֹכִיחַ אוֹתוֹ מְאֹד עַל-זֶה, עַל שֶׁלֹּא נִזְדַּהֵר בִּשְׁמִירָתוֹ יָפֶה:

אות תקמח

קה, פַּעַם אַחַת אָמַר לִי כְּשֶׁהָיִיתִי עוֹמֵד לְבַד לְפָנָיו: אֵלְיָהוּ מִלֵּא לִבּוֹ וְקָרָא לְהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא "עֹלַת כָּל הָעֹלוֹת וְסִבַּת כָּל הַסִּבּוֹת" (פתח אליהו. תיקוני זוהר דף לב:). וְאָמַר בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז בְּזֶה הַלָּשׁוֹן שֶׁהוּא "דֶּער וועֶלְט". וְאֵינִי יוֹדֵעַ פֵּרוּשׁוֹ שֶׁל דָּבָר הֵיטֵב.

אות תקמט

קו, סִפּוּר לִי שֶׁפַּעַם אַחַת דִּבֵּר הַרְבֵּה מֵהַפְּסוּק: "אֱמֶת קְנֵה וְאַל תִּמְכֹּר" (משלי כ"ג). וְהִקְשָׁה: שֶׁהַפְּסוּק מַזְהִיר לִבְלִי לִמְכֹּר, אִם-כֵּן מִמִּי יִקְנֶה? וְאֵיךְ יִתָּכֵן שֶׁהַפְּסוּק מַזְהִיר תְּחִלָּה אֱמֶת קְנֵה, לִקְנוֹת הָאֱמֶת. וְאַחַר-כָּךְ מַזְהִיר וְאַל תִּמְכֹּר - שֶׁשּׁוּם אָדָם לֹא יִמְכֹּר, אִם-כֵּן מִמִּי יִקְנֶה? וְדִבֵּר הַרְבֵּה מִזֶּה, אַךְ לֹא זָכִיתִי לִשְׁמֹעַ הָעִנְיָן:

אות תקנ

קז, שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר, שֶׁכְּשֶׁחוֹזְרִין הַשֶּׁקֶר שְׁתֵּי פְּעָמִים נַעֲשֶׂה אֱמֶת, כְּלוֹמַר שֶׁנַּעֲשֶׂה אֶצְלוֹ כֶּאֱמֶת עַל-יְדֵי שֶׁחָזַר הַדְּבָרִים שֶׁל שֶׁקֶר שְׁתֵּי פְּעָמִים. גַּם אָמַר שֶׁיֵּשׁ אֶחָד שֶׁשּׁוֹכֵב עַל מִטָּתוֹ וּבוֹדֶה מִלִּבּוֹ דְּבַר שֶׁקֶר עַל חֲבֵרוֹ, שֶׁחֲבֵרוֹ דִּבֵּר עָלָיו אוֹ עָשָׂה לוֹ שֶׁלֹּא כַּהֹגֶן לְהַכְעִיסוֹ וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה, וּמַתְחִיל לְהִתְרַגֵּז עַל-זֶה, וּבוֹעֵר כַּעֲסוֹ עַל חֲבֵרוֹ וְנִתְמַלֵּא רֹגֶז עָלָיו חִנָּם עַל לֹא דָבָר, כִּי הוּא בְּעַצְמוֹ חָשַׁב וּבָדָה זֹאת עַל חֲבֵרוֹ, וּבֶאֱמֶת חֲבֵרוֹ נָקִי מִזֶּה לְגַמְרֵי:

אות תקנא

קח, פַּעַם אַחַת דִּבֵּר מֵעִנְיַן תְּפִלַּת הַצַּדִּיקִים הָאֱמִתִּיִּים, שֶׁלִּפְעָמִים אֵין פּוֹעֲלִים בִּתְפִלָּתָם, כִּי "זְמַנִּין דְּשָׁמַע וְזַמְנִין דְּלָא שָׁמַע" כַּמְבֹאָר בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (בראשית קה:):

אות תקנב

קט, (שיחה זו לעיל תקמ-ב)

אות תקנג

קי, פַּעַם אַחַת סִפַּרְתִּי לְפָנָיו מֵעִנְיַן הֶחָסִיד מֵאַמְשִׁטְרַדַם שֶׁהָיָה מְפֹרְסָם בִּבְרָאד שֶׁנָּסַע לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּרְאִיתִיו בְּקֹהֶלֶת קֶרֶעמִינִיץ בַּחֲזִירָתוֹ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְסִפַּרְתִּי לוֹ שֶׁשָּׁמַעְתִּי מִמֶּנּוּ שֶׁאָמַר שֶׁכְּבָר הָרַג אֶת הַיֵּצֶר הָרָע. הֵשִׁיב לִי בִּלְשׁוֹן גְּעָרָה, וְאָמַר: וְכִי מַה צְּרִיכִין לְדַבֵּר שֶׁהָרַג אֶת הַיֵּצֶר הָרָע מֵאַחַר שֶׁהִתְעַנָּה כָּל-כָּךְ, כִּי הֶחָסִיד הַנַּ"ל הִתְעַנָּה הַרְבֵּה מְאֹד. כִּי שָׁמַעְתִּי מֵחוֹתְנִי זַ"ל שֶׁהִתְעַנָּה מֵאָה וְשִׁשָּׁה פְּעָמִים מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת רְצוּפִים.

שְׁמַעְתִּי שֶׁפַּעַם אַחַת סִפְּרוּ לְפָנָיו זַ"ל אוֹדוֹת הָרַב דִּקְהִלַּת בַּרְדִּיטְשׁוֹב, שֶׁלֹּא רָצָה לֵילֵךְ לַמָּקוֹם בַּבֹּקֶר שֶׁל חַג הַשָּׁבוּעוֹת עַד שֶׁיֵּרָאוּ לוֹ הַמֶּרְכָּבָה שֶׁרָאָה יְחֶזְקֵאל, וְהִתְפַּלְּאוּ הָעוֹלָם מְאֹד עַל זֶה. וְנָעַר בָּהֶם רַבֵּנוּ זַ"ל וְאָמַר: וּמַה זֹּאת לְפֶלֶא כָּל-כָּךְ בְּעֵינֵיכֶם הֲלֹא גַּם יְחֶזְקֵאל הָיָה בֶּן אָדָם וְכוּ', כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר. וּכְבָר מְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר הַהַפְלָגוֹת שֶׁהַפְלִיג בְּשֶׁבַח מַעֲלַת קְדֻשַּׁת הָרַב הַנַּ"ל (לעיל סימן ע"ר). וְשָׁמַעְתִּי שֶׁאָמַר עָלָיו, שֶׁאִלְמְלֵא מַה שֶּׁהוּא יוֹשֵׁב בְּבַרְדִּיטְשׁוֹב וְכוּ', הָיָה זוֹכֶה עַל-יְדֵי עֲבוֹדָתוֹ הַגְּדוֹלָה לְמַדְרֵגַת הָרַב הַמַּגִּיד זַ"ל מִמֶּעְזְרִיטְשׁ. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאָמַר שֶׁהָיָה זוֹכֶה לְמַדְרֵגַת הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל. וְשָׁמַעְתִּי מֵאֶחָד מֵחֲשׁוּבֵי אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ, שֶׁסִּפֵּר עִמּוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל מִקְּדֻשַּׁת הָרַב הַנַּ"ל בְּסָמוּךְ אַחַר פְּטִירָתוֹ זַ"ל, וְאָמַר עָלָיו שֶׁהָיָה חָד בְּדָרָא.

וּפַעַם אַחַת סִפְּרוּ לְפָנָיו מְצַדִּיק אֶחָד שֶׁאָמַר עַל הָרַב הַמַּגִּיד הַקָּדוֹשׁ רַבִּי דֹּב הַנַּ"ל, שֶׁבְּכָל הִסְתַּכְּלוּת שֶׁהָיָה הַמַּגִּיד זַ"ל מִסְתַּכֵּל רָאָה כָּל הַשִּׁבְעָה רוֹעִים. וְהֵשִׁיב רַבֵּנוּ זַ"ל: עַל הַמַּגִּיד זַ"ל יֵשׁ לְהַאֲמִין הַכֹּל. וְכֵן עוֹד הַפְלָגוֹת גְּדוֹלוֹת שֶׁהִפְלִיג בְּעִנְיַן קְדֻשַּׁת הַמַּגִּיד זַ"ל. וְאֵין כָּאן [מָקוֹם] לְבָאֲרָם, וְהָרֹב נִשְׁכַּח מֵאִתָּנוּ. וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר אֵיךְ שֶׁהִפְלִיג בִּקְדֻשַּׁת מַדְרֵגַת הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל בְּלִי שִׁעוּר וְעֵרֶךְ כְּלָל. וּכְשֶׁאָמַר מֵעְנְיַן הַמַּנְהִיג שֶׁצָּרִיךְ אִישׁ שֶׁיִּהְיֶה קָדוֹשׁ וּפָרוּשׁ גָּדוֹל, בִּבְחִינַת קְדֻשַּׁת וּפְרִישׁוּת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם (לקוטי תנינא סימן ע"ב), אָמַר אָז: וְסָמוּךְ לְיָמֵינוּ הָיָה הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל וְכוּ'. וְשָׁמַעְתִּי מֵהָרַב רַבִּי נַפְתָּלִי זַ"ל, שֶׁפַּעַם אַחַת סִפֵּר מֵרַשִּׁ"י וּבַעֲלֵי תּוֹסָפוֹת זַ"ל, שֶׁרֻבָּם מְנוּחָתָם בְּמִדִינַת צְרָפַת, וְאָמַר: וַאֲנַחְנוּ זְכִינוּ שֶׁבְּמִדִינוֹתֵינוּ מָקוֹם מְנוּחָתוֹ וּקְבוּרָתוֹ שֶׁל הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל. וְאָמַר אָז שֶׁהַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל הָיָה רַבִּי עַל אֲלָפִים וְרִבְבוֹת עוֹלָמוֹת. וּפַעַם אַחַת אָמַר לְפָנָיו: עָלֵינוּ (הַיְנוּ עַל זֶרַע הַקֹּדֶשׁ שֶׁל הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל) הַכָּתוּב אוֹמֵר: "וּפְרִי הָאָרֶץ לְגָאוֹן וּלְתִפְאֶרֶת" וְכוּ' (ישעיה ד'), וְכַמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר עוֹד (לעיל סימן צ"א).

וּפַעַם אַחַת הִפְלִיג בְּמַעֲלַת קְדֻשַּׁת הָרַב רַבִּי פִּינְחָס זַ"ל מִקָּארִיץ, וְאָמַר שֶׁהָיָה אֵיזֶה זְמַן שֶׁהָיָה הָרַב רַבִּי פִּינְחָס חָד בְּדָרָא. וּפַעַם אַחַת אָמַר: אַשְׁרֵי הָעֵינַיִם שֶׁרָאוּ אֶת רַבִּי פִּינְחָס זַ"ל. וּפַעַם אַחַת שָׁבַת אֶחָד מִתַּלְמִידָיו שֶׁל צַדִּיק אֶחָד בִּבְרֶסְלֶב, וְרַבֵּנוּ זַ"ל לֹא הָיָה אָז בְּבֵיתוֹ. וּכְשֶׁחָזַר לְבֵיתוֹ סִפְּרוּ לְפָנָיו זַ"ל מֵעְנְיַן זֶה, וְשָׁאַל אִם נָהֲגוּ בּוֹ כָּבוֹד כָּרְאוּי לוֹ (אַף-עַל-פִּי שֶׁהָאִישׁ הַזֶּה לֹא הָיָה מְפֻרְסָם כָּל-כָּךְ בָּעוֹלָם). וְאָמַר אָז: לְאִישׁ כָּשֵׁר כָּזֶה לֹא יַסְפִּיק לִנְהֹג בּוֹ כָּל הַכָּבוֹד שֶׁבָּעוֹלָם, וְעַל זֶה נֶאֱמַר "וְאֶת יִרְאֵי ה' יְכַבֵּד" (תהלים ט"ו).

וּפַעַם אַחַת סִפֵּר מִקְּדֻשַּׁת הָרַב הַקָּדוֹשׁ מִפּוֹלְנָאה, וְהִפְלִיג בְּשִׁבְחוֹ זַ"ל. וְאָמַר: אַף-עַל-פִּי שֶׁסִּפְּרוּ "תּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף" וְכֵן שְׁאָר סְפָרָיו זַ"ל כֻּלָּם קְדוֹשִׁים וְנִפְלָאִים מְאֹד כַּיָּדוּעַ וּמְפֻרְסָם, אַף-עַל-פִּי-כֵן קְדֻשַּׁת מַדְרֵגַת הָרַב הַקָּדוֹשׁ הַנַּ"ל בְּעַצְמוֹ הָיָה לְמַעְלָה הַרְבֵּה מִמַּה

שֶׁנִּרְאֶה וּמוּבָן מִתּוֹךְ סְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים. וְכֵן כְּשֶׁרָאָה אֶת הַסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ "נֹעַם אֱלִימֶלֶךְ" הִתְפַּלֵּא מְאֹד וְאָמַר שֶׁקְּדֻשַּׁת מַעֲלַת הָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי אֱלִימֶלֶךְ זַ"ל נִשְׁגְּבָה לְמַעְלָה לְמַעְלָה מִמַּה שֶּׁנִּרְאֶה וּמוּבָן מִתּוֹךְ סְפָרוֹ הַנַּ"ל. וְגַם בִּקְדֻשַּׁת אָחִיו הָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי זוּסְיָא זַ"ל הִפְלִיג מְאֹד מְאֹד וְכוּ' כַּיָּדוּעַ אֲצָלֵנוּ (עיין לעיל סימן תקי"ח).

וְכֵן הִפְלִיג מְאֹד מְאֹד בִּקְדֻשַּׁת הָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי מִיכַל זַצַ"ל, וּבִקְדֻשַּׁת הָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי אַבְרָהָם קַלִיסְקֶיר זַ"ל, וּבִקְדֻשַּׁת הָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי מְנַחֵם מֶנְדִיל זַ"ל מִוִּיטֶפְסְק, וּבִקְדֻשַּׁת הָרַב רַבִּי נָחוּם זַ"ל, וּבִקְדֻשַּׁת הָרַב רַבִּי שְׁלוֹם זַ"ל. וְכֵן בִּקְדֻשַּׁת שְׁאָר תַּלְמִידֵי הַמַּגִּיד זַ"ל, וּבִקְדֻשַּׁת תַּלְמִידֵי תַּלְמִידָיו זַ"ל, כְּגוֹן הָרַב הַקָּדוֹשׁ מִנָּאסְכִיז וְהָרַב הַקָּדוֹשׁ מֵאַלִיק, וְהָרַב הַמַּגִּיד הַקָּדוֹשׁ מִקָּאזְנִיץ וְהָרַב הַקָּדוֹשׁ מִלַּאנְצָט וְלוּבְלִין. וְכֵן עוֹד מַה שֶּׁנּוֹדַע לָנוּ מַה שֶּׁהִפְלִיג בִּקְדֻשַּׁת שְׁאָר צַדִּיקִים עוֹד כַּמָּה וְכַמָּה, וְעַל כָּל אֶחָד אָמַר הַפָּלָגוֹת וּשְׁבָחִים אֲחֵרִים, כָּל אֶחָד לְפִי בְּחִינָתוֹ וּמַדְרֵגָתוֹ. וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר מַה שֶּׁהִפְלִיג בְּמַעֲלַת קְדֻשַּׁת הַצַּדִּיקִים שֶׁהֵם נֶכְדֵי הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל, כְּגוֹן הָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי אַהֲרֹן מִטִּיטַיְאב זַ"ל, וְהָרַב הַקָּדוֹשׁ מִסְּדִילְקָאב וְהָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי בָּרוּךְ זַ"ל. וְאֵין כָּאן מָקוֹם לְבָאֵר בִּפְרָטִיּוּת מַה שֶּׁשָּׁמְעוּ מִפִּיהֶם זַ"ל בְּעִנְיַן כָּל צַדִּיק וְצַדִּיק מִכָּל הַצַּדִּיקִים הַנַּ"ל, וְהָרֹב נִשְׁכַּח מֵאִתָּנוּ (וְאוּלַי יִבֹּאֵר עוֹד בְּמָקוֹם אַחֵר אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם):

אות תקנד

קיא, חָכְמוֹת אֵינָם כְּלוּם, וְהָעִקָּר רַק הַלֵּב וְהָעֲשִׂיָּה שֶׁל הָאֱיבָרִים, שֶׁלִּבּוֹ יִשְׁתּוֹקֵק וְיִכְסֹף תָּמִיד לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיִהְיֶה מִתְגַּעְגֵּעַ תָּמִיד מָתַי יָבוֹא לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ כָּרָאוּי. וְהוּא דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד. וְיִתְפַּלֵּל עַל זֶה תָּמִיד, בִּפְרָט בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז שֶׁרְגִילִין לְדַבֵּר בּוֹ, כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (לקוטי מוהר"ן תנינא כ"ה). וַיִּתְמִיד הַרְבֵּה יָמִים וְשָׁנִים בְּהַגַּעְגּוּעִים וְהַכְּסוּפִין וְהַתְּפִלּוֹת שֶׁיִּקָּרְבוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לַעֲבוֹדָתוֹ. וְיַעֲשֶׂה עֲשִׂיּוֹת וְעֲבֹדוֹת כָּל מַה שֶּׁיּוּכַל, וְעַל-יְדֵי-זֶה יִתְקָרֵב בְּוַדַּאי לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ:

אות תקנה

קיב, (שיחה זו לקמן תקס-ב)

אות תקנו

קיג, (שיחה זו לקמן תקס-ג)

אות תקנז

קיד, (שיחה זו לקמן תקס-ד)

אות תקנח

קטו, שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ לְעִנְיַן מַרְאִין רַחֲמָנָא לִצְלָן, שֶׁאָמַר, שֶׁהַקְּלִפּוֹת שֶׁל הַמִּקְרוֹת שֶׁל הָאִישׁ הוֹלְכִים אֵלֶיהָ, וּמִזֶּה בָּא מַרְאִין שֶׁלָּהֶם רַחֲמָנָא לִצְלָן.

אות תקנח-ב

קטו-ב, שְׁמַעְנוּ פַּעַם אַחַת מִשִּׂיחוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁאָמַר בְּפִיו הַקָּדוֹשׁ, שֶׁהָעֲבוֹדָה הַגְּדוֹלָה שֶׁבַּגְּדוֹלוֹת בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם קַלָּה בְּיוֹתֵר לַעֲשׂוֹת מֵעֵסֶק קְנְיָן שֶׁמַּטְרִיחִין עַצְמָן בִּשְׁבִיל פַּרְנָסָה וְעִסְקֵי הָעוֹלָם הַזֶּה. כִּי הֲלֹא אָנוּ רוֹאִין כַּמָּה יְגִיעוֹת יָגֵעַ הָאָדָם בִּשְׁבִיל לִנְסֹעַ עַל אֵיזֶה יָרִיד וְיוֹמָא דְּשׁוּקָא, שֶׁתַּכֶּף בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת צָרִיךְ לִטְרֹחַ וּלְחַפֵּשׂ אַחַר עֲגָלָה, וְנָחְפֵּז מְאֹד לִטְעֹן סְחוֹרָתוֹ עַל הָעֲגָלָה בִּיגִיעָה גְּדוֹלָה, וְאַחַר-כָּךְ צָרִיךְ לִנְסֹעַ כָּל הַלַּיְלָה וּלְנַדֵּד שָׁנָה מֵעֵינָיו, וּמְשַׁבֵּר כָּל גּוּפוֹ מֵחֲמַת שֶׁצָּרִיךְ לֵישֵׁב עַל עֲגָלָה טְעוּנָה, וּשְׁאָר טִרְחוֹת וִיגִיעוֹת כַּיּוֹצֵא בָּהֶן כַּיָּדוּעַ לְהָעוֹלָם. וְאַחַר-כָּךְ צָרִיךְ לַעֲמֹד כָּל הַיּוֹם עַל רַגְלָיו וְכוּ', וּבִפְרָט בִּימוֹת הַקֹּר הָעֲצוּם וְכוּ'. וְכָל אֵלּוּ הַטִּרְחוֹת וְהַיְגִיעוֹת הַכְּבֵדוֹת וְהַקָּשׁוֹת הוּא מַטְרִיחַ עַצְמוֹ עַל סָפֵק, כִּי סָפֵק אִם יַרְוִיחַ אֵיזֶה רֶוַח קָטָן אוֹ אוּלַי יְאַבֵּד גַּם הַהוֹצָאוֹת כַּמָּצוּי בְּרֹב הַפְּעָמִים. נִמְצָא שֶׁעַל עִסְקֵי פַּרְנָסַת הָעוֹלָם הַזֶּה מַטְרִיחִין עַצְמָן כָּל-כָּךְ בִּיגִיעוֹת כָּאֵלֶּה עַל סָפֵק רֶוַח קָטָן. וְהָעֲבוֹדָה הַגְּדוֹלָה שֶׁבַּגְּדוֹלוֹת הִיא הַתְּפִלָּה, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן כְּשֶׁעוֹמְדִין לְהִתְפַּלֵּל מִתְפַּלְּלִין וְגוֹמְרִין הַתְּפִלָּה (הובא בלקוטי הלכות הלכות תפלת ערבית הלכה ד' אות ז'):

אות תקנט

קטז, הֲבִנְתִּי מִשִּׂיחַת רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁבְּכָל פְּסִיעָה שֶׁהָאָדָם הוֹלֵךְ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם הוּא בָּא בְּכָל פַּעַם בְּעוֹלָמוֹת אֲחֵרִים (הובא בהלכות תחומין הלכה ב'):

אות תקס

קיז, שְׁמַעְתִּי מֵאִדְמוֹ"ר זַ"ל שֶׁכָּל אֶחָד יֵשׁ לוֹ בְּחִינַת מַה לְּפָנִים וּמַה לְּאָחוֹר לְפִי מַדְרֵגָתוֹ (שם):

אות תקס-ב

קיז-ב, (המשך מסימן תקצ"ד) אָמַר לִי: וְכִי אַתָּה יוֹדֵעַ מַה שֶּׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חָפֵץ? הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אוֹהֵב אָדָם מְרֻקָּח ("נָאט הָאט לִיעֶב אַ גִיפֶּרְעגִילְטֶן מֶענְטְשֶׁן").

אות תקס-ג

קיז-ג, עַל מַה שֶּׁסִּפְּרוּ לְפָנָיו מִגְּדוֹל אֶחָד שֶׁלָּמַד מֵאָה וְתִשְׁעָה-עָשָׂר (אֵיזֶה זוֹכֵר אִם לָמַד מֵאָה וְתִשְׁעָה-עָשָׂר דַּפִּים גְּמָרָא בְּכָל יוֹם, אוֹ אִם חָזַר מֵאָה וְתִשְׁעָה-עָשָׂר דַּפִּים בְּכָל יוֹם) וְאָמַר שֶׁזֶּה מְעַט. וְרָמַז בִּדְבָרָיו "מְעַט" גִּימַטְרִיָּא מֵאָה וְתִשְׁעָה-עָשָׂר:

אות תקס-ד

קיז-ד, מֵהַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל מְסַפְּרִים שֶׁהִשִּׂיג וְרָאָה כָּל הָרְפוּאוֹת כְּמוֹ שֶׁהֵם נִקְרָאִים בְּכָל הַשִּׁבְעִים לְשׁוֹן בְּפָרָשַׁת עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה מִינֵי עוֹפוֹת טְמֵאִים (ויקרא י"א). כִּמְדֻמֶּה לִי שֶׁגַּם רַבֵּנוּ סִפֵּר זֹאת בְּשֵׁם הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל:

אות תקסא

קיח, שֶׁמַּעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁכָּל יוֹם יֵשׁ לוֹ שֶׁפַע שֶׁלּוֹ (הלכות ראש חדש הלכה וא"ו והלכות נטילת-ידים הלכה א'):

אות תקסב

קיט, שֶׁמַּעְתִּי מֵרַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁזְּמַן נְתִינַת הַצְּדָקָה שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הוּא בַּאֲדָר (ענין ארבע פרשיות הלכה א'):

אות תקסב-ב

קיט-ב, מוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁעִקַּר הַנְּפִילָה עַל-יְדֵי גַּדְלוּת. כִּי בֶּאֱמֶת אֵין שׁוּם נְפִילָה בָּעוֹלָם כְּלָל כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל מָקוֹם, כִּי "מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ" (ישעיהו ו'). אַךְ כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ גַּדְלוּת אָז "אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא אֵין אֲנִי וְהוּא יְכוֹלִין לָדוּר" וְכוּ' (סוטה ה.). נִמְצָא, שֶׁכָּל הַנְּפִילוֹת הֵם עַל-יְדֵי גַּדְלוּת (הלכות שחיטה הלכה ג'):

אות תקסג

קכ, שֶׁמַּעְתִּי מֵרַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁבִּימֵי אַבְרָהָם אָבִינוּ הָיְתָה הַשְּׁכִינָה נִקְרֵאת בְּשֵׁם שָׂרָה, וּבִימֵי יִצְחָק בְּשֵׁם רִבְקָה, וּבִימֵי יַעֲקֹב בְּשֵׁם רָחֵל וְלֵאָה (הלכות בשר וחלב הלכה ב'). וְכֵן מוּבָן בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ מֵעֵין זֶה (בראשית קיב.):

אות תקסד

קכא, אֱמוּנָה הִיא מִדָּה אֲחֵרוֹנָה, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן עַל יָדָהּ דַּיְקָא עוֹלִין עַל כָּל הַמַּדְרֵגוֹת כֻּלָּן. כִּי אֱמוּנָה הִיא בִּבְחִינַת "אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה" (תהלים קי"ח) כַּיָּדוּעַ. וּכְמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל בְּשִׂיחוֹתָיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁדִּבֵּר עִמָּנוּ אַחַר הַתּוֹרָה "כִּי מְרַחֲמִים יְנַהֲגֵם" (לקוטי תנינא סימן ז').

וְאָמַר אָז, שֶׁאֱמוּנָה הִיא מַדְרֵגָה אַחֲרוֹנָה, אֲבָל עַל יָדָהּ זוֹכִין לַעֲלוֹת עַל הַכֹּל, וּלְהַגִּיעַ לִבְחִינַת רָצוֹן מֻפְלָג וְכוּ' שֶׁעוֹלֶה עַל הַכֹּל. עַיֵּן שָׁם בְּהַשִּׂיחוֹת שֶׁאַחַר הַסְּפוּרֵי-מַעֲשִׂיּוֹת (נדרים הלכה ד' אות ט"ז ובשיחות הר"ן ל"ב):

אות תקסה

קכב, שֶׁמַּעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שִׂיחָה נוֹרָאָה מִנּוֹרָאוֹת גְּדֻלַּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵרהּ בִּכְתָב. אַךְ אַחַר-כָּךְ נִכְנַס עַל-יְדֵי-זֶה לְדִבְרֵי הִתְחַזְּקוּת, שֶׁאֲפִלּוּ אִם נָפְלוּ לְמָקוֹם שֶׁנָּפְלוּ, כָּל אֶחָד לְפִי נְפִילָתוֹ רַחֲמָנָא לִצְלָן, אַף-עַל-פִּי-כֵן יְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ וְאַל יִתְיָאֵשׁ עַצְמוֹ לְעוֹלָם. כִּי גְּדֻלָּתוֹ יִתְבָּרַךְ שְׂגֻבָה מְאֹד לְמַעְלָה מֵהַתּוֹרָה שֶׁשָּׁם יָכוֹל הַכֹּל לְהִתְתַּקֵּן וְכוּ', כִּי תְּשׁוּבָה לְמַעְלָה מֵהַתּוֹרָה.

וְשָׁאַלְתִּי אוֹתוֹ: אֲבָל אֵיךְ זוֹכִין לָזֶה? וְהֵשִׁיב: יְכוֹלִין לָבוֹא לָזֶה, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִתְיָאֲשׁוּ עַצְמָן מִן הַצְּעָקָה וּתְפִלָּה וּבַקָּשָׁה, רַק לַעֲסֹק בִּצְעָקָה וּתְפִלָּה וּתְחִנָּה וְכוּ', וְלֹא יִתְיַגַּע לְעוֹלָם עַד

שֶׁיָּבוֹא לָזֶה לַעֲלוֹת וְכוּ'. כִּי עִקַּר הַתְּשׁוּבָה הוּא צְעָקָה וּזְעָקָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְכוּ' (שם אות כ"ז עין שם דברים נפלאים):

אות תקסו

קכג, עִקַּר שְׁלֵמוּת הָאֱמֶת וְהָאֱמוּנָה הוּא לְכָל חַד כְּפוּם מָה דְּמִשְׁעֵר בְּלִבֵּהּ. כְּמוֹ שֶׁשָּׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ זַ"ל. (הלכות לא ילבש גבר שבהלכות רבית הלכה ה' אות נ"ב):

אות תקסז

קכד, פַּעַם אַחַת מִכְּלַל דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים הָיִיתִי שׁוֹמֵעַ, שֶׁעִקַּר שֵׁם עֲשִׂיָּה דִּקְדֻשָּׁה הוּא צְדָקָה (הלכות צדקה הלכה א'):

אות תקסח

קכה, עִקַּר הַתְּקָוָה עַל-יְדֵי בְּחִינַת לְמַעְלָה מֵהַזְּמַן שֶׁמַּשְׁיגִים הַצַּדִּיקִים שֶׁהֵם בִּבְחִינַת מָשִׁיחַ. כַּאֲשֶׁר הֵבַנְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁאָמַר סָמוּךְ לְהִסְתַּלְּקוּתוֹ, שֶׁהוּא הוֹלֵךְ עַתָּה עִם הַמַּאֲמָר שֶׁגָּלָה עַל פָּסוּק "אֲנִי הַיּוֹם יְלִדְתִּיךָ" (תהלים ב'), שֶׁהוּא בְּחִינַת לְמַעְלָה מֵהַזְּמַן וְכוּ' (לקוטי מוהר"ן תנינא ס"א). וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר עִנְיָן זֶה בִּכְתָב כְּלָל, רַק מַה שֶּׁהֵבַנְתִּי אֲנִי מִדְּבָרָיו הוּא, שֶׁאָמַר זֹאת לְעִנְיָן זֶה שֶׁהוּא עוֹסֵק בִּיגִיעוֹת גְּדוֹלוֹת כָּל-כָּךְ לְקָרֵב נְפָשׁוֹת רַבּוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְעַדַיִן לֹא עָלְתָה בְּיָדוֹ כִּרְצוֹנוֹ, וְהַמַּחֲלוֹקוֹת וְהַמְּנִיעוֹת בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת מִתְגַּבְּרִין וּמִתְפַּשְׁטִין מְאֹד מְאֹד בִּכְלָלִיּוּת וּבִפְרָטִיּוּת עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, עַד אֲשֶׁר כָּשֵׁל כֹּחַ הַסֵּבֶל, וְרַבִּים נִכְשְׁלוּ וְנָפְלוּ עַל-יְדֵי זֶה וְכוּ'. וּלְעִנְיָן זֶה אָמַר, שֶׁהוּא מְחַיֶּה עַצְמוֹ בְּעִנְיָן זֶה שֶׁל "אֲנִי הַיּוֹם יְלִדְתִּיךָ", הַיְנוּ שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַעְזְרֵנוּ לְדַלֵּג עַל הַכֹּל, וְסוֹף-כָּל-סוֹף יִתְגַּלֶּה הָאֱמֶת, וְכֻלָּנוּ נָשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת, וְהַיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים יִפְלוּ, כִּי כָּל הַזְּמַן יִתְבַּטֵּל, וְיֻכְלַל הַכֹּל בִּבְחִינַת לְמַעְלָה מֵהַזְּמַן, וְשָׁם יִתְתַּקֵּן הַכֹּל וְכוּ'. (הלכות מילה והלכות עבדים, הלכה ד' אות י"ז, עיין שם):

אות תקסט

קכו, שָׁמַעְתִּי מֵרַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁבָּזֶה שֶׁמְּחַדְּשִׁין בַּתּוֹרָה, עוֹשִׂין טוֹבָה גְּדוֹלָה מְאֹד מְאֹד לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ:

אות תקסט-ב

קכו-ב, סִפֵּר לִי רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁדִּבֵּר עִם אֶחָד שֶׁהָיָה קוֹבֵל לְפָנָיו מְאֹד עַל רִבּוּי מַעֲשָׂיו הַמְכֹעָרִין. כִּי זֶה הָאִישׁ הָיָה חָפֵץ מְאֹד לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְלִצְאֹת מִמַּעֲשָׂיו הָרָעִים, אַךְ בְּכָל פַּעַם הִתְגַּבְּרוּ עָלָיו יוֹתֵר, עַד שֶׁעָבְרוּ עָלָיו יָמִים וְשָׁנִים הַרְבֵּה וְלֹא זָכָה לָצֵאת מִמַּה שֶּׁהָיָה צָרִיךְ לָצֵאת. אַךְ אַף-עַל-פִּי-כֵן הִתְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּיוֹתֵר, וְחָתַר בְּכָל פַּעַם לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְהָיָה קוֹבֵל מְאֹד מְאֹד לְפָנָיו זַ"ל עַל עֲכִירַת מַעֲשָׂיו רַחֲמָנָא לִצְלָן. וְהֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל בְּחָכְמָתוֹ בְּתָמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת: אֵין לִי עִם מִי לְדַבֵּר, כִּי כְּבָר כֻּלּוֹ רַע. וְתֵכֶף נִתְעוֹרֵר

הָאִישׁ הַנַּ"ל וְעָנָה וְאָמַר לְרַבֵּנוּ זַ"ל: הֲלֹא עַל כָּל זֶה אֲנִי מִתְגַּבֵּר לִפְעָמִים לְהַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמִי לִקְדֻשַּׁת יִשְׂרָאֵל וְכוּ'. עָנָה רַבֵּנוּ זַ"ל וְאָמַר לוֹ: הוּא מְעַט דִּמְעַט. וְתֵכֶף אָמַר לוֹ, שֶׁיַּרְגִּיל עַצְמוֹ לֵילֵךְ עִם מַאֲמַר "אֲזַמְּרָה לֵאלֹקַי בְּעוֹדִי וְכוּ' (לקוטי מוהר"ן רפ"ב). כָּל זֶה סִפֵּר לִי רַבֵּנוּ זַ"ל. וְהֵבַנְתִּי כַּוָּנָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁדַּיְקָא עַל-יְדֵי-זֶה הֶחֱיָה אֶת הָאִישׁ. כִּי כְּבָר נָפַל בְּעֵינֵי עַצְמוֹ כָּל כָּךְ עַד שֶׁלֹּא הָיָה אֶפְשָׁר לְהַחֲיוֹתוֹ בְּשׁוּם דָּבָר. רַק כְּשֶׁאָמַר לוֹ שֶׁהוּא כֻּלּוֹ רַע, אָז נִתְעוֹרֵר בְּעַצְמוֹ וְהִתְחִיל לְהִרְגִּישׁ מְעַט קְדֻשַּׁת הַנְּקֻדּוֹת טוֹבוֹת שֶׁנִּמְצְאִין בּוֹ עֲדַיִן, וְאָז אָמַר לוֹ שֶׁיֵּלֵךְ עִם מַאֲמַר "אֲזַמְּרָה" וְכוּ' כַּנַּ"ל (הלכות ראשית הגז הלכה ד' אות ו'):

אות תקע

קכז, שָׁמַעְתִּי מִפִּי רַבֵּנוּ זַ"ל, שֶׁאָמַר לְעִנְיַן מַה שֶּׁהָיוּ בְּנֵי הַנְּעוּרִים קוֹבְלִין לְפָנָיו עַל צָרַת נַפְשָׁם שֶׁאֵינָם זוֹכִים לְהִתְקַדֵּשׁ בֶּאֱמֶת וְלַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם כָּרָאוּי, וּפַעַם אַחַת עָנָה וְאָמַר שֶׁיֵּשׁ עֵצוֹת שֶׁהָיוּ מוֹעִילִים בְּוַדַּאי. אֲבָל גַּם הָעֵצוֹת בְּעַצְמָן קָשֶׁה לְקַיֵּם. (הלכות ערובי תחומין הלכה ה' אות כ"ה):

אות תקעא

קכח, שָׁמַעְתִּי מֵאַדְמוֹ"ר שֶׁיֵּשׁ טִיקְלָא [קִלְפַּת נֹגַהּ] שֶׁנִּלְכְּדוּ בָּהּ כַּמָּה גְּדוֹלֵי הַדּוֹר. וְעַל-כֵּן לִפְעָמִים מִתְפַּלְּלִים כָּרָאוּי כְּדֶרֶךְ הַגְּדוֹלִים, וְגַם עוֹשִׂים טוֹב הַרְבֵּה, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן לִפְעָמִים לְהֶפֶךְ חַס וְשָׁלוֹם. וְזֶה עַל-יְדֵי אֻמָּה יְדוּעָה שֶׁלָּכְדָה וְכָבְשָׁה אֶת הַמְּדִינָה וְכוּ'. אַךְ עַכְשָׁו מֵחֲמַת שֶׁיִּשְׂרָאֵל הָרַבֵּה יוֹשְׁבִין אֻצְלָם עַל-יְדֵי-זֶה אֵינוֹ רַע כָּל כָּךְ כְּמִקֹּדֶם. ה' יִשְׁמְרֵנוּ וְכוּ'. (הלכות טוען ונטען הלכה א'):

אות תקעב

קכט, שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ זַ"ל שֶׁאָמַר, שֶׁזֶּה יֵצֶר הָרָע גָּדוֹל אֵצֶל כַּמָּה בְּנֵי אָדָם וּבִפְרָט הַגְּדוֹלִים בַּמַּעֲלָה, שֶׁבִּשְׁבִיל דָּבָר אֶחָד שֶׁנִּדְמֶה לָהֶם שֶׁהוּא מִצְוָה הֵם מַפְקִירִים הַכֹּל וּבָאִים עַל-יְדֵי-זֶה לְקִלְקוּלִים רַבִּים. וּבִפְרָט כְּשֶׁבָּאִים עַל-יְדֵי-זֶה לִידֵי מַחֲלוֹקוֹת וְכוּ'. (הלכות גזלה הלכה ה' אות י'):

אות תקעג

קל, אָמַר הַמַּעְתִּיק: שָׁמַעְתִּי שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל מַאֲמַר "נִכְסַפְתִּי מְאֹד לְהַמְשִׁיךְ הָעוֹלָם אֶל הָעֲשִׂיָּה" וְכוּ', וְהִפְלִיג אָז בְּשֶׁבַח עֵסֶק הַתּוֹרָה, כַּמְבֹאָר בְּהַשִּׂיחוֹת שֶׁאַחַר הַסִּפּוּרֵי-מַעֲשִׂיּוֹת סִימָן י"ט (שיחות הר"ן). שְׁאַל לוֹ הָרַב רַבִּי נָתָן זַ"ל: וְאִם אֶחָד הוּא בַּעַל עֲבֵרָה מַמָּשׁ רַחֲמָנָא לִצְלָן? הֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל: וְכִי אַתָּה יוֹדֵעַ גֹּדֶל מַעֲלַת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה? הֲלֹא עֵסֶק הַתּוֹרָה הוּא גָּדוֹל בְּמַעֲלָה מִשְּׁמִירַת הַבְּרִית. כִּי בְּרִית בִּיסּוֹד וְאוֹרַיְתָא בְּתִפְאֶרֶת (עַיֵּן בַּתִּקּוּנִים בְּסוֹף תִּקּוּנָא תְּלִיתָאָה):

אות תקעד

קלא, לְעִנְיַן מַה שֶׁמְּבאָר בְּמָקוֹם אַחֵר מֵהַסּוּדוֹת שֶׁבַּסֵּפֶר הַנִּשְׁרָף (לעיל סימן קס"ט, ק"ע). שָׁמַעְתִּי, שֶׁשָּׁם הָיָה מְבאָר סוֹד גָּדֵל קְדֻשַּׁת וּמַעֲלַת מִצְוַת הַכְנָסַת אוֹרְחִים, וְעִנְיַן מַעֲלַת מִצְוַת הַצָּעַת הַמִּטָּה בִּשְׁבִיל הָאוֹרֵחַ:

אות תקעה

קלב, רָאִיתִי מַאֲמָר אֶחָד בְּשֵׁם רַבֵּנוּ זַ"ל מִלְּשׁוֹן הַחֲבֵרִים, וְהַמַּאֲמָר הַזֶּה נֶאֱמַר פָּרָשַׁת עֵקֶב תקס"ו. וְיסוֹד הָעִנְיָן: כִּי כַּאֲשֶׁר הָאָדָם צָרִיךְ לְעֵצָה אֲזַי יִשְׁאַל עֵצָה מֵהַצַּדִּיקִים אוֹ מִתַּלְמִידֵיהֶם אוֹ עַל-כָּל-פָּנִים מִבְּנֵי הַצַּדִּיקִים וְכוּ' עַיֵּן שָׁם, וְעַל-יְדֵי-זֶה נִמְתָּקִין כָּל הַדִּינִים וְזוֹכֶה לְהִנָּצֵל מִיסּוּרִים שֶׁלֹּא יָבוֹאוּ עָלָיו כְּלָל. וַאֲפִלּוּ אִם חַס וְשָׁלוֹם יָבוֹאוּ עָלָיו הַיִּסּוּרִים, זוֹכֶה עַל-יְדֵי-זֶה לְקַבֵּל אוֹתָם בְּאַהֲבָה וּבְשִׂמְחָה. וְזוֹכֶה לִרְאוֹת הַהִתְגַּלּוּת אֱלֹקוּת, אֵיךְ שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְצַמְּצֵם אֶת עַצְמוֹ כִּבְיָכוֹל וּמִתְלַבֵּשׁ עַצְמוֹ בָּהֶם. וְעַל-יְדֵי-זֶה מַגִּיעַ עַל-יְדֵי הַיִּסּוּרִים לְרֹב טוּב וּלְחֶסֶד גָּדוֹל. גַּם עַל-יְדֵי שִׂמְחָה הַנַּ"ל זוֹכֶה לִשְׁמִירַת הַבְּרִית, שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ כִּבְיָכוֹל יִשְׁמֹר אֶת בְּרִיתוֹ וְכוּ' (מובא בתורות כת"י בסוף לקוטי מוהר"ן):

אות תקעו

קלג, יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁיְּמוּת אֶחָד בֶּן שְׁמוֹנִים שָׁנָה וְאַף-עַל-פִּי-כֵן מֵת בְּקִצּוּר יָמִים לְגַמְרֵי. כְּלוֹמַר, מֵאַחַר שֶׁלֹּא הֵטִיב מַעֲשָׂיו בְּוַדַּאי כָּל שְׁנוֹתָיו הָבֶל. אֵין צְרִיכִין רַק לִחְיוֹת אֲפִלּוּ מְעַט, רַק שֶׁיִּהְיֶה יָפֶה וְנָאֶה ("מֶע דַארְף מֵיין נִיט נָאר אַבִּיסֶל שֵׁיין לֶעבִּין"):

אות תקעז

קלד, שָׁמַעְתִּי שֶׁאָמַר לְאֶחָד, שֶׁיְּהַדֵּר שֶׁיִּהְיֶה לוֹ כּוֹס נָאֶה וִיקָרָה לְקִדּוּשׁ וְזֶה מְסֻגָּל לַעֲשִׁירוּת. וְאָמַר לוֹ אָז, כִּי "כּוֹס" גִּימַטְרִיָּא "אֱלֹקִים", וַאלקים הוּא בְּחִינַת יְרָאָה, וְיִרְאָה הִיא בְּחִינַת אִשָּׁה. וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל: "אוֹקִירוּ לְנָשֵׁיכוּ כִּי הֵיכִי דְּתִתְעַתְּרוּ" (בבא מציעא נט.):

אות תקעח

קלה, עוֹד שָׁמַעְתִּי שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל: "פְּסָל לְךָ, הַפְּסֹלֶת יִהְיֶה שֶׁלְּךָ" (נדרים לח.). הַיְנוּ שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁתִּרְאֶה אֵיזֶה פְּסֹלֶת יִהְיֶה הַפְּסֹלֶת שֶׁלְּךָ, שֶׁתִּתְלֶה הַפְּסֹלֶת בְּךָ. "מִשָּׁם נִתְעַשֵּׁר מֹשֶׁה" (שם) הַיְנוּ "עַל-יְדֵי-זֶה זָכָה לְחָכְמָה" וְכוּ' (אוּלַי רְצוֹנוֹ לוֹמַר, עַל דֶּרֶךְ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל "דַּעַת קָנְיָתְ מֶה חְסַרְתָּ" (נדרים מא.. כִּי "הַחָכְמָה מֵאַיִן תִּמָּצֵא" (איוב כ"ח), וּמֵחֲמַת שֶׁהָיָה לוֹ מִדַּת הֶעָנָוָה כָּל-כָּךְ שֶׁכָּל הַפְּסֹלֶת הָיָה רַק שֶׁלּוֹ, עַל-יְדֵי-זֶה זָכָה לְחָכְמָה:

אות תקעט

קלו, שָׁמַעְתִּי אֵיךְ שֶׁסִּפֵּר רַבֵּנוּ זַ"ל לְאֶחָד מֵאַנְשָׁיו הַחֲשׁוּבִים, שֶׁבְּעֵת הֱיוֹתוֹ בְּלֶבוב אָז הָיָה שָׁם גַּם-כֵּן הָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי צְבִי אַרְיֵה זַ"ל מֵאֶלִיק. וּפַעַם אַחַת נָסְעוּ שְׁנֵיהֶם יַחַד לְתוֹךְ אֵיזֶה יַעַר, וְדִבְּרוּ אָז מִכָּל הַצַּדִּיקִים וּמָה הָיָה עֲבוֹדָתָם. וְנָשָׂא רַבֵּנוּ זַ"ל עֵינָיו לְמַעְלָה וְסִיֵּם:

אֲבָל מַה הוּא הָעִנְיָן שֶׁלִּי, זֶה אֵינוֹ יוֹדֵעַ שׁוּם אָדָם (וּבִלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז: "אָבֶּער וָואס מַיין זַאךְ אִיז דָאס וַוייסְט קֵיינֶער נִיט"). אַחַר-כָּךְ אָמַר לְהָאִישׁ הַנַּ"ל: אֲסַפֵּר לְךָ מַהוּ הַחוֹלַאַת שֶׁלִּי וְכוּ', זְכוּת אָבוֹת לֹא יַסְפִּיק עַל רְפוּאַת הַחוֹלַאַת. רַק בְּדָבָר אֶחָד בָּטַחְתִּי קְצָת, עַל שֶׁכַּמָּה אֲנָשִׁים הֶחֱזַרְתִּי אוֹתָם לְמוּטָב. הֵשִׁיב לוֹ הָאִישׁ הַנַּ"ל: אֱמֶת הַדָּבָר. כִּי יָדַעְתִּי שֶׁהָרַב רַבִּי נָתָן בְּוַדַּאי יִהְיֶה צַדִּיק (גוּטֶער יוּד). הֵשִׁיב לוֹ: מַה שֶּׁאַתָּה יָכוֹל לוֹמַר ("וָואס דוּא קָאנְסְט זָאגְן"), אֲנִי אוֹמֵר לְךָ שֶׁהוּא כְּבָר גַּם עַכְשָׁו צַדִּיק ("עֶר אִיז שׁוֹין אַ גוּטֶער יוּד"):

אות תקפ

קלז, אָמַר הַמַּעְתִּיק: עוֹד שָׁמַעְתִּי מֵאֶחָד שֶׁסִּפֵּר לוֹ הָאִישׁ שֶׁהָיָה מְשַׁמֵּשׁ אָז אֶת הָרַב רַבִּי צְבִי אַרְיֵה הַנַּ"ל, שֶׁכְּשֶׁחָזַר רַבִּי צְבִי אַרְיֵה לְבֵיתוֹ מֵהַנְּסִיעָה לְהַיַּעַר הַנַּ"ל אָמַר אָז: אֲנִי רְאִיתִיו (הַיְנוּ אֶת רַבֵּנוּ זַ"ל) לִפְנֵי כַּמָּה שָׁנִים בִּהְיוֹתוֹ בְּבֵיתִי, וְגַם אָז לֹא הָיָה לִי בּוֹ שׁוּם הַשָּׂגָה כְּלָל, רַק עַכְשָׁו אֵינִי יוֹדֵעַ כְּלָל ("נָאר הַיינְט וַוייס אִיךְ שׁוֹין גָאר נִיט"). וּכְפִי הַנִּרְאֶה צְרִיכִין כֻּלָּנוּ לְהִתְבַּיֵּשׁ מִפָּנָיו:

אות תקפא

קלח, שָׁמַעְתִּי אֵיךְ שֶׁרַבֵּנוּ זַ"ל כָּתַב פַּעַם אַחַת מִכְתָּב לְבִתּוֹ שָׂרָה זַ"ל בְּאַהֲבָה וְחִבָּה גְּדוֹלָה, וְאֵיךְ שֶׁהוּא מִשְׁתּוֹקֵק מְאֹד שֶׁתִּהְיֶה עַל שֶׁלָּחְנוֹ בִּכְדֵי שֶׁיּוּכַל לְהִשְׁתַּעְשֵׁעַ עִמָּהּ בְּכָל יוֹם, וּלְקַבֵּל מִדִּבּוּרֶיהָ חָכְמָה וְיִרְאָה. הֲלֹא אַתָּה דּוֹמֶה שָׁם כַּהֲדֵס בַּמִּדְבָּר שֶׁאֵין מִי שֶׁיְקַבֵּל מִמֶּנּוּ רֵיחוֹ הַטּוֹב וְכוּ':

אות תקפב

קלט, וְשָׁמַעְתִּי מֵאִישׁ אֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ, שֶׁעָמַד אָז עִם עוֹד כַּמָּה אֲנָשִׁים מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ בְּשָׁעָה שֶׁקִּבְּלָה אֶת הַמִּכְתָּב הַנַּ"ל וְקָרְאָה אוֹתוֹ, וּבָכְתָה לִפְנֵיהֶם בְּדִמְעוֹת שְׁלִישׁ וְאָמְרָה: מִסְתָּמָא אֲנִי עַכְשָׁו בְּמַדְרֵגָה פְּחוּתָה וּשְׁפָלָה מְאֹד כְּשֶׁאֲבִי מְשַׁבֵּחַ אוֹתִי בְּעֵינֵי כָּל-כָּךְ. כִּי שָׁמַעְתִּי מֵאֲבִי שֶׁאָמַר לְהָרַב רַבִּי נָתָן, שֶׁלִּפְעָמִים הוּא מְשַׁבֵּחַ אֶת אֶחָד בְּעֵינָיו וּבְפָנָיו, מֵחֲמַת שֶׁרוֹאֶה שֶׁנָּפַל מִמַּדְרֵגָתוֹ וְעַל-כֵּן צָרִיךְ לְחַזֵּק אוֹתוֹ:

אות תקפג

קמ, עוֹד שָׁמַעְתִּי שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל: הַבָּנִים שֶׁלִּי (רְצוֹנוֹ לוֹמַר בְּנוֹתָיו) יֵשׁ לָהֶם רוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁהוּא קָרוֹב לִנְבוּאָה, וּמִבְּתֵּי שָׂרָה אֵין אֲנִי מְדַבֵּר כְּלָל ("פּוּן שָׂארֶקָע שְׁמִיס אִיךְ נִיט"). הַכְּלָל, אִם בָּאנוּ לְדַבֵּר וְלִכְתֹּב מִקְּדֻשַּׁת זַרְעוֹ הַקְּדוֹשִׁים, תִּקְצַר הַמּוֹן יְרִיעוֹת לְסַפֵּר אֲפִלּוּ מִקְצָת שִׁבְחָם וּמִדּוֹתֵיהֶם הַטּוֹבוֹת וְצִדְקָתָם וַחֲסִידוּתָם וּתְמִימוּתָם וְעַנְוָתָנוּתָם הַגְּדוֹלָה וְרוּחַ נְמוּכָה וּשְׁפָלָה שֶׁהָיָה לָהֶם, וְכֵיוֹצֵא בְּשֶׁאָר כָּל הַמִּדּוֹת טוֹבוֹת וִישָׁרוֹת, וּמִכָּל שֶׁכֵּן מִפְּנִימִיּוּת קְדֻשָּׁתָם אֲשֶׁר אֵין לָנוּ שׁוּם הַשָּׂגָה בָּזֶה כְּלָל. וְאִלְמָלֵי הָיוּ זוֹכִין הָעוֹלָם שֶׁיִּהְיֶה נִשְׁאָר מֵרַבֵּנוּ זַ"ל בֵּן הַמְמַלֵּא מְקוֹמוֹ, כְּבָר הָיָה הָעוֹלָם נִתְתַּקֵּן עַל מִלּוּאוֹ וְתִקּוּנוֹ וּשְׁלֵמוּתוֹ

עַל צַד הַיּוֹתֵר טוֹב. וְשָׁמַעְתִּי פַּעַם אַחַת מֵהָרַב רַבִּי נָתָן זַ"ל שִׂיחָה נוֹרָאָה בְּעִנְיָן זֶה אֶשֶׁר תִּסְמַר שַׂעֲרוֹת רֹאשׁ אָדָם בְּשָׁמְעוֹ זֹאת, וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר זֶה בִּכְתָב אֲפִלּוּ בְּרֶמֶז:

אות תקפד

קמא, שָׁמַעְתִּי בְּשֵׁם רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁאָמַר, שֶׁעַל כָּל דִּבְרֵי הָאָלֶף-בֵּית שֶׁלּוֹ (ספר המידות) יֵשׁ מֵהֵיכָא תֵּיתֵי (רְצוֹנוֹ לוֹמַר מֵאֵיזֶה מָקוֹם נִלְמַד הַדָּבָר מֵאֵיזֶה פָּסוּק אוֹ מַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל וְכַיּוֹצֵא), וּמַאי טַעְמָא. רַק עַל דָּבָר אֶחָד מֵהָאָלֶף-בֵּית הֶחָדָשׁ אָמַר: מֵהֵיכָא תֵּיתֵי יוֹדֵעַ אֲנִי, וּמַאי טַעְמָא אֵינִי יוֹדֵעַ עֲדַיִן.

(אָמַר הַמַּעְתִּיק: בָּזֶה מוּבָן מַה שֶּׁהִפְלִיג כָּל-כָּךְ בְּשֶׁבַח הָא"ב הַשֵּׁנִי הֶחָדָשׁ כַּמְבֹאָר בַּהַקְדָּמָה, הָיְתָה כַּוָּנָתוֹ הָעִקָּר עַל הַמַּאי טַעְמָא, הַיְנוּ פְּנִימִיּוּת הַהַשְׁגָּה שֶׁהָיָה לוֹ זַ"ל בְּכָל עִנְיָן וְעִנְיָן הַמְבֹאָר שָׁם. אֲבָל מֵהֵיכָא תֵּיתֵי יָכוֹל לִמְצֹא גַּם עַל כַּמָּה דְּבָרִים הַמְבֹאָרִים בְּהָאָלֶף-בֵּית הֶחָדָשׁ, אֵיךְ מְרֻמָּזִים בְּדִבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל. וּכְבָר מָצְאוּ אַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ הָרַבֵּה מֵהֶם, וְאֵיזֶה מַאֲמָרִים מֵהֶם מְבֹאָר בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל לְהֶדְיָא):

אות תקפה

קמב, שָׁמַעְתִּי שֶׁפַּעַם אַחַת סִפְּרוּ לְפָנָיו מִנְּסִיעַת הָרַב הַקָּדוֹשׁ מִבַּרְדִּיטְשׁוֹב זַ"ל לְיַאס, וְאֵיךְ שֶׁאָסַף שָׁם מָמוֹן הָרְבֵּה. אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל: נִגּוּן טוֹב מְזֶה, וּבִפְרָט נִגּוּן שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּוַדַּאי טוֹב מִזֶּה. אִם הָיוּ לוֹקְחִין בַּעַל תַּאֲוַת מָמוֹן שֶׁעָלָיו דָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל: "וּבְכָל מְאֹדֶךָ - יֵשׁ לְךָ אָדָם שֶׁמְּמוֹנוֹ חָבִיב עָלָיו מִגּוּפוֹ" (ברכות סא:), אַף-עַל-פִּי-כֵן אִם הָיוּ מַרְאִין לְפָנָיו נִגּוּן שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, הָיָה נִתְבַּטֵּל אֶצְלוֹ כָּל תַּאֲוָתוֹ אֶל הַמָּמוֹן.

(אָמַר הַמַּעְתִּיק עַיֵּן בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא "מִי שֶׁיּוֹדֵעַ מֵאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל" וְכוּ' (סימן מ"ם), בְּסוֹף הַמַּאֲמָר מוּבָן שָׁם שֶׁשֶּׁפַע שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הִיא בְּחִינַת "שֶׁפַע כְּפוּלָה" שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה נִתְתַּקֵּן תַּאֲוַת מָמוֹן. וְכֵן מְבֹאָר בְּלִקּוּטֵי הֲלָכוֹת עַיֵּן שָׁם (הלכות ברכת המזון הלכה ד' אות ט"ז). וְעַיֵּן בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא עַל עִנְיַן קְחוּ מִזִּמְרַת הָאָרֶץ רְצוֹנוֹ לוֹמַר נִגּוּן שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְכוּ' עַיֵּן שָׁם (סימן ס"ג). וְיֵשׁ לוֹמַר שֶׁזֶּהוּ שֶׁסִּיֵּם אַחַר-כָּךְ "וְכֶסֶף מִשְׁנֶה קְחוּ בְּיֶדְכֶם", בְּחִינַת "שֶׁפַע כְּפוּלָה" הַנַּ"ל):

אות תקפו

קמג, אָמַר לְאֶחָד סָמוּךְ לַחֲתֻנָּתוֹ: "כֵּיצַד מְרַקְּדִין לִפְנֵי הַכַּלָּה" (כתובות טז:). וְרִמֵּז לוֹ כֵּיצַד מְרַקְּדִין וּמְדַלְּגִין עַל מַה שֶּׁהָיָה לִפְנֵי הַכַּלָּה, הַיְנוּ לִפְנֵי הַחֲתֻנָּה:

אות תקפז

קמד, שָׁמַעְתִּי אֵיךְ שֶׁאֶחָד מִבְּנֵי הַנְּעוּרִים הַקְּטַנִּים הָיָה שׁוֹכֵב בְּחַדְרוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ זַ"ל. פַּעַם אַחַת נִגַּשׁ אֶל רַבֵּנוּ זַ"ל, וְהִתְחִיל לִבְכּוֹת לְפָנָיו בַּאֲשֶׁר שֶׁרוֹצֶה לִהְיוֹת אִישׁ כָּשֵׁר. וְרַבֵּנוּ זַ"ל כְּבָר הָיָה שׁוֹכֵב עַל מִטָּתוֹ. וְעָמַד רַבֵּנוּ זַ"ל וְיָשַׁב עַל מִטָּתוֹ, וְהִתְחִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ, וְהוֹרָה לוֹ

הַדָּרְךָ בָּזֶה. וְגַם צִוָּה עָלָיו אֵיזֶה לִמּוּדִים שֶׁיִּלְמֹד. וְגַם צִוָּה עָלָיו שֶׁיִּהְיֶה מִמְּאֹרֵי דְחוּשְׁבְּנָא, הַיְנוּ שֶׁבְּכָל לַיְלָה קֹדֶם שֶׁיִּשְׁכַּב עַל מִטָּתוֹ יַחֲשֹׁב אֵיךְ עָבַר עָלָיו הַיּוֹם. אִם לָמַד וְהִתְפַּלֵּל כָּרָאוּי בְּיוֹם זֶה, יוֹדֶה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְיֹאמַר לוֹ שֶׁבַח וְהוֹדָאָה לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ עַל שֶׁזִּכִּיתַנִי לִלְמֹד וּלְהִתְפַּלֵּל בַּיּוֹם הֶעָבָר כִּרְצוֹנְךָ קְצָת, וּמִתְחַנֵּן אֲנִי לְפָנֶיךָ ה' אֱלוֹקַי שֶׁתַּעְזְרֵנִי בַּיּוֹם הַבָּא לְמָחָר לְהוֹסִיף בַּעֲבוֹדָתְךָ בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה מֵרֻבָּה בְּיוֹתֵר, וּבְכַוָּנָה שְׁלֵמָה בְּיוֹתֵר. וְאִם חַס וְשָׁלוֹם לֹא לָמַד וְהִתְפַּלֵּל כָּרָאוּי בַּיּוֹם הֶעָבָר, יִתְוַדֶּה וְיִתְחַנֵּן לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ וְיֹאמַר: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם יָדַעְתִּי כִּי פְּשָׁעְתִּי בַּיּוֹם הַזֶּה וְלֹא עָבַדְתִּיךָ כָּרָאוּי, לֹא בְּתוֹרָה וְלֹא בִּתְפִלָּה וְכוּ', וַעֲתָּה מְבַקֵּשׁ וּמִתְחַנֵּן אֲנִי לְפָנֶיךָ וְכוּ' שֶׁתִּתְמַחֵל וְתִסְלַח לִי עַל הֶעָבָר שֶׁלֹּא עָבַדְתִּיךָ כָּרָאוּי, וְתַעְזְרֵנִי לְמָחָר בַּיּוֹם הַבָּא לַעֲבֹד עֲבוֹדָתְךָ בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה בְּכַוָּנָה וּבִשְׁלֵמוּת הָרָאוּי כִּרְצוֹנֶךָ.

(אָמַר הַמַּעֲתִיק: עַמּוֹד וְהִתְבּוֹנֵן עַל צִדְקָתוֹ וּתְמִימוּתוֹ, אֵיךְ שֶׁהוֹרִיד אֶת עַצְמוֹ אֶל בְּנֵי אָדָם נְמוּכִים וּשְׁפֵלִים לְלַמֵּד גַּם אוֹתָם דַּעַת וְיִרְאַת ה' בִּתְמִימוּת וּפְשִׁיטוּת כָּזֶה):

אות תקפח

קמה, אֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ הָיָה קוֹבֵל וּמִתְנַצֵּל לְפָנָיו זַ"ל בַּאֲשֶׁר שֶׁיֵּשׁ לוֹ צַעַר גָּדוֹל מִזֶּה שֶׁאֵין לוֹ מָקוֹם מְיֻחָד לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם. כִּי בֵּיתוֹ קָטָן וְצַר מְאֹד, וּבְכָל פַּעַם יוֹשְׁבִין שָׁם עַכּוּ"ם כְּמוֹ שֶׁרְגִילִין בְּבֵית הַמִּזְגָּה, וְעַל-יְדֵי-זֶה דַּעְתּוֹ מְבֻלְבֶּלֶת מְאֹד. הֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל: מִסְתָּמָא אִם הָיָה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹדֵעַ שֶׁכָּל בְּחִירָתְךָ וַעֲבוֹדָתְךָ תָּלוּי בָּזֶה שֶׁיִּהְיֶה לְךָ מָקוֹם מְיֻחָד, מִסְתָּמָא הָיָה נוֹתֵן לְךָ מָקוֹם מְיֻחָד, וְעַכְשָׁו בְּוַדַּאי מִסְתָּמָא אַתָּה יָכוֹל לִהְיוֹת אִישׁ כָּשֵׁר גַּם בְּבֵיתְךָ זֶה. וְעוֹד דִּבֵּר עִמּוֹ כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה:

אות תקפט

קמו, פַּעַם אַחַת, דִּבֵּר אֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ עִם רַבֵּנוּ זַ"ל מֵעִנְיָן שֶׁיֵּשׁ לִפְעָמִים שֶׁמַּרְגִּישִׁין בְּעַצְמָן שֶׁיּוֹצֵא הַדִּבּוּר מִן הָעֹרֶף וְלֹא מִן הַלֵּב (וּכְעֵין זֶה מְבֹאָר בִּדְבָרָיו זַ"ל בְּלִקּוּטֵי מוֹהֲרַ"ן קס"ג). הֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל: אַתָּה יוֹדֵעַ מַה הוּא לֵב וּמַה הוּא עֹרֶף? ("דִּי וַוייסְט וָועלִיכָעס עָס אִיז הָאַרְץ אָדֶער אִין אַקִין"):

אות תקצ

קמז, פַּעַם אַחַת הָיָה קוֹבֵל אִישׁ אֶחָד לְפָנָיו זַ"ל אֵיךְ שֶׁקָּשֶׁה לוֹ מְאֹד לְהִתְפַּלֵּל, כִּי הַמַּחֲשָׁבוֹת זָרוֹת מְבַלְבְּלִין אוֹתוֹ מְאֹד. הֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל: מְקַבְּלִין זֹאת לְכַפָּרַת עָוֹן ("נֶעמְט מֶען דָּאס אָהן פַּאר אַכַּפָּרַת עָוֹן") וְחִיֵּךְ קְצָת. וּקְצָת הָיָה נִרְאֶה כַּוָּנָתוֹ בָּזֶה, כִּי הֲלֹא בֶּאֱמֶת אֵלּוּ הַמַּחֲשָׁבוֹת הֵם בְּעַצְמָם עֲוֹנוֹת, וְעַל-כֵּן חִיֵּךְ קְצָת. אַךְ אַף-עַל-פִּי-כֵן בְּוַדַּאי כָּל דְּבָרָיו אֱמֶת וְצֶדֶק, כִּי עַל-כָּל-פָּנִים בָּזֶה שֶׁאֵין מְהַרְהֵר אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ חַס וְשָׁלוֹם, וְיוֹדֵעַ שֶׁבְּוַדַּאי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ רוֹצֶה לְקָרְבוֹ וּלְקַבֵּל תְּפִלָּתוֹ רַק שֶׁעֲוֹנוֹתָיו גָּרְמוּ לוֹ כָּל אֵלּוּ הַמַּחֲשָׁבוֹת הַבָּאִין

לְבַלְבְּלוֹ, וְיֵשׁ לוֹ צַעַר מִזֶּה וּבוֹרֵחַ מֵהֶם בְּכָל כֹּחוֹ, יָכוֹל לִהְיוֹת בְּוַדַּאי שֶׁזֶּה בְּעַצְמוֹ נֶחְשָׁב לוֹ לְכַפָּרַת עָוֹן, עַד שֶׁאִם הָיָה זוֹכֶה לְהִתְנַהֵג בָּזֶה בִּתְמִימוּת וּבֶאֱמֶת כָּרָאוּי (כִּי אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר זֹאת בִּכְתָב) כְּבָר הָיוּ עֲוֹנוֹתָיו נִמְחָלִין עַל-יְדֵי-זֶה בְּעַצְמוֹ, וְאָז מִמֵּילָא הָיוּ מִסְתַּלְּקִין מִמֶּנּוּ כָּל הַמַּחֲשָׁבוֹת זָרוֹת. וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל, "הָעוֹבֵר עֲבֵרָה וּמִתְבַּיֵּשׁ בָּהּ מוֹחֲלִין לוֹ" וְכוּ' (ברכות יב:) וְעַיֵּן בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא (סימן מ"ו) וּבְהַשִּׂיחוֹת (שיחות הר"ן י"ב) שֶׁמַּה שֶּׁנִּלְחָמִין עִם הַמַּחֲשָׁבוֹת זָרוֹת בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה לְהַכְנִיעַ אוֹתָם, אוֹ עַל-כָּל-פָּנִים לִבְרֹחַ מֵהֶם, הוּא בְּחִינַת "כִּי עָלֶיךָ הָרַגְנוּ כָּל הַיּוֹם" (תהלים מ"ד), בְּחִינַת מְסִירַת נֶפֶשׁ וּבְחִינַת קָרְבָּנוֹת וְכוּ'. וּכְבָר מְבֹאָר הַרְבֵּה בִּדְבָרָיו זַ"ל מֵעִנְיָנִים אֵלּוּ:

אות תקצ-ב

קמז-ב, אִישׁ אֶחָד מֵאַנְשֵׁי-שְׁלוֹמֵנוּ הָיָה בְּפֶטֶרְבּוּרְג. וְהָיָה כּוֹתֵב לוֹ זַ"ל מִשָּׁם מִכְתָּבִים הַרְבֵּה בַּאֲשֶׁר שֶׁיֵּשׁ לוֹ צַעַר גָּדוֹל מִזֶּה שֶׁנִּזְרָק לְשָׁם, כִּי כַּמָּה פְּעָמִים שָׁמְעוּ מִמֶּנּוּ זַ"ל שֶׁשָּׁם בְּמָקוֹם זֶה הַנַּ"ל קָשֶׁה מְאֹד לְהִתְחַזֵּק בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הוּא מָקוֹם מְסֻכָּן מְאֹד. וּפַעַם אַחַת סִפֵּר רַבֵּנוּ זַ"ל מִזֶּה, וְאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "דאס וואס ער הָאט מוֹרָא אוּן ציטערט טָאמָער חַס וְשָׁלוֹם וֶועט ער זִיךְ ניט דֶּער הַאלְטָן. הָאט דאס דֶּער הַאלְט אִים". דָּבָר זֶה בְּעַצְמוֹ שֶׁהוּא מִתְיָרֵא וְחָרֵד כָּל-כָּךְ שֶׁמָּא מֻחֲמַת זֶהֲמַת הַמָּקוֹם לֹא יוּכַל לַעֲמֹד בְּמַדְרֵגָתוֹ, דָּבָר זֶה בְּעַצְמוֹ מַעֲמִיד וּמְחַזֵּק אוֹתוֹ לַעֲמֹד עַל עָמְדּוֹ, וְלִבְלִי לִפֹּל מִמַּדְרֵגָתוֹ:

אות תקצא

קמח, אֶחָד שָׁאַל אוֹתוֹ אִם לִהְיוֹת מְלַמֵּד, הֵשִׁיב לוֹ לֹא (כִּי אָמַר הוּא זַ"ל שֶׁשִּׁלְשָׁה דְּבָרִים אֵינָם חֲשׁוּבִים בְּעֵינָיו שׁוֹחֵט וּמְלַמֵּד וְחָסִיד בְּעִיר קְטַנָּה מֻחֲמַת שֶׁבְּנָקֵל לוֹ לְהִכָּשֵׁל בְּגֵאוּת חַס וְשָׁלוֹם). טוֹב לְךָ יוֹתֵר לִהְיוֹת סוֹחֵר וּבַעַל מַשָּׂא וּמַתָּן, רַק בְּשָׁעָה שֶׁתֵּלֵךְ בַּשּׁוּק תְּמַאֵס וּתְבַזֶּה אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה בְּפִיךָ:

אות תקצב

קמט, אֶחָד מִבְּנֵי הַנְּעוּרִים דִּבֵּר עִמּוֹ זַ"ל, וְאָמַר: אֲנִי רוֹצֶה לִהְיוֹת אִישׁ כָּשֵׁר ("איך וויל זַיין אֵיין עֶרְלִיכֶער יוּד"). וְהֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל: "וויִלְסְטוּ אֶבֶּער וֶועלְן"? [רוֹצֶה אַתָּה לִרְצוֹת]. וְהַמַּשְׂכִּיל יָבִין כִּי דִּבּוּרִים אֵלּוּ הַמּוּעָטִים מַחֲזִיקִים הַרְבֵּה מְאֹד כַּיָּדוּעַ וּמוּבָן לַמְעַיֵּן בְּשִׂיחוֹתָיו הַקְּדוֹשִׁים וְהַנִּפְלָאִים מְאֹד. יְהִי רָצוֹן שֶׁנִּזְכֶּה לְקַיְּמָם אָמֵן:

אות תקצג

קנ, הָלַךְ אָנֶה וְאָנָה בַּבַּיִת הַמְיֻחָד שֶׁהָיָה לוֹ פֹּה בְּרֶסְלֶב, וְסִפֵּר עִמִּי מַעֲנְיַן דַּרְכֵי עֲבוֹדַת ה'. שֶׁיֵּשׁ לִפְעָמִים עַל-פִּי רֹב יִסּוּרִים גְּדוֹלִים לַעֲבוֹדָתוֹ, וְאַחַר-כָּךְ מַנִּיחִין לוֹ לִפְעָמִים מְעַט, וְיֵשׁ לוֹ אֵיזֶה נַיְחָא כַּיָּדוּעַ לְמִי שֶׁנִּכְנַס קְצָת בַּעֲבוֹדַת ה'. עָנָה וְאָמַר: אֵין רַשָּׁאִים לְוַותֵּר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְאָמַר בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "מָע טָאר ניט דָּעם אייבֶּערְשְׁטֶן נָאךְ גָּעבִּין".

כְּלוֹמַר שֶׁבַּתְּחִלָּה הָיוּ לוֹ יִסּוּרִים וּבִלְבּוּלִים, וְאַחַר-כָּךְ כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ נַיְחָא קְצָת יֹאמַר, שֶׁכְּבָר מִלֹּא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שְׁאֵלָתוֹ וְאֵין צְרִיכִים לְהַפְצִירוֹ עוֹד. כִּי בֶּאֱמֶת עֲדַיִן לֹא נָתַן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הַיְשׁוּעָה בִּשְׁלֵמוּת, וַעֲדַיִן צְרִיכִין לְהִסְתַּכֵּל לִישׁוּעָה וּלְהִתְחַטֵּא לְפָנָיו הָרְבֵּה כְּבֵן הַמִּתְחַטֵּא לִפְנֵי אָבִיו, וּלְהַרְבּוֹת בְּגִעְגּוּעִים וְהַפְצָרוֹת וְכוּ' שֶׁיַּעְזֹר לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹד וְעוֹד וְכוּ'.

אַחַר-כָּךְ אָמַר: אֲבָל לָכֶם אֵין צְרִיכִין לוֹמַר זֹאת, כִּי אַתֶּם צְרִיכִים לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד. כְּלוֹמַר, שֶׁאִם נָחוּשׁ בְּכָל עֵת, אֶפְלּוּ כְּשֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַרְוִיחַ לָנוּ קְצָת, לַחֲשֹׁב תָּמִיד עַל חֶסְרוֹן הַיְשׁוּעָה הַמֻּכְרַחַת לָנוּ עוֹד, אִם-כֵּן תִּתְגַּבֵּר חַס וְשָׁלוֹם הַמָּרָה-שְׁחוֹרָה וְהָעַצְבוּת בְּיוֹתֵר. אֲשֶׁר זֹאת הַמִּדָּה שֶׁל עַצְבוּת מַזֶּקֶת לָנוּ לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ יוֹתֵר מֵהַכֹּל, וְצָרִיךְ כָּל אֶחָד לְהִתְחַזֵּק לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד אֵיךְ שֶׁהוּא. עַל-כֵּן אֶפְלּוּ בְּעֵת הַצַּעַר וְהָרְחוּק מֵעֲבוֹדָתוֹ צְרִיכִין לְהִתְחַזֵּק לִהְיוֹת אַךְ שָׂמֵחַ תָּמִיד, וּלְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מַה דְּאֶפְשָׁר, בְּמַה שֶׁמּוֹצֵא בְּעַצְמוֹ אֵיזֶה נְקֻדָּה טוֹבָה עֲדַיִן, וּבְמַה שֶׁזָּכָה שֶׁלֹּא עָשָׂאַנִי גּוֹי וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה, וְלַהֲפֹךְ כָּל הַיָּגוֹן וַאֲנָחָה וְהַצַּעַר וְיִסּוּרִין לְשִׂמְחָה. לוֹמַר: אַף-עַל-פִּי שֶׁאֲנִי כְּמוֹ שֶׁאֲנִי, אַף-עַל-פִּי-כֵן זָכִיתִי לִהְיוֹת מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל, וּלְקַיֵּם כַּמָּה מִצְווֹת בְּכָל יוֹם, צִיצִית וּתְפִלִּין וּקְרִיאַת שְׁמַע וּצְדָקָה וְכַיּוֹצֵא. וְאַף-עַל-פִּי שֶׁעֲשָׂיַת הַמִּצְווֹת הֵם כְּמוֹ שֶׁהֵם, אַף-עַל-פִּי-כֵן עַל-כָּל-פָּנִים יֵשׁ בָּהֶם נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת מְאֹד שֶׁנַּעֲשָׂה מֵהֶם שַׁעֲשׁוּעִים גְּדוֹלִים לְמַעְלָה\ וַאֲפִלּוּ עַל-יְדֵי הַמִּצְווֹת שֶׁנַּעֲשִׂין עַל-יְדֵי פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל. כִּי כָּל זְמַן שֶׁשֵּׁם יִשְׂרָאֵל נִקְרָא עָלָיו מִתְפָּאֵר בּוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הָרְבֵּה בִּבְחִינַת "יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר" (ישעיה מ"ט), וְכִמְבֹאָר בְּדִבָּרֵינוּ בְּעִנְיָן זֶה תִּלֵּי תִּלִּים שֶׁל הֲלָכוֹת, כַּמָּה וְכַמָּה דְּרָכֵי עֵצוֹת נִפְלָאוֹת אֵיךְ לְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה. אַשְׁרֵי שֶׁיֹּאחֲזוּ בָּהֶם.

וְעַל-פִּי רֹב צְרִיכִין לְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ בְּמִלֵּי דִּשְׁטוּתָא, לַעֲשׂוֹת עִנְיְנֵי צְחוֹק וּמִלְּתָא דְּבִדְיחוּתָא כְּדֵי לְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ בְּמַה דְּאֶפְשָׁר. וְעַל-פִּי רֹב אִי אֶפְשָׁר לְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ כִּי-אִם עַל-יְדֵי-זֶה, כִּי הַמָּרָה-שְׁחוֹרָה וְהָעַצְבוּת מִתְגַּבֵּר עַל הָאָדָם יוֹתֵר מִן הַכֹּל, וְקָשֶׁה לְשַׁבְּרָהּ יוֹתֵר מִכָּל הַמִּדּוֹת, וּמַזֶּקֶת לְהָאָדָם מְאֹד יוֹתֵר מֵהַכֹּל. וְכָל עִקַּר הִתְרַחֲקוּת כָּל אָדָם מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הִיא רַק מֵחֲמַת עַצְבוּת וּמָרָה שְׁחוֹרָה, עַל-כֵּן צְרִיכִין לִרְאוֹת לְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ בְּכָל הַכֹּחוֹת בְּכָל מַה דְּאֶפְשָׁר, אֶפְלּוּ בְּעֵת שֶׁצַּר לְהָאָדָם וְדָחוּק לוֹ מְאֹד בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת, הֵן בְּפַרְנָסַת הַנֶּפֶשׁ הֵן בְּפַרְנָסַת הַגּוּף, אַף-עַל-פִּי-כֵן צָרִיךְ לִרְאוֹת לִבְטֹחַ בַּה' תָּמִיד שְׂסוֹף כָּל סוֹף לֹא יַעֲזֹב ה' אוֹתוֹ לָנֶצַח חָלִילָה, וּלְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מַה דְּאֶפְשָׁר. מִכָּל-שֶׁכֵּן כְּשֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַרְחִיב לוֹ בְּעֵת צָרָתוֹ וְדָ?חֲקוֹ קְצָת, וְיֵשׁ לוֹ אֵיזֶה נַיְחָא בְּעָלְמָא, בְּוַדַּאי צָרִיךְ לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד וּלְהַגְדִּיל הַשִּׂמְחָה בְּיוֹתֵר. וְהֵבֵן דְּבָרִים אֵלּוּ, כִּי דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל הֵם עֲמֻקִּים מְאֹד. וְעִקַּר הָעֲמִקוּת הוּא לְהָבִין הַדְּבָרִים לְקַיְּמָם בִּפְשִׁיטוּת גָּמוּר.

וְאַף-עַל-פִּי שֶׁאַחַר-כָּךְ הָיָה נִרְאֶה כְּאִלּוּ סוֹתֵר רַבֵּנוּ זַ"ל בְּעַצְמוֹ הַדְּבָרִים שֶׁאָמַר לְפָנַי שֶׁאֵין צְרִיכִין לְוַתֵּר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, מֵחֲמַת שֶׁאָנוּ צְרִיכִים לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד. אַף-עַל-פִּי-כֵן הַדְּבָרִים נִצְרָכִים מְאֹד לְפָנַי וְלִפְנֵי בְּנֵי אָדָם כְּגִילֵנוּ. כִּי הֵבַנְתִּי כַּוָּנָתוֹ קְצָת, שֶׁרוֹצֶה שֶׁלֹּא נִפֹּל חַס וְשָׁלוֹם לְעַצְבוּת עַל-יְדֵי-זֶה, מֵחֲמַת שֶׁנַּחֲשֹׁב תָּמִיד אֲפִלּוּ בְּעֵת הַהַרְחָבָה עַל חֶסְרוֹן הַיְשׁוּעָה הַחֲסֵרָה עֲדַיִן, כִּי בֶּאֱמֶת צְרִיכִין לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד אֲפִלּוּ בְּעֵצֶם הַדַּחֲקוּת בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, וּבְגֹדֶל הָרִחוּק. וְגַם אִם יֵשׁ לוֹ עוֹד לָזֶה שְׁאָר יְסוּרִים מְפָרְנְסָה וּמוֹנְעִים וְכוּ', אַף-עַל-פִּי-כֵן צָרִיךְ לְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ בְּמַה שֶׁיּוּכַל כַּנַּ"ל. מִכָּל-שֶׁכֵּן כְּשֶׁמַּנִּיחַ לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמָיו וּמַרְחִיב לוֹ קְצָת. אֲבָל אַף-עַל-פִּי-כֵן אַל יַעֲלֶה עַל דַּעְתּוֹ שֶׁכְּבָר הִגִּיעַ לְמַה שֶׁצָּרִיךְ, וּכְבָר אֵין חָסֵר לוֹ כְּלוּם בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ כְּאִלּוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נָתַן לוֹ כְּבָר כָּל בַּקָּשָׁתוֹ. כִּי בֶּאֱמֶת עֲדַיִן נִשְׁאָר אֵצֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ רֹב יְשׁוּעוֹת, וְאֵין צְרִיכִין לְוַתֵּר לוֹ יִתְבָּרַךְ וְכוּ'. רַק אַף-עַל-פִּי-כֵן יִהְיֶה בְּשִׂמְחָה תָּמִיד, כִּי אֵיךְ שֶׁהוּא צְרִיכִין לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד. וְהוֹלֵךְ בְּתֹם יוּכַל לְהָבִין דְּבָרִים אֵלּוּ בִּפְשִׁיטוּת:

אות תקצד

קנא, לְזָכְרוֹן מַה שֶּׁאָמַר לִי לְבַדִּי כְּבָר בְּעֵת שֶׁבָּאתִי אֵלָיו מִנֶּעֱמְרוֹב אֲנִי וַחֲבֵרִי רַבִּי נַפְתָּלִי קֹדֶם שְׁבוּעוֹת. וְאָז נִדְמָה לִי שֶׁהוּא מַקְפִּיד קְצָת עַל שֶׁאֲנִי שׁוֹקֵד עַל דַּלְתוֹתָיו יוֹתֵר מִדַּאי, כִּי נִסְעָתִי אָז כַּמָּה פְּעָמִים רְצוּפִים אֵלָיו, וְתֵכֶף כְּשֶׁנִּכְנַסְתִּי אֵלָיו וּמָצָאתִיו בַּבַּיִת הַגָּדוֹל שֶׁלּוֹ שֶׁהָיָה סָמוּךְ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ וְנָתַן לִי שָׁלוֹם, וְאָמַר לִי: שָׁלוֹם עֲלֵיכֶם - "פָּאר גִיזוּנְד" [סַע לְשָׁלוֹם]. וְחִיֵּךְ קְצָת. אַחַר-כָּךְ נִשְׁאַר יוֹשֵׁב בַּמָּקוֹם שֶׁיָּשַׁב שָׁם, סָמוּךְ לְהַדֶּלֶת שֶׁהָיְתָה לַחוּץ נֶגֶד הַבַּיִת הַמִּדְרָשׁ הַיָּשָׁן, וְאָז דִּבֵּר עִמִּי וְנִחַם אוֹתִי מְאֹד, וְאָמַר לִי: אֵיךְ אַתָּה יוֹדֵעַ מָה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת מִמְּךָ, הַיּוֹם אַתָּה כָּךְ וּלְאַחַר-כָּךְ תִּהְיֶה וְכוּ'. עָנָה וְאָמַר: יִהְיֶה נַעֲשֶׂה עִמְּךָ וְכוּ'. וְרָמַז לִי שֶׁאֶהְיֶה בְּסַכָּנוֹת גְּדוֹלוֹת מְאֹד מְאֹד כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים בְּלִי שִׁעוּר, וְכִמְעַט כִּמְעַט וְכוּ'. וַאֲנִי אֶפְתַּח לְךָ שְׁבִילֵי הַשֵּׂכֶל, וְתֵלֵךְ וּתְטַיֵּל דֶּרֶךְ כָּל הַתּוֹרוֹת שֶׁלִּי, כְּדַרְכְּךָ הַהוֹלֵךְ וּמְטַיֵּל בְּהֵיכָלוֹת וּבְנִינִים נִפְלָאִים וְנוֹרָאִים.

וְאָז בֵּאֵר לִי הָעִנְיָן קְצָת, וְאָמַר לִי, כִּי הַתּוֹרוֹת שֶׁלּוֹ הֵם כְּמוֹ מִי שֶׁנִּכְנָס לְפָלְטִין שֶׁיֵּשׁ בּוֹ הֵיכָלוֹת וַחֲדָרִים וְאַכְסַדְרָאוֹת וּפִשְׁפָּשִׁין נָאִים נִפְלָאִים וְנוֹרָאִים נָאִים מְאֹד, וַעֲלִיּוֹת עַל-גַּבֵּי עֲלִיּוֹת שׁוֹנוֹת בְּדַרְכֵי חִדּוּשִׁים נוֹרָאִים, וְתֵכֶף כְּשֶׁנִּכְנָסִין בְּחֶדֶר אֶחָד וּמַתְחִילִין לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ וּלְהִתְפַּלֵּא עַל נִפְלָאוֹת הַחִדּוּשִׁים אֲשֶׁר בּוֹ, בְּתוֹךְ כָּךְ רוֹאִין שֶׁנִּפְתַּח לוֹ פֶּתַח נִפְלָא לְחֶדֶר אַחֵר, וְכֵן מֵחֶדֶר זֶה לְחֶדֶר עוֹד וְכֵן מֵחֶדֶר לְחֶדֶר וּמֵחֶדֶר לַעֲלִיָּה וְכוּ', מִכֻּלָּם פְּתוּחִים מִזֶּה לָזֶה פְּתָחִים וְחַלּוֹנוֹת וּמְקֻשָּׁרִים וּמְשֻׁלָּבִים זֶה בָּזֶה בְּסֵדֶר נִפְלָא וּבְחָכְמָה עֲמֻקָּה וּבְתַכְלִית הַיֹּפִי וְהַנּוֹי וְכוּ' (וְכָל זֶה אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר בִּכְתָב, כִּי-אִם לְמִי שֶׁנִּכְנַס קְצָת בַּהֲבָנַת עֹמֶק

דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל. אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לִטְעֹם נֹעַם מְתִיקַת עֻמְקוּת תּוֹרָתוֹ אֲשֶׁר אֵין דֶּגְמָתָהּ). אֲבָל אַף-עַל-פִּי-כֵן עֲדַיִן לֹא יִהְיֶה שֶׁלְּךָ, רַק כְּמוֹ שֶׁמְּטַיֵּל בְּשֶׂל אֲחֵרִים. אֲבָל אֲנִי רוֹצֶה שֶׁיִּהְיֶה שֶׁלְּךָ לְגַמְרֵי, וְגַם זֶה יִהְיֶה ("אִיךְ וויל אָבֶּער זייא זָאלִין טַאקֶע דַיין זַיין. וֶוועט דָאס אוֹךְ זַיין. דִּיא מֵיינְטְ פַאר דַיינֶע מַעֲשִׂים טוֹבִים נָאר וָואַרִים אִיךְ וויל אַזוֹי") [אַתָּה חוֹשֵׁב עֲבוּר הַמַּעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁלְּךָ? רַק בִּשְׁבִיל שֶׁאֲנִי רוֹצֶה כָּךְ].

וְאָז סִפֵּר לִי מִצַּדִּיק אֶחָד גָּדוֹל, שֶׁכַּמָּה פְּעָמִים הָיָה חוֹשֵׁב בְּדַעְתּוֹ, וַאֲפִלּוּ אִם יִהְיֶה נַעֲשֶׂה מִמֶּנִּי חַס וְשָׁלוֹם אֵפֶר תַּחַת כַּפּוֹת רַגְלֵי הַצַּדִּיקִים וְכוּ' כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל עַל נִשְׁמוֹת הָרְשָׁעִים (ראש השנה יז.), יִהְיֶה מַה שֶּׁיִּהְיֶה, עַל-כָּל-פָּנִים אֵין וָאֶפֶס לֹא יִהְיֶה מִמֶּנִּי. (וְאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "נִישְׁט וֶוועט שׁוֹין אוֹיס מִיר נִיט זַיין"). וְסִפֵּר זֹאת לְעִנְיַן הִתְחַזְּקוּת שֶׁגַּם הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל מְאֹד נָפַל בְּדַעְתּוֹ כַּמָּה פְּעָמִים כָּל-כָּךְ, עַד שֶׁנִּדְמָה לוֹ שֶׁאָבְדָה תִּקְוָתוֹ חַס וְשָׁלוֹם, עַד שֶׁהֻכְרַח לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ וּלְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בָּזֶה שֶׁעַל-כָּל-פָּנִים לֹא יִהְיֶה מִמֶּנּוּ וְלֹא כְּלוּם. אָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: כִּי בְּוַדַּאי מַה שֶּׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל שֶׁיִּהְיוּ נַעֲשִׂין אֵפֶר בְּוַדַּאי יִהְיֶה בְּזֶה הָאֵפֶר אֵיזֶה בְּחִינַת חִיּוּת, וְגַם זֶה טוֹב, כִּי אֶפֶס לֹא יִהְיֶה עוֹד מִמֶּנִּי. וְהַנִּרְאֶה מִדְּבָרָיו שֶׁכַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים הָיְתָה עַצְמוֹ בָּזֶה וְנִתְרַצָּה גַּם לָזֶה, שֶׁאֲפִלּוּ אִם חַס וְשָׁלוֹם יִהְיֶה כָּךְ, הוּא מְרֻצֶּה לַעֲסֹק בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם כַּמָּה שֶׁיּוּכַל לַחֲטֹף כָּל יְמֵי חַיָּיו, וַה' הַטּוֹב יַעֲשֶׂה עִמּוֹ מַה שֶּׁיַּעֲשֶׂה כִּרְצוֹנוֹ הַטּוֹב:

אות תקצה

קנב. שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ בְּעֵת שֶׁבָּא מֵהַנְּסִיעָה הַגְּדוֹלָה שֶׁנָּסַע לְנָאוְוִירִיטְשׁ עַד שֶׁבָּא לְזָאסְלַב וְשָׁם נִפְטְרָה אִשְׁתּוֹ, וְאַחַר-כָּךְ נִשְׂתַּדֵּךְ מִבְּרָאד עִם אִשְׁתּוֹ הַשְּׁנִיָּה. וְאָז כְּשֶׁבָּא לְבֵיתוֹ לְפֹה בְּרֶסְלֶב דִּבֵּר הַרְבֵּה מִשִּׁדּוּכִים, שֶׁאָמַר: וְאֵין מִי שֶׁיּוֹדֵעַ מֵעִנְיָן זֶה שֶׁל שִׁדּוּכִים וְכוּ'. וּכְבָר נִרְשַׁם מִזֶּה בְּמָקוֹם אַחֵר.

וְאָמַר: שֶׁכְּשֶׁהָיָה בִּקְהִלַּת-קֹדֶשׁ רַאדְוִויל בִּשְׁבִיל לְהִשְׂתַּדֵּךְ עִם אִשְׁתּוֹ הַשְּׁנִיָּה מִקְּהִלַּת קֹדֶשׁ בְּרַאד, אָז בָּאוּ כַּמָּה עֲגָלוֹת עִם נָשִׁים שֶׁבָּאוּ בִּשְׁבִיל לְהִשְׂתַּדֵּךְ עִמּוֹ, וְאָמַר שֶׁכֻּלָּם הָיוּ זוּוגִים שֶׁלּוֹ. וְאָמַר שֶׁכָּל אִישׁ יֵשׁ לוֹ כַּמָּה וְכַמָּה זוּוגִים, רַק שֶׁיֵּשׁ בָּזֶה כַּמָּה בְּחִינוֹת שׁוֹנוֹת וְעִנְיָנִים נִפְלָאִים. כִּי מִכָּל הַדִּבּוּרִים שֶׁמְּדַבְּרִים בְּעִנְיְנֵי הַשִּׁדּוּכִים, אַף-עַל-פִּי שֶׁאֵינָם נִגְמָרִים, זֶה בְּעַצְמוֹ בְּחִינַת זוּוג וְשִׁדּוּךְ. וְלִפְעָמִים יוֹשְׁבִים בְּנֵי אָדָם בְּבָתֵּיהֶם וְאוֹמְרִים שֶׁרָאוּי שֶׁזֶּה יִשָּׂא אֶת זֹאת וְעַל-יְדֵי-זֶה נִגְמָר הַשִּׁדּוּךְ שֶׁל זֶה הָאִישׁ עִם אוֹתָהּ הָאִשָּׁה. וְלִפְעָמִים בָּאִים שַׁדְּכָנִים וּמְדַבְּרִים הַשִּׁדּוּךְ אֲבָל אֵינוֹ נִגְמָר, וְגַם זֶה בְּחִינַת זוּוג וְשִׁדּוּךְ. וּבְוַדַּאי הוּא בְּחִינַת זוּוג יוֹתֵר מֵהָרִאשׁוֹן. וְלִפְעָמִים נוֹסְעִים לַעֲשׂוֹת הַשִּׁדּוּךְ וּבְשׁ?עַת הַגְּמָר נִפְרָדִים מֵאֵיזֶה סִבָּה. וְלִפְעָמִים נִגְמָר הַשִּׁדּוּךְ וְאַחַר-כָּךְ מַפְסִיקִים הַקֶּשֶׁר שֶׁל תְּנָאִים. וְלִפְעָמִים בָּאִין לִידֵי

נִשּׂוּאִין וְאַחַר-כָּךְ בְּסָמוּךְ נַעֲשָׂה גֵּט בֵּינֵיהֶם. וְלִפְעָמִים אֵינוֹ נַעֲשָׂה הַגֵּט עַד אַחַר אֵיזֶה זְמַן, וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה כַּמָּה בְּחִינוֹת שֶׁיֵּשׁ בְּעִנְיְנֵי הַשִּׁדּוּכִים וְהַזִּוּוּגִים שֶׁאֵינָם נִגְמָרִים אַחַר-כָּךְ, אֲבָל כֻּלָּם הֵם בְּחִינַת זִוּוּגִים שֶׁלּוֹ. כִּי כָּל אֶחָד יֵשׁ לוֹ כַּמָּה זִוּוּגִים, רַק שֶׁאֵצֶל זֶה נִגְמָר אֵיזֶה זִוּוּג שֶׁלּוֹ עַל-יְדֵי אֵיזֶה דִּבּוּר בְּעָלְמָא שֶׁמְּדַבְּרִים מִזֶּה הַשִּׁדּוּךְ. וְלִפְעָמִים עַל-יְדֵי אֵיזֶה דִּבּוּר יוֹתֵר אוֹ עַל-יְדֵי אֵיזֶה הִתְקַשְּׁרוּת אוֹ נְסִיעָה אוֹ עֲבֹדָה בִּשְׁבִיל הַשִּׁדּוּךְ לְפִי שָׁעָה וְכוּ' כַּנַּ"ל. וְזֶה הַדָּבָר הוּא עִנְיַן נִפְלָא וְנוֹרָא שֶׁלֹּא נִשְׁמַע כָּזֹאת שֶׁהַדִּבּוּר בְּעָלְמָא שֶׁמְּדַבְּרִים מֵהַשִּׁדּוּךְ זֶה בְּעַצְמוֹ הוּא בְּחִינַת שִׁדּוּךְ. וְכֵן מִבֹּאר בְּהָאֶלֶף-בֵּית שֶׁלּוֹ הֶחָדָשׁ (ספר המידות) שֶׁהַדִּבּוּר בְּעַצְמוֹ מֵהַשִּׁדּוּךְ עוֹשֶׂה רֹשֶׁם בּוֹ וּבָהּ, עַיֵּן שָׁם בְּאוֹת חִתּוּן סִימָן ז'. וְהַדָּבָר נִרְאֶה לְעֵינַיִם כִּי יָדַע בָּזֶה סוֹדוֹת נוֹרָאִים שֶׁלֹּא נִתְגַּלּוּ בָּעוֹלָם, כְּדָרְכּוֹ בְּכָל הַשָּׁגוֹתָיו הַנּוֹרָאוֹת. וּבֶאֱמֶת סִפְּרוּ שֶׁהִתְפָּאֵר אָז שֶׁיּוֹדֵעַ מֵעִנְיַן זֶה מֵהַשִּׁדּוּכִים מַה שֶּׁאֵין יוֹדְעִין כָּל גְּדוֹלֵי הַדּוֹר מְאוּמָה מִזֶּה:

אות תקצו

קנג, אָמַר: "אִישׁ בַּעַר לֹא יֵדָע וּכְסִיל לֹא יָבִין אֶת זֹאת" (תהלים צ"ב). שֶׁאֵינָם יוֹדְעִים וּמְבִינִים עִנְיַן זֶה הַכְּסִילִים וְהַבּוֹעֲרִים מַה זֶּה עָשָׂה ה'. "בִּפְרֹחַ רְשָׁעִים כְּמוֹ עֲשֶׂב, וַיָּצִיצוּ כָּל פֹּעֲלֵי אָוֶן לְהִשָּׁמְדָם עֲדֵי עַד", לָמָּה לוֹ לְהַפְרִיחָם וּלְהַשְׁמִידָם עֲדֵי עַד. אֲבָל בֶּאֱמֶת יְשָׁרִים דַּרְכֵי ה' "וְלֹא עַוְלָתָה בוֹ", רַק שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהָבִין זֹאת בְּשׁוּם שֵׂכֶל אֱנוֹשִׁי:

אות תקצז

קנד, שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר, שֶׁמָּשִׁיחַ יָבוֹא פִּתְאוֹם, וְיִהְיֶה נַעֲשָׂה קוֹל רַעַשׁ גָּדוֹל שֶׁבָּא מָשִׁיחַ, וְכָל אֶחָד יַשְׁלִיךְ הַמַּשָּׂא-וּמַתָּן שֶׁהוּא עוֹסֵק בּוֹ. הַשַּׁלְחָנִי יַשְׁלִיךְ הַשֻּׁלְחָן שֶׁלּוֹ, וְזֶה יַשְׁלִיךְ הַשַּׂעָוָה. וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב בִּישַׁעְיָה "וְהִשְׁלִיכוּ אִישׁ אֱלִילֵי כַסְפּוֹ וֶאֱלִילֵי זְהָבוֹ" (ישעיה ב'). וְלֹא כְּמוֹ שֶׁסּוֹבְרִין קְצָת שֶׁכְּשֶׁיָּבוֹא מָשִׁיחַ יִהְיֶה עוֹלָם אַחֵר מִשֶּׁל עַכְשָׁו, רַק הוּא כַּנַּ"ל. וְכָל אֶחָד יִתְבַּיֵּשׁ מִשְּׁטוּת מַעֲשָׂיו כָּל אֶחָד לְפִי מַעֲשָׂיו, וּצְרִיכִין חֲקִירָה וּשְׁאֵלָה עֲדַיִן מִי שָׁמַע שִׂיחָה זֹאת מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ:

אות תקצח

קנה, פַּעַם אַחַת עָמַדְנוּ לְפָנָיו, וְהִגִּיעַ זְמַן סְעֻדַּת הַלַּיְלָה וְהָיָה רוֹצֶה לֶאֱכֹל עִמָּנוּ יַחַד. וַאֲנִי לֹא הִתְפַּלַּלְתִּי עַרְבִית עֲדַיִן, וְהִתְחַלְתִּי לְהִשָּׁמֵט מִמֶּנּוּ וּמִן הָעוֹלָם שֶׁעָמְדוּ לְפָנָיו כְּדֵי לֵילֵךְ וּלְהִתְפַּלֵּל עַרְבִית. וְהוּא זַ"ל רָאָה זֹאת וְשָׁאַל מַה זֹּאת, וְהֵשִׁיבוּ לוֹ כִּי לֹא הִתְפַּלֵּל עַרְבִית עֲדַיִן. עָנָה וְאָמַר: אֵיךְ אָנוּ יְכוֹלִין לְהַמְתִּין עָלָיו עַד שֶׁיִּתְפַּלֵּל, כִּי מִי יוֹדֵעַ מַה יִּהְיֶה נַעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ עַל-יְדֵי הַתְּפִלָּה, כִּי תְּפִלָּה צְרִיכִין לְהִתְפַּלֵּל בִּמְסִירַת נָפֶשׁ. וְאִם-כֵּן, מִי יוֹדֵעַ מַה יִּהְיֶה נַעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ. וְהַבֵּן הַדְּבָרִים, כִּי כָּךְ צְרִיכִין בֶּאֱמֶת לְהִתְפַּלֵּל, בִּמְסִירַת נָפֶשׁ כָּזֶה וּבְבִטּוּל כָּזֶה עַד שֶׁיּוּכַל לִהְיוֹת שֶׁיִּהְיֶה נַעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ עִנְיָן אַחֵר לְגַמְרֵי עַל-יְדֵי הַתְּפִלָּה:

אות תקצט

קנו, פַּעַם אַחַת אָמַר לִי בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "דָּאס וַוייסְטוּ נִיט, אַז דָּער בַּאהְרִידִיטְשׁוֹבֶּער רָב זָאגְט דָּער בּוֹרֵא, שְׁפְּרִיצְט אִיהם פַּייעֶר פּוּן דִּיא אוֹיגֶן" [זֶה אֵינְךָ יוֹדֵעַ, שֶׁכְּשֶׁהָרַב מִבַּרְדִיטְשׁוֹב אוֹמֵר הַבּוֹרֵא, נִיתָּז אֵשׁ מֵעֵינָיו]. וְדָחַק תֵּבת "דָּער בּוֹרֵא" [הַבּוֹרֵא], וַאֲמָרָם בְּאֵימָה וְיִרְאָה. וְהָיוּ הַדִּבּוּרִים מְרַתְּתִין כְּשֶׁיָּצְאוּ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ:

אות תר

קנז, שְׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ, שֶׁאֶחָד סִפֵּר לוֹ שֶׁחָלַם לוֹ אֵשׁ, עָנָה רַבֵּנוּ זַ"ל וְאָמַר לוֹ: וּמַה פָּתַרְתָּ לְךָ? הֵשִׁיב לוֹ הָאִישׁ, שֶׁפָּתַר לְעַצְמוֹ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ הַיּוֹם יָרִיד טוֹב וְיִרְוִיחַ מָמוֹן. הֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל: כֵּן דִּבַּרְתָּ, שֶׁאֵשׁ מְרַמֵּז עַל מָמוֹן. כִּי "כֶּסֶף" בְּמִלּוּאוֹ גִּימַטְרִיָּא "אֵשׁ", כָּזֶה: כ"ף סָמ"ךְ פֵּ"א עוֹלֶה מִכְנִין "אֵשׁ":

אות תרא

קנח, סִפֵּר עִם אֶחָד מִצַּדִּיק מְפֻרְסָם, וְשִׁבַּח אוֹתוֹ לִפְנֵי רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁמְּשַׁבֵּר כָּל הַתַּאֲוֹוֹת שֶׁהֵם אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה. שָׁאַל אוֹתוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל: אֲבָל זֹאת הַתַּאֲוָה אֵיךְ הוּא אוֹחֵז? הֵשִׁיב לוֹ: מִי יוֹדֵעַ זֹאת. עָנָה רַבֵּנוּ זַ"ל וְאָמַר: אֲבָל בֶּאֱמֶת הָעִקָּר הוּא רַק הַתַּאֲוָה הַזֹּאת, כִּי שְׁאָר כָּל הַתַּאֲוֹוֹת בְּקַל יְכוֹלִים לְשַׁבְּרָם. וְעִקַּר מַעֲלַת הַצַּדִּיק הוּא כְּפִי קְדֻשָּׁתוֹ בַּתַּאֲוָה הַזֹּאת, כְּשֶׁזּוֹכֶה לְשַׁבְּרָהּ לְגַמְרֵי:

אות תרב

קנט, שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ עַל מַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל שֶׁאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי: "וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁיֵּשׁ שְׁנֵי דְּרָכִים לְפָנַי אֶחָד לְגַן-עֵדֶן וְאֶחָד לְגֵיהִנֹּם, וְאֵינִי יוֹדֵעַ בְּאֵיזֶה דֶּרֶךְ מוֹלִיכִין אוֹתִי" (ברכות כח:). שֶׁאָמַר: וְכִי שִׁיּוּךְ שֶׁרַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי יִהְיֶה מְסֻפָּק בָּזֶה אִם יוֹלִיכוּ אוֹתוֹ לְגֵיהִנֹּם. אַךְ הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל מוֹלִיכִין אוֹתוֹ אַחַר מוֹתוֹ דֶּרֶךְ הַגֵּיהִנֹּם כְּדֵי לְהַעֲלוֹת מִשָּׁם נְשָׁמוֹת כַּיָּדוּעַ. נִמְצָא, שֶׁהַצַּדִּיק הַגָּדוֹל הוּא עוֹבֵד אֶת ה' גַּם אַחַר מוֹתוֹ, כִּי הוּא עוֹסֵק גַּם אַחַר מוֹתוֹ לְהַעֲלוֹת נְשָׁמוֹת הַנְּפוּלוֹת מֵהַמְּקוֹמוֹת שֶׁנָּפְלוּ לְשָׁם וּלְהַחֲזִירָם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְזֶהוּ: "וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת מֹשֶׁה עֶבֶד ה'" (יהושע א'), שֶׁגַּם אַחֲרֵי מוֹת מֹשֶׁה הָיָה עוֹבֵד ה'. כִּי מֹשֶׁה עוֹבֵד ה' גַּם עַתָּה אַחֲרֵי מוֹתוֹ, כִּי הוּא עוֹסֵק לְהַעֲלוֹת נְשָׁמוֹת הַנְּפוּלוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְעַיֵּן בְּלִקּוּטֵי א' סִימָן רט"ו, שָׁם מְבֹאָר גַּם-כֵּן שֶׁמֹּשֶׁה גַּם עַתָּה לְאַחַר מוֹתוֹ הוּא עוֹסֵק לְהַעֲלוֹת וּלְתַקֵּן נְפָשׁוֹת לְהַחֲזִירָם בִּתְשׁוּבָה וְלַעֲשׂוֹת גֵּרִים. וְזֶה שֶׁהָיָה רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי מִתְיָרֵא וּמִסְתַּפֵּק אִם יוֹלִיכוּ אוֹתוֹ בְּגַן-עֵדֶן אוֹ בְּגֵיהִנֹּם, כִּי הָיָה חוֹשֵׁשׁ שֶׁיּוֹלִיכוּ אוֹתוֹ דֶּרֶךְ הַגֵּיהִנֹּם בִּשְׁבִיל לְהַעֲלוֹת נְשָׁמוֹת כַּנַּ"ל. (אָמַר הַמַּעְתִּיק: עַיֵּן בְּהָרִי"ף לְעֵין יַעֲקֹב מְפֹרָשׁ גַּם-כֵּן בְּאֹפֶן זֶה).

כָּל זֶה שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ. אַךְ בְּעִנְיַן רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי נִסְתַּפְּקוּ הַשּׁוֹמְעִים בְּפֵרוּשׁוֹ עַל-פִּי הַקְּדֻמָּה הַנַּ"ל, אִם הַכַּוָּנָה שֶׁרַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי הָיָה בּוֹכֶה פֶּן יוֹלִיכוּ אוֹתוֹ דֶּרֶךְ הַגַּן-עֵדֶן מֵחֲמַת שֶׁאֵינוֹ גָּדוֹל בְּמַעֲלָה גְּדוֹלָה כָּל כָּךְ שֶׁיּוּכַל לֵילֵךְ לַגַּיְהִנֹּם לְהַעֲלוֹת מִשָּׁם נְשָׁמוֹת, נִמְצָא שֶׁהַפֵּרוּשׁ הוּא בְּהֶפֶךְ מִפֵּרוּשׁ הַפָּשׁוּט. אוֹ שֶׁהַפֵּרוּשׁ כִּפְשׁוּטוֹ שֶׁהָיָה מִתְיָרֵא שֶׁלֹּא יוֹלִיכוּ אוֹתוֹ לַגַּיְהִנֹּם, הַיְנוּ בִּשְׁבִיל לְהַעֲלוֹת נְשָׁמוֹת כַּנַּ"ל, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן הָיָה מִתְיָרֵא מְאֹד וּבוֹכֶה עַל זֶה. כִּי אַף-עַל-פִּי שֶׁהָיָה צַדִּיק גָּדוֹל, אַף-עַל-פִּי-כֵן הִיא עֲבוֹדָה גְּדוֹלָה לְהַצַּדִּיק וְיגִיעָה גְּדוֹלָה וּפַחַד גָּדוֹל כְּשֶׁצָּרִיךְ לֵילֵךְ לַגַּיְהִנֹּם בִּשְׁבִיל לְהַעֲלוֹת נְשָׁמוֹת, וְכַמּוּבָן קְצָת בַּסְּפָרִים:

אות תרג

קס, סִפְּרוּ לִי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר לְעִנְיַן עֵסֶק הַקִּבּוּץ שֶׁלּוֹ מָשָׁל: עוֹף אֶחָד יֵשׁ שֶׁמַּטִּיל בֵּיצִים הַרְבֵּה מְאֹד רִבּוּי מֻפְלָג, עַד שֶׁאִי אֶפְשָׁר לוֹ לֵישֵׁב עֲלֵיהֶם עַל כֻּלָּם לְהוֹלִיד מֵהֶם עוֹפוֹת. וְנָתַן לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּטִבְעוֹ שֶׁהוֹלֵךְ וּמַשְׁלִיךְ בְּעַרְמָה אֵיזֶה בֵּיצִים בְּקֵן עוֹף אֶחָד, וְכֵן מַשְׁלִיךְ עוֹד אֵיזֶה בֵּיצִים בְּאֵיזֶה קֵן אַחֵר, וְכֵן מַשְׁלִיךְ בֵּיצִים שֶׁלּוֹ בְּקִנִּים שֶׁל עוֹפוֹת אֲחֵרִים, וְאֵלּוּ הָעוֹפוֹת אֲחֵרִים אֵינָם יוֹדְעִים שֶׁהַבֵּיצִים אֵינָם שֶׁלָּהֶם וְהֵם יוֹשְׁבִים עֲלֵיהֶם עַד שֶׁמּוֹלִידִים מֵהֶם עוֹפוֹת. וְגַם זֶה הָעוֹף הַנַּ"ל לוֹקֵחַ לְעַצְמוֹ כַּמָּה בֵּיצִים שֶׁלּוֹ וְיוֹשֵׁב עֲלֵיהֶם וּמוֹלִיד לְעַצְמוֹ עוֹפוֹת. וְאַחַר-כָּךְ פּוֹרֵחַ הָעוֹף הַנַּ"ל עִם הַיְלָדִים שֶׁלּוֹ וּמַתְחִיל לְצַפְצֵף, וְאָז שׁוֹמְעִים כָּל הָעוֹפוֹת שֶׁנַּעֲשׂוּ אֵצֶל אֲחֵרִים מִבֵּיצִים שֶׁלּוֹ, וְהֵם מַכִּירִים הַקּוֹל וְנִמְשָׁכִים מְיֻד אַחַר הָעוֹף הַנַּ"ל שֶׁבֶּאֱמֶת יָצְאוּ מִמֶּנּוּ, וְחוֹזְרִים אֵלָיו. וְהַנִּמְשָׁל מוּבָן מְעַט לְמִי שֶׁיּוֹדֵעַ אֵיזֶה רֶמֶז מֵעִנְיַן גְּדֻלַּת עֵסֶק הַנְּהָגַת שֶׁל רַבֵּנוּ זַ"ל עִם הָעוֹלָם. וְהַמָּשָׁל הַנַּ"ל כִּמְדֻמֶּה שֶׁמּוּבָא בְּסֵפֶר גַּן הַמֶּלֶךְ:

אות תרד

קסא, (התחלת שיחה זו סימן ד"ש שיחות הר"ן) אָמַר: שֶׁאָצְלוֹ אִישׁ וְאִשָּׁה שָׁוִין. הַיְנוּ שֶׁאֵין מַגִּיעַ לוֹ שׁוּם צַד מַחֲשָׁבָה כְּשֶׁרוֹאֶה אִשָּׁה, רַק הַכֹּל שָׁוֶה אֶצְלוֹ בְּעֵינָיו כְּאִלּוּ רוֹאֶה אִישׁ. וְאָמַר שֶׁאֵינוֹ מִתְיָרֵא לֹא מֵאִשָּׁה וְלֹא מִמַּלְאָךְ. וּבָזֶה יֵשׁ הַרְבֵּה לְבָאֵר, כִּי מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֲדַיִן אֵיזֶה צַד פַּחַד כָּל שֶׁהוּא מֵהָרְהוּרֵי אִשָּׁה, אֶפְלּוּ אִם הוּא צַדִּיק גָּדוֹל בֶּאֱמֶת, רַק שֶׁאֵינוֹ נָקִי בְּתַכְלִית הַזִּכּוּךְ וַעֲדַיִן יֵשׁ לוֹ אֵיזֶה פַּחַד כָּל שֶׁהוּא מִזֶּה, הוּא צָרִיךְ לִפְחֹד מִמַּלְאָךְ. אֲבָל הוּא זַ"ל הִתְפָּאֵר שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם פַּחַד מִזֶּה, עַל-כֵּן אֵין לוֹ פַּחַד מִמַּלְאָךְ. וְזֶה מְרֻמָּז בְּדִבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל: "אֲנָא בִּשְׁרָא וְאַנְתְּ אֵשׁ וַאֲנָא עָדִיפְנָא מִנָּךְ" (קדושין פא.), שֶׁאָמַר רַב עַמְרָם חֲסִידָא אֶל הַמַּלְאָךְ. וּמוּבָא בְּדִבְרָיו זַ"ל בְּהַתּוֹרָה תִּקְעוּ מָמְשָׁלָה, עַיֵּן שָׁם הֵיטֵב (לקוטי תנינא בסימן א'):

אות תרה

קסב, שְׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ זַ"ל שֶׁאָמַר: אֲפִלּוּ אִם אֵינוֹ אִישׁ כָּשֵׁר, אַף-עַל-פִּי-כֵן טוֹב לוֹ מְאֹד מַה שֶּׁמִּתְקָרֵב עַצְמוֹ לְהַצַּדִּיק. וְעַל זֶה הִזְהִיר הַתַּנָּא: "וְאַל תְּהִי רָשָׁע בִּפְנֵי עַצְמְךָ" (אבות ב'), שֶׁאֲפִלּוּ אִם הוּא רָשָׁע חַס וְשָׁלוֹם, לֹא יִהְיֶה רָשָׁע בִּפְנֵי עַצְמוֹ, רַק הוּא גַּם הוּא יִשְׁתַּדֵּל לְהִתְקָרֵב לְהַצַּדִּיק כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לוֹ אֵיזֶה אַחֲרִית וְתִקְוָה עַל-כָּל-פָּנִים:

אות תרו

קסג, לְרֹאשׁ הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל מָטֵי וְלֹא מָטֵי שֶׁהָיָה מְרַקֵּד וְח' מְנַגֵּן וְהִרְגִּישׁ אָז אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי. בְּשָׁעָה שֶׁהָיָה בִּבְחִינַת מָטֵי לֹא שָׁמַע כְּלָל אֶת ח' מְנַגֵּן, וְאַחַר-כָּךְ כְּשֶׁחָזַר בִּבְחִינַת וְלֹא מָטֵי אָז שָׁמַע קְצָת:

אות תרז

קסד, שַׁיָּךְ לַמַּאֲמָר "שִׁמְי שֶׁנִּכְתַּב בִּקְדֻשָּׁה" (לקוטי תנינא סימן ל"ב). זֶה הַמַּאֲמָר נֶאֱמַר עַל-פִּי שְׁאֵלָה שֶׁשָּׁאַל הַמַּגִּיד מִטִּירָאוִויצָע אֶת רַבֵּנוּ זַ"ל, בַּאֲשֶׁר שֶׁהָאבוֹת וּשְׁאָר הַצַּדִּיקִים הַקְּדָמוֹנִים בְּוַדַּאי חִבְּרוּ סְפָרִים הַרְבֵּה, וְהֵיכָן הֵם אֵלּוּ הַסְּפָרִים? וְהֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל עִנְיַן הַנֶּאֱמָר בַּמַּאֲמָר הַנַּ"ל שֶׁשָּׁם מְתֹרָץ הַדָּבָר הֵיטֵב, עַיֵּן שָׁם.

אַחַר-כָּךְ בָּא הַמַּגִּיד זַ"ל לְאֵיזֶה מָקוֹם אֲשֶׁר גַּר שָׁם חָתָנוֹ רַבִּי יִצְחָק זַ"ל, כִּי הָיָה שָׁם מְלַמֵּד. וְשָׁאַל אוֹתוֹ חָתָנוֹ הַנַּ"ל עַל שְׁלוֹם אִשְׁתּוֹ וּבָנָיו. וְהֵשִׁיב לוֹ חוֹתָנוֹ הַמַּגִּיד: עַד שֶׁאַתָּה שׁוֹאֲלֵנִי עַל שְׁלוֹמָם שְׁאַל אוֹתִי מֵהֵיכָן אֲנִי בָּא. כִּי אֲנִי בָּא מִבֶּרְסְלֶב, וְהָיִיתִי שָׁם אֵצֶל רַבֵּנוּ רַבִּי נַחְמָן זַ"ל וְשָׁאַלְתִּי אוֹתוֹ מַה שֶּׁכְּבָר שָׁאַלְתִּי לְכַמָּה צַדִּיקִים וְלֹא הֵשִׁיבוּ לִי תְּשׁוּבָה נְכוֹנָה, וְהוּא הֵשִׁיב לִי תְּשׁוּבָה נְכוֹנָה וּבְרוּרָה. כִּי שָׁאַלְתִּי אוֹתוֹ בַּאֲשֶׁר שֶׁהָאבוֹת וּשְׁאָר הַצַּדִּיקִים הַקְּדָמוֹנִים בְּוַדַּאי חִבְּרוּ סְפָרִים הַרְבֵּה, וְהֵיכָן הֵם אֵלּוּ הַסְּפָרִים. וְדָבָר זֶה כְּבָר שָׁאַלְתִּי לְכַמָּה צַדִּיקִים וְלֹא מָצָאתִי מַעֲנֶה בְּפִיהֶם, וְהוּא גִּלָּה לִי עַל זֶה תּוֹרָה נִפְלָאָה. וּבַשָּׁעָה שֶׁאָמַר לְפָנַי הַתּוֹרָה הַזֹּאת רָאִיתִי לַהֲבוֹת אֵשׁ יוֹצְאִין מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ, וְנִדְמָה לִי שֶׁאֵי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם אֹפֶן לְהַעֲלוֹת זֹאת עַל הַכְּתָב. וּלְמָחָר בַּבֹּקֶר בָּא הָאַבְרֶךְ רַבִּי נָתָן וְהֵבִיא הַמַּאֲמָר הַזֶּה כָּתוּב עַל הַנְּיָר וּבְדִיּוֹ:

אות תרח

קסה, מַעֲשֶׂה בִּימֵי הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקָּדוֹשׁ זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. שֶׁהָיָה אִישׁ אֶחָד רַךְ בַּשָּׁנִים וְהָיָה מֻפְלָג מְאֹד וְחָרִיף גָּדוֹל וְהָיָה מִתְנַגֵּד מְאֹד עַל הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקָּדוֹשׁ זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. וְצִוָּה הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקָּדוֹשׁ זַ"ל לַאֲנָשָׁיו, שֶׁיִּשְׁתַּדְּלוּ לְקָרֵב אוֹתוֹ אֵלָיו, וְכֵן עָשׂוּ וְהִשְׁתַּדְּלוּ וְהֵבִיאוּ אוֹתוֹ לְהַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל. וּבְתַחְלָה רִחֵק אוֹתוֹ הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל מְאֹד וְלֹא דִּבֵּר אִתּוֹ מְאוּמָה, וְלֹא קִבֵּל מִמֶּנּוּ שָׁלוֹם. וּכְשֶׁרָאָה הָאִישׁ הַנַּ"ל שֶׁהוּא מְרַחֲקוֹ, הִצְטַעֵר מְאֹד וְדָחַק עַצְמוֹ

וְנִכְנַס אֵלָיו כַּמָּה פְּעָמִים. וְהַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל הָיָה מְרַחֲקוֹ בְּכָל פַּעַם. פַּעַם אַחַת נִתְעוֹרֵר מְאֹד וּבָא לִפְנֵי הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל בְּהַכְנָעָה גְּדוֹלָה וּבִבְכִיָּה רַבָּה, וְהִתְחִיל לְקָרְבוֹ. וְאָמַר לוֹ שֶׁיַּעַמְדוּ עָלָיו מַחֲלֹקֶת הָרַבֵּה, מִתְּחִלָּה מִבְּנֵי-בֵיתוֹ וְאַחַר-כָּךְ מִשְּׁכֵנָיו, אַחַר-כָּךְ מִכָּל הָעִיר וְכָל הָעוֹלָם, וַאֲפִלּוּ עוֹפוֹת יַחֲלֹקוּ עָלָיו. וְחָזַר לְבֵיתוֹ. וְכֵן הָיָה, שֶׁבִּתְחִלָּה הִתְחִילוּ בְּנֵי-בֵיתוֹ לְהִתְגָּרוֹת בּוֹ וְלַחֲלֹק עִמּוֹ, אֲשֶׁר מִקֹּדֶם הָיָה חָשׁוּב בְּעֵינֵיהֶם וְנֶחְמָד בְּעֵינֵי כֹּל מֵחֲמַת שֶׁהָיָה אִישׁ טוֹב וְכָשֵׁר, וְעַתָּה הִתְחִילוּ לַחֲלֹק עִמּוֹ בִּתְחִלָּה בְּנֵי-בֵיתוֹ, וְאַחַר-כָּךְ חָלְקוּ עִמּוֹ הַשְּׁכֵנִים, וְאַחַר-כָּךְ כָּל הָעִיר. וְכֵן גַּם הַסְּבִיבוֹת כֻּלָּם חָלְקוּ עָלָיו. פַּעַם אֶחָד הָיָה עוֹמֵד וּמִתְפַּלֵּל, וְהָיָה מִתְפַּלֵּל כָּרָאוּי בְּהִתְלַהֲבוּת, וּבְתוֹךְ תְּפִלָּתוֹ וְהִתְלַהֲבוּתוֹ פָּרַח עָלָיו עוֹף אֶחָד שֶׁקּוֹרִין "אִינְדִיק" [תַּרְנְגוֹל הֹדוּ] וּבִלְבֵּל אוֹתוֹ בְּאֶמְצַע הִתְלַהֲבוּתוֹ, וְחָרָה לוֹ מְאֹד. וְהָיָה מַפְרִיחַ אוֹתוֹ. וְחָזַר לִתְפִלָּתוֹ וְהִתְלַהֲבוּתוֹ כְּבַתְּחִלָּה, וּפָרַח עוֹד הַפַּעַם הָעוֹף הַנַּ"ל וּבִלְבֵּל אוֹתוֹ שֵׁנִית בְּאֶמְצַע הִתְלַהֲבוּתוֹ. וְחָרָה לוֹ בְּיוֹתֵר וְהִפְרִיחַ אוֹתוֹ פַּעַם שֵׁנִית וְחָזַר לִתְפִלָּתוֹ. בְּתוֹךְ תְּפִלָּתוֹ וְהִתְלַהֲבוּתוֹ חָזַר עוֹד הָעוֹף הַנַּ"ל וּבִלְבֵּל אוֹתוֹ עוֹד, וְחָרָה לוֹ מְאֹד, וְהָיָה רָץ וְחָטַף גַּרְזֶן וְרָצָה לְהַתִּיז רֹאשׁ הָעוֹף מֵחֲמַת רֹגֶז שֶׁבִּלְבֵּל אוֹתוֹ כָּל כָּךְ. בְּתוֹךְ כָּךְ נִזְכַּר מַה שֶּׁאָמַר לוֹ הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, שֶׁאֲפִלּוּ עוֹפוֹת יַחֲלֹקוּ עָלָיו וְעַל יְדֵי זֶה נָח רָגְזוֹ. וְהִנִּיחַ הָעוֹף וְנִמְנַע מִלְּהַתִּיז רֹאשׁוֹ.

וּכְלַל כַּוָּנַת מַעֲשֶׂה זֹאת, לֵידַע כַּמָּה וְכַמָּה עִנְיָנִים וְנִסְיוֹנוֹת צְרִיכִין לַעֲבֹר עַל כָּל מִי שֶׁרוֹצֶה לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְלֵילֵךְ בְּדַרְכָיו יִתְבָּרַךְ. כִּי זֶה הָאִישׁ הַנַּ"ל הָיָה צָרִיךְ לְנִסָּיוֹן כָּזֶה שֶׁיִּתְנַסֶּה עַל-יְדֵי הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל בְּעַצְמוֹ דַּיְקָא, שֶׁהַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל בְּעַצְמוֹ יִהְיֶה מַדְרֵגָה אוֹתוֹ וְיַרְחִיק אוֹתוֹ וִיבַזֶּה אוֹתוֹ כָּל כָּךְ. וְיִהְיֶה צָרִיךְ לַעֲמֹד בְּנִסָּיוֹן זֶה לִבְלִי לְהַשְׁגִּיחַ עַל הִתְרַחֲקוּת הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל, רַק אַדְרַבָּא יִכְתֹּת עַצְמוֹ תַּחַת רַגְלָיו וְיִסַּע אַחֲרָיו כָּל כָּךְ. גַּם לִסְבֹּל כָּל מַה שֶּׁסָּבַל אַחַר-כָּךְ מֵרִבּוּי הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁעָלָיו כָּל-כָּךְ. וְעַל-יְדֵי שֶׁעָמַד בְּכָל זֶה זָכָה לִהְיוֹת צַדִּיק גָּדוֹל אַשְׁרֵי לוֹ. גַּם הֵבַנְתִּי מִמֶּנּוּ זַ"ל, שֶׁגַּם זֶה הָיָה לוֹ לִישׁוּעָה גְּדוֹלָה, מַה שֶּׁנִּתְאַפֵּק עַל כַּעֲסוֹ וְלֹא הָרַג אֶת הָעוֹף, עַל יְדֵי שֶׁזָּכַר שֶׁהַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל אָמַר לוֹ שֶׁגַּם הָעוֹפוֹת יַחֲלֹקוּ עִמּוֹ. כִּי אִם הָיָה הוֹרֵג אֶת הָעוֹף הָיָה מַזִּיק לוֹ הַרְבֵּה לַעֲבוֹדָתוֹ, אַךְ הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל הִקְדִּים לוֹ רְפוּאָה, שֶׁרָמַז לוֹ תְּחִלָּה זֹאת שֶׁגַּם עוֹפוֹת יַחֲלֹקוּ עָלָיו, וְאַחַר-כָּךְ הָיָה כֵּן שֶׁכְּמַעַט הָרַג אֶת הָעוֹף, וּבְחָמְלַת ה' עָלָיו נִזְכַּר מַה שֶּׁאָמַר לוֹ הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב זַ"ל, וְעַל יְדֵי זֶה פָּסַק כַּעֲסוֹ וְנִצַּל וְזָכָה אַחַר כָּךְ לְמַה שֶּׁזָּכָה:

אות תרט

קסו, שָׁמַעְתִּי: רַבֵּנוּ זַ"ל הָיָה בַּחֹרֶף אֵצֶל הַמַּגִּיד מִטִּירְהאוויצָע. וְעָמַד אֵצֶל הַכִּירָה (שֶׁקּוֹרִין "רִיבֶּע"). וְהַמַּגִּיד לֹא הָיָה בְּבֵיתוֹ וַאֲנָשָׁיו עָמְדוּ אָצְלוֹ. וְאָמַר לָהֶם רַבֵּנוּ זַ"ל: תִּפְרְסוּ בִּשְׁלוֹם

הַמַּגִּיד עֲבוּרִי, וְתַגִּידוּ לוֹ: "וַיַּסֵּב אֱלֹקִים אֶת הָעָם דֶּרֶךְ הַמִּדְבָּר יַם סוּף" (שמות י"ג). "וַיַּסֵּב אֱלֹקִים" - כְּשֶׁדִּינִין חַס וְשָׁלוֹם מַקִּיפִין אֶת הָאָדָם - "דֶּרֶךְ הַמִּדְבָּר" מִיּוֹסֵף, הַיְנוּ צְרִיכִין לְדַבֵּר מֵהַצַּדִּיק הַנִּקְרָא יוֹסֵף. "וַחֲמֻשִׁים עָלוּ" פֵּרֵשׁ רַשִׁ"י: מֵחֲמִשָּׁה. הַיְנוּ עַל-יְדֵי חֲמִשָּׁה מוֹצָאוֹת הַפֶּה שֶׁהוּא הַדִּבּוּר, עָלוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, הַיְנוּ מִכָּל הַמֵּצַר:

אות תרט-ב

קסז, אָמַר הַמַּעֲתִיק, שְׁמַעְתִּי מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ: פַּעַם אַחַת הָיָה מוֹהֲרַנַ"ת מְדַבֵּר בְּיַחַד עִם אַנְשֵׁי אַדְמוֹ"ר זַ"ל בְּעוֹדוֹ בְּחַיִּים חַיּוּתוֹ, מִגְּדוֹלוֹת נוֹרְאוֹת קְדֻשַּׁת אַדְמוֹ"ר זַ"ל. וְתוֹךְ דִּבְרֵיהֶם נִזְדַּמֵּן אֲשֶׁר אִמּוֹ הַצַּדֶּקֶת שֶׁל אַדְמוֹ"ר זַצַ"ל, הַמְפֻרְסֶמֶת בִּשְׁמָהּ הַטּוֹב מָרַת פֵּייגָא זַצַ"ל, עָבְרָה דֶּרֶךְ מָקוֹם שֶׁהָיוּ עוֹמְדִים וּמְדַבְּרִים, וְשָׁמְעָה אֵיךְ שֶׁמְּדַבְּרִים מִקְדֻשַּׁת אַדְמוֹ"ר זַצַ"ל. עָנְתָה וְאָמְרָה לָהֶם: אָנֹכִי אֲסַפֵּר לָכֶם אֵיזֶה רַבִּי יֵשׁ לָכֶם וְתֵדְעוּ קְדֻשָּׁתוֹ וּקְדֻשַּׁת נִשְׁמָתוֹ. בַּעֲלִי הַצַּדִּיק הָרַב ר' שִׂמְחָה זַצַ"ל נָסַע פַּעַם אַחַת לְדַרְכּוֹ, וַיִּתְמַהְמְהוּ שָׁם לְעֵרֶךְ ב' שָׁבוּעוֹת, וְאָמַר לִי אֲשֶׁר עַל שַׁבָּת קֹדֶשׁ יָבוֹא לְבֵיתוֹ. וְעַל אוֹתוֹ הַשַּׁבָּת שֶׁאָמַר לִי שֶׁיָּבוֹא, עָמַדְתִּי בְּיוֹם ו' בַּבֹּקֶר לְמַעַן דַּעַת אִם יָבוֹא עַל שַׁבָּת לְבֵיתוֹ (כִּי הִיא הָיְתָה כְּאַחַת מִן הַנְּבִיאוֹת כַּיָּדוּעַ, אֲשֶׁר אָחִיהָ הַצַּדִּיק הָרַב ר' בָּרוּךְ זַצַ"ל מְמֻעָז'בּוּז' קָרָא אוֹתָהּ בְּשֵׁם נְבִיאָה), וְלֹא רָאִיתִי אוֹתוֹ. וְכֵן אַחַר-כָּךְ כְּשֶׁעָשִׂיתִי אֵיזֶה דָּבָר לְכָבוֹד שַׁבָּת, חִפַּשְׂתִּי אוֹתוֹ גַּם-כֵּן וְלֹא רְאִיתִיו. וְכֵן כַּמָּה פְּעָמִים. וְאַחַר-כָּךְ בְּעֵת הַדְּלָקַת הַנֵּרוֹת לְכָבוֹד שַׁבַּת-קֹדֶשׁ, גַּם כֵּן חִפַּשְׂתִּי וְלֹא רְאִיתִיו (וּמִנְהָגָהּ הָיָה לְהַדְלִיק נֵרוֹת לְכָבוֹד שַׁבָּת קֹדֶשׁ בְּעוֹד הַיּוֹם גָּדוֹל שָׁעוֹת הַרְבֵּה קֹדֶם לְעֶרֶב). וְאַחַר הַדְּלָקַת הַנֵּרוֹת שָׁכַבְתִּי עַל מִטָּתִי וְהָיִיתִי מְנַמְנֵם. וּבָאָה אֵלַי אִמִּי הַצַּדֶּקֶת מָרַת אָדִיל, עִם הָאֲמָהוֹת שָׂרָה רִבְקָה רָחֵל לֵאָה, וְאָמְרוּ לִי: אֶל תִּצְטַעֲרִי, בַּעֲלֵךְ יָבוֹא עַל שַׁבָּת לְבֵיתוֹ. וְלָקְחוּ אוֹתִי וְהוֹלִיכוּנִי לַחֶדֶר הַנְּשָׁמוֹת. וְרָאִיתִי נְשָׁמָה אֲשֶׁר אוֹרָה גָּדוֹל מְאֹד, וְשָׁאַלְתִּי אוֹתָם מִי הִיא הַנְּשָׁמָה הַזֹּאת? וְאָמְרוּ לִי זֹאת הִיא נִשְׁמַת זְקֵנֵךְ הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הַקָּדוֹשׁ זַצַ"ל. וְאַחַר כָּךְ הוֹלִיכוֹ אוֹתִי לְהַלֵּן יוֹתֵר, וְרָאִיתִי נְשָׁמָה אֲשֶׁר אוֹרָה הָיָה גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד בְּלִי שִׁעוּר, וְשָׁאַלְתִּי אוֹתָם מִי הִיא הַנְּשָׁמָה הַזֹּאת, וְאָמְרוּ לִי, זֹאת הַנְּשָׁמָה רוֹצִים לָתֵת לְךָ וְכוּ' וְכוּ'. וְתֵכֶף הֶקִיצוֹתִי, וּבַעֲלִי בָּא מִדַּרְכּוֹ לְבֵיתוֹ. וְשָׁאַלְתִּי אֹתוֹ, מָה זֹאת שֶׁחִפַּשְׂתִּי אוֹתָךְ וְלֹא רְאִיתִיךְ בְּשׁוּם מָקוֹם? וְהֵשִׁיב לִי, כִּי בְּיוֹם שִׁשִּׁי בַּבֹּקֶר נָסַע בְּדַרְכּוֹ וְהָיָה רָחוֹק עֶרֶךְ חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה פַּרְסָאוֹת מִמֶּעז'בּוּז', וְתָעָה בְּדַרְכּוֹ כָּל הַיּוֹם, וּלְעֵת עֶרֶב הִבִּיט וְהִנֵּה הוּא קָרוֹב לָעִיר מֶעז'בּוּז', וְנִתְפַּלֵּא מְאֹד, וּבָא לְבֵיתוֹ בְּעוֹד הַיּוֹם גָּדוֹל. וּבָאוֹתוֹ הַלַּיְלָה הָיָה לַיִל טְבִילָתִי וְנִתְעַבַּרְתִּי עִם בְּנִי אֲשֶׁר הוּא הָרַבִּי שֶׁלָּכֶם. עַתָּה תּוּכְלוּ לֵידַע גְּדֻלַּת הָרַבִּי שֶׁלָּכֶם וּגְדֻלַּת נִשְׁמָתוֹ:

אות תרט-ג

קסח, עוֹד שָׁמַעְתִּי: מַה שֶּׁמּוּבָא בְּשִׂיחוֹת הָר"ן שֶׁאָמַר: "עִם דָּבָר אֶחָד הִצְלַחְתִּי, וְעַל-יְדֵי-זֶה זָכִיתִי לְמַה שֶּׁזָּכִיתִי" (וְאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "מִיט אַיין זאַך איז מיר גיפאטין"). וְלֹא נִתְפָּרֵשׁ שָׁם מַהוּ הַדָּבָר (סִימָן קס"ו). וְשָׁמַעְתִּי שֶׁאָמַר: כִּי אִיתָא בִּדְרָשֵׁי הַמְקֻבָּלִים, אֲשֶׁר אָדָם הָרִאשׁוֹן בְּעֵת שֶׁאָכַל מֵעֵץ הַדַּעַת, טָעֲמוּ כָּל הַנְּשָׁמוֹת מֵעֵץ הַדַּעַת, אֲבָל נִשְׁמָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה זָכְתָה שֶׁלֹּא טָעֲמָה כְּלָל מֵעֵץ הַדַּעַת:

אות תרי

קסט, שָׁמַעְתִּי: פַּעַם אַחַת אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל לְהָרַב יוּדִיל חֲתַן הָרַב לֵיבְּל מִטְּרָאסְטִינֶץ, שֶׁהָיָה מְקֹרָב לְהָרַב הַצַּדִּיק הָרַב פִּינְחָס מִקָּרִיץ: הַגִּידוּ לִי דָּבָר מֵהָרַב הַצַּדִּיק הָרַב פִּינְחָס מִקָּרִיץ זַ"ל. אָמַר לוֹ: כָּךְ אָמַר הָרַב פִּינְחָס הַנַּ"ל: אָנוּ אוֹמְרִים: "אַשְׁמְנוּ בָּגַדְנוּ גָּזַלְנוּ", לְשׁוֹן רַבִּים. כִּי צְרִיכִים לוֹמַר: אָשַׁמְתִּי וְכוּ'. רַק אָנוּ אוֹמְרִים כִּבְיָכוֹל בִּלְשׁוֹן טָעֲנָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ: "אַשְׁמְנוּ". דְּאִם שֶׁלֹּא נָתַתָּ לָנוּ כֹּחַ וּרְשׁוּת לֹא הָיִינוּ יְכוֹלִין לַחֲטֹא. אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל: אֲנִי גַּם-כֵּן מְפָרֵשׁ כָּךְ: "וַיִּגַּשׁ אֵלָיו יְהוּדָה" (בראשית מ"ד). כַּאֲשֶׁר אִישׁ יִשְׂרָאֵל נִגַּשׁ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְבַקֵּשׁ מְחִילָה עַל עֲוֹונוֹתָיו, "וַיֹּאמֶר בִּי אֲדֹנִי". רְצוֹנוֹ לוֹמַר, כֹּחַךְ בִּי. בְּאֹם שֶׁנִּטַּלְתָּ אֶת כֹּחַ שֶׁלְּךָ מִמֶּנִּי לֹא יָכֹלְתִּי לַחֲטֹא. וִידַמֶּה הָאָדָם בְּנַפְשׁוֹ שֶׁהוּא פּוֹטֵר אֶת עַצְמוֹ בְּטַעֲנָה זוֹ, עַל-זֶה הוּא אוֹמֵר: "יְדַבֵּר נָא עַבְדְּךָ דָבָר בְּאָזְנֵי אֲדֹנִי". הִנְנִי מְדַבֵּר דְּבָרִי כְּדֵי שֶׁתְּבוֹא תְּפִלָּתִי בְּאָזְנֶךָ, אֲבָל: "אַל יִחַר אַפְּךָ בְּעַבְדֶּךָ", כִּי יָדַעְתִּי אֲשֶׁר אֲנִי הַחַיָּב:

אות תריא

הִתְקָרְבוּת הָרַב יוּדִיל הַנַּ"ל אֵצֶל רַבֵּנוּ זַ"ל:

קע, הָרַב יוּדִיל הַנַּ"ל הָיָה חֲתַן הָרַב לֵיבְּלִי מִטְּרָאסְטִינֶץ. הָרַב לֵייבּ הַנַּ"ל נִסְתַּלֵּק עַל הַיָּם בִּנְסִיעַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְאָמַר: אִם הָיָה בְּכָאן חָתָנִי הָרַב יוּדִיל, אָזַי לֹא הָיָה מַנִּיחַ אוֹתִי לְהִסְתַּלֵּק כָּאן. שָׁמַעְתִּי בְּשָׁעָה שֶׁנָּסַע הָרַב לֵיבּ הַנַּ"ל עַל הַיָּם, הוֹשִׁיטָה חַיָּה אַחַת אֶת רֹאשָׁהּ מֵהַמַּיִם וְהָלְכָה כְּנֶגֶד הַסְּפִינָה. וְנָפְלָה אֵימָה וַחֲרָדָה גְּדוֹלָה עַל הָאֲנָשִׁים מֵהַסְּפִינָה, שֶׁלֹּא תַּהֲפֹךְ אֶת הַסְּפִינָה. וְלָבַשׁ הָרַב לֵיבּ הַנַּ"ל אֶת הַטַּלִּית וּתְפִלִּין וְהָלַךְ לְנֶגְדָּהּ, וְנִכְנְסָה לְהַיָּם. לְאַחַר הִסְתַּלְּקוּתוֹ הִנִּיחוּ אוֹתוֹ עַל דַּף עַל הַמַּיִם וְצָפָה הַדַּף אֶל הַנְּמָל. וְעָמַד עָלָיו עַמּוּדָא דְנוּרָא, וְיָצְאוּ כָּל אַנְשֵׁי הָעִיר וְקִבְּלוּ אוֹתוֹ. וּבְאוֹתָהּ הָעִיר מִכַּמָּה שָׁנִים מִקֹּדֶם הָיָה חֹכֶם, וְעָשָׂה צַוָּאָה, שֶׁלֹּא יַנִּיחוּ אֶצְלוֹ שׁוּם בַּר-נָשׁ, וּכְשֶׁיָּבוֹא חָכָם מֵאֶרֶץ פּוֹלַנְיָה וְיַעֲמֹד עָלָיו עַמּוּדָא דְנוּרָא אָזַי יַנִּיחוּ אוֹתוֹ אֶצְלוֹ. וְהָרַב יוּדִיל הַנַּ"ל חָתְנוֹ הָיָה לַמְּדָן גָּדוֹל גַּם בַּעַל מְקֻבָּל וְזָקֵן בְּשָׁעָה שֶׁנִּתְקָרֵב אֶל רַבֵּנוּ זַ"ל. וְרַבֵּנוּ זַ"ל הָיָה אז רַךְ בַּשָּׁנִים, וְהָיָה בְּאוֹתָהּ הָעֵת בְּמֶעדְוֶועדיוְקֶע. וְהוּא הָיָה דַּר בָּעִיר דְּאשִׁיב, בְּעֶרֶךְ עֶשְׂרִים פַּרְסָאוֹת מִמֶּעדְוֶועדיוְקֶע, וְאָמַר: אֵיךְ יְכוֹלִין לֵישֵׁב מֶרְחָק כָּזֶה מֵרַבִּי כָּזֶה? וְעָקַר דִּירָתוֹ מִשָּׁם סָמוּךְ לְמֶעדְוֶועדיוְקֶע:

אות תריב

קעא, מָצִינוּ בְּקוּנְטְרֵסִים יְשָׁנִים מִכְּתַב יַד הַחֲבֵרִים וְכוּ' אֲשֶׁר שָׁם הַלָּשׁוֹן מְתֻקָּן יוֹתֵר, בְּהַתּוֹרָה "אֱמֹר אֶל הַכֹּהֲנִים" (בְּסִימָן ב' בְּאוֹת ז') בְּהַסֵּפֶר הַנִּדְפָּס. כָּתוּב שָׁם: וְהַנְּשָׁמוֹת עִם הַתְּפִלָּה נִקְרָא כָּבוֹד עַל שֵׁם שֶׁהִיא מַלְבֶּשֶׁת אוֹתָם וְכוּ':

אות תריג

קעא-ב, זֶה בְּחִינַת תְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "אֶת ה' הֶאֱמַרְתָּ הַיּוֹם" (דברים כ"ו). כֹּהֲנִים בְּחִינַת תּוֹרָה, בְּבְחִינַת נְשָׁמוֹת כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "כִּי שִׂפְתֵי כֹהֵן יִשְׁמְרוּ דַעַת וְתוֹרָה יְבַקְשׁוּ" (מלאכי ב'). אַהֲרֹן בְּחִינַת מִשְׁפָּט כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "וְנָשָׂא אַהֲרֹן אֶת מִשְׁפַּט בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (שמות כ"ח), כִּי צָרִיךְ לָזֶה בְּחִינַת מִשְׁפָּט. "וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם", "וְאָמַרְתָּ" דַּיְקָא, כִּי צָרִיךְ לְהָבִיא כָּל הַתְּפִלּוֹת לִבְחִינַת מֹשֶׁה מָשִׁיחַ וְהוּא יָקִים אוֹתָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "וַיָּבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה, וַיָּקֶם מֹשֶׁה אֶת הַמִּשְׁכָּן" (שם ל"ט). "וּלְנֶפֶשׁ לֹא יִטַּמֵּא בְּעַמָּיו" הַיְנוּ שְׁמִירַת הַבְּרִית הַנַּ"ל:

אות תריד

קעב, זֶה מָצָאתִי בְּסֵפֶר חַיֵּי מוֹהַר"ן כְּתִיבַת יָד, שֶׁכָּתַב שָׁם מוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי נָתָן זַ"ל בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: מִי יְפָאֵר גְּדֶל פְּאֵר הַדִּבּוּר הַקָּדוֹשׁ כְּשֶׁיָּצָא מִפִּיו בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה, בְּצַחוּת וּבְזַכוּת, בְּתַכְלִית הַבְּהִירוּת, שֶׁאֲפִלּוּ בְּגַשְׁמִיּוּת הָיָה מֻנָּח עַל דִּבּוּרָיו הַקְּדוֹשִׁים כָּל מִינֵי חֵן שֶׁבָּעוֹלָם, אֲשֶׁר אֲפִלּוּ אֲנָשִׁים פְּשׁוּטִים נִבְהֲלוּ מְאֹד מִדִּבּוּרָיו, וְהָיוּ נִכְסָפִים תָּמִיד לִשְׁמֹעַ דִּבּוּרָיו מִפִּיו. וְכָל מִי שֶׁהָיָה מְדַבֵּר עִמּוֹ הָיָה נִמְשָׁךְ וְנִכְרָךְ אַחֲרָיו בְּהִשְׁתּוֹקְקוּת גָּדוֹל. וַאֲפִלּוּ הָרְשָׁעִים שֶׁבְּקְהִלַּת קֹדֶשׁ אוּמַאן כֻּלָּם הָיוּ כְּרוּכִים אַחֲרָיו וְנִתְעוֹרְרוּ קְצָת, עַד שֶׁהָיָה לָהֶם כַּמָּה וְכַמָּה הִרְהוּרֵי תְּשׁוּבָה, מַה שֶּׁלֹּא עָלָה עַל לִבָּם מֵעוֹלָם. כַּאֲשֶׁר סִפְּרוּ בְּפִיהֶם בְּפֵרוּשׁ, שֶׁכְּבָר הִתְיָאֲשׁוּ עַצְמָן, וְהָיוּ כְּמֻשְׁבָּעִים וְעוֹמְדִים שֶׁבְּוַדַּאי לֹא יִהְיֶה לָהֶם שׁוּם הִרְהוּר תְּשׁוּבָה, וְהָיוּ רְחוֹקִים לְגַמְרֵי מִשּׁוּם צַד הִרְהוּר תְּשׁוּבָה, כַּמְפֻרָסָם לְכָל מִי שֶׁהָיָה מַכִּיר אוֹתָם. וְעַל-יְדֵי דִּבּוּרָיו הַקְּדוֹשִׁים הִגִּיעַ אֲלֵיהֶם גַּם-כֵּן הִרְהוּר תְּשׁוּבָה, אַף-עַל-פִּי שֶׁמֵּעוֹלָם לֹא דִּבֵּר עִמָּהֶם מֵעִנְיְנֵי תְּשׁוּבָה וּמֵעִנְיְנֵי קְדֻשָּׁה, כְּלָל כְּלָל לֹא, רַק אַדְרַבָּא תָּמִיד הָיָה מְדַבֵּר עִמָּהֶם שִׂיחַת חֻלִּין וְסִפּוּרִים בָּעֲלָמָא, אַף-עַל-פִּי-כֵן נִמְשְׁכוּ אַחֲרֵי הַקְּדֻשָּׁה מִדִּבּוּרִים שֶׁלּוֹ לְבַד, עַד שֶׁהָיוּ סְמוּכִין מְאֹד לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְאִם לֹא הָיְתָה נִטְרָפָה הַשָּׁעָה שֶׁהִתְגַּבֵּר הַקִּטְרוּג מְאֹד וְנִסְתַּלֵּק בָּאֶמְצַע, בְּוַדַּאי הָיוּ שָׁבִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וְכוּ' וְכוּ'.

וְכָל מַה שֶּׁאָנוּ מְסַפְּרִים מִמֶּנּוּ הַכֹּל נֶחְשָׁב לְגַנּוּת אֲצִלּוֹ בְּעֶרֶךְ עֹצֶם הַפְלָגַת מַעֲלָתוֹ. כִּי אִלּוּ כָּל הַיָּמִים דִּיּוֹ וְכוּ', אִי אֶפְשָׁר לְסַפֵּר אֶפֶס קָצֵהוּ מֵעֹצֶם מַעֲלָתוֹ וּקְדֻשָּׁתוֹ, הֵן גְּדֻלַּת חָכְמָתוֹ וְתוֹרָתוֹ הַמְפֻרְסָם, וְהֵן עֹצֶם קְדֻשָּׁתוֹ וְכוּ'. סַמָּא דְמִלְּתָא מִשְׁתּוֹקָא [וְרִפּוּאָה לַפֶּה לִשְׁתּוֹק]. עַד כִּי יָבוֹא שִׁילֹה אָז יֵדְעוּ וְיִרְאוּ עֹצֶם גְּדֻלַּת רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא זַ"ל, כִּי אָז יְסַפְּרוּ מִמֶּנּוּ

הַרְבֵּה בְּעֵת שֶׁיָּבוֹא מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ שֶׁיֵּצֵא מֵחֶלְצָיו, כַּאֲשֶׁר סִפֵּר בָּרַבִּים שֶׁפָּעַל אֵצֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁהַגּוֹאֵל צֶדֶק יִהְיֶה מִיּוֹצְאֵי חֲלָצָיו. יְהִי רָצוֹן שֶׁיָּבוֹא בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ אָמֵן:
תַּם וְנִשְׁלַם שֶׁבַח לָאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם